Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗଵତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ଖୁଦ୍ଦକନିକାଯେ

ଥେରୀଗାଥା-ଅଟ୍ଠକଥା

୧। ଏକକନିପାତୋ

୧। ଅଞ୍ଞତରାଥେରୀଗାଥାଵଣ୍ଣନା

ଇଦାନି ଥେରୀଗାଥାନଂ ଅତ୍ଥସଂଵଣ୍ଣନାଯ ଓକାସୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ। ତତ୍ଥ ଯସ୍ମା ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଆଦିତୋ ଯଥା ପବ୍ବଜ୍ଜା ଉପସମ୍ପଦା ଚ ପଟିଲଦ୍ଧା, ତଂ ପକାସେତ୍ଵା ଅତ୍ଥସଂଵଣ୍ଣନାଯ କରୀଯମାନାଯ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଗାଥାନଂ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଂ ଵିଭାଵେତୁଂ ସୁକରା ହୋତି ସୁପାକଟା ଚ, ତସ୍ମା ତଂ ପକାସେତୁଂ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସଙ୍ଖେପତୋ ଅଯଂ ଅନୁପୁବ୍ବିକଥା –

ଅଯଞ୍ହି ଲୋକନାଥୋ ‘‘ମନୁସ୍ସତ୍ତଂ ଲିଙ୍ଗସମ୍ପତ୍ତୀ’’ତ୍ୟାଦିନା ଵୁତ୍ତାନି ଅଟ୍ଠଙ୍ଗାନି ସମୋଧାନେତ୍ଵା ଦୀପଙ୍କରସ୍ସ ଭଗଵତୋ ପାଦମୂଲେ କତମହାଭିନୀହାରୋ ସମତିଂସପାରମିଯୋ ପୂରେନ୍ତୋ ଚତୁଵୀସତିଯା ବୁଦ୍ଧାନଂ ସନ୍ତିକେ ଲଦ୍ଧବ୍ୟାକରଣୋ ଅନୁକ୍କମେନ ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ଵା ଞାତତ୍ଥଚରିଯାଯ ଲୋକତ୍ଥଚରିଯାଯ ବୁଦ୍ଧତ୍ଥଚରିଯାଯ ଚ କୋଟିଂ ପତ୍ଵା ତୁସିତଭଵନେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ଵା ତତ୍ଥ ଯାଵତାଯୁକଂ ଠତ୍ଵା ଦସସହସ୍ସଚକ୍କଵାଳଦେଵତାହି ବୁଦ୍ଧଭାଵାଯ –

‘‘କାଲୋ ଖୋ ତେ ମହାଵୀର, ଉପ୍ପଜ୍ଜ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଯଂ;

ସଦେଵକଂ ତାରଯନ୍ତୋ, ବୁଜ୍ଝସ୍ସୁ ଅମତଂ ପଦ’’ନ୍ତି। (ବୁ। ଵଂ। ୧।୬୭) –

ଆଯାଚିତମନୁସ୍ସୂପପତ୍ତିକୋ ତାସଂ ଦେଵତାନଂ ପଟିଞ୍ଞଂ ଦତ୍ଵା, କତପଞ୍ଚମହାଵିଲୋକନୋ ସକ୍ୟରାଜକୁଲେ ସୁଦ୍ଧୋଦନମହାରାଜସ୍ସ ଗେହେ ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କନ୍ତୋ ଦସମାସେ ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ତତ୍ଥ ଠତ୍ଵା, ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ତତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ଲୁମ୍ବିନୀଵନେ ଲଦ୍ଧାଭିଜାତିକୋ ଵିଵିଧା ଧାତିଯୋ ଆଦିଂ କତ୍ଵା ମହତା ପରିହାରେନ ସମ୍ମଦେଵ ପରିହରିଯମାନୋ ଅନୁକ୍କମେନ ଵୁଡ୍ଢିପ୍ପତ୍ତୋ ତୀସୁ ପାସାଦେସୁ ଵିଵିଧନାଟକଜନପରିଵୁତୋ ଦେଵୋ ଵିଯ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭଵନ୍ତୋ ଜିଣ୍ଣବ୍ୟାଧିମତଦସ୍ସନେନ ଜାତସଂଵେଗୋ ଞାଣସ୍ସ ପରିପାକତଂ ଗତତ୍ତା, କାମେସୁ ଆଦୀନଵଂ ନେକ୍ଖମ୍ମେ ଚ ଆନିସଂସଂ ଦିସ୍ଵା, ରାହୁଲକୁମାରସ୍ସ ଜାତଦିଵସେ ଛନ୍ନସହାଯୋ କଣ୍ଡକଂ ଅସ୍ସରାଜଂ ଆରୁଯ୍ହ , ଦେଵତାହି ଵିଵଟେନ ଦ୍ଵାରେନ ଅଡ୍ଢରତ୍ତିକସମଯେ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖମିତ୍ଵା, ତେନେଵ ରତ୍ତାଵସେସେନ ତୀଣି ରଜ୍ଜାନି ଅତିକ୍କମିତ୍ଵା ଅନୋମାନଦୀତୀରଂ ପତ୍ଵା ଘଟିକାରମହାବ୍ରହ୍ମୁନା ଆନୀତେ ଅରହଦ୍ଧଜେ ଗହେତ୍ଵା ପବ୍ବଜିତୋ, ତାଵଦେଵ ଵସ୍ସସଟ୍ଠିକତ୍ଥେରୋ ଵିଯ ଆକପ୍ପସମ୍ପନ୍ନୋ ହୁତ୍ଵା, ପାସାଦିକେନ ଇରିଯାପଥେନ ଅନୁକ୍କମେନ ରାଜଗହଂ ପତ୍ଵା, ତତ୍ଥ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ଵା ପଣ୍ଡଵପବ୍ବତପବ୍ଭାରେ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ଵା, ମାଗଧରାଜେନ ରଜ୍ଜେନ ନିମନ୍ତିଯମାନୋ ତଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ଵା, ଭଗ୍ଗଵସ୍ସାରାମଂ ଗନ୍ତ୍ଵା, ତସ୍ସ ସମଯଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ଵା ତତୋ ଆଳାରୁଦକାନଂ ସମଯଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ଵା, ତଂ ସବ୍ବଂ ଅନଲଙ୍କରିତ୍ଵା ଅନୁକ୍କମେନ ଉରୁଵେଲଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ତତ୍ଥ ଛବ୍ବସ୍ସାନି ଦୁକ୍କରକାରିକଂ କତ୍ଵା, ତାଯ ଅରିଯଧମ୍ମପଟିଵେଧସ୍ସାଭାଵଂ ଞତ୍ଵା ‘‘ନାଯଂ ମଗ୍ଗୋ ବୋଧାଯା’’ତି ଓଳାରିକଂ ଆହାରଂ ଆହରନ୍ତୋ କତିପାହେନ ବଲଂ ଗାହେତ୍ଵା ଵିସାଖାପୁଣ୍ଣମଦିଵସେ ସୁଜାତାଯ ଦିନ୍ନଂ ଵରଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ଵା, ସୁଵଣ୍ଣପାତିଂ ନଦିଯା ପଟିସୋତଂ ଖିପିତ୍ଵା, ‘‘ଅଜ୍ଜ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଵିସ୍ସାମୀ’’ତି କତସନ୍ନିଟ୍ଠାନୋ ସାଯନ୍ହସମଯେ କାଳେନ ନାଗରାଜେନ ଅଭିତ୍ଥୁତିଗୁଣୋ ବୋଧିମଣ୍ଡଂ ଆରୁଯ୍ହ ଅଚଲଟ୍ଠାନେ ପାଚୀନଲୋକଧାତୁଅଭିମୁଖୋ ଅପରାଜିତପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସିନ୍ନୋ ଚତୁରଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ ଵୀରିଯଂ ଅଧିଟ୍ଠାଯ, ସୂରିଯେ ଅନତ୍ଥଙ୍ଗତେଯେଵ ମାରବଲଂ ଵିଧମିତ୍ଵା, ପଠମଯାମେ ପୁବ୍ବେନିଵାସଂ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ଵା , ମଜ୍ଝିମଯାମେ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଂ ଵିସୋଧେତ୍ଵା, ପଚ୍ଛିମଯାମେ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦେ ଞାଣଂ ଓତାରେତ୍ଵା, ଅନୁଲୋମପଟିଲୋମଂ ପଚ୍ଚଯାକାରଂ ସମ୍ମସନ୍ତୋ ଵିପସ୍ସନଂ ଵଡ୍ଢେତ୍ଵା ସବ୍ବବୁଦ୍ଧେହି ଅଧିଗତଂ ଅନଞ୍ଞସାଧାରଣଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଧିଗନ୍ତ୍ଵା, ନିବ୍ବାନାରମ୍ମଣାଯ ଫଲସମାପତ୍ତିଯା ତତ୍ଥେଵ ସତ୍ତାହଂ ଵୀତିନାମେତ୍ଵା, ତେନେଵ ନଯେନ ଇତରସତ୍ତାହେପି ବୋଧିମଣ୍ଡେଯେଵ ଵୀତିନାମେତ୍ଵା, ରାଜାଯତନମୂଲେ ମଧୁପିଣ୍ଡିକଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ଵା, ପୁନ ଅଜପାଲନିଗ୍ରୋଧମୂଲେ ନିସିନ୍ନୋ ଧମ୍ମତାଯ ଧମ୍ମଗମ୍ଭୀରତଂ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖିତ୍ଵା ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କତାଯ ଚିତ୍ତେ ନମନ୍ତେ ମହାବ୍ରହ୍ମୁନା ଆଯାଚିତୋ ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନା ଲୋକଂ ଵୋଲୋକେନ୍ତୋ

ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯମୁଦିନ୍ଦ୍ରିଯାଦିଭେଦେ ସତ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ମହାବ୍ରହ୍ମୁନା ଧମ୍ମଦେସନାଯ କତପଟିଞ୍ଞୋ ‘‘କସ୍ସ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ପଠମଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ଆଳାରୁଦକାନଂ କାଲଙ୍କତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା, ‘‘ବହୁପକାରା ଖୋ ମେ ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିଯା ଭିକ୍ଖୂ, ଯେ ମଂ ପଧାନପହିତତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠହିଂସୁ, ଯଂନୂନାହଂ ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିଯାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପଠମଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି (ମହାୱ। ୧୦) ଚିନ୍ତେତ୍ୱା, ଆସାଳ୍ହିପୁଣ୍ଣମାଯଂ ମହାବୋଧିତୋ ବାରାଣସିଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଅଟ୍ଠାରସଯୋଜନଂ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପନ୍ନୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଉପକେନ ଆଜୀୱକେନ ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତେତ୍ୱା, ଅନୁକ୍କମେନ ଇସିପତନଂ ପତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିଯେ ସଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ‘‘ଦ୍ୱେମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନ୍ତା ପବ୍ବଜିତେନ ନ ସେୱିତବ୍ବା’’ତିଆଦିନା (ମହାୱ। ୧୩; ସଂ। ନି। ୫।୧୦୮୧; ପଟି। ମ। ୨।୩୦) ଧମ୍ମଚକ୍କପୱତ୍ତନସୁତ୍ତନ୍ତଦେସନାଯ ଅଞ୍ଞାସିକୋଣ୍ଡଞ୍ଞପ୍ପମୁଖା ଅଟ୍ଠାରସବ୍ରହ୍ମକୋଟିଯୋ ଧମ୍ମାମତଂ ପାଯେତ୍ୱା ପାଟିପଦେ ଭଦ୍ଦିଯତ୍ଥେରଂ, ପକ୍ଖସ୍ସ ଦୁତିଯାଯଂ ୱପ୍ପତ୍ଥେରଂ, ପକ୍ଖସ୍ସ ତତିଯାଯଂ ମହାନାମତ୍ଥେରଂ, ଚତୁତ୍ଥିଯଂ ଅସ୍ସଜିତ୍ଥେରଂ, ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା, ପଞ୍ଚମିଯଂ ପନ ପକ୍ଖସ୍ସ ଅନତ୍ତଲକ୍ଖଣସୁତ୍ତନ୍ତଦେସନାଯ (ମହାୱ। ୨୦; ସଂ। ନି। ୩।୫୯) ସବ୍ବେପି ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ତତୋ ପରଂ ଯସଦାରକପ୍ପମୁଖେ ପଞ୍ଚପଣ୍ଣାସପୁରିସେ, କପ୍ପାସିକୱନସଣ୍ଡେ ତିଂସମତ୍ତେ ଭଦ୍ଦୱଗ୍ଗିଯେ, ଗଯାସୀସେ ପିଟ୍ଠିପାସାଣେ ସହସ୍ସମତ୍ତେ ପୁରାଣଜଟିଲେତି ଏୱଂ ମହାଜନଂ ଅରିଯଭୂମିଂ ଓତାରେତ୍ୱା ବିମ୍ବିସାରପ୍ପମୁଖାନି ଏକାଦସନହୁତାନି ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ନହୁତଂ ସରଣତ୍ତଯେ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ୱେଳୁୱନଂ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ୱିହରନ୍ତୋ ଅସ୍ସଜିତ୍ଥେରସ୍ସ ୱାହସା ଅଧିଗତପଠମମଗ୍ଗେ ସଞ୍ଚଯଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା, ସଦ୍ଧିଂ ପରିସାଯ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକଂ ଉପଗତେ ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେ ଅଗ୍ଗଫଲଂ ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ସାୱକପାରମିଯା ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତେ ଅଗ୍ଗସାୱକଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା କାଳୁଦାଯିତ୍ଥେରସ୍ସ ଅଭିଯାଚନାଯ କପିଲୱତ୍ଥୁଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ମାନତ୍ଥଦ୍ଧେ ଞାତକେ ଯମକପାଟିହାରିଯେନ ଦମେତ୍ୱା, ପିତରଂ ଅନାଗାମିଫଲେ, ମହାପଜାପତିଂ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା , ନନ୍ଦକୁମାରଂ ରାହୁଲକୁମାରଞ୍ଚ ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା, ସତ୍ଥା ପୁନଦେୱ ରାଜଗହଂ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛି।

ଅଥାପରେନ ସମଯେନ ସତ୍ଥରି ୱେସାଲିଂ ଉପନିସ୍ସାଯ କୂଟାଗାରସାଲାଯଂ ୱିହରନ୍ତେ ସୁଦ୍ଧୋଦନମହାରାଜା ସେତଚ୍ଛତ୍ତସ୍ସ ହେଟ୍ଠାୱ ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାଯି। ଅଥ ମହାପଜାପତିଯା ଗୋତମିଯା ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ତତୋ ରୋହିନୀନଦୀତୀରେ କଲହୱିୱାଦସୁତ୍ତନ୍ତଦେସନାଯ (ସୁ। ନି। ୮୬୮ ଆଦଯୋ) ପରିଯୋସାନେ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା, ପବ୍ବଜିତାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ କୁମାରସତାନଂ ପାଦପରିଚାରିକା ଏକଜ୍ଝାସଯାୱ ହୁତ୍ୱା ମହାପଜାପତିଯା ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ସବ୍ବାୱ ‘‘ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମା’’ତି ମହାପଜାପତିଂ ଜେଟ୍ଠିକଂ କତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତୁକାମା ଅହେସୁଂ। ଅଯଞ୍ଚ ମହାପଜାପତି ପୁବ୍ବେପି ଏକୱାରଂ ସତ୍ଥାରଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଯାଚିତ୍ୱା ନାଲତ୍ଥ, ତସ୍ମା କପ୍ପକଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା କେସେ ଛିନ୍ଦାପେତ୍ୱା କାସାଯାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ସବ୍ବା ତା ସାକିଯାନିଯୋ ଆଦାଯ ୱେସାଲିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରେନ ଦସବଲଂ ଯାଚାପେତ୍ୱା, ଅଟ୍ଠଗରୁଧମ୍ମପଟିଗ୍ଗହଣେନ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଉପସମ୍ପଦଞ୍ଚ ଅଲତ୍ଥ। ଇତରା ପନ ସବ୍ବାପି ଏକତୋ ଉପସମ୍ପନ୍ନା ଅହେସୁଂ। ଅଯମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ। ୱିତ୍ଥାରତୋ ପନେତଂ ୱତ୍ଥୁ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପାଳିଯଂ (ଚୂଳୱ। ୪୦୨) ଆଗତମେୱ।

ଏୱଂ ଉପସମ୍ପନ୍ନା ପନ ମହାପଜାପତି ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥସ୍ସା ସତ୍ଥା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ସା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ସେସା ଚ ପଞ୍ଚସତଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ନନ୍ଦକୋୱାଦପରିଯୋସାନେ (ମ। ନି। ୩।୩୯୮) ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ଏୱଂ ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘେ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତେ ପୁଥୁଭୂତେ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଗାମନିଗମଜନପଦରାଜଧାନୀସୁ କୁଲିତ୍ଥିଯୋ କୁଲସୁଣ୍ହାଯୋ କୁଲକୁମାରିକାଯୋ ବୁଦ୍ଧସୁବୁଦ୍ଧତଂ ଧମ୍ମସୁଧମ୍ମତଂ ସଙ୍ଘସୁପ୍ପଟିପତ୍ତିତଞ୍ଚ ସୁତ୍ୱା, ସାସନେ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନା ସଂସାରେ ଚ ଜାତସଂୱେଗା ଅତ୍ତନୋ ସାମିକେ ମାତାପିତରୋ ଞାତକେ ଚ ଅନୁଜାନାପେତ୍ୱା, ସାସନେ ଉରଂ ଦତ୍ୱା ପବ୍ବଜିଂସୁ। ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଚ ସୀଲାଚାରସମ୍ପନ୍ନା ସତ୍ଥୁନୋ ଚ ତେସଂ ଥେରାନଞ୍ଚ ସନ୍ତିକେ ଓୱାଦଂ ଲଭିତ୍ୱା ଘଟେନ୍ତିଯୋ ୱାଯମନ୍ତିଯୋ ନଚିରସ୍ସେୱ ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛାକଂସୁ। ତାହି ଉଦାନାଦିୱସେନ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭାସିତା ଗାଥା ପଚ୍ଛା ସଙ୍ଗୀତିକାରକେହି ଏକଜ୍ଝଂ କତ୍ୱା ଏକକନିପାତାଦିୱସେନ ସଙ୍ଗୀତିଂ ଆରୋପଯିଂସୁ ‘‘ଇମା ଥେରୀଗାଥା ନାମା’’ତି। ତାସଂ ନିପାତାଦିୱିଭାଗୋ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତୋଯେୱ। ତତ୍ଥ ନିପାତେସୁ ଏକକନିପାତୋ ଆଦି। ତତ୍ଥପି –

୧।

‘‘ସୁଖଂ ସୁପାହି ଥେରିକେ, କତ୍ୱା ଚୋଳେନ ପାରୁତା;

ଉପସନ୍ତୋ ହି ତେ ରାଗୋ, ସୁକ୍ଖଡାକଂୱ କୁମ୍ଭିଯ’’ନ୍ତି। –

ଅଯଂ ଗାଥା ଆଦି। ତସ୍ସା କା ଉପ୍ପତ୍ତି? ଅତୀତେ କିର ଅଞ୍ଞତରା କୁଲଧୀତା କୋଣାଗମନସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ ସାସନେ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନା ହୁତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଦୁତିଯଦିୱସେ ସାଖାମଣ୍ଡପଂ କାରେତ୍ୱା ୱାଲିକଂ ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା ଉପରି ୱିତାନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫାଦୀହି ପୂଜଂ କତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ କାଲଂ ଆରୋଚାପେସି। ସତ୍ଥା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ସା ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପଣୀତେନ ଖାଦନୀଯେନ ଭୋଜନୀଯେନ ପରିୱିସିତ୍ୱା,

ଭଗଵନ୍ତଂ ଭୁତ୍ତାଵିଂ ଓନୀତପତ୍ତପାଣିଂ ତିଚୀଵରେନ ଅଚ୍ଛାଦେସି। ତସ୍ସା ଭଗଵା ଅନୁମୋଦନଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ସା ଯାଵତାଯୁକଂ ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ଆଯୁପରିଯୋସାନେ ଦେଵଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଏକଂ ବୁଦ୍ଧନ୍ତରଂ ସୁଗତୀସୁ ଏଵ ସଂସରନ୍ତୀ କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗଵତୋ କାଲେ ଗହପତିକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଵିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା, ସଂସାରେ ଜାତସଂଵେଗା ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଵୀସତିଵସ୍ସସହସ୍ସାନି ଭିକ୍ଖୁନିସୀଲଂ ପୂରେତ୍ୱା, ପୁଥୁଜ୍ଜନକାଲକିରିଯଂ କତ୍ୱା, ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତା ଏକଂ ବୁଦ୍ଧନ୍ତରଂ ସଗ୍ଗସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭଵିତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ଵେସାଲିଯଂ ଖତ୍ତିଯମହାସାଲକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତଂ ଥିରସନ୍ତସରୀରତାଯ ଥେରିକାତି ଵୋହରିଂସୁ। ସା ଵଯପ୍ପତ୍ତା କୁଲପ୍ପଦେସାଦିନା ସମାନଜାତିକସ୍ସ ଖତ୍ତିଯକୁମାରସ୍ସ ମାତାପିତୂହି ଦିନ୍ନା ପତିଦେଵତା ହୁତ୍ୱା ଵସନ୍ତୀ ସତ୍ଥୁ ଵେସାଲିଗମନେ ସାସନେ ପଟିଲଦ୍ଧସଦ୍ଧା ଉପାସିକା ହୁତ୍ୱା, ଅପରଭାଗେ ମହାପଜାପତିଗୋତମୀଥେରିଯା ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ରୁଚିଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ସାମିକସ୍ସାରୋଚେସି। ସାମିକୋ ନାନୁଜାନାତି। ସା ପନ କତାଧିକାରତାଯ ଯଥାସୁତଂ ଧମ୍ମଂ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖିତ୍ୱା ରୂପାରୂପଧମ୍ମେ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଵିପସ୍ସନଂ ଅନୁଯୁତ୍ତା ଵିହରତି।

ଅଥେକଦିଵସଂ ମହାନସେ ବ୍ୟଞ୍ଜନେ ପଚ୍ଚମାନେ ମହତୀ ଅଗ୍ଗିଜାଲା ଉଟ୍ଠହି। ସା ଅଗ୍ଗିଜାଲା ସକଲଭାଜନଂ ଚଟଚଟାଯନ୍ତଂ ଝାଯତି। ସା ତଂ ଦିସ୍ୱା ତଦେଵାରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ସୁଟ୍ଠୁତରଂ ଅନିଚ୍ଚତଂ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତଂ ଉପଧାରେତ୍ୱା ତତୋ ତତ୍ଥ ଦୁକ୍ଖାନିଚ୍ଚାନତ୍ତତଞ୍ଚ ଆରୋପେତ୍ୱା ଵିପସ୍ସନଂ ଵଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅନୁକ୍କମେନ ଉସ୍ସୁକ୍କାପେତ୍ୱା ମଗ୍ଗପଟିପାଟିଯା ଅନାଗାମିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ସା ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଆଭରଣଂ ଵା ଅଲଙ୍କାରଂ ଵା ନ ଧାରେତି। ସା ସାମିକେନ ‘‘କସ୍ମା ତ୍ୱଂ, ଭଦ୍ଦେ, ଇଦାନି ପୁବ୍ବେ ଵିଯ ଆଭରଣଂ ଵା ଅଲଙ୍କାରଂ ଵା ନ ଧାରେସୀ’’ତି ଵୁତ୍ତା ଅତ୍ତନୋ ଗିହିଭାଵେ ଅଭବ୍ବଭାଵଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅନୁଜାନାପେସି। ସୋ ଵିସାଖୋ ଉପାସକୋ ଵିଯ ଧମ୍ମଦିନ୍ନଂ ମହତା ପରିହାରେନ ମହାପଜାପତିଗୋତମିଯା ସନ୍ତିକଂ ନେତ୍ୱା ‘‘ଇମଂ, ଅୟ୍ୟେ, ପବ୍ବାଜେଥା’’ତି ଆହ। ଅଥ ମହାପଜାପତିଗୋତମୀ ତଂ ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା ଉପସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ଵିହାରଂ ନେତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ଦସ୍ସେସି। ସତ୍ଥାପିସ୍ସା ପକତିଯା ଦିଟ୍ଠାରମ୍ମଣମେଵ ଵିଭାଵେନ୍ତୋ ‘‘ସୁଖଂ ସୁପାହୀ’’ତି ଗାଥମାହ।

ତତ୍ଥ ସୁଖନ୍ତି ଭାଵନପୁଂସକନିଦ୍ଦେସୋ। ସୁପାହୀତି ଆଣତ୍ତିଵଚନଂ। ଥେରିକେତି ଆମନ୍ତନଵଚନଂ। କତ୍ୱା ଚୋଳେନ ପାରୁତାତି ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାଯ ନିଯୋଜନଂ। ଉପସନ୍ତୋ ହି ତେ ରାଗୋତି ପଟିପତ୍ତିକିତ୍ତନଂ। ସୁକ୍ଖଡାକଂଵାତି ଉପସମେତବ୍ବସ୍ସ କିଲେସସ୍ସ ଅସାରଭାଵନିଦସ୍ସନଂ। କୁମ୍ଭିଯନ୍ତି ତଦାଧାରସ୍ସ ଅନିଚ୍ଚତୁଚ୍ଛାଦିଭାଵନିଦସ୍ସନଂ।

ସୁଖନ୍ତି ଚେତଂ ଇଟ୍ଠାଧିଵଚନଂ। ସୁଖେନ ନିଦୁକ୍ଖା ହୁତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ସୁପାହୀତି ନିପଜ୍ଜନିଦସ୍ସନଞ୍ଚେତଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଇରିଯାପଥାନଂ, ତସ୍ମା ଚତ୍ତାରୋପି ଇରିଯାପଥେ ସୁଖେନେଵ କପ୍ପେହି ସୁଖଂ ଵିହରାତି ଅତ୍ଥୋ। ଥେରିକେତି ଇଦଂ ଯଦିପି ତସ୍ସା ନାମକିତ୍ତନଂ, ପଚୁରେନ ଅନ୍ୱତ୍ଥସଞ୍ଞାଭାଵତୋ ପନ ଥିରେ ସାସନେ ଥିରଭାଵପ୍ପତ୍ତେ, ଥିରେହି ସୀଲାଦିଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତେତି ଅତ୍ଥୋ। କତ୍ୱା ଚୋଳେନ ପାରୁତାତି ପଂସୁକୂଲଚୋଳେହି ଚୀଵରଂ କତ୍ୱା ଅଚ୍ଛାଦିତସରୀରା ତଂ ନିଵତ୍ଥା ଚେଵ ପାରୁତା ଚ। ଉପସନ୍ତୋ ହି ତେ ରାଗୋତି ହି-ସଦ୍ଦୋ ହେତ୍ୱତ୍ଥୋ। ଯସ୍ମା ତଵ ସନ୍ତାନେ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକକାମରାଗୋ ଉପସନ୍ତୋ ଅନାଗାମିମଗ୍ଗଞ୍ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢୋ, ଇଦାନି ତଦଵସେସଂ ରାଗଂ ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗଞ୍ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦହେତ୍ୱା ସୁଖଂ ସୁପାହୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ସୁକ୍ଖଡାକଂଵ କୁମ୍ଭିଯନ୍ତି ଯଥା ତଂ ପକ୍କେ ଭାଜନେ ଅପ୍ପକଂ ଡାକବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ମହତିଯା ଅଗ୍ଗିଜାଲାଯ ପଚ୍ଚମାନଂ ଝାଯିତ୍ୱା ସୁସ୍ସନ୍ତଂ ଵୂପସମ୍ମତି, ଯଥା ଵା ଉଦକମିସ୍ସେ ଡାକବ୍ୟଞ୍ଜନେ ଉଦ୍ଧନଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ପଚ୍ଚମାନେ ଉଦକେ ଵିଜ୍ଜମାନେ ତଂ ଚିଚ୍ଚିଟାଯତି ଚିଟିଚିଟାଯତି, ଉଦକେ ପନ ଛିନ୍ନେ ଉପସନ୍ତମେଵ ହୋତି, ଏଵଂ ତଵ ସନ୍ତାନେ କାମରାଗୋ ଉପସନ୍ତୋ, ଇତରମ୍ପି ଵୂପସମେତ୍ୱା ସୁଖଂ ସୁପାହୀତି।

ଥେରୀ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ପରିପାକଂ ଗତତ୍ତା ସତ୍ଥୁ ଦେସନାଵିଲାସେନ ଚ ଗାଥାପରିଯୋସାନେ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ ଅପଦାନେ (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୧।୨୬-୩୦)।

‘‘କୋଣାଗମନବୁଦ୍ଧସ୍ସ, ମଣ୍ଡପୋ କାରିତୋ ମଯା;

ଧୁଵଂ ତିଚୀଵରଂଦାସିଂ, ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଲୋକବନ୍ଧୁନୋ।

‘‘ଯଂ ଯଂ ଜନପଦଂ ଯାମି, ନିଗମେ ରାଜଧାନିଯୋ;

ସବ୍ବତ୍ଥ ପୂଜିତୋ ହୋମି, ପୁଞ୍ଞକମ୍ମସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘କିଲେସା ଝାପିତା ମଯ୍ହଂ, ଭଵା ସବ୍ବେ ସମୂହତା;

ନାଗୀୱ ବନ୍ଧନଂ ଛେତ୍ୱା, ୱିହରାମି ଅନାସୱା।

‘‘ସ୍ୱାଗତଂ ୱତ ମେ ଆସି, ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠସ୍ସ ସନ୍ତିକେ;

ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ଅନୁପ୍ପତ୍ତା, କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନଂ।

‘‘ପଟିସମ୍ଭିଦା ଚତସ୍ସୋ, ୱିମୋକ୍ଖାପି ଚ ଅଟ୍ଠିମେ;

ଛଳଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତା, କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ’’ନ୍ତି।

ଅରହତ୍ତଂ ପନ ପତ୍ୱା ଥେରୀ ଉଦାନେନ୍ତୀ ତମେୱ ଗାଥଂ ଅଭାସି, ତେନାୟଂ ଗାଥା ତସ୍ସା ଥେରିୟା ଗାଥା ଅହୋସି। ତତ୍ଥ ଥେରିୟା ୱୁତ୍ତଗାଥାୟ ଅନୱସେସୋ ରାଗୋ ପରିଗ୍ଗହିତୋ ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗେନ ତସ୍ସ ୱୂପସମସ୍ସ ଅଧିପ୍ପେତତ୍ତା। ରାଗୱୂପସମେନେୱ ଚେତ୍ଥ ସବ୍ବେସମ୍ପି କିଲେସାନଂ ୱୂପସମୋ ୱୁତ୍ତୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ ତଦେକଟ୍ଠତାୟ ସବ୍ବେସଂ କିଲେସଧମ୍ମାନଂ ୱୂପସମସିଦ୍ଧିତୋ। ତଥା ହି ୱୁଚ୍ଚତି –

‘‘ଉଦ୍ଧଚ୍ଚୱିଚିକିଚ୍ଛାହି, ଯୋ ମୋହୋ ସହଜୋ ମତୋ;

ପହାନେକଟ୍ଠଭାୱେନ, ରାଗେନ ସରଣୋ ହି ସୋ’’ତି।

ଯଥା ଚେତ୍ଥ ସବ୍ବେସଂ ସଂକିଲେସାନଂ ୱୂପସମୋ ୱୁତ୍ତୋ, ଏୱଂ ସବ୍ବତ୍ଥାପି ତେସଂ ୱୂପସମୋ ୱୁତ୍ତୋତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ପୁବ୍ବଭାଗେ ତଦଙ୍ଗୱସେନ, ସମଥୱିପସ୍ସନାକ୍ଖଣେ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନୱସେନ, ମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ସମୁଚ୍ଛେଦୱସେନ, ଫଲକ୍ଖଣେ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିୱସେନ ୱୂପସମସିଦ୍ଧିତୋ। ତେନ ଚତୁବ୍ବିଧସ୍ସାପି ପହାନସ୍ସ ସିଦ୍ଧି ୱେଦିତବ୍ବା । ତତ୍ଥ ତଦଙ୍ଗପ୍ପହାନେନ ସୀଲସମ୍ପଦାସିଦ୍ଧି, ୱିକ୍ଖମ୍ଭନପହାନେନ ସମାଧିସମ୍ପଦାସିଦ୍ଧି, ଇତରେହି ପଞ୍ଞାସମ୍ପଦାସିଦ୍ଧି ଦସ୍ସିତା ହୋତି ପହାନାଭିସମୟୋପସିଜ୍ଝନତୋ। ଯଥା ଭାୱନାଭିସମୟଂ ସାଧେତି ତସ୍ମିଂ ଅସତି ତଦଭାୱତୋ, ତଥା ସଚ୍ଛିକିରିୟାଭିସମୟଂ ପରିଞ୍ଞାଭିସମୟଞ୍ଚ ସାଧେତି ଏୱାତି। ଚତୁରାଭିସମୟସିଦ୍ଧିୟା ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖା, ପଟିପତ୍ତିୟା ତିୱିଧକଲ୍ୟାଣତା, ସତ୍ତୱିସୁଦ୍ଧିୟୋ ଚ ପରିପୁଣ୍ଣା ଇମାୟ ଗାଥାୟ ପକାସିତା ହୋନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅଞ୍ଞତରାଥେରୀ ଅପଞ୍ଞାତା ନାମଗୋତ୍ତାଦିୱସେନ ଅପାକଟା, ଏକା ଥେରୀ ଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନା ଭିକ୍ଖୁନୀ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

ଅଞ୍ଞତରାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ମୁତ୍ତାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

୨।

‘‘ମୁତ୍ତେ ମୁଚ୍ଚସ୍ସୁ ଯୋଗେହି, ଚନ୍ଦୋ ରାହୁଗ୍ଗହା ଇୱ;

ୱିପ୍ପମୁତ୍ତେନ ଚିତ୍ତେନ, ଅନଣା ଭୁଞ୍ଜ ପିଣ୍ଡକ’’ନ୍ତି। –

ଅୟଂ ମୁତ୍ତାୟ ନାମ ସିକ୍ଖମାନାୟ ଗାଥା। ଅୟମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସୟଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନନ୍ତୀ ୱିପସ୍ସିସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ କୁଲଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ସତ୍ଥାରଂ ରଥିୟଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ପସନ୍ନମାନସା ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପୀତିୱେଗେନ ସତ୍ଥୁ ପାଦମୂଲେ ଅୱକୁଜ୍ଜା ନିପଜ୍ଜି। ସା ତେନ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେନ ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଅପରାପରଂ ସୁଗତୀସୁୟେୱ ସଂସରନ୍ତୀ ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ସାୱତ୍ଥିୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତି, ମୁତ୍ତାତିସ୍ସା ନାମଂ ଅହୋସି। ସା ଉପନିସ୍ସୟସମ୍ପନ୍ନତାୟ ୱୀସତିୱସ୍ସକାଲେ ମହାପଜାପତିଗୋତମିୟା ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ସିକ୍ଖମାନାୱ ହୁତ୍ୱା କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥାପେତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନାୟ କମ୍ମଂ କରୋତି। ସା ଏକଦିୱସଂ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତା ଥେରୀନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ୱତ୍ତଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଦିୱାଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରହୋ ନିସିନ୍ନା ୱିପସ୍ସନାୟ ମନସିକାରଂ ଆରଭି। ସତ୍ଥା ସୁରଭିଗନ୍ଧକୁଟିୟା ନିସିନ୍ନୋୱ ଓଭାସଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ତସ୍ସା ପୁରତୋ ନିସିନ୍ନୋ ୱିୟ ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ‘‘ମୁତ୍ତେ ମୁଚ୍ଚସ୍ସୁ ଯୋଗେହୀ’’ତି ଇମଂ ଗାଥମାହ।

ତତ୍ଥ ମୁତ୍ତେତି ତସ୍ସା ଆଲପନଂ। ମୁଚ୍ଚସ୍ସୁ ଯୋଗେହୀତି ମଗ୍ଗପଟିପାଟିୟା କାମଯୋଗାଦୀହି ଚତୂହି ଯୋଗେହି ମୁଚ୍ଚ, ତେହି ୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତା ହୋହି। ଯଥା କିଂ? ଚନ୍ଦୋ ରାହୁଗ୍ଗହା ଇୱାତି ରାହୁସଙ୍ଖାତୋ ଗହତୋ ଚନ୍ଦୋ ୱିଯ ଉପକ୍କିଲେସତୋ ମୁଚ୍ଚସ୍ସୁ। ୱିପ୍ପମୁତ୍ତେନ ଚିତ୍ତେନାତି ଅରିଯମଗ୍ଗେନ ସମୁଚ୍ଛେଦୱିମୁତ୍ତିୟା ସୁଟ୍ଠୁ ୱିମୁତ୍ତେନ ଚିତ୍ତେନ, ଇତ୍ଥଂ ଭୂତଲକ୍ଖଣେ ଚେତଂ କରଣୱଚନଂ। ଅନଣା ଭୁଞ୍ଜ ପିଣ୍ଡକନ୍ତି କିଲେସୈଣଂ ପହାଯ ଅନଣା ହୁତ୍ୱା ରଟ୍ଠପିଣ୍ଡଂ ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟାସି। ଯୋ ହି କିଲେସେ ଅପ୍ପହାଯ ସତ୍ଥାରା ଅନୁଞ୍ଞାତପଚ୍ଚଯେ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ସୋ ସାଣୋ ପରିଭୁଞ୍ଜତି ନାମ। ଯଥାହ ଆଯସ୍ମା ବାକୁଲୋ – ''ସତ୍ତାହମେୱ ଖୋ ଅହଂ, ଆୱୁସୋ, ସାଣୋ ରଟ୍ଠପିଣ୍ଡଂ ଭୁଞ୍ଜି''ନ୍ତି (ମ। ନି। ୩।୨୧୧)। ତସ୍ମା ସାସନେ ପବ୍ବଜିତେନ କାମଚ୍ଛନ୍ଦାଦିଇଣଂ ପହାନାଯ ଅନଣେନ ହୁତ୍ୱା ସଦ୍ଧାଦେୟ୍ୟଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ। ପିଣ୍ଡକନ୍ତି ଦେସନାସୀସମେୱ, ଚତ୍ତାରୋପି ପଚ୍ଚଯେତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଭିଣ୍ହଂ ଓୱଦତୀତି ଅରିଯମଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତିୟା ଉପକ୍କିଲେସେ ୱିସୋଧେନ୍ତୋ ବହୁସୋ ଓୱାଦଂ ଦେତି।

ସା ତସ୍ମିଂ ଓୱାଦେ ଠତ୍ୱା ନଚିରସ୍ସେୱ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଅପଦାନେ (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୧।୩୧-୩୬) –

''ୱିପସ୍ସିସ୍ସ ଭଗୱତୋ, ଲୋକଜେଟ୍ଠସ୍ସ ତାଦିନୋ;

ରଥିଯଂ ପଟିପନ୍ନସ୍ସ, ତାରଯନ୍ତସ୍ସ ପାଣିନୋ।

''ଘରତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱାନ, ଅୱକୁଜ୍ଜା ନିପଜ୍ଜହଂ;

ଅନୁକମ୍ପକୋ ଲୋକନାଥୋ, ସିରସି ଅକ୍କମୀ ମମ।

''ଅକ୍କମିତ୍ୱାନ ସିରସି, ଅଗମା ଲୋକନାଯକୋ;

ତେନ ଚିତ୍ତପ୍ପସାଦେନ, ତୁସିତଂ ଅଗମାସହଂ।

''କିଲେସା ଝାପିତା ମୟ୍ହଂ...ପେ... କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ''ନ୍ତି।

ଅରହତ୍ତଂ ପନ ପତ୍ୱା ସା ତମେୱ ଗାଥଂ ଉଦାନେସି। ପରିପୁଣ୍ଣସିକ୍ଖା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ପରିନିବ୍ବାନକାଲେପି ତମେୱ ଗାଥଂ ପଚ୍ଚଭାସୀତି।

ମୁତ୍ତାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ପୁଣ୍ଣାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ପୁଣ୍ଣେପୂରସ୍ସୁ ଧମ୍ମେହୀତି ପୁଣ୍ଣାଯ ନାମ ସିକ୍ଖମାନାଯ ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନନ୍ତୀ ବୁଦ୍ଧସୁଞ୍ଞେ ଲୋକେ ଚନ୍ଦଭାଗାଯ ନଦିୟା ତୀରେ କିନ୍ନରଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତା। ଏକଦିୱସଂ ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞତରଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ ଦିସ୍ୱା ପସନ୍ନମାନସା ନଳମାଲାଯ ତଂ ପୂଜେତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗୟ୍ହ ଅଟ୍ଠାସି। ସା ତେନ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେନ ସୁଗତୀସୁଯେୱ ସଂସରନ୍ତୀ ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ଗହପତିମହାସାଲକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ପୁଣ୍ଣାତିସ୍ସା ନାମଂ ଅହୋସି। ସା ଉପନିସ୍ସଯସମ୍ପନ୍ନତାଯ ୱୀସତିୱସ୍ସାନି ୱସମାନା ମହାପଜାପତିଗୋତମିୟା ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ପଟିଲଦ୍ଧସଦ୍ଧା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ସିକ୍ଖମାନା ଏୱ ହୁତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ଆରଭି। ସତ୍ଥା ତସ୍ସା ଗନ୍ଧକୁଟିଯଂ ନିସିନ୍ନୋ ଏୱ ଓଭାସଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା –

୩।

''ପୁଣ୍ଣେ ପୂରସ୍ସୁ ଧମ୍ମେହି, ଚନ୍ଦୋ ପନ୍ନରସେରିୱ;

ପରିପୁଣ୍ଣାଯ ପଞ୍ଞାଯ, ତମୋଖନ୍ଧଂ ପଦାଲଯା''ତି। – ଇମଂ ଗାଥମାହ;

ତତ୍ଥ ପୁଣ୍ଣେତି ତସ୍ସା ଆଲପନଂ। ପୂରସ୍ସୁ ଧମ୍ମେହୀତି ସତ୍ତତିଂସବୋଧିପକ୍ଖିଯଧମ୍ମେହି ପରିପୁଣ୍ଣା ହୋହି। ଚନ୍ଦୋ ପନ୍ନରସେରିୱାତି ର-କାରୋ ପଦସନ୍ଧିକରୋ। ପନ୍ନରସେ ପୁଣ୍ଣମାସିଯଂ ସବ୍ବାହି କଲାହି ପରିପୁଣ୍ଣୋ ଚନ୍ଦୋ ୱିଯ। ପରିପୁଣ୍ଣାଯ ପଞ୍ଞାଯାତି ସୋଳସନ୍ନଂ କିଚ୍ଚାନଂ ପାରିପୂରିୟା

ପରିପୁଣ୍ଣାଯ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗପଞ୍ଞାଯ। ତମୋଖନ୍ଧଂ ପଦାଲଯାତି ମୋହକ୍ଖନ୍ଧଂ ଅନୱସେସତୋ ଭିନ୍ଦ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦ। ମୋହକ୍ଖନ୍ଧପଦାଲନେନ ସହେୱ ସବ୍ବେପି କିଲେସା ପଦାଲିତା ହୋନ୍ତୀତି।

ସା ତଂ ଗାଥଂ ସୁତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଅପଦାନେ (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୧।୩୭-୪୫) –

''ଚନ୍ଦଭାଗାନଦୀତୀରେ, ଅହୋସିଂ କିନ୍ନରୀ ତଦା;

ଅଦ୍ଦସଂ ୱିରଜଂ ବୁଦ୍ଧଂ, ସଯମ୍ଭୁଂ ଅପରାଜିତଂ।

''ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ସୁମନା, ୱେଦଜାତା କତଞ୍ଜଲୀ;

ନଳମାଲଂ ଗହେତ୍ୱାନ, ସଯମ୍ଭୁଂ ଅଭିପୂଜଯିଂ।

''ତେନ କମ୍ମେନ ସୁକତେନ, ଚେତନାପଣିଧୀହି ଚ;

ଜହିତ୍ୱା କିନ୍ନରୀଦେହଂ, ଅଗଚ୍ଛିଂ ତିଦସଂ ଗତିଂ।

''ଛତ୍ତିଂସଦେୱରାଜୂନଂ, ମହେସିତ୍ତମକାରଯିଂ;

ଦସନ୍ନଂ ଚକ୍କୱତ୍ତୀନଂ, ମହେସିତ୍ତମକାରଯିଂ;

ସଂୱେଜେତ୍ୱାନ ମେ ଚିତ୍ତଂ, ପବ୍ବଜିଂ ଅନଗାରିଯଂ।

''କିଲେସା ଝାପିତା ମଯ୍ହଂ, ଭୱା ସବ୍ବେ ସମୂହତା;

ସବ୍ବାସୱପରିକ୍ଖୀଣା, ନତ୍ଥି ଦାନି ପୁନବ୍ଭୱୋ।

''ଚତୁନ୍ନୱୁତିତୋ କପ୍ପେ, ଯଂ ପୁପ୍ଫମଭିପୂଜଯିଂ;

ଦୁଗ୍ଗତିଂ ନାଭିଜାନାମି, ପୁପ୍ଫପୂଜାଯିଦଂ ଫଲଂ।

''କିଲେସା ଝାପିତା ମଯ୍ହଂ...ପେ... କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ''ନ୍ତି।

ଅରହତ୍ତଂ ପନ ପତ୍ୱା ସା ଥେରୀ ତମେୱ ଗାଥଂ ଉଦାନେସି। ଅଯମେୱ ଚସ୍ସା ଅଞ୍ଞାବ୍ୟାକରଣଗାଥା ଅହୋସୀତି।

ପୁଣ୍ଣାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ତିସ୍ସାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ତିସ୍ସେ ସିକ୍ଖସ୍ସୁ ସିକ୍ଖାଯାତି ତିସ୍ସାଯ ସିକ୍ଖମାନାଯ ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନିତ୍ୱା ସମ୍ଭତକୁସଲପଚ୍ଚଯା ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ କପିଲୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ସକ୍ଯରାଜକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଓରୋଧଭୂତା ପଚ୍ଛା ମହାପଜାପତିଗୋତମିଯା ସଦ୍ଧିଂ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନାଯ କମ୍ମଂ କରୋତି। ତସ୍ସା ସତ୍ଥା ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଓଭାସଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା –

୪।

''ତିସ୍ସେ ସିକ୍ଖସ୍ସୁ ସିକ୍ଖାଯ, ମା ତଂ ଯୋଗା ଉପଚ୍ଚଗୁଂ;

ସଵ୍ବଯୋଗଵିସଂଯୁତ୍ତା, ଚର ଲୋକେ ଅନାସଵା’’ତି। – ଗାଥଂ ଅଭାସି;

ତତ୍ଥ ତିସ୍ସେତି ତସ୍ସା ଆଲପନଂ। ସିକ୍ଖସ୍ସୁ ସିକ୍ଖାଯାତି ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖାଦିକାଯ ତିଵିଧାଯ ସିକ୍ଖାଯ ସିକ୍ଖ, ମଗ୍ଗସମ୍ପଯୁତ୍ତା ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖାଯୋ ସମ୍ପାଦେହୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦାନି ତାସଂ ସମ୍ପାଦନେ କାରଣମାହ ‘‘ମା ତଂ ଯୋଗା ଉପଚ୍ଚଗୁ’’ନ୍ତି ମନୁସ୍ସତ୍ତଂ, ଇନ୍ଦ୍ରିଯାଵେକଲ୍ଲଂ, ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦୋ, ସଦ୍ଧାପଟିଲାଭୋତି ଇମେ ଯୋଗା ସମଯା ଦୁଲ୍ଲଭକ୍ଖଣା ତଂ ମା ଅତିକ୍କମୁଂ। କାମଯୋଗାଦଯୋ ଏଵ ଵା ଚତ୍ତାରୋ ଯୋଗା ତଂ ମା ଉପଚ୍ଚଗୁଂ ମା ଅଭିଭଵେଯ୍ୟୁଂ। ସଵ୍ବଯୋଗଵିସଂଯୁତ୍ତାତି ସଵ୍ବେହି କାମଯୋଗାଦୀହି ଯୋଗେହି ଵିମୁତ୍ତା ତତୋ ଏଵ ଅନାସଵା ହୁତ୍ଵା ଲୋକେ ଚର, ଦିଟ୍ଠସୁଖଵିହାରେନ ଵିହରାହୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ସା ତଂ ଗାଥଂ ସୁତ୍ଵା ଵିପସ୍ସନଂ ଵଡ୍ଢେତ୍ଵା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣୀତି ଆଦିନଯୋ ହେଟ୍ଠା ଵୁତ୍ତନଯେନେଵ ଵେଦିତବ୍ବୋ।

ତିସ୍ସାଥେରୀଗାଥାଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫-୧୦। ତିସ୍ସାଦିଥେରୀଗାଥାଵଣ୍ଣନା

ତିସ୍ସେଯୁଞ୍ଜସ୍ସୁ ଧମ୍ମେହୀତି ତିସ୍ସାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା । ତସ୍ସା ଵତ୍ଥୁ ତିସ୍ସାସିକ୍ଖମାନାଯ ଵତ୍ଥୁସଦିସଂ। ଅଯଂ ପନ ଥେରୀ ହୁତ୍ଵା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ଯଥା ଚ ଅଯଂ, ଏଵଂ ଇତୋ ପରଂ ଧୀରା, ଵୀରା, ମିତ୍ତା, ଭଦ୍ରା, ଉପସମାତି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଥେରୀନଂ ଵତ୍ଥୁ ଏକସଦିସମେଵ। ସଵ୍ବାପି ଇମା କପିଲଵତ୍ଥୁଵାସିନିଯୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଓରୋଧଭୂତା ମହାପଜାପତିଗୋତମିଯା ସଦ୍ଧିଂ ନିକ୍ଖନ୍ତା ଓଭାସଗାଥାଯ ଚ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତା ଠପେତ୍ଵା ସତ୍ତମିଂ। ସା ପନ ଓଭାସଗାଥାଯ ଵିନା ପଗେଵ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ଲଦ୍ଧଂ ଓଵାଦଂ ନିସ୍ସାଯ ଵିପସ୍ସନଂ ଉସ୍ସୁକ୍କାପେତ୍ଵା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିତ୍ଵା ଉଦାନଵସେନ ‘‘ଵୀରା ଵୀରେହୀ’’ତି ଗାଥଂ ଅଭାସି। ଇତରାପି ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ଵା –

୫।

‘‘ତିସ୍ସେ ଯୁଞ୍ଜସ୍ସୁ ଧମ୍ମେହି, ଖଣୋ ତଂ ମା ଉପଚ୍ଚଗା;

ଖଣାତୀତା ହି ସୋଚନ୍ତି, ନିରଯମ୍ହି ସମପ୍ପିତା।

୬।

‘‘ଧୀରେ ନିରୋଧଂ ଫୁସେହି, ସଞ୍ଞାଵୂପସମଂ ସୁଖଂ;

ଆରାଧଯାହି ନିବ୍ବାନଂ, ଯୋଗକ୍ଖେମମନୁତ୍ତରଂ।

୭।

‘‘ଵୀରା ଵୀରେହି ଧମ୍ମେହି, ଭିକ୍ଖୁନୀ ଭାଵିତିନ୍ଦ୍ରିଯା;

ଧାରେତି ଅନ୍ତିମଂ ଦେହଂ, ଜେତ୍ଵା ମାରଂ ସଵାହନଂ।

୮।

‘‘ସଦ୍ଧାଯ ପବ୍ବଜିତ୍ଵାନ, ମିତ୍ତେ ମିତ୍ତରତା ଭଵ;

ଭାଵେହି କୁସଲେ ଧମ୍ମେ, ଯୋଗକ୍ଖେମସ୍ସ ପତ୍ତିଯା।

୯।

‘‘ସଦ୍ଧାଯ ପବ୍ବଜିତ୍ୱାନ, ଭଦ୍ରେ ଭଦ୍ରରତା ଭୱ;

ଭାୱେହି କୁସଲେ ଧମ୍ମେ, ଯୋଗକ୍ଖେମମନୁତ୍ତରଂ।

୧୦।

‘‘ଉପସମେ ତରେ ଓଘଂ, ମଚ୍ଚୁଧେଯ୍ୟଂ ସୁଦୁତ୍ତରଂ;

ଧାରେହି ଅନ୍ତିମଂ ଦେହଂ, ଜେତ୍ୱା ମାରଂ ସୱାହନ’’ନ୍ତି। – ଗାଥାଯୋ ଅଭାସିଂସୁ;

ତତ୍ଥ ଯୁଞ୍ଜସ୍ସୁ ଧମ୍ମେହୀତି ସମଥୱିପସ୍ସନାଧମ୍ମେହି ଅରିଯେହି ବୋଧିପକ୍ଖିଯଧମ୍ମେହି ଚ ଯୁଞ୍ଜ ଯୋଗଂ କରୋହି। ଖଣୋ ତଂ ମା ଉପଚ୍ଚଗାତି ଯୋ ଏୱଂ ଯୋଗଭାୱନଂ ନ କରୋତି, ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ପତିରୂପଦେସେ ଉପ୍ପତ୍ତିକ୍ଖଣୋ, ଛନ୍ନଂ ଆଯତନାନଂ ଅୱେକଲ୍ଲକ୍ଖଣୋ, ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦକ୍ଖଣୋ, ସଦ୍ଧାଯ ପଟିଲଦ୍ଧକ୍ଖଣୋ, ସବ୍ବୋପି ଅଯଂ ଖଣୋ ଅତିକ୍କମତି ନାମ। ସୋ ଖଣୋ ତଂ ମା ଅତିକ୍କମି। ଖଣାତୀତାତି ଯେ ହି ଖଣଂ ଅତୀତା, ଯେ ଚ ପୁଗ୍ଗଲେ ସୋ ଖଣୋ ଅଭୀତୋ, ତେ ନିରଯମ୍ହି ସମପ୍ପିତା ହୁତ୍ୱା ସୋଚନ୍ତି, ତତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ମହାଦୁକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚନୁଭୱନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ନିରୋଧଂ ଫୁସେହୀତି କିଲେସନିରୋଧଂ ଫୁସ୍ସ ପଟିଲଭ। ସଞ୍ଞାୱୂପସମଂ ସୁଖଂ, ଆରାଧଯାହି ନିବ୍ବାନନ୍ତି କାମସଞ୍ଞାଦୀନଂ ପାପସଞ୍ଞାନଂ ଉପସମନିମିତ୍ତଂ ଅଚ୍ଚନ୍ତସୁଖଂ ନିବ୍ବାନଂ ଆରାଧେହି।

ୱୀରା ୱୀରେହି ଧମ୍ମେହୀତି ୱୀରିଯପଧାନତାଯ ୱୀରେହି ତେଜୁସ୍ସଦେହି ଅରିଯମଗ୍ଗଧମ୍ମେହି ଭାୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯା ୱଡ୍ଢିତସଦ୍ଧାଦିଇନ୍ଦ୍ରିଯା ୱୀରା ଭିକ୍ଖୁନୀ ୱତ୍ଥୁକାମେହି ସୱାହନଂ କିଲେସମାରଂ ଜିନିତ୍ୱା ଆଯତିଂ ପୁନବ୍ଭୱାଭାୱତୋ ଅନ୍ତିମଂ ଦେହଂ ଧାରେତୀତି ଥେରୀ ଅଞ୍ଞଂ ୱିଯ କତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେତି।

ମିତ୍ତେତି ତଂ ଆଲପତି। ମିତ୍ତରତାତି କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେସୁ ଅଭିରତା। ତତ୍ଥ ସକ୍କାରସମ୍ମାନକରଣତା ହୋହି। ଭାୱେହି କୁସଲେ ଧମ୍ମେତି ଅରିଯମଗ୍ଗଧମ୍ମେ ୱଡ୍ଢେହି। ଯୋଗକ୍ଖେମସ୍ସାତି ଅରହତ୍ତସ୍ସ ନିବ୍ବାନସ୍ସ ଚ ପତ୍ତିଯା ଅଧିଗମାଯ।

ଭଦ୍ରେତି ତଂ ଆଲପତି। ଭଦ୍ରରତାତି ଭଦ୍ରେସୁ ସୀଲାଦିଧମ୍ମେସୁ ରତା ଅଭିରତା ହୋହି। ଯୋଗକ୍ଖେମମନୁତ୍ତରନ୍ତି ଚତୂହି ଯୋଗେହି ଖେମଂ ଅନୁପଦ୍ଦୱଂ ଅନୁତ୍ତରଂ ନିବ୍ବାନଂ, ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା କୁସଲେ ବୋଧିପକ୍ଖିଯଧମ୍ମେ ଭାୱେହୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଉପସମେତି ତଂ ଆଲପତି। ତରେ ଓଘଂ ମଚ୍ଚୁଧେଯ୍ୟଂ ସୁଦୁତ୍ତରନ୍ତି ମଚ୍ଚୁ ଏତ୍ଥ ଧୀଯତୀତି ମଚ୍ଚୁଧେଯ୍ୟଂ, ଅନୁପଚିତକୁସଲସମ୍ଭାରେହି ସୁଟ୍ଠୁ ଦୁତ୍ତରନ୍ତି ସୁଦୁତ୍ତରଂ, ସଂସାରମହୋଘଂ ତରେ ଅରିଯମଗ୍ଗନାୱାଯ ତରେଯ୍ୟାସି। ଧାରେହି ଅନ୍ତିମଂ ଦେହନ୍ତି ତସ୍ସ ତରଣେନେୱ ଅନ୍ତିମଦେହଧରା ହୋହୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତିସ୍ସାଦିଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିଟ୍ଠିତା ପଠମୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା।

୧୧। ମୁତ୍ତାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ସୁମୁତ୍ତାସାଧୁମୁତ୍ତାମ୍ହୀତିଆଦିକା ମୁତ୍ତାଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ କୁସଲଂ ଉପଚିନିତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ କୋସଲଜନପଦେ ଓଘାତକସ୍ସ ନାମ ଦଲିଦ୍ଦବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଧୀତା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି, ତଂ ୱଯପ୍ପତ୍ତକାଲେ ମାତାପିତରୋ ଏକସ୍ସ ଖୁଜ୍ଜବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଅଦଂସୁ। ସା ତେନ ଘରାୱାସଂ ଅରୋଚେନ୍ତୀ ତଂ ଅନୁଜାନାପେତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନାଯ କମ୍ମଂ କରୋତି। ତସ୍ସା ବହିଦ୍ଧାରମ୍ମଣେସୁ ଚିତ୍ତଂ ୱିଧାୱତି, ସା ତଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୀ ‘‘ସୁମୁତ୍ତା ସାଧୁମୁତ୍ତାମ୍ହୀ’’ତି ଗାଥଂ ୱଦନ୍ତୀଯେୱ ୱିପସ୍ସନଂ ଉସ୍ସୁକ୍କାପେତ୍ୱା ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଅପଦାନେ –

‘‘ପଦୁମୁତ୍ତରୋ ନାମ ଜିନୋ, ସବ୍ବଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁମା;

ପାଣିନେ ଅନୁଗଣ୍ହନ୍ତୋ, ପିଣ୍ଡାଯ ପାୱିସୀ ପୁରଂ।

‘‘ତସ୍ସ ଆଗଚ୍ଛତୋ ସନ୍ତୁ, ସବ୍ବେ ନଗରୱାସିନୋ;

ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠା ସମାଗନ୍ତ୍ୱା, ୱାଲିକା ଆକିରିଂସୁ ତେ।

‘‘ୱୀଥିସମ୍ମଜ୍ଜନଂ କତ୍ୱା, କଦଲିପୁଣ୍ଣକଦ୍ଧଜେ;

ଧୂମଂ ଚୁଣ୍ଣଞ୍ଚ ମାସଞ୍ଚ, ସକ୍କାରଂ କଚ୍ଚ ସତ୍ଥୁନୋ।

‘‘ମଣ୍ଡପଂ ପଟିଯାଦେତ୍ୱା, ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ୱିନାଯକଂ;

ମହାଦାନଂ ଦଦିତ୍ୱାନ, ସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିପତ୍ଥଯିଂ।

‘‘ପଦୁମୁତ୍ତରୋ ମହାୱୀରୋ, ହାରକୋ ସବ୍ବପାଣିନଂ;

ଅନୁମୋଦନିଯଂ କତ୍ୱା, ବ୍ଯାକାସି ଅଗ୍ଗପୁଗ୍ଗଲୋ।

‘‘ସତସହସ୍ସେ ଅତିକ୍କନ୍ତେ, କପ୍ପୋ ହେସ୍ସତି ଭଦ୍ଦକୋ;

ଭୱାଭୱେ ସୁଖଂ ଲଦ୍ଧା, ପାପୁଣିସ୍ସସି ବୋଧିଯଂ।

‘‘ହତ୍ଥକମ୍ମଞ୍ଚ ଯେ କେଚି, କତାୱୀ ନରନାରିଯୋ;

ଅନାଗତମ୍ହି ଅଦ୍ଧାନେ, ସବ୍ବା ହେସ୍ସନ୍ତି ସମ୍ମୁଖା।

‘‘ତେନ କମ୍ମୱିପାକେନ, ଚେତନାପଣିଧୀହି ଚ;

ଉପ୍ପନ୍ନଦେୱଭୱନେ, ତୁଯ୍ହଂ ତା ପରିଚାରିକା।

‘‘ଦିବ୍ବଂ ସୁଖମସଙ୍ଖେଯ୍ଯଂ, ମାନୁସଞ୍ଚ ଅସଙ୍ଖିଯଂ;

ଅନୁଭୋନ୍ତି ଚିରଂ କାଲଂ, ସଂସରିମ୍ହ ଭୱାଭୱେ।

‘‘ସତସହସ୍ସିତୋ କପ୍ପେ, ଯଂ କମ୍ମମକରିଂ ତଦା;

ସୁଖୁମାଲା ମନୁସ୍ସେସୁ, ଅଥୋ ଦେୱପୁରେସୁ ଚ।

‘‘ରୂପଂ ଭୋଗଂ ଯସଂ ଆଯୁଂ, ଅଥୋ କିତ୍ତିସୁଖଂ ପିଯଂ;

ଲଭାମି ସତତଂ ସବ୍ବଂ, ସୁକତଂ କମ୍ମସମ୍ପଦଂ।

‘‘ପଚ୍ଛିମେ ଭୱେ ସମ୍ପତ୍ତେ, ଜାତାହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣେ କୁଲେ;

ସୁଖୁମାଲହତ୍ଥପାଦା , ରମଣିଯେ ନିୱେସନେ।

‘‘ସବ୍ବକାଲମ୍ପି ପଥୱୀ, ନ ପସ୍ସାମନଲଙ୍କତଂ;

ଚିକ୍ଖଲ୍ଲଭୂମିଂ ଅସୁଚିଂ, ନ ପସ୍ସାମି କୁଦାଚନଂ।

‘‘କିଲେସା ଝାପିତା ମୟ୍ହଂ…ପେ… କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ’’ନ୍ତି।

ଅରହତ୍ତଂ ପନ ପତ୍ୱା ଉଦାନେନ୍ତୀ –

୧୧।

‘‘ସୁମୁତ୍ତା ସାଧୁମୁତ୍ତାମ୍ହି, ତୀହି ଖୁଜ୍ଜେହି ମୁତ୍ତିୟା;

ଉଦୁକ୍ଖଲେନ ମୁସଲେନ, ପତିନା ଖୁଜ୍ଜକେନ ଚ;

ମୁତ୍ତାମ୍ହି ଜାତିମରଣା, ଭୱନେତ୍ତି ସମୂହତା’’ତି। – ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି;

ତତ୍ଥ ସୁମୁତ୍ତାତି ସୁଟ୍ଠୁ ମୁତ୍ତା। ସାଧୁମୁତ୍ତାମ୍ହୀତି ସାଧୁ ସମ୍ମଦେୱ ମୁତ୍ତା ଅମ୍ହି। କୁତୋ ପନ ସୁମୁତ୍ତା ସାଧୁମୁତ୍ତାତି ଆହ ‘‘ତୀହି ଖୁଜ୍ଜେହି ମୁତ୍ତିୟା’’ତି, ତୀହି ୱଙ୍କେହି ପରିମୁତ୍ତିୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦାନି ତାନି ସରୂପତୋ ଦସ୍ସେନ୍ତୀ ‘‘ଉଦୁକ୍ଖଲେନ ମୁସଲେନ, ପତିନା ଖୁଜ୍ଜକେନ ଚା’’ତି ଆହ। ଉଦୁକ୍ଖଲେ ହି ଧଞ୍ଞଂ ପକ୍ଖିପନ୍ତିୟା ପରିୱତ୍ତେନ୍ତିୟା ମୁସଲେନ କୋଟ୍ଟେନ୍ତିୟା ଚ ପିଟ୍ଠି ଓନାମେତବ୍ବା ହୋତୀତି ଖୁଜ୍ଜକରଣହେତୁତାୟ ତଦୁଭୟଂ ‘‘ଖୁଜ୍ଜ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସାମିକୋ ପନସ୍ସା ଖୁଜ୍ଜୋ ଏୱ। ଇଦାନି ଯସ୍ସା ମୁତ୍ତିୟା ନିଦସ୍ସନୱସେନ ତୀହି ଖୁଜ୍ଜେହି ମୁତ୍ତି ୱୁତ୍ତା। ତମେୱ ଦସ୍ସେନ୍ତୀ ‘‘ମୁତ୍ତାମ୍ହି ଜାତିମରଣା’’ତି ୱତ୍ୱା ତତ୍ଥ କାରଣମାହ ‘‘ଭୱନେତ୍ତି ସମୂହତା’’ତି। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ନ କେୱଲମହଂ ତୀହି ଖୁଜ୍ଜେହି ଏୱ ମୁତ୍ତା, ଅଥ ଖୋ ସବ୍ବସ୍ମା ଜାତିମରଣାପି, ଯସ୍ମା ସବ୍ବସ୍ସାପି ଭୱସ୍ସ ନେତ୍ତି ନାୟିକା ତଣ୍ହା ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗେନ ମୟା ସମୁଗ୍ଘାଟିତାତି।

ମୁତ୍ତାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୨। ଧମ୍ମଦିନ୍ନାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ଛନ୍ଦଜାତା ଅୱସାୟୀତି ଧମ୍ମଦିନ୍ନାଥେରିୟା ଗାଥା। ସା କିର ପଦୁମୁତ୍ତରବୁଦ୍ଧକାଲେ ହଂସୱତୀନଗରେ ପରାଧୀନୱୁତ୍ତିକା ହୁତ୍ୱା ଜୀୱନ୍ତୀ ନିରୋଧତୋ ୱୁଟ୍ଠିତସ୍ସ ଅଗ୍ଗସାୱକସ୍ସ ପୂଜାସକ୍କାରପୁବ୍ବକଂ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତା। ତତୋ ଚୱିତ୍ୱା ଦେୱମନୁସ୍ସେସୁ ସଂସରନ୍ତୀ ଫୁସ୍ସସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ ସତ୍ଥୁ ୱେମାତିକଭାତିକାନଂ କମ୍ମିକସ୍ସ ଗେହେ ୱସମାନା ଦାନଂ ପଟିଚ୍ଚ ‘‘ଏକଂ ଦେହୀ’’ତି ସାମିକେନ ୱୁତ୍ତେ ଦ୍ୱେ ଦେନ୍ତୀ, ବହୁଂ ପୁଞ୍ଞଂ କତ୍ୱା କସ୍ସପବୁଦ୍ଧକାଲେ କିକିସ୍ସ କାସିକରଞ୍ଞୋ ଗେହେ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗହେତ୍ୱା ସତ୍ତନ୍ନଂ ଭଗିନୀନଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରା ହୁତ୍ୱା ୱୀସତିୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରିତ୍ୱା ଏକଂ ବୁଦ୍ଧନ୍ତରଂ ଦେୱମନୁସ୍ସେସୁ ସଂସରନ୍ତୀ ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ରାଜଗହେ କୁଲଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱୟପ୍ପତ୍ତା ୱିସାଖସ୍ସ ସେଟ୍ଠିନୋ ଗେହଂ ଗତା।

ଅଥେକଦିୱସଂ ୱିସାଖୋ ସେଟ୍ଠି ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ଅନାଗାମୀ ହୁତ୍ୱା ଘରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପାସାଦଂ ଅଭିରୁହନ୍ତୋ ସୋପାନମତ୍ଥକେ ଠିତାୟ ଧମ୍ମଦିନ୍ନାୟ ପସାରିତହତ୍ଥଂ ଅନାଲମ୍ବିତ୍ୱାୱ ପାସାଦଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜମାନୋପି ତୁଣ୍ହୀଭୂତୋୱ ଭୁଞ୍ଜି। ଧମ୍ମଦିନ୍ନା ତଂ ଉପଧାରେତ୍ୱା, ‘‘ଅୟ୍ୟପୁତ୍ତ, କସ୍ମା ତ୍ୱଂ ଅଜ୍ଜ ମମ ହତ୍ଥଂ ନାଲମ୍ବି, ଭୁଞ୍ଜମାନୋପି ନ କିଞ୍ଚି କଥେସି, ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ କୋଚି ମୟ୍ହଂ ଦୋସୋ’’ତି ଆହ। ୱିସାଖୋ ‘‘ଧମ୍ମଦିନ୍ନେ, ନ ତେ ଦୋସୋ ଅତ୍ଥି, ଅହଂ ପନ ଅଜ୍ଜ ପଟ୍ଠାୟ ଇତ୍ଥିସରୀରଂ ଫୁସିତୁଂ ଆହାରେ ଚ ଲୋଲଭାୱଂ କାତୁଂ ଅନରହୋ, ତାଦିସୋ ମୟା ଧମ୍ମୋ ପଟିୱିଦ୍ଧୋ। ତ୍ୱଂ ପନ ସଚେ ଇଚ୍ଛସି, ଇମସ୍ମିଂୟେୱ ଗେହେ ୱସ। ନୋ ଚେ ଇଚ୍ଛସି, ଯତ୍ତକେନ ଧନେନ ତେ ଅତ୍ଥୋ, ତତ୍ତକଂ ଗହେତ୍ୱା କୁଲଘରଂ ଗଚ୍ଛାହୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ନାହଂ, ଅୟ୍ୟପୁତ୍ତ, ତୟା ୱନ୍ତୱମନଂ ଆଚମିସ୍ସାମି, ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ମେ ଅନୁଜାନାହୀ’’ତି। ୱିସାଖୋ ‘‘ସାଧୁ, ଧମ୍ମଦିନ୍ନେ’’ତି ତଂ ସୁୱଣ୍ଣସିୱିକାୟ ଭିକ୍ଖୁନିଉପସ୍ସୟଂ ପେସେସି। ସା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା କତିପାହଂ ତତ୍ଥ ୱସିତ୍ୱା ୱିୱେକୱାସଂ ୱସିତୁକାମା ଆଚରିୟୁପଜ୍ଝାୟାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ‘‘ଅୟ୍ୟା, ଆକିଣ୍ଣଟ୍ଠାନେ ମୟ୍ହଂ ଚିତ୍ତଂ ନ ରମତି, ଗାମକାୱାସଂ ଗଚ୍ଛାମୀ’’ତି ଆହ। ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ତଂ ଗାମକାୱାସଂ ନୟିଂସୁ। ସା ତତ୍ଥ ୱସନ୍ତୀ ଅତୀତେ ମଦ୍ଦିତସଙ୍ଖାରତାୟ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଅପଦାନେ (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୩।୯୫-୧୩୦) –

‘‘ପଦୁମୁତ୍ତରୋ ନାମ ଜିନୋ, ସବ୍ବଧମ୍ମାନ ପାରଗୂ;

ଇତୋ ସତସହସ୍ସମ୍ହି, କପ୍ପେ ଉପ୍ପଜ୍ଜି ନାୟକୋ।

‘‘ତଦାହଂ ହଂସୱତିଯଂ, କୁଲେ ଅଞ୍ଞତରେ ଅହୁଂ;

ପରକମ୍ମକାରୀ ଆସିଂ, ନିପକା ସୀଲସଂୱୁତା।

‘‘ପଦୁମୁତ୍ତରବୁଦ୍ଧସ୍ସ, ସୁଜାତୋ ଅଗ୍ଗସାୱକୋ;

ୱିହାରା ଅଭିନିକ୍ଖମ୍ମ, ପିଣ୍ଡପାତାଯ ଗଚ୍ଛତି।

‘‘ଘଟଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ, ତଦା ଉଦକହାରିକା;

ତଂ ଦିସ୍ୱା ଅଦଦଂ ପୂପଂ, ପସନ୍ନା ସେହି ପାଣିଭି।

‘‘ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ, ନିସିନ୍ନୋ ପରିଭୁଞ୍ଜି ସୋ;

ତତୋ ନେତ୍ୱାନ ତଂ ଗେହଂ, ଅଦାସିଂ ତସ୍ସ ଭୋଜନଂ।

‘‘ତତୋ ମେ ଅଯ୍ୟକୋ ତୁଟ୍ଠୋ, ଅକରୀ ସୁଣିସଂ ସକଂ;

ସସ୍ସୁଯା ସହ ଗନ୍ତ୍ୱାନ, ସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଅଭିୱାଦଯିଂ।

‘‘ତଦା ସୋ ଧମ୍ମକଥିକଂ, ଭିକ୍ଖୁନିଂ ପରିକିତ୍ତଯଂ;

ଠପେସି ଏତଦଗ୍ଗମ୍ହି, ତଂ ସୁତ୍ୱା ମୁଦିତା ଅହଂ।

‘‘ନିମନ୍ତଯିତ୍ୱା ସୁଗତଂ, ସସଙ୍ଘଂ ଲୋକନାଯକଂ;

ମହାଦାନଂ ଦଦିତ୍ୱାନ, ତଂ ଠାନମଭିପତ୍ଥଯିଂ।

‘‘ତତୋ ମଂ ସୁଗତୋ ଆହ, ଘନନିନ୍ନାଦସୁସ୍ସରୋ;

ମମୁପଟ୍ଠାନନିରତେ, ସସଙ୍ଘପରିୱେସିକେ।

‘‘ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସୱନେ ଯୁତ୍ତେ, ଗୁଣୱଦ୍ଧିତମାନସେ;

ଭଦ୍ଦେ ଭୱସ୍ସୁ ମୁଦିତା, ଲଚ୍ଛସେ ପଣିଧୀଫଲଂ।

‘‘ସତସହସ୍ସିତୋ କପ୍ପେ, ଓକ୍କାକକୁଲସମ୍ଭୱୋ;

ଗୋତମୋ ନାମ ଗୋତ୍ତେନ, ସତ୍ଥା ଲୋକେ ଭୱିସ୍ସତି।

‘‘ତସ୍ସ ଧମ୍ମେସୁ ଦାଯାଦା, ଓରସା ଧମ୍ମନିମ୍ମିତା;

ଧମ୍ମଦିନ୍ନାତି ନାମେନ, ହେସ୍ସତି ସତ୍ଥୁ ସାୱିକା।

‘‘ତଂ ସୁତ୍ୱା ମୁଦିତା ହୁତ୍ୱା, ଯାୱଜୀୱଂ ମହାମୁନିଂ;

ମେତ୍ତଚିତ୍ତା ପରିଚରିଂ, ପଚ୍ଚଯେହି ୱିନାଯକଂ।

‘‘ତେନ କମ୍ମେନ ସୁକତେନ, ଚେତନାପଣିଧୀହି ଚ;

ଜହିତ୍ୱା ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ତାୱତିଂସମଗଚ୍ଛହଂ।

‘‘ଇମମ୍ହି ଭଦ୍ଦକେ କପ୍ପେ, ବ୍ରହ୍ମବନ୍ଧୁ ମହାଯସୋ;

କସ୍ସପୋ ନାମ ଗୋତ୍ତେନ, ଉପ୍ପଜ୍ଜି ୱଦତଂ ୱରୋ।

‘‘ଉପଟ୍ଠାକୋ ମହେସିସ୍ସ, ତଦା ଆସି ନରିସ୍ସରୋ;

କାସିରାଜା କିକୀ ନାମ, ବାରାଣସିପୁରୁତ୍ତମେ।

‘‘ଛଟ୍ଠା ତସ୍ସାସହଂ ଧୀତା, ସୁଧମ୍ମା ଇତି ୱିସ୍ସୁତା;

ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ଜିନଗ୍ଗସ୍ସ, ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ସମରୋଚଯିଂ।

‘‘ଅନୁଜାନି ନ ନୋ ତାତୋ, ଅଗାରେୱ ତଦା ମଯଂ;

ୱୀସୱସ୍ସସହସ୍ସାନି , ୱିଚରିମ୍ହ ଅତନ୍ଦିତା।

‘‘କୋମାରିବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ , ରାଜକଞ୍ଞା ସୁଖେଧିତା;

ବୁଦ୍ଧୋପଟ୍ଠାନନିରତା, ମୁଦିତା ସତ୍ତ ଧୀତରୋ।

‘‘ସମଣୀ ସମଣଗୁତ୍ତା ଚ, ଭିକ୍ଖୁନୀ ଭିକ୍ଖୁଦାଯିକା;

ଧମ୍ମା ଚେୱ ସୁଧମ୍ମା ଚ, ସତ୍ତମୀ ସଙ୍ଘଦାଯିକା।

‘‘ଖେମା ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା ଚ, ପଟାଚାରା ଚ କୁଣ୍ଡଲା;

ଗୋତମୀ ଚ ଅହଞ୍ଚେୱ, ୱିସାଖା ହୋତି ସତ୍ତମୀ।

‘‘ତେହି କମ୍ମେହି ସୁକତେହି, ଚେତନାପଣିଧୀହି ଚ;

ଜହିତ୍ୱା ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ତାୱତିଂସମଗଚ୍ଛହଂ।

‘‘ପଚ୍ଛିମେ ଚ ଭୱେ ଦାନି, ଗିରିବ୍ବଜପୁରୁତ୍ତମେ;

ଜାତା ସେଟ୍ଠିକୁଲେ ଫୀତେ, ସବ୍ବକାମସମିଦ୍ଧିନେ।

‘‘ଯଦା ରୂପଗୁଣୂପେତା, ପଠମେ ଯୋବ୍ବନେ ଠିତା;

ତଦା ପରକୁଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ୱସିଂ ସୁଖସମପ୍ପିତା।

‘‘ଉପେତ୍ୱା ଲୋକସରଣଂ, ସୁଣିତ୍ୱା ଧମ୍ମଦେସନଂ;

ଅନାଗାମିଫଲଂ ପତ୍ତୋ, ସାମିକୋ ମେ ସୁବୁଦ୍ଧିମା।

‘‘ତଦାହଂ ଅନୁଜାନେତ୍ୱା, ପବ୍ବଜିଂ ଅନଗାରିଯଂ;

ନଚିରେନେୱ କାଲେନ, ଅରହତ୍ତମପାପୁଣିଂ।

‘‘ତଦା ଉପାସକୋ ସୋ ମଂ, ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଅପୁଚ୍ଛଥ;

ଗମ୍ଭୀରେ ନିପୁଣେ ପଞ୍ହେ, ତେ ସବ୍ବେ ବ୍ୟାକରିଂ ଅହଂ।

‘‘ଜିନୋ ତସ୍ମିଂ ଗୁଣେ ତୁଟ୍ଠୋ, ଏତଦଗ୍ଗେ ଠପେସି ମଂ;

ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଧମ୍ମକଥିକଂ, ନାଞ୍ଞଂ ପସ୍ସାମି ଏଦିସିଂ।

‘‘ଧମ୍ମଦିନ୍ନା ଯଥା ଧୀରା, ଏୱଂ ଧାରେଥ ଭିକ୍ଖୱୋ;

ଏୱାହଂ ପଣ୍ଡିତା ହୋମି, ନାଯକେନାନୁକମ୍ପିତା।

‘‘ପରିଚିଣ୍ଣୋ ମଯା ସତ୍ଥା, କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନଂ;

ଓହିତୋ ଗରୁକୋ ଭାରୋ, ଭୱନେତ୍ତି ସମୂହତା।

‘‘ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ ପବ୍ବଜିତା, ଅଗାରସ୍ମାନଗାରିଯଂ;

ସୋ ମେ ଅତ୍ଥୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ, ସବ୍ବସଂଯୋଜନକ୍ଖଯୋ।

‘‘ଇଦ୍ଧୀସୁ ଚ ୱସୀ ହୋମି, ଦିବ୍ବାଯ ସୋତଧାତୁଯା;

ପରଚିତ୍ତାନି ଜାନାମି, ସତ୍ଥୁସାସନକାରିକା।

‘‘ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଜାନାମି, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ ୱିସୋଧିତଂ;

ଖେପେତ୍ୱା ଆସୱେ ସବ୍ବେ, ୱିସୁଦ୍ଧାସିଂ ସୁନିମ୍ମଲା।

‘‘କିଲେସା ଝାପିତା ମଯ୍ହଂ…ପେ… କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ’’ନ୍ତି। (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୩।୯୫-୧୩୦);

ଅରହତ୍ତଂ ପନ ପତ୍ୱା ‘‘ମଯ୍ହଂ ମନଂ ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତଂ, ଇଦାନି ଇଧ ୱସିତ୍ୱା କିଂ କରିସ୍ସାମି, ରାଜଗହମେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଞ୍ଚ ୱନ୍ଦିସ୍ସାମି, ବହୂ ଚ ମେ ଞାତକା ପୁଞ୍ଞାନି କରିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଭିକ୍ଖୁନୀହି ସଦ୍ଧିଂ ରାଜଗହମେୱ ପଚ୍ଚାଗତା। ୱିସାଖୋ ତସ୍ସା ଆଗତଭାୱଂ ସୁତ୍ୱା ତସ୍ସା ଅଧିଗମଂ ୱୀମଂସନ୍ତୋ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧାଦିୱସେନ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛି। ଧମ୍ମଦିନ୍ନା ସୁନିସିତେନ ସତ୍ଥେନ କୁମୁଦନାଳଏ ଛିନ୍ଦନ୍ତୀ ୱିଯ ପୁଚ୍ଛିତଂ ପୁଚ୍ଛିତଂ ପଞ୍ହଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ୱିସାଖୋ ସବ୍ବଂ ପୁଚ୍ଛାୱିସ୍ସଜ୍ଜନନଯଂ ସତ୍ଥୁ ଆରୋଚେସି। ସତ୍ଥା ‘‘ପଣ୍ଡିତା, ୱିସାଖ, ଧମ୍ମଦିନ୍ନା ଭିକ୍ଖୁନୀ’’ତିଆଦିନା ତଂ ପସଂସନ୍ତୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଂସନ୍ଦେତ୍ୱା ବ୍ୟାକତଭାୱଂ ପୱେଦେତ୍ୱା ତମେୱ ଚୂଳୱେଦଲ୍ଲସୁତ୍ତଂ (ମ। ନି। ୧।୪୬୦) ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ତଂ ଧମ୍ମକଥିକାନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଅଗ୍ଗଟ୍ଠାନେ ଠପେସି। ଯଦା ପନ ସା ତସ୍ମିଂ ଗାମକାୱାସେ ୱସନ୍ତୀ ହେଟ୍ଠିମମଗ୍ଗେ ଅଧିଗନ୍ତ୍ୱା ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗତ୍ଥାଯ ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେସି, ତଦା –

‘‘ଛନ୍ଦଜାତା ଅୱସାୟୀ, ମନସା ଚ ଫୁଟା ସିୟା;

କାମେସୁ ଅପ୍ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତା, ଉଦ୍ଧଂସୋତାତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି। –

ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ଛନ୍ଦଜାତାତି ଅଗ୍ଗଫଲତ୍ଥଂ ଜାତଚ୍ଛନ୍ଦା। ଅୱସାୟୀତି ଅୱସାୟୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅୱସାନଂ ନିବ୍ବାନଂ, ତସ୍ମିଂ କାମେସୁ ଅପ୍ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତତାୟ ‘‘ଉଦ୍ଧଂସୋତା’’ତି ୱକ୍ଖମାନତ୍ତା ସମଣକିଚ୍ଚସ୍ସ ନିଟ୍ଠାନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ, ନ ୟସ୍ସ କସ୍ସଚି, ତସ୍ମା ପଦଦ୍ୱୟେନାପି ଅପ୍ପତ୍ତମାନସା ଅନୁତ୍ତରଂ ୟୋଗକ୍ଖେମଂ ପତ୍ଥୟମାନାତି ଅୟମତ୍ଥୋ ୱୁତ୍ତୋ ହୋତି। ମନସା ଚ ଫୁଟା ସିୟାତି ହେଟ୍ଠିମେହି ତୀହି ମଗ୍ଗଚିତ୍ତେହି ନିବ୍ବାନଂ ଫୁଟା ଫୁସିତା ଭୱେୟ୍ୟ। କାମେସୁ ଅପ୍ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତାତି ଅନାଗାମିମଗ୍ଗୱସେନ କାମେସୁ ନ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତା। ଉଦ୍ଧଂସୋତାତି ଉଦ୍ଧମେୱ ମଗ୍ଗସୋତୋ ସଂସାରସୋତୋ ଚ ଏତିସ୍ସାତି ଉଦ୍ଧଂସୋତା। ଅନାଗାମିନୋ ହି ୟଥା ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ନ ଅଞ୍ଞୋ, ଏୱଂ ଅୱିହାଦୀସୁ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୟାୱ ଅକନିଟ୍ଠା ଉଦ୍ଧମେୱ ଉପ୍ପତ୍ତି ହୋତୀତି।

ଧମ୍ମଦିନ୍ନାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୩। ୱିସାଖାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

କରୋଥବୁଦ୍ଧସାସନନ୍ତି ୱିସାଖାୟ ଥେରିୟା ଗାଥା। ତସ୍ସା ୱତ୍ଥୁ ଧୀରାଥେରିୟାୱତ୍ଥୁସଦିସମେୱ। ସା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ୱିମୁତ୍ତିସୁଖେନ ୱୀତିନାମେନ୍ତୀ –

୧୩।

‘‘କରୋଥ ବୁଦ୍ଧସାସନଂ, ୟଂ କତ୍ୱା ନାନୁତପ୍ପତି;

ଖିପ୍ପଂ ପାଦାନି ଧୋୱିତ୍ୱା, ଏକମନ୍ତେ ନିସୀଦଥା’’ତି। –

ଇମାୟ ଗାଥାୟ ଅଞ୍ଞଂ ବ୍ୟାକାସି।

ତତ୍ଥ କରୋଥ ବୁଦ୍ଧସାସନନ୍ତି ବୁଦ୍ଧସାସନଂ ଓୱାଦଅନୁସିଟ୍ଠିଂ କରୋଥ, ୟଥାନୁସିଟ୍ଠଂ ପଟିପଜ୍ଜଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ୟଂ କତ୍ୱା ନାନୁତପ୍ପତୀତି ଅନୁସିଟ୍ଠିଂ କତ୍ୱା କରଣହେତୁ ନ ଅନୁତପ୍ପତି ତକ୍କରସ୍ସ ସମ୍ମଦେୱ ଅଧିପ୍ପାୟାନଂ ସମିଜ୍ଝନତୋ। ଖିପ୍ପଂ ପାଦାନି ଧୋୱିତ୍ୱା, ଏକମନ୍ତେ ନିସୀଦଥାତି ଇଦଂ ୟସ୍ମା ସୟଂ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତା ଆଚରିୟୁପଜ୍ଝାୟାନଂ ୱତ୍ତଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଦିୱାଟ୍ଠାନେ ପାଦେ ଧୋୱିତ୍ୱା ରହୋ ନିସିନ୍ନା ସଦତ୍ଥଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପେସି, ତସ୍ମା ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞେପି ନିୟୋଜେନ୍ତୀ ଅୱୋଚ।

ୱିସାଖାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୪। ସୁମନାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ଧାତୁୟୋଦୁକ୍ଖତୋ ଦିସ୍ୱାତି ସୁମନାୟ ଥେରିୟା ଗାଥା। ତସ୍ସା ୱତ୍ଥୁ ତିସ୍ସାଥେରିୟା ୱତ୍ଥୁସଦିସଂ। ଇମିସ୍ସାପି ହି ସତ୍ଥା ଓଭାସଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ପୁରତୋ ନିସିନ୍ନୋ ୱିୟ ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା –

୧୪।

‘‘ଧାତୁୟୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ଦିସ୍ୱା, ମା ଜାତିଂ ପୁନରାଗମି;

ଭୱେ ଛନ୍ଦଂ ୱିରାଜେତ୍ୱା, ଉପସନ୍ତା ଚରିସ୍ସସୀ’’ତି। –

ଇମଂ ଗାଥମାହ। ସା ଗାଥାପରିୟୋସାନେ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି ।

ତତ୍ଥ ଧାତୁଯୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ଦିସ୍ୱାତି ସସନ୍ତତିପରିଯାପନ୍ନା ଚକ୍ଖାଦିଧାତୁଯୋ ଇତରାପି ଚ ଉଦଯବ୍ବଯପଟିପୀଳଅନାଦିନା ‘‘ଦୁକ୍ଖା’’ତି ଞାଣଚକ୍ଖୁନା ଦିସ୍ୱା। ମା ଜାତିଂ ପୁନରାଗମୀତି ପୁନ ଜାତିଂ ଆଯତିଂ ପୁନବ୍ଭଵଂ ମା ଉପଗଚ୍ଛି । ଭଵେ ଛନ୍ଦଂ ୱିରାଜେତ୍ୱାତି କାମଭଵାଦିକେ ସବ୍ବସ୍ମିଂ ଭଵେ ତଣ୍ହାଛନ୍ଦଂ ୱିରାଗସଙ୍ଖାତେନ ମଗ୍ଗେନ ପଜହିତ୍ୱା। ଉପସନ୍ତା ଚରିସ୍ସସୀତି ସବ୍ବସୋ ପହୀନକିଲେସତାଯ ନିବ୍ବୁତା ୱିହରିସ୍ସସି।

ଏତ୍ଥ ଚ ‘‘ଧାତୁଯୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ଦିସ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନାମୁଖେନ ୱିପସ୍ସନା ଦସ୍ସିତା। ‘‘ଭଵେ ଛନ୍ଦଂ ୱିରାଜେତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା ମଗ୍ଗୋ, ‘‘ଉପସନ୍ତା ଚରିସ୍ସସୀ’’ତି ଇମିନା ସଉପାଦିସେସା ନିବ୍ବାନଧାତୁ, ‘‘ମା ଜାତିଂ ପୁନରାଗମୀ’’ତି ଇମିନା ଅନୁପାଦିସେସା ନିବ୍ବାନଧାତୁ ଦସ୍ସିତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ସୁମନାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୫। ଉତ୍ତରାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

କାଯେନ ସଂୱୁତା ଆସିନ୍ତି ଉତ୍ତରାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା। ତସ୍ସାପି ୱତ୍ଥୁ ତିସ୍ସାଥେରିଯା ୱତ୍ଥୁସଦିସଂ। ସାପି ହି ସକ୍ୟକୁଲପ୍ପସୁତା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଓରୋଧଭୂତା ମହାପଜାପତିଗୋତମିଯା ସଦ୍ଧିଂ ନିକ୍ଖନ୍ତା ଓଭାସଗାଥାଯ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ପନ –

୧୫।

‘‘କାଯେନ ସଂୱୁତା ଆସିଂ, ୱାଚାଯ ଉଦ ଚେତସା;

ସମୂଲଂ ତଣ୍ହମବ୍ବୁଯ୍ହ, ସୀତିଭୂତାମ୍ହି ନିବ୍ବୁତା’’ତି। –

ଉଦାନୱସେନ ତମେୱ ଗାଥଂ ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ କାଯେନ ସଂୱୁତା ଆସିନ୍ତି କାଯିକେନ ସଂୱରେନ ସଂୱୁତା ଅହୋସିଂ। ୱାଚାଯାତି ୱାଚସିକେନ ସଂୱରେନ ସଂୱୁତା ଆସିନ୍ତି ଯୋଜନା, ପଦଦ୍ୱଯେନାପି ସୀଲସଂୱରମାହ। ଉଦାତି ଅଥ। ଚେତସାତି ସମାଧିଚିତ୍ତେନ, ଏତେନ ୱିପସ୍ସନାଭାୱନମାହ। ସମୂଲଂ ତଣ୍ହମବ୍ବୁଯ୍ହାତି ସାନୁସଯଂ, ସହ ୱା ଅୱିଜ୍ଜାଯ ତଣ୍ହଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା। ଅୱିଜ୍ଜାଯ ହି ପଟିଚ୍ଛାଦିତାଦୀନୱେ ଭୱତ୍ତଯେ ତଣ୍ହା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

ଅପରୋ ନଯୋ – କାଯେନ ସଂୱୁତାତି ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତେନ ସବ୍ବସୋ ମିଚ୍ଛାକମ୍ମନ୍ତସ୍ସ ପହାନା ମଗ୍ଗସଂୱରେନେୱ କାଯେନ ସଂୱୁତା ଆସିଂ। ୱାଚାଯାତି ସମ୍ମାୱାଚାଯ ସବ୍ବସୋ ମିଚ୍ଛାୱାଚାଯ ପହାନା ମଗ୍ଗସଂୱରେନେୱ ୱାଚାଯ ସଂୱୁତା ଆସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଚେତସାତି ସମାଧିନା। ଚେତୋସୀସେନ ହେତ୍ଥ ସମ୍ମାସମାଧି ୱୁତ୍ତୋ, ସମ୍ମାସମାଧିଗ୍ଗହଣେନେୱ ମଗ୍ଗଲକ୍ଖଣେନ ଏକଲକ୍ଖଣା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଆଦଯୋ ମଗ୍ଗଧମ୍ମା ଗହିତାୱ ହୋନ୍ତୀତି, ମଗ୍ଗସଂୱରେନ ଅଭିଜ୍ଝାଦିକସ୍ସ ଅସଂୱରସ୍ସ ଅନୱସେସତୋ ପହାନଂ ଦସ୍ସିତଂ ହୋତି। ତେନେୱାହ ‘‘ସମୂଲଂ ତଣ୍ହମବ୍ବୁଯ୍ହ’’ତି। ସୀତିଭୂତାମ୍ହି ନିବ୍ବୁତାତି ସବ୍ବସୋ କିଲେସପରିଳାହାଭାୱେନ ସୀତିଭାୱପ୍ପତ୍ତା ଅନୁପାଦିସେସାଯ ନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ନିବ୍ବୁତା ଅମ୍ହୀତି।

ଉତ୍ତରାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୬। ୱୁଡ୍ଢପବ୍ବଜିତସୁମନାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ସୁଖଂ ତ୍ୱଂ ୱୁଡ୍ଢିକେ ସେହୀତି ସୁମନାଯ ୱୁଡ୍ଢପବ୍ବଜିତାଯ ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ କୁସଲଂ ଉପଚିନିତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ମହାକୋସଲରଞ୍ଞୋ ଭଗିନୀ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ସା ସତ୍ଥାରା ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ ‘‘ଚତ୍ତାରୋ ଖୋ ମେ, ମହାରାଜ, ଦହରାତି ନ ଉଞ୍ଞାତବ୍ବା’’ତିଆଦିନା (ସଂ। ନି। ୧।୧୧୨) ଦେସିତଂ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ଲଦ୍ଧପ୍ପସାଦା ସରଣେସୁ ଚ ସୀଲେସୁ ଚ ପତିଟ୍ଠାଯ ପବ୍ବଜିତୁକାମାପି ‘‘ଅୟ୍ୟିକଂ ପଟିଜଗ୍ଗିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିରକାଲଂ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ଅୟ୍ୟିକାଯ କାଲଙ୍କତାଯ ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ମହଗ୍ଘାନି ଅତ୍ଥରଣପାୱୁରଣାନି ଗାହାପେତ୍ୱା ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦାପେତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ଅନାଗାମିଫଲେ ପତିଟ୍ଠିତା ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଯାଚି। ସତ୍ଥା ତସ୍ସା ଞାଣପରିପାକଂ ଦିସ୍ୱା –

୧୬।

‘‘ସୁଖଂ ତ୍ୱଂ ୱୁଡ୍ଢିକେ ସେହି, କତ୍ୱା ଚୋଳେନ ପାରୁତା;

ଉପସନ୍ତୋ ହି ତେ ରାଗୋ, ସୀତିଭୂତାସି ନିବ୍ବୁତା’’ତି। –

ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି। ସା ଗାଥାପରିଯୋସାନେ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ଉଦାନୱସେନ ତମେୱ ଗାଥଂ ଅଭାସି। ଇଦମେୱ ଚସ୍ସା ଅଞ୍ଞାବ୍ୟାକରଣଂ ଅହୋସି, ସା ତାୱଦେୱ ପବ୍ବଜି। ଗାଥାଯ ପନ ୱୁଡ୍ଢିକେତି ୱୁଡ୍ଢେ, ୱଯୋୱୁଡ୍ଢେତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଯଂ ପନ ସୀଲାଦିଗୁଣେହିପି ୱୁଡ୍ଢା, ଥେରିଯା ୱୁତ୍ତଗାଥାଯ ଚତୁତ୍ଥପାଦେ ସୀତିଭୂତାସି ନିବ୍ବୁତାତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ୱୁଡ୍ଢପବ୍ବଜିତସୁମନାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୭। ଧମ୍ମାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ପିଣ୍ଡପାତଂଚରିତ୍ୱାନାତି ଧମ୍ମାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନିତ୍ୱା ସମ୍ଭତପୁଞ୍ଞସମ୍ଭାରା ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ସାୱତ୍ଥିଯଂ କୁଲଘରେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତା ପତିରୂପସ୍ସ ସାମିକସ୍ସ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସାସନେ ପଟିଲଦ୍ଧସଦ୍ଧା ପବ୍ବଜିତୁକାମା ହୁତ୍ୱା ସାମିକେନ ଅନନୁଞ୍ଞାତା ପଚ୍ଛା ସାମିକେ କାଲଙ୍କତେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନାଯ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୀ ଏକଦିୱସଂ ଭିକ୍ଖାଯ ଚରିତ୍ୱା ୱିହାରଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ପରିପତିତ୍ୱା ତମେୱ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା –

୧୭।

‘‘ପିଣ୍ଡପାତଂ ଚରିତ୍ୱାନ, ଦଣ୍ଡମୋଲୁବ୍ଭ ଦୁବ୍ବଲା;

ୱେଧମାନେହି ଗତ୍ତେହି, ତତ୍ଥେୱ ନିପତିଂ ଛମା;

ଦିସ୍ୱା ଆଦୀନୱଂ କାଯେ, ଅଥ ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚି ମେ’’ତି। –

ଉଦାନୱସେନ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ପିଣ୍ଡପାତଂ ଚରିତ୍ୱାନ, ଦଣ୍ଡମୋଲୁବ୍ଭାତି ପିଣ୍ଡପାତତ୍ଥାଯ ଯଟ୍ଠିଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭେନ ନଗରେ ୱିଚରିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖାଯ ଆହିଣ୍ଡିତ୍ୱା। ଛମାତି ଛମାଯଂ ଭୂମିଯଂ, ପାଦାନଂ ଅୱସେନ ଭୂମିଯଂ ନିପତିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଦିସ୍ୱା ଆଦୀନୱଂ କାଯେତି ଅସୁଭାନିଚ୍ଚଦୁକ୍ଖାନତ୍ତତାଦୀହି ନାନପ୍ପକାରେହି ସରୀରେ ଦୋସଂ ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁନା ଦିସ୍ୱା। ଅଥ ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚି ମେତି ଆଦୀନୱାନୁପସ୍ସନାଯ ପରତୋ ପୱତ୍ତେହି ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନାଦୀହି ୱିକ୍ଖମ୍ଭନୱସେନ ମମ ଚିତ୍ତଂ କିଲେସେହି ୱିମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ପୁନ ମଗ୍ଗଫଲେହି ଯଥାକ୍କମଂ ସମୁଚ୍ଛେଦୱସେନ ଚେୱ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିୱସେନ ଚ ସବ୍ବସୋ ୱିମୁଚ୍ଚି ୱିମୁତ୍ତଂ, ନ ଦାନିସ୍ସା ୱିମୋଚେତବ୍ବଂ ଅତ୍ଥୀତି। ଇଦମେୱ ଚସ୍ସା ଅଞ୍ଞାବ୍ୟାକରଣଂ ଅହୋସୀତି।

ଧମ୍ମାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୮। ସଙ୍ଘାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ହିତ୍ୱା ଘରେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱାତି ସଙ୍ଘାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା। ତସ୍ସା ୱତ୍ଥୁ ଧୀରାଥେରିଯା ୱତ୍ଥୁସଦିସଂ। ଗାଥା ପନ –

୧୮।

‘‘ହିତ୍ୱା ଘରେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା, ହିତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ପସୁଂ ପିଯଂ;

ହିତ୍ୱା ରାଗଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ, ଅୱିଜ୍ଜଞ୍ଚ ୱିରାଜିଯ;

ସମୂଲଂ ତଣ୍ହମକ୍ଖୁୟ୍ହ, ଉପସନ୍ତାମ୍ହି ନିବ୍ବୁତା’’ତି। – ଗାଥଂ ଅଭାସି;

ତତ୍ଥ ହିତ୍ୱାତି ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା। ଘରେତି ଗେହଂ। ଘରସଦ୍ଦୋ ହି ଏକସ୍ମିମ୍ପି ଅଭିଧେୟ୍ୟେ କଦାଚି ବହୂସୁ ବୀଜଂ ୱିୟ ରୂଳ୍ହିୱସେନ ୱୋହରୀୟତି। ହିତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ପସୁଂ ପିୟନ୍ତି ପିୟାୟିତବ୍ବେ ପୁତ୍ତେ ଚେୱ ଗୋମହିଂସାଦିକେ ପସୂ ଚ ତପ୍ପଟିବଦ୍ଧଛନ୍ଦରାଗପ୍ପହାନେନ ପହାୟ। ହିତ୍ୱା ରାଗଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚାତି ରଜ୍ଜନସଭାୱଂ ରାଗଂ, ଦୁସ୍ସନସଭାୱଂ ଦୋସଞ୍ଚ ଅରିୟମଗ୍ଗେନ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା। ଅୱିଜ୍ଜଞ୍ଚ ୱିରାଜିୟାତି ସବ୍ବାକୁସଲେସୁ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ମୋହଞ୍ଚ ୱିରାଜେତ୍ୱା ମଗ୍ଗେନ ସମୁଗ୍ଘାଟେତ୍ୱା ଇଚ୍ଚେୱ ଅତ୍ଥୋ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ।

ସଙ୍ଘାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଏକକନିପାତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨. ଦୁକନିପାତୋ

୧. ଅଭିରୂପନନ୍ଦାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ଦୁକନିପାତେ ଆତୁରଂ ଅସୁଚିଂ ପୂତିନ୍ତିଆଦିକା ଅଭିରୂପନନ୍ଦାୟ ସିକ୍ଖମାନାୟ ଗାଥା. ଅୟଂ କିର ୱିପସ୍ସିସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ ବନ୍ଧୁମତୀନଗରେ ଗହପତିମହାସାଲସ୍ସ ଧୀତା ହୁତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ସରଣେସୁ ଚ ସୀଲେସୁ ଚ ପତିଟ୍ଠିତା ସତ୍ଥରି ପରିନିବ୍ବୁତେ ଧାତୁଚେତିୟଂ ରତନପଟିମଣ୍ଡିତେନ ସୁୱଣ୍ଣଛତ୍ତେନ ପୂଜଂ କତ୍ୱା, କାଲଙ୍କତ୍ୱା ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଅପରାପରଂ ସୁଗତୀସୁୟେୱ ସଂସରନ୍ତୀ ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ କପିଲୱତ୍ଥୁନଗରେ ଖେମକସ୍ସ ସକ୍କସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସିୟା କୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ନିବ୍ବତ୍ତି. ନନ୍ଦାତିସ୍ସା ନାମଂ ଅହୋସି. ସା ଅତ୍ତଭାୱସ୍ସ ଅତିୱିୟ ରୂପସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତିୟା ଅଭିରୂପା ଦସ୍ସନୀୟା ପାସାଦିକା ଅଭିରୂପନନ୍ଦାତ୍ୱେୱ ପଞ୍ଞାୟିତ୍ଥ. ତସ୍ସା ୱୟପ୍ପତ୍ତାୟ ୱାରେୟ୍ୟଦିୱସେୟେୱ ୱରଭୂତୋ ସକ୍କକୁମାରୋ କାଲମକାସି. ଅଥ ନଂ ମାତାପିତରୋ ଅକାମଂ ପବ୍ବାଜେସୁଂ.

ସା ପବ୍ବଜିତ୍ୱାପି ରୂପଂ ନିସ୍ସାୟ ଉପ୍ପନ୍ନମଦା ''ସତ୍ଥା ରୂପଂ ୱିୱଣ୍ଣେତି ଗରହତି ଅନେକପରିୟାୟେନ ରୂପେ ଆଦୀନୱଂ ଦସ୍ସେତୀ''ତି ବୁଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାନଂ ନ ଗଚ୍ଛତି. ଭଗୱା ତସ୍ସା ଞାଣପରିପାକଂ ଞତ୍ୱା ମହାପଜାପତିଂ ଆଣାପେସି ''ସବ୍ବାପି ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ପଟିପାଟିୟା ଓୱାଦଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୂ''ତି. ସା ଅତ୍ତନୋ ୱାରେ ସମ୍ପତ୍ତେ ଅଞ୍ଞଂ ପେସେସି. ଭଗୱା ''ୱାରେ ସମ୍ପତ୍ତେ ଅତ୍ତନାୱ ଆଗନ୍ତବ୍ବଂ, ନ ଅଞ୍ଞା ପେସେତବ୍ବା''ତି ଆହ. ସା ସତ୍ଥୁ ଆଣଂ ଲଙ୍ଘିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ଭିକ୍ଖୁନୀହି ସଦ୍ଧିଂ ବୁଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାନଂ ଅଗମାସି. ଭଗୱା ଇଦ୍ଧିୟା ଏକଂ ଅଭିରୂପଂ ଇତ୍ଥିରୂପଂ ମାପେତ୍ୱା ପୁନ ଜରାଜିଣ୍ଣଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସଂୱେଗଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା –

୧୯.

''ଆତୁରଂ ଅସୁଚିଂ ପୂତିଂ, ପସ୍ସ ନନ୍ଦେ ସମୁସ୍ସୟଂ;

ଅସୁଭାୟ ଚିତ୍ତଂ ଭାୱେହି, ଏକଗ୍ଗଂ ସୁସମାହିତଂ.

୨୦.

''ଅନିମିତ୍ତଞ୍ଚ ଭାୱେହି, ମାନାନୁସୟମୁଜ୍ଜହ;

ତତୋ ମାନାଭିସମୟା, ଉପସନ୍ତା ଚରିସ୍ସସୀ''ତି. –

ଇମା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି. ତାସଂ ଅତ୍ଥୋ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନୟୋ ଏୱ. ଗାଥାପରିୟୋସାନେ ଅଭିରୂପନନ୍ଦା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି. ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଅପଦାନେ –

''ନଗରେ ବନ୍ଧୁମତିୟା, ବନ୍ଧୁମା ନାମ ଖତ୍ତିୟୋ;

ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଅହୁଂ ଭରିୟା, ଏକଜ୍ଝଂ ଚାରୟାମହଂ.

''ରହୋଗତା ନିସୀଦିତ୍ୱା, ଏୱଂ ଚିନ୍ତେସହଂ ତଦା;

ଆଦାୟ ଗମନୀୟଞ୍ହି, କୁସଲଂ ନତ୍ଥି ମେ କତଂ.

''ମହାଭିତାପଂ କଟୁକଂ, ଘୋରରୂପଂ ସୁଦାରୁଣଂ;

ନିରୟଂ ନୂନ ଗଚ୍ଛାମି, ଏତ୍ଥ ମେ ନତ୍ଥି ସଂସୟୋ.

‘‘ଏୱାହଂ ଚିନ୍ତଯିତ୍ୱାନ, ପହଂସେତ୍ୱାନ ମାନସଂ;

ରାଜାନଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱାନ, ଇଦଂ ୱଚନମବ୍ରୱିଂ।

‘‘ଇତ୍ଥୀ ନାମ ମଯ୍ହଂ ଦେୱ, ପୁରିସାନୁଗତା ସଦା;

ଏକଂ ମେ ସମଣଂ ଦେହି, ଭୋଜଯିସ୍ସାମି ଖତ୍ତିଯ।

‘‘ଅଦାସି ମେ ମହାରାଜା, ସମଣଂ ଭାୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ;

ତସ୍ସ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱାନ, ପରମନ୍ନେନ ପୂରଯିଂ।

‘‘ପୂରଯିତ୍ୱା ପରମନ୍ନଂ, ସହସ୍ସଗ୍ଘନକେନହଂ;

ୱତ୍ଥଯୁଗେନ ଛାଦେତ୍ୱା, ଅଦାସିଂ ତୁଟ୍ଠମାନସା।

‘‘ତେନ କମ୍ମେନ ସୁକତେନ, ଚେତନାପଣିଧୀହି ଚ;

ଜହିତ୍ୱା ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ତାୱତିଂସମଗଚ୍ଛହଂ।

‘‘ସହସ୍ସଂ ଦେୱରାଜୂନଂ, ମହେସିତ୍ତମକାରଯିଂ;

ସହସ୍ସଂ ଚକ୍କୱତ୍ତୀନଂ, ମହେସିତ୍ତମକାରଯିଂ।

‘‘ପଦେସରଜ୍ଜଂ ୱିପୁଲଂ, ଗଣନାତୋ ଅସଙ୍ଖିଯଂ;

ନାନାୱିଧଂ ବହୁଂ ପୁଞ୍ଞଂ, ତସ୍ସ କମ୍ମଫଲା ତତୋ।

‘‘ଉପ୍ପଲସ୍ସେୱ ମେ ୱଣ୍ଣା, ଅଭିରୂପା ସୁଦସ୍ସନା;

ଇତ୍ଥୀ ସଦ୍ଦଙ୍ଗସମ୍ପନ୍ନା, ଅଭିଜାତା ଜୁତିନ୍ଧରା।

‘‘ପଚ୍ଛିମେ ଭୱସମ୍ପତ୍ତେ, ଅଜାଯିଂ ସାକିଯେ କୁଲେ;

ନାରୀସହସ୍ସପାମୋକ୍ଖା, ସୁଦ୍ଧୋଦନସୁତସ୍ସହଂ।

‘‘ନିବ୍ବିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଗାରେହଂ, ପବ୍ବଜିଂ ଅନଗାରିଯଂ;

ସତ୍ତମିଂ ରତ୍ତିଂ ସମ୍ପତ୍ୱା, ଚତୁସଚ୍ଚଂ ଅପାପୁଣିଂ।

‘‘ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତଞ୍ଚ, ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ସେନାସନଂ;

ପରିମେତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି, ପିଣ୍ଡପାତସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘ଯଂ ମଯ୍ହଂ ପୁରିମଂ କମ୍ମଂ, କୁସଲଂ ଜନିତଂ ମୁନି;

ତୁଯ୍ହତ୍ଥାଯ ମହାୱୀର, ପରିଚିଣ୍ଣଂ ବହୁଂ ମଯା।

‘‘ଏକତିଂସେ ଇତୋ କପ୍ପେ, ଯଂ ଦାନମଦଦିଂ ତଦା;

ଦୁଗ୍ଗତିଂ ନାଭିଜାନାମି, ପିଣ୍ଡପାତସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘ଦୁୱେ ଗତୀ ପଜାନାମି, ଦେୱତ୍ତଂ ଅଥ ମାନୁସଂ;

ଅଞ୍ଞଂ ଗତିଂ ନ ଜାନାମି, ପିଣ୍ଡପାତସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘ଉଚ୍ଚେ କୁଲେ ପଜାନାମି, ତଯୋ ସାଲେ ମହାଧନେ;

ଅଞ୍ଞଂ କୁଲଂ ନ ଜାନାମି, ପିଣ୍ଡପାତସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘ଭୱାଭୱେ ସଂସରିତ୍ୱା, ସୁକ୍କମୂଲେନ ଚୋଦିତା;

ଅମନାପଂ ନ ପସ୍ସାମି, ସୋମନସ୍ସକତଂ ଫଲଂ।

‘‘ଇଦ୍ଧୀସୁ ଚ ୱସୀ ହୋମି, ଦିବ୍ବାଯ ସୋତଧାତୁଯା;

ଚେତୋପରିଯଞାଣସ୍ସ, ୱସୀ ହୋମି ମହାମୁନେ।

‘‘ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଜାନାମି, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ ୱିସୋଧିତଂ;

ସବ୍ବାସୱପରିକ୍ଖୀଣା, ନତ୍ଥି ଦାନି ପୁନବ୍ଭୱୋ।

‘‘ଅତ୍ଥଧମ୍ମନିରୁତ୍ତୀସୁ, ପଟିଭାନେ ତଥେୱ ଚ;

ଞାଣଂ ମମ ମହାୱୀର, ଉପ୍ପନ୍ନଂ ତୱ ସନ୍ତିକେ।

‘‘କିଲେସା ଝାପିତା ମଯ୍ହଂ…ପେ… କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ’’ନ୍ତି।

ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ପନ ସା ସଯମ୍ପି ଉଦାନୱସେନ ତାଯେୱ ଗାଥା ଅଭାସି, ଇଦମେୱ ଚସ୍ସା ଅଞ୍ଞାବ୍ୟାକରଣଂ ଅହୋସୀତି।

ଅଭିରୂପନନ୍ଦାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଜେନ୍ତାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ଯେଇମେ ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାତିଆଦିକା ଜେନ୍ତାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା। ତସ୍ସା ଅତୀତଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ ଅଭିରୂପନନ୍ଦାୱତ୍ଥୁସଦିସଂ। ଅଯଂ ପନ ୱେସାଲିଯଂ ଲିଚ୍ଛୱିରାଜକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତୀତି ଅଯମେୱ ୱିସେସୋ। ସତ୍ଥାରା ଦେସିତଂ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ଦେସନାପରିଯୋସାନେ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ଅଧିଗତଂ ୱିସେସଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପୀତିୱସେନ –

୨୧।

‘‘ଯେ ଇମେ ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ମଗ୍ଗା ନିବ୍ବାନପତ୍ତିଯା;

ଭାୱିତା ତେ ମଯା ସବ୍ବେ, ଯଥା ବୁଦ୍ଧେନ ଦେସିତା।

୨୨।

‘‘ଦିଟ୍ଠୋ ହି ମେ ସୋ ଭଗଵା, ଅନ୍ତିମୋଯଂ ସମୁସ୍ସଯୋ;

ଵିକ୍ଖୀଣୋ ଜାତିସଂସାରୋ, ନତ୍ଥି ଦାନି ପୁନବ୍ଭଵୋ’’ତି। –

ଇମା ଦ୍ଵେ ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ଯେ ଇମେ ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାତି ଯେ ଇମେ ସତିଧମ୍ମଵିଚଯଵୀରିଯପୀତିପସ୍ସଦ୍ଧିସମାଧିଉପେକ୍ଖାସଙ୍ଖାତା ବୋଧିଯା ଯଥାଵୁତ୍ତାଯ ଧମ୍ମସାମଗ୍ଗିଯା , ବୋଧିସ୍ସ ଵା ବୁଜ୍ଝନକସ୍ସ ତଂସମଙ୍ଗିନୋ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଅଙ୍ଗଭୂତତ୍ତା ‘‘ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା’’ତି ଲଦ୍ଧନାମା ସତ୍ତ ଧମ୍ମା। ମଗ୍ଗା ନିବ୍ବାନପତ୍ତିଯାତି ନିବ୍ବାନାଧିଗମସ୍ସ ଉପାଯଭୂତା। ଭାଵିତା ତେ ମଯା ସବ୍ବେ, ଯଥା ବୁଦ୍ଧେନ ଦେସିତାତି ତେ ସତ୍ତତିଂସ ବୋଧିପକ୍ଖିଯଧମ୍ମା ସବ୍ବେପି ମଯା ଯଥା ବୁଦ୍ଧେନ ଭଗଵତା ଦେସିତା, ତଥା ମଯା ଉପ୍ପାଦିତା ଚ ଵଡ୍ଢିତା ଚ।

ଦିଟ୍ଠୋ ହି ମେ ସୋ ଭଗଵାତି ହି-ସଦ୍ଦୋ ହେତୁଅତ୍ଥୋ। ଯସ୍ମା ସୋ ଭଗଵା ଧମ୍ମକାଯୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଅତ୍ତନା ଅଧିଗତଅରିଯଧମ୍ମଦସ୍ସନେନ ଦିଟ୍ଠୋ, ତସ୍ମା ଅନ୍ତିମୋଯଂ ସମୁସ୍ସଯୋତି ଯୋଜନା। ଅରିଯଧମ୍ମଦସ୍ସନେନ ହି ବୁଦ୍ଧା ଭଗଵନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞେ ଚ ଅରିଯା ଦିଟ୍ଠା ନାମ ହୋନ୍ତି, ନ ରୂପକାଯଦସ୍ସନମତ୍ତେନ। ଯଥାହ – ‘‘ଯୋ ଖୋ, ଵକ୍କଲି, ଧମ୍ମଂ ପସ୍ସତି, ସୋ ମଂ ପସ୍ସତୀ’’ତି (ସଂ। ନି। ୩।୮୭) ଚ ‘‘ସୁତଵା ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅରିଯସାଵକୋ ଅରିଯାନଂ ଦସ୍ସାଵୀ’’ତି (ମ। ନି। ୧।୨୦; ସଂ। ନି। ୩।୧) ଚ ଆଦି। ସେସଂ ଵୁତ୍ତନଯମେଵ।

ଜେନ୍ତାଥେରୀଗାଥାଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ସୁମଙ୍ଗଲମାତୁଥେରୀଗାଥାଵଣ୍ଣନା

ସୁମୁତ୍ତିକାତିଆଦିକା ସୁମଙ୍ଗଲମାତାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭଵେ କୁସଲଂ ଉପଚିନିତ୍ଵା ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ସାଵତ୍ଥିଯଂ ଦଲିଦ୍ଦକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ଵା ଵଯପ୍ପତ୍ତା ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ନଳକାରସ୍ସ ଦିନ୍ନା ପଠମଗବ୍ଭେଯେଵ ପଚ୍ଛିମଭଵିକଂ ପୁତ୍ତଂ ଲଭି। ତସ୍ସ ସୁମଙ୍ଗଲୋତି ନାମଂ ଅହୋସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସା ସୁମଙ୍ଗଲମାତାତି ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ। ଯସ୍ମା ପନସ୍ସା ନାମଗୋତ୍ତଂ ନ ପାକଟଂ, ତସ୍ମା ‘‘ଅଞ୍ଞତରା ଥେରୀ ଭିକ୍ଖୁନୀ ଅପଞ୍ଞାତା’’ତି ପାଠଇଯଂ ଵୁତ୍ତଂ। ସୋପିସ୍ସା ପୁତ୍ତୋ ଵିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତୋ ପବ୍ବଜିତ୍ଵା ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ଵା ସୁମଙ୍ଗଲତ୍ଥେରୋତି ପାକଟୋ ଅହୋସି। ତସ୍ସ ମାତା ଭିକ୍ଖୁନୀସୁ ପବ୍ବଜିତ୍ଵା ଵିପସ୍ସନାଯ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୀ ଏକଦିଵସଂ ଗିହିକାଲେ ଅତ୍ତନା ଲଦ୍ଧଦୁକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖିତ୍ଵା ସଂଵେଗଜାତା ଵିପସ୍ସନଂ ଵଡ୍ଢେତ୍ଵା ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ଵା ଉଦାନେନ୍ତୀ –

୨୩।

‘‘ସୁମୁତ୍ତିକା ସୁମୁତ୍ତିକା, ସାଧୁମୁତ୍ତିକାମ୍ହି ମୁସଲସ୍ସ;

ଅହିରିକୋ ମେ ଛତ୍ତକଂ ଵାପି, ଉକ୍ଖଲିକା ମେ ଦେଡ୍ଡୁଭଂ ଵାତି।

୨୪।

‘‘ରାଗଞ୍ଚ ଅହଂ ଦୋସଞ୍ଚ, ଚିଚ୍ଚିଟି ଚିଚ୍ଚିଟୀତି ଵିହନାମି;

ସା ରୁକ୍ଖମୂଲମୁପଗମ୍ମ, ‘ଅହୋ ସୁଖ’ନ୍ତି ସୁଖତୋ ଝାଯାମୀ’’ତି। –

ଇମା ଦ୍ଵେ ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ସୁମୁତ୍ତିକାତି ସୁମୁତ୍ତା। କ-କାରୋ ପଦପୂରଣମତ୍ତଂ, ସୁଟ୍ଠୁ ମୁତ୍ତା ଵତାତି ଅତ୍ଥୋ। ସା ସାସନେ ଅତ୍ତନା ପଟିଲଦ୍ଧସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦିସ୍ଵା ପସାଦଵସେନ, ତସ୍ସା ଵା ପସଂସାଵସେନ ଆମନ୍ତେତ୍ଵା ଵୁତ୍ତଂ ‘‘ସୁମୁତ୍ତିକା ସୁମୁତ୍ତିକା’’ତି। ଯଂ ପନ ଗିହିକାଲେ ଵିସେସତୋ ଜିଗୁଚ୍ଛତି, ତତୋ ଵିମୁତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୀ

‘‘ସାଧୁମୁତ୍ତିକାମ୍ହୀ’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସାଧୁମୁତ୍ତିକାମ୍ହୀତି ସମ୍ମଦେଓ ମୁତ୍ତା ଓତ ଅମ୍ହି। ମୁସଲସ୍ମାତି ମୁସଲତୋ। ଅଯଂ କିର ଦଲିଦ୍ଦଭାଓେନ ଗିହିକାଲେ ସଯମେଓ ମୁସଲକମ୍ମଂ କରୋତି, ତସ୍ମା ଏଓମାହ। ଅହିରିକୋ ମେତି ମମ ସାମିକୋ ଅହିରିକୋ ନିଲ୍ଲଜ୍ଜୋ, ସୋ ମମ ନ ରୁଚ୍ଚତୀତି ଓଚନସେସୋ। ପକତିଯାଓ କାମେସୁ ୱିରତ୍ତଚିତ୍ତତାଯ କାମାଧିମୁତ୍ତାନଂ ପଓତ୍ତିଂ ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତୀ ଓଦତି। ଛତ୍ତକଂ ୱାପୀତି ଜୀୱିତହେତୁକେନ କରୀଯମାନଂ ଛତ୍ତକମ୍ମଂ ମେ ନ ରୁଚ୍ଚତୀତି ଅଜ୍ଝୋ। ୱା-ସଦ୍ଦୋ ଅୱୁତ୍ତସମୁଚ୍ଚଯତ୍ଥୋ, ତେନ ପେଳଆଚଙ୍କୋଟକାଦିଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ୱେଳଉଦଣ୍ଡାଦୀନି ଗହେତ୍ୱା ଦିଓସେ ଦିଓସେ ଛତ୍ତାଦୀନଂ କରଣଓସେନ ଦୁକ୍ଖଜୀୱିତଂ ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତୀ ଓଦତି। ‘‘ଅହିତକୋ ମେ ୱାତୋ ୱାତୀ’’ତି କେଚି ଓତ୍ୱା ଅହିତକୋ ଜରାଓହୋ ଗିହିକାଲେ ମମ ସରୀରେ ୱାତୋ ୱାଯତୀତି ଅତ୍ଥଂ ଓଦନ୍ତି। ଅପରେ ପନ ‘‘ଅହିତକୋ ପରେସଂ ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧତରୋ ଚ ମମ ସରୀରତୋ ୱାତୋ ୱାଯତୀ’’ତି ଅତ୍ଥଂ ଓଦନ୍ତି। ଉକ୍ଖଲିକା ମେ ଦେଡ୍ଡୁଭଂ ୱାତୀତି ମେ ମମ ଭତ୍ତପଚନଭାଜନଂ ଚିରପାରିୱାସିକଭାଓେନ ଅପରିସୁଦ୍ଧତାଯ ଉଦକସପ୍ପଗନ୍ଧଂ ୱାଯତି, ତତୋ ଅହଂ ସାଧୁମୁତ୍ତିକାମ୍ହୀତି ଯୋଜନା।

ରାଗଞ୍ଚ ଅହଂ ଦୋସଞ୍ଚ, ଚିଚ୍ଚିଟି ଚିଚ୍ଚିଟୀତି ୱିହନାମୀତି ଅହଂ କିଲେସଜେଟ୍ଠକଂ ରାଗଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଚିଚ୍ଚିଟି ଚିଚ୍ଚିଟୀତି ଇମିନା ସଦ୍ଦେନ ସଦ୍ଧିଂ ୱିହନାମି ୱିନାସେମି, ପଜହାମୀତି ଅଜ୍ଝୋ। ସା କିର ଅତ୍ତନୋ ସାମିକଂ ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତୀ ତେନ ଦିଓସେ ଦିଓସେ ଫାଲିଯମାନାନଂ ସୁକ୍ଖାନଂ ୱେଳଉଦଣ୍ଡାଦୀନଂ ସଦ୍ଦଂ ଗରହନ୍ତୀ ତସ୍ସ ପହାନଂ ରାଗଦୋସପହାନେନ ସମଂ କତ୍ୱା ଅୱୋଚ। ସା ରୁକ୍ଖମୂଲମୁପଗମ୍ମାତି ସା ଅହଂ ସୁମଙ୍ଗଲମାତା ୱିୱିତ୍ତଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା। ସୁଖତୋ ଝାଯାମୀତି ସୁଖନ୍ତି ଝାଯାମି, କାଲେନ କାଲଂ ସମାପଜ୍ଜନ୍ତୀ ଫଲସୁଖଂ ନିବ୍ବାନସୁଖଞ୍ଚ ପଟିସଂୱେଦିଯମାନା ଫଲଜ୍ଝାନେନ ଝାଯାମୀତି ଅଜ୍ଝୋ। ଅହୋ ସୁଖନ୍ତି ଇଦଂ ପନସ୍ସା ସମାପତ୍ତିତୋ ପଚ୍ଛା ପଓତ୍ତମନସିକାରଓସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ପୁବ୍ବାଭୋଗଓସେନାତିପି ଯୁଜ୍ଜତେୱ।

ସୁମଙ୍ଗଲମାତୁଥେରୀଗାଥାଓଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ଅଡ୍ଢକାସିଥେରୀଗାଥାଓଣ୍ଣନା

ଯାଓ କାସିଜନପଦୋତିଆଦିକା ଅଡ୍ଢକାସିଯା ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯଂ କିର କସ୍ସପସ୍ସ ଦସବଲସ୍ସ କାଲେ କୁଲଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ପଟିଲଦ୍ଧସଦ୍ଧା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁନିସୀଲେ ଠିତଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ପଟିସମ୍ଭିଦାପତ୍ତଂ ଖୀଣାସଓତ୍ଥେରିଂ ଗଣିକାୱାଦେନ ଅକ୍କୋସିତ୍ୱା, ତତୋ ଚୁତା ନିରଯେ ପଚ୍ଚିତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ କାସିକରଟ୍ଠେ ଉଳାରୱିଭୱେ ସେଟ୍ଠିକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱୁଦ୍ଧିପ୍ପତ୍ତା ପୁବ୍ବେ କତସ୍ସ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତସ୍ସ ନିସ୍ସନ୍ଦେନ ଠାନତୋ ପରିଭଟ୍ଠା ଗଣିକା ଅହୋସି। ନାମେନ ଅଡ୍ଢକାସୀ ନାମ। ତସ୍ସା ପବ୍ବଜ୍ଜା ଚ ଦୂତେନ ଉପସମ୍ପଦା ଚ ଖନ୍ଧକେ ଆଗତାଯେୱ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ –

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଅଡ୍ଢକାସୀ ଗଣିକା ଭିକ୍ଖୁନୀସୁ ପବ୍ବଜିତା ହୋତି। ସା ଚ ସାଓତ୍ଥିଂ ଗନ୍ତୁକାମା ହୋତି ‘‘ଭଗଓତୋ ସନ୍ତିକେ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସାମୀ’’ତି। ଅସ୍ସୋସୁଂ ଖୋ ଧୁତ୍ତା – ‘‘ଅଡ୍ଢକାସୀ କିର ଗଣିକା ସାଓତ୍ଥିଂ ଗନ୍ତୁକାମା’’ତି। ତେ ମଗ୍ଗେ ପରିଯୁଟ୍ଠିଂସୁ। ଅସ୍ସୋସି ଖୋ ଅଡ୍ଢକାସୀ ଗଣିକା ‘‘ଧୁତ୍ତା କିର ମଗ୍ଗେ ପରିଯୁଟ୍ଠିତା’’ତି। ଭଗଓତୋ ସନ୍ତିକେ ଦୂତଂ ପାହେସି – ‘‘ଅହଞ୍ହି ଉପସମ୍ପଜ୍ଜିତୁକାମା, କଥଂ ନୁ ଖୋ ମଯା ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବ’’ନ୍ତି? ଅଥ ଖୋ ଭଗଓା ଏତସ୍ମିଂ ନିଦାନେ ଏତସ୍ମିଂ ପକରଣେ ଧମ୍ମିଂ କଥଂ କତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୂତେନପି ଉପସମ୍ପାଦେତୁ’’ନ୍ତି (ଚୂଳଓ। ୪୩୦)।

ଏଓଂ ଲଦ୍ଧୂପସମ୍ପଦା ପନ ୱିପସ୍ସନାଯ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୀ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଅପଦାନେ (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୪।୧୬୮-୧୮୩) –

‘‘ଇମମ୍ହି ଭଦ୍ଦକେ କପ୍ପେ, ବ୍ରହ୍ମବନ୍ଧୁ ମହାଯସୋ;

କସ୍ସପୋ ନାମ ଗୋତ୍ତେନ, ଉପ୍ପଜ୍ଜି ଓଦତଂ ଓରୋ।

‘‘ତଦାହଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱାନ, ତସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନେ;

ସଂୱୁତା ପାତିମୋକ୍ଖମ୍ହି, ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଚ ପଞ୍ଚସୁ।

‘‘ମତ୍ତଞ୍ଞୁନୀ ଚ ଅସନେ, ଯୁତ୍ତା ଜାଗରିଯେପି ଚ;

ୱସନ୍ତୀ ଯୁତ୍ତଯୋଗାହଂ, ଭିକ୍ଖୁନିଂ ୱିଗତାସୱଂ।

‘‘ଅକ୍କୋସିଂ ଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତାହଂ, ଗଣିକେତି ଭଣିଂ ତଦା;

ତେନ ପାପେନ କମ୍ମେନ, ନିରଯମ୍ହି ଅପଚ୍ଚିସଂ।

‘‘ତେନ କମ୍ମାୱସେସେନ, ଅଜାଯିଂ ଗଣିକାକୁଲେ;

ବହୁସୋୱ ପରାଧୀନା, ପଚ୍ଛିମାଯ ଚ ଜାତିଯଂ।

‘‘କାସୀସୁ ସେଟ୍ଠିକୁଲଜା, ବ୍ରହ୍ମଚାରୀବଲେନହଂ;

ଅଚ୍ଛରା ୱିଯ ଦେୱେସୁ, ଅହୋସିଂ ରୂପସମ୍ପଦା।

‘‘ଦିସ୍ୱାନ ଦସ୍ସନୀଯଂ ମଂ, ଗିରିବ୍ବଜପୁରୁତ୍ତମେ;

ଗଣିକତ୍ତେ ନିୱେସେସୁଂ, ଅକ୍କୋସନବଲେନ ମେ।

‘‘ସାହଂ ସୁତ୍ୱାନ ସଦ୍ଧମ୍ମଂ, ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠେନ ଦେସିତଂ;

ପୁବ୍ବୱାସନସମ୍ପନ୍ନା, ପବ୍ବଜିଂ ଅନଗାରିଯଂ।

‘‘ତଦୂପସମ୍ପଦତ୍ଥାଯ, ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ଜିନସନ୍ତିକଂ;

ମଗ୍ଗେ ଧୁତ୍ତେ ଠିତେ ସୁତ୍ୱା, ଲଭିଂ ଦୂତୋପସମ୍ପଦଂ।

‘‘ସବ୍ବକମ୍ମଂ ପରିକ୍ଖୀଣଂ, ପୁଞ୍ଞଂ ପାପଂ ତଥେୱ ଚ;

ସବ୍ବସଂସାରମୁତ୍ତିଣ୍ଣା , ଗଣିକତ୍ତଞ୍ଚ ଖେପିତଂ।

‘‘ଇଦ୍ଧୀସୁ ଚ ୱସୀ ହୋମି, ଦିବ୍ବାଯ ସୋତଧାତୁଯା;

ଚେତୋପରିଯଞ୍ଞାଣସ୍ସ, ୱସୀ ହୋମି ମହାମୁନେ।

‘‘ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଜାନାମି, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ ୱିସୋଧିତଂ;

ସବ୍ବାସୱପରିକ୍ଖୀଣା, ନତ୍ଥି ଦାନି ପୁନବ୍ଭୱୋ।

‘‘ଅତ୍ଥଧମ୍ମନିରୁତ୍ତୀସୁ, ପଟିଭାନେ ତଥେୱ ଚ;

ଞାଣଂ ମମ ମହାୱୀର, ଉପ୍ପନ୍ନଂ ତୱ ସନ୍ତିକେ।

‘‘କିଲେସା ଝାପିତା ମଯ୍ହଂ…ପେ… କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ’’ନ୍ତି। (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୪।୧୬୮-୧୮୩);

ଅରହତ୍ତଂ ପନ ପତ୍ୱା ଉଦାନୱସେନ –

୨୫।

‘‘ଯାଵ କାସିଜନପଦୋ, ସୁଙ୍କୋ ମେ ତତ୍ତକୋ ଅହୁ;

ତଂ କତ୍ୱା ନେଗମୋ ଅଗ୍ଘଂ, ଅଡ୍ଢେନଗ୍ଘଂ ଠପେସି ମଂ।

୨୬।

‘‘ଅଥ ନିବ୍ବିନ୍ଦହଂ ରୂପେ, ନିବ୍ବିନ୍ଦଞ୍ଚ ଵିରଜ୍ଜହଂ;

ମା ପୁନ ଜାତିସଂସାରଂ, ସନ୍ଧାଵେୟ୍ୟଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ;

ତିସ୍ସୋ ଵିଜ୍ଜା ସଚ୍ଛିକତା, କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ’’ନ୍ତି। –

ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ଯାଵ କାସିଜନପଦୋ, ସୁଙ୍କୋ ମେ ତତ୍ତକୋ ଅହୂତି କାସୀସୁ ଜନପଦେସୁ ଭଵୋ ସୁଙ୍କୋ କାସିଜନପଦୋ, ସୋ ଯାଵ ଯତ୍ତକୋ, ତତ୍ତକୋ ମୟ୍ହଂ ସୁଙ୍କୋ ଅହୁ ଅହୋସି। କିତ୍ତକୋ ପନ ସୋତି? ସହସ୍ସମତ୍ତୋ। କାସିରଟ୍ଠେ କିର ତଦା ସୁଙ୍କଵସେନ ଏକଦିଵସଂ ରଞ୍ଞୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକଆୟୋ ଅହୋସି ସହସ୍ସମତ୍ତୋ, ଇମାଯପି ପୁରିସାନଂ ହତ୍ଥତୋ ଏକଦିଵସଂ ଲଦ୍ଧଧନଂ ତତ୍ତକଂ। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ – ‘‘ଯାଵ କାସିଜନପଦୋ, ସୁଙ୍କୋ ମେ ତତ୍ତକୋ ଅହୂ’’ତି। ସା ପନ କାସିସୁଙ୍କପରିମାଣତାଯ କାସୀତି ସମଞ୍ଞଂ ଲଭି। ତତ୍ଥ ଯେଭୁୟ୍ୟେନ ମନୁସ୍ସା ସହସ୍ସଂ ଦାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ତତୋ ଉପଡ୍ଢଂ ଦତ୍ୱା ଦିଵସଭାଗମେଵ ରମିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତେସଂ ଵସେନାଯଂ ଅଡ୍ଢକାସୀତି ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ – ‘‘ତଂ କତ୍ୱା ନେଗମୋ ଅଗ୍ଘଂ, ଅଡ୍ଢେନଗ୍ଘଂ ଠପେସି ମ’’ନ୍ତି। ତଂ ପଞ୍ଚସତମତ୍ତଂ ଧନଂ ଅଗ୍ଘଂ କତ୍ୱା ନେଗମୋ ନିଗମଵାସିଜନୋ ଇତ୍ଥିରତନଭାଵେନ ଅନଗ୍ଘମ୍ପି ସମାନଂ ଅଡ୍ଢେନ ଅଗ୍ଘଂ ନିମିତ୍ତଂ ଅଡ୍ଢକାସୀତି ସମଞ୍ଞାଵସେନ ମଂ ଠପେସି, ତଥା ମଂ ଵୋହରୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଥ ନିବ୍ବିନ୍ଦହଂ ରୂପେତି ଏଵଂ ରୂପୂପଜୀଵିନୀ ହୁତ୍ୱା ଠିତା। ଅଥ ପଚ୍ଛା ସାସନଂ ନିସ୍ସାଯ ରୂପେ ଅହଂ ନିବ୍ବିନ୍ଦିଂ ‘‘ଇତିପି ରୂପଂ ଅନିଚ୍ଚଂ, ଇତିପିଦଂ ରୂପଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଅସୁଭ’’ନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୀ ତତ୍ଥ ଉକ୍କଣ୍ଠିଂ। ନିବ୍ବିନ୍ଦଞ୍ଚ ଵିରଜ୍ଜହନ୍ତି ନିବ୍ବିନ୍ଦନ୍ତୀ ଚାହଂ ତତୋ ପରଂ ଵିରାଗଂ ଆପଜ୍ଜିଂ। ନିବ୍ବିଦଗ୍ଗହଣେନ ଚେତ୍ଥ ତରୁଣଵିପସ୍ସନଂ ଦସ୍ସେତି, ଵିରାଗଗ୍ଗହଣେନ ବଲଵଵିପସ୍ସନଂ। ‘‘ନିବ୍ବିନ୍ଦନ୍ତୋ ଵିରଜ୍ଜତି ଵିରାଗା ଵିମୁଚ୍ଚତୀ’’ତି ହି ଵୁତ୍ତଂ। ମା ପୁନ ଜାତିସଂସାରଂ, ସନ୍ଧାଵେୟ୍ୟଂ ପୁନପ୍ପୁନନ୍ତି ଇମିନା ନିବ୍ବିଦନଵିରଜ୍ଜନାକାରେ ନିଦସ୍ସେତି। ତିସ୍ସୋ ଵିଜ୍ଜାତିଆଦିନା ତେସଂ ମତ୍ଥକପ୍ପତ୍ତିଂ, ତଂ ଵୁତ୍ତନଯମେଵ।

ଅଡ୍ଢକାସିଥେରୀଗାଥାଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ଚିତ୍ତାଥେରୀଗାଥାଵଣ୍ଣନା

କିଞ୍ଚାପି ଖୋମ୍ହି କିସିକାତିଆଦିକା ଚିତ୍ତାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭଵେ ଵିଵଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନନ୍ତୀ ଇତୋ ଚତୁନ୍ନଵୁତିକପ୍ପେ ଚନ୍ଦଭାଗାଯ ନଦିଯା ତୀରେ କିନ୍ନରଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତି। ସା ଏକଦିଵସଂ ଏକଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସିନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ପସନ୍ନମାନସା ନଳଅପୁପ୍ଫେହି ପୂଜଂ କତ୍ୱା ଵନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ସା ତେନ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେନ ଦେଵମନୁସ୍ସେସୁ ସଂସରନ୍ତୀ ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ରାଜଗହେ ଗହପତିମହାସାଲକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଵିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ରାଜଗହପ୍ପଵେସନେ ପଟିଲଦ୍ଧସଦ୍ଧା ପଚ୍ଛା ମହାପଜାପତିଗୋତମିଯା ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ମହଲ୍ଲିକାକାଲେ ଗିଜ୍ଝକୂଟପବ୍ବତଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୀ ଵିପସ୍ସନଂ ଵଡ୍ଢେତ୍ୱା ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ ଅପଦାନେ –

‘‘ଚନ୍ଦଭାଗାନଦୀତୀରେ , ଅହୋସିଂ କିନ୍ନରୀ ତଦା;

ଅଦ୍ଦସଂ ଵିରଜଂ ବୁଦ୍ଧଂ, ସଯମ୍ଭୁଂ ଅପରାଜିତଂ।

‘‘ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ସୁମନା, ୱେଦଜାତା କତଞ୍ଜଲୀ;

ନଙ୍ଗଅମାଲଂ ଗହେତ୍ୱାନ, ସଯମ୍ଭୁଂ ଅଭିପୂଜଯିଂ।

‘‘ତେନ କମ୍ମେନ ସୁକତେନ, ଚେତନାପଣିଧୀହି ଚ;

ଜହିତ୍ୱା କିନ୍ନରୀଦେହଂ, ଅଗଚ୍ଛିଂ ତିଦସଂ ଗତିଂ।

‘‘ଛତ୍ତିଂସଦେୱରାଜୂନଂ, ମହେସିତ୍ତମକାରଯିଂ;

ଦସନ୍ନଂ ଚକ୍କୱତ୍ତୀନଂ, ମହେସିତ୍ତମକାରଯିଂ;

ସଂୱେଜେତ୍ୱାନ ମେ ଚିତ୍ତଂ, ପବ୍ବଜିଂ ଅନଗାରିଯଂ।

‘‘କିଲେସା ଝାପିତା ମଯ୍ହଂ, ଭୱା ସବ୍ବେ ସମୂହତା;

ସବ୍ବାସୱପରିକ୍ଖୀଣା, ନତ୍ଥି ଦାନି ପୁନବ୍ଭୱୋ।

‘‘ଚତୁନ୍ନୱୁତିତୋ କପ୍ପେ, ଯଂ ପୁପ୍ଫମଭିପୂଜଯିଂ;

ଦୁଗ୍ଗତିଂ ନାଭିଜାନାମି, ପୁପ୍ଫପୂଜାଯିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘କିଲେସା ଝାପିତା ମଯ୍ହଂ…ପେ… କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ’’ନ୍ତି।

ସା ପନ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା –

୨୭।

‘‘କିଞ୍ଚାପି ଖୋମ୍ହି କିସିକା, ଗିଲାନା ବାଳ୍ହଦୁବ୍ବଲା;

ଦଣ୍ଡମୋଲୁବ୍ଭ ଗଚ୍ଛାମି, ପବ୍ବତଂ ଅଭିରୂହିଯ।

୨୮।

‘‘ସଙ୍ଘାଟିଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱାନ, ପତ୍ତକଞ୍ଚ ନିକୁଜ୍ଜିଯ;

ସେଲେ ଖମ୍ଭେସିମତ୍ତାନଂ, ତମୋଖନ୍ଧଂ ପଦାଲିଯା’’ତି। –

ଇମା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ଖୋମ୍ହି କିସିକାତି ଯଦିପି ଅହଂ ଜରାଜିଣ୍ଣା ଅପ୍ପମଂସଲୋହିତଭାୱେନ କିସସରୀରା ଅମ୍ହି। ଗିଲାନା ବାଳ୍ହଦୁବ୍ବଲାତି ଧାତ୍ୱାଦିୱିକାରେନ ଗିଲାନା, ତେନେୱ ଗେଲଞ୍ଞେନ ଅତିୱିଯ ଦୁବ୍ବଲା। ଦଣ୍ଡମୋଲୁବ୍ଭ ଗଚ୍ଛାମୀତି ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ କତ୍ତରଯଟ୍ଠିଂ ଆଲମ୍ବିତ୍ୱାୱ ଗଚ୍ଛାମି। ପବ୍ବତଂ ଅଭିରୂହିଯାତି ଏୱଂ ଭୂତାପି ୱିୱେକକାମତାଯ ଗିଜ୍ଝକୂଟପବ୍ବତଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା।

ସଙ୍ଘାଟିଂନିକ୍ଖିପିତ୍ୱାନାତି ସନ୍ତରୁତ୍ତରା ଏୱ ହୁତ୍ୱା ଯଥାସଂହତଂ ଅଂସେ ଠପିତଂ ସଙ୍ଘାଟିଂ ହତ୍ଥପାସେ ଠପେତ୍ୱା। ପତ୍ତକଞ୍ଚ ନିକୁଜ୍ଜିଯାତି ମଯ୍ହଂ ୱଲଞ୍ଜନମତ୍ତିକାପତ୍ତଂ ଅଧୋମୁଖଂ କତ୍ୱା ଏକମନ୍ତେ ଠପେତ୍ୱା। ସେଲେ ଖମ୍ଭେସିମତ୍ତାନଂ, ତମୋଖନ୍ଧଂ ପଦାଲିଯାତି ପବ୍ବତେ ନିସିନ୍ନା ଇମିନା

ଦୀଘେନ ଅଦ୍ଧୁନା ଅପଦାଲିତପୁଙ୍ଗଂ ମୋହକ୍ଖନ୍ଧଂ ପଦାଲେତ୍ୱା, ତେନେୱ ଚ ମୋହକ୍ଖନ୍ଧପଦାଲନେନ ଅତ୍ତାନଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ ଖନ୍ଧେସିଂ, ମମ ସନ୍ତାନଂ ଆୟତିଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତିଧମ୍ମତାପାଦନେନ ୱିକ୍ଖମ୍ଭେସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଚିତ୍ତାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ମେତ୍ତିକାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

କିଞ୍ଚାପି ଖୋମ୍ହି ଦୁକ୍ଖିତାତିଆଦିକା ମେତ୍ତିକାୟ ଥେରିୟା ଗାଥା। ଅୟମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସୟଂ ପୁଞ୍ଞଂ ଉପଚିନନ୍ତୀ ସିଦ୍ଧତ୍ଥସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ ଗହପତିକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ଚେତିୟେ ରତନେନ ପଟିମଣ୍ଡିତାୟ ମେଖଲାୟ ପୂଜଂ ଅକାସି। ସା ତେନ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେନ ଦେୱମନୁସ୍ସେସୁ ସଂସରନ୍ତୀ ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ରାଜଗହେ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ସେସଂ ଅନନ୍ତରେ ୱୁତ୍ତସଦିସଂ। ଅୟଂ ପନ ପଟିଭାଗକୂଟଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୀ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଅପଦାନେ (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୧।୨୦-୨୫) –

''ସିଦ୍ଧତ୍ଥସ୍ସ ଭଗୱତୋ, ଥୂପକାରାପିକା ଅହୁଂ;

ମେଖଲିକା ମୟା ଦିନ୍ନା, ନୱକମ୍ମାୟ ସତ୍ଥୁନୋ।

''ନିଟ୍ଠିତେ ଚ ମହାଥୂପେ, ମେଖଲଂ ପୁନଦାସହଂ;

ଲୋକନାଥସ୍ସ ମୁନିନୋ, ପସନ୍ନା ସେହି ପାଣିଭି।

''ଚତୁନ୍ନୱୁତିତୋ କପ୍ପେ, ୟଂ ମେଖଲମଦଂ ତଦା;

ଦୁଗ୍ଗତିଂ ନାଭିଜାନାମି, ଥୂପକାରସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ।

''କିଲେସା ଝାପିତା ମୟ୍ହଂ…ପେ… କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ''ନ୍ତି।

ଅରହତ୍ତଂ ପନ ପତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଉଦାନୱସେନ –

୨୯।

''କିଞ୍ଚାପି ଖୋମ୍ହି ଦୁକ୍ଖିତା, ଦୁବ୍ବଲା ଗତୟୋବ୍ବନା;

ଦଣ୍ଡମୋଲୁବ୍ଭ ଗଚ୍ଛାମି, ପବ୍ବତଂ ଅଭିରୂହିୟ।

୩୦।

''ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱାନ ସଙ୍ଘାଟିଂ, ପତ୍ତକଞ୍ଚ ନିକୁଜ୍ଜିୟ;

ନିସିନ୍ନା ଚମ୍ହି ସେଲମ୍ହି, ଅଥ ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚି ମେ;

ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ଅନୁପ୍ପତ୍ତା, କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ''ନ୍ତି। –

ଇମା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ଦୁକ୍ଖିତାତି ରୋଗାଭିଭୱେନ ଦୁକ୍ଖିତା ସଞ୍ଜାତଦୁକ୍ଖା ଦୁକ୍ଖପ୍ପତ୍ତା। ଦୁବ୍ବଲାତି ତାୟ ଚେୱ ଦୁକ୍ଖପ୍ପତ୍ତିୟା, ଜରାଜିଣ୍ଣତାୟ ଚ ବଲୱିରହିତା। ତେନାହ

‘‘ଗତଯୋଵ୍ବନା’’ତି, ଅଦ୍ଧଗତାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଥ ଚିତ୍ତଂ ଵିମୁଚ୍ଚି ମେତି ସେଲମ୍ହି ପାସାଣେ ନିସିନ୍ନା ଚମ୍ହି, ଅଥ ତଦନନ୍ତରଂ ଵୀରିଯସମତାଯ ସମ୍ପଦେଵ ଯୋଜିତତ୍ତା ମଗ୍ଗପଟିପାଟିଯା ସବ୍ବେହିପି ଆସଵେହି ମମ ଚିତ୍ତଂ ଵିମୁଚ୍ଚି। ସେସଂ ଵୁତ୍ତନଯମେଵ।

ମେତ୍ତିକାଥେରୀଗାଥାଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ମିତ୍ତାଥେରୀଗାଥାଵଣ୍ଣନା

ଚାତୁଦ୍ଦସିଂ ପଞ୍ଚଦସିନ୍ତିଆଦିକା ଅପରାଯ ମିତ୍ତାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭଵେ ଵିଵଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନନ୍ତୀ ଵିପସ୍ସିସ୍ସ ଭଗଵତୋ କାଲେ ଖତ୍ତିଯକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଵିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା ବନ୍ଧୁମସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଅନ୍ତେପୁରିକା ହୁତ୍ୱା ଵିପସ୍ସିସ୍ସ ଭଗଵତୋ ସାଵିକଂ ଏକଂ ଖୀଣାସଵଥେରିଂ ଦିସ୍ୱା ପସନ୍ନମାନସା ହୁତ୍ୱା ତସ୍ସା ହତ୍ଥତୋ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ପଣୀତସ୍ସ ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯସ୍ସ ପୂରେତ୍ୱା ମହଗ୍ଘେନ ସାଟକଯୁଗେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅଦାସି। ସା ତେନ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେନ ଦେଵମନୁସ୍ସେସୁ ସଂସରନ୍ତୀ ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ କପିଲଵତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ସକ୍କରାଜକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଵିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ପଟିଲଦ୍ଧସଦ୍ଧା ଉପାସିକା ଅହୋସି। ସା ଅପରଭାଗେ ମହାପଜାପତିଗୋତମିଯା ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା କତପୁବ୍ବକିଚ୍ଚା ଵିପସ୍ସନାଯ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୀ ନ ଚିରସ୍ସେଵ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ ଅପଦାନେ (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୧। ୪୬-୫୯) –

‘‘ନଗରେ ବନ୍ଧୁମତିଯା, ବନ୍ଧୁମା ନାମ ଖତ୍ତିଯୋ;

ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଅହୁଂ ଭରିଯା, ଏକଜ୍ଝଂ ଚାରଯାମହଂ।

‘‘ରହୋଗତା ନିସୀଦିତ୍ୱା, ଏଵଂ ଚିନ୍ତେସହଂ ତଦା;

ଆଦାଯ ଗମନୀଯଞ୍ହି, କୁସଲଂ ନତ୍ଥି ମେ କତଂ।

‘‘ମହାଭିତାପଂ କଟୁକଂ, ଘୋରରୂପଂ ସୁଦାରୁଣଂ;

ନିରଯଂ ନୂନ ଗଚ୍ଛାମି, ଏତ୍ଥ ମେ ନତ୍ଥି ସଂସଯୋ।

‘‘ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମ୍ମ, ଇଦଂ ଵଚନମବ୍ରଵିଂ;

ଏକଂ ମେ ସମଣଂ ଦେହି, ଭୋଜଯିସ୍ସାମି ଖତ୍ତିଯ।

‘‘ଅଦାସି ମେ ମହାରାଜା, ସମଣଂ ଭାଵିତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ;

ତସ୍ସ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱାନ, ପରମନ୍ନେନ ପୂରଯିଂ।

‘‘ପୂରଯିତ୍ୱା ପରମନ୍ନଂ, ଗନ୍ଧାଲେପଂ ଅକାସହଂ;

ଜାଲେନ ପିଦହିତ୍ୱାନ, ଵତ୍ଥଯୁଗେନ ଛାଦଯିଂ।

‘‘ଆରମ୍ମଣଂ ମମଂ ଏତଂ, ସରାମି ଯାଵଜୀଵିତଂ;

ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେତ୍ୱା, ତାଵତିଂସମଗଚ୍ଛହଂ।

‘‘ତିଂସାନଂ ଦେଵରାଜୂନଂ, ମହେସିତ୍ତମକାରଯିଂ;

ମନସା ପତ୍ଥିତଂ ମୟ୍ହଂ, ନିଜ୍ଜତ୍ତି ଯଥିଚ୍ଛିତଂ।

‘‘ୱୀସାନଂ ଚକ୍କଵତ୍ତୀନଂ, ମହେସିତ୍ତମକାରୟିଂ;

ଓଚିତତ୍ତାୱ ହୁତ୍ୱାନ, ସଂସରାମି ଭୱେସ୍ୱହଂ।

‘‘ସବ୍ବବନ୍ଧନମୁତ୍ତାହଂ , ଅପେତା ମେ ଉପାଦିକା;

ସବ୍ବାସୱପରିକ୍ଖୀଣା, ନତ୍ଥି ଦାନି ପୁନବ୍ଭୱୋ।

‘‘ଏକନୱୁତିତୋ କପ୍ପେ, ଯଂ ଦାନମଦଦିଂ ତଦା;

ଦୁଗ୍ଗତିଂ ନାଭିଜାନାମି, ପିଣ୍ଡପାତସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘କିଲେସା ଝାପିତା ମୟ୍ହଂ…ପେ… କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ’’ନ୍ତି। (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୧।୪୬-୫୯);

ଅରହତ୍ତଂ ପନ ପତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପୀତିସୋମନସ୍ସଜାତା ଉଦାନୱସେନ –

୩୧।

‘‘ଚାତୁଦ୍ଦସିଂ ପଞ୍ଚଦସିଂ, ଯା ଚ ପକ୍ଖସ୍ସ ଅଟ୍ଠମୀ;

ପାଟିହାରିୟପକ୍ଖଞ୍ଚ, ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସୁସମାଗତଂ।

୩୨।

‘‘ଉପୋସଥଂ ଉପାଗଚ୍ଛିଂ, ଦେୱକାୟାଭିନନ୍ଦିନୀ;

ସାଜ୍ଜ ଏକେନ ଭତ୍ତେନ, ମୁଣ୍ଡା ସଙ୍ଘାଟିପାରୁତା;

ଦେୱକାୟଂ ନ ପତ୍ଥେହଂ, ୱିନେୟ୍ୟ ହଦୟେ ଦର’’ନ୍ତି। – ଇମା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି;

ତତ୍ଥ ଚାତୁଦ୍ଦସିଂ ପଞ୍ଚଦସିନ୍ତି ଚତୁଦ୍ଦସନ୍ନଂ ପୂରଣୀ ଚାତୁଦ୍ଦସୀ, ପଞ୍ଚଦସନ୍ନଂ ପୂରଣୀ ପଞ୍ଚଦସୀ, ତଂ ଚାତୁଦ୍ଦସିଂ ପଞ୍ଚଦସିଞ୍ଚ, ପକ୍ଖସ୍ସାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଚ୍ଚନ୍ତସଂୟୋଗେ ଚେତଂ ଉପୟୋଗୱଚନଂ। ଯା ଚ ପକ୍ଖସ୍ସ ଅଟ୍ଠମୀ, ତଞ୍ଚାତି ୟୋଜନା। ପାଟିହାରିୟପକ୍ଖଞ୍ଚାତି ପରିହରଣକପକ୍ଖଞ୍ଚ ଚାତୁଦ୍ଦସୀପଞ୍ଚଦସୀଅଟ୍ଠମୀନଂ ଯଥାକ୍କମଂ ଆଦିତୋ ଅନ୍ତତୋ ୱା ପୱେସନିଗ୍ଗମୱସେନ ଉପୋସଥସୀଲସ୍ସ ପରିହରିତବ୍ବପକ୍ଖଞ୍ଚ ତେରସୀପାଟିପଦସତ୍ତମୀନୱମୀସୁ ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସୁସମାଗତନ୍ତି ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣିଆଦୀହି ଅଟ୍ଠହି ଅଙ୍ଗେହି ସୁଟ୍ଠୁ ସମନ୍ନାଗତଂ। ଉପୋସଥଂ ଉପାଗଚ୍ଛିନ୍ତି ଉପୱାସଂ ଉପଗମିଂ, ଉପୱସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ପାଣଂ ନ ହନେ ନ ଚାଦିନ୍ନମାଦିୟେ, ମୁସା ନ ଭାସେ ନ ଚ ମଜ୍ଜପୋ ସିୟା;

ଅବ୍ରହ୍ମଚରିୟା ୱିରମେୟ୍ୟ ମେଥୁନା, ରତ୍ତିଂ ନ ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟ ୱିକାଲଭୋଜନଂ।

‘‘ମାଲଂ ନ ଧାରେ ନ ଚ ଗନ୍ଧମାଚରେ, ମଞ୍ଚେ ଛମାୟଂ ୱ ସୟେଥ ସନ୍ଥତେ;

ଏତଞ୍ହି ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକମାହୁପୋସଥଂ, ବୁଦ୍ଧେନ ଦୁକ୍ଖନ୍ତଗୁନା ପକାସିତ’’ନ୍ତି। (ସୁ। ନି। ୪୦୨-୪୦୩);

ଦେୱକାଯାଭିନନ୍ଦିନୀତି ତତ୍ଥୂପପତ୍ତିଆକଙ୍ଖାୱସେନ ଚାତୁମହାରାଜିକାଦିଂ ଦେୱକାଯଂ ଅଭିପତ୍ଥେନ୍ତୀ ଉପୋସଥଂ ଉପାଗଚ୍ଛନ୍ତି ଯୋଜନା। ସାଜ୍ଜ ଏକେନଭତ୍ତେନାତି ସା ଅହଂ ଅଜ୍ଜ ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ଦିୱସେ ଏକେନ ଭତ୍ତଭୋଜନକ୍ଖଣେନ। ମୁଣ୍ଡା ସଙ୍ଘାଟିପାରୁତାତି ମୁଣ୍ଡିତକେସା ସଙ୍ଘାଟିପାରୁତସରୀରା ଚ ହୁତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଦେୱକାଯଂ ନ ପତ୍ଥେହନ୍ତି ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗସ୍ସ ଅଧିଗତତ୍ତା କଞ୍ଚି ଦେୱନିକାଯଂ ଅହଂ ନ ପତ୍ଥଯେ। ତେନେୱାହ – ‘‘ୱିନେଯ୍ୟ ହଦଯେ ଦର’’ନ୍ତି, ଚିତ୍ତଗତଂ କିଲେସଦରଥଂ ସମୁଚ୍ଛେଦୱସେନ ୱିନେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦମେୱ ଚସ୍ସା ଅଞ୍ଞାବ୍ୟାକରଣଂ ଅହୋସି।

ମିତ୍ତାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮. ଅଭଯମାତୁଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ଉଦ୍ଧଂପାଦତଲାତିଆଦିକା ଅଭଯମାତାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ପୁଞ୍ଞାନି ଉପଚିନନ୍ତୀ ତିସ୍ସସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ କୁଲଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ସତ୍ଥାରଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ପସନ୍ନମାନସା ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା କଟଚ୍ଛୁମତ୍ତଂ ଭିକ୍ଖଂ ଅଦାସି। ସା ତେନ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେନ ଦେୱମନୁସ୍ସେସୁ ସଂସରନ୍ତୀ ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ତାଦିସେନ କମ୍ମନିସ୍ସନ୍ଦେନ ଉଜ୍ଜେନିଯଂ ପଦୁମୱତୀ ନାମ ନଗରସୋଭିଣୀ ଅହୋସି। ରାଜା ବିମ୍ବିସାରୋ ତସ୍ସା ରୂପସମ୍ପତ୍ତିଆଦିକେ ଗୁଣେ ସୁତ୍ୱା ପୁରୋହିତସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖି – ‘‘ଉଜ୍ଜେନିଯଂ କିର ପଦୁମୱତୀ ନାମ ଗଣିକା ଅହୋସି, ତମହଂ ଦଟ୍ଠୁକାମୋମ୍ହୀ’’ତି। ପୁରୋହିତୋ ‘‘ସାଧୁ, ଦେୱା’’ତି ମନ୍ତବଲେନ କୁମ୍ଭୀରଂ ନାମ ଯକ୍ଖଂ ଆୱହେତ୍ୱା ଯକ୍ଖାନୁଭାୱେନ ରାଜାନଂ ତାୱଦେୱ ଉଜ୍ଜେନୀନଗରଂ ନେସି। ରାଜା ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଏକରତ୍ତିଂ ସଂୱାସଂ କପ୍ପେସି। ସା ତେନ ଗବ୍ଭଂ ଗଣ୍ହି। ରଞ୍ଞୋ ଚ ଆରୋଚେସି – ‘‘ମମ କୁଚ୍ଛିଯଂ ଗବ୍ଭୋ ପତିଟ୍ଠହୀ’’ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ନଂ ‘‘ସଚେ ପୁତ୍ତୋ ଭୱେଯ୍ୟ, ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ମମଂ ଦସ୍ସେହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ନାମମୁଦ୍ଦିକଂ ଦତ୍ୱା ଅଗମାସି। ସା ଦସମାସଚ୍ଚଯେନ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯିତ୍ୱା ନାମଗ୍ଗହଣଦିୱସେ ଅଭଯୋତି ନାମଂ ଅକାସି। ପୁତ୍ତଞ୍ଚ ସତ୍ତୱସ୍ସିକକାଲେ ‘‘ତୱ ପିତା ବିମ୍ବିସାରମହାରାଜା’’ତି ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ପହିଣି। ରାଜା ତଂ ପୁତ୍ତଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା ପୁତ୍ତସିନେହଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା କୁମାରକପରିହାରେନ ୱଡ୍ଢେସି। ତସ୍ସ ସଦ୍ଧାପଟିଲାଭୋ ପବ୍ବଜ୍ଜା ୱିସେସାଧିଗମୋ ଚ ହେଟ୍ଠା ଆଗତୋଯେୱ। ତସ୍ସ ମାତା ଅପରଭାଗେ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଅଭଯତ୍ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ପଟିଲଦ୍ଧସଦ୍ଧା ଭିକ୍ଖୁନୀସୁ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନାଯ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୀ ନଚିରସ୍ସେୱ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଅପଦାନେ (ଅପ॰ ଥେରୀ ୨।୧।୬୦-୭୦) –

‘‘ପିଣ୍ଡଚାରଂ ଚରନ୍ତସ୍ସ, ତିସ୍ସନାମସ୍ସ ସତ୍ଥୁନୋ;

କଟଚ୍ଛୁଭିକ୍ଖଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ, ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠସ୍ସଦାସହଂ।

‘‘ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ତିସ୍ସୋ ଲୋକଗ୍ଗନାଯକୋ;

ୱୀଥିଯା ସଣ୍ଠିତୋ ସତ୍ଥା, ଅକା ମେ ଅନୁମୋଦନଂ।

‘‘କଟଚ୍ଛୁଭିକ୍ଖଂ ଦତ୍ୱାନ, ତାୱତିଂସଂ ଗମିସ୍ସସି;

ଛତ୍ତିଂସଦେୱରାଜୂନଂ, ମହେସିତ୍ତଂ କରିସ୍ସସି।

‘‘ପଞ୍ଞାସଂ ଚକ୍କୱତ୍ତୀନଂ, ମହେସିତ୍ତଂ କରିସ୍ସସି;

ମନସା ପତ୍ଥିତଂ ସବ୍ବଂ, ପଟିଲଚ୍ଛସି ସବ୍ବଦା।

‘‘ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୋତ୍ୱାନ, ପବ୍ବଜିସ୍ସସି କିଞ୍ଚନା;

ସବ୍ବାସୱେ ପରିଞ୍ଞାଯ, ନିବ୍ବାଯିସ୍ସସିନାସୱା।

‘‘ଇଦଂ ୱତ୍ୱାନ ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ତିସ୍ସୋ ଲୋକଗ୍ଗନାଯକୋ;

ନଭଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗମୀ ୱୀରୋ, ହଂସରାଜାୱ ଅମ୍ବରେ।

‘‘ସୁଦିନ୍ନଂ ମେ ଦାନୱରଂ, ସୁୟିଟ୍ଠା ୟାଗସମ୍ପଦା;

କଟଚ୍ଛୁଭିକ୍ଖଂ ଦତ୍ୱାନ, ପତ୍ତାହଂ ଅଚଲଂ ପଦଂ।

‘‘ଦ୍ୱେନୱୁତେ ଇତୋ କପ୍ପେ, ୟଂ ଦାନମଦଦିଂ ତଦା;

ଦୁଗ୍ଗତିଂ ନାଭିଜାନାମି, ଭିକ୍ଖାଦାନସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘କିଲେସା ଝାପିତା ମୟ୍ହଂ…ପେ… କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ’’ନ୍ତି।

ଅରହତ୍ତଂ ପନ ପତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତେନ ଅଭୟତ୍ଥେରେନ ଧମ୍ମଂ କଥେନ୍ତେନ ଓୱାଦୱସେନ ୟା ଗାଥା ଭାସିତା, ଉଦାନୱସେନ ସୟମ୍ପି ତା ଏୱ ପଚ୍ଚୁଦାହରନ୍ତୀ –

୩୩।

‘‘ଉଦ୍ଧଂ ପାଦତଲା ଅମ୍ମ, ଅଧୋ ୱେ କେସମତ୍ଥକା;

ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖସ୍ସୁମଂ କାୟଂ, ଅସୁଚିଂ ପୂତିଗନ୍ଧିକଂ।

୩୪।

‘‘ଏୱଂ ୱିହରମାନାୟ, ସବ୍ବୋ ରାଗୋ ସମୂହତୋ;

ପରିଳାହୋ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନୋ, ସୀତିଭୂତାମ୍ହି ନିବ୍ବୁତା’’ତି। – ଆହ;

ତତ୍ଥ ପଠମଗାଥାୟ ତାୱ ଅୟଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ଅମ୍ମ ପଦୁମୱତି, ପାଦତଲତୋ ଉଦ୍ଧଂ କେସମତ୍ଥକତୋ ଅଧୋ ନାନପ୍ପକାରଅସୁଚିପୂରିତାୟ ଅସୁଚିଂ ସବ୍ବକାଲଂ ପୂତିଗନ୍ଧୱାୟନତୋ ପୂତିଗନ୍ଧିକଂ, ଇମଂ କୁଚ୍ଛିତାନଂ ଆୟତନତାୟ କାୟଂ ସରୀରଂ ଞାଣଚକ୍ଖୁନା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖସ୍ସୁତି। ଅୟଞ୍ହି ତସ୍ସା ପୁତ୍ତେନ ଓୱାଦଦାନୱସେନ ଭାସିତା ଗାଥା।

ସା ତଂ ସୁତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ଉଦାନେନ୍ତୀ ଆଚରିୟପୂଜାୱସେନ ତମେୱ ଗାଥଂ ପଠମଂ ୱତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ କଥେନ୍ତୀ ‘‘ଏୱଂ ୱିହରମାନାୟା’’ତି ଦୁତିୟଂ ଗାଥମାହ।

ତତ୍ଥ ଏୱଂ ୱିହରମାନାୟାତି ଏୱଂ ମମ ପୁତ୍ତେନ ଅଭୟତ୍ଥେରେନ ‘‘ଉଦ୍ଧଂ ପାଦତଲା’’ତିଆଦିନା ଦିନ୍ନେ ଓୱାଦେ ଠତ୍ୱା ସବ୍ବକାୟଂ ଅସୁଭତୋ ଦିସ୍ୱା ଏକଗ୍ଗଚିତ୍ତା ତତ୍ଥ ଭୂତୁପାଦାୟଭେଦେ ରୂପଧମ୍ମେ ତପ୍ପଟିବଦ୍ଧେ ୱେଦନାଦିକେ ଅରୂପଧମ୍ମେ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତିଲକ୍ଖଣଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଦିୱସେନ ୱିହରମାନାୟ। ସବ୍ବୋ ରାଗୋ ସମୂହତୋତି ୱୁଟ୍ଠାନଗାମିନିୱିପସ୍ସନାୟ ମଗ୍ଗେନ ଘଟିତାୟ ମଗ୍ଗପଟିପାଟିୟା ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବୋ ରାଗୋ ମୟା ସମୂହତୋ ସମୁଗ୍ଘାଟିତୋ। ପରିଳାହୋ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନୋତି ତତୋ ଏୱ ସବ୍ବୋ କିଲେସପରିଳାହୋ ସମ୍ମଦେୱ ଉଚ୍ଛିନ୍ନୋ, ତସ୍ସ ଚ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ତା ଏୱ ସୀତିଭୂତା ସୌପାଦିସେସାୟ ନିବ୍ବାନଧାତୁୟା ନିବ୍ବୁତା ଅମ୍ହୀତି।

ଅଭୟମାତୁଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ଅଭୟାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ଅଭୟେ ଭିଦୁରୋ କାୟୋତିଆଦିକା ଅଭୟତ୍ଥେରିୟା ଗାଥା। ଅୟମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସୟଂ ପୁଞ୍ଞଂ

ଉପଚିନନ୍ତୀ ସିଖିସ୍ସ ଭଗଵତୋ କାଲେ ଖତ୍ତିଯମହାସାଲକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଵିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା ଅରୁଣରଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗମହେସୀ ଅହୋସି। ରାଜା ତସ୍ସା ଏକଦିଵସଂ ଗନ୍ଧସମ୍ପନ୍ନାନି ସତ୍ତ ଉପ୍ପଲାନି ଅଦାସି। ସା ତାନି ଗହେତ୍ୱା ''କିଂ ମେ ଇମେହି ପିଳନ୍ଧନ୍ତେହି। ଯଂନୂନାହଂ ଇମେହି ଭଗଵନ୍ତଂ ପୂଜେସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ନିସୀଦି। ଭଗଵା ଚ ଭିକ୍ଖାଚାରଵେଲାଯଂ ରାଜନିଵେସନଂ ପାଵିସି । ସା ଭଗଵନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ପସନ୍ନମାନସା ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ତେହି ପୁପ୍ଫେହି ପୂଜେତ୍ୱା ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ଵନ୍ଦି। ସା ତେନ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେନ ଦେଵମନୁସ୍ସେସୁ ସଂସରନ୍ତୀ ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ଉଜ୍ଜେନିଯଂ କୁଲଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଵିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା ଅଭଯମାତୁସହାଯିକା ହୁତ୍ୱା ତାଯ ପବ୍ବଜିତାଯ ତସ୍ସା ସିନେହେନ ସଯମ୍ପି ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ରାଜଗହେ ଵସମାନା ଏକଦିଵସଂ ଅସୁଭଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ସୀତଵନଂ ଅଗମାସି। ସତ୍ଥା ଗନ୍ଧକୁଟିଯଂ ନିସିନ୍ନୋଵ ତସ୍ସା ଅନୁଭୂତପୁବ୍ବଂ ଆରମ୍ମଣଂ ପୁରତୋ କତ୍ୱା ତସ୍ସା ଉଦ୍ଧୁମାତକାଦିଭାଵଂ ପକାସେସି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ସଂଵେଗମାନସା ଅଟ୍ଠାସି। ସତ୍ଥା ଓଭାସଂ ଫରିତ୍ୱା ପୁରତୋ ନିସିନ୍ନଂ ୱିଯ ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା –

୩୫।

''ଅଭଯେ ଭିଦୁରୋ କାଯୋ, ଯତ୍ଥ ସତ୍ତା ପୁଥୁଜ୍ଜନା;

ନିକ୍ଖିପିସ୍ସାମିମଂ ଦେହଂ, ସମ୍ପଜାନା ସତୀମତୀ।

୩୬।

''ବହୂହି ଦୁକ୍ଖଧମ୍ମେହି, ଅପ୍ପମାଦରତାଯ ମେ;

ତଣ୍ହକ୍ଖଯୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ, କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ''ନ୍ତି। –

ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି। ସା ଗାଥାପରିଯୋସାନେ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ ଅପଦାନେ (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୧।୭୧-୯୦) –

''ନଗରେ ଅରୁଣଵତିଯା, ଅରୁଣୋ ନାମ ଖତ୍ତିଯୋ;

ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଅହୁଂ ଭରିଯା, ଵାରିତଂ ଵାରଯାମହଂ।

''ସତ୍ତମାଲଂ ଗହେତ୍ୱାନ, ଉପ୍ପଲା ଦେଵଗନ୍ଧିକା;

ନିସଜ୍ଜ ପାସାଦଵରେ, ଏଵଂ ଚିନ୍ତେସି ତାଵଦେ।

''କିଂ ମେ ଇମାହି ମାଲାହି, ସିରସାରୋପିତାହି ମେ;

ଵରଂ ମେ ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠସ୍ସ, ଞାଣମ୍ହି ଅଭିରୋପିତଂ।

''ସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ପଟିମାନେନ୍ତୀ, ଦ୍ୱାରାସନ୍ନେ ନିସୀଦହଂ;

ଯଦା ଏହିତି ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ପୂଜଯିସ୍ସଂ ମହାମୁନିଂ।

''କକୁଧୋ ୱିଲସନ୍ତୋଵ, ମିଗରାଜାଵ କେସରୀ;

ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସହିତୋ, ଆଗଚ୍ଛି ୱୀଥିଯା ଜିନୋ।

''ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ରଂସିଂ ଦିସ୍ୱାନ, ହଟ୍ଠା ସଂୱିଗ୍ଗମାନସା;

ଦ୍ୱାରଂ ଅଵାପୁରିତ୍ୱାନ, ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠମପୂଜଯିଂ।

‘‘ସତ୍ତ ଉପ୍ପଲପୁପ୍ଫାନି, ପରିକିଣ୍ଣାନି ଅମ୍ବରେ;

ଛଦିଂ କରୋନ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ, ମତ୍ଥକେ ଧାରଯନ୍ତି ତେ।

‘‘ଉଦଗ୍ଗଚିତ୍ତା ସୁମନା, ୱେଦଜାତା କତଞ୍ଜଲୀ;

ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେତ୍ୱା, ତାୱତିଂସମଗଚ୍ଛହଂ।

‘‘ମହାନେଲସ୍ସ ଛାଦନଂ, ଧାରେନ୍ତି ମମ ମୁଦ୍ଧନି;

ଦିବ୍ବଗନ୍ଧଂ ପୱାଯାମି, ସତ୍ତୁପ୍ପଲସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘କଦାଚି ନୀଯମାନାଯ, ଞାତିସଙ୍ଘେନ ମେ ତଦା;

ଯାୱତା ପରିସା ମୟ୍ହଂ, ମହାନେଲଂ ଧରୀଯତି।

‘‘ସତ୍ତତି ଦେୱରାଜୂନଂ, ମହେସିତ୍ତମକାରଯିଂ;

ସବ୍ବତ୍ଥ ଇସ୍ସରା ହୁତ୍ୱା, ସଂସରାମି ଭୱାଭୱେ।

‘‘ତେସଟ୍ଠି ଚକ୍କୱତ୍ତୀନଂ, ମହେସିତ୍ତମକାରଯିଂ;

ସବ୍ବେ ମମନୁୱତ୍ତନ୍ତି, ଆଦେଯ୍ୟୱଚନା ଅହୁଂ।

‘‘ଉପ୍ପଲସ୍ସେୱ ମେ ୱଣ୍ଣୋ, ଗନ୍ଧୋ ଚେୱ ପୱାଯତି;

ଦୁବ୍ବଣ୍ଣିଯଂ ନ ଜାନାମି, ବୁଦ୍ଧପୂଜାଯିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘ଇଦ୍ଧିପାଦେସୁ କୁସଲା, ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଭାୱନାରତା;

ଅଭିଞ୍ଞାପାରମିପ୍ପତ୍ତା, ବୁଦ୍ଧପୂଜାଯିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘ସତିପଟ୍ଠାନକୁସଲା, ସମାଧିଝାନଗୋଚରା;

ସମ୍ମପ୍ପଧାନମନୁଯୁତ୍ତା, ବୁଦ୍ଧପୂଜାଯିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘ୱୀରିଯଂ ମେ ଧୁରଧୋରୟ୍ହଂ, ଯୋଗକ୍ଖେମାଧିୱାହନଂ;

ସବ୍ବାସୱପରିକ୍ଖୀଣା, ନତ୍ଥି ଦାନି ପୁନବ୍ଭୱୋ।

‘‘ଏକତିଂସେ ଇତୋ କପ୍ପେ, ଯଂ ପୁପ୍ଫମଭିପୂଜଯିଂ;

ଦୁଗ୍ଗତିଂ ନାଭିଜାନାମି, ବୁଦ୍ଧପୂଜାଯିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘କିଲେସା ଝାପିତା ମୟ୍ହଂ…ପେ… କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ’’ନ୍ତି। (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୧।୭୧-୯୦);

ଅରହତ୍ତଂ ପନ ପତ୍ୱା ଉଦାନେନ୍ତୀ ତା ଏୱ ଗାଥା ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ଅଭଯେତି ଅତ୍ତାନମେୱ ଆଲପତି। ଭିଦୁରୋତି ଭିଜ୍ଜନସଭାୱୋ, ଅନିଚ୍ଚୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଯତ୍ଥ ସତ୍ତା ପୁଥୁଜ୍ଜନାତି ଯସ୍ମିଂ ଖଣେନ ଭିଜ୍ଜନସୀଲେ ଅସୁଚିଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଜେଗୁଚ୍ଛପଟିକ୍କୂଲସଭାୱେ କାଯେ ଇମେ ଅନ୍ଧପୁଥୁଜ୍ଜନା ସତ୍ତା ଲଗ୍ଗା ଲଗ୍ଗିତା। ନିକ୍ଖିପିସ୍ସାମିମଂ ଦେହନ୍ତି ଅହଂ ପନ ଇମଂ ଦେହଂ ପୂତିକାଯଂ ପୁନ ଅନାଦାନେନ ନିରପେକ୍ଖା ଖିପିସ୍ସାମି ଛଡ୍ଡେସ୍ସାମି। ତତ୍ଥ କାରଣମାହ ''ସମ୍ପଜାନା ସତୀମତୀ''ତି।

ବହୂହି ଦୁକ୍ଖଧମ୍ମେହୀତି ଜାତିଜରାଦୀହି ଅନେକେହି ଦୁକ୍ଖଧମ୍ମେହି ଫୁଟ୍ଠାଯାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଅପ୍ପମାଦରତାଯାତି ତାଯ ଏୱ ଦୁକ୍ଖୋତିଣ୍ଣତାଯ ପଟିଲଦ୍ଧସଂୱେଗତ୍ତା ସତିଅୱିପ୍ପୱାସସଙ୍ଖାତେ ଅପ୍ପମାଦେ ରତାଯ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ। ଏତ୍ଥ ଚ ସତ୍ଥାରା ଦେସିତନିଯାମେନ –

''ନିକ୍ଖିପାହି ଇମଂ ଦେହଂ, ଅପ୍ପମାଦରତାଯ ତେ;

ତଣ୍ହକ୍ଖଯଂ ପାପୁଣାହି, କରୋହି ବୁଦ୍ଧସାସନ''ନ୍ତି। –

ପାଠୋ , ଥେରିଯା ୱୁତ୍ତନିଯାମେନେୱ ପନ ସଂଗୀତିଂ ଆରୋପିତତ୍ତା। ଅପ୍ପମାଦରତାଯ ତେତି ଅପ୍ପମାଦରତାଯ ତଯା ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଭଯାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ସାମାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ଚତୁକ୍ଖତ୍ତୁଂପଞ୍ଚକ୍ଖତ୍ତୁନ୍ତିଆଦିକା ସାମାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନିତ୍ୱା ସୁଗତୀସୁଯେୱ ସଂସରନ୍ତୀ ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ କୋସମ୍ବିଯଂ ଗହପତିମହାସାଲକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ସାମାତିସ୍ସା ନାମଂ ଅହୋସି। ସା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତା ସାମାୱତିଯା ଉପାସିକାଯ ପିଯସହାଯିକା ହୁତ୍ୱା ତାଯ କାଲଙ୍କତାଯ ସଞ୍ଜାତସଂୱେଗା ପବ୍ବଜି। ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଚ ସାମାୱତିକଂ ଆରବ୍ଭ ଉପ୍ପନ୍ନସୋକଂ ୱିନୋଦେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ଅରିଯମଗ୍ଗଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ଅପରଭାଗେ ଆସନସାଲାଯ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସ ଓୱାଦଂ ସୁତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ତତୋ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି।

ଅରହତ୍ତଂ ପନ ପତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ତଂ ପକାସେନ୍ତୀ –

୩୭।

''ଚତୁକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଞ୍ଚକ୍ଖତ୍ତୁଂ, ୱିହାରା ଉପନିକ୍ଖମିଂ;

ଅଲଦ୍ଧା ଚେତସୋ ସନ୍ତିଂ, ଚିତ୍ତେ ଅୱସୱତ୍ତିନୀ;

ତସ୍ସା ମେ ଅଟ୍ଠମୀ ରତ୍ତି, ଯତୋ ତଣ୍ହା ସମୂହତା।

୩୮।

''ବହୂହି ଦୁକ୍ଖଧମ୍ମେହି, ଅପ୍ପମାଦରତାଯ ମେ;

ତଣ୍ହକ୍ଖଯୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ, କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ''ନ୍ତି। –

ଉଦାନୱସେନ ଇମା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ଚତୁକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଞ୍ଚକ୍ଖତ୍ତୁଂ, ୱିହାରା ଉପନିକ୍ଖମିନ୍ତି ''ମମ ୱସନକୱିହାରେ ୱିପସ୍ସନାମନସିକାରେନ ନିସିନ୍ନା ସମଣକିଚ୍ଚଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ଉତ୍ତୁସପ୍ପାଯାଭାୱେନ ନନୁ ଖୋ ମଯ୍ହଂ ୱିପସ୍ସନା ମଗ୍ଗେନ ଘଟ୍ଟେତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଚତ୍ତାରୋ ପଞ୍ଚ ଚାତି ନୱ ୱାରେ ୱିହାରା ଉପସ୍ସଯତୋ ବହି ନିକ୍ଖମିଂ। ତେନାହ ''ଅଲଦ୍ଧା ଚେତସୋ ସନ୍ତିଂ, ଚିତ୍ତେ ଅୱସୱତ୍ତିନୀ''ତି। ତତ୍ଥ ଚେତସୋ ସନ୍ତିନ୍ତି ଅରିଯମଗ୍ଗସମାଧିଂ ସନ୍ଧାଯାହ। ଚିତ୍ତେ

ଅୱସୱତ୍ତିନୀତି ୱୀରିୟସମତାୟ ଅଭାୱେନ ମମ ଭାୱନାଚିତ୍ତେ ନ ୱସୱତ୍ତିନୀ। ସା କିର ଅତିୱିୟ ପଗ୍ଗହିତୱୀରିୟା ଅହୋସି। ତସ୍ସା ମେ ଅଟ୍ଠମୀ ରତ୍ତୀତି ୟତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଓୱାଦଂ ପଟିଲଭିଂ, ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱମତନ୍ଦିତା ୱିପସ୍ସନାୟ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୀ ରତ୍ତିୟଂ ଚତୁକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଞ୍ଚକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱିହାରତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ମନସିକାରଂ ପୱତ୍ତେନ୍ତୀ ୱିସେସଂ ଅନଧିଗନ୍ତ୍ୱା ଅଟ୍ଠମିୟଂ ରତ୍ତିୟଂ ୱୀରିୟସମତଂ ଲଭିତ୍ୱା ମଗ୍ଗପଟିପାଟିୟା କିଲେସେ ଖେପେସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ତସ୍ସା ମେ ଅଟ୍ଠମୀ ରତ୍ତି, ୟତୋ ତଣ୍ହା ସମୂହତା’’ତି। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ।

ସାମାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଦୁକନିପାତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୩। ତିକନିପାତୋ

୧। ଅପରାସାମାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ତିକନିପାତେ ପଣ୍ଣୱୀସତିୱସ୍ସାନୀତିଆଦିକା ଅପରାଯ ସାମାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନନ୍ତୀ ୱିପସ୍ସିସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ ଚନ୍ଦଭାଗାଯ ନଦିଯା ତୀରେ କିନ୍ନରଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତି। ସା ତତ୍ଥ କିନ୍ନରେହି ସଦ୍ଧିଂ କୀଳାପସୁତା ୱିଚରତି। ଅଥେକଦିୱସଂ ସତ୍ଥା ତସ୍ସା କୁସଲବୀଜରୋପନତ୍ଥଂ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ନଦୀତୀରେ ଚଙ୍କମି। ସା ଭଗୱନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠା ସଳଲପୁପ୍ଫାନି ଆଦାଯ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ତେହି ପୁପ୍ଫେହି ଭଗୱନ୍ତଂ ପୂଜେସି। ସା ତେନ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେନ ଦେୱମନୁସ୍ସେସୁ ସଂସରନ୍ତୀ ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ କୋସମ୍ବିଯଂ କୁଲଘରେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତା ସାମାୱତିଯା ସହାଯିକା ହୁତ୍ୱା ତସ୍ସା ମତକାଲେ ସଂୱେଗଜାତା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ପଞ୍ଚୱୀସତି ୱସ୍ସାନି ଚିତ୍ତସମାଧାନଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ମହଲ୍ଲିକାକାଲେ ସୁଗତୋୱାଦଂ ଲଭିତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଅପଦାନେ (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୨।୨୨-୨୯) –

‘‘ଚନ୍ଦଭାଗାନଦୀତୀରେ, ଅହୋସିଂ କିନ୍ନରୀ ତଦା;

ଅଦ୍ଦସାହଂ ଦେୱଦେୱଂ, ଚଙ୍କମନ୍ତଂ ନରାସଭଂ।

‘‘ଓଚିନିତ୍ୱାନ ସଳଲଂ, ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠସ୍ସଦାସହଂ;

ଉପସିଙ୍ଘି ମହାୱୀରୋ, ସଳଲଂ ଦେୱଗନ୍ଧିକଂ।

‘‘ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ୱିପସ୍ସୀ ଲୋକନାଯକୋ;

ଉପସିଙ୍ଘି ମହାୱୀରୋ, ପେକ୍ଖମାନାଯ ମେ ତଦା।

‘‘ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗହେତ୍ୱାନ, ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଦ୍ୱିପଦୁତ୍ତମଂ;

ସକଂ ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେତ୍ୱା, ତତୋ ପବ୍ବତମାରୁହିଂ।

‘‘ଏକନୱୁତିତୋ କପ୍ପେ, ଯଂ ପୁପ୍ଫମଦଦିଂ ତଦା;

ଦୁଗ୍ଗତିଂ ନାଭିଜାନାମି, ବୁଦ୍ଧପୂଜାଯିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘କିଲେସା ଝାପିତା ମଯ୍ହଂ…ପେ… କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ’’ନ୍ତି।

ଅରହତ୍ତଂ ପନ ପତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଉଦାନୱସେନ –

୩୯।

‘‘ପଣ୍ଣୱୀସତି ୱସ୍ସାନି, ଯତୋ ପବ୍ବଜିତାଯ ମେ;

ନାଭିଜାନାମି ଚିତ୍ତସ୍ସ, ସମଂ ଲଦ୍ଧଂ କୁଦାଚନଂ।

୪୦।

‘‘ଅଲଦ୍ଧା ଚେତସୋ ସନ୍ତିଂ, ଚିତ୍ତେ ଅୱସୱତ୍ତିନୀ;

ତତୋ ସଂୱେଗମାପାଦିଂ, ସରିତ୍ୱା ଜିନସାସନଂ।

୪୧।

‘‘ବହୂହି ଦୁକ୍ଖଧମ୍ମେହି, ଅପ୍ପମାଦରତାଯ ମେ;

ତଣ୍ହକ୍ଖଯୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ, କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନଂ;

ଅଜ୍ଜ ମେ ସତ୍ତମୀ ରତ୍ତି, ଯତୋ ତଣ୍ହା ୱିସୋସିତା’’ତି। –

ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତସ୍ସ ସମନ୍ତି ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱୂପସମଂ, ଚେତୋସମଥମଗ୍ଗଫଲସମାଧୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତତୋତି ତସ୍ମା ଚିତ୍ତୱସଂ ୱତ୍ତେତୁଂ ଅସମତ୍ଥଭାୱତୋ। ସଂୱେଗମାପାଦିନ୍ତି ସତ୍ଥରି ଧରନ୍ତେପି ପବ୍ବଜିତକିଚ୍ଚଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ପଚ୍ଛା କଥଂ ପାପଯିସ୍ସାମୀତି ସଂୱେଗଂ ଞାଣୁତ୍ରାସଂ ଆପଜ୍ଜିଂ। ସରିତ୍ୱା ଜିନସାସନନ୍ତି କାଣକଚ୍ଛପୋପମାଦିସତ୍ଥୁୱୋୱାଦଂ (ସଂ। ନି। ୫।୧୧୧୭; ମ। ନି। ୩। ୨୫୨) ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଅପରାସାମାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଉତ୍ତମାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ଚତୁକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଞ୍ଚକ୍ଖତ୍ତୁନ୍ତିଆଦିକା ଉତ୍ତମାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନନ୍ତୀ ୱିପସ୍ସିସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ ବନ୍ଧୁମତୀନଗରେ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ କୁଟୁମ୍ବିକସ୍ସ ଗେହେ ଘରଦାସୀ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ସା ୱଯପ୍ପତ୍ତା ଅତ୍ତନୋ ଅଯ୍ୟକାନଂ ୱେଯ୍ୟାୱଚ୍ଚଂ କରୋନ୍ତୀ ଜୀୱତି। ତେନ ଚ ସମଯେନ ବନ୍ଧୁମରାଜା ପୁଣ୍ଣମୀଦିୱସେ ଉପୋସଥିକୋ ହୁତ୍ୱା ପୁରେଭତ୍ତଂ ଦାନାନି ଦତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି। ଅଥ ମହାଜନା ଯଥା ରାଜା ପଟିପଜ୍ଜତି, ତଥେୱ ପୁଣ୍ଣମୀଦିୱସେ ଉପୋସଥଙ୍ଗାନି ସମାଦାଯ ୱତ୍ତନ୍ତି। ଅଥସ୍ସା ଦାସିଯା ଏତଦହୋସି – ‘‘ଏତରହି ଖୋ ମହାରାଜା ମହାଜନା ଚ ଉପୋସଥଙ୍ଗାନି ସମାଦାଯ ୱତ୍ତନ୍ତି, ଯଂନୂନାହଂ ଉପୋସଥଦିୱସେସୁ ଉପୋସଥସୀଲଂ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି। ସା ତଥା କରୋନ୍ତୀ ସୁପରିସୁଦ୍ଧଂ ଉପୋସଥସୀଲଂ ରକ୍ଖିତ୍ୱା ତାୱତିଂସେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତା ଅପରାପରଂ ସୁଗତୀସୁଯେୱ ସଂସରନ୍ତୀ ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ସେଟ୍ଠିକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା ପଟାଚାରାଯ ଥେରିଯା ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ତଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ପଟାଚାରା ଥେରୀ ତସ୍ସା ଚିତ୍ତାଚାରଂ ଞତ୍ୱା ଓୱାଦମଦାସି। ସା ତସ୍ସା ଓୱାଦେ ଠତ୍ୱା ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଅପଦାନେ (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୨।୧-୨୧) –

‘‘ନଗରେ ବନ୍ଧୁମତିଯା, ବନ୍ଧୁମା ନାମ ଖତ୍ତିଯୋ;

ଦିୱସେ ପୁଣ୍ଣମାଯ ସୋ, ଉପୱସି ଉପୋସଥଂ।

‘‘ଅହଂ ତେନ ସମଯେନ, କୁମ୍ଭଦାସୀ ଅହଂ ତହିଂ;

ଦିସ୍ୱା ସରାଜକଂ ସେନଂ, ଏୱାହଂ ଚିନ୍ତଯିଂ ତଦା।

‘‘ରାଜାପି ରଜ୍ଜଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା, ଉପୱସି ଉପୋସଥଂ;

ସଫଲଂ ନୂନ ତଂ କମ୍ମଂ, ଜନକାଯୋ ପମୋଦିତୋ।

‘‘ଯୋନିସୋ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖିତ୍ୱା, ଦୁଗ୍ଗଚ୍ଚଞ୍ଚ ଦଲିଦ୍ଦତଂ;

ମାନସଂ ସମ୍ପହଂସିତ୍ୱା, ଉପଵସିଂ ଉପୋସଥଂ।

‘‘ଅହଂ ଉପୋସଥଂ କତ୍ୱା, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସାସନେ;

ତେନ କମ୍ମେନ ସୁକତେନ, ତାଵତିଂସମଗଚ୍ଛହଂ।

‘‘ତତ୍ଥ ମେ ସୁକତଂ ବ୍ୟମ୍ହଂ, ଉବ୍ଭୟୋଜନମୁଗ୍ଗତଂ;

କୂଟାଗାରଵରୂପେତଂ, ମହାସନସୁଭୂସିତଂ।

‘‘ଅଚ୍ଛରା ସତସହସ୍ସା, ଉପତିଟ୍ଠନ୍ତି ମଂ ସଦା;

ଅଞ୍ଞେ ଦେଵେ ଅତିକ୍କମ୍ମ, ଅତିରୋଚାମି ସବ୍ବଦା।

‘‘ଚତୁସଟ୍ଠିଦେଵରାଜୂନଂ, ମହେସିତ୍ତମକାରୟିଂ;

ତେସଟ୍ଠିଚକ୍କଵତ୍ତୀନଂ, ମହେସିତ୍ତମକାରୟିଂ।

‘‘ସୁଵଣ୍ଣଵଣ୍ଣା ହୁତ୍ୱାନ, ଭଵେସୁ ସଂସରାମହଂ;

ସବ୍ବତ୍ଥ ପଵରା ହୋମି, ଉପୋସଥସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘ହତ୍ଥିଯାନଂ ଅସ୍ସଯାନଂ, ରଥଯାନଞ୍ଚ ସୀଵିକଂ;

ଲଭାମି ସବ୍ବମେଵେତଂ, ଉପୋସଥସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘ସୋଣ୍ଣମୟଂ ରୂପିମୟଂ, ଅଥୋପି ଫଲିକାମୟଂ;

ଲୋହିତଙ୍ଗମୟଞ୍ଚେଵ, ସବ୍ବଂ ପଟିଲଭାମହଂ।

‘‘କୋସେୟ୍ୟକମ୍ବଲିୟାନି, ଖୋମକପ୍ପାସିକାନି ଚ;

ମହଗ୍ଘାନି ଚ ଵତ୍ଥାନି, ସବ୍ବଂ ପଟିଲଭାମହଂ।

‘‘ଅନ୍ନଂ ପାନଂ ଖାଦନୀୟଂ, ଵତ୍ଥସେନାସନାନି ଚ;

ସବ୍ବମେତଂ ପଟିଲଭେ, ଉପୋସଥସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘ଵରଗନ୍ଧଞ୍ଚ ମାଲଞ୍ଚ, ଚୁଣ୍ଣକଞ୍ଚ ଵିଲେପନଂ;

ସବ୍ବମେତଂ ପଟିଲଭେ, ଉପୋସଥସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘କୂଟାଗାରଞ୍ଚ ପାସାଦଂ, ମଣ୍ଡପଂ ହମ୍ମିୟଂ ଗୁହଂ;

ସଙ୍ଗମେତଂ ପଟିଲଭେ, ଉପୋସଥସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘ଜାତିଯା ସତ୍ତୱସ୍ସାହଂ, ପବ୍ବଜିଂ ଅନଗାରିଯଂ;

ଅଡ୍ଢମାସେ ଅସମ୍ପତ୍ତେ, ଅରହତ୍ତମପାପୁଣିଂ।

‘‘କିଲେସା ଝାପିତା ମଯ୍ହଂ, ଭୱା ସବ୍ବେ ସମୂହତା;

ସବ୍ବାସୱପରିକ୍ଖୀଣା, ନତ୍ଥି ଦାନି ପୁନବ୍ଭୱୋ।

‘‘ଏକନୱୁତିତୋ କପ୍ପେ, ଯଂ କମ୍ମମକରିଂ ତଦା;

ଦୁଗ୍ଗତିଂ ନାଭିଜାନାମି, ଉପୋସଥସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘କିଲେସା ଝାପିତା ମଯ୍ହଂ…ପେ… କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ’’ନ୍ତି।

ଅରହତ୍ତଂ ପନ ପତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଉଦାନୱସେନ –

୪୨।

‘‘ଚତୁକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଞ୍ଚକ୍ଖତ୍ତୁଂ, ୱିହାରା ଉପନିକ୍ଖମିଂ;

ଅଲଦ୍ଧା ଚେତସୋ ସନ୍ତିଂ, ଚିତ୍ତେ ଅୱସୱତ୍ତିନୀ।

୪୩।

‘‘ସା ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଉପାଗଚ୍ଛିଂ, ଯା ମେ ସଦ୍ଧାଯିକା ଅହୁ;

ସା ମେ ଧମ୍ମମଦେସେସି, ଖନ୍ଧାଯତନଧାତୁଯୋ।

୪୪।

‘‘ତସ୍ସା ଧମ୍ମଂ ସୁଣିତ୍ୱାନ, ଯଥା ମଂ ଅନୁସାସି ସା;

ସତ୍ତାହଂ ଏକପଲ୍ଲଙ୍କେନ, ନିସୀଦିଂ ପୀତିସୁଖସମପ୍ପିତା;

ଅଟ୍ଠମିଯା ପାଦେ ପସାରେସିଂ, ତମୋଖନ୍ଧଂ ପଦାଲିଯା’’ତି। –

ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ସା ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଉପାଗଚ୍ଛିଂ, ଯା ମେ ସଦ୍ଧାଯିକା ଅହୂତି ଯା ମଯା ସଦ୍ଧାତଙ୍କା ସଦ୍ଧେଯ୍ୟୱଚନା ଅହୋସି, ତଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ସାହଂ ଉପଗଚ୍ଛିଂ ଉପସଙ୍କମିଂ, ପଟାଚାରାଥେରିଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ‘‘ସା ଭିକ୍ଖୁନୀ ଉପଗଚ୍ଛି, ଯା ମେ ସାଧଯିକା’’ତିପି ପାଠୋ। ସା ପଟାଚାରା ଭିକ୍ଖୁନୀ ଅନୁକମ୍ପାଯ ମଂ ଉପଗଚ୍ଛି, ଯା ମଯ୍ହଂ ସଦତ୍ଥସ୍ସ ସାଧିକାତି ଅତ୍ଥୋ। ସା ମେ ଧମ୍ମମଦେସେସି, ଖନ୍ଧାଯତନଧାତୁଯୋତି ସା ପଟାଚାରା ଥେରୀ ‘‘ଇମେ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧା, ଇମାନି ଦ୍ୱାଦସାଯତନାନି, ଇମା ଅଟ୍ଠାରସ ଧାତୁଯୋ’’ତି ଖନ୍ଧାଦିକେ ୱିଭଜିତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୀ ମଯ୍ହଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି।

ତସ୍ସାଧମ୍ମଂ ସୁଣିତ୍ୱାନାତି ତସ୍ସା ପଟିସମ୍ଭିଦାପତ୍ତାଯ ଥେରିଯା ସନ୍ତିକେ ଖନ୍ଧାଦିୱିଭାଗପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ଅରିଯମଗ୍ଗଂ ପାପେତ୍ୱା

ଦେସିତସଣ୍ହସୁଖୁମଓିପସ୍ସନାଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା। ଯଥା ମଂ ଅନୁସାସି ସାତି ସା ଥେରୀ ଯଥା ମଂ ଅନୁସାସି ଓୱଦି, ତଥା ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତୀ ପଟିପତ୍ତିଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପେତ୍ୱାପି ସତ୍ତାହଂ ଏକପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦିଂ। କଥଂ? ପୀତିସୁଖସମପ୍ପିତାତି ଝାନମଯେନ ପୀତିସୁଖେନ ସମଙ୍ଗୀଭୂତା। ଅଟ୍ଠମିଯା ପାଦେ ପସାରେସିଂ, ତମୋଖନ୍ଧଂ ପଦାଲିଯାତି ଅନଓସେସଂ ମୋହକ୍ଖନ୍ଧଂ ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗେନ ପଦାଲେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠମେ ଦିଓସେ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଭିନ୍ଦନ୍ତୀ ପାଦେ ପସାରେସିଂ। ଇଦମେଓ ଚସ୍ସା ଅଞ୍ଞାବ୍ୟାକରଣଂ ଅହୋସି।

ଉତ୍ତମାଥେରୀଗାଥାଓଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ଅପରା ଉତ୍ତମାଥେରୀଗାଥାଓଣ୍ଣନା

ଯେ ଇମେ ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାତିଆଦିକା ଅପରାଯ ଉତ୍ତମାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ଓିଓଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନନ୍ତୀ ଓିପସ୍ସିସ୍ସ ଭଗଓତୋ କାଲେ ବନ୍ଧୁମତୀନଗରେ କୁଲଦାସୀ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ସା ଏକଦିଓସଂ ସତ୍ଥୁ ସାଓକଂ ଏକଂ ଖୀଣାସଓତ୍ଥେରଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ପସନ୍ନମାନସା ତୀଣି ମୋଦକାନି ଅଦାସି। ସା ତେନ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେନ ଦେଓମନୁସ୍ସେସୁ ସଂସରନ୍ତୀ ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ କୋସଲଜନପଦେ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଓିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତା ଜନପଦଚାରିକଂ ଚରନ୍ତସ୍ସ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ପଟିଲଦ୍ଧସଦ୍ଧା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ନଚିରସ୍ସେଓ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତେନ ଓୁତ୍ତଂ ଅପଦାନେ (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୨।୩୦-୩୬) –

''ନଗରେ ବନ୍ଧୁମତିଯା, କୁମ୍ଭଦାସୀ ଅହୋସହଂ;

ମମ ଭାଗଂ ଗହେତ୍ୱାନ, ଗଚ୍ଛଂ ଉଦକହାରିକା।

''ପନ୍ଥମ୍ହି ସମଣଂ ଦିସ୍ୱା, ସନ୍ତଚିତ୍ତଂ ସମାହିତଂ;

ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ସୁମନା, ମୋଦକେ ତୀଣିଦାସହଂ।

''ତେନ କମ୍ମେନ ସୁକତେନ, ଚେତନାପଣିଧୀହି ଚ;

ଏକନଓୁତିକପ୍ପାନି, ଓିନିପାତଂ ନ ଗଚ୍ଛହଂ।

''ସମ୍ପତ୍ତି ତଂ କରିତ୍ୱାନ, ସବ୍ବଂ ଅନୁଭଓିଂ ଅହଂ;

ମୋଦକେ ତୀଣି ଦତ୍ୱାନ, ପତ୍ତାହଂ ଅଚଲଂ ପଦଂ।

''କିଲେସା ଝାପିତା ମଯ୍ହଂ…ପେ… କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ''ନ୍ତି।

ଅରହତ୍ତଂ ପନ ପତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚଓେକ୍ଖିତ୍ୱା ଉଦାନଓସେନ –

୪୫।

''ଯେ ଇମେ ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ମଗ୍ଗା ନିବ୍ବାନପତ୍ତିଯା;

ଭାଓିତା ତେ ମଯା ସବ୍ବେ, ଯଥା ବୁଦ୍ଧେନ ଦେସିତା।

୪୬।

''ସୁଞ୍ଞତସ୍ସାନିମିତ୍ତସ୍ସ, ଲାଭିନୀହଂ ଯଦିଚ୍ଛକଂ;

ଓରସା ଧୀତା ବୁଦ୍ଧସ୍ସ, ନିବ୍ବାନାଭିରତା ସଦା।

୪୭।

‘‘ସବ୍ବେ କାମା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା, ଯେ ଦିବ୍ବା ଯେ ଚ ମାନୁସା;

ୱିକ୍ଖୀଣୋ ଜାତିସଂସାରୋ, ନତ୍ଥି ଦାନି ପୁନବ୍ଭୱୋ’’ତି। –

ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ସୁଞ୍ଞତସ୍ସାନିମିତ୍ତସ୍ସ, ଲାଭିନୀହଂ ଯଦିଚ୍ଛକନ୍ତି ସୁଞ୍ଞତସମାପତ୍ତିଯା ଚ ଅନିମିତ୍ତସମାପତ୍ତିଯା ଚ ଅହଂ ଯଦିଚ୍ଛକଂ ଲାଭିନୀ, ତତ୍ଥ ଯଂ ଯଂ ସମାପଜ୍ଜିତୁଂ ଇଚ୍ଛାମି ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ଯଦା ଯଦା, ତଂ ତଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ତଦା ତଦା ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱିହରାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଦିପି ହି ସୁଞ୍ଞତାପ୍ପଣିହିତାଦିନାମକସ୍ସ ଯସ୍ସ କସ୍ସଚିପି ମଗ୍ଗସ୍ସ ସୁଞ୍ଞତାଦିଭେଦଂ ତିୱିଧମ୍ପି ଫଲଂ ସମ୍ଭୱତି। ଅଯଂ ପନ ଥେରୀ ସୁଞ୍ଞତାନିମିତ୍ତସମାପତ୍ତିଯୋୱ ସମାପଜ୍ଜତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ସୁଞ୍ଞତସ୍ସାନିମିତ୍ତସ୍ସ, ଲାଭିନୀହଂ ଯଦିଚ୍ଛକ’’ନ୍ତି। ଯେଭୁଯ୍ୟୱସେନ ୱା ଏତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ନିଦସ୍ସନମତ୍ତମେତନ୍ତି ଅପରେ।

ଯେ ଦିବ୍ବା ଯେ ଚ ମାନୁସାତି ଯେ ଦେୱଲୋକପରିଯାପନ୍ନା ଯେ ଚ ମନୁସ୍ସଲୋକପରିଯାପନ୍ନା ୱତ୍ଥୁକାମା, ତେ ସବ୍ବେପି ତପ୍ପଟିବଦ୍ଧଛନ୍ଦରାଗପ୍ପହାନେନ ମଯା ସମ୍ମଦେୱ ଉଚ୍ଛିନ୍ନା, ଅପରିଭୋଗାରହା କତା । ୱୁତ୍ତଞ୍ହି – ‘‘ଅଭବ୍ବୋ, ଆୱୁସୋ, ଖୀଣାସୱୋ ଭିକ୍ଖୁ କାମେ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ। ସେଯ୍ୟଥାପି ପୁବ୍ବେ ଅଗାରିଯଭୂତୋ’’ତି। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଅପରା ଉତ୍ତମାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ଦନ୍ତିକାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ଦିୱାୱିହାରା ନିକ୍ଖମ୍ମାତିଆଦିକା ଦନ୍ତିକାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନନ୍ତୀ ବୁଦ୍ଧସୁଞ୍ଞକାଲେ ଚନ୍ଦଭାଗାଯ ନଦିଯା ତୀରେ କିନ୍ନରଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତି। ସା ଏକଦିୱସଂ କିନ୍ନରେହି ସଦ୍ଧିଂ କୀଳନ୍ତୀ ୱିଚରମାନା ଅଦ୍ଦସ ଅଞ୍ଞତରଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସିନ୍ନଂ। ଦିସ୍ୱାନ ପସନ୍ନମାନସା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ସାଲପୁପ୍ଫେହି ପୂଜଂ କତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ସା ତେନ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେନ ଦେୱମନୁସ୍ସେସୁ ସଂସରନ୍ତୀ ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ସାୱତ୍ଥିଯଂ କୋସଲରଞ୍ଞୋ ପୁରୋହିତବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା ଜେତୱନପଟିଗ୍ଗହଣେ ପଟିଲଦ୍ଧସଦ୍ଧା ଉପାସିକା ହୁତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ମହାପଜାପତିଗୋତମିଯା ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ରାଜଗହେ ୱସମାନା ଏକଦିୱସଂ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ଗିଜ୍ଝକୂଟଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସିନ୍ନା ହତ୍ଥାରୋହକସ୍ସ ଅଭିରୁହନତ୍ଥାଯ ପାଦଂ ପସାରେନ୍ତଂ ହତ୍ଥିଂ ଦିସ୍ୱା ତଦେୱ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଅପଦାନେ (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୨।୮୬-୯୬) –

‘‘ଚନ୍ଦଭାଗାନଦୀତୀରେ , ଅହୋସିଂ କିନ୍ନରୀ ତଦା;

ଅଦ୍ଦସଂ ୱିରଜଂ ବୁଦ୍ଧଂ, ସଯମ୍ଭୁଂ ଅପରାଜିତଂ।

‘‘ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ସୁମନା, ୱେଦଜାତା କତଞ୍ଜଲୀ;

ସାଲମାଲଂ ଗହେତ୍ୱାନ, ସଯମ୍ଭୁଂ ଅଭିପୂଜଯିଂ।

‘‘ତେନ କମ୍ମେନ ସୁକତେନ, ଚେତନାପଣିଧୀହି ଚ;

ଜହିତ୍ୱା କିନ୍ନରୀଦେହଂ, ତାୱତିଂସମଗଚ୍ଛହଂ।

‘‘ଛତ୍ତିଂସଦେୱରାଜୂନଂ, ମହେସିତ୍ତମକାରଯିଂ;

ମନସା ପତ୍ଥିତଂ ମଯ୍ହଂ, ନିବ୍ବତ୍ତତି ଯଥିଚ୍ଛିତଂ।

‘‘ଦସନ୍ନଂ ଚକ୍କୱତ୍ତୀନଂ, ମହେସିତ୍ତମକାରୟିଂ;

ଓଚିତତ୍ତାୱ ହୁତ୍ୱାନ, ସଂସରାମି ଭୱେସ୍ୱହଂ।

‘‘କୁସଲଂ ୱିଜ୍ଜତେ ମୟ୍ହଂ, ପବ୍ବଜିଂ ଅନଗାରିୟଂ;

ପୂଜାରହା ଅହଂ ଅଜ୍ଜ, ସକ୍ୟପୁତ୍ତସ୍ସ ସାସନେ।

‘‘ୱିସୁଦ୍ଧମନସା ଅଜ୍ଜ, ଅପେତମନପାପିକା;

ସବ୍ବାସୱପରିକ୍ଖୀଣା, ନତ୍ଥି ଦାନି ପୁନବ୍ଭୱୋ।

‘‘ଚତୁନ୍ନୱୁତିତୋ କପ୍ପେ, ଯଂ ବୁଦ୍ଧମଭିପୂଜୟିଂ;

ଦୁଗ୍ଗତିଂ ନାଭିଜାନାମି, ସାଲମାଲାୟିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘କିଲେସା ଝାପିତା ମୟ୍ହଂ...ପେ... କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ’’ନ୍ତି।

ଅରହତ୍ତଂ ପନ ପତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପୀତିସୋମନସ୍ସଜାତା ଉଦାନୱସେନ –

୪୮।

‘‘ଦିୱାୱିହାରା ନିକ୍ଖମ୍ମ, ଗିଜ୍ଝକୂଟମ୍ହି ପବ୍ବତେ;

ନାଗଂ ଓଗାହମୁତ୍ତିଣ୍ଣଂ, ନଦୀତୀରମ୍ହି ଅଦ୍ଦସଂ।

୪୯।

‘‘ପୁରିସୋ ଅଙ୍କୁସମାଦାୟ, ‘ଦେହି ପାଦ’ନ୍ତି ଯାଚତି;

ନାଗୋ ପସାରୟୀ ପାଦଂ, ପୁରିସୋ ନାଗମାରୁହି।

୫୦।

‘‘ଦିସ୍ୱା ଅଦନ୍ତଂ ଦମିତଂ, ମନୁସ୍ସାନଂ ୱସଂ ଗତଂ;

ତତୋ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧେସିଂ, ଖଲୁ ତାୟ ୱନଂ ଗତା’’ତି। – ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି;

ତତ୍ଥ ନାଗଂ ଓଗାହମୁତ୍ତିଣ୍ଣନ୍ତି ହତ୍ଥିନାଗଂ ନଦିୟଂ ଓଗାହଂ କତ୍ୱା ଓଗୟ୍ହ ତତୋ ଉତ୍ତିଣ୍ଣଂ। ‘‘ଓଗୟ୍ହ ମୁତ୍ତିଣ୍ଣ’’ନ୍ତି ୱା ପାଠୋ। ମ-କାରୋ ପଦସନ୍ଧିକରୋ। ନଦୀତୀରମ୍ହି ଅଦ୍ଦସନ୍ତି ଚନ୍ଦଭାଗାୟ ନଦିୟା ତୀରେ ଅପସ୍ସିଂ।

କିଂ କରୋନ୍ତନ୍ତି ଚେତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ପୁରିସୋ’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ‘ଦେହି ପାଦ’ନ୍ତି ଯାଚତୀତି ‘‘ପାଦଂ ଦେହି’’ଇତି ପିଟ୍ଠିଆରୋହନତ୍ଥଂ ପାଦଂ ପସାରେତୁଂ ସଞ୍ଞଂ ଦେତି, ଯଥାପରିଚିତଞ୍ହି ସଞ୍ଞଂ ଦେନ୍ତୋ ଇଧ ଯାଚତୀତି ୱୁତ୍ତୋ।

ଦିସ୍ୱା ଅଦନ୍ତଂ ଦମିତନ୍ତି ପକତିୟା ପୁବ୍ବେ ଅଦନ୍ତଂ ଇଦାନି ହତ୍ଥାଚରିୟେନ ହତ୍ଥିସିକ୍ଖାୟ ଦମିତଦମଥଂ ଉପଗମିତଂ। କୀଦିସଂ ଦମିତଂ? ମନୁସ୍ସାନଂ ୱସଂ ଗତଂ ଯଂ ଯଂ ମନୁସ୍ସା ଆଣାପେନ୍ତି, ତଂ ତଂ ଦିସ୍ୱାତି ଯୋଜନା। ତତୋଚିତ୍ତଂ ସମାଧେସିଂ, ଖଲୁ ତାୟ ୱନଂ ଗତାତି ଖଲୂତି ଅୱଧାରଣତ୍ଥେ ନିପାତୋ।

ତତୋ ହତ୍ଥିଦସ୍ସନତୋ ପଚ୍ଛା, ତାଯ ହତ୍ଥିନୋ କିରିଯାଯ ହେତୁଭୂତାଯ, ୱନଂ ଅରଞ୍ଞଂ ଗତା ଚିତ୍ତଂ ସମାଧେସିଂଯେୱ। କଥଂ? ‘‘ଅଯମ୍ପି ନାମ ତିରଚ୍ଛାନଗତୋ ହତ୍ଥୀ ହତ୍ଥିଦମକସ୍ସ ୱସେନ ଦମଥଂ ଗତୋ, କସ୍ମା ମନୁସ୍ସଭୂତାଯ ଚିତ୍ତଂ ପୁରିସଦମକସ୍ସ ସତ୍ଥୁ ୱସେନ ଦମଥଂ ନ ଗମିସ୍ସତୀ’’ତି ସଂୱେଗଜାତା ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗସମାଧିନା ମମ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧେସିଂ ଅଚ୍ଚନ୍ତସମାଧାନେନ ସବ୍ବସୋ କିଲେସେ ଖେପେସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଦନ୍ତିକାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ଉବ୍ବିରିଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ଅମ୍ମ, ଜୀୱାତିଆଦିକା ଉବ୍ବିରିଯା ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନନ୍ତୀ ପଦୁମୁତ୍ତରସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ ହଂସୱତୀନଗରେ କୁଲଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତା ଏକଦିୱସଂ ମାତାପିତୂସୁ ମଙ୍ଗଲଂ ଅନୁଭୱିତୁଂ ଗେହନ୍ତରଗତେସୁ ଅଦୁତିଯା ସଯଂ ଗେହେ ଓହୀନା ଉପକଟ୍ଠାଯ ୱେଲାଯ ଭଗୱତୋ ସାୱକଂ ଏକଂ ଖୀଣାସୱତ୍ଥେରଂ ଗେହଦ୍ୱାରସମୀପେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଭିକ୍ଖଂ ଦାତୁକାମା, ‘‘ଭନ୍ତେ, ଇଧ ପୱିସଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ଥେରେ ଗେହଂ ପୱିଟ୍ଠେ ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ଥେରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଗୋନକାଦୀହି ଆସନଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଅଦାସି। ନିସୀଦି ଥେରୋ ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ। ସା ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ପିଣ୍ଡପାତସ୍ସ ପୂରେତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଠପେସି। ଥେରୋ ଅନୁମୋଦନଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ସା ତେନ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେନ ତାୱତିଂସେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଯାୱତାଯୁକଂ ଉଳାରଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱିତ୍ୱା ତତୋ ଚୁତା ସୁଗତୀସୁଯେୱ ସଂସରନ୍ତୀ ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ଗହପତିମହାସାଲକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଉବ୍ବିରୀତି ଲଦ୍ଧନାମା ଅଭିରୂପା ଦସ୍ସନୀଯା ପାସାଦିକା ଅହୋସି। ସା ୱଯପ୍ପତ୍ତକାଲେ କୋସଲରଞ୍ଞା ଅତ୍ତନୋ ଗେହଂ ନୀତା, କତିପଯସଂୱଚ୍ଛରାତିକ୍କମେନ ଏକଂ ଧୀତରଂ ଲଭି। ତସ୍ସା ଜୀୱନ୍ତୀତି ନାମଂ ଅକଂସୁ । ରାଜା ତସ୍ସା ଧୀତରଂ ଦିସ୍ୱା ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ଉବ୍ବିରିଯା ଅଭିସେକଂ ଅଦାସି। ଧୀତା ପନସ୍ସା ଆଧାୱିତ୍ୱା ପରିଧାୱିତ୍ୱା ୱିଚରଣକାଲେ କାଲମକାସି। ମାତା ଯତ୍ଥ ତସ୍ସା ସରୀରନିକ୍ଖେପୋ କତୋ, ତଂ ସୁସାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦିୱସେ ଦିୱସେ ପରିଦେୱତି। ଏକଦିୱସଂ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଥୋକଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଗତା ଅଚିରୱତୀନଦିଯା ତୀରେ ଠତ୍ୱା ଧୀତରଂ ଆରବ୍ଭ ପରିଦେୱତି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ସତ୍ଥା ଗନ୍ଧକୁଟିଯଂ ଯଥାନିସିନ୍ନୋୱ ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ‘‘କସ୍ମା ୱିପ୍ପଲପସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ମମ ଧୀତରଂ ଆରବ୍ଭ ୱିପ୍ପଲପାମି, ଭଗୱା’’ତି। ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ସୁସାନେ ଝାପିତା ତୱ ଧୀତରୋ ଚତୁରାସୀତିସହସ୍ସମତ୍ତା, ତାସଂ କତରଂ ସନ୍ଧାଯ ୱିପ୍ପଲପସୀ’’ତି। ତାସଂ ତଂ ତଂ ଆଳାହନଟ୍ଠାନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା –

୫୧।

‘‘ଅମ୍ମ ଜୀୱାତି ୱନମ୍ହି କନ୍ଦସି, ଅତ୍ତାନଂ ଅଧିଗଚ୍ଛ ଉବ୍ବିରି;

ଚୁଲ୍ଲାସୀତିସହସ୍ସାନି, ସବ୍ବା ଜୀୱସନାମିକା;

ଏତମ୍ହାଳାହନେ ଦଡ୍ଢା, ତାସଂ କମନୁସୋଚସୀ’’ତି। – ସୌପଦ୍ଧଗାଥମାହ;

ତତ୍ଥ, ଅମ୍ମ, ଜୀୱାତି ମାତୁପଚାରନାମେନ ଧୀତୁଯା ଆଲପନଂ, ଇଦଞ୍ଚସ୍ସା ୱିପ୍ପଲପନାକାରଦସ୍ସନଂ। ୱନମ୍ହି କନ୍ଦସୀତି ୱନମଜ୍ଝେ ପରିଦେୱସି। ଅତ୍ତାନଂ ଅଧିଗଚ୍ଛ ଉବ୍ବିରୀତି ଉବ୍ବିରି ତୱ ଅତ୍ତାନମେୱ ତାୱ ବୁଜ୍ଝସ୍ସୁ ଯାଥାୱତୋ ଜାନାହି। ଚୁଲ୍ଲାସୀତିସହସ୍ସାନୀତି ଚତୁରାସୀତିସହସ୍ସାନି। ସବ୍ବା ଜୀୱସନାମିକାତି ତା ସବ୍ବାପି ଜୀୱନ୍ତି, ଯା ସମାନନାମିକା। ଏତମ୍ହାଳାହନେ ଦଡ୍ଢାତି ଏତମ୍ହି ସୁସାନେ ଝାପିତା। ତାସଂ କମନୁସୋଚସୀତି ତାସୁ ଜୀୱନ୍ତୀନାମାସୁ ଚତୁରାସୀତିସହସ୍ସମତ୍ତାସୁ କଂ ସନ୍ଧାଯ ତ୍ୱଂ ଅନୁସୋଚସି ଅନୁସୋକଂ ଆପଜ୍ଜସୀତି ଏୱଂ ସତ୍ଥାରା ଧମ୍ମେ ଦେସିତେ ଦେସନାନୁସାରେନ ଞାଣଂ ପେସେତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ଆରଭିତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ଦେସନାୱିଲାସେନ ଅତ୍ତନୋ ଚ ହେତୁସମ୍ପତ୍ତିଯା ଯଥାଠାତାୱ ୱିପସ୍ସନଂ ଉସ୍ସୁକ୍କାପେତ୍ୱା ମଗ୍ଗପଟିପାଟିଯା ଅଗ୍ଗଫଲେ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଅପଦାନେ (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୨।୩୭-୬୦) –

‘‘ନଗରେ ହଂସୱତିଯା, ଅହୋସିଂ ବାଲିକା ତଦା;

ମାତା ଚ ମେ ପିତା ଚେୱ, କମ୍ମନ୍ତଂ ଅଗମଂସୁ ତେ।

‘‘ମଜ୍ଝନ୍ହିକମ୍ହି ସୂରିଯେ, ଅଦ୍ଦସଂ ସମଣଂ ଅହଂ;

ୱୀଥିଯା ଅନୁଗଚ୍ଛନ୍ତଂ, ଆସନଂ ପଞ୍ଞପେସହଂ।

‘‘ଗୋନକାୱିକତିକାହି, ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ମମାସନଂ;

ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ସୁମନା, ଇଦଂ ୱଚନମବ୍ରୱିଂ।

‘‘ସନ୍ତତ୍ତା କୁଥିତା ଭୂମି, ସୂରୋ ମଜ୍ଝନ୍ହିକେ ଠିତୋ;

ମାଲୁତା ଚ ନ ୱାଯନ୍ତି, କାଲୋ ଚେତ୍ଥେତ୍ଥ ମେହିତି।

‘‘ପଞ୍ଞତ୍ତମାସନମିଦଂ, ତୱତ୍ଥାଯ ମହାମୁନି;

ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାଯ, ନିସୀଦ ମମ ଆସନେ।

‘‘ନିସୀଦି ତତ୍ଥ ସମଣୋ, ସୁଦନ୍ତୋ ସୁଦ୍ଧମାନସୋ;

ତସ୍ସ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱାନ, ଯଥାରନ୍ଧଂ ଅଦାସହଂ।

‘‘ତେନ କମ୍ମେନ ସୁକତେନ, ଚେତନାପଣିଧୀହି ଚ;

ଜହିତ୍ୱା ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ତାୱତିଂସମଗଚ୍ଛହଂ।

‘‘ତତ୍ଥ ମେ ସୁକତଂ ବ୍ୟମ୍ହଂ, ଆସନେନ ସୁନିମ୍ମିତଂ;

ସଟ୍ଠିଯୋଜନମୁବ୍ବେଧଂ, ତିଂସଯୋଜନୱିତ୍ଥତଂ।

‘‘ସୋଣ୍ଣମଯା ମଣିମଯା, ଅଥୋପି ଫଲିକାମଯା;

ଲୋହିତଙ୍ଗମଯା ଚେୱ, ପଲ୍ଲଙ୍କା ୱିୱିଧା ମମ।

‘‘ତୂଲିକାୱିକତିକାହି, କଟ୍ଟିସ୍ସଚିତ୍ତକାହି ଚ;

ଉଦ୍ଧଏକନ୍ତଲୋମୀ ଚ, ପଲ୍ଲଙ୍କା ମେ ସୁସଣ୍ଠିତା।

‘‘ଯଦା ଇଚ୍ଛାମି ଗମନଂ, ହାସଖିଡ୍ଡସମପ୍ପିତା;

ସହ ପଲ୍ଲଙ୍କସେଟ୍ଠେନ, ଗଚ୍ଛାମି ମମ ପତ୍ଥିତଂ।

‘‘ଅସୀତିଦେୱରାଜୂନଂ, ମହେସିତ୍ତମକାରଯିଂ;

ସତ୍ତତିଚକ୍କୱତ୍ତୀନଂ, ମହେସିତ୍ତମକାରଯିଂ।

‘‘ଭୱାଭୱେ ସଂସରନ୍ତୀ, ମହାଭୋଗଂ ଲଭାମହଂ;

ଭୋଗେ ମେ ଊନତା ନତ୍ଥି, ଏକାସନସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘ଦୁୱେ ଭୱେ ସଂସରାମି, ଦେୱତ୍ତେ ଅଥ ମାନୁସେ;

ଅଞ୍ଞେ ଭଙ୍ଗେ ନ ଜାନାମି, ଏକାସନସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘ଦ୍ୱେ କୁଲେ ପଜାୟାମି, ଖତ୍ତିଯେ ଚାପି ବ୍ରାହ୍ମଣେ;

ଉଚ୍ଚାକୁଲୀନା ସବ୍ବତ୍ଥ, ଏକାସନସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘ଦୋମନସ୍ସଂ ନ ଜାନାମି, ଚିତ୍ତସନ୍ତାପନଂ ମମ;

ୱେୱଣ୍ଣିଯଂ ନ ଜାନାମି, ଏକାସନସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘ଧାତିଯୋ ମଂ ଉପଟ୍ଠନ୍ତି, ଖୁଜ୍ଜା ଚେଲାପିକା ବହୂ;

ଅଙ୍କେନ ଅଙ୍କଂ ଗଚ୍ଛାମି, ଏକାସନସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘ଅଞ୍ଞା ନ୍ହାପେନ୍ତି ଭୋଜେନ୍ତି, ଅଞ୍ଞା ରମେନ୍ତି ମଂ ସଦା;

ଅଞ୍ଞା ଗନ୍ଧଂ ୱିଲିମ୍ପନ୍ତି, ଏକାସନସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘ମଣ୍ଡପେ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ୱା, ସୁଞ୍ଞାଗାରେ ୱସନ୍ତିଯା;

ମମ ସଙ୍କପ୍ପମଞ୍ଞାଯ, ପଲ୍ଲଙ୍କୋ ଉପତିଟ୍ଠତି।

‘‘ଅଯଂ ପଚ୍ଛିମକୋ ମଯ୍ହଂ, ଚରିମୋ ୱତ୍ତତେ ଭୱୋ;

ଅଜ୍ଜାପି ରଜ୍ଜଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା, ପବ୍ବଜିଂ ଅନଗାରିଯଂ।

‘‘ସତସହସ୍ସିତୋ କପ୍ପେ, ଯଂ ଦାନମଦଦିଂ ତଦା;

ଦୁଗ୍ଗତିଂ ନାଭିଜାନାମି, ଏକାସନସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘କିଲେସା ଝାପିତା ମଯ୍ହଂ…ପେ… କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ’’ନ୍ତି।

ଅରହତ୍ତେ ପନ ପତିଟ୍ଠାଯ ଅତ୍ତନା ଅଧିଗତୱିସେସଂ ପକାସେନ୍ତୀ –

୫୨।

‘‘ଅବ୍ବହୀ ୱତ ମେ ସଲ୍ଲଂ, ଦୁଦ୍ଦସଂ ହଦଯସ୍ସିତଂ;

ଯଂ ମେ ସୋକପରେତାଯ, ଧୀତୁସୋକଂ ବ୍ୟପାନୁଦି।

୫୩।

‘‘ସାଜ୍ଜ ଅବ୍ବୂଳ୍ହସଲ୍ଲାହଂ, ନିଚ୍ଛାତା ପରିନିବ୍ବୁତା;

ବୁଦ୍ଧଂ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ସଙ୍ଘଞ୍ଚ, ଉପେମି ସରଣଂ ମୁନି’’ନ୍ତି। –

ଇମା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ଅବ୍ବହୀ ୱତ ମେ ସଲ୍ଲଂ, ଦୁଦ୍ଦସଂ ହଦଯସ୍ସିତନ୍ତି ଅନୁପଚିତକୁସଲସମ୍ଭାରେହି ଯାଥାୱତୋ ଦୁଦ୍ଦସଂ ମମ ଚିତ୍ତସନ୍ନିସ୍ସିତଂ ପୀଳଆଜନନତୋ ଦୁନ୍ନୀହରଣତୋ ଅନ୍ତୋ ତୁଦନତୋ ଚ ''ସଲ୍ଲ''ନ୍ତି ଲଦ୍ଧନାମଂ ସୋକଂ ତଣ୍ହଞ୍ଚ ଅବ୍ବହୀ ୱତ ନୀହରି ୱତ। ଯଂ ମେ ସୋକପରେତାଯାତି ଯସ୍ମା ସୋକେନ ଅଭିଭୂତାଯ ମଯ୍ହଂ ଧୀତୁସୋକଂ ବ୍ୟପାନୁଦି ଅନୱସେସତୋ ନୀହରି, ତସ୍ମା ଅବ୍ବହୀ ୱତ ମେ ସଲ୍ଲନ୍ତି ଯୋଜନା।

ସାଜ୍ଜ ଅବ୍ବୂଳ୍ହସଲ୍ଲାହନ୍ତି ସା ଅହଂ ଅଜ୍ଜ ସବ୍ବସୋ ଉଦ୍ଧଟତଣ୍ହାସଲ୍ଲା ତତୋ ଏୱ ନିଚ୍ଛାତା ପରିନିବ୍ବୁତା। ମୁନିନ୍ତି ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧଂ ତଦୁପଦେସିତମଗ୍ଗଫଲନିବ୍ବାନପଭେଦଂ ନୱୱିଧଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମଞ୍ଚ, ତତ୍ଥ ପତିଟ୍ଠିତଂ ଅଟ୍ଠଅରିଯପୁଗ୍ଗଲସମୂହସଙ୍ଖାତଂ ସଙ୍ଘଞ୍ଚ, ଅନୁତ୍ତରେହି ତେହି ଯୋଜନତୋ ସକଲୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖୱିନାସନତୋ ଚ ସରଣଂ ତାଣଂ ଲେଣଂ ପରାଯଣନ୍ତି, ଉପେମି ଉପଗଚ୍ଛାମି ବୁଜ୍ଝାମି ସେୱାମି ଚାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଉବ୍ବିରିଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ସୁକ୍କାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

କିଂମେ କତା ରାଜଗହେତିଆଦିକା ସୁକ୍କାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନନ୍ତୀ ୱିପସ୍ସିସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ ବନ୍ଧୁମତୀନଗରେ କୁଲଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତା ଉପାସିକାହି ସଦ୍ଧିଂ ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ପଟିଲଦ୍ଧସଦ୍ଧା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ବହୁସ୍ସୁତା ଧମ୍ମଧରା ପଟିଭାନୱତୀ ଅହୋସି। ସା ତତ୍ଥ ବହୂନି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିତ୍ୱା ପୁଥୁଜ୍ଜନକାଲକିରିଯମେୱ କତ୍ୱା ତୁସିତେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତଥା ସିଖିସ୍ସ ଭଗୱତୋ, ୱେସ୍ସଭୁସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେତି ଏୱଂ ତିଣ୍ଣଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧାନଂ ସାସନେ ସୀଲଂ ରକ୍ଖିତ୍ୱା ବହୁସ୍ସୁତା ଧମ୍ମଧରା ଅହୋସି, ତଥା କକୁସନ୍ଧସ୍ସ, କୋଣାଗମନସ୍ସ, କସ୍ସପସ୍ସ ଚ ଭଗୱତୋ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱିସୁଦ୍ଧସୀଲା ବହୁସ୍ସୁତା ଧମ୍ମକଥିକା ଅହୋସି।

ଏୱଂ ସା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ବହୁଂ ପୁଞ୍ଞଂ ଉପଚିନିତ୍ୱା ସୁଗତୀସୁଯେୱ ସଂସରନ୍ତୀ ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ରାଜଗହନଗରେ ଗହପତିମହାସାଲକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତି, ସୁକ୍କାତିସ୍ସା ନାମଂ ଅହୋସି। ସା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତା ସତ୍ଥୁ ରାଜଗହପୱେସନେ ଲଦ୍ଧପ୍ପସାଦା ଉପାସିକା ହୁତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ଧମ୍ମଦିନ୍ନାଯ ଥେରିଯା ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ସଞ୍ଜାତସଂୱେଗା ତସ୍ସା ଏୱ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନାଯ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୀ ନଚିରସ୍ସେୱ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଅପଦାନେ (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୪।୧୧୧-୧୪୨) –

''ଏକନୱୁତିତୋ କପ୍ପେ, ୱିପସ୍ସୀ ନାମ ନାଯକୋ;

ଉପ୍ପଜ୍ଜି ଚାରୁଦସ୍ସନୋ, ସବ୍ବଧମ୍ମୱିପସ୍ସକୋ।

''ତଦାହଂ ବନ୍ଧୁମତିଯଂ, ଜାତା ଅଞ୍ଞତରେ କୁଲେ;

ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱାନ ମୁନିନୋ, ପବ୍ବଜିଂ ଅନଗାରିଯଂ।

''ବହୁସ୍ସୁତା ଧମ୍ମଧରା, ପଟିଭାନୱତୀ ତଥା;

ୱିଚିତ୍ତକଥିକା ଚାପି, ଜିନସାସନକାରିକା।

''ତଦା ଧମ୍ମକଥଂ କତ୍ୱା, ହିତାଯ ଜନତଂ ବହୁଂ;

ତତୋ ଚୁତାହଂ ତୁସିତଂ, ଉପପନ୍ନା ଯସସ୍ସିନୀ।

''ଏକତ୍ତିଂସେ ଇତୋ କପ୍ପେ, ସିଖୀ ୱିଯ ସିଖୀ ଜିନୋ;

ତପନ୍ତୋ ଯସସା ଲୋକେ, ଉପ୍ପଜ୍ଜି ୱଦତଂ ୱରୋ।

‘‘ତଦାପି ପବ୍ଭଜିତ୍ୱାନ, ବୁଦ୍ଧସାସନକୋୱିଦା;

ଜୋତେତ୍ୱା ଜିନୱାକ୍ୟାନି, ତତୋପି ତିଦିୱଂ ଗତା।

‘‘ଏକତିଂସେୱ କପ୍ପମ୍ହି, ୱେସ୍ସଭୂ ନାମ ନାଯକୋ;

ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ଥ ମହାଞ୍ଞାଣୀ, ତଦାପି ଚ ତଥେୱହଂ।

‘‘ପବ୍ଭଜିତ୍ୱା ଧମ୍ମଧରା, ଜୋତଯିଂ ଜିନସାସନଂ;

ଗନ୍ତ୍ୱା ମରୁପୁରଂ ରମ୍ମଂ, ଅନୁଭୋସିଂ ମହାସୁଖଂ।

‘‘ଇମମ୍ହି ଭଦ୍ଦକେ କପ୍ପେ, କକୁସନ୍ଧୋ ଜିନୁତ୍ତମୋ;

ଉପ୍ପଜ୍ଜି ନରସରଣୋ, ତଦାପି ଚ ତଥେୱହଂ।

‘‘ପବ୍ଭଜିତ୍ୱା ମୁନିମତଂ, ଜୋତଯିତ୍ୱା ଯଥାଯୁକଂ;

ତତୋ ଚୁତାହଂ ତିଦିୱଂ, ଅଗଂ ସଭୱନଂ ଯଥା।

‘‘ଇମସ୍ମିଂଯେୱ କପ୍ପମ୍ହି, କୋଣାଗମନନାଯକୋ;

ଉପ୍ପଜ୍ଜି ଲୋକସରଣୋ, ଅରଣୋ ଅମତଙ୍ଗତୋ।

‘‘ତଦାପି ପବ୍ଭଜିତ୍ୱାନ, ସାସନେ ତସ୍ସ ତାଦିନୋ;

ବହୁସ୍ସୁତା ଧମ୍ମଧରା, ଜୋତଯିଂ ଜିନସାସନଂ।

‘‘ଇମସ୍ମିଂଯେୱ କପ୍ପମ୍ହି, କସ୍ସପୋ ମୁନିମୁତ୍ତମୋ;

ଉପ୍ପଜ୍ଜି ଲୋକସରଣୋ, ଅରଣୋ ମରଣନ୍ତଗୂ।

‘‘ତସ୍ସାପି ନରୱୀରସ୍ସ, ପବ୍ଭଜିତ୍ୱାନ ସାସନେ;

ପରିଯାପୁଟସଦ୍ଧମ୍ମା, ପରିପୁଚ୍ଛା ୱିସାରଦା।

‘‘ସୁସୀଲା ଲଜ୍ଜିନୀ ଚେୱ, ତୀସୁ ସିକ୍ଖାସୁ କୋୱିଦା;

ବହୁଂ ଧମ୍ମକଥଂ କତ୍ୱା, ଯାୱଜୀୱଂ ମହାମୁନେ।

‘‘ତେନ କମ୍ମୱିପାକେନ, ଚେତନାପଣିଧୀହି ଚ;

ଜହିତ୍ୱା ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ତାୱତିଂସମଗଚ୍ଛହଂ।

‘‘ପଚ୍ଛିମେ ଚ ଭୱେ ଦାନି, ଗିରିବ୍ବଜପୁରୁତ୍ତମେ;

ଜାତା ସେଟ୍ଠିକୁଲେ ଫୀତେ, ମହାରତନସଞ୍ଚଯେ।

‘‘ଯଦା ଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସେନ, ପରିୱୁତୋ ଲୋକନାଯକୋ;

ଉପାଗମି ରାଜଗହଂ, ସହସ୍ସକ୍ଖେନ ୱଣ୍ଣିତୋ।

‘‘ଦନ୍ତୋ ଦନ୍ତେହି ସହ ପୁରାଣଜଟିଲେହି, ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତେହି;

ସିଙ୍ଗୀନିକ୍ଖସୱଣ୍ଣୋ, ରାଜଗହଂ ପାୱିସି ଭଗୱା।

‘‘ଦିସ୍ୱା ବୁଦ୍ଧାନୁଭାୱଂ ତଂ, ସୁତ୍ୱାୱ ଗୁଣସଞ୍ଚଯଂ;

ବୁଦ୍ଧେ ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେତ୍ୱା, ପୂଜଯିଂ ତଂ ଯଥାବଲଂ।

‘‘ଅପରେନ ଚ କାଲେନ, ଧମ୍ମଦିନ୍ନାଯ ସନ୍ତିକେ;

ଅଗାରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱାନ, ପବ୍ବଜିଂ ଅନଗାରିଯଂ।

‘‘କେସେସୁ ଛିଜ୍ଜମାନେସୁ, କିଲେସେ ଝାପଯିଂ ଅହଂ;

ଉଗ୍ଗହିଂ ସାସନଂ ସବ୍ବଂ, ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଚିରେନହଂ।

‘‘ତତୋ ଧମ୍ମମଦେସେସିଂ, ମହାଜନସମାଗମେ;

ଧମ୍ମେ ଦେସିଯମାନମ୍ହି, ଧମ୍ମାଭିସମଯୋ ଅହୁ।

‘‘ନେକପାଣସହସ୍ସାନଂ, ତଂ ୱିଦିତ୍ୱାତିୱିମ୍ହିତୋ;

ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ ମେ ଯକ୍ଖୋ, ଭମିତ୍ୱାନ ଗିରିବ୍ବଜଂ।

‘‘କିଂମେ କତା ରାଜଗହେ ମନୁସ୍ସା, ମଧୁଂ ପୀତାୱ ଅଚ୍ଛରେ;

ଯେ ସୁକ୍କଂ ନ ଉପାସନ୍ତି, ଦେସେନ୍ତିଂ ଅମତଂ ପଦଂ।

‘‘ତଞ୍ଚ ଅପ୍ପଟିୱାନୀଯଂ, ଅସେଚନକମୋଜୱଂ;

ପିୱନ୍ତି ମଞ୍ଞେ ସପ୍ପଞ୍ଞା, ୱଲାହକମିୱଦ୍ଧଗୂ।

‘‘ଇଦ୍ଧୀସୁ ଚ ୱସୀ ହୋମି, ଦିବ୍ବାଯ ସୋତଧାତୁଯା;

ଚେତୋପରିଯଞ୍ଞାଣସ୍ସ, ୱସୀ ହୋମି ମହାମୁନେ।

‘‘ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଜାନାମି, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ ୱିସୋଧିତଂ;

ସବ୍ବାସୱପରିକ୍ଖୀଣା, ନତ୍ଥି ଦାନି ପୁନବ୍ଭୱୋ।

‘‘ଅତ୍ଥଧମ୍ମନିରୁତ୍ତୀସୁ, ପଟିଭାନେ ତଥେୱ ଚ;

ଞାଣଂ ମମ ମହାୱୀର, ଉପ୍ପନ୍ନଂ ତୱ ସନ୍ତିକେ।

‘‘କିଲେସା ଝାପିତା ମୟ୍ହଂ…ପେ… କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ’’ନ୍ତି।

ଅରହତ୍ତଂ ପନ ପତ୍ୱା ପଞ୍ଚସତଭିକ୍ଖୁନିପରିୱାରା ମହାଧମ୍ମକଥିକା ଅହୋସି। ସା ଏକଦିୱସଂ ରାଜଗହେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚା ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସନ୍ନିସିନ୍ନାଯ ମହତିଯା ପରିସାଯ ମଧୁଭଣ୍ଡଂ ପୀଠଏତ୍ୱା ସୁମଧୁରଂ ପାଯେନ୍ତୀ ୱିଯ ଅମତେନ ଅଭିସିଞ୍ଚନ୍ତୀ ୱିଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ପରିସା ଚସ୍ସା ଧମ୍ମକଥଂ ଓହିତସୋତା ଅୱିକ୍ଖିତ୍ତଚିତ୍ତା ସକ୍କଚ୍ଚଂ ସୁଣାତି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଥେରିଯା ଚଙ୍କମନକୋଟିଯଂ ରୁକ୍ଖେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା ଧମ୍ମଦେସନାଯ ପସନ୍ନା ରାଜଗହଂ ପୱିସିତ୍ୱା ରଥିଯାଯ ରଥିଯଂ ସିଙ୍ଘାଟକେନ ସିଙ୍ଘାଟକଂ ୱିଚରିତ୍ୱା ତସ୍ସା ଗୁଣଂ ୱିଭାୱେନ୍ତୀ –

୫୪।

‘‘କିଂମେ କତା ରାଜଗହେ ମନୁସ୍ସା, ମଧୁଂ ପୀତାୱ ଅଚ୍ଛରେ;

ଯେ ସୁକ୍କଂ ନ ଉପାସନ୍ତି, ଦେସେନ୍ତିଂ ବୁଦ୍ଧସାସନଂ।

୫୫।

‘‘ତଞ୍ଚ ଅପ୍ପଟିୱାନୀଯଂ, ଅସେଚନକମୋଜୱଂ;

ପିୱନ୍ତି ମଞ୍ଞେ ସପ୍ପଞ୍ଞା, ୱଲାହକମିୱଦ୍ଧଗୂ’’ତି। –

ଇମା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ କିଂମେ କତା ରାଜଗହେ ମନୁସ୍ସାତି ଇମେ ରାଜଗହେ ମନୁସ୍ସା କିଂ କତା, କିସ୍ମିଂ ନାମ କିଚ୍ଚେ ବ୍ୟାୱଟା। ମଧୁଂ ପୀତାୱ ଅଚ୍ଛରେତି ଯଥା ଭଣ୍ଡମଧୁଂ ଗହେତ୍ୱା ମଧୁଂ ପୀତୱନ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞିନୋ ହୁତ୍ୱା ସୀସଂ ଉକ୍ଖିପିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି , ଏୱଂ ଇମେପି ଧମ୍ମସଞ୍ଞାଯ ୱିସଞ୍ଞିନୋ ହୁତ୍ୱା ମଞ୍ଞେ ସୀସଂ ଉକ୍ଖିପିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, କେୱଲଂ ଅଚ୍ଛନ୍ତିଯେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯେ ସୁକ୍କଂ ନୌପାସନ୍ତି, ଦେସେନ୍ତିଂ ବୁଦ୍ଧସାସନନ୍ତି ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସାସନଂ ଯାଥାୱତୋ ଦେସେନ୍ତିଂ ପକାସେନ୍ତିଂ ସୁକ୍କଂ ଥେରିଂ ଯେ ନ ଉପାସନ୍ତି ନ ପଯିରୁପାସନ୍ତି। ତେ ଇମେ ରାଜଗହେ ମନୁସ୍ସା କିଂ କତାତି ଯୋଜନା।

ତଞ୍ଚଅପ୍ପଟିୱାନୀଯନ୍ତି ତଞ୍ଚ ପନ ଧମ୍ମଂ ଅନିୱତ୍ତିତଭାୱାୱହଂ ନିଯ୍ୟାନିକଂ, ଅଭିକ୍କନ୍ତତାଯ ୱା ଯଥା ସୋତୁଜନସୱନମନୋହରଭାୱେନ ଅନପନୀଯଂ, ଅସେଚନକଂ ଅନାସିତ୍ତକଂ ପକତିଯାୱ ମହାରସଂ ତତୋ ଏୱ ଓଜୱନ୍ତଂ। ‘‘ଓସଧ’’ନ୍ତିପି ପାଠଇ। ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖବ୍ୟାଧିତିକିଚ୍ଛାଯ ଓସଧଭୂତଂ। ପିୱନ୍ତି ମଞ୍ଞେ ସପ୍ପଞ୍ଞା, ୱଲାହକମିୱଦ୍ଧଗୂତି ୱଲାହକନ୍ତରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତଂ ଉଦକଂ ନିରୁଦକକନ୍ତାରେ ପଥଗା ୱିଯ ତଂ ଧମ୍ମଂ ସପ୍ପଞ୍ଞା ପଣ୍ଡିତପୁରିସା ପିୱନ୍ତି ମଞ୍ଞେ ପିୱନ୍ତା ୱିଯ ସୁଣନ୍ତି।

ମନୁସ୍ସା ତଂ ସୁତ୍ୱା ପସନ୍ନମାନସା ଥେରିଯା ସନ୍ତିକଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଧମ୍ମଂ ସୁଣିଂସୁ। ଅପରଭାଗେ ଥେରିଯା ଆଯୁପରିଯୋସାନେ ପରିନିବ୍ବାନକାଲେ ସାସନସ୍ସ ନିଯ୍ୟାନିକଭାୱୱିଭାୱନତ୍ଥଂ ଅଞ୍ଞଂ ବ୍ୟାକରୋନ୍ତୀ –

୫୬।

‘‘ସୁକ୍କା ସୁକ୍କେହି ଧମ୍ମେହି, ୱୀତରାଗା ସମାହିତା;

ଧାରେତି ଅନ୍ତିମଂ ଦେହଂ, ଜେତ୍ୱା ମାରଂ ସୱାହନ’’ନ୍ତି। – ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି;

ତତ୍ଥ ସୁକ୍କାତି ସୁକ୍କାଥେରୀ ଅତ୍ତାନମେୱ ପରଂ ୱିଯ ଦସ୍ସେତି। ସୁକ୍କେହି ଧମ୍ମେହୀତି ସୁପରିସୁଦ୍ଧେହି ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମେହି। ୱୀତରାଗା ସମାହିତାତି ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବସୋ ୱୀତରାଗା ଅରହତ୍ତଫଲସମାଧିନା ସମାହିତା। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ସୁକ୍କାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ସେଲାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ନତ୍ଥିନିସ୍ସରଣଂ ଲୋକେତିଆଦିକା ସେଲାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନନ୍ତୀ ହଂସୱତୀନଗରେ କୁଲଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତା ମାତାପିତୂହି ସମାନଜାତିକସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଦିନ୍ନା, ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ବହୂନି ୱସ୍ସସତାନି ସୁଖସଂୱାସଂ ୱସିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ କାଲଙ୍କତେ ସଯମ୍ପି ଅଦ୍ଧଗତା ୱଯୋଅନୁପ୍ପତ୍ତା ସଂୱେଗଜାତା କିଂକୁସଲଗୱେସିନୀ କାଲେନ କାଲଂ ଆରାମେନ ଆରାମଂ ୱିହାରେନ ୱିହାରଂ ଅନୁୱିଚରତି ''ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୋସ୍ସାମୀ''ତି। ସା ଏକଦିୱସଂ ସତ୍ଥୁ ବୋଧିରୁକ୍ଖଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''ଯଦି ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା ଅସମୋ ଅସମସମୋ ଅପ୍ପଟିପୁଗ୍ଗଲୋ, ଦସ୍ସେତୁ ମେ ଅଯଂ ବୋଧି ପାଟିହାରିଯ''ନ୍ତି ନିସୀଦି। ତସ୍ସା ତଥା ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦସମନନ୍ତରମେୱ ବୋଧି ପଜ୍ଜଲି, ସବ୍ବସୋୱଣ୍ଣମଯା ସାଖା ଉଟ୍ଠହିଂସୁ, ସବ୍ବା ଦିସା ୱିରୋଚିଂସୁ। ସା ତଂ ପାଟିହାରିଯଂ ଦିସ୍ୱା ପସନ୍ନମାନସା ଗରୁଚିତ୍ତୀକାରଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ସିରସି ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ସତ୍ତରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ ତତ୍ଥେୱ ନିସୀଦି। ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ଉଳାରଂ ପୂଜାସକ୍କାରଂ ଅକାସି। ସା ତେନ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେନ ଦେୱମନୁସ୍ସେସୁ ସଂସରନ୍ତୀ ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ଆଳୱୀରଟ୍ଠେ ଆଳୱିକସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଧୀତା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ସେଲାତିସ୍ସା ନାମଂ ଅହୋସି। ଆଳୱିକସ୍ସ ପନ ରଞ୍ଞୋ ଧୀତାତି କତ୍ୱା ଆଳୱିକାତିପି ନଂ ୱୋହରନ୍ତି। ସା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତା ସତ୍ଥରି ଆଳୱକଂ ଦମେତ୍ୱା ତସ୍ସ ହତ୍ଥେ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଦତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଆଳୱୀନଗରଂ ଉପଗତେ ଦାରିକା ହୁତ୍ୱା ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ପଟିଲଦ୍ଧସଦ୍ଧା ଉପାସିକା ଅହୋସି। ସା ଅପରଭାଗେ ସଞ୍ଜାତସଂୱେଗା ଭିକ୍ଖୁନୀସୁ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା କତପୁବ୍ବକିଚ୍ଚା ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ସଙ୍ଖାରେ ସମ୍ମସନ୍ତୀ ଉପନିସ୍ସଯସମ୍ପନ୍ନତ୍ତା ପରିପକ୍କଞାଣା ନଚିରସ୍ସେୱ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଅପଦାନେ (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୨।୬୧-୮୫) –

''ନଗରେ ହଂସୱତିଯା, ଚାରିକୀ ଆସହଂ ତଦା;

ଆରାମେନ ଚ ଆରାମଂ, ଚରାମି କୁସଲତ୍ଥିକା।

''କାଳପକ୍ଖମ୍ହି ଦିୱସେ, ଅଦ୍ଦସଂ ବୋଧିମୁତ୍ତମଂ;

ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେତ୍ୱା, ବୋଧିମୂଲେ ନିସୀଦହଂ।

''ଗରୁଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠେତ୍ୱା, ସିରେ କତ୍ୱାନ ଅଞ୍ଜଲିଂ;

ସୋମନସ୍ସଂ ପୱେଦେତ୍ୱା, ଏୱଂ ଚିନ୍ତେସି ତାୱଦେ।

''ଯଦି ବୁଦ୍ଧୋ ଅମିତଗୁଣୋ, ଅସମପ୍ପଟିପୁଗ୍ଗଲୋ;

ଦସ୍ସେତୁ ପାଟିହୀରଂ ମେ, ବୋଧି ଓଭାସତୁ ଅଯଂ।

''ସହ ଆୱଜ୍ଜିତେ ମଯ୍ହଂ, ବୋଧି ପଜ୍ଜଲି ତାୱଦେ;

ସବ୍ବସୋଣ୍ଣମଯା ଆସି, ଦିସା ସବ୍ବା ୱିରୋଚତି।

''ସତ୍ତରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ ତତ୍ଥ, ବୋଧିମୂଲେ ନିସୀଦହଂ;

ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ପତ୍ତେ, ଦୀପପୂଜଂ ଅକାସହଂ।

''ଆସନଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା, ପଞ୍ଚଦୀପାନି ପଜ୍ଜଲୁଂ;

ଯାୱ ଉଦେତି ସୂରିଯୋ, ଦୀପା ମେ ପଜ୍ଜଲୁଂ ତଦା।

‘‘ତେନ କମ୍ମେନ ସୁକତେନ, ଚେତନାପଣିଧୀହି ଚ;

ଜହିତ୍ୱା ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ତାୱତିଂସମଗଚ୍ଛହଂ।

‘‘ତତ୍ଥ ମେ ସୁକତଂ ବ୍ୟମ୍ହଂ, ପଞ୍ଚଦୀପାତି ଵୁଚ୍ଚତି;

ସଟ୍ଠିଯୋଜନମୁବ୍ବେଧଂ, ତିଂସଯୋଜନୱିତ୍ଥତଂ।

‘‘ଅସଙ୍ଖିଯାନି ଦୀପାନି, ପରିୱାରେ ଜଲିଂସୁ ମେ;

ଯାୱତା ଦେୱଭୱନଂ, ଦୀପାଲୋକେନ ଜୋତତି।

‘‘ପରମ୍ମୁଖା ନିସୀଦିତ୍ୱା, ଯଦି ଇଚ୍ଛାମି ପସ୍ସିତୁଂ;

ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ଚ ତିରିଯଂ, ସବ୍ବଂ ପସ୍ସାମି ଚକ୍ଖୁନା।

‘‘ଯାୱତା ଅଭିକଙ୍ଖାମି, ଦଟ୍ଠୁଂ ସୁଗତଦୁଗ୍ଗତେ;

ତତ୍ଥ ଆୱରଣଂ ନତ୍ଥି, ରୁକ୍ଖେସୁ ପବ୍ବତେସୁ ୱା।

‘‘ଅସୀତିଦେୱରାଜୂନଂ, ମହେସିତ୍ତମକାରଯିଂ;

ସତାନଂ ଚକ୍କୱତ୍ତୀନଂ, ମହେସିତ୍ତମକାରଯିଂ।

‘‘ଯଂ ଯଂ ଯୋନୁପପଜ୍ଜାମି, ଦେୱତ୍ତଂ ଅଥ ମାନୁସଂ;

ଦୀପସତସହସ୍ସାନି, ପରିୱାରେ ଜଲନ୍ତି ମେ।

‘‘ଦେୱଲୋକା ଚୱିତ୍ୱାନ, ଉପ୍ପଜ୍ଜିଂ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଯଂ;

ମାତୁକୁଚ୍ଛିଗତା ସନ୍ତୀ, ଅକ୍ଖି ମେ ନ ନିମୀଲତି।

‘‘ଦୀପସତସହସ୍ସାନି, ପୁଞ୍ଞକମ୍ମସମଙ୍ଗିତା;

ଜଲନ୍ତି ସୂତିକାଗେହେ, ପଞ୍ଚଦୀପାନିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘ପଚ୍ଛିମେ ଭୱେ ସମ୍ପତ୍ତେ, ମାନସଂ ୱିନିୱତ୍ତଯିଂ;

ଅଜରାମତଂ ସୀତିଭାୱଂ, ନିବ୍ବାନଂ ଫସ୍ସଯିଂ ଅହଂ।

‘‘ଜାତିଯା ସତ୍ତୱସ୍ସାହଂ, ଅରହତ୍ତମପାପୁଣିଂ;

ଉପସମ୍ପାଦଯୀ ବୁଦ୍ଧୋ, ଗୁଣମଞ୍ଞାଯ ଗୋତମୋ।

‘‘ମଣ୍ଡପେ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ୱା, ସୁଞ୍ଞାଗାରେ ୱସନ୍ତିଯା;

ତଦା ପଜ୍ଜଲତେ ଦୀପଂ, ପଞ୍ଚଦୀପାନିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁୱିସୁଦ୍ଧଂ ମେ, ସମାଧିକୁସଲା ଅହଂ;

ଅଭିଞ୍ଞାପାରମିପ୍ପତ୍ତା, ପଞ୍ଚଦୀପାନିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘ସବ୍ବୱୋସିତୱୋସାନା, କତକିଚ୍ଚା ଅନାସୱା;

ପଞ୍ଚଦୀପା ମହାୱୀର, ପାଦେ ୱନ୍ଦାମି ଚକ୍ଖୁମ।

‘‘ସତସହସ୍ସିତୋ କପ୍ପେ, ଯଂ ଦୀପମଦଦିଂ ତଦା;

ଦୁଗ୍ଗତିଂ ନାଭିଜାନାମି, ପଞ୍ଚଦୀପାନିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘କିଲେସା ଝାପିତା ମୟ୍ହଂ…ପେ… କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ’’ନ୍ତି।

ଅରହତ୍ତଂ ପନ ପତ୍ୱା ଥେରୀ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରନ୍ତୀ ଏକଦିୱସଂ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ସାୱତ୍ଥିତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଦିୱାୱିହାରତ୍ଥାଯ ଅନ୍ଧୱନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସୀଦି। ଅଥ ନଂ ମାରୋ ୱିୱେକତୋ ୱିଚ୍ଛେଦେତୁକାମୋ ଅଞ୍ଞାତକରୂପେନ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା –

୫୭।

‘‘ନତ୍ଥି ନିସ୍ସରଣଂ ଲୋକେ, କିଂ ୱିୱେକେନ କାହସି;

ଭୁଞ୍ଜାହି କାମରତିଯୋ, ମାହୁ ପଚ୍ଛାନୁତାପିନୀ’’ତି। – ଗାଥମାହ;

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ସବ୍ବସମଯେସୁପି ଉପପରିକ୍ଖୀଯମାନେସୁ ନିସ୍ସରଣଂ ନିବ୍ବାନଂ ନାମ ନତ୍ଥି ତେସଂ ତେସଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଛନ୍ଦସୋ ପଟିଞ୍ଞାଯମାନଂ ୱୋହାରମତ୍ତମେୱେତଂ, ତସ୍ମା କିଂ ୱିୱେକେନ କାହସି ଏୱରୂପେ ସମ୍ପନ୍ନପଠମୱଯେ ଠିତା ଇମିନା କାଯୱିୱେକେନ କିଂ କରିସ୍ସସି? ଅଥ ଖୋ ଭୁଞ୍ଜାହି କାମରତିଯୋ ୱତ୍ଥୁକାମକିଲେସକାମସନ୍ନିସ୍ସିତା ଖିଡ୍ଡାରତିଯୋ ପଚ୍ଚନୁଭୋହି। କସ୍ମା? ମାହୁ ପଚ୍ଛାନୁତାପିନୀ ‘‘ଯଦତ୍ଥଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରାମି, ତଦେୱ ନିବ୍ବାନଂ ନତ୍ଥି, ତେନେୱେତଂ ନାଧିଗତଂ, କାମଭୋଗା ଚ ପରିହୀନା, ଅନତ୍ଥୋ ୱତ ମୟ୍ହ’’ନ୍ତି ପଚ୍ଛା ୱିପ୍ପଟିସାରିନୀ ମା ଅହୋସୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଥେରୀ ‘‘ବାଲୋ ୱତାଯଂ ମାରୋ, ଯୋ ମମ ପଚ୍ଚକ୍ଖଭୂତଂ ନିବ୍ବାନଂ ପଟିକ୍ଖିପତି। କାମେସୁ ଚ ମଂ ପୱାରେତି, ମମ ଖୀଣାସୱଭାୱଂ ନ ଜାନାତି। ହନ୍ଦ ନଂ ତଂ ଜାନାପେତ୍ୱା ତଜ୍ଜେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା –

୫୮।

‘‘ସତ୍ତିସୂଲୂପମା କାମା, ଖନ୍ଧାସଂ ଅଧିକୁଟ୍ଟନା;

ଯଂ ତ୍ୱଂ କାମରତିଂ ବ୍ରୂସି, ଅରତୀ ଦାନି ସା ମମ।

୫୯।

‘‘ସବ୍ବତ୍ଥ ୱିହତା ନନ୍ଦୀ, ତମୋକ୍ଖନ୍ଧୋ ପଦାଲିତୋ;

ଏୱଂ ଜାନାହି ପାପିମ, ନିହତୋ ତ୍ୱମସି ଅନ୍ତକା’’ତି। – ଇମଂ ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ;

ତତ୍ଥ ସତ୍ତିସୂଲୂପମା କାମାତି କାମା ନାମ ଯେନ ଅଧିଟ୍ଠିତା, ତସ୍ସ ସତ୍ତସ୍ସ ୱିନିୱିଜ୍ଝନତୋ ନିସିତସତ୍ତି ୱିଯ ସୂଲଂ ୱିଯ ଚ ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ଖନ୍ଧାତି ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧା। ଆସନ୍ତି ତେସଂ। ଅଧିକୁଟ୍ଟନାତି ଛିନ୍ଦନାଧିଟ୍ଠାନା, ଅଢାଦାନଟ୍ଠାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଯତୋ ଖନ୍ଧେ ଅଢାଦାଯ ସତ୍ତା କାମେହି ଛେଜ୍ଜଭେଜ୍ଜଂ ପାପୁଣନ୍ତି। ଯଂ ତ୍ୱଂ କାମରତିଂ ବ୍ରୂସି, ଅରତି ଦାନି ସା ମମାତି, ପାପିମ, ତ୍ୱଂ ଯଂ କାମରତିଂ ରମିତବ୍ବଂ ସେୱିତବ୍ବଂ କତ୍ୱା ୱଦସି, ସା ଦାନି ମମ ନିରତିଜାତିକତ୍ତା ମୀଳ୍ହସଦିସା, ନ ତାଯ ମମ କୋଚି ଅତ୍ଥୋ ଅତ୍ଥୀତି।

ତତ୍ଥ କାରଣମାହ ''ସବ୍ବତ୍ଥ ୱିହତା ନନ୍ଦୀ''ତିଆଦିନା। ତତ୍ଥ ଏୱଂ ଜାନାହୀତି ''ସବ୍ବସୋ ପହୀନତଣ୍ହାୱିଜ୍ଜା''ତି ମଂ ଜାନାହି, ତତୋ ଏୱ ବଲୱିଧମନୱିସଯାତିକ୍କମନେହି ଅନ୍ତକ ଲାମକାଚାର, ମାର, ତ୍ୱଂ ମଯା ନିହତୋ ବାଧିତୋ ଅସି, ନ ପନାହଂ ତଯା ବାଧିତବ୍ବାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ଥେରିଯା ମାରୋ ସନ୍ତଜ୍ଜିତୋ ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାଯି। ଥେରୀପି ଫଲସମାପତ୍ତିସୁଖେନ ଅନ୍ଧୱନେ ଦିୱସଭାଗଂ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ସାଯନ୍ହେ ୱସନଟ୍ଠାନମେୱ ଗତା।

ସେଲାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ସୋମାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ଯଂତଂ ଇସୀହି ପତ୍ତବ୍ବନ୍ତିଆଦିକା ସୋମାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନନ୍ତୀ ସିଖିସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ ଖତ୍ତିଯମହାସାଲକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା ଅରୁଣରଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗମହେସୀ ଅହୋସୀତି ସବ୍ବଂ ଅତୀତୱତ୍ଥୁ ଅଭଯତ୍ଥେରିଯା ୱତ୍ଥୁସଦିସଂ। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୱତ୍ଥୁ ପନ ଅଯଂ ଥେରୀ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଦେୱମନୁସ୍ସେସୁ ସଂସରନ୍ତୀ ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ରାଜଗହେ ବିମ୍ବିସାରସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ପୁରୋହିତସ୍ସ ଧୀତା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ତସ୍ସା ସୋମାତି ନାମଂ ଅହୋସି। ସା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତା ସତ୍ଥୁ ରାଜଗହପୱେସନେ ପଟିଲଦ୍ଧସଦ୍ଧା ଉପାସିକା ହୁତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ସଞ୍ଜାତସଂୱେଗା ଭିକ୍ଖୁନୀସୁ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା କତପୁବ୍ବକିଚ୍ଚା ୱିପସ୍ସନାଯ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୀ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଅପଦାନେ (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୧।୭୧, ୮୦-୯୦) –

''ନଗରେ ଅରୁଣୱତିଯା, ଅରୁଣୋ ନାମ ଖତ୍ତିଯୋ;

ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଅହୁଂ ଭରିଯା, ୱାରିତଂ ୱାରଯାମହଂ।

''ଯାୱତା…ପେ… କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ''ନ୍ତି। –

ସବ୍ବଂ ଅଭଯତ୍ଥେରିଯା ଅପଦାନସଦିସଂ।

ଅରହତ୍ତଂ ପନ ପତ୍ୱା ୱିମୁତ୍ତିସୁଖେନ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରନ୍ତୀ ଏକଦିୱସଂ ଦିୱାୱିହାରତ୍ଥାଯ ଅନ୍ଧୱନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସୀଦି। ଅଥ ନଂ ମାରୋ ୱିୱେକତୋ ୱିଚ୍ଛେଦେତୁକାମୋ ଅଦିସ୍ସମାନରୂପୋ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଆକାସେ ଠତ୍ୱା –

୬୦।

''ଯଂ ତଂ ଇସୀହି ପତ୍ତବ୍ବଂ, ଠାନଂ ଦୁରଭିସମ୍ଭୱଂ;

ନ ତଂ ଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲପଞ୍ଞାଯ, ସକ୍କା ପପ୍ପୋତୁମିତ୍ଥିଯା''ତି। – ଇମଂ ଗାଥମାହ;

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧାଦୀନଂ ଏସନଟ୍ଠେନ ''ଇସୀ''ତି ଲଦ୍ଧନାମେହି ବୁଦ୍ଧାଦୀହି ମହାପଞ୍ଞେହି ପତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ଅଞ୍ଞେହି ପନ ଦୁରଭିସମ୍ଭୱଂ ଦୁନ୍ନିପ୍ଫାଦନୀଯଂ। ଯଂ ତଂ ଅରହତ୍ତସଙ୍ଖାତଂ ପରମସ୍ସାସଟ୍ଠାନଂ, ନ ତଂ ଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲପଞ୍ଞାଯ ନିହୀନପଞ୍ଞାଯ ଇତ୍ଥିଯା ପାପୁଣିତୁଂ ସକ୍କା। ଇତ୍ଥିଯୋ ହି ସତ୍ତଟ୍ଠୱସ୍ସକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସବ୍ବକାଲଂ ଓଦନଂ ପଚନ୍ତିଯୋ ପକ୍କୁଥିତେ ଉଦକେ ତଣ୍ଡୁଲେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ''ଏତ୍ତାୱତା ଓଦନଂ ପକ୍କ''ନ୍ତି ନ ଜାନନ୍ତି, ପକ୍କୁଥିଯମାନେ ପନ ତଣ୍ଡୁଲେ ଦବ୍ବିଯା ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଦ୍ୱୀହି ଅଙ୍ଗୁଲୀହି ପୀଳେତ୍ୱା ଜାନନ୍ତି, ତସ୍ମା ଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲିପଞ୍ଞାଯାତି ୱୁତ୍ତା।

ତଂ ସුତ୍ୱା ଥେରୀ ମାରଂ ଅପସାଦେନ୍ତୀ –

୬୧।

‘‘ଇତ୍ଥିଭାୱୋ ନୋ କିଂ କୟିରା, ଚିତ୍ତମ୍ହି ସୁସମାହିତେ;

ଞାଣମ୍ହି ୱତ୍ତମାନମ୍ହି, ସମ୍ମା ଧମ୍ମଂ ୱିପସ୍ସତୋ।

୬୨।

‘‘ସବ୍ବତ୍ଥ ୱିହତା ନନ୍ଦୀ, ତମୋକ୍ଖନ୍ଧୋ ପଦାଲିତୋ;

ଏୱଂ ଜାନାହି ପାପିମ, ନିହତୋ ତ୍ୱମସି ଅନ୍ତକା’’ତି। –

ଇତରା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ଇତ୍ଥିଭାୱୋ ନୋ କିଂ କୟିରାତି ମାତୁଗାମଭାୱୋ ଅମ୍ହାକଂ କିଂ କରେୟ୍ୟ, ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତିୟା କୀଦିସଂ ୱିବନ୍ଧଂ ଉପ୍ପାଦେୟ୍ୟ। ଚିତ୍ତମ୍ହି ସୁସମାହିତେତି ଚିତ୍ତେ ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗସମାଧିନା ସୁଟ୍ଠୁ ସମାହିତେ। ଞାଣମ୍ହି ୱତ୍ତମାନମ୍ହୀତି ତତୋ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଞାଣେ ପୱତ୍ତମାନେ। ସମ୍ମା ଧମ୍ମଂ ୱିପସ୍ସତୋତି ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମଂ ପରିଞ୍ଞାଦିୱିଧିନା ସମ୍ମଦେୱ ପସ୍ସତୋ। ଅୟଞ୍ହେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ – ପାପିମ, ଇତ୍ଥୀ ୱା ହୋତୁ ପୁରିସୋ ୱା, ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗେ ଅଧିଗତେ ଅରହତ୍ତଂ ହତ୍ଥଗତମେୱାତି।

ଇଦାନି ତସ୍ସ ଅତ୍ତନା ଅଧିଗତଭାୱଂ ଉଜୁକମେୱ ଦସ୍ସେନ୍ତୀ ‘‘ସବ୍ବତ୍ଥ ୱିହତା ନନ୍ଦୀ’’ତି ଗାଥମାହ। ସା ୱୁତ୍ତତ୍ଥାୟେୱ।

ସୋମାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ତିକନିପାତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ଚତୁକ୍କନିପାତୋ

୧। ଭଦ୍ଦାକାପିଲାନୀଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ଚତୁକ୍କନିପାତେ ପୁତ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଦାଯାଦୋତିଆଦିକା ଭଦ୍ଦାଯ କାପିଲାନିଯା ଥେରିଯା ଗାଥା। ସା କିର ପଦୁମୁତ୍ତରସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ ହଂସୱତୀନଗରେ କୁଲଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତୀ ସତ୍ଥାରଂ ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୀନଂ ଅଗ୍ଗଟ୍ଠାନେ ଠପେନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଅଧିକାରକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ସଯମ୍ପି ତଂ ଠାନନ୍ତରଂ ପତ୍ଥେତ୍ୱା ଯାୱଜୀୱଂ ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ତତୋ ଚୁତା ଦେୱମନୁସ୍ସେସୁ ସଂସରନ୍ତୀ ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ ବୁଦ୍ଧେ ବାରାଣସିଯଂ କୁଲଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ପତିକୁଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ଏକଦିୱସଂ ଅତ୍ତନୋ ନନନ୍ଦାଯ ସଦ୍ଧିଂ କଲହଂ କରୋନ୍ତୀ ତାଯ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପିଣ୍ଡପାତେ ଦିନ୍ନେ ''ଅଯଂ ଇମସ୍ସ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ଉଳାରସମ୍ପତ୍ତିଂ ଲଭିସ୍ସତୀ''ତି ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଭତ୍ତଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା କଲଲସ୍ସ ପୂରେତ୍ୱା ଅଦାସି। ମହାଜନୋ ଗରହି – ''ବାଲେ, ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ତେ କିଂ ଅପରଜ୍ଝୀ''ତି? ସା ତେସଂ ୱଚନେନ ଲଜ୍ଜମାନା ପୁନ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା କଲଲଂ ନୀହରିତ୍ୱା ଧୋୱିତ୍ୱା ଗନ୍ଧଚୁଣ୍ଣେନ ଉବ୍ବଟ୍ଟେତ୍ୱା ଚତୁମଧୁରସ୍ସ ପୂରେତ୍ୱା ଉପରି ଆସିତ୍ତେନ ପଦୁମଗବ୍ଭୱଣ୍ଣେନ ସପ୍ପିନା ୱିଜ୍ଜୋତମାନଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଠପେତ୍ୱା ''ଯଥା ଅଯଂ ପିଣ୍ଡପାତୋ ଓଭାସଜାତୋ, ଏୱଂ ଓଭାସଜାତଂ ମେ ସରୀରଂ ହୋତୂ''ତି ପତ୍ଥନଂ ପଟ୍ଠପେସି। ସା ତତୋ ଚୱିତ୍ୱା ସୁଗତୀସୁଯେୱ ସଂସରନ୍ତୀ କସ୍ସପବୁଦ୍ଧକାଲେ ବାରାଣସିଯଂ ମହାୱିଭୱସ୍ସ ସେଟ୍ଠିନୋ ଧୀତା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ପୁବ୍ବକମ୍ମଫଲେନ ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧସରୀରା ମନୁସ୍ସେହି ଜିଗୁଚ୍ଛିତବ୍ବା ହୁତ୍ୱା ସଂୱେଗଜାତା ଅତ୍ତନୋ ଆଭରଣେହି ସୁୱଣ୍ଣିଟ୍ଠକଂ କାରେତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଚେତିଯେ ପତିଟ୍ଠପେସି, ଉପ୍ପଲହତ୍ଥେନ ଚ ପୂଜଂ ଅକାସି। ତେନସ୍ସା ସରୀରଂ ତସ୍ମିଂଯେୱ ଭୱେ ସୁଗନ୍ଧଂ ମନୋହରଂ ଜାତଂ। ସା ପତିନୋ ପିଯା ମନାପା ହୁତ୍ୱା ଯାୱଜୀୱଂ କୁସଲଂ କତ୍ୱା ତତୋ ଚୁତା ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତତ୍ଥାପି ଯାୱଜୀୱଂ ଦିବ୍ବସୁଖଂ ଅନୁଭୱିତ୍ୱା, ତତୋ ଚୁତା ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ଧୀତା ହୁତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଦେୱସମ୍ପତ୍ତିସଦିସଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱନ୍ତୀ ଚିରକାଲଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେ ଉପଟ୍ଠହିତ୍ୱା, ତେସୁ ପରିନିବ୍ବୁତେସୁ ସଂୱେଗଜାତା ତାପସପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଉଯ୍ୟାନେ ୱସନ୍ତୀ ଝାନାନି ଭାୱେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ତତୋ ଚୁତା ସାଗଲନଗରେ କୋସିଯଗୋତ୍ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲସ୍ସ ଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ମହତା ପରିହାରେନ ୱଡ୍ଢିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତା ମହାତିତ୍ଥଗାମେ ପିପ୍ଫଲିକୁମାରସ୍ସ ଗେହଂ ନୀତା। ତସ୍ମିଂ ପବ୍ବଜିତୁଂ ନିକ୍ଖନ୍ତେ ମହନ୍ତଂ ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଂ ମହନ୍ତଞ୍ଚ ଞାତିପରିୱଟ୍ଟଂ ପହାଯ ପବ୍ବଜ୍ଜତ୍ଥାଯ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ୱସ୍ସାନି ତିତ୍ଥିଯାରାମେ ପୱିସିତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ମହାପଜାପତିଗୋତମିଯା ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଉପସମ୍ପଦଞ୍ଚ ଲଭିତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ନ ଚିରସ୍ସେୱ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଅପଦାନେ (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୩।୨୪୪-୩୧୩) –

''ପଦୁମୁତ୍ତରୋ ନାମ ଜିନୋ, ସବ୍ବଧମ୍ମାନ ପାରଗୂ;

ଇତୋ ସତସହସ୍ସମ୍ହି, କପ୍ପେ ଉପ୍ପଜ୍ଜି ନାଯକୋ।

''ତଦାହୁ ହଂସୱତିଯଂ, ୱିଦେହୋ ନାମ ନାମତୋ;

ସେଟ୍ଠୀ ପହୂତରତନୋ, ତସ୍ସ ଜାଯା ଅହୋସହଂ।

''କଦାଚି ସୋ ନରାଦିଚ୍ଚଂ, ଉପେଚ୍ଚ ସପରିଜ୍ଜନୋ;

ଧମ୍ମମସ୍ସୋସି ବୁଦ୍ଧସ୍ସ, ସବ୍ବଦୁକ୍ଖଭଯପ୍ପହଂ।

''ସାୱକଂ ଧୁତୱାଦାନଂ, ଅଗ୍ଗଂ କିତ୍ତେସି ନାଯକୋ;

ସୁତ୍ୱା ସତ୍ତାହିକଂ ଦାନଂ, ଦତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ତାଦିନୋ।

''ନିପଚ୍ଚ ସିରସା ପାଦେ, ତଂ ଠାନମଭିପତ୍ଥଯିଂ;

ସ ହାସଯନ୍ତୋ ପରିସଂ, ତଦା ହି ନରପୁଙ୍ଗୱୋ।

‘‘ସେଟ୍ଠିନୋ ଅନୁକମ୍ପାଯ, ଇମା ଗାଥା ଅଭାସଥ;

ଲଚ୍ଛସେ ପଣ୍ଡିତଂ ଠାନଂ, ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ହୋହି ପୁତ୍ତକ।

‘‘ସତସହସ୍ସିତୋ କପ୍ପେ, ଓକ୍କାକକୁଲସମ୍ଭଵୋ;

ଗୋତମୋ ନାମ ଗୋତ୍ତେନ, ସତ୍ଥା ଲୋକେ ଭଵିସ୍ସତି।

‘‘ତସ୍ସ ଧମ୍ମେସୁ ଦାଯାଦୋ, ଓରସୋ ଧମ୍ମନିମ୍ମିତୋ;

କସ୍ସପୋ ନାମ ଗୋତ୍ତେନ, ହେସ୍ସତି ସତ୍ଥୁ ସାଵକୋ।

‘‘ତଂ ସୁତ୍ଵା ମୁଦିତୋ ହୁତ୍ଵା, ଯାଵଜୀଵଂ ତଦା ଜିନଂ;

ମେତ୍ତଚିତ୍ତୋ ପରିଚରିଂ, ପଚ୍ଛିମେ ଚ ନାଯକଂ।

‘‘ସାସନଂ ଜୋତଯିତ୍ଵାନ, ସୋ ମଦ୍ଦିତ୍ଵା କୁତିତ୍ଥିଯେ;

ଵେନେଯ୍ଯଂ ଵିନଯିତ୍ଵା ଚ, ନିବ୍ବୁତୋ ସୋ ସସାଵକୋ।

‘‘ନିବ୍ବୁତେ ତମ୍ହି ଲୋକଗ୍ଗେ, ପୂଜନତ୍ଥାଯ ସତ୍ଥୁନୋ;

ଞାତିମିତ୍ତେ ସମାନେତ୍ଵା, ସହ ତେହି ଅକାରଯିଂ।

‘‘ସତ୍ତଯୋଜନିକଂ ଥୂପଂ, ଉବ୍ବିଦ୍ଧଂ ରତନାମଯଂ;

ଜଲନ୍ତଂ ସତରଂସିଂଵ, ସାଲରାଜଂଵ ଫୁଲ୍ଲିତଂ।

‘‘ସତ୍ତସତସହସ୍ସାନି, ପାତିଯୋ ତତ୍ଥ କାରଯିଂ;

ନଳଅଗ୍ଗୀଵିଯ ଜୋତନ୍ତୀ, ରତନେହେଵ ସତ୍ତହି।

‘‘ଗନ୍ଧତେଲେନ ପୂରେତ୍ଵା, ଦୀପାନୁଜ୍ଜଲଯୀ ତହିଂ;

ପୂଜନତ୍ଥାଯ ମହେସିସ୍ସ, ସବ୍ବଭୂତାନୁକମ୍ପିନୋ।

‘‘ସତ୍ତସତସହସ୍ସାନି, ପୁଣ୍ଣକୁମ୍ଭାନି କାରଯିଂ;

ରତନେହେଵ ପୁଣ୍ଣାନି, ପୂଜନତ୍ଥାଯ ମହେସିନୋ।

‘‘ମଜ୍ଝେ ଅଟ୍ଠଟ୍ଠକୁମ୍ଭୀନଂ, ଉସ୍ସିତା କଞ୍ଚନଗ୍ଘିଯୋ;

ଅତିରୋଚନ୍ତି ଵଣ୍ଣେନ, ସରଦେଵ ଦିଵାକରୋ।

‘‘ଚତୁଦ୍ଵାରେସୁ ସୋଭନ୍ତି, ତୋରଣା ରତନାମଯା;

ଉସ୍ସିତା ଫଲକା ରମ୍ମା, ସୋଭନ୍ତି ରତନାମଯା।

‘‘ୱିରୋଚନ୍ତି ପରିକ୍ଖିତ୍ତା, ଅୱଟଂସା ସୁନିମ୍ମିତା;

ଉସ୍ସିତାନି ପଟାକାନି, ରତନାନି ୱିରୋଚରେ।

‘‘ସୁରତ୍ତଂ ସୁକତଂ ଚିତ୍ତଂ, ଚେତିୟଂ ରତନାମୟଂ;

ଅତିରୋଚତି ୱଣ୍ଣେନ, ସସଞ୍ଝୋୱ ଦିୱାକରୋ।

‘‘ଥୂପସ୍ସ ୱେଦିୟୋ ତିସ୍ସୋ, ହରିତାଲେନ ପୂରୟିଂ;

ଏକଂ ମନୋସିଲାୟେକଂ, ଅଞ୍ଜନେନ ଚ ଏକିକଂ।

‘‘ପୂଜଂ ଏତାଦିସଂ ରମ୍ମଂ, କାରେତ୍ୱା ୱରୱାଦିନୋ;

ଅଦାସି ଦାନଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ, ଯାୱଜୀୱଂ ଯଥାବଲଂ।

‘‘ସହାୱ ସେଟ୍ଠିନା ତେନ, ତାନି ପୁଞ୍ଞାନି ସଵ୍ୱସୋ;

ଯାୱଜୀୱଂ କରିତ୍ୱାନ, ସହାୱ ସୁଗତିଂ ଗତା।

‘‘ସମ୍ପତ୍ତିୟୋନୁଭୋତ୍ୱାନ, ଦେୱତ୍ତେ ଅଥ ମାନୁସେ;

ଛାୟା ୱିୟ ସରୀରେନ, ସହ ତେନେୱ ସଂସରିଂ।

‘‘ଏକନୱୁତିତୋ କପ୍ପେ, ୱିପସ୍ସୀ ନାମ ନାୟକୋ;

ଉପ୍ପଜ୍ଜି ଚାରୁଦସ୍ସନୋ, ସଵ୍ୱଧମ୍ମୱିପସ୍ସକୋ।

‘‘ତଦାୟଂ ବନ୍ଧୁପତିୟଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସାଧୁସମ୍ମତୋ;

ଅଡ୍ଢୋ ସନ୍ତୋ ଗୁଣେନାପି, ଧନେନ ଚ ସୁଦୁଗ୍ଗତୋ।

‘‘ତଦାପି ତସ୍ସାହଂ ଆସିଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ସମଚେତସା;

କଦାଚି ସୋ ଦିଜୱରୋ, ସଙ୍ଗମେସି ମହାମୁନିଂ।

‘‘ନିସିନ୍ନଂ ଜନକାୟମ୍ହି, ଦେସେନ୍ତଂ ଅମତଂ ପଦଂ;

ସୁତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ପମୁଦିତୋ, ଅଦାସି ଏକସାଟକଂ।

‘‘ଘରମେକେନ ୱତ୍ଥେନ, ଗନ୍ତ୍ୱାନେତଂ ସ ମବ୍ରୱି;

ଅନୁମୋଦ ମହାପୁଞ୍ଞଂ, ଦିନ୍ନଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାଟକଂ।

‘‘ତଦାହଂ ଅଞ୍ଜଲିଂ କତ୍ୱା, ଅନୁମୋଦିଂ ସୁପୀଣିତା;

ସୁଦିନ୍ନୋ ସାଟକୋ ସାମି, ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠସ୍ସ ତାଦିନୋ।

‘‘ସୁଖିତୋ ସଜ୍ଜିତୋ ହୁତ୍ୱା, ସଂସରନ୍ତୋ ଭଓ୍ୱାଭଓ୍ୱେ;

ବାରାଣସିପୁରେ ରମ୍ମେ, ରାଜା ଆସି ମହୀପତି।

‘‘ତଦା ତସ୍ସ ମହେସୀହଂ, ଇଦ୍ଧିଗୁମ୍ବସ୍ସ ଉତ୍ତମା;

ତସ୍ସାତି ଦୟିତା ଆସିଂ, ପୁଜ୍ଝସ୍ନେହେନ ଭତ୍ତୁନୋ।

‘‘ପିଣ୍ଡାୟ ୱିଚରନ୍ତେ ତେ, ଅଟ୍ଠ ପଚ୍ଚେକନାୟକେ;

ଦିସ୍ୱା ପମୁଦିତୋ ହୁତ୍ୱା, ଦତ୍ୱା ପିଣ୍ଡଂ ମହାରହଂ।

‘‘ପୁନୋ ନିମନ୍ତୟିତ୍ୱାନ, କତ୍ୱା ରତନମଣ୍ଡପଂ;

କମ୍ମାରେହି କତଂ ପତ୍ତଂ, ସୋଓ୍ୱଣ୍ଣଂ ଓ୍ୱତ ତତ୍ତକଂ।

‘‘ସମାନେତ୍ୱାନ ତେ ସବ୍ବେ, ତେସଂ ଦାନମଦାସି ସୋ;

ସୋଣ୍ଣାସନେ ପଓ୍ୱିଟ୍ଠାନଂ, ପସନ୍ନୋ ସେହି ପାଣିଭି।

‘‘ତମ୍ପି ଦାନଂ ସହାଦାସିଂ, କାସିରାଜେନହଂ ତଦା;

ପୁନାହଂ ବାରାଣସିୟଂ, ଜାତା କାସିକଗାମକେ।

‘‘କୁଟୁମ୍ବିକକୁଲେ ଫୀତେ, ସୁଖିତୋ ସୋ ସଭାତୁକୋ;

ଜେଟ୍ଠସ୍ସ ଭାତୁନୋ ଜାୟା, ଅହୋସିଂ ସୁପତିଜ୍ବତା।

‘‘ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ ଦିସ୍ୱାନ, କନିୟସ୍ସ ମମ ଭତ୍ତୁନୋ;

ଭାଗନ୍ନଂ ତସ୍ସ ଦତ୍ୱାନ, ଆଗତେ ତମ୍ହି ପାଓ୍ୱଦିଂ।

‘‘ନାଭିନନ୍ଦିତ୍ଥ ସୋ ଦାନଂ, ତତୋ ତସ୍ସ ଅଦାସହଂ;

ଉଖା ଆନିୟ ତଂ ଅନ୍ନଂ, ପୁନୋ ତସ୍ସେଓ୍ୱ ସୋ ଅଦା।

‘‘ତଦନ୍ନଂ ଛଡ୍ଡୟିତ୍ୱାନ, ଦୁଟ୍ଠା ବୁଦ୍ଧସ୍ସହଂ ତଦା;

ପତ୍ତଂ କଲଲପୁଣ୍ଣଂ ତଂ, ଅଦାସିଂ ତସ୍ସ ତାଦିନୋ।

‘‘ଦାନେ ଚ ଗହଣେ ଚେଓ୍ୱ, ଅପଚେ ପଦୁସେପି ଚ;

ସମଚିତ୍ତମୁଖଂ ଦିସ୍ୱା, ତଦାହଂ ସଂୱିଜିଂ ଭୁସଂ।

‘‘ପୁନୋ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱାନ, ସୋଧୟିତ୍ୱା ସୁଗନ୍ଧିନା,

ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ପୂରେତ୍ୱା, ସଘତଂ ସକ୍କରଂ ଅଦଂ।

‘‘ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥୂପପଜ୍ଜାମି, ସୁରୂପା ହୋମି ଦାନତୋ;

ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଅପକାରେନ, ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧା ୱଦନେନ ଚ।

‘‘ପୁନ କସ୍ସପୱୀରସ୍ସ, ନିଧାଯନ୍ତମ୍ହି ଚେତିଯେ;

ସୋୱଣ୍ଣଂ ଇଟ୍ଠକଂ ୱରଂ, ଅଦାସିଂ ମୁଦିତା ଅହଂ।

‘‘ଚତୁଜ୍ଜାତେନ ଗନ୍ଧେନ, ନିଚଯିତ୍ୱା ତମିଟ୍ଠକଂ;

ମୁତ୍ତା ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଦୋସମ୍ହା, ସଙ୍ଗସୁସମାଗତା।

‘‘ସତ୍ତ ପାତିସହସ୍ସାନି, ରତନେହେୱ ସତ୍ତହି;

କାରେତ୍ୱା ଘତପୂରାନି, ୱଟ୍ଟୀନି ଚ ସହସ୍ସସୋ।

‘‘ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପଦୀପେତ୍ୱା, ଠପଯିଂ ସତ୍ତପନ୍ତିଯୋ;

ପୂଜନତ୍ଥଂ ଲୋକନାଥସ୍ସ, ୱିପ୍ପସନ୍ନେନ ଚେତସା।

‘‘ତଦାପି ତମ୍ହି ପୁଞ୍ଞମ୍ହି, ଭାଗିନୀଯି ୱିସେସତୋ;

ପୁନ କାସୀସୁ ସଞ୍ଜାତୋ, ସୁମିତ୍ତୋ ଇତି ୱିସ୍ସୁତୋ।

‘‘ତସ୍ସାହଂ ଭରିଯା ଆସିଂ, ସୁଖିତା ସଜ୍ଜିତା ପିଯା;

ତଦା ପଚ୍ଚେକମୁନିନୋ, ଅଦାସିଂ ଘନୱେଠନଂ।

‘‘ତସ୍ସାପି ଭାଗିନୀ ଆସିଂ, ମୋଦିତ୍ୱା ଦାନମୁତ୍ତମଂ;

ପୁନାପି କାସିରଟ୍ଠମ୍ହି, ଜାତୋ କୋଲିଯଜାତିଯା।

‘‘ତଦା କୋଲିଯପୁତ୍ତାନଂ, ସତେହି ସହ ପଞ୍ଚହି;

ପଞ୍ଚ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ, ସତାନି ସମୁପଟ୍ଠହି।

‘‘ତେମାସଂ ତପ୍ପଯିତ୍ୱାନ, ଅଦାସି ଚ ତିଚୀୱରେ;

ଜାଯା ତସ୍ସ ତଦା ଆସିଂ, ପୁଞ୍ଞକମ୍ମପଥାନୁଗା।

‘‘ତତୋ ଚୁତୋ ଅହୁ ରାଜା, ନନ୍ଦୋ ନାମ ମହାଯସୋ;

ତସ୍ସାପି ମହେସୀ ଆସିଂ, ସଙ୍କାମସମିଦ୍ଧିନୀ।

‘‘ତଦା ରାଜା ଭଣ୍ଡିଧାନ, ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ ମହୀପତି;

ପଦୁମୱତୀପୁତ୍ତାନଂ, ପଚ୍ଚେକମୁନିନଂ ତଦା।

‘‘ସତାନି ପଞ୍ଚନୂନାନି, ଯାୱଜୀୱଂ ଉପଟ୍ଠହିଂ;

ରାଜୁୟ୍ୟାନେ ନିୱାସେତ୍ୱା, ନିବ୍ବୁତାନି ଚ ପୂଜୟିଂ।

‘‘ଚେତିୟାନି ଚ କାରେତ୍ୱା, ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଉଭୋ ମୟଂ;

ଭାୱେତ୍ୱା ଅପ୍ପମଞ୍ଞାୟୋ, ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ଅଗମ୍ହସେ।

‘‘ତତୋ ଚୁତୋ ମହାତିତ୍ଥେ, ସୁଜାତୋ ପିପ୍ପଲାୟନୋ;

ମାତା ସୁମନଦେୱୀତି, କୋସିଗୋତ୍ତୋ ଦିଜୋ ପିତା।

‘‘ଅହଂ ମଦ୍ଦେ ଜନପଦେ, ସାକଲାୟ ପୁରୁତ୍ତମେ;

କପ୍ପିଲସ୍ସ ଦିଜସ୍ସାସିଂ, ଧୀତା ମାତା ସୁଚୀମତି।

‘‘ଘନକଞ୍ଚନବିମ୍ବେନ, ନିମ୍ମିନିତ୍ୱାନ ମଂ ପିତା;

ଅଦା କସ୍ସପଧୀରସ୍ସ, କାମେହି ୱଜ୍ଜିତସ୍ସମଂ।

‘‘କଦାଚି ସୋ କାରୁଣିକୋ, ଗନ୍ତ୍ୱା କମ୍ମନ୍ତପେକ୍ଖକୋ;

କାକାଦିକେହି ଖଜ୍ଜନ୍ତେ, ପାଣେ ଦିସ୍ୱାନ ସଂୱିଜି।

‘‘ଘରେୱାହଂ ତିଲେ ଜାତେ, ଦିସ୍ୱାନାତପତାପନେ;

କିମୀ କାକେହି ଖଜ୍ଜନ୍ତେ, ସଂୱେଗମଲଭିଂ ତଦା।

‘‘ତଦା ସୋ ପବ୍ବଜୀ ଧୀରୋ, ଅହଂ ତମନୁପବ୍ବଜିଂ;

ପଞ୍ଚ ୱସ୍ସାନି ନିୱସିଂ, ପରିବ୍ବାଜୱତେ ଅହଂ।

‘‘ଯଦା ପବ୍ବଜିତା ଆସି, ଗୋତମୀ ଜିନପୋସିକା;

ତଦାହଂ ତମୁପଗନ୍ତ୍ୱା, ବୁଦ୍ଧେନ ଅନୁସାସିତା।

‘‘ନ ଚିରେନେୱ କାଲେନ, ଅରହତ୍ତମପାପୁଣିଂ;

ଅହୋ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତ୍ତଂ, କସ୍ସପସ୍ସ ସିରୀମତୋ।

‘‘ସୁତୋ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଦାୟାଦୋ, କସ୍ସପୋ ସୁସମାହିତୋ;

ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଯୋ ୱେଦି, ସଗ୍ଗାପାୟଞ୍ଚ ପସ୍ସତି।

‘‘ଅଥୋ ଜାତିକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତୋ, ଅଭିଞ୍ଞାୱୋସିତୋ ମୁନି;

ଏତାହି ତୀହି ୱିଜ୍ଜାହି, ତେୱିଜ୍ଜୋ ହୋତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ।

‘‘ତଥେୱ ଭଦ୍ଦାକାପିଲାନୀ, ତେୱିଜ୍ଜା ମଚ୍ଚୁହାଯିନୀ;

ଧାରେତି ଅନ୍ତିମଂ ଦେହଂ, ଜିତ୍ୱା ମାରଂ ସୱାହନଂ।

‘‘ଦିସ୍ୱା ଆଦୀନୱଂ ଲୋକେ, ଉଭୋ ପବ୍ବଜିତା ମଯଂ;

ତ୍ୟମ୍ହ ଖୀଣାସୱା ଦନ୍ତା, ସୀତିଭୂତାମ୍ହ ନିବ୍ବୁତା।

‘‘କିଲେସା ଝାପିତା ମଯ୍ହଂ…ପେ… କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ’’ନ୍ତି। (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୩।୨୪୪-୩୧୩);

ଅରହତ୍ତଂ ପନ ପତ୍ୱା ପୁବ୍ବେନିୱାସଞାଣେ ଚିଣ୍ଣୱସୀ ଅହୋସି। ତତ୍ଥ ସାତିସଯଂ କତାଧିକାରତ୍ତା ଅପରଭାଗେ ତଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ଅରିଯଗଣମଜ୍ଝେ ନିସିନ୍ନୋ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ପଟିପାଟିଯା ଠାନନ୍ତରେସୁ ଠପେନ୍ତୋ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୀନଂ ଅଗ୍ଗଟ୍ଠାନେ ଠପେସି। ସା ଏକଦିୱସଂ ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରସ୍ସ ଗୁଣାଭିତ୍ଥୱନପୁବ୍ବକଂ ଅତ୍ତନୋ କତକିଚ୍ଚତାଦିୱିଭାୱନମୁଖେନ ଉଦାନଂ ଉଦାନେନ୍ତୀ –

୬୩।

‘‘ପୁତ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଦାଯାଦୋ, କସ୍ସପୋ ସୁସମାହିତୋ;

ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଯୋୱେଦି, ସଗ୍ଗାପାଯଞ୍ଚ ପସ୍ସତି।

୬୪।

‘‘ଅଥୋ ଜାତିକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତୋ, ଅଭିଞ୍ଞାୱୋସିତୋ ମୁନି;

ଏତାହି ତୀହି ୱିଜ୍ଜାହି, ତେୱିଜ୍ଜୋ ହୋତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ।

୬୫।

‘‘ତଥେୱ ଭଦ୍ଦାକାପିଲାନୀ, ତେୱିଜ୍ଜା ମଚ୍ଚୁହାଯିନୀ;

ଧାରେତି ଅନ୍ତିମଂ ଦେହଂ, ଜେତ୍ୱା ମାରଂ ସୱାହନଂ।

୬୬।

‘‘ଦିସ୍ୱା ଆଦୀନୱଂ ଲୋକେ, ଉଭୋ ପବ୍ବଜିତା ମଯଂ;

ତ୍ୟମ୍ହ ଖୀଣାସୱା ଦନ୍ତା, ସୀତିଭୂତାମ୍ହ ନିବ୍ବୁତା’’ତି। –

ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ପୁତ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଦାଯାଦୋତି ବୁଦ୍ଧାନୁବୁଦ୍ଧଭାୱତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଅନୁଜାତସୁତୋ ତତୋ ଏୱ ତସ୍ସ ଦାଯଭୂତସ୍ସ ନୱଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମସ୍ସ ଆଦାନେନ ଦାଯାଦୋ କସ୍ସପୋ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରେହି ସମାଧୀହି ସୁଟ୍ଠୁ ସମାହିତଚିତ୍ତତାଯ ସୁସମାହିତୋ। ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଯୋୱେଦୀତି ଯୋ

ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରୋ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅଭେନୋ ପରେସଞ୍ଚ ନିୱୁତ୍ଥକ୍ଖନ୍ଧସନ୍ତାନଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଞ୍ଜାଣେନ ପାକଟଂ କତ୍ୱା ଅୱେଦି ଅଞ୍ଞାସି ପଟିୱିଜ୍ଝି। ସଗ୍ଗାପାଯଞ୍ଚ ପସ୍ସତୀତି ଛବୀସତିଦେୱଲୋକଭେଦଂ ସଗ୍ଗଂ ଚତୁବ୍ବିଧଂ ଅପାଯଞ୍ଚ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ହତ୍ଥତଲେ ଆମଲକଂ ୱିଯ ପସ୍ସତି।

ଅଥୋ ଜାତିକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତୋତି ତତୋ ପରଂ ଜାତିକ୍ଖଯସଙ୍ଖାତଂ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ। ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଅଭିୱିସିଟ୍ଠେନ ଞାଣେନ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ଧମ୍ମଂ ଅଭିଜାନିତ୍ୱା ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ପରିଜାନିତ୍ୱା , ପହାତବ୍ବଂ ପହାଯ , ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ୱୋସିତୋ ନିଟ୍ଠଂ ପତ୍ତୋ କତକିଚ୍ଚୋ। ଆସୱକ୍ଖଯପଞ୍ଞାସଙ୍ଖାତଂ ମୋନଂ ପତ୍ତତ୍ତା ମୁନି।

ତଥେୱ ଭଦ୍ଦାକାପିଲାନୀତି ଯଥା ମହାକସ୍ସପୋ ଏତାହି ଯଥାୱୁତ୍ତାହି ତୀହି ୱିଜ୍ଜାହି ତେୱିଜ୍ଜୋ ମଚ୍ଚୁହାଯୀ ଚ, ତଥେୱ ଭଦ୍ଦାକାପିଲାନୀ ତେୱିଜ୍ଜା ମଚ୍ଚୁହାଯିନୀତି। ତତୋ ଏୱ ଧାରେତି ଅନ୍ତିମଂ ଦେହଂ, ଜେତ୍ୱା ମାରଂ ସୱାହନନ୍ତି ଅତ୍ତାନମେୱ ପରଂ ୱିଯ କତ୍ୱା ଦସ୍ସେତି।

ଇଦାନି ଯଥା ଥେରସ୍ସ ପଟିପତ୍ତି ଆଦିମଜ୍ଝପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣା, ଏୱଂ ମମପୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୀ ''ଦିସ୍ୱା ଆଦୀନୱ''ନ୍ତି ଓସାନଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ତ୍ୟମ୍ହ ଖୀଣାସୱା ଦନ୍ତାତି ତେ ମଯଂ ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରୋ ଅହଞ୍ଚ ଉତ୍ତମେନ ଦମେନ ଦନ୍ତା ସବ୍ବସୋ ଖୀଣାସୱା ଚ ଅମ୍ହ। ସୀତିଭୂତାମ୍ହ ନିବ୍ବୁତାତି ତତୋ ଏୱ କିଲେସପରିଳାହାଭାୱତୋ ସୀତିଭୂତା ସୌପାଦିସେସାଯ ନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ନିବ୍ବୁତା ଚ ଅମ୍ହ ଭୱାମାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଭଦ୍ଦାକାପିଲାନୀଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଚତୁକ୍କନିପାତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୫। ପଞ୍ଚକନିପାତୋ

୧। ଅଞ୍ଞତରାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ପଞ୍ଚକନିପାତେ ପଣ୍ଣୱୀସତି ୱସ୍ସାନୀତିଆଦିକା ଅଞ୍ଞତରାୟ ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନନ୍ତୀ ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ଦେୱଦହନଗରେ ମହାପଜାପତିଗୋତମିଯା ଧାତୀ ହୁତ୍ୱା ୱଡ୍ଢେସି। ନାମଗୋତ୍ତତୋ ପନ ଅପଞ୍ଞାତା ଅହୋସି। ସା ମହାପଜାପତିଗୋତମିଯା ପବ୍ବଜିତକାଲେ ସଯମ୍ପି ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ପଞ୍ଚୱୀସତି ସଂୱଚ୍ଛରାନି କାମରାଗେନ ଉପଦ୍ଦୁତା ଅଚ୍ଛରାସଙ୍ଘାତମତ୍ତମ୍ପି କାଲଂ ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତଂ ଅଲଭନ୍ତୀ ବାହା ପଗ୍ଗୟ୍ହ କନ୍ଦମାନା ଧମ୍ମଦିନ୍ନାଥେରିଯା ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା କାମେହି ୱିନିୱତ୍ତିତମାନସା କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ଭାୱନମନୁଯଞ୍ଜନ୍ତୀ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ଛଳଭିଞ୍ଞା ହୁତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଉଦାନୱସେନ –

୬୭।

‘‘ପଣ୍ଣୱୀସତି ୱସ୍ସାନି, ଯତୋ ପବ୍ବଜିତା ଅହଂ;

ନାଚ୍ଛରାସଙ୍ଘାତମତ୍ତମ୍ପି, ଚିତ୍ତସ୍ସୂପସମଜ୍ଝଗଂ।

୬୮।

‘‘ଅଲଦ୍ଧା ଚେତସୋ ସନ୍ତିଂ, କାମରାଗେନୱସ୍ସୁତା;

ବାହା ପଗ୍ଗୟ୍ହ କନ୍ଦନ୍ତୀ, ୱିହାରଂ ପାୱିସିଂ ଅହଂ।

୬୯।

‘‘ସା ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଉପାଗଚ୍ଛିଂ, ଯା ମେ ସଦ୍ଧାଯିକା ଅହୁ;

ସା ମେ ଧମ୍ମମଦେସେସି, ଖନ୍ଧାଯତନଧାତୁଯୋ।

୭୦।

‘‘ତସ୍ସା ଧମ୍ମଂ ସୁଣିତ୍ୱାନ, ଏକମନ୍ତେ ଉପାୱିସିଂ;

ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଜାନାମି, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ ୱିସୋଧିତଂ।

୭୧।

‘‘ଚେତୋପରିଚ୍ଚଞାଣଞ୍ଚ , ସୋତଧାତୁ ୱିସୋଧିତା;

ଇଦ୍ଧୀପି ମେ ସଚ୍ଛିକତା, ପତ୍ତୋ ମେ ଆସୱକ୍ଖଯୋ;

ଛଳଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତା, କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ’’ନ୍ତି। –

ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ନାଚ୍ଛରାସଙ୍ଘାତମତ୍ତମ୍ପୀତି ଅଚ୍ଛରାଘଟିତମତ୍ତମ୍ପି ଖଣଂ ଅଙ୍ଗୁଲିଫୋଟନମତ୍ତମ୍ପି କାଲନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଚିତ୍ତସ୍ସୂପସମଜ୍ଝଗନ୍ତି ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପସମଂ ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗଂ ନ ଅଜ୍ଝଗନ୍ତି ଯୋଜନା, ନ ପଟିଲଭିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

କାମରାଗେନୱସ୍ସୁତାତି କାମଗୁଣସଙ୍ଖାତେସୁ ୱତ୍ଥୁକାମେସୁ ଦଢହତରାଭିନିୱେସିତାଯ ବହଲେନ ଛନ୍ଦରାଗେନ ତିନ୍ତଚିତ୍ତା।

ଭିକ୍ଖୁନିନ୍ତି ଧମ୍ମଦିନ୍ନତ୍ଥେରିଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି।

ଚେତୋପରିଚ୍ଚଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାତି ଚେତୋପରିଯଞ୍ଞାଣଞ୍ଚ ୱିସୋଧିତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ, ଅଧିଗତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଅଞ୍ଞତରାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ୱିମଲାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ମତ୍ତା ୱଣ୍ଣେନ ରୂପେନାତିଆଦିକା ୱିମଲାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନିତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ୱେସାଲିଯଂ ଅଞ୍ଞତରାଯ ରୂପୂପଜୀୱିନିଯା ଇତ୍ଥିଯା ଧୀତା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ୱିମଲାତିସ୍ସା ନାମଂ ଅହୋସି। ସା ୱଯପ୍ପତ୍ତା ତଥେୱ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେନ୍ତୀ ଏକଦିୱସଂ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନଂ ୱେସାଲିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଥେରଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ପଲୋଭନକମ୍ମଂ କାତୁଂ ଆରଭି। ‘‘ତିତ୍ଥିଯେହି ଉଯ୍ୟୋଜିତା ତଥା ଅକାସୀ’’ତି କେଚି ୱଦନ୍ତି। ଥେରୋ ତସ୍ସା ଅସୁଭୱିଭାୱନମୁଖେନ ସନ୍ତଜ୍ଜନଂ କତ୍ୱା ଓୱାଦମଦାସି। ତଂ ହେଟ୍ଠା ଥେରଗାଥାଯ ଆଗତମେୱ, ତଥା ପନ ଥେରେନ ଓୱାଦେ ଦିନ୍ନେ ସା ସଂୱେଗଜାତା ହିରୋତ୍ତପ୍ପଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ସାସନେ ପଟିଲଦ୍ଧସଦ୍ଧା ଉପାସିକା ହୁତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ଭିକ୍ଖୁନୀସୁ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଘଟେନ୍ତୀ ୱାଯମନ୍ତୀ ହେତୁସମ୍ପନ୍ନତାଯ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଉଦାନୱସେନ –

୭୨।

‘‘ମତ୍ତା ୱଣ୍ଣେନ ରୂପେନ, ସୋଭଗ୍ଗେନ ଯସେନ ଚ;

ଯୋବ୍ବନେନ ଚୁପତ୍ଥଦ୍ଧା, ଅଞ୍ଞାସମତିମଞ୍ଞିହଂ।

୭୩।

‘‘ୱିଭୂସେତ୍ୱା ଇମଂ କାଯଂ, ସୁଚିତ୍ତଂ ବାଲଲାପନଂ;

ଅଟ୍ଠାସିଂ ୱେସିଦ୍ୱାରମ୍ହି, ଲୁଦ୍ଦୋ ପାସମିୱୋଡ୍ଡିଯ।

୭୪।

‘‘ପିଢଅନ୍ଧନଂ ୱିଦଂସେନ୍ତୀ, ଗୁଯ୍ହଂ ପକାସିକଂ ବହୁଂ;

ଅକାସିଂ ୱିୱିଧଂ ମାଯଂ, ଉଜ୍ଝଗ୍ଘନ୍ତୀ ବହୁଂ ଜନଂ।

୭୫।

‘‘ସାଜ୍ଜ ପିଣ୍ଡଂ ଚରିତ୍ୱାନ, ମୁଣ୍ଡା ସଙ୍ଘାଟିପାରୁତା;

ନିସିନ୍ନା ରୁକ୍ଖମୂଲମ୍ହି, ଅୱିତକ୍କସ୍ସ ଲାଭିନୀ।

୭୬।

‘‘ସବ୍ବେ ଯୋଗା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା, ଯେ ଦିବ୍ବା ଯେ ଚ ମାନୁସା;

ଖେପେତ୍ୱା ଆସଵେ ସବ୍ବେ, ସୀତିଭୂତାମ୍ହି ନିବ୍ବୁତା’’ତି। –

ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ମତ୍ତା ୱଣ୍ଣେନ ରୂପେନାତି ଗୁଣୱଣ୍ଣେନ ଚେୱ ରୂପସମ୍ପତ୍ତିୟା ଚ। ସୋଭଗ୍ଗେନାତି ସୁଭଗଭାୱେନ। ଯସେନାତି ପରିୱାରସମ୍ପତ୍ତିୟା। ମତ୍ତା ୱଣ୍ଣମଦରୂପମଦସୋଭଗ୍ଗମଦପରିୱାରମଦୱସେନ ମଦଂ ଆପନ୍ନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯୋବ୍ବନେନ ଚୂପତ୍ଥଦ୍ଧାତି ଯୋବ୍ବନମଦେନ ଉପରୂପରି ଥଦ୍ଧା ଯୋବ୍ବନନିମିତ୍ତେନ ଅହଙ୍କାରେନ ଉପତ୍ଥଦ୍ଧଚିତ୍ତା ଅନୁପସନ୍ତମାନସା। ଅଞ୍ଞାସମତିମଞ୍ଞିହନ୍ତି ଅଞ୍ଞା ଇତ୍ଥିୟୋ ଅତ୍ତନୋ ୱଣ୍ଣାଦିଗୁଣେହି ସବ୍ବଥାପି ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ମଞ୍ଞିଂ ଅହଂ। ଅଞ୍ଞାସଂ ୱା ଇତ୍ଥୀନଂ ୱଣ୍ଣାଦିଗୁଣେ ଅତିମଞ୍ଞିଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଅମଞ୍ଞିଂ ଅୱମାନଂ ଅକାସିଂ।

ୱିଭୂସିତ୍ୱାଇମଂ କାୟଂ, ସୁଚିତ୍ତଂ ବାଲଲାପନନ୍ତି ଇମଂ ନାନାୱିଧଅସୁଚିଭରିତଂ ଜେଗୁଚ୍ଛଂ ଅହଂ ମମାତି ବାଲାନଂ ଲାପନତୋ ୱାଚନତୋ ବାଲଲାପନଂ ମମ କାୟଂ ଛୱିରାଗକରଣକେସଚୂପନାଦିନା ସୁଚିତ୍ତଂ ୱତ୍ଥାଭରଣେହି ୱିଭୂସିତ୍ୱା ସୁମଣ୍ଡିତପସାଦିତଂ କତ୍ୱା। ଅଟ୍ଠାସିଂ ୱେସିଦ୍ୱାରମ୍ହି, ଲୁଦ୍ଦୋ ପାସମିୱୋଡ୍ଡିୟାତି ମିଗଲୁଦ୍ଦୋ ୱିୟ ମିଗାନଂ ବନ୍ଧନତ୍ଥାୟ ଦଣ୍ଡୱାକୁରାଦିମିଗପାସଂ, ମାରସ୍ସ ପାସଭୂତଂ ଯଥାୱୁତ୍ତଂ ମମ କାୟଂ ୱେସିଦ୍ୱାରମ୍ହି ୱେସିୟା ଘରଦ୍ୱାରେ ଓଡ୍ଡିୟିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସିଂ।

ପିଳନ୍ଧନଂ ୱିଦଂସେନ୍ତୀ, ଗୁୟ୍ହଂ ପକାସିକଂ ବହୁନ୍ତି ଉରୁଜଘନଥନଦସ୍ସନାଦିକଂ ଗୁୟ୍ହଞ୍ଚେୱ ପାଦଜାଣୁସିରାଦିକଂ ପକାସଞ୍ଚାତି ଗୁୟ୍ହଂ ପକାସିକଞ୍ଚ ବହୁଂ ନାନପ୍ପକାରଂ ପିଳନ୍ଧନଂ ଆଭରଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୀ। ଅକାସିଂ ୱିୱିଧଂ ମାୟଂ, ଉଜ୍ଜଗ୍ଘନ୍ତୀ ବହୁଂଜନନ୍ତି ଯୋବ୍ବନମଦମତ୍ତଂ ବହୁଂ ବାଲଜନଂ ୱିପ୍ପଲମ୍ଭେତୁଂ ହସନ୍ତୀ ଗନ୍ଧମାଲାୱତ୍ଥାଭରଣାଦୀହି ସରୀରସଭାୱପଟିଚ୍ଛାଦନେନ ହସୱିଲାସଭାୱାଦୀହି ତେହି ଚ ୱିୱିଧଂ ନାନପ୍ପକାରଂ ୱଞ୍ଚନଂ ଅକାସିଂ।

ସାଜ୍ଜ ପିଣ୍ଡଂ ଚରିତ୍ୱାନ…ପେ… ଅୱିତକ୍କସ୍ସ ଲାଭିନୀତି ସା ଅହଂ ଏୱଂ ପମାଦୱିହାରିନୀ ସମାନା ଅଜ୍ଜ ଇଦାନି ଅୟ୍ୟସ୍ସ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରସ୍ସ ଓୱାଦେ ଠତ୍ୱା ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ମୁଣ୍ଡା ସଙ୍ଘାଟିପାରୁତା ହୁତ୍ୱା ପିଣ୍ଡଂ ଚରିତ୍ୱାନ ଭିକ୍ଖାହାରଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନା ରୁକ୍ଖମୂଲମ୍ହି ରୁକ୍ଖମୂଲେ ୱିୱିତ୍ତାସନେ ନିସିନ୍ନା ଦୁତିୟଜ୍ଝାନପାଦକସ୍ସ ଅଗ୍ଗଫଲସ୍ସ ଅଧିଗମେନ ଅୱିତକ୍କସ୍ସ ଲାଭିନୀ ଅମ୍ହୀତି ଯୋଜନା।

ସବ୍ବେ ଯୋଗାତି କାମଯୋଗାଦୟୋ ଚତ୍ତାରୋପି ଯୋଗା। ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନାତି ପଠମମଗ୍ଗାଦିନା ଯଥାରହଂ ସବ୍ବଦେୱ ଉଚ୍ଛିନ୍ନା ପହୀନା। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ।

ୱିମଲାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ସୀହାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ଅୟୋନିସୋ ମନସିକାରାତିଆଦିକା ସୀହାୟ ଥେରିୟା ଗାଥା । ଅୟମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସୟଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନିତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ୱେସାଲିୟଂ ସୀହସେନାପତିନୋ ଭଗିନିୟା ଧୀତା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ତସ୍ସା ‘‘ମାତୁଲସ୍ସ ନାମଂ କରୋମା’’ତି ସୀହାତି ନାମଂ ଅକଂସୁ। ସା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ସତ୍ଥାରା ସୀହସ୍ସ ସେନାପତିନୋ ଧମ୍ମେ ଦେସିୟମାନେ ତଂ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ପଟିଲଦ୍ଧସଦ୍ଧା ମାତାପିତରୋ ଅନୁଜାନାପେତ୍ୱା ପବ୍ବଜି। ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଚ ୱିପସ୍ସନଂ ଆରଭିତ୍ୱାପି ବହିଦ୍ଧା ପୁଥୁତ୍ତାରମ୍ମଣେ ୱିଧାୱନ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ ନିୱତ୍ତେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ସତ୍ତ ସଂୱଚ୍ଛରାନି ମିଚ୍ଛାୱିତକ୍କେହି ବାଧୀୟମାନା ଚିତ୍ତସ୍ସାଦଂ ଅଲଭନ୍ତୀ ‘‘କିଂ ମେ ଇମିନା ପାପଜୀୱିତେନ , ଉବ୍ବନ୍ଧିତ୍ୱା ମରିସ୍ସାମୀ’’ତି ପାସଂ ଗହେତ୍ୱା ରୁକ୍ଖସାଖାୟଂ ଲଗ୍ଗିତ୍ୱା ତଂ ଅତ୍ତନୋ କଣ୍ଠେ ପଟିମୁଞ୍ଚନ୍ତୀ ପୁବ୍ବାଚିଣ୍ଣୱସେନ ୱିପସ୍ସନାୟ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନୀହରି, ଅନ୍ତିମଭୱିକତାୟ ପାସସ୍ସ ବନ୍ଧନଂ ଗୀୱଟ୍ଠାନେ ଅହୋସି, ଞାଣସ୍ସ ପରିପାକଂ ଗତତ୍ତା ସା ତାୱଦେୱ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତସମକାଲମେୱ ଚ ପାସବନ୍ଧୋ ଗୀୱତୋ ମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ୱିନିୱତ୍ତି। ସା ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠିତା ଉଦାନୱସେନ –

୭୭।

‘‘ଅୟୋନିସୋ ମନସିକାରା, କାମରାଗେନ ଅଟ୍ଟିତା;

ଅହୋସିଂ ଉଦ୍ଧତା ପୁଦ୍ଧେ, ଚିତ୍ତେ ଅୱସୱତ୍ତିନୀ।

୭୮।

‘‘ପରିୟୁଟ୍ଠିତା କ୍ଲେସେହି, ସୁଭସଞ୍ଞାନୁୱତ୍ତିନୀ;

ସମଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ନ ଲଭିଂ, ରାଗଚିତ୍ତୱସାନୁଗା।

୭୯।

‘‘କିସା ପଣ୍ଡୁ ୱିୱଣ୍ଣା ଚ, ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ଚାରିହଂ;

ନାହଂ ଦିୱା ୱା ରତ୍ତିଂ ୱା, ସୁଖଂ ୱିନ୍ଦିଂ ସୁଦୁକ୍ଖିତା।

୮୦।

‘‘ତତୋ ରଜ୍ଜୁଂ ଗହେତ୍ୱାନ, ପାୱିସିଂ ୱନମନ୍ତରଂ;

ୱରଂ ମେ ଇଧ ଉବ୍ବନ୍ଧଂ, ୟଞ୍ଚ ହୀନଂ ପୁନାଚରେ।

୮୧।

‘‘ଦଳ୍ହପାସଂ କରିତ୍ୱାନ, ରୁକ୍ଖସାଖାୟ ବନ୍ଧିୟ;

ପକ୍ଖିପିଂ ପାସଂ ଗୀୱାୟଂ, ଅଥ ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚି ମେ’’ତି। –

ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ଅୟୋନିସୋ ମନସିକାରାତି ଅନୁପାୟମନସିକାରେନ, ଅସୁଭେ ସୁଭନ୍ତି ୱିପଲ୍ଲାସଗ୍ଗାହେନ। କାମରାଗେନ ଅଟ୍ଟିତାତି କାମଗୁଣେସୁ ଛନ୍ଦରାଗେନ ପୀଳିତା। ଅହୋସିଂ ଉଦ୍ଧତା ପୁବ୍ବେ, ଚିତ୍ତେ ଅୱସୱତ୍ତିନୀତି ପୁବ୍ବେ ମମ ଚିତ୍ତେ ମୟ୍ହଂ ୱସେ ଅୱତ୍ତମାନେ ଉଦ୍ଧତା ନାନାରମ୍ମଣେ ୱିକ୍ଖିତ୍ତଚିତ୍ତା ଅସମାହିତା ଅହୋସିଂ।

ପରିୟୁଟ୍ଠିତା କ୍ଲେସେହି, ସୁଭସଞ୍ଞାନୁୱତ୍ତିନୀତି ପରିୟୁଟ୍ଠାନପତ୍ତେହି କାମରାଗାଦିକିଲେସେହି ଅଭିଭୂତା ରୂପାଦୀସୁ ସୁଭନ୍ତି ପୱତ୍ତାୟ କାମସଞ୍ଞାୟ ଅନୁୱତ୍ତନସୀଲା। ସମଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ନ ଲଭିଂ, ରାଗଚିତ୍ତୱସାନୁଗାତି କାମରାଗସମ୍ପୟୁତ୍ତଚିତ୍ତସ୍ସ ୱସଂ ଅନୁଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ଇସକମ୍ପି ଚିତ୍ତସ୍ସ ସମଂ ଚେତୋସମଥଂ ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତଂ ନ ଲଭିଂ।

କିସା ପଣ୍ଡୁ ୱିୱଣ୍ଣା ଚାତି ଏୱଂ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭାୱେନ କିସା ଧମନିସନ୍ଥତଗତ୍ତା ଉପ୍ପଣ୍ଡୁପ୍ପଣ୍ଡୁକଜାତା ତତୋ ଏୱ ୱିୱଣ୍ଣା ୱିଗତଛୱିୱଣ୍ଣା ଚ ହୁତ୍ୱା। ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନୀତି ସତ୍ତ ସଂୱଚ୍ଛରାନି। ଚାରିହନ୍ତି ଚରିଂ ଅହଂ। ନାହଂ ଦିୱା ୱାରତ୍ତିଂ ୱା, ସୁଖଂ ୱିନ୍ଦିଂ ସୁଦୁକ୍ଖିତାତି ଏୱମହଂ ସତ୍ତସୁ ସଂୱଚ୍ଛରେସୁ କିଲେସଦୁକ୍ଖେନ ଦୁକ୍ଖିତା ଏକଦାପି ଦିୱା ୱା ରତ୍ତିଂ ୱା ସମଣସୁଖଂ ନ ପଟିଲଭିଂ।

ତତୋତି କିଲେସପରିୟୁଟ୍ଠାନେନ ସମଣସୁଖାଲାଭଭାୱତୋ। ରଜ୍ଜୁଂ ଗହେତ୍ୱାନ ପାୱିସିଂ, ୱନମନ୍ତରନ୍ତି ପାସରଜ୍ଜୁଂ ଆଦାୟ ୱନନ୍ତରଂ ପାୱିସିଂ। କିମତ୍ଥଂ ପାୱିସୀତି ଚେ ଆହ – ‘‘ୱରଂ ମେ ଇଧ ଉବ୍ବନ୍ଧଂ, ୟଞ୍ଚ ହୀନଂ ପୁନାଚରେ’’ତି ୟଦହଂ ସମଣଧମ୍ମଂ କାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ହୀନଂ ଗିହିଭାୱଂ ପୁନ ଆଚରେ ଆଚରେୟ୍ୟଂ ଅନୁତିଟ୍ଠେୟ୍ୟଂ, ତତୋ ସତଗୁଣେନ ସହସ୍ସଗୁଣେନ ଇମସ୍ମିଂ ୱନନ୍ତରେ ଉବ୍ବନ୍ଧଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ମରଣଂ ମେ ୱରଂ ସେଟ୍ଠନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚି ମେତି ୟଦା ରୁକ୍ଖସାଖାୟ ବଦ୍ଧପାସଂ ଗୀୱାୟଂ ପକ୍ଖିପି, ଅଥ ତଦନନ୍ତରମେୱ ୱୁଟ୍ଠାନଗାମିନିୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗେନ ଘଟିତତ୍ତା

ମଗ୍ଗପଟିପାଟିଯା ସଙ୍ଖାସଓ୍ୱେହି ମମ ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚି ୱିମୁତ୍ତଂ ଅହୋସୀତି।

ସୀହାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ସୁନ୍ଦରୀନନ୍ଦାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ଆତୁରଂ ଅସୁଚିନ୍ତିଆଦିକା ସୁନ୍ଦରୀନନ୍ଦାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି କିର ପଦୁମୁତ୍ତରସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ ହଂସୱତୀନଗରେ କୁଲଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା, ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତୀ ସତ୍ଥାରଂ ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଝାଯିନୀନଂ ଅଗ୍ଗଟ୍ଠାନେ ଠପେନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଅଧିକାରକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ତଂ ଠାନନ୍ତରଂ ପତ୍ଥେତ୍ୱା କୁସଲଂ ଉପଚିନନ୍ତୀ କପ୍ପସତସହସ୍ସଂ ଦେୱମନୁସ୍ସେସୁ ସଂସରନ୍ତୀ ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ସକ୍ୟରାଜକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ନନ୍ଦାତିସ୍ସା ନାମଂ ଅକଂସୁ। ଅପରଭାଗେ ରୂପସମ୍ପତ୍ତିଯା ସୁନ୍ଦରୀନନ୍ଦା, ଜନପଦକଲ୍ୟାଣୀତି ଚ ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ। ସା ଅମ୍ହାକଂ ଭଗୱତି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ କପିଲୱତ୍ଥୁଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନନ୍ଦକୁମାରଞ୍ଚ ରାହୁଲକୁମାରଞ୍ଚ ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା ଗତେ ସୁଦ୍ଧୋଦନମହାରାଜେ ଚ ପରିନିବ୍ବୁତେ ମହାପଜାପତିଗୋତମିଯା ରାହୁଲମାତାଯ ଚ ପବ୍ବଜିତାଯ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ମଯ୍ହଂ ଜେଟ୍ଠଭାତା ଚକ୍କୱତ୍ତିରଜ୍ଜଂ ପହାଯ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଲୋକେ ଅଗ୍ଗପୁଗ୍ଗଲୋ ବୁଦ୍ଧୋ ଜାତୋ, ପୁତ୍ତୋପିସ୍ସ ରାହୁଲକୁମାରୋ ପବ୍ବଜି, ଭତ୍ତାପି ମେ ନନ୍ଦରାଜା, ମାତାପି ମହାପଜାପତିଗୋତମୀ, ଭଗିନୀପି ରାହୁଲମାତା ପବ୍ବଜିତା, ଇଦାନାହଂ ଗେହେ କିଂ କରିସ୍ସାମି, ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଞାତିସିନେହେନ ପବ୍ବଜି, ନୋ ସଦ୍ଧାଯ। ତସ୍ମା ପବ୍ବଜିତ୍ୱାପି ରୂପଂ ନିସ୍ସାଯ ଉପ୍ପନ୍ନମଦା। ‘‘ସତ୍ଥା ରୂପଂ ୱିୱଣ୍ଣେତି ଗରହତି, ଅନେକପରିଯାଯେନ ରୂପେ ଆଦୀନୱଂ ଦସ୍ସେତୀ’’ତି ବୁଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାନଂ ନ ଗଚ୍ଛତୀତିଆଦି ସବ୍ବଂ ହେଟ୍ଠା ଅଭିରୂପନନ୍ଦାଯ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅଯଂ ପନ ୱିସେସୋ – ସତ୍ଥାରା ନିମ୍ମିତଂ ଇତ୍ଥିରୂପଂ ଅନୁକ୍କମେନ ଜରାଭିଭୂତଂ ଦିସ୍ୱା ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋନ୍ତିଯା ଥେରିଯା କମ୍ମଟ୍ଠାନାଭିମୁଖଂ ଚିତ୍ତଂ ଅହୋସି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ସତ୍ଥା ତସ୍ସା ସପ୍ପାଯୱସେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ –

୮୨।

‘‘ଆତୁରଂ ଅସୁଚିଂ ପୂତିଂ, ପସ୍ସ ନନ୍ଦେ ସମୁସ୍ସଯଂ;

ଅସୁଭାଯ ଚିତ୍ତଂ ଭାୱେହି, ଏକଗ୍ଗଂ ସୁସମାହିତଂ।

୮୩।

‘‘ଯଥା ଇଦଂ ତଥା ଏତଂ, ଯଥା ଏତଂ ତଥା ଇଦଂ;

ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଂ ପୂତିକଂ ୱାତି, ବାଲାନଂ ଅଭିନନ୍ଦିତଂ।

୮୪।

‘‘ଏୱମେତଂ ଅୱେକ୍ଖନ୍ତୀ, ରତ୍ତିନ୍ଦିୱମତନ୍ଦିତା;

ତତୋ ସକାଯ ପଞ୍ଞାଯ, ଅଭିନିବ୍ବିଜ୍ଝ ଦକ୍ଖିସ’’ନ୍ତି। –

ଇମା ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି।

ସା ଦେସନାନୁସାରେନ ଞାଣଂ ପେସେତ୍ୱା ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ତସ୍ସା ଉପରିମଗ୍ଗତ୍ଥାଯ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ‘‘ନନ୍ଦେ, ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ଅପ୍ପମତ୍ତକୋପି ସାରୋ ନତ୍ଥି, ମଂସଲୋହିତଲେପନୋ ଜରାଦୀନଂ ୱାସଭୂତୋ, ଅଟ୍ଠିପୁଞ୍ଜମତ୍ତୋ ଏୱାଯ’’ନ୍ତି ଦସ୍ସେତୁଂ –

‘‘ଅଟ୍ଠୀନଂ ନଗରଂ କତଂ, ମଂସଲୋହିତଲେପନଂ;

ଯତ୍ଥ ଜରା ଚ ମଚ୍ଚୁ ଚ, ମାନୋ ମକ୍ଖୋ ଚ ଓହିତୋ’’ତି। (ଧ। ପ। ୧୫୦) –

ଧମ୍ମପଦେ ଇମଂ ଗାଥମାହ।

ସା ଦେସନାୱସାନେ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଅପଦାନେ (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୩।୧୬୬-୨୧୯) –

''ପଦୁମୁତ୍ତରୋ ନାମ ଜିନୋ, ସବ୍ବଧମ୍ମାନ ପାରଗୂ;

ଇତୋ ସତସହସ୍ସମ୍ହି, କପ୍ପେ ଉପ୍ପଜ୍ଜି ନାଯକୋ।

''ଓୱାଦକୋ ୱିଞ୍ଞାପକୋ, ତାରକୋ ସବ୍ବପାଣିନଂ;

ଦେସନାକୁସଲୋ ବୁଦ୍ଧୋ, ତାରେସି ଜନତଂ ବହୁଂ।

''ଅନୁକମ୍ପକୋ କାରୁଣିକୋ, ହିତେସୀ ସବ୍ବପାଣିନଂ;

ସମ୍ପତ୍ତେ ତିତ୍ଥିଯେ ସବ୍ବେ, ପଞ୍ଚସୀଲେ ପତିଟ୍ଠପି।

''ଏୱଂ ନିରାକୁଲଂ ଆସି, ସୁଞ୍ଞତଂ ତିତ୍ଥିଯେହି ଚ;

ୱିଚିତ୍ତଂ ଅରହନ୍ତେହି, ୱସୀଭୂତେହି ତାଦିଭି।

''ରତନାନଟ୍ଠପଞ୍ଞାସଂ, ଉଗ୍ଗତୋୱ ମହାମୁନି;

କଞ୍ଚନଗ୍ଘିଯସଙ୍କାସୋ, ବାତ୍ତିଂସୱରଲକ୍ଖଣୋ।

''ୱସ୍ସସତସହସ୍ସାନି, ଆଯୁ ୱିଜ୍ଜତି ତାୱଦେ;

ତାୱତା ତିଟ୍ଠମାନୋ ସୋ, ତାରେସି ଜନତଂ ବହୁଂ।

''ତଦାହଂ ହଂସୱତିଯଂ, ଜାତା ସେଟ୍ଠିକୁଲେ ଅହୁଂ;

ନାନାରତନପଜ୍ଜୋତେ, ମହାସୁଖସମପ୍ପିତା।

''ଉପେତ୍ୱା ତଂ ମହାୱୀରଂ, ଅସ୍ସୋସିଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ;

ଅମତଂ ପରମସ୍ସାଦଂ, ପରମତ୍ଥନିୱେଦକଂ।

''ତଦା ନିମନ୍ତଯିତ୍ୱାନ, ସସଙ୍ଘଂ ଲୋକନାଯକଂ;

ଦତ୍ୱା ତସ୍ସ ମହାଦାନଂ, ପସନ୍ନା ସେହି ପାଣିଭି।

''ଝାଯିନୀନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ, ଅଗ୍ଗଟ୍ଠାନମପତ୍ଥଯିଂ;

ନିପଚ୍ଚ ସିରସା ଧୀରଂ, ସସଙ୍ଘଂ ଲୋକନାଯକଂ।

''ତଦା ଅଦନ୍ତଦମକୋ, ତିଲୋକସରଣୋ ପଭୂ;

ବ୍ୟାକାସି ନରସାରଥି, ଲଚ୍ଛସେ ତଂ ସୁପତ୍ଥିତଂ।

‘‘ସତସହସ୍ସିତୋ କପ୍ପେ, ଓକ୍କାକକୁଲସମ୍ଭୱୋ;

ଗୋତମୋ ନାମ ଗୋତ୍ତେନ, ସତ୍ଥା ଲୋକେ ଭୱିସ୍ସତି।

‘‘ତସ୍ସ ଧମ୍ମେସୁ ଦାୟାଦା, ଓରସା ଧମ୍ମନିମ୍ମିତା;

ନନ୍ଦାତି ନାମ ନାମେନ, ହେସ୍ସତି ସତ୍ଥୁ ସାୱିକା।

‘‘ତଂ ସୁତ୍ୱା ମୁଦିତା ହୁତ୍ୱା, ୟାୱଜୀୱଂ ତଦା ଜିନଂ;

ମେତ୍ତଚିତ୍ତା ପରିଚରିଂ, ପଚ୍ଚୟେହି ୱିନାୟକଂ।

‘‘ତେନ କମ୍ମେନ ସୁକତେନ, ଚେତନାପଣିଧୀହି ଚ;

ଜହିତ୍ୱା ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ତାୱତିଂସମଗଚ୍ଛହଂ।

‘‘ତତୋ ଚୁତା ୟାମମଗଂ, ତତୋହଂ ତୁସିତଂ ଗତା;

ତତୋ ଚ ନିମ୍ମାନରତିଂ, ୱସୱତ୍ତିପୁରଂ ତତୋ।

‘‘ୟତ୍ଥ ୟତ୍ଥୂପପଜ୍ଜାମି, ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱାହସା;

ତତ୍ଥ ତତ୍ଥେୱ ରାଜୂନଂ, ମହେସିତ୍ତମକାରୟିଂ।

‘‘ତତୋ ଚୁତା ମନୁସ୍ସତ୍ତେ, ରାଜାନଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିନଂ;

ମଣ୍ଡଲୀନଞ୍ଚ ରାଜୂନଂ, ମହେସିତ୍ତମକାରୟିଂ।

‘‘ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୋତ୍ୱାନ, ଦେୱେସୁ ମନୁଜେସୁ ଚ;

ସବ୍ବତ୍ଥ ସୁଖିତା ହୁତ୍ୱା, ନେକକପ୍ପେସୁ ସଂସରିଂ।

‘‘ପଚ୍ଛିମେ ଭୱେ ସମ୍ପତ୍ତେ, ସୁରମ୍ମେ କପିଲୱ୍ହୟେ;

ରଞ୍ଞୋ ସୁଦ୍ଧୋଦନସ୍ସାହଂ, ଧୀତା ଆସିଂ ଅନିନ୍ଦିତା।

‘‘ସିରିୟା ରୂପିନିଂ ଦିସ୍ୱା, ନନ୍ଦିତଂ ଆସି ତଂ କୁଲଂ;

ତେନ ନନ୍ଦାତି ମେ ନାମଂ, ସୁନ୍ଦରଂ ପୱରଂ ଅହୁ।

‘‘ୟୁୱତୀନଞ୍ଚ ସବ୍ବାସଂ, କଲ୍ୟାଣୀତି ଚ ୱିସ୍ସୁତା;

ତସ୍ମିମ୍ପି ନଗରେ ରମ୍ମେ, ଠପେତ୍ୱା ତଂ ୟସୋଧରଂ।

‘‘ଜେଟ୍ଠୋ ଭାତା ତିଲୋକଗ୍ଗୋ, ପଚ୍ଛିମୋ ଅରହା ତଥା;

ଏକାକିନୀ ଗହଟ୍ଠାହଂ, ମାତରା ପରିଚୋଦିତା।

‘‘ସାକିଯମ୍ହି କୁଲେ ଜାତା, ପୁତ୍ତେ ବୁଦ୍ଧାନୁଜା ତୁୱଂ;

ନନ୍ଦେନପି ୱିନା ଭୂତା, ଅଗାରେ କିନ୍ନୁ ଅଚ୍ଛସି।

‘‘ଜରାୱସାନଂ ଯୋବ୍ବଞ୍ଚଂ, ରୂପଂ ଅସୁଚିସମ୍ମତଂ;

ରୋଗନ୍ତମପିଚାରୋଗ୍ୟଂ, ଜୀୱିତଂ ମରଣନ୍ତିକଂ।

‘‘ଇଦମ୍ପି ତେ ସୁଭଂ ରୂପଂ, ସସୀକନ୍ତଂ ମନୋହରଂ;

ଭୂସନାନଂ ଅଲଙ୍କାରଂ, ସିରିସଙ୍ଘାଟସଂନିଭଂ।

‘‘ପୁଞ୍ଜିତଂ ଲୋକସାରଂୱ, ନୟନାନଂ ରସାୟନଂ;

ପୁଞ୍ଞାନଂ କିତ୍ତିଜନନଂ, ଉକ୍କାକକୁଲନନ୍ଦନଂ।

‘‘ନ ଚିରେନେୱ କାଲେନ, ଜରା ସମଧିସେସ୍ସତି;

ୱିହାୟ ଗେହଂ କାରୁଞ୍ଞେ, ଚର ଧମ୍ମମନିନ୍ଦିତେ।

‘‘ସୁତ୍ୱାହଂ ମାତୁ ୱଚନଂ, ପବ୍ବଜିଂ ଅନଗାରିୟଂ;

ଦେହେନ ନତୁ ଚିତ୍ତେନ, ରୂପଯୋବ୍ବନଲାଳିତା।

‘‘ମହତା ଚ ପୟତ୍ତେନ, ଝାନଜ୍ଝେନ ପରଂ ମମ;

କାତୁଞ୍ଚ ୱଦତେ ମାତା, ନ ଚାହଂ ତତ୍ଥ ଉସ୍ସୁକା।

‘‘ତତୋ ମହାକାରୁଣିକୋ, ଦିସ୍ୱା ମଂ କାମଲାଲସଂ;

ନିବ୍ବନ୍ଦନତ୍ଥଂ ରୂପସ୍ମିଂ, ମମ ଚକ୍ଖୁପଥେ ଜିନୋ।

‘‘ସକେନ ଆନୁଭାୱେନ, ଇତ୍ଥିଂ ମାପେସି ସୋଭିନିଂ;

ଦସ୍ସନୀୟଂ ସୁରୁଚିରଂ, ମମତୋପି ସୁରୂପିନିଂ।

‘‘ତମହଂ ୱିମ୍ହିତା ଦିସ୍ୱା, ଅତିୱିମ୍ହିତଦେହିନିଂ;

ଚିନ୍ତୟିଂ ସଫଲଂ ମେତି, ନେତ୍ତଲାଭଞ୍ଚ ମାନୁସଂ।

‘‘ତମହଂ ଏହି ସୁଭଗେ, ଯେନତ୍ଥୋ ତଂ ୱଦେହି ମେ;

କୁଲଂ ତେ ନାମଗୋତ୍ତଞ୍ଚ, ୱଦ ମେ ଯଦି ତେ ପିୟଂ।

‘‘ନ ୱଞ୍ଚକାଲୋ ସୁଭଗେ, ଉଚ୍ଛଙ୍ଗେ ମଂ ନିୱାସୟ;

ସୀଦନ୍ତୀୱ ମମଙ୍ଗାନି, ପସୁତ୍ତଯମୁହୁତ୍ତକଂ।

''ତତୋ ସୀସଂ ମମଙ୍ଗେ ସା, କତ୍ୱା ସଯି ସୁଲୋଚନା;

ତସ୍ସା ନଲାଟେ ପତିତା, ଲୁଦ୍ଧା ପରମଦାରୁଣା।

''ସହ ତସ୍ସା ନିପାତେନ, ପିଳଅକା ଉପପଜ୍ଜଥ;

ପଗ୍ଗରିଂସୁ ପଭିନ୍ନା ଚ, କୁଣପା ପୁବ୍ବଲୋହିତା।

''ପଭିନ୍ନଂ ୱଦନଞ୍ଚାପି, କୁଣପଂ ପୂତିଗନ୍ଧନଂ;

ଉଦ୍ଧୁମାତଂ ୱିନିଲଞ୍ଚ, ପୁବ୍ବଞ୍ଚାପି ସରୀରକଂ।

''ସା ପୱେଦିତସବ୍ବଙ୍ଗୀ, ନିସ୍ସସନ୍ତୀ ମୁହୁଂ ମୁହୁଂ;

ୱେଦଯନ୍ତୀ ସକଂ ଦୁକ୍ଖଂ, କରୁଣଂ ପରିଦେୱଯି।

''ଦୁକ୍ଖେନ ଦୁକ୍ଖିତା ହୋମି, ଫୁସଯନ୍ତି ଚ ୱେଦନା;

ମହାଦୁକ୍ଖେ ନିମୁଗ୍ଗମ୍ହି, ସରଣଂ ହୋହି ମେ ସଖୀ।

''କୁହିଂ ୱଦନସୋତଂ ତେ, କୁହିଂ ତେ ତୁଙ୍ଗନାସିକା;

ତମ୍ବବିମ୍ବୱରୋଟ୍ଠନ୍ତେ, ୱଦନଂ ତେ କୁହିଂ ଗତଂ।

''କୁହିଂ ସସୀନିଭଂ ୱଣ୍ଣଂ, କମ୍ବୁଗୀୱା କୁହିଂ ଗତା;

ଦୋଳଆ ଲୋଲାୱ ତେ କଣ୍ଣା, ୱେୱଣ୍ଣଂ ସମୁପାଗତା।

''ମକୁଳଅଖାରକାକାରା, କଲିକାୱ ପଯୋଧରା;

ପଭିନ୍ନା ପୂତିକୁଣପା, ଦୁଟ୍ଠଗନ୍ଧିତ୍ତମାଗତା।

''ୱେଦିମଜ୍ଝାୱ ସୁସ୍ସୋଣୀ, ସୂନାୱ ନୀତକିବ୍ବିସା;

ଜାତା ଅମଜ୍ଝଭରିତା, ଅହୋ ରୂପମସସ୍ସତଂ।

''ସବ୍ବଂ ସରୀରସଞ୍ଜାତଂ, ପୂତିଗନ୍ଧଂ ଭଯାନକଂ;

ସୁସାନମିୱ ବୀଭଚ୍ଛଂ, ରମନ୍ତେ ଯତ୍ଥ ବାଲିସା।

''ତଦା ମହାକାରୁଣିକୋ, ଭାତା ମେ ଲୋକନାଯକୋ;

ଦିସ୍ୱା ସଂୱିଗ୍ଗଚିତ୍ତଂ ମଂ, ଇମା ଗାଥା ଅଭାସଥ।

‘‘ଆତୁରଂ କୁଣପଂ ପୂତିଂ, ପସ୍ସ ନନ୍ଦେ ସମୁସ୍ସଯଂ;

ଅସୁଭାଯ ଚିତ୍ତଂ ଭାଵେହି, ଏକଗ୍ଗଂ ସୁସମାହିତଂ।

‘‘ଯଥା ଇଦଂ ତଥା ଏତଂ, ଯଥା ଏତଂ ତଥା ଇଦଂ;

ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଂ ପୂତିକଂ ଵାତି, ବାଲାନଂ ଅଭିନନ୍ଦିତଂ।

‘‘ଏଵମେତଂ ଅଵେକ୍ଖନ୍ତୀ, ରତ୍ତିନ୍ଦିଵମତନ୍ଦିତା;

ତତୋ ସକାଯ ପଞ୍ଞାଯ, ଅଭିନିବ୍ବିଜ୍ଝ ଦକ୍ଖିସଂ।

‘‘ତତୋହଂ ଅତିସଂଵିଗ୍ଗା, ସୁତ୍ଵା ଗାଥା ସୁଭାସିତା;

ତତ୍ରଟ୍ଠିତାଵହଂ ସନ୍ତୀ, ଅରହତ୍ତମପାପୁଣିଂ।

‘‘ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ନିସିନ୍ନାହଂ, ସଦା ଝାନପରାଯଣା;

ଜିନୋ ତସ୍ମିଂ ଗୁଣେ ତୁଟ୍ଠୋ, ଏତଦଗ୍ଗେ ଠପେସି ମଂ।

‘‘କିଲେସା ଝାପିତା ମଯ୍ହଂ…ପେ… କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ’’ନ୍ତି।

ଅରହତ୍ତଂ ପନ ପତ୍ଵା ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖିତ୍ଵା ଉଦାନଵସେନ ‘‘ଆତୁରଂ ଅସୁଚି’’ନ୍ତିଆଦିନା ସତ୍ଥାରା ଦେସିତାହି ତୀହି ଗାଥାହି ସଦ୍ଧିଂ –

୮୫।

‘‘ତସ୍ସା ମେ ଅପ୍ପମତ୍ତାଯ, ଵିଚିନନ୍ତିଯା ଯୋନିସୋ;

ଯଥାଭୂତଂ ଅଯଂ କାଯୋ, ଦିଟ୍ଠୋ ସନ୍ତରବାହିରୋ।

୮୬।

‘‘ଅଥ ନିବ୍ବିନ୍ଦହଂ କାଯେ, ଅଜ୍ଝତ୍ତଞ୍ଚ ଵିରଜ୍ଜହଂ;

ଅପ୍ପମତ୍ତା ଵିସଂଯୁତ୍ତା, ଉପସନ୍ତାମ୍ହି ନିବ୍ବୁତା’’ତି। –

ଇମା ଦ୍ଵେ ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ଏଵମେତଂ ଅଵେକ୍ଖନ୍ତୀ…ପେ… ଦକ୍ଖିସନ୍ତି ଏତଂ ଆତୁରାଦିସଭାଵଂ କାଯଂ ଏଵଂ ‘‘ଯଥା ଇଦଂ ତଥା ଏତ’’ନ୍ତିଆଦିନା ଵୁତ୍ତପ୍ପକାରେନ ରତ୍ତିନ୍ଦିଵଂ ସବ୍ବକାଲଂ ଅତନ୍ଦିତା ହୁତ୍ଵା ପରତୋ ଘୋସହେତୁକଂ ସୁତମଯଞାଣଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ଵା, ତତୋ ତଂନିମିତ୍ତଂ ଅତ୍ତନି ସମ୍ଭୂତତ୍ତା ସକାଯଭାଵନାମଯାଯ ପଞ୍ଞାଯ ଯାଥାଵତୋ ଘନଵିନିବ୍ଭୋଗକରଣେନ ଅଭିନିବ୍ବିଜ୍ଝ, କଥଂ ନୁ ଖୋ ଦକ୍ଖିସଂ ପସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି ଆଭୋଗପୁରେଚାରିକେନ ପୁବ୍ବଭାଗଞାଣଚକ୍ଖୁନା ଅଵେକ୍ଖନ୍ତୀ ଵିଚିନନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତେନାହ ‘‘ତସ୍ସା ମେ ଅପ୍ପମତ୍ତାଯା’’ତିଆଦି। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ତସ୍ସା ମେ ସତିଅଵିପ୍ପଵାସେନ ଅପ୍ପମତ୍ତାଯ ଯୋନିସୋ ଉପାଯେନ ଅନିଚ୍ଚାଦିଵସେନ ଵିପସ୍ସନାପଞ୍ଞାଯ ଵିଚିନନ୍ତିଯା ଵୀମଂସନ୍ତିଯା, ଅଯଂ ଖନ୍ଧପଞ୍ଚକସଙ୍ଖାତୋ କାଯୋ ସସନ୍ତାନପରସନ୍ତାନଵିଭାଗତୋ ସନ୍ତରବାହିରୋ ଯଥାଭୂତଂ ଦିଟ୍ଠୋ।

ଅଥ ତଥା ଦସ୍ସନତୋ ପଚ୍ଛା ନିବ୍ବିଦହଂ କାଯେ ୱିପସ୍ସନାପଞ୍ଞାସହିତାଯ ମଗ୍ଗପଞ୍ଞାଯ ଅତ୍ତଭାୱେ ନିବ୍ବିନ୍ଦିଂ, ୱିସେସତୋୱ ଅଜ୍ଝତ୍ତସନ୍ତାନେ ୱିରଜ୍ଜି ୱିରାଗଂ ଆପଜ୍ଜିଂ, ଅହଂ ଯଥାଭୂତାଯ ଅପ୍ପମାଦପଟିପତ୍ତିଯା ମତ୍ଥକପ୍ପତ୍ତିଯା ଅପ୍ପମତ୍ତା ସବ୍ବସୋ ସଂଯୋଜନାନଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ତା ୱିସଂଯୁତ୍ତା ଉପସନ୍ତା ଚ ନିବ୍ବୁତା ଚ ଅମ୍ହୀତି।

ସୁନ୍ଦରୀନନ୍ଦାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ନନ୍ଦୁତ୍ତରାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ଅଗ୍ଗିଂଚନ୍ଦଞ୍ଚାତିଆଦିକା ନନ୍ଦୁତ୍ତରାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନିତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ କୁରୁରଟ୍ଠେ କମ୍ମାସଧମ୍ମନିଗମେ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା , ଏକଚ୍ଚାନି ୱିଜ୍ଜାଟ୍ଠାନାନି ସିପ୍ପାଯତନାନି ଚ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ନିଗଣ୍ଠପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା, ୱାଦପ୍ପସୁତା ଜମ୍ବୁସାଖଂ ଗହେତ୍ୱା ଭଦ୍ଦାକୁଣ୍ଡଲକେସା ୱିଯ ଜମ୍ବୁଦୀପତଲେ ୱିଚରନ୍ତୀ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ପରାଜଯଂ ପତ୍ତା ଥେରସ୍ସ ଓୱାଦେ ଠତ୍ୱା ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୀ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଉଦାନୱସେନ –

୮୭।

‘‘ଅଗ୍ଗିଂ ଚନ୍ଦଞ୍ଚ ସୂରିଯଞ୍ଚ, ଦେୱତା ଚ ନମସ୍ସିହଂ;

ନଦୀତିତ୍ଥାନି ଗନ୍ତ୍ୱାନ, ଉଦକଂ ଓରୁହାମିହଂ।

୮୮।

‘‘ବହୂୱତସମାଦାନା, ଅଡ୍ଢଂ ସୀସସ୍ସ ଓଲିଖିଂ;

ଛମାଯ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେମି, ରତ୍ତିଂ ଭତ୍ତଂ ନ ଭୁଞ୍ଜହଂ।

୮୯।

‘‘ୱିଭୂସାମଣ୍ଡନରତା, ନ୍ହାପନୁଚ୍ଛାଦନେହି ଚ;

ଉପକାସିଂ ଇମଂ କାଯଂ, କାମରାଗେନ ଅଟ୍ଟିତା।

୯୦।

‘‘ତତୋ ସଦ୍ଧଂ ଲଭିତ୍ୱାନ, ପବ୍ବଜିଂ ଅନଗାରିଯଂ;

ଦିସ୍ୱା କାଯଂ ଯଥାଭୂତଂ, କାମରାଗୋ ସମୂହତୋ।

୯୧।

‘‘ସବ୍ବେ ଭୱା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା, ଇଚ୍ଛା ଚ ପତ୍ଥନାପି ଚ;

ସବ୍ବଯୋଗୱିସଂଯୁତ୍ତା, ସନ୍ତିଂ ପାପୁଣି ଚେତସୋ’’ତି। –

ଇମା ପଞ୍ଚ ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ଅଗ୍ଗିଂ ଚନ୍ଦଞ୍ଚ ସୂରିୟଞ୍ଚ, ଦେୱତା ଚ ନମସ୍ସିହନ୍ତି ଅଗ୍ଗିପ୍ପମୁଖା ଦେୱାତି ଇନ୍ଦାନଂ ଦେୱାନଂ ଆରାଧନତ୍ଥଂ ଆହୁତିଂ ପଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିଞ୍ଚ, ମାସେ ମାସେ ସୁକ୍କପକ୍ଖସ୍ସ ଦୁତିୟାୟ ଚନ୍ଦଞ୍ଚ, ଦିୱସେ ଦିୱସେ ସାୟଂ ପାତଂ ସୂରିୟଞ୍ଚ, ଅଞ୍ଞା ଚ ବାହିରା ହିରଞ୍ଞଗବ୍ଭାଦୟୋ ଦେୱତା ଚ, ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗଂ ଗୱେସନ୍ତୀ ନମସ୍ସିହଂ ନମକ୍କାରଂ ଅହଂ ଅକାସିଂ। ନଦୀତିତ୍ଥାନିଗନ୍ତ୍ୱାନ, ଉଦକଂ ଓରୁହାମିହନ୍ତି ଗଙ୍ଗାଦୀନଂ ନଦୀନଂ ପୂଜାତିତ୍ଥାନି ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ସାୟଂ ପାତଂ ଉଦକଂ ଓତରାମି ଉଦକେ ନିମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅଙ୍ଗସିଞ୍ଚନଂ କରୋମି।

ବହୂୱତସମାଦାନାତି ପଞ୍ଚାତପତପ୍ପନାଦି ବହୁୱିଧୱତସମାଦାନା। ଗାଥାସୁଖତ୍ଥଂ ବହୂତି ଦୀଘକରଣଂ। ଅଡ୍ଢଂ ସୀସସ୍ସ ଓଲିଖିନ୍ତି ମଯ୍ହଂ ସୀସସ୍ସ ଅଡ୍ଢମେୱ ମୁଣ୍ଡେମି। କେଚି ‘‘ଅଡ୍ଢଂ ସୀସସ୍ସ ଓଲିଖିନ୍ତି କେସକଲାପସ୍ସ ଅଡ୍ଢଂ ଜଟାବନ୍ଧନୱସେନ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଅଡ୍ଢଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି’’ନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ୱଦନ୍ତି। ଛମାୟ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେମୀତି ଥଣ୍ଡିଲସାୟିନୀ ହୁତ୍ୱା ଅନନ୍ତରହିତାୟ ଭୂମିୟା ସୟାମି। ରତ୍ତିଂ ଭତ୍ତଂ ନ ଭୁଞ୍ଜହନ୍ତି ରତ୍ତୂପରତା ହୁତ୍ୱା ରତ୍ତିୟଂ ଭୋଜନଂ ନ ଭୁଞ୍ଜିଂ।

ୱିଭୂସାମଣ୍ଡନରତାତି ଚିରକାଲଂ ଅଭୁକିଲମଥାନୁୟୋଗେନ କିଲନ୍ତକାୟା ‘‘ଏୱଂ ସରୀରସ୍ସ କିଲମନେନ ନତ୍ଥି ପଞ୍ଞାସୁଦ୍ଧି। ସଚେ ପନ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ତୋସନୱସେନ ସରୀରସ୍ସ ତପ୍ପନେନ ସୁଦ୍ଧି ସିୟା’’ତି ମନ୍ତ୍ୱା ଇମଂ କାୟଂ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୀ ୱିଭୂସାୟଂ ମଣ୍ଡନେ ଚ ରତା ୱତ୍ଥାଲଙ୍କାରେହି ଅଲଙ୍କରଣେ ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ମଣ୍ଡନେ ଚ ଅଭିରତା। ନ୍ହାପନୁଚ୍ଛାଦନେହି ଚାତି ସମ୍ବାହନାଦୀନି କାରେତ୍ୱା ନ୍ହାପନେନ ଉଚ୍ଛାଦନେନ ଚ। ଉପକାସିଂ ଇମଂ କାୟନ୍ତି ଇମଂ ମମ କାୟଂ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହିଂ ସନ୍ତପ୍ପେସିଂ। କାମରାଗେନ ଅଟ୍ଟିତାତି ଏୱଂ କାୟଦଳ୍ହୀବହୁଲା ହୁତ୍ୱା ଅୟୋନିସୋମନସିକାରପଚ୍ଚୟା ପରିୟୁଟ୍ଠିତେନ କାମରାଗେନ ଅଟ୍ଟିତା ଅଭିଣ୍ହଂ ଉପଦ୍ଦୁତା ଅହୋସିଂ।

ତତୋ ସଦ୍ଧଂ ଲଭିତ୍ୱାନାତି ଏୱଂ ସମାଦିନ୍ନୱତାନି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା କାୟଦଳ୍ହୀବହୁଲା ୱାଦପ୍ପସୁତା ହୁତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱିଚରନ୍ତୀ ତତୋ ପଚ୍ଛା ଅପରଭାଗେ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଲଦ୍ଧୋୱାଦାନୁସାସନା ସଦ୍ଧଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା। ଦିସ୍ୱା କାୟଂ ୟଥାଭୂତନ୍ତି ସହ ୱିପସ୍ସନାୟ ମଗ୍ଗପଞ୍ଞାୟ ଇମଂ ମମ କାୟଂ ୟଥାଭୂତଂ ଦିସ୍ୱା ଅନାଗାମିମଗ୍ଗେନ ସଙ୍ଗସୋ କାମରାଗୋ ସମୂହତୋ। ତତୋ ପରଂ ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗେନ ସଙ୍ଗେ ଭୱା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା, ଇଚ୍ଛା ଚ ପତ୍ଥନାପି ଚାତି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୱିସୟାଭିଲାସସଙ୍ଖାତା ଇଚ୍ଛା ଚ ଆୟତିଭୱାଭିଲାସସଙ୍ଖାତା ପତ୍ଥନାପି ସଙ୍ଗେ ଭୱାପି ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନାତି ୟୋଜନା । ସନ୍ତିଂ ପାପୁଣି ଚେତସୋତି ଅଚ୍ଚନ୍ତଂ ସନ୍ତିଂ ଅରହତ୍ତଫଲଂ ପାପୁଣିଂ ଅଧିଗଚ୍ଛିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ନନ୍ଦୁତ୍ତରାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ମିତ୍ତାକାଳୀଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ସଦ୍ଧାୟପବ୍ବଜିତ୍ୱାନାତିଆଦିକା ମିତ୍ତାକାଳିୟା ଥେରିୟା ଗାଥା। ଅୟମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସୟଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନନ୍ତୀ ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ କୁରୁରଟ୍ଠେ କମ୍ମାସଧମ୍ମନିଗମେ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତା ମହାସତିପଟ୍ଠାନଦେସନାୟ ପଟିଲଦ୍ଧସଦ୍ଧା ଭିକ୍ଖୁନୀସୁ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ସତ୍ତ ସଂୱଚ୍ଛରାନି ଲାଭସକ୍କାରଗିଦ୍ଧିକା ହୁତ୍ୱା ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୀ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱିଚରିତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ୟୋନିସୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନ୍ତୀ ସଂୱେଗଜାତା ହୁତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ନ ଚିରସ୍ସେୱ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଉଦାନୱସେନ –

୯୨।

‘‘ସଦ୍ଧାୟ ପବ୍ବଜିତ୍ୱାନ, ଅଗାରସ୍ମାନଗାରିୟଂ;

ୱିଚରିଂହଂ ତେନ ତେନ, ଲାଭସକ୍କାରୌସ୍ସୁକା।

୯୩।

‘‘ରିଞ୍ଚିତ୍ୱା ପରମଂ ଅତ୍ଥଂ, ହୀନମତ୍ଥଂ ଅସେୱିହଂ;

କିଲେସାନଂ ୱସଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ସାମଞ୍ଞତ୍ଥଂ ନ ବୁଜ୍ଝିହଂ।

୯୪।

‘‘ତସ୍ସା ମେ ଅହୁ ସଂୱେଗୋ, ନିସିନ୍ନାଯ ୱିହାରକେ;

ଉମ୍ମଗ୍ଗପଟିପନ୍ନାମ୍ହି, ତଣ୍ହାଯ ୱସମାଗତା।

୯୫।

‘‘ଅପ୍ପକଂ ଜୀୱିତଂ ମୟ୍ହଂ, ଜରା ବ୍ୟାଧି ଚ ମଦ୍ଦତି;

ପୁରାଯଂ ଭିଜ୍ଜତି କାଯୋ, ନ ମେ କାଲୋ ପମଜ୍ଜିତୁଂ।

୯୬।

‘‘ଯଥାଭୂତମୱେକ୍ଖନ୍ତୀ, ଖନ୍ଧାନଂ ଉଦଯବ୍ବଯଂ;

ୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତା ଉଟ୍ଠାସିଂ, କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ’’ନ୍ତି। – ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି;

ତତ୍ଥ ୱିଚରିଂହଂ ତେନ ତେନ, ଲାଭସକ୍କାରୌସ୍ସୁକାତି ଲାଭେ ଚ ସକ୍କାରେ ଚ ଉସ୍ସୁକା ଯୁତ୍ତପ୍ପଯୁତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ତେନ ତେନ ବାହୁସଚ୍ଚଧମ୍ମକଥାଦିନା ଲାଭୁପ୍ପାଦହେତୁନା ୱିଚରିଂ ଅହଂ।

ରିଞ୍ଚିତ୍ୱା ପରମଂ ଅତ୍ଥନ୍ତି ଝାନୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗଫଲାଦିଂ ଉତ୍ତମଂ ଅତ୍ଥଂ ଜହିତ୍ୱା ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା। ହୀନମତ୍ଥଂ ଅସେୱିହନ୍ତି ଚତୁପଚ୍ଚଯସଙ୍ଖାତଆମିସଭାୱତୋ ହୀନଂ ଲାମକଂ ଅତ୍ଥଂ ଅଯୋନିସୋ ପରିଯେସନାଯ ପଟିସେୱିଂ ଅହଂ। କିଲେସାନଂ ୱସଂ ଗନ୍ତ୍ୱାତି ମାନମଦତଣ୍ହାଦୀନଂ କିଲେସାନଂ ୱସଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ସାମଞ୍ଞତ୍ଥଂ ସମଣକିଚ୍ଚଂ ନ ବୁଜ୍ଝିଂ ନ ଜାନିଂ ଅହଂ।

ନିସିନ୍ନାଯୱିହାରକେତି ମମ ୱସନକଓୱରକେ ନିସିନ୍ନାଯ ଅହୁ ସଂୱେଗୋ। କଥନ୍ତି ଚେ, ଆହ ‘‘ଉମ୍ମଗ୍ଗପଟିପନ୍ନାମ୍ହୀ’’ତି। ତତ୍ଥ ଉମ୍ମଗ୍ଗପଟିପନ୍ନାମ୍ହୀତି ଯାୱଦେୱ ଅନୁପାଦାଯ ପରିନିବ୍ବାନତ୍ଥମିଦଂ ସାସନଂ, ତତ୍ଥ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅମନସିକରୋନ୍ତୀ ତସ୍ସ ଉମ୍ମଗ୍ଗପଟିପନ୍ନା ଅମ୍ହୀତି। ତଣ୍ହାଯ ୱସମାଗତାତି ପଚ୍ଚଯୁପ୍ପାଦନତଣ୍ହାଯ ୱସଂ ଉପଗତା।

ଅପ୍ପକଂ ଜୀୱିତଂ ମୟ୍ହନ୍ତି ପରିଚ୍ଛିନ୍ନକାଲା ୱଜ୍ଜିତତୋ ବହୂପଦ୍ଦୱତୋ ଚ ମମ ଜୀୱିତଂ ଅପ୍ପକଂ ପରିତ୍ତଂ ଲହୁକଂ। ଜରା ବ୍ୟାଧି ଚ ମଦ୍ଦତୀତି ତଞ୍ଚ ସମନ୍ତତୋ ଆପତିତ୍ୱା ନିପ୍ପୋଥେନ୍ତା ପବ୍ବତା ୱିଯ ଜରା ବ୍ୟାଧି ଚ ମଦ୍ଦତି ନିମ୍ମଥତି। ‘‘ମଦ୍ଦରେ’’ତିପି ପାଠୋ। ପୁରାଯଂ ଭିଜ୍ଜତି କାଯୋତି ଅଯଂ କାଯୋ ଭିଜ୍ଜତି ପୁରା। ଯସ୍ମା ତସ୍ସ ଏକଂସିକୋ ଭେଦୋ, ତସ୍ମା ନ ମେ କାଲୋ ପମଜ୍ଜିତୁଂ ଅଯଂ କାଲୋ ଅଟ୍ଠକ୍ଖଣୱଜ୍ଜିତୋ ନୱମୋ ଖଣୋ, ସୋ ପମଜ୍ଜିତୁଂ ନ ଯୁତ୍ତୋତି ତସ୍ସାହୁଂ ସଂୱେଗୋତି ଯୋଜନା।

ଯଥାଭୂତମୱେକ୍ଖନ୍ତୀତି ଏୱଂ ଜାତସଂୱେଗା ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଅନିଚ୍ଚାଦିମନସିକାରେନ ଯଥାଭୂତମୱେକ୍ଖନ୍ତୀ। କିଂ ଅୱେକ୍ଖନ୍ତୀତି ଆହ ‘‘ଖନ୍ଧାନଂ ଉଦଯବ୍ବଯ’’ନ୍ତି। ‘‘ଅୱିଜ୍ଜାସମୁଦଯା ରୂପସମୁଦଯୋ’’ତିଆଦିନା (ପଟି। ମ। ୧।୫୦) ସମପଞ୍ଞାସପ୍ପଭେଦାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧାନଂ ଉପ୍ପାଦନିରୋଧଞ୍ଚ ଉଦଯବ୍ବଯାନୁପସ୍ସନାଯ ଅୱେକ୍ଖନ୍ତୀ ୱିପସ୍ସନଂ ଉସ୍ସୁକ୍କାପେତ୍ୱା ମଗ୍ଗପଟିପାଟିଯା ସବ୍ବସୋ କିଲେସେହି ଚ ଭୱେହି ଚ ୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତା ଉଟ୍ଠାସିଂ, ଉଭତୋ ଉଟ୍ଠାନେନ ମଗ୍ଗେନ ଭୱତ୍ତଯତୋ ଚାତି ୱୁଟ୍ଠିତା ଅହୋସିଂ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ମିତ୍ତାକାଢଇଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ସକୁଲାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ଅଗାରସ୍ମିଂୱସନ୍ତୀତିଆଦିକା ସକୁଲାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯଂ କିର ପଦୁମୁତ୍ତରସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ ହଂସୱତୀନଗରେ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଧୀତା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତା, ସତ୍ଥୁ ୱେମାତିକଭଗିନୀ ନନ୍ଦାତି ନାମେନ। ସା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତୀ ସତ୍ଥାରା ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁକାନଂ ଅଗ୍ଗଟ୍ଠାନେ ଠପେନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଉସ୍ସାହଜାତା ଅଧିକାରକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ସଯମ୍ପି ତଂ ଠାନନ୍ତରଂ ପତ୍ଥେନ୍ତୀ ପଣିଧାନମକାସି। ସା ତତ୍ଥ ଯାୱଜୀୱଂ

ବହୁଂ ଉଳାରଂ କୁସଲକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଅପରାପରଂ ସୁଗତୀସୁଯେୱ ସଂସରନ୍ତୀ କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ପରିବ୍ବାଜକପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଏକଚାରିନୀ ୱିଚରନ୍ତୀ ଏକଦିୱସଂ ତେଲଭିକ୍ଖାଯ ଆହିଣ୍ଡିତ୍ୱା ତେଲଂ ଲଭିତ୍ୱା ତେନ ତେଲେନ ସତ୍ଥୁ ଚେତିଯେ ସବ୍ବରତ୍ତିଂ ଦୀପପୂଜଂ ଅକାସି। ସା ତତୋ ଚୁତା ତାୱତିଂସେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ସୁୱିସୁଦ୍ଧଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁକା ହୁତ୍ୱା ଏକଂ ବୁଦ୍ଧନ୍ତରଂ ଦେୱେସୁଯେୱ ସଂସରିତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ସକୁଲାତିସ୍ସା ନାମଂ ଅହୋସି। ସା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତା ସତ୍ଥୁ ଜେତୱନପଟିଗ୍ଗହଣେ ପଟିଲଦ୍ଧସଦ୍ଧା ଉପାସିକା ହୁତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ଖୀଣାସୱତ୍ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ସଞ୍ଜାତସଂୱେଗା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଘଟେନ୍ତୀ ୱାଯମନ୍ତୀ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଅପଦାନେ (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୩।୧୩୧-୧୬୫) –

''ପଦୁମୁତ୍ତରୋ ନାମ ଜିନୋ, ସବ୍ବଧମ୍ମାନ ପାରଗୂ;

ଇତୋ ସତସହସ୍ସମ୍ହି, କପ୍ପେ ଉପ୍ପଜ୍ଜି ନାଯକୋ।

''ହିତାଯ ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ, ସୁଖାଯ ୱଦତଂ ୱରୋ;

ଅତ୍ଥାଯ ପୁରିସାଜଞ୍ଞୋ, ପଟିପନ୍ନୋ ସଦେୱକେ।

''ଯସଗ୍ଗପତ୍ତୋ ସିରିମା, କିତ୍ତିୱଣ୍ଣଗତୋ ଜିନୋ;

ପୂଜିତୋ ସବ୍ବଲୋକସ୍ସ, ଦିସା ସବ୍ବାସୁ ୱିସ୍ସୁତୋ।

''ଉତ୍ତିଣ୍ଣୱିଚିକିଚ୍ଛୋ ସୋ, ୱୀତିୱତ୍ତକଥଂକଥୋ;

ସମ୍ପୁଣ୍ଣମନସଙ୍କପ୍ପୋ, ପତ୍ତୋ ସମ୍ବୋଧିମୁତ୍ତମଂ।

''ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ, ଉପ୍ପାଦେତା ନରୁତ୍ତମୋ;

ଅନକ୍ଖାତଞ୍ଚ ଅକ୍ଖାସି, ଅସଞ୍ଜାତଞ୍ଚ ସଞ୍ଜନୀ।

''ମଗ୍ଗଞ୍ଞୂ ଚ ମଗ୍ଗୱିଦୂ, ମଗ୍ଗକ୍ଖାଯୀ ନରାସଭୋ;

ମଗ୍ଗସ୍ସ କୁସଲୋ ସତ୍ଥା, ସାରଥୀନଂ ୱରୁତ୍ତମୋ।

''ମହାକାରୁଣିକୋ ସତ୍ଥା, ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ନାଯକୋ;

ନିମୁଗ୍ଗେ କାମପଙ୍କମ୍ହି, ସମୁଦ୍ଧରତି ପାଣିନେ।

''ତଦାହଂ ହଂସୱତିଯଂ, ଜାତା ଖତ୍ତିଯନନ୍ଦନା;

ସୁରୂପା ସଧନା ଚାପି, ଦଯିତା ଚ ସିରୀମତୀ।

''ଆନନ୍ଦସ୍ସ ମହାରଞ୍ଞୋ, ଧୀତା ପରମସୋଭନା;

ୱେମାତା ଭଗିନୀ ଚାପି, ପଦୁମୁତ୍ତରନାମିନୋ।

''ରାଜକଞ୍ଞାହି ସହିତା, ସବ୍ବାଭରଣଭୂସିତା;

ଉପାଗମ୍ମ ମହାୱୀରଂ, ଅସ୍ସୋସିଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ।

‘‘ତଦା ହି ସୋ ଲୋକଗରୁ, ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଦିଵଚକ୍ଖୁକଂ;

କିତ୍ତଯଂ ପରିସାମଜ୍ଝେ, ଅଗ୍ଗଟ୍ଠାନେ ଠପେସି ତଂ।

‘‘ସୁଣିତ୍ଵା ତମହଂ ହଟ୍ଠା, ଦାନଂ ଦତ୍ଵାନ ସତ୍ଥୁନୋ;

ପୂଜିତ୍ଵାନ ଚ ସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ, ଦିଵଚକ୍ଖୁଂ ଅପତ୍ଥଯିଂ।

‘‘ତତୋ ଅଵୋଚ ମଂ ସତ୍ଥା, ନନ୍ଦେ ଲଚ୍ଛସି ପତ୍ଥିତଂ;

ପଦୀପଧମ୍ମଦାନାନଂ, ଫଲମେତଂ ସୁନିଚ୍ଛିତଂ।

‘‘ସତସହସ୍ସିତୋ କପ୍ପେ, ଓକ୍କାକକୁଲସମ୍ଭଵୋ;

ଗୋତମୋ ନାମ ଗୋତ୍ତେନ, ସତ୍ଥା ଲୋକେ ଭଵିସ୍ସତି।

‘‘ତସ୍ସ ଧମ୍ମେସୁ ଦାଯାଦା, ଓରସା ଧମ୍ମନିମ୍ମିତା;

ସକୁଲା ନାମ ନାମେନ, ହେସ୍ସତି ସତ୍ଥୁ ସାଵିକା।

‘‘ତେନ କମ୍ମେନ ସୁକତେନ, ଚେତନାପଣିଧୀହି ଚ;

ଜହିତ୍ଵା ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ତାଵତିଂସମଗଚ୍ଛହଂ।

‘‘ଇମମ୍ହି ଭଦ୍ଦକେ କପ୍ପେ, ବ୍ରହ୍ମବନ୍ଧୁ ମହାଯସୋ;

କସ୍ସପୋ ନାମ ଗୋତ୍ତେନ, ଉପ୍ପଜ୍ଜି ଵଦତଂ ଵରୋ।

‘‘ପରିବ୍ବାଜକିନୀ ଆସିଂ, ତଦାହଂ ଏକଚାରିନୀ;

ଭିକ୍ଖାଯ ଵିଚରିତ୍ଵାନ, ଅଲଭିଂ ତେଲମତ୍ତକଂ।

‘‘ତେନ ଦୀପଂ ପଦୀପେତ୍ଵା, ଉପଟ୍ଠିଂ ସବ୍ବସଂଵରିଂ;

ଚେତିଯଂ ଦ୍ଵିପଦଗ୍ଗସ୍ସ, ଵିପ୍ପସନ୍ନେନ ଚେତସା।

‘‘ତେନ କମ୍ମେନ ସୁକତେନ, ଚେତନାପଣିଧୀହି ଚ;

ଜହିତ୍ଵା ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ତାଵତିଂସମଗଚ୍ଛହଂ।

‘‘ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥୂପପଜ୍ଜାମି, ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ଵାହସା;

ପଜ୍ଜଲନ୍ତି ମହାଦୀପା, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଗତାଯ ମେ।

‘‘ତିରୋକୁଟ୍ଟଂ ତିରୋସେଲଂ, ସମତିଗ୍ଗୟ୍ହ ପବ୍ବତଂ;

ପସ୍ସାମହଂ ଯଦିଚ୍ଛାମି, ଦୀପଦାନସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘ୱିସୁଦ୍ଧନଯନା ହୋମି, ଯସସା ଚ ଜଲାମହଂ;

ସଦ୍ଧାପଞ୍ଞାୱତୀ ଚେୱ, ଦୀପଦାନସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘ପଚ୍ଛିମେ ଚ ଭୱେ ଦାନି, ଜାତା ୱିପ୍ପକୁଲେ ଅହଂ;

ପହୂତଧନଧଞ୍ଞମ୍ହି, ମୁଦିତେ ରାଜପୂଜିତେ।

‘‘ଅହଂ ସବ୍ବଙ୍ଗସମ୍ପନ୍ନା, ସବ୍ବାଭରଣଭୂସିତା;

ପୁରପ୍ପୱେସେ ସୁଗତଂ, ୱାତପାନେ ଠିତା ଅହଂ।

‘‘ଦିସ୍ୱା ଜଲନ୍ତଂ ଯସସା, ଦେୱମନୁସ୍ସସକ୍କତଂ;

ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନସମ୍ପନ୍ନଂ, ଲକ୍ଖଣେହି ୱିଭୂସିତଂ।

‘‘ଉଦଗ୍ଗଚିତ୍ତା ସୁମନା, ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ସମରୋଚଯିଂ;

ନ ଚିରେନେୱ କାଲେନ, ଅରହତ୍ତମପାପୁଣିଂ।

‘‘ଇଦ୍ଧୀସୁ ଚ ୱସୀ ହୋମି, ଦିବ୍ବାଯ ସୋତଧାତୁଯା;

ପରଚିତ୍ତାନି ଜାନାମି, ସତ୍ଥୁସାସନକାରିକା।

‘‘ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଜାନାମି, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ ୱିସୋଧିତଂ;

ଖେପେତ୍ୱା ଆସୱେ ସବ୍ବେ, ୱିସୁଦ୍ଧାସିଂ ସୁନିମ୍ମଲା।

‘‘ପରିଚିଣ୍ଣୋ ମଯା ସତ୍ଥା, କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନଂ;

ଓହିତୋ ଗରୁକୋ ଭାରୋ, ଭୱନେତ୍ତିସମୂହତା।

‘‘ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ ପବ୍ବଜିତା, ଅଗାରସ୍ମାନଗାରିଯଂ;

ସୋ ମେ ଅତ୍ଥୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ, ସବ୍ବସଂଯୋଜନକ୍ଖଯୋ।

‘‘ତତୋ ମହାକାରୁଣିକୋ, ଏତଦଗ୍ଗେ ଠପେସି ମଂ;

ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁକାନଂ ଅଗ୍ଗା, ସକୁଲାତି ନରୁତ୍ତମୋ।

‘‘କିଲେସା ଝାପିତା ମୟ୍ହଂ…ପେ… କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ’’ନ୍ତି।

ଅରହତ୍ତଂ ପନ ପତ୍ୱା କତାଧିକାରତାଯ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଞାଣେ ଚିଣ୍ଣୱସୀ ଅହୋସି। ତେନ ନଂ ସତ୍ଥା ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁକାନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଅଗ୍ଗଟ୍ଠାନେ ଠପେସି। ସା ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପୀତିସୋମନସ୍ସଜାତା ଉଦାନୱସେନ –

୯୭।

‘‘ଅଗାରସ୍ମිଂ ୱସନ୍ତୀହଂ, ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱାନ ଭିକ୍ଖୁନୋ;

ଅଦ୍ଦସଂ ୱିରଜଂ ଧମ୍ମଂ, ନିବ୍ବାନଂ ପଦମଚ୍ଚୁତଂ।

୯୮।

‘‘ସାହଂ ପୁତ୍ତଂ ଧୀତରଞ୍ଚ, ଧନଧଞ୍ଞଞ୍ଚ ଛଡ୍ଡିୟ;

କେସେ ଛେଦାପୟିତ୍ୱାନ, ପବ୍ବଜିଂ ଅନଗାରିୟଂ।

୯୯।

‘‘ସିକ୍ଖମାନା ଅହଂ ସନ୍ତୀ, ଭାୱେନ୍ତୀ ମଗ୍ଗମଞ୍ଜସଂ;

ପହାସିଂ ରାଗଦୋସଞ୍ଚ, ତଦେକଟ୍ଠେ ଚ ଆସୱେ।

୧୦୦।

‘‘ଭିକ୍ଖୁନୀ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ, ପୁବ୍ବଜାତିମନୁସ୍ସରିଂ;

ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ ୱିସୋଧିତଂ, ୱିମଲଂ ସାଧୁଭାୱିତଂ।

୧୦୧।

‘‘ସଙ୍ଖାରେ ପରତୋ ଦିସ୍ୱା, ହେତୁଜାତେ ପଲୋକିତେ;

ପହାସିଂ ଆସୱେ ସବ୍ବେ, ସୀତିଭୂତାମ୍ହି ନିବ୍ବୁତା’’ତି। –

ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ଅଗାରସ୍ମିଂ ୱସନ୍ତୀହଂ, ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱାନ ଭିକ୍ଖୁନୋତି ଅହଂ ପୁବ୍ବେ ଅଗାରମଜ୍ଝେ ୱସମାନା ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ଭିନ୍ନକିଲେସସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସନ୍ତିକେ ଚତୁସଚ୍ଚଗବ୍ଭଂ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା। ଅଦ୍ଦସଂ ୱିରଜଂ ଧମ୍ମଂ, ନିବ୍ବାନଂ ପଦମଚ୍ଚୁତନ୍ତି ରାଗରଜାଦୀନଂ ଅଭାୱେନ ୱିରଜଂ, ୱାନତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତତ୍ତା ନିବ୍ବାନଂ, ଚୱନାଭାୱତୋ ଅଧିଗତାନଂ ଅଚ୍ଚୁତିହେତୁତାୟ ଚ ନିବ୍ବାନଂ ଅଚ୍ଚୁତଂ, ପଦନ୍ତି ଚ ଲଦ୍ଧନାମଂ ଅସଙ୍ଖତଧମ୍ମଂ, ସହସ୍ସନୟପଟିମଣ୍ଡିତେନ ଦସ୍ସନସଙ୍ଖାତେନ ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁନା ଅଦ୍ଦସଂ ପସ୍ସିଂ।

ସାହନ୍ତି ସା ଅହଂ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେନ ସୋତାପନ୍ନା ହୋମି।

ସିକ୍ଖମାନା ଅହଂ ସନ୍ତୀତି ଅହଂ ସିକ୍ଖମାନାୱ ସମାନା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱସ୍ସେ ଅପରିପୁଣ୍ଣେ ଏୱ। ଭାୱେନ୍ତୀ ମଗ୍ଗମଞ୍ଜସନ୍ତି ମଜ୍ଝିମପଟିପତ୍ତିଭାୱତୋ ଅଞ୍ଜସଂ ଉପରିମଗ୍ଗଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତୀ। ତଦେକଟ୍ଠେ ଚ ଆସୱେତି ରାଗଦୋସେହି ସହଜେକଟ୍ଠେ ପହାନେକଟ୍ଠେ ଚ ତତିୟମଗ୍ଗୱଜ୍ଝେ ଆସୱେ ପହାସିଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦିଂ।

ଭିକ୍ଖୁନୀଉପସମ୍ପଜ୍ଜାତି ୱସ୍ସେ ପରିପୁଣ୍ଣେ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀ ହୁତ୍ୱା। ୱିମଲନ୍ତି ଅୱିଜ୍ଜାଦୀହି ଉପକ୍କିଲେସେହି ୱିମୁତ୍ତତାୟ ୱିଗତମଲଂ, ସାଧୁ ସକ୍କଚ୍ଚ ସମ୍ମଦେୱ ଭାୱିତଂ, ସାଧୂହି ୱା ବୁଦ୍ଧାଦୀହି ଭାୱିତଂ ଉପ୍ପାଦିତଂ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ ୱିସୋଧିତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ସଙ୍ଖାରେତି ତେଭୂମକସଙ୍ଖାରେ। ପରତୋତି ଅନତ୍ତତୋ। ହେତୁଜାତେତି ପଚ୍ଚୟୁପ୍ପନ୍ନେ। ପଲୋକିତେତି ପଲୁଜ୍ଜନସଭାୱେ ପଭଙ୍ଗୁନେ ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁନା

ଦିସ୍ୱା। ପହାସିଂ ଆସଓ୍ୱେ ସଙ୍କେତି ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗେନ ଅଓ୍ୱସିଟ୍ଠେ ସଙ୍କେପି ଆସଓ୍ୱେ ପଜହିଂ, ଖେପେସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସଂ ଓ୍ୱୁତ୍ତନଯମେଓ୍ୱ।

ସକୁଲାଥେରୀଗାଥାଓ୍ୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ସୋଣାଥେରୀଗାଥାଓ୍ୱଣ୍ଣନା

ଦସ ପୁତ୍ତେ ଓ୍ୱିଜାଯିତ୍ୱାତିଆଦିକା ସୋଣାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପଦୁମୁତ୍ତରସ୍ସ ଭଗଓ୍ୱତୋ କାଲେ ହଂସଓ୍ୱତୀନଗରେ କୁଲଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଓ୍ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା ଏକଦିଓ୍ୱସଂ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତୀ ସତ୍ଥାରଂ ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଆରଦ୍ଧଓ୍ୱୀରିଯାନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଅଗ୍ଗଟ୍ଠାନେ ଠପେନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା, ଅଧିକାରକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ସଯମ୍ପି ତଂ ଠାନନ୍ତରଂ ପତ୍ଥେତ୍ୱା ଯାଓ୍ୱଜୀଓ୍ୱଂ ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା, ତତୋ ଚୁତା କପ୍ପସତସହସ୍ସଂ ଦେଓ୍ୱମନୁସ୍ସେସୁ ସଂସରିତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ସାଓ୍ୱତ୍ଥିଯଂ କୁଲଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଓ୍ୱଯପ୍ପତ୍ତା ପତିକୁଲଂ ଗତା ଦସ ପୁତ୍ତଧୀତରୋ ଲଭିତ୍ୱା ବହୁପୁତ୍ତିକାତି ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ। ସା ସାମିକେ ପବ୍ବଜିତେ ଓ୍ୱଯପ୍ପତ୍ତେ ପୁତ୍ତଧୀତରୋ ଘରାଓ୍ୱାସେ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ଧନଂ ପୁତ୍ତାନଂ ଓ୍ୱିଭଜିତ୍ୱା ଅଦାସି, ନ କିଞ୍ଚି ଅତ୍ତନୋ ଠପେସି। ତଂ ପୁତ୍ତା ଚ ଧୀତରୋ ଚ କତିପାହମେଓ୍ୱ ଉପଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପରିଭଓ୍ୱଂ ଅକଂସୁ। ସା ''କିଂ ମଯ୍ହଂ ଇମେହି ପରିଭଓ୍ୱାଯ ଘରେ ଓ୍ୱସନ୍ତିଯା''ତି ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଯାଚି। ତଂ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ପବ୍ବାଜେସୁଂ। ସା ଲଦ୍ଧୂପସମ୍ପଦା ''ଅହଂ ମହଲ୍ଲିକାକାଲେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅପ୍ପମତ୍ତାଯ ଭଓ୍ୱିତବ୍ବ''ନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଓ୍ୱତ୍ତପଟିଓ୍ୱତ୍ତଂ କରୋନ୍ତୀ ''ସବ୍ବରତ୍ତିଂ ସମଣଧମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ହେଟ୍ଠାପାସାଦେ ଏକଥମ୍ଭଂ ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱା ତଂ ଅଓ୍ୱିଜହମାନା ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୀ ଚଙ୍କମମାନାପି ''ଅନ୍ଧକାରେ ଠାନେ ରୁକ୍ଖାଦୀସୁ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ମେ ସୀସଂ ପଟିହଞ୍ଞେଯ୍ୟା''ତି ରୁକ୍ଖଂ ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱା ତଂ ଅଓ୍ୱିଜହମାନାଓ୍ୱ ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋତି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସା ଆରଦ୍ଧଓ୍ୱୀରିଯତାଯ ପାକଟା ଅହୋସି। ସତ୍ଥା ତସ୍ସା ଞାଣପରିପାକଂ ଦିସ୍ୱା ଗନ୍ଧକୁଟିଯଂ ନିସିନ୍ନୋଓ୍ୱ ଓଭାସଂ ଫରିତ୍ୱା ସମ୍ମୁଖେ ନିସିନ୍ନୋ ଓ୍ୱିଯ ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା –

''ଯୋ ଚ ଓ୍ୱସ୍ସସତଂ ଜୀଓ୍ୱେ, ଅପସ୍ସଂ ଧମ୍ମମୁତ୍ତମଂ;

ଏକାହଂ ଜୀଓ୍ୱିତଂ ସେଯ୍ୟୋ, ପସ୍ସତୋ ଧମ୍ମମୁତ୍ତମ''ନ୍ତି। (ଧ। ପ। ୧୧୫) –

ଗାଥଂ ଅଭାସି। ସା ଗାଥାପରିଯୋସାନେ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତେନ ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ ଅପଦାନେ (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୩।୨୨୦-୨୪୩) –

''ପଦୁମୁତ୍ତରୋ ନାମ ଜିନୋ, ସବ୍ବଧମ୍ମାନ ପାରଗୂ;

ଇତୋ ସତସହସ୍ସମ୍ହି, କପ୍ପେ ଉପ୍ପଜ୍ଜି ନାଯକୋ।

''ତଦା ସେଟ୍ଠିକୁଲେ ଜାତା, ସୁଖିତା ପୂଜିତା ପିଯା;

ଉପେତ୍ୱା ତଂ ମୁନିଓ୍ୱରଂ, ଅସ୍ସୋସିଂ ମଧୁରଂ ଓ୍ୱଚଂ।

''ଆରଦ୍ଧଓ୍ୱୀରିଯାନଗ୍ଗଂ, ଓ୍ୱଣ୍ଣେସି ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଜିନୋ;

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମୁଦିତା ହୁତ୍ୱା, କାରଂ କତ୍ୱାନ ସତ୍ଥୁନୋ।

''ଅଭିଓ୍ୱାଦିଯ ସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ, ଠାନଂ ତଂ ପତ୍ଥଯିଂ ତଦା;

ଅନୁମୋଦି ମହାଓ୍ୱୀରୋ, ସିଜ୍ଝତଂ ପଣିଧୀ ତଓ୍ୱ।

''ସତସହସ୍ସିତୋ କପ୍ପେ, ଓକ୍କାକକୁଲସମ୍ଭଓ୍ୱୋ;

ଗୋତମୋ ନାମ ଗୋତ୍ତେନ, ସତ୍ଥା ଲୋକେ ଭଓ୍ୱିସ୍ସତି।

''ତସ୍ସ ଧମ୍ମେସୁ ଦାଯାଦା, ଓରସା ଧମ୍ମନିମ୍ମିତା;

ସୋଣାତି ନାମ ନାମେନ, ହେସ୍ସତି ସଚ୍ଚ ସାୱିକା।

‘‘ତଂ ସୁତ୍ୱା ମୁଦିତା ହୁତ୍ୱା, ଯାୱଜୀୱଂ ତଦା ଜିନଂ;

ମେତ୍ତଚିତ୍ତା ପରିଚରିଂ, ପଚ୍ଛଯେହି ୱିନାଯକଂ।

‘‘ତେନ କମ୍ମେନ ସୁକତେନ, ଚେତନାପଣିଧୀହି ଚ;

ଜହିତ୍ୱା ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ତାୱତିଂସମଗଚ୍ଛହଂ।

‘‘ପଚ୍ଛିମେ ଚ ଭୱେ ଦାନି, ଜାତା ସେଟ୍ଠିକୁଲେ ଅହଂ;

ସାୱତ୍ଥିଯଂ ପୁରୱରେ, ଇଦ୍ଧେ ଫୀତେ ମହଦ୍ଧନେ।

‘‘ଯଦା ଚ ଯୋବ୍ବନପ୍ପତ୍ତା, ଗନ୍ତ୍ୱା ପତିକୁଲଂ ଅହଂ;

ଦସ ପୁତ୍ତାନି ଅଜନିଂ, ସୁରୂପାନି ୱିସେସତୋ।

‘‘ସୁଖେଧିତା ଚ ତେ ସବ୍ବେ, ଜନନେତ୍ତମନୋହରା;

ଅମିତ୍ତାନମ୍ପି ରୁଚିତା, ମମ ପଗେୱ ତେ ସିଯା।

‘‘ତତୋ ମଯ୍ହଂ ଅକାମାଯ, ଦସପୁତ୍ତପୁରକ୍ଖତୋ;

ପବ୍ବଜିତ୍ଥ ସ ମେ ଭତ୍ତା, ଦେୱଦେୱସ୍ସ ସାସନେ।

‘‘ତଦେକିକା ୱିଚିନ୍ତେସିଂ, ଜୀୱିତେନାଲମତ୍ଥୁ ମେ;

ଚତ୍ତାଯ ପତିପୁତ୍ତେହି, ୱୁଡ୍ଢାଯ ଚ ୱରାକିଯା।

‘‘ଅହମ୍ପି ତତ୍ଥ ଗଚ୍ଛିସ୍ସଂ, ସମ୍ପତ୍ତୋ ଯତ୍ଥ ମେ ପତି;

ଏୱାହଂ ଚିନ୍ତଯିତ୍ୱାନ, ପବ୍ବଜିଂ ଅନଗାରିଯଂ।

‘‘ତତୋ ଚ ମଂ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ, ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯେ;

ୱିହାଯ ଗଚ୍ଛୁମୋୱାଦଂ, ତାପେହି ଉଦକଂ ଇତି।

‘‘ତଦା ଉଦକମାହିତ୍ୱା, ଓକିରିତ୍ୱାନ କୁମ୍ଭିଯା;

ଚୁଲ୍ଲେ ଠପେତ୍ୱା ଆସୀନା, ତତୋ ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହିଂ।

‘‘ଖନ୍ଧେ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦିସ୍ୱା, ଦୁକ୍ଖତୋ ଚ ଅନତ୍ତତୋ;

ଖେପେତ୍ୱା ଆସୱେ ସବ୍ବେ, ଅରହତ୍ତମପାପୁଣିଂ।

‘‘ତଦାଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ, ଉଣ୍ହୋଦକମପୁଚ୍ଛିସୁଂ;

ତେଜୋଧାତୁମଧିଟ୍ଠାଯ, ଖିପ୍ପଂ ସନ୍ତାପଯିଂ ଜଲଂ।

‘‘ୱିମ୍ହିତା ତା ଜିନୱରଂ, ଏତମତ୍ଥମସାୱଯୁଂ;

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମୁଦିତୋ ନାଥୋ, ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସଥ।

‘‘ଯୋ ଚ ୱସ୍ସସତଂ ଜୀୱେ, କୁସୀତୋ ହୀନୱୀରିଯୋ;

ଏକାହଂ ଜୀୱିତଂ ସେଯ୍ୟୋ, ୱୀରିଯମାରଭତୋ ଦଳ୍ହଂ।

‘‘ଆରାଧିତୋ ମହାୱୀରୋ, ମଯା ସୁପ୍ପଟିପତ୍ତିଯା;

ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯାନଗ୍ଗଂ, ମମାହ ସ ମହାମୁନି।

‘‘କିଲେସା ଝାପିତା ମଯ୍ହଂ…ପେ… କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ନଂ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ପଟିପାଟିଯା ଠାନନ୍ତରେ ଠପେନ୍ତୋ ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯାନଂ ଅଗ୍ଗଟ୍ଠାନେ ଠପେସି। ସା ଏକଦିୱସଂ ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଉଦାନୱସେନ –

୧୦୨।

‘‘ଦସ ପୁତ୍ତେ ୱିଜାଯିତ୍ୱା, ଅସ୍ମିଂ ରୂପସମୁସ୍ସଯେ;

ତତୋହଂ ଦୁବ୍ବଲା ଜିଣ୍ଣା, ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଉପସଙ୍କମିଂ।

୧୦୩।

‘‘ସା ମେ ଧମ୍ମମଦେସେସି, ଖନ୍ଧାଯତନଧାତୁଯୋ;

ତସ୍ସା ଧମ୍ମଂ ସୁଣିତ୍ୱାନ, କେସେ ଛେତ୍ୱାନ ପବ୍ବଜିଂ।

୧୦୪।

‘‘ତସ୍ସା ମେ ସିକ୍ଖମାନାଯ, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ ୱିସୋଧିତଂ;

ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଜାନାମି, ଯତ୍ଥ ମେ ୱୁସିତଂ ପୁରେ।

୧୦୫।

‘‘ଅନିମିତ୍ତଞ୍ଚ ଭାୱେମି, ଏକଗ୍ଗା ସୁସମାହିତା;

ଅନନ୍ତରାୱିମୋକ୍ଖାସିଂ, ଅନୁପାଦାଯ ନିବ୍ବୁତା।

୧୦୬।

‘‘ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧା ପରିଞ୍ଞାତା, ତିଟ୍ଠନ୍ତି ଛିନ୍ନମୂଲକା;

ଧି ତଵତ୍ଥୁ ଜରେ ଜମ୍ମେ, ନତ୍ଥି ଦାନି ପୁନବ୍ଭଵୋ’’ତି। – ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି;

ତତ୍ଥ ରୂପସମୁସ୍ସଯେତି ରୂପସଙ୍ଖାତେ ସମୁସ୍ସଯେ। ଅଯଞ୍ହି ରୂପସଦ୍ଦୋ ‘‘ଚକ୍ଖୁଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ରୂପେ ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଚକ୍ଖୁଵିଞ୍ଞାଣ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ସଂ। ନି। ୪। ୬୦) ରୂପାଯତନେ ଆଗତୋ। ‘‘ଯଂକିଞ୍ଚି ରୂପଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ଅ। ନି। ୪।୧୮୧) ରୂପକ୍ଖନ୍ଧେ। ‘‘ପିଯରୂପେ ସାତରୂପେ ରଜ୍ଜତୀ’’ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୧।୪୦୯) ସଭାଵେ। ‘‘ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତୀ’’ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୩।୩୩୮; ଅ। ନି। ୧।୪୨୭-୪୩୪) କସିଣାଯତନେ। ‘‘ରୂପୀ ରୂପାନି ପସ୍ସତୀ’’ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୩।୩୩୯; ଅ। ନି। ୧।୪୩୫-୪୪୨) ରୂପଜ୍ଝାନେ। ‘‘ଅଟ୍ଠିଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ନ୍ହାରୁଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ମଂସଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ଚମ୍ମଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ଆକାସୋ ପରିଵାରିତୋ ରୂପନ୍ତେଵ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତୀ’’ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୧।୩୦୬) ରୂପକାଯେ। ଇଧାପି ରୂପକାଯେଵ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ସମୁସ୍ସଯସଦ୍ଦୋପି ଅଟ୍ଠୀନଂ ସରୀରସ୍ସ ପରିଯାଯୋ। ‘‘ସତନ୍ତି ସମୁସ୍ସଯା’’ତିଆଦୀସୁ ଅଟ୍ଠିସରୀରପରିଯାଯେ। ‘‘ଆତୁରଂ ଅସୁଚିଂ ପୂତିଂ, ପସ୍ସ ନନ୍ଦେ ସମୁସ୍ସଯ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ଥେରଗା। ୧୯) ସରୀରେ। ଇଧାପି ସରୀରେ ଏଵ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ – ‘‘ରୂପସମୁସ୍ସଯେ’’ତି, ରୂପସଙ୍ଖାତେ ସମୁସ୍ସଯେ ସରୀରେତି ଅତ୍ଥୋ। ଠତ୍ଵାତି ଵଚନସେସୋ। ଅସ୍ମିଂ ରୂପସମୁସ୍ସଯେତି ହି ଇମସ୍ମିଂ ରୂପସମୁସ୍ସଯେ ଠତ୍ଵା ଇମଂ ରୂପକାଯଂ ନିସ୍ସାଯ ଦସ ପୁତ୍ତେ ଵିଜାଯିତ୍ଵାତି ଯୋଜନା। ତତୋତି ତସ୍ମା ଦସପୁତ୍ତଵିଜାଯନହେତୁ। ସା ହି ପଠମଵଯଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ଵା ପୁତ୍ତକେ ଵିଜାଯନ୍ତୀ ଅନୁକ୍କମେନ ଦୁବ୍ବଲସରୀରା ଜରାଜିଣ୍ଣା ଚ ଅହୋସି। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ ‘‘ତତୋହଂ ଦୁବ୍ବଲା ଜିଣ୍ଣା’’ତି।

ତସ୍ସାତି ତତୋ, ତସ୍ସାତି ଵା ତସ୍ସା ସନ୍ତିକେ। ପୁନ ତସ୍ସାତି କରଣେ ସାମିଵଚନଂ, ତାଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ସିକ୍ଖମାନାଯାତି ତିସ୍ସୋପି ସିକ୍ଖା ସିକ୍ଖମାନା।

ଅନନ୍ତରାଵିମୋକ୍ଖାସିନ୍ତି ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗସ୍ସ ଅନନ୍ତରା ଉପ୍ପନ୍ନଵିମୋକ୍ଖା ଆସିଂ। ରୂପୀ ରୂପାନି ପସ୍ସତୀତିଆଦଯୋ ହି ଅଟ୍ଠପି ଵିମୋକ୍ଖା ଅନନ୍ତରଵିମୋକ୍ଖା ନାମ ନ ହୋନ୍ତି। ମଗ୍ଗାନନ୍ତରଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତା ହି ଫଲଵିମୋକ୍ଖା ଫଲସମାପତ୍ତିକାଲେ ପଵତ୍ତମାନାପି ପଠମମଗ୍ଗାନନ୍ତରମେଵ ସମୁପ୍ପତ୍ତିତୋ ତଂ ଉପାଦାଯ ଅନନ୍ତରଵିମୋକ୍ଖା ନାମ, ଯଥା ମଗ୍ଗସମାଧି ଆନନ୍ତରିକସମାଧୀତି ଵୁଚ୍ଚତି। ଅନୁପାଦାଯ ନିବ୍ବୁତାତି ରୂପାଦୀସୁ କିଞ୍ଚିପି ଅଗ୍ଗହେତ୍ଵା କିଲେସପରିନିବ୍ବାନେନ ନିବ୍ବୁତା ଆସିଂ।

ଏଵଂ ଵିଜ୍ଜାତ୍ତଯଂ ଵିଭାଵେତ୍ଵା ଅରହତ୍ତଫଲେନ କୂଟଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୀ ଉଦାନେତ୍ଵା, ଇଦାନି ଜରାଯ ଚିରକାଲଂ ଉପଦ୍ଦୁତସରୀରଂ ଵିଗରହନ୍ତୀ ସହ ଵତ୍ଥୁନା ତସ୍ସ ସମତିକ୍କନ୍ତଭାଵଂ ଵିଭାଵେତୁଂ ‘‘ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧା ପରିଞ୍ଞାତା’’ତି ଓସାନଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ଧି ତଵତ୍ଥୁ ଜରେ ଜମ୍ମେତି ଅଙ୍ଗାନଂ ସିଥିଲଭାଵକରଣାଦିନା ଜରେ ଜମ୍ମେ ଲାମକେ ହୀନେ ତଵ ତୁଯ୍ହଂ ଧି ଅତ୍ଥୁ ଧିକାରୋ ହୋତୁ। ନତ୍ଥି ଦାନି ପୁନବ୍ଭଵୋତି ତସ୍ମା ତ୍ଵଂ ମଯା ଅତିକ୍କନ୍ତା ଅଭିଭୂତାସୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ସୋଣାଥେରୀଗାଥାଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ଭଦ୍ଦାକୁଣ୍ଡଲକେସାଥେରୀଗାଥାଵଣ୍ଣନା

ଲୂନକେସୀତିଆଦିକା ଭଦ୍ଦାଯ କୁଣ୍ଡଲକେସାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପଦୁମୁତ୍ତରସ୍ସ ଭଗଵତୋ କାଲେ ହଂସଵତୀନଗରେ କୁଲଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ଵା ଵିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ଵା ଏକଦିଵସଂ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତୀ ସତ୍ଥାରଂ ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞାନଂ ଅଗ୍ଗଟ୍ଠାନେ ଠପେନ୍ତଂ ଦିସ୍ଵା, ଅଧିକାରକମ୍ମଂ କତ୍ଵା ତଂ ଠାନନ୍ତରଂ ପତ୍ଥେତ୍ଵା ଯାଵଜୀଵଂ ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ଵା କପ୍ପସତସହସ୍ସଂ ଦେଵମନୁସ୍ସେସୁ ସଂସରିତ୍ଵା କସ୍ସପବୁଦ୍ଧକାଲେ କିକିସ୍ସ କାସିରଞ୍ଞୋ ଗେହେ ସତ୍ତନ୍ନଂ ଭଗିନୀନଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରା ହୁତ୍ଵା, ଵୀସତି ଵସ୍ସସହସ୍ସାନି ଦସ ସୀଲାନି ସମାଦାଯ କୋମାରିବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରନ୍ତୀ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଵସନପରିଵେଣଂ କାରେତ୍ଵା, ଏକଂ ବୁଦ୍ଧନ୍ତରଂ ସୁଗତୀସୁଯେଵ ସଂସରିତ୍ଵା ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ରାଜଗହେ ସେଟ୍ଠିକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ଭଦ୍ଦାତିସ୍ସା ନାମଂ ଅହୋସି। ସା ମହତା ପରିଵାରେନ ଵଡ୍ଢମାନା ଵଯପ୍ପତ୍ତା, ତସ୍ମିଂଯେଵ ନଗରେ ପୁରୋହିତସ୍ସ ପୁତ୍ତଂ ସତ୍ତୁକଂ ନାମ ଚୋରଂ ସହୋଡ୍ଢଂ ଗହେତ୍ଵା ରାଜାଣାଯ ନଗରଗୁତ୍ତିକେନ ମାରେତୁଂ ଆଘାତନଂ ନିଯ୍ଯମାନଂ, ସୀହପଞ୍ଜରେନ ଓଲୋକେନ୍ତୀ ଦିସ୍ଵା ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତା ହୁତ୍ଵା ସଚେ ତଂ ଲଭାମି, ଜୀଵିସ୍ସାମି; ନୋ ଚେ, ମରିସ୍ସାମୀତି ସଯନେ ଅଧୋମୁଖୀ ନିପଜ୍ଜି।

ଅଥସ୍ସା ପିତା ତଂ ପଵତ୍ତିଂ ସୁତ୍ଵା ଏକଧୀତୁତାଯ ବଲଵସିନେହୋ ସହସ୍ସଲଞ୍ଜଂ ଦତ୍ଵା ଉପାଯେନେଵ ଚୋରଂ ଵିସ୍ସଜ୍ଜାପେତ୍ଵା ଗନ୍ଧୋଦକେନ ନ୍ହାପେତ୍ଵା ସବ୍ବାଭରଣପଟିମଣ୍ଡିତଂ କାରେତ୍ଵା ପାସାଦଂ ପେସେସି। ଭଦ୍ଦାପି ପରିପୁଣ୍ଣମନୋରଥା ଅତିରେକାଲଙ୍କାରେନ ଅଲଙ୍କରିତ୍ଵା ତଂ ପରିଚରତି। ସତ୍ତୁକୋ କତିପାହଂ ଵୀତିନାମେତ୍ଵା ତସ୍ସା ଆଭରଣେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନଲୋଭୋ ଭଦ୍ଦେ, ଅହଂ ନଗରଗୁତ୍ତିକେନ ଗହିତମତ୍ତୋଵ ଚୋରପପାତେ ଅଧିଵତ୍ଥାଯ ଦେଵତାଯ ‘‘ସଚାହଂ ଜୀଵିତଂ ଲଭାମି, ତୁଯ୍ହଂ ବଲିକମ୍ମଂ ଉପସଂହରିସ୍ସାମୀ’’ତି ପତ୍ଥନଂ ଆଯାଚିଂ, ତସ୍ମା ବଲିକମ୍ମଂ ସଜ୍ଜାପେହୀତି। ସା ‘‘ତସ୍ସ ମନଂ

ପୂରେସ୍ସାମୀ’’ତି ବଲିକମ୍ମଂ ସଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ସଵ୍ଵାଭରଣୱିଭୂସିତା ସାମିକେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକଂ ଯାନଂ ଅଭିରୁଯ୍ହ ‘‘ଦେୱତାଯ ବଲିକମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚୋରପପାତଂ ଅଭିରୁହିତୁଂ ଆରଦ୍ଧା।

ସତ୍ତୁକୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ସଵ୍ଵେସୁ ଅଭିରୁହନ୍ତେସୁ ଇମିସ୍ସା ଆଭରଣଂ ଗହେତୁଂ ନ ସକ୍କା’’ତି ପରିୱାରଜନଂ ତତ୍ଥେୱ ଠପେତ୍ୱା ତମେୱ ବଲିଭାଜନଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ପଵ୍ଵତଂ ଅଭିରୁହନ୍ତୋ ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ପିଯକଥଂ ନ କଥେସି। ସା ଇଙ୍ଗିତେନେୱ ତସ୍ସାଧିପ୍ପାଯଂ ଅଞ୍ଞାସି। ସତ୍ତୁକୋ, ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ତୱ ଉତ୍ତରସାଟକଂ ଓମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା କାଯାରୂଳ୍ହପସାଧନଂ ଭଣ୍ଡିକଂ କରୋହୀ’’ତି। ସା, ‘‘ସାମି, ମଯ୍ହଂ କୋ ଅପରାଧୋ’’ତି? ‘‘କିଂ ନୁ ମଂ, ବାଲେ,‘ବଲିକମ୍ମତ୍ଥଂ ଆଗତୋ’ତି ସଞ୍ଞଂ କରୋସି? ବଲିକମ୍ମାପଦେସେନ ପନ ତୱ ଆଭରଣଂ ଗହେତୁଂ ଆଗତୋ’’ତି। ‘‘କସ୍ସ ପନ, ଅଯ୍ୟ, ପସାଧନଂ, କସ୍ସ ଅହ’’ନ୍ତି? ‘‘ନାହଂ ଏତଂ ୱିଭାଗଂ ଜାନାମୀ’’ତି । ‘‘ହୋତୁ, ଅଯ୍ୟ, ଏକଂ ପନ ମେ ଅଧିପ୍ପାଯଂ ପୂରେହି, ଅଲଙ୍କତନିଯାମେନ ଚ ଆଲିଙ୍ଗିତୁଂ ଦେହୀ’’ତି। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ସା ତେନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ପୁରତୋ ଆଲିଙ୍ଗିତ୍ୱା ପଚ୍ଛତୋ ଆଲିଙ୍ଗନ୍ତୀ ୱିଯ ପଵ୍ଵତପପାତେ ପାତେସି। ସୋ ପତିତ୍ୱା ଚୁଣ୍ଣୱିଚୁଣ୍ଣଂ ଅହୋସି। ତାଯ କତଂ ଅଚ୍ଛରିଯଂ ଦିସ୍ୱା ପଵ୍ଵତେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା କୋସଲ୍ଲଂ ୱିଭାୱେନ୍ତୀ ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି –

‘‘ନ ହି ସଵ୍ଵେସୁ ଠାନେସୁ, ପୁରିସୋ ହୋତି ପଣ୍ଡିତୋ;

ଇତ୍ଥୀପି ପଣ୍ଡିତା ହୋତି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱିଚକ୍ଖଣା।

‘‘ନ ହି ସଵ୍ଵେସୁ ଠାନେସୁ, ପୁରିସୋ ହୋତି ପଣ୍ଡିତୋ;

ଇତ୍ଥୀପି ପଣ୍ଡିତା ହୋତି, ଲହୁଂ ଅତ୍ଥୱିଚିନ୍ତିକା’’ତି। (ଅପ। ଥେରୀ। ୨।୩।୩୧-୩୨);

ତତୋ ଭଦ୍ଦା ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ନ ସକ୍କା ମଯା ଇମିନା ନିଯାମେନ ଗେହଂ ଗନ୍ତୁଂ, ଇତୋୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକଂ ପଵ୍ଵଜ୍ଜଂ ପଵ୍ଵଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ନିଗଣ୍ଠାରାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିଗଣ୍ଠେ ପଵ୍ଵଜ୍ଜଂ ଯାଚି। ଅଥ ନଂ ତେ ଆହଂସୁ – ‘‘କେନ ନିଯାମେନ ପଵ୍ଵଜ୍ଜା ହୋତୂ’’ତି? ‘‘ଯଂ ତୁମ୍ହାକଂ ପଵ୍ଵଜ୍ଜାଯ ଉତ୍ତମଂ, ତଦେୱ କରୋଥା’’ତି। ତେ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ତସ୍ସା ତାଲଟ୍ଠିନା କେସେ ଲୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ପଵ୍ଵାଜେସୁଂ। ପୁନ କେସା ୱଡ୍ଢନ୍ତା କୁଣ୍ଡଲାୱଟ୍ଟା ହୁତ୍ୱା ୱଡ୍ଢେସୁଂ। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସା କୁଣ୍ଡଲକେସାତି ନାମ ଜାତା। ସା ତତ୍ଥ ଉଗ୍ଗହେତଵ୍ଵଂ ସମଯଂ ୱାଦମଗ୍ଗଞ୍ଚ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ‘‘ଏତ୍ତକଂ ନାମ ଇମେ ଜାନନ୍ତି, ଇତୋ ଉତ୍ତରି ୱିସେସୋ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଞତ୍ୱା ତତୋ ଅପକ୍କମିତ୍ୱା ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ପଣ୍ଡିତା ଅତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେସଂ ଜାନନସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ସଦ୍ଧିଂ କଥେତୁଂ ସମତ୍ଥଂ ଅଦିସ୍ୱା ଯଂ ଯଂ ଗାମଂ ୱା ନିଗମଂ ୱା ପୱିସତି, ତସ୍ସ ଦ୍ୱାରେ ୱାଲୁକାରାସିଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଜମ୍ବୁସାଖଂ ଠପେତ୍ୱା ‘‘ଯୋ ମମ ୱାଦଂ ଆରୋପେତୁଂ ସକ୍କୋତି, ସୋ ଇମଂ ସାଖଂ ମଦ୍ଦତୂ’’ତି ସମୀପେ ଠିତଦାରକାନଂ ସଞ୍ଞଂ ଦତ୍ୱା ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛତି। ସତ୍ତାହମ୍ପି ଜମ୍ବୁସାଖାଯ ତଥେୱ ଠିତାଯ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ପକ୍କମତି।

ତେନ ଚ ସମଯେନ ଅମ୍ହାକଂ ଭଗୱା ଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ପୱତ୍ତିତୱରଧମ୍ମଚକ୍କୋ ଅନୁପୁଵ୍ଵେନ ସାୱତ୍ଥିଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ଜେତୱନେ ୱିହରତି। କୁଣ୍ଡଲକେସାପି ୱୁତ୍ତନଯେନ ଗାମନିଗମରାଜଧାନୀସୁ ୱିଚରନ୍ତୀ ସାୱତ୍ଥିଂ ପତ୍ୱା ନଗରଦ୍ୱାରେ ୱାଲୁକାରାସିମ୍ହି ଜମ୍ବୁସାଖଂ ଠପେତ୍ୱା ଦାରକାନଂ ସଞ୍ଞଂ ଦତ୍ୱା ସାୱତ୍ଥିଂ ପାୱିସି।

ଅଥାଯସ୍ମା ଧମ୍ମସେନାପତି ଏକକୋୱ ନଗରଂ ପୱିସନ୍ତୋ ତଂ ସାଖଂ ଦିସ୍ୱା ତଂ ଦମେତୁକାମୋ ଦାରକେ ପୁଚ୍ଛି – ‘‘କସ୍ମାଯଂ ସାଖା ଏୱଂ ଠପିତା’’ତି? ଦାରକା ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ଥେରୋ ‘‘ଯଦି ଏୱଂ ଇମଂ ସାଖଂ ମଦ୍ଦଥା’’ତି ଆହ। ଦାରକା ତଂ ମଦ୍ଦିଂସୁ। କୁଣ୍ଡଲକେସା କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚା ନଗରତୋ ନିକ୍ଖମନ୍ତୀ ତଂ ସାଖଂ ମଦ୍ଦିତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କେନିଦଂ ମଦ୍ଦିତ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଥେରେନ ମଦ୍ଦାପିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଅପକ୍ଖିକୋ ୱାଦୋ ନ ସୋଭତୀ’’ତି ସାୱତ୍ଥିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ୱୀଥିତୋ ୱୀଥିଂ ୱିଚରନ୍ତୀ ‘‘ପସ୍ସେଯ୍ୟାଥ ସମଣେହି ସକ୍ୟପୁତ୍ତିଯେହି ସଦ୍ଧିଂ ମଯ୍ହଂ ୱାଦ’’ନ୍ତି ଉଗ୍ଘୋସେତ୍ୱା ମହାଜନପରିୱୁତା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସିନ୍ନଂ ଧମ୍ମସେନାପତିଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ‘‘କିଂ ତୁମ୍ହେହି ମମ ଜମ୍ବୁସାଖା ମଦ୍ଦାପିତା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଆମ, ମଯା ମଦ୍ଦାପିତା’’ତି। ‘‘ଏୱଂ ସନ୍ତେ ତୁମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ ମଯ୍ହଂ ୱାଦୋ ହୋତୂ’’ତି। ‘‘ହୋତୁ, ଭଦ୍ଦେ’’ତି। ‘‘କସ୍ସ ପୁଚ୍ଛା, କସ୍ସ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନା’’ତି? ‘‘ପୁଚ୍ଛା ନାମ ଅମ୍ହାକଂ ପତ୍ତା, ତ୍ୱଂ ଯଂ ଅତ୍ତନୋ ଜାନନକଂ ପୁଚ୍ଛା’’ତି। ସା ସଵ୍ଵମେୱ ଅତ୍ତନୋ ଜାନନକଂ ୱାଦଂ ପୁଚ୍ଛି। ଥେରୋ ତଂ ସଵ୍ଵଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ସା ଉପରି ପୁଚ୍ଛିତଵ୍ଵଂ ଅଜାନନ୍ତୀ ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ଅଥ ନଂ ଥେରୋ ଆହ – ‘‘ତଯା ବହୁଂ ପୁଚ୍ଛିତଂ, ମଯମ୍ପି ତଂ ଏକଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛାମା’’ତି। ‘‘ପୁଚ୍ଛଥ, ଭନ୍ତେ’’ତି। ଥେରୋ ‘‘ଏକଂ ନାମ କି’’ନ୍ତି ଇମଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛି। କୁଣ୍ଡଲକେସା ନେୱ ଅନ୍ତଂ ନ କୋଟିଂ ପସ୍ସନ୍ତୀ ଅନ୍ଧକାରଂ ପୱିଟ୍ଠା ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ‘‘ନ ଜାନାମି, ଭନ୍ତେ’’ତି ଆହ। ‘‘ତ୍ୱଂ ଏତ୍ତକମ୍ପି ଅଜାନନ୍ତୀ ଅଞ୍ଞଂ କିଂ ଜାନିସ୍ସସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ସା ଥେରସ୍ସ ପାଦେସୁ ପତିତ୍ୱା, ‘‘ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ମା ମଂ ତ୍ୱଂ, ଭଦ୍ଦେ, ସରଣଂ ଗଚ୍ଛ, ସଦେୱକେ ଲୋକେ ଅଗ୍ଗପୁଗ୍ଗଲଂ ଭଗୱନ୍ତମେୱ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛା’’ତି। ‘‘ଏୱଂ

କରିସ୍ସାମି, ଭନ୍ତେ’’ତି ସା ସାୟନ୍ହସମଯେ ଧମ୍ମଦେସନାୱେଲାଯଂ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ସତ୍ଥା ତସ୍ସା ଞାଣପରିପାକଂ ଞତ୍ୱା –

‘‘ସହସ୍ସମପି ଚେ ଗାଥା, ଅନତ୍ଥପଦସଂହିତା;

ଏକଂ ଗାଥାପଦଂ ସେଯ୍ୟୋ, ଯଂ ସୁତ୍ୱା ସୁପସମ୍ମତୀ’’ତି। –

ଇମଂ ଗାଥମାହ। ଗାଥାପରିଯୋସାନେ ଯଥାଠିତାୱ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଅପଦାନେ (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୩।୧-୫୪) –

‘‘ପଦୁମୁତ୍ତରୋ ନାମ ଜିନୋ, ସବ୍ବଧମ୍ମାନ ପାରଗୂ;

ଇତୋ ସତସହସ୍ସମ୍ହି, କପ୍ପେ ଉପ୍ପଜ୍ଜି ନାଯକୋ।

‘‘ତଦାହଂ ହଂସୱତିଯଂ, ଜାତା ସେଟ୍ଠିକୁଲେ ଅହୁଂ;

ନାନାରତନପଜ୍ଜୋତେ, ମହାସୁଖସମପ୍ପିତା।

‘‘ଉପେତ୍ୱା ତଂ ମହାୱୀରଂ, ଅସ୍ସୋସିଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ;

ତତୋ ଜାତପ୍ପସାଦାହଂ, ଉପେସିଂ ସରଣଂ ଜିନଂ।

‘‘ତଦା ମହାକାରୁଣିକୋ, ପଦୁମୁତ୍ତରନାମକୋ;

ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞାନମଗ୍ଗନ୍ତି, ଠପେସି ଭିକ୍ଖୁନିଂ ସୁଭଂ।

‘‘ତଂ ସୁତ୍ୱା ମୁଦିତା ହୁତ୍ୱା, ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ମହେସିନୋ;

ନିପଚ୍ଚ ସିରସା ପାଦେ, ତଂ ଠାନମଭିପତ୍ଥଯିଂ।

‘‘ଅନୁମୋଦି ମହାୱୀରୋ, ଭଦ୍ଦେ ଯଂ ତେଭିପତ୍ଥିତଂ;

ସମିଜ୍ଝିସ୍ସତି ତଂ ସବ୍ବଂ, ସୁଖିନୀ ହୋହି ନିବ୍ବୁତା।

‘‘ସତସହସ୍ସିତୋ କପ୍ପେ, ଓକ୍କାକକୁଲସମ୍ଭୱୋ;

ଗୋତମୋ ନାମ ଗୋତ୍ତେନ, ସତ୍ଥା ଲୋକେ ଭୱିସ୍ସତି।

‘‘ତସ୍ସ ଧମ୍ମେସୁ ଦାଯାଦା, ଓରସା ଧମ୍ମନିମ୍ମିତା;

ଭଦ୍ଦାକୁଣ୍ଡଲକେସାତି, ହେସ୍ସତି ସତ୍ଥୁ ସାୱିକା।

‘‘ତେନ କମ୍ମେନ ସୁକତେନ, ଚେତନାପଣିଧୀହି ଚ;

ଜହିତ୍ୱା ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ତାୱତିଂସମଗଚ୍ଛହଂ।

‘‘ତତୋ ଚୁତା ଯାମମଗଂ, ତତୋହଂ ତୁସିତଂ ଗତା;

ତତୋ ଚ ନିମ୍ମାନରତିଂ, ୱସୱତ୍ତିପୁରଂ ତତୋ।

‘‘ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥୂପପଜ୍ଜାମି, ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱାହସା;

ତତ୍ଥ ତତ୍ଥେୱ ରାଜୂନଂ, ମହେସିତ୍ତମକାରଯିଂ।

‘‘ତତୋ ଚୁତା ମନୁସ୍ସେସୁ, ରାଜୂନଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିନଂ;

ମଣ୍ଡଲୀନଞ୍ଚ ରାଜୂନଂ, ମହେସିତ୍ତମକାରଯିଂ।

‘‘ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୋତ୍ୱାନ, ଦେୱେସୁ ମାନୁସେସୁ ଚ;

ସବ୍ବତ୍ଥ ସୁଖିତା ହୁତ୍ୱା, ନେକକପ୍ପେସୁ ସଂସରିଂ।

‘‘ଇମମ୍ହି ଭଦ୍ଦକେ କପ୍ପେ, ବ୍ରହ୍ମବନ୍ଧୁ ମହାଯସୋ;

କସ୍ସପୋ ନାମ ଗୋତ୍ତେନ, ଉପ୍ପଜ୍ଜି ୱଦତଂ ୱରୋ।

‘‘ଉପଟ୍ଠାକୋ ମହେସିସ୍ସ, ତଦା ଆସି ନରିସ୍ସରୋ;

କାସିରାଜା କିକୀ ନାମ, ବାରାଣସିପୁରୁତ୍ତମେ।

‘‘ତସ୍ସ ଧୀତା ଚତୁତ୍ଥାସିଂ, ଭିକ୍ଖୁଦାଯୀତି ୱିସ୍ସୁତା;

ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ଜିନଗ୍ଗସ୍ସ, ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ସମରୋଚଯିଂ।

‘‘ଅନୁଜାନି ନ ନୋ ତାତୋ, ଅଗାରେୱ ତଦା ମଯଂ;

ୱୀସୱସ୍ସସହସ୍ସାନି, ୱିଚରିମ୍ହ ଅତନ୍ଦିତା।

‘‘କୋମାରିବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, ରାଜକଞ୍ଞା ସୁଖେଧିତା;

ବୁଦ୍ଧୋପଟ୍ଠାନନିରତା, ମୁଦିତା ସତ୍ତ ଧୀତରୋ।

‘‘ସମଣୀ ସମଣଗୁତ୍ତା ଚ, ଭିକ୍ଖୁନୀ ଭିକ୍ଖୁଦାଯିକା;

ଧମ୍ମା ଚେୱ ସୁଧମ୍ମା ଚ, ସତ୍ତମୀ ସଙ୍ଘଦାଯିକା।

‘‘ଖେମା ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା ଚ, ପଟାଚାରା ଅହଂ ତଦା;

କିସାଗୋତମୀ ଧମ୍ମଦିନ୍ନା, ୱିସାଖା ହୋତି ସତ୍ତମୀ।

‘‘ତେହି କମ୍ମେହି ସୁକତେହି, ଚେତନାପଣିଧୀହି ଚ;

ଜହିତ୍ୱା ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ତାୱତିଂସମଗଚ୍ଛହଂ।

‘‘ପଚ୍ଛିମେ ଚ ଭୱେ ଦାନି, ଗିରିଜଜପୁରୁତ୍ତମେ;
ଜାତା ସେଟ୍ଠିକୁଲେ ଫୀତେ, ଯଦାହଂ ଯୋବ୍ବନେ ଠିତା।

‘‘ଚୋରଂ ୱଧତ୍ଥଂ ନୀଯନ୍ତଂ, ଦିସ୍ୱା ରତ୍ତା ତହିଂ ଅହଂ;
ପିତା ମେ ତଂ ସହସ୍ସେନ, ମୋଚଯିତ୍ୱା ୱଧା ତତୋ।

‘‘ଅଦାସି ତସ୍ସ ମଂ ତାତୋ, ୱିଦିତ୍ୱାନ ମନଂ ମମ;
ତସ୍ସାହମାସିଂ ୱିସଟ୍ଠା, ଅତୀୱ ଦଯିତା ହିତା।

‘‘ସୋ ମେ ଭୂସନଲୋଭେନ, ବଲିମଜ୍ଝାସଯୋ ଦିସୋ;
ଚୋରପ୍ପପାତଂ ନେତ୍ୱାନ, ପବ୍ବତଂ ଚେତଯୀ ୱଧଂ।

‘‘ତଦାହଂ ପଣମିତ୍ୱାନ, ସତ୍ତୁକଂ ସୁକତଞ୍ଜଲୀ;
ରକ୍ଖନ୍ତୀ ଅତ୍ତନୋ ପାଣଂ, ଇଦଂ ୱଚନମବ୍ରୱିଂ।

‘‘ଇଦଂ ସୁୱଣ୍ଣକେଯୂରଂ, ମୁତ୍ତା ୱେଳୁରିଯା ବହୂ;
ସବ୍ବଂ ହରସ୍ସୁ ଭଦ୍ଦନ୍ତେ, ମଞ୍ଚ ଦାସୀତି ସାୱଯ।

‘‘ଓରୋପଯସ୍ସୁ କଲ୍ଯାଣୀ, ମା ବାଳ୍ହଂ ପରିଦେୱସି;
ନ ଚାହଂ ଅଭିଜାନାମି, ଅହନ୍ତ୍ୱା ଧନମାଭତଂ।

‘‘ଯତୋ ସରାମି ଅତ୍ତାନଂ, ଯତୋ ପତ୍ତୋସ୍ମି ୱିଞ୍ଞୁତଂ;
ନ ଚାହଂ ଅଭିଜାନାମି, ଅଞ୍ଞଂ ପିଯତରଂ ତଯା।

‘‘ଏହି ତଂ ଉପଗୂହିସ୍ସଂ, କତ୍ୱାନ ତଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ;
ନ ଚ ଦାନି ପୁନୋ ଅତ୍ଥି, ମମ ତୁଯ୍ହଞ୍ଚ ସଙ୍ଗମୋ।

‘‘ନ ହି ସବ୍ବେସୁ ଠାନେସୁ, ପୁରିସୋ ହୋତି ପଣ୍ଡିତୋ;
ଇତ୍ଥୀପି ପଣ୍ଡିତା ହୋତି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱିଚକ୍ଖଣା।

‘‘ନ ହି ସବ୍ବେସୁ ଠାନେସୁ, ପୁରିସୋ ହୋତି ପଣ୍ଡିତୋ;
ଇତ୍ଥୀପି ପଣ୍ଡିତା ହୋତି, ଲହୁଂ ଅତ୍ଥୱିଚିନ୍ତିକା।

‘‘ଲହୁଞ୍ଚ ୱତ ଖିପ୍ପଞ୍ଚ, ନିକଟ୍ଠେ ସମଚେତଯିଂ;
ମିଗଂ ଉଣ୍ଣା ଯଥା ଏୱଂ, ତଦାହଂ ସତ୍ତୁକଂ ୱଧିଂ।

‘‘ଯୋ ଚ ଉପ୍ପତିତଂ ଅତ୍ଥଂ, ନ ଖିପ୍ପମନୁବୁଜ୍ଝତି;

ସୋ ହଞ୍ଞତେ ମନ୍ଦମତି, ଚୋରୋଵ ଗିରିଗବ୍ଭରେ।

‘‘ଯୋ ଚ ଉପ୍ପତିତଂ ଅତ୍ଥଂ, ଖିପ୍ପମେଵ ନିବୋଧତି;

ମୁଚ୍ଚତେ ସତ୍ତୁସମ୍ବାଧା, ତଦାହଂ ସତ୍ତୁକା ଯଥା।

‘‘ତଦାହଂ ପାତଯିତ୍ୱାନ, ଗିରିଦୁଗ୍ଗମ୍ହି ସତ୍ତୁକଂ;

ସନ୍ତିକଂ ସେତଵତ୍ଥାନଂ, ଉପେତ୍ୱା ପବ୍ବଜିଂ ଅହଂ।

‘‘ସଣ୍ଡାସେନ ଚ କେସେ ମେ, ଲୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ସବ୍ବସୋ ତଦା;

ପବ୍ବଜିତ୍ୱାନ ସମଯଂ, ଆଚିକ୍ଖିଂସୁ ନିରନ୍ତରଂ।

‘‘ତତୋ ତଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱାହଂ, ନିସୀଦିତ୍ୱାନ ଏକିକା;

ସମଯଂ ତଂ ଵିଚିନ୍ତେସିଂ, ସୁଵାନୋ ମାନୁସଂ କରଂ।

‘‘ଛିନ୍ନଂ ଗଯ୍ହ ସମୀପେ ମେ, ପାତଯିତ୍ୱା ଅପକ୍କମି;

ଦିସ୍ୱା ନିମିତ୍ତମଲଭିଂ, ହତ୍ଥଂ ତଂ ପୁଳଵାକୁଲଂ।

‘‘ତତୋ ଉଟ୍ଠାଯ ସଂଵିଗ୍ଗା, ଅପୁଚ୍ଛିଂ ସହଧମ୍ମିକେ;

ତେ ଅଵୋଚୁଂ ଵିଜାନନ୍ତି, ତଂ ଅତ୍ଥଂ ସକ୍ୟଭିକ୍ଖଵୋ।

‘‘ସାହଂ ତମତ୍ଥଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସଂ, ଉପେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧସାଵକେ;

ତେ ମମାଦାଯ ଗଚ୍ଛିଂସୁ, ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ।

‘‘ସୋ ମେ ଧମ୍ମମଦେସେସି, ଖନ୍ଧାଯତନଧାତୁଯୋ;

ଅସୁଭାନିଚ୍ଚଦୁକ୍ଖାତି, ଅନତ୍ତାତି ଚ ନାଯକୋ।

‘‘ତସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ସୁଣିତ୍ୱାହଂ, ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁଂ ଵିସୋଧଯିଂ;

ତତୋ ଵିଞ୍ଞାତସଦ୍ଧମ୍ମା, ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଉପସମ୍ପଦଂ।

‘‘ଆଯାଚିତୋ ତଦା ଆହ, ଏହି ଭଦ୍ଦେତି ନାଯକୋ;

ତଦାହଂ ଉପସମ୍ପନ୍ନା, ପରିତ୍ତଂ ତୋଯମଦ୍ଦସଂ।

‘‘ପାଦପକ୍ଖାଲନେନାହଂ, ଞତ୍ୱା ସୌଦଯବ୍ବଯଂ;

ତଥା ସଙ୍ଖେପି ସଙ୍ଖାରେ, ଇଦିସଂ ଚିନ୍ତୟିଂ ତଦା।

‘‘ତତୋ ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚି ମେ, ଅନୁପାଦାୟ ସଙ୍ଖସୋ;

ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞାନମଗ୍ଗଂ ମେ, ତଦା ପଞ୍ଞାପୟୀ ଜିନୋ।

‘‘ଇଦ୍ଧୀସୁ ଚ ୱସୀ ହୋମି, ଦିବ୍ବାୟ ସୋତଧାତୁୟା;

ପରଚିତ୍ତାନି ଜାନାମି, ସତ୍ଥୁସାସନକାରିକା।

‘‘ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଜାନାମି, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ ୱିସୋଧିତଂ;

ଖେପେତ୍ୱା ଆସୱେ ସଙ୍ଖେ, ୱିସୁଦ୍ଧାସିଂ ସୁନିମ୍ମଲା।

‘‘ପରିଚିଣ୍ଣୋ ମୟା ସତ୍ଥା, କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନଂ;

ଓହିତୋ ଗରୁକୋ ଭାରୋ, ଭୱନେତ୍ତି ସମୂହତା।

‘‘ୟସ୍ସତ୍ଥାୟ ପଙ୍ଖଜିତା, ଅଗାରସ୍ମାନଗାରିୟଂ;

ସୋ ମେ ଅତ୍ଥୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ, ସଙ୍ଖସଂୟୋଜନକ୍ଖୟୋ।

‘‘ଅତ୍ଥଧମ୍ମନିରୁତ୍ତୀସୁ, ପଟିଭାନେ ତଥେୱ ଚ;

ଞାଣଂ ମେ ୱିମଲଂ ସୁଦ୍ଧଂ, ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠସ୍ସ ସାସନେ।

‘‘କିଲେସା ଝାପିତା ମୟ୍ହଂ…ପେ… କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ’’ନ୍ତି।

ଅରହତ୍ତଂ ପନ ପତ୍ୱା ତାୱଦେୱ ପଙ୍ଖଜ୍ଜଂ ୟାଚି। ସତ୍ଥା ତସ୍ସା ପଙ୍ଖଜ୍ଜଂ ଅନୁଜାନି। ସା ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସୟଂ ଗନ୍ତ୍ୱାନ ପଙ୍ଖଜିତ୍ୱା ଫଲସୁଖେନ ନିଙ୍ଖାନସୁଖେନ ଚ ୱୀତିନାମେନ୍ତୀ ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଉଦାନୱସେନ –

୧୦୭।

‘‘ଲୂନକେସୀ ପଙ୍କଧରୀ, ଏକସାଟୀ ପୁରେ ଚରିଂ;

ଅୱଜ୍ଜେ ୱଜ୍ଜମତିନୀ, ୱଜ୍ଜେ ଚାୱଜ୍ଜଦସ୍ସିନୀ।

୧୦୮।

‘‘ଦିୱାୱିହାରା ନିକ୍ଖମ୍ମ, ଗିଜ୍ଝକୂଟମ୍ହି ପଙ୍ଖତେ;

ଅଦ୍ଦସଂ ୱିରଜଂ ବୁଦ୍ଧଂ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପୁରକ୍ଖତଂ।

୧୦୯।

‘‘ନିହଚ୍ଚ ଜାଣୁଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା, ସମ୍ମୁଖା ଅଞ୍ଜଲିଂ ଅକଂ;

ଏହି ଭଦ୍ଦେତି ମଂ ଅୱଚ, ସା ମେ ଆସୂପସମ୍ପଦା।

୧୧୦।

‘‘ଚିଣ୍ଣା ଅଙ୍ଗା ଚ ମଗଧା, ୱଜ୍ଜୀ କାସୀ ଚ କୋସଲା;

ଅନଣା ପଣ୍ଣାସ ୱସ୍ସାନି, ରଟ୍ଠପିଣ୍ଡଂ ଅଭୁଞ୍ଜହଂ।

୧୧୧।

‘‘ପୁଞ୍ଞଂ ୱତ ପସୱି ବହୁଂ, ସପ୍ପଞ୍ଞୋ ୱତାଯଂ ଉପାସକୋ;

ଯୋ ଭଦ୍ଦାଯ ଚୀୱରଂ ଅଦାସି, ୱିପ୍ପମୁତ୍ତାଯ ସବ୍ବଗନ୍ଥେହୀ’’ତି। –

ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ଲୂନକେସୀତି ଲୂନା ଲୁଞ୍ଚିତା କେସା ମଯ୍ହନ୍ତି ଲୂନକେସୀ, ନିଗଣ୍ଠେସୁ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ତାଲଟ୍ଠିନା ଲୁଞ୍ଚିତକେସା, ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ପଙ୍କଧରୀତି ଦନ୍ତକଟ୍ଠସ୍ସ ଅଖାଦନେନ ଦନ୍ତେସୁ ମଲପଙ୍କଧାରଣତୋ ପଙ୍କଧରୀ। ଏକସାଟୀତି ନିଗଣ୍ଠଚାରିତ୍ତୱସେନ ଏକସାଟିକା। ପୁରେ ଚରିନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ନିଗଣ୍ଠୀ ହୁତ୍ୱା ଏୱଂ ୱିଚରିଂ। ଅୱଜ୍ଜେ ୱଜ୍ଜମତିନୀତି ନ୍ହାନୁଚ୍ଛାଦନଦନ୍ତକଟ୍ଠଖାଦନାଦିକେ ଅନୱଜ୍ଜେ ସାୱଜ୍ଜସଞ୍ଞୀ। ୱଜ୍ଜେ ଚାୱଜ୍ଜଦସ୍ସିନୀତି ମାନମକ୍ଖପଲାସୱିପଲ୍ଲାସାଦିକେ ସାୱଜ୍ଜେ ଅନୱଜ୍ଜଦିଟ୍ଠୀ।

ଦିୱାୱିହାରା ନିକ୍ଖମ୍ମାତି ଅତ୍ତନୋ ଦିୱାୱିହାରଟ୍ଠାନତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା। ଅଯମ୍ପି ଠିତମଜ୍ଝନ୍ତିକୱେଲାଯଂ ଥେରେନ ସମାଗତା ତସ୍ସ ପଞ୍ହସ୍ସ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନେନ ଧମ୍ମଦେସନାଯ ଚ ନିହତମାନଦଙ୍କା ପସନ୍ନମାନସା ହୁତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଉପସଙ୍କମିତୁକାମାୱ ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦିୱାଟ୍ଠାନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସାଯନ୍ହସମଯେ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା।

ନିହଚ୍ଚ ଜାଣୁଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱାତି ଜାଣୁଦ୍ୱଯଂ ପଥୱିଯଂ ନିହନ୍ତ୍ୱା ପତିଟ୍ଠପେତ୍ୱା ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା। ସମ୍ମୁଖା ଅଞ୍ଜଲିଂ ଅକନ୍ତି ସତ୍ଥୁ ସମ୍ମୁଖା ଦସନଖସମୋଧାନସମୁଜ୍ଜଲଂ ଅଞ୍ଜଲିଂ ଅକାସିଂ। ଏହି, ଭଦ୍ଦେତି ମଂ ଅୱଚ, ସା ମେ ଆସୂପସମ୍ପଦାତି ଯଂ ମଂ ଭଗୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ପବ୍ବଜ୍ଜଞ୍ଚ ଉପସମ୍ପଦଞ୍ଚ ଯାଚିତ୍ୱା ଠିତଂ ‘‘ଏହି, ଭଦ୍ଦେ, ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜସ୍ସୂ’’ତି ଅୱଚ ଆଣାପେସି। ସା ସତ୍ଥୁ ଆଣା ମଯ୍ହଂ ଉପସମ୍ପଦାଯ କାରଣତ୍ତା ଉପସମ୍ପଦା ଆସି ଅହୋସି।

ଚିଣ୍ଣାତିଆଦିକା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଞ୍ଞାବ୍ୟାକରଣଗାଥା। ତତ୍ଥ ଚିଣ୍ଣା ଅଙ୍ଗା ଚ ମଗଧାତି ଯେ ଇମେ ଅଙ୍ଗା ଚ ମଗଧା ଚ ୱଜ୍ଜୀ ଚ କାସୀ ଚ କୋସଲା ଚ ଜନପଦା ପୁବ୍ବେ ସାଣାଯ ମଯା ରଟ୍ଠପିଣ୍ଡଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତିଯା ଚିଣ୍ଣା ଚରିତା, ତେସ୍ୱେୱ ସତ୍ଥାରା ସମାଗମତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅନଣା ନିଦ୍ଦୋସା ଅପଗତକିଲେସା ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ଞାସ ସଂୱଚ୍ଛରାନି ରଟ୍ଠପିଣ୍ଡଂ ଅଭୁଞ୍ଜିଂ ଅହଂ।

ଯେନ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନମାନସେନ ଉପାସକେନ ଅତ୍ତନୋ ଚୀୱରଂ ଦିନ୍ନଂ, ତସ୍ସ ପୁଞ୍ଞୱିସେସକିତ୍ତନମୁଖେନ ଅଞ୍ଞଂ ବ୍ୟାକରୋନ୍ତୀ ‘‘ପୁଞ୍ଞଂ ୱତ ପସୱୀ ବହୁ’’ନ୍ତି ଓସାନଗାଥମାହ। ସା ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟାୱ।

ଭଦ୍ଦାକୁଣ୍ଡଲକେସାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ପଟାଚାରାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ନଙ୍ଗଲେହି କସଂ ଖେତ୍ତନ୍ତିଆଦିକା ପଟାଚାରାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପଦୁମୁତ୍ତରସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ ହଂସୱତୀନଗରେ କୁଲଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା, ଏକଦିୱସଂ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତୀ ସତ୍ଥାରଂ ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ୱିନଯଧରାନଂ ଅଗ୍ଗଟ୍ଠାନେ ଠପେନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା, ଅଧିକାରକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ତଂ ଠାନନ୍ତରଂ ପତ୍ଥେସି। ସା ଯାୱଜୀୱଂ କୁସଲଂ କତ୍ୱା ଦେୱମନୁସ୍ସେସୁ ସଂସରନ୍ତୀ କସ୍ସପବୁଦ୍ଧକାଲେ କିକିସ୍ସ କାସିରଞ୍ଞୋ ଗେହେ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗହେତ୍ୱା

ସତ୍ତନ୍ନଂ ଭଗିନୀନଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରା ହୁତ୍ୱା ୱୀସତି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ପରିୱେଣଂ ଅକାସି। ସା ତତୋ ଚୁତା ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତା, ଏକଂ ବୁଦ୍ଧନ୍ତରଂ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱିତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ସାୱତ୍ଥିୟଂ ସେଟ୍ଠିଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱୟପ୍ପତ୍ତା ଅତ୍ତନୋ ଗେହେ ଏକେନ କମ୍ମକାରେନ ସଦ୍ଧିଂ କିଲେସସନ୍ଥୱଂ ଅକାସି। ତଂ ମାତାପିତରୋ ସମଜାତିକସ୍ସ କୁମାରସ୍ସ ଦାତୁଂ ଦିୱସଂ ସଣ୍ଠପେସୁଂ। ତଂ ଞତ୍ୱା ସା ହତ୍ଥସାରଂ ଗହେତ୍ୱା ତେନ କତସଙ୍କେତେନ ପୁରିସେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅଗ୍ଗଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଗାମକେ ୱସନ୍ତୀ ଗବ୍ଭିନୀ ଅହୋସି। ସା ପରିପକ୍କେ ଗବ୍ଭେ ''କିଂ ଇଧ ଅନାଥୱାସେନ, କୁଲଗେହଂ ଗଚ୍ଛାମ, ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ''ଅଜ୍ଜ ଗଚ୍ଛାମ, ସ୍ୱେ ଗଚ୍ଛାମା''ତି କାଲକ୍ଖେପଂ କରୋନ୍ତେ ''ନାୟଂ ବାଲୋ ମଂ ନେସ୍ସତୀ''ତି ତସ୍ମିଂ ବହି ଗତେ ଗେହେ ପଟିସାମେତବ୍ବଂ ପଟିସାମେତ୍ୱା ''କୁଲଘରଂ ଗତାତି ମୟ୍ହଂ ସାମିକସ୍ସ କଥେଥା''ତି ପଟିୱିସ୍ସକଘରୱାସୀନଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ''ଏକିକାୱ କୁଲଘରଂ ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜି । ସୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଗେହେ ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ପଟିୱିସ୍ସକେ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''କୁଲଘରଂ ଗତା''ତି ସୁତ୍ୱା ''ମଂ ନିସ୍ସାୟ କୁଲଧୀତା ଅନାଥା ଜାତା''ତି ପଦାନୁପଦଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସମ୍ପାପୁଣି। ତସ୍ସା ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଏୱ ଗବ୍ଭୱୁଟ୍ଠାନଂ ଅହୋସି। ସା ପସୁତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧଗମନୁସ୍ସୁକ୍କା ସାମିକଂ ଗହେତ୍ୱା ନିୱତ୍ତି। ଦୁତିୟୱାରମ୍ପି ଗବ୍ଭିନୀ ଅହୋସୀତିଆଦି ସବ୍ବଂ ପୁରିମନୟେନେୱ ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବଂ।

ଅୟଂ ପନ ୱିସେସୋ – ୟଦା ତସ୍ସା ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ କମ୍ମଜୱାତା ଚଲିଂସୁ, ତଦା ମହାଅକାଲମେଘୋ ଉଦପାଦି। ସମନ୍ତତୋ ୱିଜ୍ଜୁଲତାହି ଆଦିତ୍ତଂ ୱିୟ ମେଘଥନିତେହି ଭିଜ୍ଜମାନଂ ୱିୟ ଚ ଉଦକଧାରାନିପାତନିରନ୍ତରଂ ନଭଂ ଅହୋସି। ସା ତଂ ଦିସ୍ୱା, ''ସାମି, ମେ ଅନୋୱସ୍ସକଂ ଠାନଂ ଜାନାହୀ''ତି ଆହ। ସୋ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଏକଂ ତିଣସଞ୍ଛନ୍ନଂ ଗୁମ୍ବଂ ଦିସ୍ୱା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ହତ୍ଥଗତାୟ ୱାସିୟା ତସ୍ମିଂ ଗୁମ୍ବେ ଦଣ୍ଡକେ ଛିନ୍ଦିତୁକାମୋ ତିଣେହି ସଞ୍ଛାଦିତୱମ୍ମିକସୀସତେ ଉଟ୍ଠିତରୁକ୍ଖଦଣ୍ଡକଂ ଛିନ୍ଦି। ତାୱଦେୱ ଚ ନଂ ତତୋ ୱମ୍ମିକତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଘୋରୱିସୋ ଆସୀୱିସୋ ଡଂସି। ସୋ ତତ୍ଥେୱ ପତିତ୍ୱା କାଲମକାସି। ସା ମହାଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱନ୍ତୀ ତସ୍ସ ଆଗମନଂ ଓଲୋକେନ୍ତୀ ଦ୍ୱେପି ଦାରକେ ୱାତୱୁଟ୍ଠିଂ ଅସହମାନେ ୱିରୱନ୍ତେ ଉରନ୍ତରେ କତ୍ୱା, ଦ୍ୱୀହି ଜାଣୁକେହି ଦ୍ୱୀହି ହତ୍ଥେହି ଚ ଭୂମିଂ ଉପ୍ପୀଳେତ୍ୱା ୟଥାଠିତାୱ ରତ୍ତିଂ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ୱିଭାତାୟ ରତ୍ତିୟା ମଂସପେସିୱଣ୍ଣଂ ଏକଂ ପୁତ୍ତଂ ପିଲୋତିକଚୁମ୍ବଟକେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ହତ୍ଥେହି ଉରେହି ଚ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା, ଇତରଂ ''ଏହି, ତାତ, ପିତା ତେ ଇତୋ ଗତୋ''ତି ୱତ୍ୱା ସାମିକେନ ଗତମଗ୍ଗେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ତଂ ୱମ୍ମିକସମୀପେ କାଲଙ୍କତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ''ମଂ ନିସ୍ସାୟ ମମ ସାମିକୋ ମତୋ''ତି ରୋଦନ୍ତୀ ପରିଦେୱନ୍ତୀ ସକଲରତ୍ତିଂ ଦେୱେନ ୱୁଟ୍ଠତ୍ତା ଜଣ୍ଣୁକପ୍ପମାଣଂ ଥନପ୍ପମାଣଂ ଉଦକଂ ସୱନ୍ତିଂ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ନଦିଂ ପତ୍ୱା, ଅତ୍ତନୋ ମନ୍ଦବୁଦ୍ଧିତାୟ ଦୁବ୍ବଲତାୟ ଚ ଦ୍ୱୀହି ଦାରକେହି ସଦ୍ଧିଂ ଉଦକଂ ଓତରିତୁଂ ଅୱିସହନ୍ତୀ ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତଂ ଓରିମତୀରେ ଠପେତ୍ୱା ଇତରଂ ଆଦାୟ ପରତୀରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସାଖାଭଙ୍ଗଂ ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପିଲୋତିକଚୁମ୍ବଟକେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ''ଇତରସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ବାଲପୁତ୍ତକଂ ପହାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ପୁନପ୍ପୁନଂ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଓଲୋକୟମାନା ନଦିଂ ଓତରତି।

ଅଥସ୍ସା ନଦୀମଜ୍ଝଂ ଗତକାଲେ ଏକୋ ସେନୋ ତଂ ଦାରକଂ ଦିସ୍ୱା ''ମଂସପେସୀ''ତି ସଞ୍ଞାୟ ଆକାସତୋ ଭସ୍ସି। ସା ତଂ ଦିସ୍ୱା ଉଭୋ ହତ୍ଥେ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ''ସୁସୂ''ତି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ମହାସଦ୍ଦଂ ନିଚ୍ଛାରେସି। ସେନୋ ଦୂରଭାୱେନ ତଂ ଅନାଦିୟନ୍ତୋ କୁମାରଂ ଗହେତ୍ୱା ୱେହାସଂ ଉପ୍ପତି। ଓରିମତୀରେ ଠିତୋ ପୁତ୍ତୋ ଉଭୋ ହତ୍ଥେ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମହାସଦ୍ଦଂ ନିଚ୍ଛାରୟମାନଂ ଦିସ୍ୱା ''ମଂ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତୀ''ତି ସଞ୍ଞାୟ ୱେଗେନ ଉଦକେ ପତି। ଇତି ବାଲପୁତ୍ତକୋ ସେନେନ, ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତକୋ ଉଦକେନ ହତୋ। ସା ''ଏକୋ ମେ ପୁତ୍ତୋ ସେନେନ ଗହିତୋ, ଏକୋ ଉଦକେନ ୱୂଳ୍ହୋ, ପନ୍ଥେ ମେ ପତି ମତୋ''ତି ରୋଦନ୍ତୀ ପରିଦେୱନ୍ତୀ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ସାୱତ୍ଥିତୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଏକଂ ପୁରିସଂ ଦିସ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି – ''କତ୍ଥ ୱାସିକୋସି, ତାତା''ତି? ''ସାୱତ୍ଥିୱାସିକୋମ୍ହି, ଅମ୍ମା''ତି। ''ସାୱତ୍ଥିୟଂ ଅସୁକୱୀଥିୟଂ ଅସୁକକୁଲଂ ନାମ ଅତ୍ଥି, ତଂ ଜାନାସି, ତାତା''ତି? ''ଜାନାମି, ଅମ୍ମ, ତଂ ପନ ମା ପୁଚ୍ଛି, ଅଞ୍ଞଂ ପୁଚ୍ଛା''ତି। ''ଅଞ୍ଞେନ ମେ ପୟୋଜନଂ ନତ୍ଥି, ତଦେୱ ପୁଚ୍ଛାମି, ତାତା''ତି। ''ଅମ୍ମ, ତ୍ୱଂ ଅତ୍ତନୋ ଅନାଚିକ୍ଖିତୁଂ ନ ଦେସି, ଅଜ୍ଜ ତେ ସବ୍ବରତ୍ତିଂ ଦେୱୋ ୱସ୍ସନ୍ତୋ ଦିଟ୍ଠୋ''ତି? ''ଦିଟ୍ଠୋ ମେ, ତାତ, ମୟ୍ହମେୱ ସୋ ସବ୍ବରତ୍ତିଂ ୱୁଟ୍ଠୋ, ତଂ କାରଣଂ ପଚ୍ଛା କଥେସ୍ସାମି, ଏତସ୍ମିଂ ତାୱ ମେ ସେଟ୍ଠିଗେହେ ପୱତ୍ତିଂ କଥେହୀ''ତି। ''ଅମ୍ମ, ଅଜ୍ଜ ରତ୍ତିୟଂ ସେଟ୍ଠି ଚ ଭରିୟା ଚ ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋ ଚାତି ତୟୋପି ଜନେ ଅୱତ୍ଥରମାନଂ ଗେହଂ ପତି, ତେ ଏକଚିତକାୟଂ ଝାୟନ୍ତି, ସ୍ୱାୟଂ ଧୂମୋ ପଞ୍ଞାୟତି, ଅମ୍ମା''ତି। ସା ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ନିୱତ୍ଥୱତ୍ଥମ୍ପି ପତମାନଂ ନ ସଞ୍ଜାନି। ସୋକୁମ୍ମତ୍ତଙ୍ଗ ପତ୍ୱା ଜାତରୂପେନେୱ –

''ଉଭୋ ପୁତ୍ତା କାଲଙ୍କତା, ପନ୍ଥେ ମୟ୍ହଂ ପତୀ ମତୋ;

ମାତା ପିତା ଚ ଭାତା ଚ, ଏକଚିତମ୍ହି ଡୟ୍ହରେ''ତି। (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୨।୪୯୮) –

ୱିଲପନ୍ତୀ ପରିବ୍ଭମତି।

ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ତସ୍ସା ନିୱାସନମତ୍ତେନପି ପଟେନ ଅଚରଣତୋ ପତିତାଚାରତ୍ତା ପଟାଚାରାତ୍ୱେୱ ସମଞ୍ଞା ଅହୋସି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ମନୁସ୍ସା ''ଗଚ୍ଛ,

ଉମ୍ମତ୍ତିକେ’’ତି କେଚି କଚଵରଂ ମତ୍ଥକେ ଖିପନ୍ତି, ଅଞ୍ଞେ ପଂସୁଂ ଓକିରନ୍ତି, ଅପରେ ଲେଡ୍ଡୁଂ ଖିପନ୍ତି। ସତ୍ଥା ଜେତଵନେ ମହାପରିସାମଜ୍ଝେ ନିସୀଦିତ୍ଵା ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ତଂ ତଥା ପରିବ୍ଭମନ୍ତିଂ ଦିସ୍ଵା ଞାଣପରିପାକଞ୍ଚ ଓଲୋକେତ୍ଵା ଯଥା ୱିହାରାଭିମୁଖୀ ଆଗଚ୍ଛତି, ତଥା ଅକାସି। ପରିସା ତଂ ଦିସ୍ଵା ‘‘ଇମିସ୍ସା ଉମ୍ମତ୍ତିକାଯ ଇତୋ ଆଗନ୍ତୁଂ ମାଦତ୍ଥା’’ତି ଆହ। ‘‘ଭଗଵା ମା ନଂ ଵାରଯିତ୍ଥା’’ତି ଵତ୍ଵା ଅୱିଦୂରଟ୍ଠାନଂ ଆଗତକାଲେ ‘‘ସତିଂ ପଟିଲଭ ଭଗିନୀ’’ତି ଆହ। ସା ତାଵଦେଵ ବୁଦ୍ଧାନୁଭାଵେନ ସତିଂ ପଟିଲଭିତ୍ଵା ନିଵତ୍ଥଵତ୍ଥସ୍ସ ପତିତଭାଵଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ଵା ହିରୋତ୍ତପ୍ପଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ଵା ଉକ୍କୁଟିକଂ ଉପନିସଜ୍ଜାଯ ନିସୀଦି। ଏକୋ ପୁରିସୋ ଉତ୍ତରସାଟକଂ ଖିପି। ସା ତଂ ନିଵାସେତ୍ଵା ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ୱନ୍ଦିତ୍ଵା, ‘‘ଭନ୍ତେ, ଅଵସ୍ସଯୋ ମେ ହୋଥ, ଏକଂ ମେ ପୁତ୍ତଂ ସେନୋ ଗଣ୍ହି, ଏକୋ ଉଦକେନ ୱୂଳ୍ହୋ, ପନ୍ଥେ ପତି ମତୋ, ମାତାପିତରୋ ଭାତା ଚ ଗେହେନ ଅଵତ୍ଥଟା ମତା ଏକଚିତକସ୍ମିଂ ଝାଯନ୍ତୀ’’ତି ସା ସୋକକାରଣଂ ଆଚିକ୍ଖି। ସତ୍ଥା ‘‘ପଟାଚାରେ, ମା ଚିନ୍ତଯି, ତଵ ଅଵସ୍ସଯୋ ଭଵିତୁଂ ସମତ୍ଥସ୍ସେଵ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତାସି। ଯଥା ହି ତ୍ଵଂ ଇଦାନି ପୁତ୍ତାଦୀନଂ ମରଣନିମିତ୍ତଂ ଅସ୍ସୂନି ପଵତ୍ତେସି, ଏଵଂ ଅନମତଗ୍ଗେ ସଂସାରେ ପୁତ୍ତାଦୀନଂ ମରଣହେତୁ ପଵତ୍ତିତଂ ଅସ୍ସୁ ଚତୁନ୍ନଂ ମହାସମୁଦ୍ଦାନଂ ଉଦକତୋ ବହୁତର’’ନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ –

‘‘ଚତୂସୁ ସମୁଦ୍ଦେସୁ ଜଲଂ ପରିତ୍ତକଂ, ତତୋ ବହୁଂ ଅସ୍ସୁଜଲଂ ଅନପ୍ପକଂ;

ଦୁକ୍ଖେନ ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ନରସ୍ସ ସୋଚନା, କିଂ କାରଣା ଅମ୍ମ ତୁୱଂ ପମଜ୍ଜସୀ’’ତି। (ଧ। ପ। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧୧୨ ପଟାଚାରାଥେରୀଵତ୍ଥୁ) –

ଗାଥଂ ଅଭାସି।

ଏଵଂ ସତ୍ଥରି ଅନମତଗ୍ଗପରିଯାଯକଥଂ (ସଂ। ନି। ୨।୧୨୫-୧୨୬) କଥେନ୍ତେ ତସ୍ସା ସୋକୋ ତନୁତରଭାଵଂ ଅଗମାସି। ଅଥ ନଂ ତନୁଭୂତସୋକଂ ଞତ୍ଵା ‘‘ପଟାଚାରେ, ପୁତ୍ତାଦଯୋ ନାମ ପରଲୋକଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ତାଣଂ ୱା ଲେଣଂ ୱା ସରଣଂ ୱା ଭୱିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତୀ’’ତି ୱିଜ୍ଜମାନାପି ତେ ନ ସନ୍ତି ଏଵ, ତସ୍ମା ପଣ୍ଡିତେନ ଅତ୍ତନୋ ସୀଲଂ ୱିସୋଧେତ୍ଵା ନିବ୍ବାନଗାମିମଗ୍ଗୋଯେଵ ସାଧେତବ୍ବୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ –

‘‘ନ ସନ୍ତି ପୁତ୍ତା ତାଣାଯ, ନ ପିତା ନାପି ବନ୍ଧଵା;

ଅନ୍ତକେନାଧିପନ୍ନସ୍ସ, ନତ୍ଥି ଞାତୀସୁ ତାଣତା।

‘‘ଏତମତ୍ଥଵସଂ ଞତ୍ଵା, ପଣ୍ଡିତୋ ସୀଲସଂୱୁତୋ;

ନିବ୍ବାନଗମନଂ ମଗ୍ଗଂ, ଖିପ୍ପମେଵ ୱିସୋଧଯେ’’ତି। (ଧ। ପ। ୨୮୮-୨୮୯) –

ଇମାହି ଗାଥାହି ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ଦେସନାଵସାନେ ପଟାଚାରା ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହିତ୍ଵା ସତ୍ଥାରଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଯାଚି। ସତ୍ଥା ତଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ସନ୍ତିକଂ ନେତ୍ଵା ପବ୍ବାଜେସି। ସା ଲଦ୍ଧୂପସମ୍ପଦା ଉପରିମଗ୍ଗତ୍ଥାଯ ୱିପସ୍ସନାଯ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୀ ଏକଦିଵସଂ ଘଟେନ ଉଦକଂ ଆଦାଯ ପାଦେ ଧୋଵନ୍ତୀ ଉଦକଂ ଆସିଞ୍ଚି। ତଂ ଥୋକଂ ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ପଚ୍ଛିଜ୍ଜି, ଦୁତିଯଵାରଂ ଆସିତ୍ତଂ ତତୋ ଦୂରଂ ଅଗମାସି, ତତିଯଵାରଂ ଆସିତ୍ତଂ ତତୋପି ଦୂରତରଂ ଅଗମାସି। ସା ତଦେଵ ଆରମ୍ମଣଂ ଗହେତ୍ଵା ତଯୋ ୱଯେ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ଵା ‘‘ମଯା ପଠମଂ ଆସିତ୍ତୋଦକଂ ୱିଯ ଇମେ ସତ୍ତା ପଠମଵଯେପି ମରନ୍ତି, ତତୋ ଦୂରଂ ଗତଂ ଦୁତିଯଵାରଂ ଆସିତ୍ତଂ ଉଦକଂ ୱିଯ ମଜ୍ଝିମଵଯେପି, ତତୋ ଦୂରତରଂ ଗତଂ ତତିଯଵାରଂ ଆସିତ୍ତଂ ଉଦକଂ ୱିଯ ପଚ୍ଛିମଵଯେପି ମରନ୍ତିଯେଵା’’ତି ଚିନ୍ତେସି। ସତ୍ଥା ଗନ୍ଧକୁଟିଯଂ ନିସିନ୍ନୋଵ ଓଭାସଂ ଫରିତ୍ଵା ତସ୍ସା ସମ୍ମୁଖେ ଠତ୍ଵା କଥେନ୍ତୋ ୱିଯ ‘‘ଏଵମେତଂ, ପଟାଚାରେ, ସବ୍ବେପିମେ ସତ୍ତା ମରଣଧମ୍ମା, ତସ୍ମା ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ଉଦଯବ୍ବଯଂ ଅପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ ୱସ୍ସସତଂ ଜୀଵତୋ ତଂ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ ଏକାହମ୍ପି ଏକକ୍ଖଣମ୍ପି ଜୀୱିତଂ ସେଯ୍ୟୋ’’ତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ –

‘‘ଯୋ ଚ ୱସ୍ସସତଂ ଜୀଵେ, ଅପସ୍ସଂ ଉଦଯବ୍ବଯଂ;

ଏକାହଂ ଜୀୱିତଂ ସେଯ୍ୟୋ, ପସ୍ସତୋ ଉଦଯବ୍ବଯ’’ନ୍ତି। (ଧ। ପ। ୧୧୩) –

ଗାଥମାହ। ଗାଥାପରିଯୋସାନେ ପଟାଚାରା ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଅପଦାନେ (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୨।୪୬୮-୫୧୧) –

‘‘ପଦୁମୁତ୍ତରୋ ନାମ ଜିନୋ, ସବ୍ବଧମ୍ମାନ ପାରଗୂ;

ଇତୋ ସତସହସ୍ସମ୍ହି, କପ୍ପେ ଉପ୍ପଜ୍ଜି ନାଯକୋ।

''ତଦାହଂ ହଂସଵତିଯଂ, ଜାତା ସେଟ୍ଠିକୁଲେ ଅହୁଂ;

ନାନାରତନପଜ୍ଜୋତେ, ମହାସୁଖସମପ୍ପିତା।

''ଉପେତ୍ଵା ତଂ ମହାଵୀରଂ, ଅସ୍ସୋସିଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ;

ତତୋ ଜାତପସାଦାହଂ, ଉପେସିଂ ସରଣଂ ଜିନଂ।

''ତତୋ ଵିନଯଧାରୀନଂ, ଅଗ୍ଗଂ ଵଣ୍ଣେସି ନାଯକୋ;

ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଲଜ୍ଜିନିଂ ତାଦିଂ, କପ୍ପାକପ୍ପଵିସାରଦଂ।

''ତଦା ମୁଦିତଚିତ୍ତାହଂ, ତଂ ଠାନମଭିକଙ୍ଖିନୀ;

ନିମନ୍ତେତ୍ଵା ଦସବଲଂ, ସସଙ୍ଘଂ ଲୋକନାଯକଂ।

''ଭୋଜଯିତ୍ଵାନ ସତ୍ତାହଂ, ଦଦିତ୍ଵାଵ ତିଚୀଵରଂ;

ନିପଚ୍ଚ ସିରସା ପାଦେ, ଇଦଂ ଵଚନମବ୍ରଵିଂ।

''ଯା ତଯା ଵଣ୍ଣିତା ଵୀର, ଇତୋ ଅଟ୍ଠମକେ ମୁନି;

ତାଦିସାହଂ ଭଵିସ୍ସାମି, ଯଦି ସିଜ୍ଝତି ନାଯକ।

''ତଦା ଅଵୋଚ ମଂ ସତ୍ଥା, ଭଦ୍ଦେ ମା ଭାଯି ଅସ୍ସସ;

ଅନାଗତମ୍ହି ଅଦ୍ଧାନେ, ଲଚ୍ଛସେ ତଂ ମନୋରଥଂ।

''ସତସହସ୍ସିତୋ କପ୍ପେ, ଓକ୍କାକକୁଲସମ୍ଭଵୋ;

ଗୋତମୋ ନାମ ଗୋତ୍ତେନ, ସତ୍ଥା ଲୋକେ ଭଵିସ୍ସତି।

''ତସ୍ସ ଧମ୍ମେସୁ ଦାଯାଦା, ଓରସା ଧମ୍ମନିମ୍ମିତା;

ପଟାଚାରାତି ନାମେନ, ହେସ୍ସତି ସତ୍ଥୁ ସାଵିକା।

''ତଦାହଂ ମୁଦିତା ହୁତ୍ଵା, ଯାଵଜୀଵଂ ତଦା ଜିନଂ;

ମେତ୍ତଚିତ୍ତା ପରିଚରିଂ, ସସଙ୍ଘଂ ଲୋକନାଯକଂ।

''ତେନ କମ୍ମେନ ସୁକତେନ, ଚେତନାପଣିଧୀହି ଚ;

ଜହିତ୍ଵା ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ତାଵତିଂସମଗଚ୍ଛହଂ।

‘‘ଇମମ୍ହି ଭଦ୍ଦକେ କପ୍ପେ, ବ୍ରହ୍ମବନ୍ଧୁ ମହାଯସୋ;

କସ୍ସପୋ ନାମ ଗୋତ୍ତେନ, ଉପ୍ପଜ୍ଜି ୱଦତଂ ୱରୋ।

‘‘ଉପଟ୍ଠାକୋ ମହେସିସ୍ସ, ତଦା ଆସି ନରିସ୍ସରୋ;

କାସିରାଜା କିକୀ ନାମ, ବାରାଣସିପୁରୁତ୍ତମେ।

‘‘ତସ୍ସାସିଂ ତତିଯା ଧୀତା, ଭିକ୍ଖୁନୀ ଇତି ୱିସ୍ସୁତା;

ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ଜିନଗ୍ଗସ୍ସ, ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ସମରୋଚଯିଂ।

‘‘ଅନୁଜାନି ନ ନୋ ତାତୋ, ଅଗାରେୱ ତଦା ମଯଂ;

ୱୀସୱସ୍ସସହସ୍ସାନି, ୱିଚରିମ୍ହ ଅତନ୍ଦିତା।

‘‘କୋମାରିବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, ରାଜକଞ୍ଞା ସୁଖେଧିତା;

ବୁଦ୍ଧୋପଟ୍ଠାନନିରତା, ମୁଦିତା ସତ୍ତଧୀତରୋ।

‘‘ସମଣୀ ସମଣଗୁତ୍ତା ଚ, ଭିକ୍ଖୁନୀ ଭିକ୍ଖୁଦାଯିକା;

ଧମ୍ମା ଚେୱ ସୁଧମ୍ମା ଚ, ସତ୍ତମୀ ସଙ୍ଘଦାଯିକା।

‘‘ଅହଂ ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା ଚ, ଖେମା ଭଦ୍ଦା ଚ ଭିକ୍ଖୁନୀ;

କିସାଗୋତମୀ ଧମ୍ମଦିନ୍ନା, ୱିସାଖା ହୋତି ସତ୍ତମୀ।

‘‘ତେହି କମ୍ମେହି ସୁକତେହି, ଚେତନାପଣିଧୀହି ଚ;

ଜହିତ୍ୱା ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ତାୱତିଂସମଗଚ୍ଛହଂ।

‘‘ପଚ୍ଛିମେ ଚ ଭୱେ ଦାନି, ଜାତା ସେଟ୍ଠିକୁଲେ ଅହଂ;

ସାୱତ୍ଥିଯଂ ପୁରୱରେ, ଇଦ୍ଧେ ଫୀତେ ମହଦ୍ଧନେ।

‘‘ଯଦା ଚ ଯୋବ୍ବନୂପେତା, ୱିତକ୍କୱସଗା ଅହଂ;

ନରଂ ଜାରପତିଂ ଦିସ୍ୱା, ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅଗଚ୍ଛହଂ।

‘‘ଏକପୁତ୍ତପସୂତାହଂ, ଦୁତିଯୋ କୁଚ୍ଛିଯା ମମ;

ତଦାହଂ ମାତାପିତରୋ, ଓକ୍କାମୀତି ସୁନିଚ୍ଛିତା।

‘‘ନାରୋଚେସିଂ ପତିଂ ମଯ୍ହଂ, ତଦା ତମ୍ହି ପୱାସିତେ;

ଏକିକା ନିଗ୍ଗତା ଗେହା, ଗନ୍ତୁଂ ସାୱତ୍ଥିମୁତ୍ତମଂ।

‘‘ତତୋ ମେ ସାମି ଆଗନ୍ତ୍ୱା, ସମ୍ମାୱେସି ପଥେ ମମଂ;

ତଦା ମେ କମ୍ମଜା ୱାତା, ଉପ୍ପନ୍ନା ଅତିଦାରୁଣା।

‘‘ଉଟ୍ଠିତୋ ଚ ମହାମେଘୋ, ପସୂତିସମଯେ ମମ;

ଦଙ୍ଖତ୍ଥାଯ ତଦା ଗନ୍ତ୍ୱା, ସାମି ସପ୍ପେନ ମାରିତୋ।

‘‘ତଦା ୱିଜାତଦୁକ୍ଖେନ, ଅନାଥା କପଣା ଅହଂ;

କୁନ୍ନଦିଂ ପୂରିତଂ ଦିସ୍ୱା, ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ସକୁଲାଲଯଂ।

‘‘ବାଲଂ ଆଦାଯ ଅତରିଂ, ପାରକୂଲେ ଚ ଏକକଂ;

ସାଯେତ୍ୱା ବାଲକଂ ପୁତ୍ତଂ, ଇତରଂ ତରଣାଯହଂ।

‘‘ନିୱତ୍ତା ଉକ୍କୁସୋ ହାସି, ତରୁଣଂ ୱିଲପନ୍ତକଂ;

ଇତରଞ୍ଚ ୱହୀ ସୋତୋ, ସାହଂ ସୋକସମପ୍ପିତା।

‘‘ସାୱତ୍ଥିନଗରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ଅସ୍ସୋସିଂ ସଜନେ ମତେ;

ତଦା ଅୱୋଚଂ ସୋକଟ୍ଟା, ମହାସୋକସମପ୍ପିତା।

‘‘ଉଭୋ ପୁତ୍ତା କାଲଙ୍କତା, ପନ୍ଥେ ମଯ୍ହଂ ପତୀ ମତୋ;

ମାତା ପିତା ଚ ଭାତା ଚ, ଏକଚିତମ୍ହି ଡଯ୍ହରେ।

‘‘ତଦା କିସା ଚ ପଣ୍ଡୁ ଚ, ଅନାଥା ଦୀନମାନସା;

ଇତୋ ତତୋ ଭମନ୍ତୀହଂ, ଅଦ୍ଦସଂ ନରସାରଥିଂ।

‘‘ତତୋ ଅୱୋଚ ମଂ ସତ୍ଥା, ପୁତ୍ତେ ମା ସୋଚି ଅସ୍ସସ;

ଅତ୍ତାନଂ ତେ ଗୱେସସ୍ସୁ, କିଂ ନିରତ୍ଥଂ ୱିହଞ୍ଞସି।

‘‘ନ ସନ୍ତି ପୁତ୍ତା ତାଣାଯ, ନ ଞାତୀ ନାପି ବନ୍ଧୱା;

ଅନ୍ତକେନାଧିପନ୍ନସ୍ସ, ନତ୍ଥି ଞାତୀସୁ ତାଣତା।

‘‘ତଂ ସୁତ୍ୱା ମୁନିନୋ ୱାକ୍ୟଂ, ପଠମଂ ଫଲମଜ୍ଝଗଂ;

ପବ୍ବଜିତ୍ୱାନ ନଚିରଂ, ଅରହତ୍ତମପାପୁଣିଂ।

‘‘ଇଦ୍ଧୀସୁ ଚ ୱସୀ ହୋମି, ଦିବ୍ବାଯ ସୋତଧାତୁଯା;

ପରଚିତ୍ତାନି ଜାନାମି, ସତ୍ଥୁସାସନକାରିକା।

‘‘ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଜାନାମି, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ ୱିସୋଧିତଂ;

ଖେପେତ୍ୱା ଆସୱେ ସବ୍ବେ, ୱିସୁଦ୍ଧାସିଂ ସୁନିମ୍ମଲା।

‘‘ତତୋହଂ ୱିନଯଂ ସବ୍ବଂ, ସନ୍ତିକେ ସବ୍ବଦସ୍ସିନୋ;

ଉଗ୍ଗହିଂ ସବ୍ବୱିତ୍ଥାରଂ, ବ୍ୟାହରିଞ୍ଚ ଯଥାତଥଂ।

‘‘ଜିନୋ ତସ୍ମିଂ ଗୁଣେ ତୁଟ୍ଠୋ, ଏତଦଗ୍ଗେ ଠପେସି ମଂ;

ଅଗ୍ଗା ୱିନଯଧାରୀନଂ, ପଟାଚାରାୱ ଏକିକା।

‘‘ପରିଚିଣ୍ଣୋ ମଯା ସତ୍ଥା, କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନଂ;

ଓହିତୋ ଗରୁକୋ ଭାରୋ, ଭୱନେତ୍ତି ସମୂହତା।

‘‘ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ ପବ୍ବଜିତା, ଅଗାରସ୍ମାନଗାରିଯଂ;

ସୋ ମେ ଅତ୍ଥୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ, ସବ୍ବସଂଯୋଜନକ୍ଖଯୋ।

‘‘କିଲେସା ଝାପିତା ମଯ୍ହଂ…ପେ… କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ’’ନ୍ତି।

ଅରହତ୍ତଂ ପନ ପତ୍ୱା ସେକ୍ଖକାଲେ ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଉପରିୱିସେସସ୍ସ ନିବ୍ବତ୍ତିତାକାରଂ ୱିଭାୱେନ୍ତୀ ଉଦାନୱସେନ –

୧୧୨।

‘‘ନଙ୍ଗଲେହି କସଂ ଖେତ୍ତଂ, ବୀଜାନି ପୱପଂ ଛମା;

ପୁତ୍ତଦାରାନି ପୋସେନ୍ତା, ଧନଂ ୱିନ୍ଦନ୍ତି ମାଣୱା।

୧୧୩।

‘‘କିମହଂ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନା, ସତ୍ଥୁସାସନକାରିକା;

ନିବ୍ବାନଂ ନାଧିଗଚ୍ଛାମି, ଅକୁସୀତା ଅନୁଦ୍ଧତା।

୧୧୪।

‘‘ପାଦେ ପକ୍ଖାଲଯିତ୍ୱାନ, ଉଦକେସୁ କରୋମହଂ;

ପାଦୋଦକଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱାନ, ଥଲତୋ ନିନ୍ନମାଗତଂ।

୧୧୫।

‘‘ତତୋ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧେସିଂ, ଅସ୍ସଂ ଭଦ୍ରଂୱଜାନିଯଂ;

ତତୋ ଦୀପଂ ଗହେତ୍ୱାନ, ୱିହାରଂ ପାୱିସିଂ ଅହଂ;

ସେଯ୍ୟଂ ଓଲୋକଯିତ୍ୱାନ, ମଞ୍ଚକମ୍ହି ଉପାୱିସିଂ।

୧୧୬।

''ତତୋ ସୂଚିଂ ଗହେତ୍ୱାନ, ୱଟ୍ଟିଂ ଓକସ୍ସଯାମହଂ;

ପଦୀପସ୍ସେୱ ନିବ୍ବାନଂ, ୱିମୋକ୍ଖୋ ଅହୁ ଚେତସୋ''ତି। – ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି;

ତତ୍ଥ କସନ୍ତି କସନ୍ତା କସିକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତା। ବହୁତ୍ଥେ ହି ଇଦଂ ଏକୱଚନଂ। ପୱପନ୍ତି ବୀଜାନି ୱପନ୍ତା। ଛମାତି ଛମାଯଂ। ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ହି ଇଦଂ ପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନଂ। ଅଯଞ୍ହେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ଇମେ ମାଣୱା ସତ୍ତା ନଙ୍ଗଲେହି ଫାଲେହି ଖେତ୍ତଂ କସନ୍ତା ଯଥାଧିପ୍ପାଯଂ ଖେତ୍ତଭୂମିଯଂ ପୁବ୍ବଣ୍ଣାପରଣ୍ଣଭେଦାନି ବୀଜାନି ୱପନ୍ତା ତଂହେତୁ ତଂନିମିତ୍ତଂ ଅତ୍ତାନଂ ପୁତ୍ତଦାରାଦୀନି ପୋସେନ୍ତା ହୁତ୍ୱା ଧନଂ ପଟିଲଭନ୍ତି। ଏୱଂ ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ଯୋନିସୋ ପଯୁତ୍ତୋ ପଚ୍ଚତ୍ତପୁରିସକାରୋ ନାମ ସଫଲୋ ସୌଦଯୋ।

ତତ୍ଥ କିମହଂ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନା, ସତ୍ଥୁସାସନକାରିକା। ନିବ୍ବାନଂ ନାଧିଗଚ୍ଛାମି, ଅକୁସୀତା ଅନୁଦ୍ଧତାତି ଅହଂ ସୁୱିସୁଦ୍ଧସୀଲା ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯତାଯ ଅକୁସୀତା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁସମାହିତଚିତ୍ତତାଯ ଅନୁଦ୍ଧତା ଚ ହୁତ୍ୱା ଚତୁସଚ୍ଚକମ୍ମଟ୍ଠାନଭାୱନାସଙ୍ଖାତଂ ସତ୍ଥୁ ସାସନଂ କରୋନ୍ତୀ କସ୍ମା ନିବ୍ବାନଂ ନାଧିଗଚ୍ଛାମି, ଅଧିଗମିସ୍ସାମି ଏୱାତି।

ଏୱଂ ପନ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନାଯ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୀ ଏକଦିୱସଂ ପାଦଧୋୱନୌଦକେ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହି। ତେନାହ ''ପାଦେ ପକ୍ଖାଲଯିତ୍ୱାନା''ତିଆଦି । ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଅହଂ ପାଦେ ଧୋୱନ୍ତୀ ପାଦପକ୍ଖାଲନହେତୁ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଆସିତ୍ତେସୁ ଉଦକେସୁ ଥଲତୋ ନିନ୍ନମାଗତଂ ପାଦୋଦକଂ ଦିସ୍ୱା ନିମିତ୍ତଂ କରୋମି।

''ଯଥା ଇଦଂ ଉଦକଂ ଖଯଧମ୍ମଂ ୱଯଧମ୍ମଂ, ଏୱଂ ସତ୍ତାନଂ ଆଯୁସଙ୍ଖାରା''ତି ଏୱଂ ଅନିଚ୍ଚଲକ୍ଖଣଂ, ତଦନୁସାରେନ ଦୁକ୍ଖଲକ୍ଖଣଂ, ଅନତ୍ତଲକ୍ଖଣଞ୍ଚ ଉପଧାରେତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେନ୍ତୀ ତତୋ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧେସିଂ, ଅସ୍ସଂ ଭଦ୍ରଂୱଜାନିଯନ୍ତି ଯଥା ଅସ୍ସଂ ଭଦ୍ରଂ ଆଜାନିଯଂ କୁସଲୋ ସାରଥି ସୁଖେନ ସାରେତି, ଏୱଂ ମଯ୍ହଂ ଚିତ୍ତଂ ସୁଖେନେୱ ସମାଧେସିଂ, ୱିପସ୍ସନାସମାଧିନା ସମାହିତଂ ଅକାସିଂ। ଏୱଂ ପନ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେନ୍ତୀ ଉତୁସପ୍ପାଯନିଜିଗିସାଯ ୱରକଂ ପୱିସନ୍ତୀ ଅନ୍ଧକାରୱିଧମନତ୍ଥଂ ଦୀପଂ ଗହେତ୍ୱା ଗବ୍ଭଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଦୀପଂ ଠପେତ୍ୱା ମଞ୍ଚକେ ନିସିନ୍ନମତ୍ତାୱ ଦୀପଂ ୱିଜ୍ଝାପେତୁଂ ଅଗ୍ଗଳଅସୂଚିଯା ଦୀପୱଟ୍ଟିଂ ଆକଡ୍ଢିଂ, ତାୱଦେୱ ଉତୁସପ୍ପାଯଲାଭେନ ତସ୍ସା ଚିତ୍ତଂ ସମାହିତଂ ଅହୋସି, ୱିପସ୍ସନାୱୀଥିଂ ଓତରି, ମଗ୍ଗେନ ଘଟେସି। ତତୋ ମଗ୍ଗପଟିପାଟିଯା ସବ୍ବସୋ ଆସୱାନଂ ଖଯୋ ଅହୋସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ତତୋ ଦୀପଂ ଗହେତ୍ୱାନ...ପେ... ୱିମୋକ୍ଖୋ ଅହୁ ଚେତସୋ''ତି। ତତ୍ଥ ସେଯ୍ୟଂ ଓଲୋକଯିତ୍ୱାନାତି ଦୀପାଲୋକେନ ସେଯ୍ୟଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା।

ସୂଚିନ୍ତି ଅଗ୍ଗଳଅସୂଚିଂ। ୱଟ୍ଟିଂ ଓକସ୍ସଯାମୀତି ଦୀପଂ ୱିଜ୍ଝାପେତୁଂ ତେଲାଭିମୁଖଂ ଦୀପୱଟ୍ଟିଂ ଆକଡ୍ଢେମି। ୱିମୋକ୍ଖୋତି କିଲେସେହି ୱିମୋକ୍ଖୋ। ସୋ ପନ ଯସ୍ମା ପରମତ୍ଥତୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତତି, ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତଂ ''ଚେତସୋ''ତି। ଯଥା ପନ ୱଟ୍ଟିତେଲାଦିକେ ପଚ୍ଚଯେ ସତି ଉପ୍ପଜ୍ଜନାରହୋ ପଦୀପୋ ତଦଭାୱେ ଅନୁପ୍ପଜ୍ଜନତୋ ନିବ୍ବୁତୋତି ୱୁଚ୍ଚତି, ଏୱଂ କିଲେସାଦିପଚ୍ଚଯେ ସତି ଉପ୍ପଜ୍ଜନାରହଂ ଚିତ୍ତଂ ତଦଭାୱେ ଅନୁପ୍ପଜ୍ଜନତୋ ୱିମୁତ୍ତନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଆହ – ''ପଦୀପସ୍ସେୱ ନିବ୍ବାନଂ, ୱିମୋକ୍ଖୋ ଅହୁ ଚେତସୋ''ତି।

ପଟାଚାରାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୧। ତିଂସମତ୍ତାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ମୁସଲାନିଗହେତ୍ୱାନାତିଆଦିକା ତିଂସମତ୍ତାନଂ ଥେରୀନଂ ଗାଥା। ତାପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନନ୍ତିଯୋ ଅନୁକ୍କମେନ ଉପଚିତୱିମୋକ୍ଖସମ୍ଭାରା ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ସକକମ୍ମସଞ୍ଚୋଦିତା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ କୁଲଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା ପଟାଚାରାଯ ଥେରିଯା ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ପଟିଲଦ୍ଧସଦ୍ଧା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲା ୱତ୍ତପଟିୱତ୍ତଂ ପରିପୂରେନ୍ତିଯୋ ୱିହରନ୍ତି। ଅଥେକଦିୱସଂ ପଟାଚାରାଥେରୀ ତାସଂ ୱୋଦଂ ଦେନ୍ତୀ –

୧୧୭।

‘‘ମୁସଲାନି ଗହେତ୍ୱାନ, ଧଞ୍ଞଂ କୋଟ୍ଟେନ୍ତି ମାଣଵା;

ପୁତ୍ତଦାରାନି ପୋସେନ୍ତା, ଧନଂ ଵିନ୍ଦନ୍ତି ମାଣଵା।

୧୧୮।

‘‘କରୋଥ ବୁଦ୍ଧସାସନଂ, ଯଂ କତ୍ୱା ନାନୁତପ୍ପତି;

ଖିପ୍ପଂ ପାଦାନି ଧୋଵିତ୍ୱା, ଏକମନ୍ତେ ନିସୀଦଥ;

ଚେତୋସମଥମନୁଯୁତ୍ତା, କରୋଥ ବୁଦ୍ଧସାସନ’’ନ୍ତି। – ଇମା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି;

ତତ୍ଥାଯଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ଇମେ ସତ୍ତା ଜୀଵିତହେତୁ ମୁସଲାନି ଗହେତ୍ୱା ପରେସଂ ଧଞ୍ଞଂ କୋଟ୍ଟେନ୍ତି, ଉଦୁକ୍ଖଲକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି। ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଏଦିସଂ ନିହୀନକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ପୁତ୍ତଦାରଂ ପୋସେନ୍ତା ଯଥାରହଂ ଧନମ୍ପି ସଂହରନ୍ତି। ତଂ ପନ ନେସଂ କମ୍ମଂ ନିହୀନଂ ଗମ୍ମଂ ପୋଥୁଜ୍ଜନିକଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନତ୍ଥସଞ୍ହିତଞ୍ଚ। ତସ୍ମା ଏଦିସଂ ସଂକିଲେସିକପପଞ୍ଚଂ ଵଜ୍ଜେତ୍ୱା କରୋଥ ବୁଦ୍ଧସାସନଂ ସିକ୍ଖତ୍ତଯସଙ୍ଖାତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସାସନଂ କରୋଥ ସମ୍ପାଦେଥ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତାନେ ନିପ୍ଫାଦେଥ। ତତ୍ଥ କାରଣମାହ – ‘‘ଯଂ କତ୍ୱା ନାନୁତପ୍ପତୀ’’ତି, ଯସ୍ସ କରଣହେତୁ ଏତରହି ଆଯତିଞ୍ଚ ଅନୁତାପଂ ନାପଜ୍ଜତି। ଇଦାନି ତସ୍ସ କରଣେ ପୁବ୍ବକିଚ୍ଚଂ ଅନୁଯୋଗଵିଧିଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତୁଂ, ‘‘ଖିପ୍ପଂ ପାଦାନି ଧୋଵିତ୍ୱା’’ତିଆଦି ଵୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଯସ୍ମା ଅଧୋଵିତପାଦସ୍ସ ଅଵିକ୍ଖାଲିତମୁଖସ୍ସ ଚ ନିସଜ୍ଜସୁଖଂ ଉତୁସପ୍ପାଯଲାଭୋ ଚ ନ ହୋତି, ପାଦେ ପନ ଧୋଵିତ୍ୱା ମୁଖଞ୍ଚ ଵିକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତେ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ତଦୁଭଯଂ ଲଭତି, ତସ୍ମା ଖିପ୍ପଂ ଇମଂ ଯଥାଲଦ୍ଧଂ ଖଣଂ ଅଵିରାଧେନ୍ତିଯୋ ପାଦାନି ଅତ୍ତନୋ ପାଦେ ଧୋଵିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତେ ଵିଵିତ୍ତେ ଓକାସେ ନିସୀଦଥ ନିସଜ୍ଜଥ। ଅଟ୍ଠତିଂସାଯ ଆରମ୍ମଣେସୁ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଚିତ୍ତରୁଚିକେ ଆରମ୍ମଣେ ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତଂ ଉପନିବନ୍ଧିତ୍ୱା ଚେତୋସମଥମନୁଯୁତ୍ତା ସମାହିତେନ ଚିତ୍ତେନ ଚତୁସଚ୍ଚକମ୍ମଟ୍ଠାନଭାଵନାଵସେନ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗଵତୋ ସାସନଂ ଓଵାଦଂ ଅନୁସିଟ୍ଠିଂ କରୋଥ ସମ୍ପାଦେଥାତି।

ଅଥ ତା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ତସ୍ସା ଥେରିଯା ଓଵାଦେ ଠତ୍ୱା ଵିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଭାଵନାଯ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତିଯୋ ଞାଣସ୍ସ ପରିପାକଂ ଗତତ୍ତା ହେତୁସମ୍ପନ୍ନତାଯ ଚ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖିତ୍ୱା ଓଵାଦଗାଥାହି ସଦ୍ଧିଂ –

୧୧୯।

‘‘ତସ୍ସା ତା ଵଚନଂ ସୁତ୍ୱା, ପଟାଚାରାଯ ସାସନଂ;

ପାଦେ ପକ୍ଖାଲଯିତ୍ୱାନ, ଏକମନ୍ତଂ ଉପାଵିସୁଂ;

ଚେତୋସମଥମନୁଯୁତ୍ତା, ଅକଂସୁ ବୁଦ୍ଧସାସନଂ।

୧୨୦।

‘‘ରତ୍ତିଯା ପୁରିମେ ଯାମେ, ପୁବ୍ବଜାତିମନୁସ୍ସରୁଂ;

ରତ୍ତିଯା ମଜ୍ଝିମେ ଯାମେ, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଂ ଵିସୋଧଯୁଂ;

ରତ୍ତିଯା ପଚ୍ଛିମେ ଯାମେ, ତମୋଖନ୍ଧଂ ପଦାଲଯୁଂ।

୧୨୧।

‘‘ଉଟ୍ଠାଯ ପାଦେ ୱନ୍ଦିଂସୁ, କତା ତେ ଅନୁସାସନୀ;

ଇନ୍ଦଂୱ ଦେୱା ତିଦସା, ସଙ୍ଗାମେ ଅପରାଜିତଂ;

ପୁରକ୍ଖତ୍ୱା ୱିହସ୍ସାମ, ତେୱିଜ୍ଜାମ୍ହ ଅନାସୱା’’ତି। –

ଇମା ଗାଥା ଅଭାସିଂସୁ।

ତତ୍ଥ ତସ୍ସା ତା ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା, ପଟାଚାରାଯ ସାସନନ୍ତି ତସ୍ସା ପଟାଚାରାଯ ଥେରିଯା କିଲେସପଟିସତ୍ତୁସାସନଟ୍ଠେନ ସାସନଭୂତଂ ଓୱାଦୱଚନଂ, ତା ତିଂସମତ୍ତା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ସୁତ୍ୱା ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ସିରସା ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା।

ଉଟ୍ଠାଯପାଦେ ୱନ୍ଦିଂସୁ, କତା ତେ ଅନୁସାସନୀତି ଯଥାସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତଂ ତସ୍ସା ସାସନଂ ଅଟ୍ଠିଂ କତ୍ୱା ମନସି କତ୍ୱା ଯଥାଫାସୁକଟ୍ଠାନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଭାୱେନ୍ତିଯୋ ଭାୱନଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ଅଧିଗତୱିସେସଂ ଆରୋଚେତୁଂ ନିସିନ୍ନାସନତୋ ଉଟ୍ଠାଯ ତସ୍ସା ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ମହାଥେରି ତୱାନୁସାସନୀ ଯଥାନୁସିଟ୍ଠଂ ଅମ୍ହେହି କତା’’ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ସା ପାଦେ ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ୱନ୍ଦିଂସୁ। ଇନ୍ଦଂୱ ଦେୱା ତିଦସା, ସଙ୍ଗାମେ ଅପରାଜିତନ୍ତି ଦେୱାସୁରସଙ୍ଗାମେ ଅପରାଜିତଂ ୱିଜିତାୱିଂ ଇନ୍ଦଂ ତାୱତିଂସା ଦେୱା ୱିଯ ମହାଥେରି, ମଯଂ ତଂ ପୁରକ୍ଖତ୍ୱା ୱିହରିସ୍ସାମ ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ କତ୍ତବ୍ବସ୍ସ ଅଭାୱତୋ। ତସ୍ମା ‘‘ତେୱିଜ୍ଜାମ୍ହ ଅନାସୱା’’ତି ଅତ୍ତନୋ କତଞ୍ଞୁଭାୱଂ ପୱେଦେନ୍ତୀ ଇଦମେୱ ତାସଂ ଅଞ୍ଞାବ୍ୟାକରଣଂ ଅହୋସି। ଯଂ ପନେତ୍ଥ ଅତ୍ଥତୋ ଅୱିଭତ୍ତଂ, ତଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ତିଂସମତ୍ତାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୨। ଚନ୍ଦାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ଦୁଗ୍ଗତାହଂ ପୁରେ ଆସିନ୍ତିଆଦିକା ଚନ୍ଦାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନନ୍ତୀ ଅନୁକ୍କମେନ ସମ୍ଭତୱିମୋକ୍ଖସମ୍ଭାରା ପରିପକ୍କଞାଣା ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଗାମେ ଅପଞ୍ଞାତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଗେହେ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି। ତସ୍ସା ନିବ୍ବତ୍ତିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତଂ କୁଲଂ ଭୋଗେହି ପରିକ୍ଖଯଂ ଗତଂ। ସା ଅନୁକ୍କମେନ ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖେନ ଜୀୱତି। ଅଥ ତସ୍ମିଂ ଗେହେ ଅହିୱାତରୋଗୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ତେନସ୍ସା ସବ୍ବେପି ଞାତକା ମରଣବ୍ୟସନଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ସା ଞାତିକ୍ଖଯେ ଜାତେ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଜୀୱିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ କପାଲହତ୍ଥା କୁଲେ କୁଲେ ୱିଚରିତ୍ୱା ଲଦ୍ଧଲଦ୍ଧେନ ଭିକ୍ଖାହାରେନ ଯାପେନ୍ତୀ ଏକଦିୱସଂ ପଟାଚାରାଯ ଥେରିଯା ଭତ୍ତୱିସ୍ସଗ୍ଗଟ୍ଠାନଂ ଅଗମାସି। ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ତଂ ଦୁକ୍ଖିତଂ ଖୁଦାଭିଭୂତଂ ଦିସ୍ୱାନ ସଞ୍ଜାତକାରୁଞ୍ଞା ପିଯସମୁଦାଚାରେନ ସଙ୍ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ୱିଜ୍ଜମାନେନ ଉପଚାରମନୋହରେନ ଆହାରେନ ସନ୍ତପ୍ପେସୁଂ। ସା ତାସଂ ଆଚାରସୀଲେ ପସୀଦିତ୍ୱା ଥେରିଯା ସନ୍ତିକଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ତସ୍ସା ଥେରୀ ଧମ୍ମଂ କଥେସି। ସା ତଂ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ସାସନେ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନା ସଂସାରେ ଚ ସଞ୍ଜାତସଂୱେଗା ପବ୍ବଜି । ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଚ ଥେରିଯା ଓୱାଦେ ଠତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଭାୱନଂ ଅନୁଯୁଞ୍ଜନ୍ତୀ କତାଧିକାରତାଯ ଞାଣସ୍ସ ଚ ପରିପାକଂ ଗତତ୍ତା ନ ଚିରସ୍ସେୱ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା –

୧୨୨।

‘‘ଦୁଗ୍ଗତାହଂ ପୁରେ ଆସିଂ, ୱିଧୱା ଚ ଅପୁତ୍ତିକା;

ୱିନା ମିତ୍ତେହି ଞାତୀହି, ଭତ୍ତଚୋଳସ୍ସ ନାଧିଗଂ।

୧୨୩।

‘‘ପତ୍ତଂ ଦଣ୍ଡଞ୍ଚ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା, ଭିକ୍ଖମାନା କୁଲା କୁଲଂ;

ସୀତୁଣ୍ହେନ ଚ ଡଯ୍ହନ୍ତୀ, ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ଚାରିହଂ।

୧୨୪।

‘‘ଭିକ୍ଖୁନିං ପୁନ ଦିସ୍ୱାନ, ଅନ୍ନପାନସ୍ସ ଲାଭିନිං;

ଉପସଙ୍କମ୍ମ ଅୱୋଚං, ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅନଗାରିଯଂ।

୧୨୫।

‘‘ସା ଚ ମଂ ଅନୁକମ୍ପାଯ, ପବ୍ବାଜେସି ପଟାଚାରା;

ତତୋ ମଂ ଓୱଦିତ୍ୱାନ, ପରମତ୍ଥେ ନିଯୋଜଯି।

୧୨୬।

‘‘ତସ୍ସାହଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା, ଅକାସିං ଅନୁସାସନිං;

ଅମୋଘୋ ଅଯ୍ୟାଯୋୱାଦୋ, ତେୱିଜ୍ଜାମ୍ହି ଅନାସୱା’’ତି। –

ଉଦାନୱସେନ ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ଦୁଗ୍ଗତାତି ଦଲିଦ୍ଦା। ପୁରେତି ପବ୍ବଜିତତୋ ପୁବ୍ବେ। ପବ୍ବଜିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ହି ଇଧ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଭୋଗେହି ଅଡ୍ଢୋ ୱା ଦଲିଦ୍ଦୋ ୱାତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ଗୁଣେହି ପନ ଅଯଂ ଥେରୀ ଅଡ୍ଢାଯେୱ। ତେନାହ ‘‘ଦୁଗ୍ଗତାହଂ ପୁରେ ଆସି’’ନ୍ତି। ୱିଧୱାତି ଧୱୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସାମିକୋ, ତଦଭାୱା ୱିଧୱା, ମତପତିକାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପୁତ୍ତିକାତି ପୁତ୍ତରହିତା। ୱିନା ମିତ୍ତେହୀତି ମିତ୍ତେହି ବନ୍ଧୱେହି ଚ ପରିହୀନା ରହିତା। ଭତ୍ତଚୋଳଅସ୍ସ ନାଧିଗନ୍ତି ଭତ୍ତସ୍ସ ଚୋଳଅସ୍ସ ଚ ପାରିପୂରිං ନାଧିଗଚ୍ଛිං, କେୱଲଂ ପନ ଭିକ୍ଖାପିଣ୍ଡସ୍ସ ପିଲୋତିକାଖଣ୍ଡସ୍ସ ଚ ୱସେନ ଘାସଚ୍ଛାଦନମତ୍ତମେୱ ଅଲତ୍ଥନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତେନାହ ‘‘ପତ୍ତଂ ଦଣ୍ଡଞ୍ଚ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା’’ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ ପତ୍ତନ୍ତି ମତ୍ତିକାଭାଜନଂ। ଦଣ୍ଡନ୍ତି ଗୋଣସୁନଖାଦିପରିହରଣଦଣ୍ଡକଂ। କୁଲା କୁଲନ୍ତି କୁଲତୋ କୁଲଂ। ସୀତୁଣ୍ହେନ ଚ ଡଯ୍ହନ୍ତୀତି ୱସନଗେହାଭାୱତୋ ସୀତେନ ଚ ଉଣ୍ହେନ ଚ ପୀଳିଯମାନା।

ଭିକ୍ଖୁନିନ୍ତି ପଟାଚାରାଥେରිං ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ପୁନାତି ପଚ୍ଛା, ସତ୍ତସଂୱଚ୍ଛରତୋ ଅପରଭାଗେ।

ପରମତ୍ଥେତି ପରମେ ଉତ୍ତମେ ଅତ୍ଥେ, ନିବ୍ବାନଗାମିନିଯା ପଟିପଦାଯ ନିବ୍ବାନେ ଚ। ନିଯୋଜଯୀତି କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୀ ନିଯୋଜେସି। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଚନ୍ଦାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପଞ୍ଚକନିପାତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୬। ଛକ୍କନିପାତୋ

୧। ପଞ୍ଚସତମତ୍ତାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ଛକ୍କନିପାତେ ଯସ୍ସ ମଗ୍ଗଂ ନ ଜାନାସୀତିଆଦିକା ପଞ୍ଚସତମତ୍ତାନଂ ଥେରୀନଂ ଗାଥା। ଇମାପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନନ୍ତିଯୋ ଅନୁକ୍କମେନ ଉପଚିତୱିମୋକ୍ଖସମ୍ଭାରା ହୁତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ କୁଲଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତା ମାତାପିତୂହି ପତିକୁଲଂ ଆନୀତା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପୁତ୍ତେ ଲଭିତ୍ୱା ଘରାୱାସଂ ୱସନ୍ତିଯୋ ସମାନଜାତିକସ୍ସ ତାଦିସସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କତତ୍ତା ସବ୍ବାୱ ମତପୁତ୍ତା ହୁତ୍ୱା, ପୁତ୍ତସୋକେନ ଅଭିଭୂତା ପଟାଚାରାଯ ଥେରିଯା ସନ୍ତିକଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନା ଅତ୍ତନୋ ସୋକକାରଣଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ଥେରୀ ତାସଂ ସୋକଂ ୱିନୋଦେନ୍ତୀ –

୧୨୭।

''ଯସ୍ସ ମଗ୍ଗଂ ନ ଜାନାସି, ଆଗତସ୍ସ ଗତସ୍ସ ୱା;

ତଂ କୁତୋ ଚାଗତଂ ସତ୍ତଂ, ମମ ପୁତ୍ତୋତି ରୋଦସି।

୧୨୮।

''ମଗ୍ଗଞ୍ଚ ଖୋସ୍ସ ଜାନାସି, ଆଗତସ୍ସ ଗତସ୍ସ ୱା;

ନ ନଂ ସମନୁସୋଚେସି, ଏୱଂଧମ୍ମା ହି ପାଣିନୋ।

୧୨୯।

''ଅଯାଚିତୋ ତତାଗଚ୍ଛି, ନାନୁଞ୍ଞାତୋ ଇତୋ ଗତୋ;

କୁତୋଚି ନୂନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା, ୱସିତ୍ୱା କତିପାହକଂ;

ଇତୋପି ଅଞ୍ଞେନ ଗତୋ, ତତୋପଞ୍ଞେନ ଗଚ୍ଛତି।

୧୩୦।

''ପେତୋ ମନୁସ୍ସରୂପେନ, ସଂସରନ୍ତୋ ଗମିସ୍ସତି;

ଯଥାଗତୋ ତଥା ଗତୋ, କା ତତ୍ଥ ପରିଦେୱନା''ତି। –

ଇମାହି ଚତୂହି ଗାଥାହି ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି।

ତା ତସ୍ସା ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ସଞ୍ଜାତସଂୱେଗା ଥେରିଯା ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିଂସୁ। ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନାଯ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତିଯୋ ୱିମୁତ୍ତିପରିପାଚନୀଯାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପରିପାକଂ ଗତତ୍ତା ନ ଚିରସ୍ସେୱ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠହିଂସୁ। ଅଥ ତା ଅଧିଗତାରହତ୍ତା ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଉଦାନୱସେନ ''ଯସ୍ସ ମଗ୍ଗଂ ନ ଜାନାସୀ''ତିଆଦିକାହି ୱୁତ୍ତାଦଗାଥାହି ସଦ୍ଧିଂ –

୧୩୧।

‘‘ଅବ୍ବହୀ ୱତ ମେ ସଲ୍ଲଂ, ଦୁଦ୍ଦସଂ ହଦଯସ୍ସିତଂ;

ଯା ମେ ସୋକପରେତାଯ, ପୁତ୍ତସୋକଂ ବ୍ୟପାନୁଦି।

୧୩୨।

‘‘ସାଜ୍ଜ ଅବ୍ବୂଳ୍ହସଲ୍ଲାହଂ, ନିଚ୍ଛାତା ପରିନିବ୍ବୁତା;

ବୁଦ୍ଧଂ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ସଙ୍ଘଞ୍ଚ, ଉପେମି ସରଣଂ ମୁନି’’ନ୍ତି। –

ଇମା ଗାଥା ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ଅଭାସିଂସୁ।

ତତ୍ଥ ଯସ୍ସ ମଗ୍ଗଂ ନ ଜାନାସି, ଆଗତସ୍ସ ଗତସ୍ସ ୱାତି ଯସ୍ସ ସତ୍ତସ୍ସ ଇଧ ଆଗତସ୍ସ ଆଗତମଗ୍ଗଂ ୱା ଇତୋ ଗତସ୍ସ ଗତମଗ୍ଗଂ ୱା ତ୍ୱଂ ନ ଜାନାସି। ଅନନ୍ତରା ଅତୀତାନାଗତଭୱୂପପତ୍ତିଯୋ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ତଂ କୁତୋ ଚାଗତଂ ସତ୍ତନ୍ତି ତଂ ଏୱଂ ଅୱିଞ୍ଞାତାଗତଗତମଗ୍ଗଂ କୁତୋଚି ଗତିତୋ ଆଗତମଗ୍ଗଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେନ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ସଙ୍ଗେନ ସଙ୍ଗଂ ଅକତପରିଚଯସମାଗତପୁରିସସଦିସଂ ସତ୍ତଂ କେୱଲଂ ମମତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ମମ ପୁତ୍ତୋତି କୁତୋ କେନ କାରଣେନ ରୋଦସି। ଅପ୍ପଟିକାରତୋ ମମ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଚ ଅକାତଞ୍ଞୁତୋ ନ ଏତ୍ଥ ରୋଦନକାରଣଂ ଅତ୍ଥୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ମଗ୍ଗଞ୍ଚ ଖୋସ୍ସ ଜାନାସୀତି ଅସ୍ସ ତୱ ପୁତ୍ତାଭିମତସ୍ସ ସତ୍ତସ୍ସ ଆଗତସ୍ସ ଆଗତମଗ୍ଗଞ୍ଚ ଗତସ୍ସ ଗତମଗ୍ଗଞ୍ଚ ଅଥ ଜାନେଯ୍ୟାସି। ନ ନଂ ସମନୁସୋଚେସୀତି ଏୱମ୍ପି ନଂ ନ ସମନୁସୋଚେଯ୍ୟାସି। କସ୍ମା? ଏୱଂଧମ୍ମା ହି ପାଣିନୋ, ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମେପି ହି ସତ୍ତାନଂ ସବ୍ବେହି ପିଯେହି ମନାପେହି ନାନାଭାୱୋ ୱିନାଭାୱୋ ତତ୍ଥ ୱସୱତ୍ତିତାଯ ଅଭାୱତୋ, ପଗେୱ ଅଭିସମ୍ପରାଯଂ।

ଅଯାଚିତୋ ତତାଗଚ୍ଛୀତି ତତୋ ପରଲୋକତୋ କେନଚି ଅଯାଚିତୋ ଇଧ ଆଗଚ୍ଛି। ‘‘ଆଗତୋ’’ତିପି ପାଠୋ, ସୋ ଏୱତ୍ଥୋ। ନାନୁଞ୍ଞାତୋ ଇତୋ ଗତୋତି ଇଧଲୋକତୋ କେନଚି ଅନନୁଞ୍ଞାତୋ ପରଲୋକଂ ଗତୋ। କୁତୋଚୀତି ନିରଯାଦିତୋ ଯତୋ କୁତୋଚି ଗତିତୋ। ନୂନାତି ପରିସଙ୍କାଯଂ । ୱସିତ୍ୱା କତିପାହକନ୍ତି କତିପଯଦିୱସମତ୍ତଂ ଇଧ ୱସିତ୍ୱା। ଇତୋପି ଅଞ୍ଞେନ ଗତୋତି ଇତୋପି ଭୱତୋ ଅଞ୍ଞେନ ଗତୋ, ଇତୋ ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଭୱଂ ପଟିସନ୍ଧିୱସେନ ଉପଗତୋ। ତତୋପଞ୍ଞେନ ଗଚ୍ଛତୀତି ତତୋପି ଭୱତୋ ଅଞ୍ଞେନ ଗମିସ୍ସତି, ଅଞ୍ଞମେୱ ଭୱଂ ଉପଗମିସ୍ସତି।

ପେତୋତି ଅପେତୋ ତଂ ତଂ ଭୱଂ ଉପପଜ୍ଜିତ୍ୱା ତତୋ ଅପଗତୋ। ମନୁସ୍ସରୂପେନାତି ନିଦସ୍ସନମତ୍ତମେତଂ, ମନୁସ୍ସଭାୱେନ ତିରଚ୍ଛାନାଦିଭାୱେନ ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ସଂସରନ୍ତୋତି ଅପରାପରଂ ଉପପତ୍ତିୱସେନ ସଂସରନ୍ତୋ। ଯଥାଗତୋ ତଥା ଗତୋତି ଯଥା ଅୱିଞ୍ଞାତଗତିତୋ ଚ ଅନାମନ୍ତେତ୍ୱା ଆଗତୋ ତଥା ଅୱିଞ୍ଞାତଗତିକୋ ଅନନୁଞ୍ଞାତୋୱ ଗତୋ। କା ତତ୍ଥ ପରିଦେୱନାତି ତତ୍ଥ ତାଦିସେ ଅୱସୱତ୍ତିନି ଯଥାକାମାୱଚରେ କା ନାମ ପରିଦେୱନା, କିଂ ପରିଦେୱିତେନ ପଯୋଜନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଏତ୍ଥ ଚ ଆଦିତୋ ଚତସ୍ସୋ ଗାଥା ପଟାଚାରାଯ ଥେରିଯା ତେସଂ ପଞ୍ଚମତ୍ତାନଂ ଇତ୍ଥିସତାନଂ ସୋକୱିନୋଦନୱସେନ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ଭାସିତା। ତସ୍ସା ୱାଦେ ଠତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅଧିଗତୱିସେସାହି ତାହି ପଞ୍ଚସତମତ୍ତାହି ଭିକ୍ଖୁନୀହି ଛପି ଗାଥା ପଚ୍ଚେକଂ ଭାସିତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା।

ପଞ୍ଚସତା ପଟାଚାରାତି ପଟାଚାରାଯ ଥେରିଯା ସନ୍ତିକେ ଲଦ୍ଧୱୋୱାଦତାଯ ପଟାଚାରାଯ ୱୁତ୍ତଂ ଅୱେଦିସୁନ୍ତି କତ୍ୱା ‘‘ପଟାଚାରା’’ତି ଲଦ୍ଧନାମା ପଞ୍ଚସତା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ।

ପଞ୍ଚସତମତ୍ତାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ୱାସେଟ୍ଠୀଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ପୁତ୍ତସୋକେନହଂ ଅଟ୍ଟାତିଆଦିକା ୱାସେଟ୍ଠିଯା ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନନ୍ତୀ ଅନୁକ୍କମେନ ସମ୍ଭତୱିମୋକ୍ଖସମ୍ଭାରା ଦେୱମନୁସ୍ସେସୁ ସଂସରନ୍ତୀ ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ୱେସାଲିଯଂ କୁଲଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତା ମାତାପିତୂହି ସମାନଜାତିକସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଦିନ୍ନା ପତିକୁଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସୁଖସଂୱାସଂ ୱସନ୍ତୀ ଏକଂ ପୁତ୍ତଂ ଲଭିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଆଧାୱିତ୍ୱା ପରିଧାୱିତ୍ୱା

ୱିଚରଣକାଲେ କାଲଂ କତେ ପୁତ୍ତସୋକେନ ଅଟ୍ଟିତା ଉମ୍ମତ୍ତିକା ଅହୋସି। ସା ଞାତକେସୁ ସାମିକେ ଚ ତିକିଚ୍ଛଂ କରୋନ୍ତେସୁ ତେସଂ ଅଜାନନ୍ତାନଂୟେୱ ପଲାୟିତ୍ୱା ୟତୋ ତତୋ ପରିବ୍ଭମନ୍ତୀ ମିଥିଲାନଗରଂ ସମ୍ପତ୍ତା ତତ୍ଥଦ୍ଦସ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅନ୍ତରୱୀଥିୟଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦନ୍ତଂ ଗୁତ୍ତଂ ସଂୟତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ନାଗଂ। ଦିସ୍ୱାନ ସହ ଦସ୍ସନେନ ବୁଦ୍ଧାନୁଭାୱତୋ ଅପଗତୁମ୍ମାଦା ପକତିଚିତ୍ତଂ ପଟିଲଭି। ଅଥସ୍ସା ସତ୍ଥା ସଂଖିତ୍ତେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ସା ତଂ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ପଟିଲଦ୍ଧସଂୱେଗା ସତ୍ଥାରଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ୟାଚିତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ଆଣାୟ ଭିକ୍ଖୁନୀସୁ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା କତପୁବ୍ବକିଚ୍ଚା ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଘଟେନ୍ତୀ ୱାୟମନ୍ତୀ ପରିପକ୍କଞାଣତାୟ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଉଦାନୱସେନ –

୧୩୩।

''ପୁତ୍ତସୋକେନହଂ ଅଟ୍ଟା, ଖିତ୍ତଚିତ୍ତା ୱିସଞ୍ଞିନୀ;

ନଗ୍ଗା ପକିଣ୍ଣକେସୀ ଚ, ତେନ ତେନ ୱିଚାରିହଂ।

୧୩୪।

''ୱୀଥିସଙ୍କାରକୂଟେସୁ, ସୁସାନେ ରଥିୟାସୁ ଚ;

ଅଚରିଂ ତୀଣି ୱସ୍ସାନି, ଖୁପ୍ପିପାସା ସମପ୍ପିତା।

୧୩୫।

''ଅଥଦ୍ଦସାସିଂ ସୁଗତଂ, ନଗରଂ ମିଥିଲଂ ପତି;

ଅଦନ୍ତାନଂ ଦମେତାରଂ, ସମ୍ବୁଦ୍ଧମକୁତୋଭୟଂ।

୧୩୬।

''ସଚିତ୍ତଂ ପଟିଲଦ୍ଧାନ, ୱନ୍ଦିତ୍ୱାନ ଉପାୱିସିଂ;

ସୋ ମେ ଧମ୍ମମଦେସେସି, ଅନୁକମ୍ପାୟ ଗୋତମୋ।

୧୩୭।

''ତସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ସୁଣିତ୍ୱାନ, ପବ୍ବଜିଂ ଅନଗାରିୟଂ;

ୟୁଞ୍ଜନ୍ତୀ ସତ୍ଥୁୱଚନେ, ସଚ୍ଛାକାସିଂ ପଦଂ ସିୱଂ।

୧୩୮।

''ସବ୍ବେ ସୋକା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା, ପହୀନା ଏତଦନ୍ତିକା;

ପରିଞ୍ଞାତା ହି ମେ ୱତ୍ଥୂ, ୟତୋ ସୋକାନ ସମ୍ଭୱୋ''ତି। –

ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ଅଟ୍ଟାତି ଅଟ୍ଟିତା। ଅୟମେୱ ୱା ପାଠୋ, ଅଟ୍ଟିତା ପୀଳିତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଖିତ୍ତଚିତ୍ତାତି ସୋକୁମ୍ମାଦେନ ଖିତ୍ତହଦୟା। ତତୋ ଏୱ ପକତିସଞ୍ଞାୟ ୱିଗମେନ ୱିସଞ୍ଞିନୀ। ହିରୋତ୍ତପ୍ପାଭାୱତୋ ଅପଗତୱତ୍ଥତାୟ ନଗ୍ଗା। ୱିଧୁତକେସତାୟ ପକିଣ୍ଣକେସୀ। ତେନ ତେନାତି ଗାମେନ ଗାମଂ ନଗରେନ

ନଗରଂ ୱାଥିଯା ୱାଥିଂ ୱିଚରିଂ ଅହଂ।

ଅଥାତି ପଚ୍ଛା ଉମ୍ମାଦସଂୱତ୍ତନିଯସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ପରିକ୍ଖଯେ। ସୁଗତନ୍ତି ସୋଭନଗମନତ୍ତା ସୁନ୍ଦରଂ ଠାନଂ ଗତତ୍ତା ସମ୍ମା ଗଦତ୍ତା ସମ୍ମା ଚ ଗତତ୍ତା ସୁଗତଂ ଭଗୱନ୍ତଂ। ମିଥିଲଂ ପତୀତି ମିଥିଲାଭିମୁଖଂ, ମିଥିଲାନଗରାଭିମୁଖଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ସଚିତ୍ତଂ ପଟିଲଦ୍ଧାନାତି ବୁଦ୍ଧାନୁଭାୱେନ ଉମ୍ମାଦଂ ପହାଯ ଅତ୍ତନୋ ପକତିଚିତ୍ତଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା।

ଯୁଞ୍ଜନ୍ତୀ ସତ୍ଥୁୱଚନେତି ସତ୍ଥୁ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନେ ଯୋଗଂ କରୋନ୍ତୀ ଭାୱନଂ ଅନୁଯୁଞ୍ଜନ୍ତୀ। ସଚ୍ଛାକାସିଂ ପଦଂ ସିୱନ୍ତି ସିୱଂ ଖେମଂ ଚତୁହି ଯୋଗେହି ଅନୁପଦ୍ଦୁତଂ ନିବ୍ବାନଂ ପଦଂ ସଚ୍ଛିଅକାସିଂ।

ଏତଦନ୍ତିକାତି ଏତଂ ଇଦାନି ମଯା ଅଧିଗତଂ ଅରହତ୍ତଂ ଅନ୍ତୋ ପରିଯୋସାନଂ ଏତେସନ୍ତି ଏତଦନ୍ତିକା, ସୋକା। ନ ଦାନି ତେସଂ ସମ୍ଭୱୋ ଅତ୍ଥୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଯତୋ ସୋକାନ ସମ୍ଭୱୋତି ଯତୋ ଅନ୍ତୋନିଜ୍ଝାନଲକ୍ଖଣାନଂ ସୋକାନଂ ସମ୍ଭୱୋ, ତେସଂ ସୋକାନଂ ପଞ୍ଚୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧସଙ୍ଖାତା ୱତ୍ଥୂ ଅଧିଟ୍ଠାନାନି ଞାତତୀରଣପହାନପରିଞ୍ଞାହି ପରିଞ୍ଞାତା। ତସ୍ମା ସୋକା ଏତଦନ୍ତିକାତି ଯୋଜନା।

ୱାସେଟ୍ଠୀଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ଖେମାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ଦହରା ତ୍ୱଂ ରୂପୱତୀତିଆଦିକା ଖେମାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯଂ କିର ପଦୁମୁତ୍ତରସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ ହଂସୱତୀନଗରେ ପରାଧୀନୱୁତ୍ତିକା ପରେସଂ ଦାସୀ ଅହୋସି। ସା ପରେସଂ ୱେଯ୍ଯାୱଚ୍ଚକରଣେନ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେନ୍ତୀ ଏକଦିୱସଂ ପଦୁମୁତ୍ତରସ୍ସ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଅଗ୍ଗସାୱକଂ ସୁଜାତତ୍ଥେରଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ତଯୋ ମୋଦକେ ଦତ୍ୱା ତଂଦିୱସମେୱ ଅତ୍ତନୋ କେସେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ‘‘ଅନାଗତେ ମହାପଞ୍ଞା ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାୱିକା ଭୱେଯ୍ଯ’’ନ୍ତି ପତ୍ଥନଂ କତ୍ୱା ଯାୱଜୀୱଂ କୁସଲକମ୍ମେ ଅପ୍ପମତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ଦେୱମନୁସ୍ସେସୁ ସଂସରନ୍ତୀ ଅନୁକ୍କମେନ ଛକାମସଗ୍ଗେ, ତେସଂ ତେସଂ ଦେୱରାଜୂନଂ ମହେସିଭାୱେନ ଉପପନ୍ନା, ମନୁସ୍ସଲୋକେପି ଅନେକୱାରଂ ଚକ୍କୱତ୍ତୀନଂ ମଣ୍ଡଲରାଜୂନଞ୍ଚ ମହେସିଭାୱଂ ଉପଗତା ମହାସମ୍ପତ୍ତିଯୋ ଅନୁଭୱିତ୍ୱା ୱିପସ୍ସିସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା, ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ପଟିଲଦ୍ଧସଂୱେଗା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଦସୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରନ୍ତୀ ବହୁସ୍ସୁତା ଧମ୍ମକଥିକା ହୁତ୍ୱା ବହୁଜନସ୍ସ ଧମ୍ମକଥନାଦିନା ପଞ୍ଞାସଂୱତ୍ତନିଯକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ତତୋ ଚୱିତ୍ୱା ସୁଗତୀସୁଯେୱ ସଂସରନ୍ତୀ ଇମସ୍ମିଂ କପ୍ପେ ଭଗୱତୋ ଚ କକୁସନ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଚ କୋଣାଗମନସ୍ସ କାଲେ ୱିଭୱସମ୍ପନ୍ନେ କୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ସଙ୍ଘାରାମଂ କାରେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ନିଯ୍ଯାଦେସି।

ଭଗୱତୋ ପନ କସ୍ସପଦସବଲସ୍ସ କାଲେ କିକିସ୍ସ କାସିରଞ୍ଞୋ ସବ୍ବଜେଟ୍ଠିକା ସମଣୀ ନାମ ଧୀତା ହୁତ୍ୱା, ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ପଟିଲଦ୍ଧସଂୱେଗା ଅଗାରେଯେୱ ଠିତା, ୱୀସତି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି କୋମାରିବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରନ୍ତୀ ସମଣଗୁତ୍ତାଦୀହି ଅତ୍ତନୋ ଭଗିନୀହି ସଦ୍ଧିଂ ରମଣୀଯଂ ପରିୱେଣଂ କାରେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ନିଯ୍ଯାଦେସି। ଏୱମେୱ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ଆଯତନଗତଂ ଉଠଆରଂ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ସୁଗତୀସୁଯେୱ ସଂସରିତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ମଦ୍ଦରଟ୍ଠେ ସାକଲନଗରେ ରାଜକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ଖେମାତିସ୍ସା ନାମଂ ଅହୋସି, ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣା କଞ୍ଚନସନ୍ନିଭତ୍ତଚା। ସା ୱଯପ୍ପତ୍ତା ବିମ୍ବିସାରରଞ୍ଞୋ ଗେହଂ ଗତା। ସତ୍ଥରି ୱେଠୁୱନେ ୱିହରନ୍ତେ ରୂପମତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ‘‘ରୂପେ ଦୋସଂ ଦସ୍ସେତୀ’’ତି ସତ୍ଥୁ ଦସ୍ସନାଯ ନ ଗଚ୍ଛତି।

ରାଜା ମନୁସ୍ସେହି ୱେଠୁୱନସ୍ସ ୱଣ୍ଣେ ପକାସାପେତ୍ୱା ଦେୱିଯା ୱିହାରଦସ୍ସନାଯ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେସି। ଅଥ ଦେୱୀ ‘‘ୱିହାରଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମୀ’’ତି ରାଜାନଂ ପଟିପୁଚ୍ଛି। ରାଜା ‘‘ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ଅଦିସ୍ୱା ଆଗନ୍ତୁଂ ନ ଲଭିସ୍ସସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ପୁରିସାନଂ ସଞ୍ଞଂ ଅଦାସି – ‘‘ବଲକ୍କାରେନପି ଦେୱିଂ ଦସବଲଂ ଦସ୍ସେଥା’’ତି। ଦେୱୀ ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦିୱସଭାଗଂ ଖେପେତ୍ୱା ନିୱତ୍ତେନ୍ତୀ ସତ୍ଥାରଂ ଅଦିସ୍ୱାୱ ଗନ୍ତୁଂ ଆରଦ୍ଧା। ଅଥ ନଂ ରାଜପୁରିସା ଅନିଚ୍ଛନ୍ତିମ୍ପି ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ନଯିଂସୁ। ସତ୍ଥା ତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ଇଦ୍ଧିଯା ଦେୱଚ୍ଛରାସଦିସଂ ଇତ୍ଥିଂ ନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ତାଲପଣ୍ଣଂ ଗହେତ୍ୱା ବୀଜଯମାନଂ ଅକାସି। ଖେମା ଦେୱୀ ତଂ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଏୱରୂପା ନାମ ଦେୱଚ୍ଛରପଟିଭାଗା ଇତ୍ଥିଯୋ ଭଗୱତୋ ଅୱିଦୂରେ ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ଅହଂ ଏତାସଂ ପରିଚାରିକତାଯପି ନପ୍ପହୋମି, ମନମ୍ପି ନିକ୍କାରଣା ପାପଚିତ୍ତସ୍ସ ୱସେନ ନଟ୍ଠା’’ତି ନିମିତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ତମେୱ ଇତ୍ଥିଂ ଓଲୋକଯମାନା ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥସ୍ସା ପସ୍ସନ୍ତିଯାୱ ସତ୍ଥୁ ଅଧିଟ୍ଠାନବଲେନ ସା ଇତ୍ଥୀ ପଠମୱଯଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ମଜ୍ଝିମୱଯମ୍ପି ଅତିକ୍କମ୍ମ ପଚ୍ଛିମୱଯଂ ପତ୍ୱା ଖଣ୍ଡଦନ୍ତା ପଲିତକେସା ୱଲିତ୍ତଚା ହୁତ୍ୱା ସଦ୍ଧିଂ ତାଲପଣ୍ଣେନ ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ପତି । ତତୋ ଖେମା କତାଧିକାରତ୍ତା ଏୱଂ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଏୱଂୱିଧମ୍ପି ସରୀରଂ ଇଦିସଂ ୱିପତ୍ତିଂ ପାପୁଣି, ମଯ୍ହମ୍ପି ସରୀରଂ ଏୱଂଗତିକମେୱ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ଅଥସ୍ସା ଚିତ୍ତାଚାରଂ ଞତ୍ୱା ସତ୍ଥା –

‘‘ଯେ ରାଗରତ୍ତାନୁପତନ୍ତି ସୋତଂ, ସୟଂ କତଂ ମକ୍କଟକୋୱ ଜାଲଂ;

ଏତମ୍ପି ଛେତ୍ୱାନ ପରିବ୍ବଜନ୍ତି, ଅନପେକ୍ଖିନୋ କାମସୁଖଂ ପହାୟା’’ତି। –

ଗାଥମାହ । ସା ଗାଥାପରିୟୋସାନେ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣୀତି ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ଆଗତଂ। ଅପଦାନେ ପନ ‘‘ଇମଂ ଗାଥଂ ସୁତ୍ୱା ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠିତା ରାଜାନଂ ଅନୁଜାନାପେତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣୀ’’ତି ଆଗତଂ। ତଞ୍ଚାୟଂ ଅପଦାନପାଠଇ (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୨। ୨୮୯-୩୮୩) –

‘‘ପଦୁମୁତ୍ତରୋ ନାମ ଜିନୋ, ସବ୍ବଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁମା;

ଇତୋ ସତସହସ୍ସମ୍ହି, କପ୍ପେ ଉପ୍ପଜ୍ଜି ନାୟକୋ।

‘‘ତଦାହଂ ହଂସୱତିୟଂ, ଜାତା ସେଟ୍ଠିକୁଲେ ଅହୁଂ;

ନାନାରତନପଜ୍ଜୋତେ, ମହାସୁଖସମପ୍ପିତା।

‘‘ଉପେତ୍ୱା ତଂ ମହାୱୀରଂ, ଅସ୍ସୋସିଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ;

ତତୋ ଜାତପ୍ପସାଦାହଂ, ଉପେମି ସରଣଂ ଜିନଂ।

‘‘ମାତରଂ ପିତରଂ ଚାହଂ, ଆୟାଚିତ୍ୱା ୱିନାୟକଂ;

ନିମନ୍ତୟିତ୍ୱା ସତ୍ତାହଂ, ଭୋଜୟିଂ ସହସାୱକଂ।

‘‘ଅତିକ୍କନ୍ତେ ଚ ସତ୍ତାହେ, ମହାପଞ୍ଞାନମୁତ୍ତମଂ;

ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଏତଦଗ୍ଗମ୍ହି, ଠପେସି ନରସାରଥି।

‘‘ତଂ ସୁତ୍ୱା ମୁଦିତା ହୁତ୍ୱା, ପୁନୋ ତସ୍ସ ମହେସିନୋ;

କାରଂ କତ୍ୱାନ ତଂ ଠାନଂ, ପଣିପଚ୍ଚ ପଣୀଦହିଂ।

‘‘ତତୋ ମମ ଜିନୋ ଆହ, ସିଜ୍ଝତଂ ପଣିଧୀ ତୱ;

ସସଙ୍ଘେ ମେ କତଂ କାରଂ, ଅପ୍ପମେୟ୍ୟଫଲଂ ତୟା।

‘‘ସତସହସ୍ସିତୋ କପ୍ପେ, ଓକ୍କାକକୁଲସମ୍ଭୱୋ;

ଗୋତମୋ ନାମ ଗୋତ୍ତେନ, ସତ୍ଥା ଲୋକେ ଭୱିସ୍ସତି।

‘‘ତସ୍ସ ଧମ୍ମେସୁ ଦାୟାଦା, ଓରସା ଧମ୍ମନିମ୍ମିତା;

ଏତଦଗ୍ଗମନୁପ୍ପତ୍ତା, ଖେମା ନାମ ଭୱିସ୍ସତି।

‘‘ତେନ କମ୍ମେନ ସୁକତେନ, ଚେତନାପଣିଧୀହି ଚ;

ଜହିତ୍ୱା ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ତାୱତିଂସୂପଗା ଅହଂ।

‘‘ତତୋ ଚୁତା ଯାମମଗଂ, ତତୋହଂ ତୁସିତଂ ଗତା;

ତତୋ ଚ ନିମ୍ମାନରତିଂ, ୱସୱତ୍ତିପୁରଂ ତତୋ।

‘‘ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥୂପପଜ୍ଜାମି, ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱାହସା;

ତତ୍ଥ ତତ୍ଥେୱ ରାଜୂନଂ, ମହେସିତ୍ତମକାରଯିଂ।

‘‘ତତୋ ଚୁତା ମନୁସ୍ସତ୍ତେ, ରାଜୂନଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିନଂ;

ମଣ୍ଡଲୀନଞ୍ଚ ରାଜୂନଂ, ମହେସିତ୍ତମକାରଯିଂ।

‘‘ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୋତ୍ୱାନ, ଦେୱେସୁ ମନୁଜେସୁ ଚ;

ସବ୍ବତ୍ଥ ସୁଖିତା ହୁତ୍ୱା, ନେକକପ୍ପେସୁ ସଂସରିଂ।

‘‘ଏକନୱୁତିତୋ କପ୍ପେ, ୱିପସ୍ସୀ ଲୋକନାଯକୋ;

ଉପ୍ପଜ୍ଜି ଚାରୁଦସ୍ସନୋ, ସବ୍ବଧମ୍ମୱିପସ୍ସକୋ।

‘‘ତମହଂ ଲୋକନାଯକଂ, ଉପେଚ୍ଚ ନରସାରଥିଂ;

ଧମ୍ମଂ ଭଣିତଂ ସୁତ୍ୱାନ, ପବ୍ବଜିଂ ଅନଗାରିଯଂ।

‘‘ଦସୱସ୍ସସହସ୍ସାନି, ତସ୍ସ ୱୀରସ୍ସ ସାସନେ;

ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିତ୍ୱାନ, ଯୁତ୍ତଯୋଗା ବହୁସ୍ସୁତା।

‘‘ପଚ୍ଚଯାକାରକୁସଲା, ଚତୁସଚ୍ଚୱିସାରଦା;

ନିପୁଣା ଚିତ୍ତକଥିକା, ସତ୍ଥୁସାସନକାରିକା।

‘‘ତତୋ ଚୁତାହଂ ତୁସିତଂ, ଉପପନ୍ନା ଯସସ୍ସିନୀ;

ଅଭିଭୋମି ତହିଂ ଅଞ୍ଞେ, ବ୍ରହ୍ମଚାରୀଫଲେନହଂ।

‘‘ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥୂପପନ୍ନାହଂ, ମହାଭୋଗା ମହଦ୍ଧନା;

ମେଧାୱିନୀ ସୀଲୱତୀ, ୱିନୀତପରିସାପି ଚ।

‘‘ଭୱାମି ତେନ କମ୍ମେନ, ଯୋଗେନ ଜିନସାସନେ;

ସବ୍ବା ସମ୍ପତ୍ତିଯୋ ମଯ୍ହଂ, ସୁଲଭା ମନସୋ ପିଯା।

‘‘ଯୋପି ମେ ଭୱତେ ଭତ୍ତା, ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ଗତାଯପି;

ୱିମାନେତି ନ ମଂ କୋଚି, ପଟିପଜ୍ଜିବଲେନ ମେ।

‘‘ଇମମ୍ହି ଭଦ୍ଦକେ କପ୍ପେ, ବ୍ରହ୍ମବନ୍ଧୁ ମହାଯସୋ;

ନାମେନ କୋଣାଗମନୋ, ଉପ୍ପଜ୍ଜି ୱଦତଂ ୱରୋ।

‘‘ତଦା ହି ବାରାଣସିଯଂ, ସୁସମିଦ୍ଧକୁଲପ୍ପଜା;

ଧନଞ୍ଜାନୀ ସୁମେଧା ଚ, ଅହମ୍ପି ଚ ତଯୋ ଜନା।

‘‘ସଙ୍ଘାରାମମଦାସିମ୍ହ, ଦାନସହାଯିକା ପୁରେ;

ସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ ୱିହାରମ୍ପି, ଉଦ୍ଦିସ୍ସ କାରିକା ମଯଂ।

‘‘ତତୋ ଚୁତା ମଯଂ ସବ୍ବା, ତାୱତିଂସୂପଗା ଅହୁଂ;

ଯସସା ଅଗ୍ଗତଂ ପତ୍ତା, ମନୁସ୍ସେସୁ ତଥେୱ ଚ।

‘‘ଇମସ୍ମିଂଯେୱ କପ୍ପମ୍ହି, ବ୍ରହ୍ମବନ୍ଧୁ ମହାଯସୋ;

କସ୍ସପୋ ନାମ ଗୋତ୍ତେନ, ଉପ୍ପଜ୍ଜି ୱଦତଂ ୱରୋ।

‘‘ଉପଟ୍ଠାକୋ ମହେସିସ୍ସ, ତଦା ଆସି ନରିସ୍ସରୋ;

କାସିରାଜା କିକୀ ନାମ, ବାରାଣସିପୁରୁତ୍ତମେ।

‘‘ତସ୍ସାସିଂ ଜେଟ୍ଠିକା ଧୀତା, ସମଣୀ ଇତି ୱିସ୍ସୁତା;

ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ଜିନଗ୍ଗସ୍ସ, ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ସମରୋଚଯିଂ।

‘‘ଅନୁଜାନି ନ ନୋ ତାତୋ, ଅଗାରେୱ ତଦା ମଯଂ;

ୱୀସୱସ୍ସସହସ୍ସାନି, ୱିଚରିମ୍ହ ଅତନ୍ଦିତା।

‘‘କୋମାରିବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, ରାଜକଞ୍ଞା ସୁଖେଧିତା;

ବୁଦ୍ଧୋପଟ୍ଠାନନିରତା, ମୁଦିତା ସତ୍ତ ଧୀତରୋ।

‘‘ସମଣୀ ସମଣଗୁତ୍ତା ଚ, ଭିକ୍ଖୁନୀ ଭିକ୍ଖୁଦାଯିକା;

ଧମ୍ମା ଚେୱ ସୁଧମ୍ମା ଚ, ସତ୍ତମୀ ସଙ୍ଘଦାଯିକା।

‘‘ଅହଂ ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା ଚ, ପଟାଚାରା ଚ କୁଣ୍ଡଲା;

କିସାଗୋତମୀ ଧମ୍ମଦିନ୍ନା, ୱିସାଖା ହୋତି ସତ୍ତମୀ।

‘‘କଦାଚି ସୋ ନରାଦିଚ୍ଚୋ, ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି ଅବ୍ଭୁତଂ;

ମହାନିଦାନସୁତ୍ତନ୍ତଂ, ସୁତ୍ୱା ତଂ ପରିୟାପୁଣିଂ।

‘‘ତେହି କମ୍ମେହି ସୁକତେହି, ଚେତନାପଣିଧୀହି ଚ;

ଜହିତ୍ୱା ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ତାୱତିଂସମଗଚ୍ଛହଂ।

‘‘ପଚ୍ଛିମେ ଚ ଭୱେ ଦାନି, ସାକଲାଯ ପୁରୁତ୍ତମେ;

ରଞ୍ଞୋ ମଦ୍ଦସ୍ସ ଧୀତାମ୍ହି, ମନାପା ଦୟିତା ପିୟା।

‘‘ସହ ମେ ଜାତମତ୍ତମ୍ହି, ଖେମଂ ତମ୍ହି ପୁରେ ଅହୁ;

ତତୋ ଖେମାତି ନାମଂ ମେ, ଗୁଣତୋ ଉପପଜ୍ଜଥ।

‘‘ଯଦାହଂ ଯୋବ୍ବନଂ ପତ୍ତା, ରୂପଲାୱଞ୍ଞଭୂସିତା;

ତଦା ଅଦାସି ମଂ ତାତୋ, ବିମ୍ବିସାରସ୍ସ ରାଜିନୋ।

‘‘ତସ୍ସାହଂ ସୁପ୍ପିୟା ଆସିଂ, ରୂପକେଲାଯନେ ରତା;

ରୂପାନଂ ଦୋସୱାଦୀତି, ନ ଉପେସିଂ ମହାଦୟଂ।

‘‘ବିମ୍ବିସାରୋ ତଦା ରାଜା, ମମାନୁଗ୍ଗହବୁଦ୍ଧିୟା;

ୱଣ୍ଣୟିତ୍ୱା ୱେଳୁୱନଂ, ଗାଯକେ ଗାପୟୀ ମମଂ।

‘‘ରମ୍ମଂ ୱେଳୁୱନଂ ଯେନ, ନ ଦିଟ୍ଠଂ ସୁଗତାଲୟଂ;

ନ ତେନ ନନ୍ଦନଂ ଦିଟ୍ଠଂ, ଇତି ମଞ୍ଞାମସେ ମୟଂ।

‘‘ଯେନ ୱେଳୁୱନଂ ଦିଟ୍ଠଂ, ନରନନ୍ଦନନନ୍ଦନଂ;

ସୁଦିଟ୍ଠଂ ନନ୍ଦନଂ ତେନ, ଅମରିନ୍ଦସୁନନ୍ଦନଂ।

‘‘ୱିହାଯ ନନ୍ଦନଂ ଦେୱା, ଓତରିତ୍ୱା ମହୀତଲଂ;

ରମ୍ମଂ ୱେଳୁୱନଂ ଦିସ୍ୱା, ନ ତପ୍ପନ୍ତି ସୁୱିମ୍ହିତା।

‘‘ରାଜପୁଞ୍ଞେନ ନିବ୍ବତ୍ତଂ, ବୁଦ୍ଧପୁଞ୍ଞେନ ଭୂସିତଂ;

କୋ ୱତ୍ତା ତସ୍ସ ନିସ୍ସେସଂ, ୱନସ୍ସ ଗୁଣସଞ୍ଚୟଂ।

‘‘ତଂ ସୁତ୍ୱା ୱନସମିଦ୍ଧଂ, ମମ ସୋତମନୋହରଂ;

ଦଟ୍ଠୁକାମା ତମୁୟ୍ୟାନଂ, ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚୟିଂ ତଦା।

‘‘ମହତା ପରିୱାରେନ, ତଦା ଚ ସୋ ମହୀପତି;

ମଂ ପେସେସି ତମୁୟ୍ୟାନଂ, ଦସ୍ସନାଯ ସମୁସ୍ସୁକଂ।

‘‘ଗଚ୍ଛ ପସ୍ସ ମହାଭୋଗେ, ୱନଂ ନେତ୍ତରସାଯନଂ;

ଯଂ ସଦା ଭାତି ସିରିଯା, ସୁଗତାଭାନୁରଞ୍ଜିତଂ।

‘‘ଯଦା ଚ ପିଣ୍ଡାଯ ମୁନି, ଗିରିବ୍ବଜପୁରୁତ୍ତମଂ;

ପୱିଟ୍ଠୋହଂ ତଦାଯେୱ, ୱନଂ ଦଟ୍ଠୁମୁପାଗମିଂ।

‘‘ତଦା ତଂ ଫୁଲ୍ଲୱିପିନଂ, ନାନାଭମରକୂଜିତଂ;

କୋକିଲାଗୀତସହିତଂ, ମଯୂରଗଣନଚ୍ଚିତଂ।

‘‘ଅପ୍ପସଦ୍ଦମନାକିଣ୍ଣଂ, ନାନାଚଙ୍କମଭୂସିତଂ;

କୁଟିମଣ୍ଡପସଂକିଣ୍ଣଂ, ଯୋଗୀୱରୱିରାଜିତଂ।

‘‘ୱିଚରନ୍ତୀ ଅମଞ୍ଞିସ୍ସଂ, ସଫଲଂ ନଯନଂ ମମ;

ତତ୍ଥାପି ତରୁଣଂ ଭିକ୍ଖୁଂ, ଯୁତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ୱିଚିନ୍ତଯିଂ।

‘‘ଈଦିସେ ୱିପିନେ ରମ୍ମେ, ଠିତୋଯଂ ନୱଯୋବ୍ବନେ;

ୱସନ୍ତମିୱ କନ୍ତେନ, ରୂପେନ ଚ ସମନ୍ୱିତୋ।

‘‘ନିସିନ୍ନୋ ରୁକ୍ଖମୂଲମ୍ହି, ମୁଣ୍ଡୋ ସଙ୍ଘାଟିପାରୁତୋ;

ଝାଯତେ ୱତଯଂ ଭିକ୍ଖୁ, ହିତ୍ୱା ୱିସଯଜଂ ରତିଂ।

‘‘ନନୁ ନାମ ଗହଟ୍ଠେନ, କାମଂ ଭୁତ୍ୱା ଯଥାସୁଖଂ;

ପଚ୍ଛା ଜିଣ୍ଣେନ ଧମ୍ମୋଯଂ, ଚରିତବ୍ବୋ ସୁଭଦ୍ଦକୋ।

‘‘ସୁଞ୍ଞକନ୍ତି ୱିଦିତ୍ୱାନ, ଗନ୍ଧଗେହଂ ଜିନାଲଯଂ;

ଉପେତ୍ୱା ଜିନମଦ୍ଦକ୍ଖଂ, ଉଦଯନ୍ତଂ ୱ ଭାକରଂ।

‘‘ଏକକଂ ସୁଖମାସୀନଂ, ବୀଜମାନଂ ୱରିତ୍ଥିଯା;

ଦିସ୍ୱାନେୱଂ ୱିଚିନ୍ତେସିଂ, ନାଯଂ ଲୂଖୋ ନରାସଭୋ।

‘‘ସା କଞ୍ଞା କନକାଭାସା, ପଦୁମାନନଲୋଚନା;

ବିମ୍ବୋଟ୍ଠୀ କୁନ୍ଦଦସନା, ମନୋନେତ୍ତରସାଯନା।

‘‘ହେମଦୋଲାଭସଣ୍ଠନା, କଲିକାକାରସୁଛ୍ଥନୀ;

ୱେଦିମଜ୍ଝାଓ ସୁସ୍ସୋଣୀ, ରମ୍ଭୋରୁ ଚାରୁଭୂସନା।

‘‘ରତ୍ତଂସକୁପସଂଭ୍ବାନା , ନୀଲମଟ୍ଠନିୱାସନା;

ଅତପ୍ପନେଯ୍ୟରୂପେନ, ହାସଭାଓସମନ୍ୱିତା।

‘‘ଦିସ୍ୱା ତମେୱଂ ଚିନ୍ତେସିଂ, ଅହୋଯମଭିରୂପିନୀ;

ନ ମଯାନେନ ନେତ୍ତେନ, ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବା କୁଦାଚନଂ।

‘‘ତତୋ ଜରାଭିଭୂତା ସା, ୱିୱଣ୍ଣା ୱିକତାନନା;

ଭିନ୍ନଦନ୍ତା ସେତସିରା, ସଲାଲା ୱଦନାସୁଚି।

‘‘ସଂଖିତ୍ତକଣ୍ଣା ସେତକ୍ଖୀ, ଲମ୍ବାସୁଭପଯୋଧରା;

ୱଲିୱିତତସବ୍ବଙ୍ଗୀ, ସିରାୱିତତଦେହିନୀ।

‘‘ନତଙ୍ଗୀ ଦଣ୍ଡଦୁତିଯା, ଉପ୍ଫାସୁଲିକତା କିସା;

ପୱେଧମାନା ପତିତା, ନିସ୍ସସନ୍ତୀ ମୁହୁଂ ମୁହୁଂ।

‘‘ତତୋ ମେ ଆସି ସଂୱେଗୋ, ଅବ୍ଭୁତୋ ଲୋମହଂସନୋ;

ଧିରତ୍ଥୁ ରୂପଂ ଅସୁଚିଂ, ରମନ୍ତେ ଯତ୍ଥ ବାଲିସା।

‘‘ତଦା ମହାକାରୁଣିକୋ, ଦିସ୍ୱା ସଂୱିଗ୍ଗମାନସଂ;

ଉଦଗ୍ଗଚିତ୍ତୋ ସୁଗତୋ, ଇମା ଗାଥା ଅଭାସଥ।

‘‘ଆତୁରଂ ଅସୁଚିଂ ପୂତିଂ, ପସ୍ସ ଖେମେ ସମୁସ୍ସଯଂ;

ଉଗ୍ଘରନ୍ତଂ ପଗ୍ଘରନ୍ତଂ, ବାଲାନଂ ଅଭିନନ୍ଦିତଂ।

‘‘ଅସୁଭାଯ ଚିତ୍ତଂ ଭାୱେହି, ଏକଗ୍ଗଂ ସୁସମାହିତଂ;

ସତି କାଯଗତା ତ୍ୟତ୍ଥୁ, ନିବ୍ବିଦା ବହୁଲା ଭୱ।

‘‘ଯଥା ଇଦଂ ତଥା ଏତଂ, ଯଥା ଏତଂ ତଥା ଇଦଂ;

ଅଜ୍ଝତ୍ତଞ୍ଚ ବହିଦ୍ଧା ଚ, କାଯେ ଛନ୍ଦଂ ୱିରାଜଯ।

‘‘ଅନିମିତ୍ତଞ୍ଚ ଭାୱେହି, ମାନାନୁସଯମୁଜ୍ଜହ;

ତତୋ ମାନାଭିସମଯା, ଉପସନ୍ତା ଚରିସ୍ସସି।

‘‘ଯେ ରାଗରତ୍ତାନୁପତନ୍ତି ସୋତଂ, ସଯଂ କତଂ ମକ୍କଟକୋୱ ଜାଲଂ;

ଏତମ୍ପି ଛେତ୍ୱାନ ପରିବ୍ବଜନ୍ତି, ଅନପେକ୍ଖିନୋ କାମସୁଖଂ ପହାଯ।

‘‘ତତୋ କଲ୍ଲିତଚିତ୍ତଂ ମଂ, ଞତ୍ୱାନ ନରସାରଥି;

ମହାନିଦାନଂ ଦେସେସି, ସୁତ୍ତନ୍ତଂ ୱିନଯାଯ ମେ।

‘‘ସୁତ୍ୱା ସୁତ୍ତନ୍ତସେଟ୍ଠଂ ତଂ, ପୁବ୍ବସଞ୍ଞମନୁସ୍ସରିଂ;

ତତ୍ଥ ଠିତାୱହଂ ସନ୍ତୀ, ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁଂ ୱିସୋଧଯିଂ।

‘‘ନିପତିତ୍ୱା ମହେସିସ୍ସ, ପାଦମୂଲମ୍ହି ତାୱଦେ;

ଅଚ୍ଚଯଂ ଦେସନତ୍ଥାଯ, ଇଦଂ ୱଚନମବ୍ରୱିଂ।

‘‘ନମୋ ତେ ସବ୍ବଦସ୍ସାୱି, ନମୋ ତେ କରୁଣାକର;

ନମୋ ତେ ତିଣ୍ଣସଂସାର, ନମୋ ତେ ଅମତଂ ଦଦ।

‘‘ଦିଟ୍ଠିଗହନପକ୍ଖନ୍ଦା, କାମରାଗୱିମୋହିତା;

ତଯା ସମ୍ମା ଉପାଯେନ, ୱିନୀତା ୱିନଯେ ରତା।

‘‘ଅଦସ୍ସନେନ ୱିଭୋଗା, ତାଦିସାନଂ ମହେସିନଂ;

ଅନୁଭୋନ୍ତି ମହାଦୁକ୍ଖଂ, ସତ୍ତା ସଂସାରସାଗରେ।

‘‘ଯଦାହଂ ଲୋକସରଣଂ, ଅରଣଂ ଅରଣନ୍ତଗୁଂ;

ନାଦ୍ଦସାମି ଅଦୂରଟ୍ଠଂ, ଦେସଯାମି ତମଚ୍ଚଯଂ।

‘‘ମହାହିତଂ ୱରଦଦଂ, ଅହିତୋତି ୱିସଙ୍କିତା;

ନୋପେସିଂ ରୂପନିରତା, ଦେସଯାମି ତମଚ୍ଚଯଂ।

‘‘ତଦା ମଧୁରନିଗ୍ଘୋସୋ, ମହାକାରୁଣିକୋ ଜିନୋ;

ଅୱୋଚ ତିଟ୍ଠ ଖେମେତି, ସିଞ୍ଚନ୍ତୋ ଅମତେନ ମଂ।

‘‘ତଦା ପଣମ୍ୟ ସିରସା, କତ୍ୱା ଚ ନଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ;

ଗନ୍ତ୍ୱା ଦିସ୍ୱା ନରପତିଂ, ଇଦଂ ୱଚନମବ୍ରୱିଂ।

‘‘ଅହୋ ସମ୍ମା ଉପାୟୋ ତେ, ଚିନ୍ତିତୋୟମରିନ୍ଦମ;

ୱନଦସ୍ସନକାମାୟ, ଦିଟ୍ଠୋ ନିବ୍ବାନତୋ ମୁନି।

‘‘ୟଦି ତେ ରୁଚ୍ଚତେ ରାଜ, ସାସନେ ତସ୍ସ ତାଦିନୋ;

ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି ରୂପେହଂ, ନିବ୍ବିନ୍ନା ମୁନିୱାଣିନା।

‘‘ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗହେତ୍ୱାନ, ତଦାହ ସ ମହୀପତି;

ଅନୁଜାନାମି ତେ ଭଦ୍ଦେ, ପବ୍ବଜା ତୱ ସିଜ୍ଝତୁ।

‘‘ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ତଦା ଚାହଂ, ଅଦ୍ଧମାସେ ଉପଟ୍ଠିତେ;

ଦୀପୋଦୟଞ୍ଚ ଭେଦଞ୍ଚ, ଦିସ୍ୱା ସଂୱିଗ୍ଗମାନସା।

‘‘ନିବ୍ବିନ୍ନା ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେ, ପଚ୍ଚୟାକାରକୋୱିଦା;

ଚତୁରୋଘେ ଅତିକ୍କମ୍ମ, ଅରହତ୍ତମପାପୁଣିଂ।

‘‘ଇଦ୍ଧୀସୁ ଚ ୱସୀ ଆସିଂ, ଦିବ୍ବାୟ ସୋତଧାତୁୟା;

ଚେତୋପରିୟଞାଣସ୍ସ, ୱସୀ ଚାପି ଭୱାମହଂ।

‘‘ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଜାନାମି, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ ୱିସୋଧିତଂ;

ସବ୍ବାସୱପରିକ୍ଖୀଣା, ନତ୍ଥି ଦାନି ପୁନବ୍ଭୱୋ।

‘‘ଅତ୍ଥଧମ୍ମନିରୁତ୍ତୀସ, ପଟିଭାନେ ତଥେୱ ଚ;

ପରିସୁଦ୍ଧଂ ମମ ଞାଣଂ, ଉପ୍ପନ୍ନଂ ବୁଦ୍ଧସାସନେ।

‘‘କୁସଲାହଂ ୱିସୁଦ୍ଧୀସୁ, କଥାୱତ୍ଥୁୱିସାରଦା;

ଅଭିଧମ୍ମନୟଞ୍ଞୂ ଚ, ୱସିପ୍ପତ୍ତାମ୍ହି ସାସନେ।

‘‘ତତୋ ତୋରଣୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ, ରଞ୍ଞା କୋସଲସାମିନା;

ପୁଚ୍ଛିତା ନିପୁଣେ ପଞ୍ହେ, ବ୍ୟାକରୋନ୍ତୀ ୟଥାତଥଂ।

‘‘ତଦା ସ ରାଜା ସୁଗତଂ, ଉପସଙ୍କମ୍ମ ପୁଚ୍ଛଥ;

ତଥେୱ ବୁଦ୍ଧୋ ବ୍ୟାକାସି, ୟଥା ତେ ବ୍ୟାକତା ମୟା।

‘‘ଜିନୋ ତସ୍ମିଂ ଗୁଣେ ତୁଟ୍ଠୋ, ଏତଦଗ୍ଗେ ଠପେସି ମଂ;

ମହାପଞ୍ଞାନମଗ୍ଗାତି, ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ନରୁତ୍ତମୋ।

''କିଲେସା ଝାପିତା ମୟ୍ହଂ...ପେ... କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ''ନ୍ତି। (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୨।୨୮୯-୩୮୩);

ଅରହତ୍ତଂ ପନ ପତ୍ୱା ଫଲସୁଖେନ ନିବ୍ବାନସୁଖେନ ଚ ୱିହରନ୍ତିଯା ଇମିସ୍ସା ଥେରିଯା ସତିପି ଅଞ୍ଞାସଂ ଖୀଣାସୱତ୍ଥେରୀନଂ ପଞ୍ଞାୱେପୁଲ୍ଲପତ୍ତିଯଂ ତତ୍ଥ ପନ କତାଧିକାରତାଯ ମହାପଞ୍ଞାଭାୱୋ ପାକଟୋ ଅହୋସି। ତଥା ହି ନଂ ଭଗୱା ଜେତୱନମହାୱିହାରେ ଅରିଯଗଣମଜ୍ଝେ ନିସିନ୍ନୋ ପଟିପାଟିଯା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଠାନନ୍ତରେ ଠପେନ୍ତୋ ''ଏତଦଗ୍ଗଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମମ ସାୱିକାନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ମହାପଞ୍ଞାନଂ ଯଦିଦଂ ଖେମା''ତି (ଅ। ନି। ୧। ୨୩୫-୨୩୬) ମହାପଞ୍ଞତାଯ ଅଗ୍ଗଟ୍ଠାନେ ଠପେସି। ତଂ ଏକଦିୱସଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସିନ୍ନଂ ମାରୋ ପାପିମା ତରୁଣରୂପେନ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା କାମେହି ପଲୋଭେନ୍ତୋ –

୧୩୯।

''ଦହରା ତ୍ୱଂ ରୂପୱତୀ, ଅହମ୍ପି ଦହରୋ ଯୁୱା;

ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକେନ ତୁରିଯେନ, ଏହି ଖେମେ ରମାମସେ''ତି। – ଗାଥମାହ ;

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଖେମେ, ତ୍ୱଂ ତରୁଣପତ୍ତା, ଯୋବ୍ବନେ ଠିତା ରୂପସମ୍ପନ୍ନା, ଅହମ୍ପି ତରୁଣୋ ଯୁୱା, ତସ୍ମା ମଯଂ ଯୋବ୍ବଞ୍ଞଂ ଅଖେପେତ୍ୱା ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକେନ ତୁରିଯେନ ୱଜ୍ଜମାନେନ ଏହି କାମଖିଡ୍ଡାରତିଯା ରମାମ କୀଳଆମାତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସା କାମେସୁ ସଙ୍ଖଧମ୍ମେସୁ ଚ ଅତ୍ତନୋ ୱିରତ୍ତଭାୱଂ ତସ୍ସ ଚ ମାରଭାୱଂ ଅଭିନିୱେସେସୁ ସତ୍ତେସୁ ଅତ୍ତନୋ ଥାମଗତଂ ଅପ୍ପସାଦଂ କତକିଚ୍ଚତଞ୍ଚ ପକାସେନ୍ତୀ –

୧୪୦।

''ଇମିନା ପୂତିକାଯେନ, ଆତୁରେନ ପଭଙ୍ଗୁନା;

ଅଟ୍ଟିଯାମି ହରାଯାମି, କାମତଣ୍ହା ସମୂହତା।

୧୪୧।

''ସତ୍ତିସୂଲୂପମା କାମା, ଖନ୍ଧାସଂ ଅଧିକୁଟ୍ଟନା;

ଯଂ ତ୍ୱଂ କାମରତିଂ ବ୍ରୂସି, ଅରତୀ ଦାନି ସା ମମ।

୧୪୨।

''ସବ୍ବତ୍ଥ ୱିହତା ନନ୍ଦୀ, ତମୋଖନ୍ଧୋ ପଦାଲିତୋ;

ଏୱଂ ଜାନାହି ପାପିମ, ନିହତୋ ତ୍ୱମସି ଅନ୍ତକ।

୧୪୩।

''ନକ୍ଖତ୍ତାନି ନମସ୍ସନ୍ତା, ଅଗ୍ଗିଂ ପରିଚରଂ ୱନେ;

ଯଥାଭୁଚ୍ଚମଜାନନ୍ତା, ବାଲା ସୁଦ୍ଧିମମଞ୍ଞଥ।

୧୪୪।

‘‘ଅହଞ୍ଚ ଖୋ ନମସ୍ସନ୍ତୀ, ସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ପୁରିସୁତ୍ତମଂ;

ପମୁତ୍ତା ସବ୍ବଦୁକ୍ଖେହି, ସତ୍ଥୁସାସନକାରିକା’’ତି। – ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି;

ତତ୍ଥ ଅଗ୍ଗିଂ ପରିଚରଂ ୱନେତି ତପୋୱନେ ଅଗ୍ଗିହୁତ୍ତଂ ପରିଚରନ୍ତୋ। ଯଥାଭୁଚ୍ଚମଜାନନ୍ତାତି ପୱତ୍ତିଯୋ ଯଥାଭୂତଂ ଅପରିଜାନନ୍ତା। ସେସମେତ୍ଥ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯତ୍ତା ଉତ୍ତାନମେୱ।

ଖେମାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ସୁଜାତାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ଅଲଙ୍କତା ସୁୱସନାତିଆଦିକା ସୁଜାତାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନନ୍ତୀ ଅନୁକ୍କମେନ ସଞ୍ଚତୱିମୋକ୍ଖସମ୍ଭାରା ହୁତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ସାକେତନଗରେ ସେଟ୍ଠିକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତା ମାତାପିତୂହି ସମାନଜାତିକସ୍ସ ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତସ୍ସ ଦିନ୍ନା ହୁତ୍ୱା ପତିକୁଲଂ ଗତା। ତତ୍ଥ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସୁଖସଂୱାସଂ ୱସନ୍ତୀ ଏକଦିୱସଂ ଉଯ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନକ୍ଖତ୍ତକୀଳଂ କୀଳିତ୍ୱା ପରିଜନେନ ସଦ୍ଧିଂ ନଗରଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ଅଞ୍ଜନୱନେ ସତ୍ଥାରଂ ଦିସ୍ୱା ପସନ୍ନମାନସା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ସତ୍ଥା ତସ୍ସା ଅନୁପୁବ୍ବିଂ କଥଂ କଥେତ୍ୱା କଲ୍ଲଚିତ୍ତତଂ ଞତ୍ୱା ଉପରି ସାମୁକ୍କଂସିକଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ପକାସେସି। ସା ଦେସନାୱସାନେ ଅତ୍ତନୋ କତାଧିକାରତାଯ ଞାଣସ୍ସ ପରିପାକଂ ଗତତ୍ତା ଚ , ସତ୍ଥୁ ଚ ଦେସନାୱିଲାସେନ ଯଥାନିସିନ୍ନାୱ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସାମିକଞ୍ଚ ମାତାପିତରୋ ଚ ଅନୁଜାନାପେତ୍ୱା ସତ୍ଥୁଆଣାଯ ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜି। ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଚ ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଉଦାନୱସେନ –

୧୪୫।

‘‘ଅଲଙ୍କତା ସୁୱସନା, ମାଲିନୀ ଚନ୍ଦନୋକ୍ଖିତା;

ସବ୍ବାଭରଣସଞ୍ଛନ୍ନା, ଦାସୀଗଣପୁରକ୍ଖତା।

୧୪୬।

‘‘ଅନ୍ନଂ ପାନଞ୍ଚ ଆଦାଯ, ଖଜ୍ଜଂ ଭୋଜ୍ଜଂ ଅନପ୍ପକଂ;

ଗେହତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱାନ, ଉଯ୍ୟାନମଭିହାରଯିଂ।

୧୪୭।

‘‘ତତ୍ଥ ରମିତ୍ୱା କୀଳିତ୍ୱା, ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ସକଂ ଘରଂ;

ୱିହାରଂ ଦଟ୍ଠୁଂ ପାୱିସିଂ, ସାକେତେ ଅଞ୍ଜନଂ ୱନଂ।

୧୪୮।

‘‘ଦିସ୍ୱାନ ଲୋକପଜ୍ଜୋତଂ, ୱନ୍ଦିତ୍ୱାନ ଉପାୱିସିଂ;

ସୋ ମେ ଧମ୍ମମଦେସେସି, ଅନୁକମ୍ପାଯ ଚକ୍ଖୁମା।

୧୪୯।

‘‘ସୁତ୍ୱା ଚ ଖୋ ମହେସିସ୍ସ, ସଚ୍ଚଂ ସମ୍ପଟିୱିଜ୍ଝହଂ;

ତତ୍ଥେୱ ୱିରଜଂ ଧମ୍ମଂ, ଫୁସଯିଂ ଅମତଂ ପଦଂ।

୧୫୦।

‘‘ତତୋ ୱିଞ୍ଞାତସଦ୍ଧମ୍ମା, ପବ୍ବଜିଂ ଅନଗାରିଯଂ;

ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ଅନୁପ୍ପତ୍ତା, ଅମୋଘଂ ବୁଦ୍ଧସାସନ’’ନ୍ତି। –

ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ଅଲଙ୍କତାତି ୱିଭୂସିତା। ତଂ ପନ ଅଲଙ୍କତାକାରଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ସୁୱସନା ମାଲିନୀ ଚନ୍ଦନୋକ୍ଖିତା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ମାଲିନୀତି ମାଲାଧାରିନୀ। ଚନ୍ଦନୋକ୍ଖିତାତି ଚନ୍ଦନାନୁଲିତ୍ତା। ସବ୍ବାଭରଣସଞ୍ଛନ୍ନାତି ହତ୍ଥୂପଗାଦୀହି ସବ୍ବେହି ଆଭରଣେହି ଅଲଙ୍କାରୱସେନ ସଞ୍ଛାଦିତସରୀରା।

ଅନ୍ନଂପାନଞ୍ଚ ଆଦାଯ, ଖଜ୍ଜଂ ଭୋଜ୍ଜଂ ଅନପ୍ପକନ୍ତି ସାଲିଓଦନାଦିଅନ୍ନଂ, ଅମ୍ବପାନାଦିପାନଂ, ପିଟ୍ଠଖାଦନୀଯାଦିଖଜ୍ଜଂ, ଅୱସିଟ୍ଠଂ ଆହାରସଙ୍ଖାତଂ ଭୋଜ୍ଜଞ୍ଚ ପହୂତଂ ଗହେତ୍ୱା। ଉଯ୍ୟାନମଭିହାରଯିନ୍ତି ନକ୍ଖତ୍ତକୀଳାୱସେନ ଉଯ୍ୟାନଂ ଉପନେସିଂ। ଅନ୍ନପାନାଦିଂ ତତ୍ଥ ଆନେତ୍ୱା ସହ ପରିଜନେନ କୀଳନ୍ତୀ ରମନ୍ତୀ ପରିଚାରେସିନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ସାକେତେ ଅଞ୍ଜନଂ ୱନନ୍ତି ସାକେତସମୀପେ ଅଞ୍ଜନୱନେ ୱିହାରଂ ପାୱିସିଂ।

ଲୋକପଜ୍ଜୋତନ୍ତି ଞାଣପଜ୍ଜୋତେନ ଲୋକସ୍ସ ପଜ୍ଜୋତଭୂତଂ।

ଫୁସଯିନ୍ତି ଫୁସିଂ, ଅଧିଗଚ୍ଛିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ସୁଜାତାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ଅନୋପମାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ଉଚ୍ଚେ କୁଲେତିଆଦିକା ଅନୋପମାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନନ୍ତୀ ଅନୁକ୍କମେନ ୱିମୁତ୍ତିପରିପାଚନୀଯେ ଧମ୍ମେ ପରିବ୍ରୂହେତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ସାକେତନଗରେ ମଜ୍ଝସ୍ସ ନାମ ସେଟ୍ଠିନୋ ଧୀତା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ତସ୍ସା ରୂପସମ୍ପତ୍ତିଯା ଅନୋପମାତି ନାମଂ ଅହୋସି। ତସ୍ସା ୱଯପ୍ପତ୍ତକାଲେ ବହୂ ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତା ରାଜମହାମତ୍ତା ରାଜାନୋ ଚ ପିତୁ ଦୂତଂ ପାହେସୁଂ – ‘‘ଅତ୍ତନୋ ଧୀତରଂ ଅନୋପମଂ ଦେହି, ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ତେ ଦସ୍ସାମା’’ତି। ସା ତଂ ସୁତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସଯସମ୍ପନ୍ନତାଯ ‘‘ଘରାୱାସେନ ମଯ୍ହଂ ଅତ୍ଥୋ ନତ୍ଥୀ’’ତି ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ଞାଣସ୍ସ ପରିପାକଂ ଗତତ୍ତା ଦେସନାନୁସାରେନ ୱିପସ୍ସନଂ ଆରଭିତ୍ୱା ତଂ ଉସ୍ସୁକ୍କାପେନ୍ତୀ ମଗ୍ଗପଟିପାଟିଯା ତତିଯଫଲେ ପତିଟ୍ଠାସି। ସା ସତ୍ଥାରଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଯାଚିତ୍ୱା ସତ୍ଥୁଆଣାଯ ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଉଦାନୱସେନ –

୧୫୧।

‘‘ଉଚ୍ଚେ କୁଲେ ଅହଂ ଜାତା, ବହୁୱିତ୍ତେ ମହଦ୍ଧନେ;

ୱଣ୍ଣରୂପେନ ସମ୍ପନ୍ନା, ଧୀତା ମଜ୍ଝସ୍ସ ଅତ୍ରଜା।

୧୫୨।

‘‘ପତ୍ଥିତା ରାଜପୁତ୍ତେହି, ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତେହି ଗିଜ୍ଝିତା;

ପିତୁ ମେ ପେସଯୀ ଦୂତଂ, ଦେଥ ମୟ୍ହଂ ଅନୋପମଂ।

୧୫୩।

‘‘ଯତ୍ତକଂ ତୁଲିତା ଏସା, ତୁୟ୍ହଂ ଧୀତା ଅନୋପମା;

ତତୋ ଅଟ୍ଠଗୁଣଂ ଦସ୍ସଂ, ହିରଞ୍ଞଂ ରତନାନି ଚ।

୧୫୪।

‘‘ସାହଂ ଦିସ୍ୱାନ ସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ, ଲୋକଜେଟ୍ଠଂ ଅନୁତ୍ତରଂ;

ତସ୍ସ ପାଦାନି ୱନ୍ଦିତ୍ୱା, ଏକମନ୍ତଂ ଉପାୱିସିଂ।

୧୫୫।

‘‘ସୋ ମେ ଧମ୍ମମଦେସେସି, ଅନୁକମ୍ପାଯ ଗୋତମୋ;

ନିସିନ୍ନା ଆସନେ ତସ୍ମିଂ, ଫୁସଯିଂ ତତିଯଂ ଫଲଂ।

୧୫୬।

‘‘ତତୋ କେସାନି ଛେତ୍ୱାନ, ପବ୍ବଜିଂ ଅନଗାରିଯଂ;

ଅଜ୍ଜ ମେ ସତ୍ତମୀ ରତ୍ତି, ଯତୋ ତଣ୍ହା ୱିସୋସିତା’’ତି। –

ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ଉଚ୍ଚେ କୁଲେତି ଉଳାରତମେ ୱେସ୍ସକୁଲେ। ବହୁୱିତ୍ତେତି ଅଲଙ୍କାରାଦିପହୂତୱିତ୍ତୂପକରଣେ। ମହଦ୍ଧନେତି ନିଧାନଗତସ୍ସେୱ ଚତ୍ତାରୀସକୋଟିପରିମାଣସ୍ସ ମହତୋ ଧନସ୍ସ ଅତ୍ଥିଭାୱେନ ମହଦ୍ଧନେ ଅହଂ ଜାତାତି ଯୋଜନା। ୱଣ୍ଣରୂପେନ ସମ୍ପନ୍ନାତି ୱଣ୍ଣସମ୍ପନ୍ନା ଚେୱ ରୂପସମ୍ପନ୍ନା ଚ, ସିନିଦ୍ଧଭାସୁରାଯ ଛୱିସମ୍ପତ୍ତିଯା ୱତ୍ଥାଭରଣାଦିସରୀରାୱଯୱସମ୍ପତ୍ତିଯା ଚ ସମନ୍ନାଗତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଧୀତା ମଜ୍ଝସ୍ସ ଅତ୍ରଜାତି ମଜ୍ଝନାମସ୍ସ ସେଟ୍ଠିନୋ ଓରସା ଧୀତା।

ପତ୍ଥିତା ରାଜପୁତ୍ତେହୀତି ‘‘କଥଂ ନୁ ଖୋ ତଂ ଲଭେୟ୍ୟାମା’’ତି ରାଜକୁମାରେହି ଅଭିପତ୍ଥିତା। ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତେହି ଗିଜ୍ଝିତାତି ତଥା ସେଟ୍ଠିକୁମାରେହିପି ଅଭିଗିଜ୍ଝିତା ପଚ୍ଚାସୀସିତା। ଦେଥ ମୟ୍ହଂ ଅନୋପମନ୍ତି ରାଜପୁତ୍ତାଦଯୋ ‘‘ଦେଥ ମୟ୍ହଂ ଅନୋପମଂ ଦେଥ ମୟ୍ହ’’ନ୍ତି ପିତୁ ସନ୍ତିକେ ଦୂତଂ ପେସଯିଂସୁ।

ଯତ୍ତକଂ ତୁଲିତା ଏସାତି ‘‘ତୁୟ୍ହଂ ଧୀତା ଅନୋପମା ଯତ୍ତକଂ ଧନଂ ଅଗ୍ଘତୀ’’ତି ତୁଲିତା ଲକ୍ଖଣଞ୍ଞୂହି ପରିଚ୍ଛିନ୍ନା, ‘‘ତତୋ ଅଟ୍ଠଗୁଣଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ପିତୁ ମେ ପେସଯି ଦୂତନ୍ତି ଯୋଜନା। ସେସଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଅନୋପମାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ମହାପଜାପତିଗୋତମୀଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ବୁଦ୍ଧୱୀର ନମୋ ତ୍ୟତ୍ଥୂତିଆଦିକା ମହାପଜାପତିଗୋତମିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି କିର ପଦୁମୁତ୍ତରସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ ହଂସୱତୀନଗରେ କୁଲଗେହେ

ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତୀ ସତ୍ଥାରଂ ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ରତ୍ତଞ୍ଞୂନଂ ଅଗ୍ଗଟ୍ଠାନେ ଠପେନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା, ଅଧିକାରକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ତଂ ଠାନନ୍ତରଂ ପତ୍ଥେତ୍ୱା ଯାୱଜୀୱଂ ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା କପ୍ପସତସହସ୍ସଂ ଦେୱମନୁସ୍ସେସୁ ସଂସରିତ୍ୱା, କସ୍ସପସ୍ସ ଚ ଭଗୱତୋ ଅନ୍ତରେ ଅମ୍ହାକଞ୍ଚ ଭଗୱତୋ ବୁଦ୍ଧସୁଞ୍ଞେ ଲୋକେ ବାରାଣସିଯଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଦାସିସତାନଂ ଜେଟ୍ଠିକା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ଅଥ ସା ୱସ୍ସୂପନାୟିକସମଯେ ପଞ୍ଚ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେ ନନ୍ଦମୂଲକପବ୍ଭାରତୋ ଇସିପତନେ ଓତରିତ୍ୱା, ନଗରେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ଇସିପତନମେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା, ୱସ୍ସୂପନାୟିକସମଯେ କୁଟିଯା ଅତ୍ଥାଯ ହତ୍ଥକମ୍ମଂ ପରିଯେସନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା, ତା ଦାସିଯୋ ତାସଂ ଅତ୍ତନୋ ଚ ସାମିକେ ସମାଦପେତ୍ୱା ଚଙ୍କମାଦିପରିୱାରସମ୍ପନ୍ନା ପଞ୍ଚ କୁଟିଯୋ କାରେତ୍ୱା, ମଞ୍ଚପୀଠପାନୀଯପରିଭୋଜନୀଯଭାଜନାଦୀନି ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେ ତେମାସଂ ତତ୍ଥେୱ ୱସନତ୍ଥାଯ ପଟିଞ୍ଞଂ କାରେତ୍ୱା ୱାରଭିକ୍ଖଂ ପଟ୍ଠପେସୁଂ। ଯା ଅତ୍ତନୋ ୱାରଦିୱସେ ଭିକ୍ଖଂ ଦାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ତସ୍ସା ସଯଂ ସକଗେହତୋ ନୀହରିତ୍ୱା ଦେତି। ଏୱଂ ତେମାସଂ ପଟିଜଗ୍ଗିତ୍ୱା ପୱାରଣାଯ ସମ୍ପତ୍ତାଯ ଏକେକଂ ଦାସିଂ ଏକେକଂ ସାଟକଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେସି। ପଞ୍ଚଥୂଲସାଟକସତାନି ଅହେସୁଂ। ତାନି ପରିୱତ୍ତାପେତ୍ୱା ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ତିଚୀୱରାନି କତ୍ୱା ଅଦାସି। ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ତାସଂ ପସ୍ସନ୍ତୀନଂଯେୱ ଆକାସେନ ଗନ୍ଧମାଦନପବ୍ବତଂ ଅଗମଂସୁ।

ତାପି ସବ୍ବା ଯାୱଜୀୱଂ କୁସଲଂ କତ୍ୱା ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତିଂସୁ। ତାସଂ ଜେଟ୍ଠିକା ତତୋ ଚୱିତ୍ୱା ବାରାଣସିଯା ଅୱିଦୂରେ ପେସକାରଗାମେ ପେସକାରଜେଟ୍ଠକସ୍ସ ଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା, ପଦୁମୱତିଯା ପୁତ୍ତେ ପଞ୍ଚସତେ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେ ଦିସ୍ୱା ସମ୍ପିଯାଯମାନା ସବ୍ବେ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖଂ ଅଦାସି। ତେ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ଗନ୍ଧମାଦନମେୱ ଅଗମଂସୁ। ସାପି ଯାୱଜୀୱଂ କୁସଲଂ କତ୍ୱା ଦେୱମନୁସ୍ସେସୁ ସଂସରନ୍ତୀ ଅମ୍ହାକଂ ସତ୍ଥୁ ନିବ୍ବତ୍ତିତୋ ପୁରେତରମେୱ ଦେୱଦହନଗରେ ମହାସୁପ୍ପବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଗେହେ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି, ଗୋତମୀତିସ୍ସା ଗୋତ୍ତାଗତମେୱ ନାମଂ ଅହୋସି; ମହାମାଯାଯ କନିଟ୍ଠଭଗିନୀ। ଲକ୍ଖଣପାଠକାପି ''ଇମାସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି କୁଚ୍ଛିଯଂ ୱସିତା ଦାରକା ଚକ୍କୱତ୍ତିନୋ ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ବ୍ୟାକରିଂସୁ। ସୁଦ୍ଧୋଦନମହାରାଜା ୱଯପ୍ପତ୍ତକାଲେ ଦ୍ୱେପି ମଙ୍ଗଲଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଘରଂ ଅଭିନେସି।

ଅପରଭାଗେ ଅମ୍ହାକଂ ସତ୍ଥରି ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ପୱତ୍ତିତୱରଧମ୍ମଚକ୍କେ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱେନେଯ୍ୟାନଂ ଅନୁଗ୍ଗହଂ କରୋନ୍ତେ ୱେସାଲିଂ ଉପନିସ୍ସାଯ କୂଟାଗାରସାଲାଯଂ ୱିହରନ୍ତେ ସୁଦ୍ଧୋଦନମହାରାଜା ସେତଚ୍ଛତ୍ତସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାଯି। ଅଥ ମହାପଜାପତିଗୋତମୀ ପବ୍ବଜିତୁକାମା ହୁତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ଏକୱାରଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଯାଚମାନା ଅଲଭିତ୍ୱା ଦୁତିଯୱାରଂ କେସେ ଛିନ୍ଦାପେତ୍ୱା କାସାଯାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା କଲହୱିୱାଦସୁତ୍ତନ୍ତଦେସନାପରିଯୋସାନେ (ସୁ। ନି। ୮୬୮ ଆଦଯୋ) ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ସକ୍ୟକୁମାରସତାନଂ ପାଦପରିଚାରିକାହି ସଦ୍ଧିଂ ୱେସାଲିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରଂ ସତ୍ଥାରଂ ଯାଚାପେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠହି ଗରୁଧମ୍ମେହି (ଅ। ନି। ୮।୫୧; ଚୂଳୱ। ୪୦୩) ପବ୍ବଜ୍ଜଞ୍ଚ ଉପସମ୍ପଦଞ୍ଚ ପଟିଲଭି। ଇତରା ପନ ସବ୍ବାପି ଏକତୋଉପସମ୍ପନ୍ନା ଅହେସୁଂ। ଅଯମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ, ୱିତ୍ଥାରତୋ ପନେତଂ ୱତ୍ଥୁ ପାଳିଯଂ ଆଗତମେୱ।

ଏୱଂ ଉପସମ୍ପନ୍ନା ପନ ମହାପଜାପତିଗୋତମୀ ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥସ୍ସା ସତ୍ଥା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ସା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ଭାୱନମନୁଯୁଞ୍ଜନ୍ତୀ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ଅଭିଞ୍ଞାପଟିସମ୍ଭିଦାପରିୱାରଂ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ସେସା ପନ ପଞ୍ଚସତା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ନନ୍ଦକୋୱାଦପରିଯୋସାନେ (ମ। ନି। ୩।୩୯୮ ଆଦଯୋ) ଛଳଭିଞ୍ଞା ଅହେସୁଂ। ଅଥେକଦିୱସଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନମହାୱିହାରେ ଅରିଯଗଣମଜ୍ଝେ ନିସିନ୍ନୋ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଠାନନ୍ତରେ ଠପେନ୍ତୋ ମହାପଜାପତିଗୋତମିଂ ରତ୍ତଞ୍ଞୂନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଅଗ୍ଗଟ୍ଠାନେ ଠପେସି। ସା ଫଲସୁଖେନ ନିବ୍ବାନସୁଖେନ ଚ ୱୀତିନାମେନ୍ତୀ କତଞ୍ଞୁତାଯ ଠତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ସତ୍ଥୁ ଗୁଣାଭିତ୍ଥୱନପୁବ୍ବକୌପକାରକୱିଭାୱନାମୁଖେନ ଅଞ୍ଞଂ ବ୍ୟାକରୋନ୍ତୀ –

୧୫୭।

''ବୁଦ୍ଧୱୀର ନମୋ ତ୍ୟତ୍ଥୁ, ସବ୍ବସତ୍ତାନମୁତ୍ତମ;

ଯୋ ମଂ ଦୁକ୍ଖା ପମୋଚେସି, ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ବହୁକଂ ଜନଂ।

୧୫୮।

''ସବ୍ବଦୁକ୍ଖଂ ପରିଞ୍ଞାତଂ, ହେତୁତଣ୍ହା ୱିସୋସିତା;

ଭାୱିତୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ, ନିରୋଧୋ ଫୁସିତୋ ମଯା।

୧୫୯।

‘‘ମାତା ପୁତ୍ତୋ ପିତା ଭାତା, ଅଯ୍ୟକା ଚ ପୁରେ ଅହୁଂ;

ଯଥାଭୁଚ୍ଚମଜାନନ୍ତୀ, ସଂସରିଂହଂ ଅନିବ୍ବିସଂ।

୧୬୦।

‘‘ଦିଟ୍ଠୋ ହି ମେ ସୋ ଭଗଵା, ଅନ୍ତିମୋଯଂ ସମୁସ୍ସଯୋ;

ଵିକ୍ଖୀଣୋ ଜାତିସଂସାରୋ, ନତ୍ଥି ଦାନି ପୁନବ୍ଭଵୋ।

୧୬୧।

‘‘ଆରଦ୍ଧଵୀରିଯେ ପହିତତ୍ତେ, ନିଚ୍ଚଂ ଦଳ୍ହପରକ୍କମେ;

ସମଗ୍ଗେ ସାଵକେ ପସ୍ସେ, ଏସା ବୁଦ୍ଧାନ ଵନ୍ଦନା।

୧୬୨।

‘‘ବହୂନଂ ଵତ ଅତ୍ଥାଯ, ମାଯା ଜନଯି ଗୋତମଂ;

ବ୍ୟାଧିମରଣତୁନ୍ନାନଂ, ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧଂ ବ୍ୟପାନୁଦୀ’’ତି। – ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି;

ତତ୍ଥ ବୁଦ୍ଧଵୀରାତି ଚତୁସଚ୍ଚବୁଦ୍ଧେସୁ ଵୀର, ସବ୍ବବୁଦ୍ଧା ହି ଉତ୍ତମଵୀରିଯେହି ଚତୁସଚ୍ଚବୁଦ୍ଧେହି ଵା ଚତୁବ୍ବିଧସମ୍ମପ୍ପଧାନଵୀରିଯନିପ୍ଫତ୍ତିଯା ଵିଜିତଵିଜଯତ୍ତା ଵୀରା ନାମ। ଭଗଵା ପନ ଵୀରିଯପାରମିପାରିପୂରିଯା ଚତୁରଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଵୀରିଯାଧିଟ୍ଠାନେନ ସାତିସଯଚତୁବ୍ବିଧସମ୍ମପ୍ପଧାନକିଚ୍ଚନିପ୍ଫତ୍ତିଯା ତସ୍ସା ଚ ଵେନେଯ୍ୟସନ୍ତାନେ ସମ୍ମଦେଵ ପତିଟ୍ଠାପିତତ୍ତା ଵିସେସତୋ ଵୀରିଯଯୁତ୍ତତାଯ ଵୀରୋତି ଵତ୍ତବ୍ବତଂ ଅରହତି। ନମୋ ତ୍ୟତ୍ଥୂତି ନମୋ ନମକ୍କାରୋ ତେ ହୋତୁ। ସବ୍ବସତ୍ତାନମୁତ୍ତମାତି ଅପଦାଦିଭେଦେସୁ ସତ୍ତେସୁ ସୀଲାଦିଗୁଣେହି ଉତ୍ତମୋ ଭଗଵା। ତଦେକଦେସଂ ସତ୍ଥୁପକାରଗୁଣଂ ଦସ୍ସେତୁଂ, ‘‘ଯୋ ମଂ ଦୁକ୍ଖା ପମୋଚେସି, ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ବହୁକଂ ଜନ’’ନ୍ତି ଵତ୍ଵା ଅତ୍ତନୋ ଦୁକ୍ଖା ପମୁତ୍ତଭାଵଂ ଵିଭାଵେନ୍ତୀ ‘‘ସବ୍ବଦୁକ୍ଖା’’ନ୍ତି ଗାଥମାହ।

ପୁନ ଯତୋ ପମୋଚେସି, ତଂ ଵଟ୍ଟଦୁକ୍ଖଂ ଏକଦେସେନ ଦସ୍ସେନ୍ତୀ ‘‘ମାତା ପୁତ୍ତୋ’’ତି ଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ଯଥାଭୁଚ୍ଚମଜାନନ୍ତୀତି ପଵତ୍ତିହେତୁଆଦିଂ ଯଥାଭୂତଂ ଅନଵବୁଜ୍ଝନ୍ତୀ। ସଂସରିଂହଂ ଅନିବ୍ବିସନ୍ତି ସଂସାରସମୁଦ୍ଦେ ପତିଟ୍ଠଂ ଅଵିନ୍ଦନ୍ତୀ ଅଲଭନ୍ତୀ ଭଵାଦୀସୁ ଅପରାପରୁପ୍ପତ୍ତିଵସେନ ସଂସରିଂ ଅହନ୍ତି କଥେନ୍ତୀ ଆହ ‘‘ମାତା ପୁତ୍ତୋ’’ତିଆଦି। ଯସ୍ମିଂ ଭଵେ ଏତସ୍ସ ମାତା ଅହୋସି, ତତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଭଵେ ତସ୍ସେଵ ପୁତ୍ତୋ, ତତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଭଵେ ପିତା ଭାତା ଅହୂତି ଅତ୍ଥୋ।

‘‘ଦିଟ୍ଠୋହି ମେ’’ତି ଗାଥାଯପି ଅତ୍ତନୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ପମୁତ୍ତଭାଵମେଵ ଵିଭାଵେତି। ତତ୍ଥ ଦିଟ୍ଠୋ ହି ମେ ସୋ ଭଗଵାତି ସୋ ଭଗଵା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଅତ୍ତନା ଦିଟ୍ଠଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମଦସ୍ସନେନ ଞାଣଚକ୍ଖୁନା ମଯା ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ଦିଟ୍ଠୋ। ଯୋ ହି ଧମ୍ମଂ ପସ୍ସତି, ସୋ ଭଗଵନ୍ତଂ ପସ୍ସତି ନାମ। ଯଥାହ – ‘‘ଯୋ ଖୋ, ଵକ୍କଲି, ଧମ୍ମଂ ପସ୍ସତି, ସୋ ମଂ ପସ୍ସତୀ’’ତିଆଦି (ସଂ। ନି। ୩।୮୭)।

ଆରଦ୍ଧଵୀରିଯେତି ପଗ୍ଗହିତଵୀରିଯେ। ପହିତତ୍ତେତି ନିବ୍ବାନଂ ପେସିତଚିତ୍ତେ। ନିଚ୍ଚଂ ଦଳ୍ହପରକ୍କମେତି ଅପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ପତ୍ତସ୍ସ ଵେପୁଲ୍ଲତ୍ଥାଯ ସବ୍ବକାଲଂ ଥିରପରକ୍କମେ। ସମଗ୍ଗେତି ସୀଲଦିଟ୍ଠିସାମଞ୍ଞେନ ସଂହତଭାଵେନ ସମଗ୍ଗେ। ସତ୍ଥୁଦେସନାଯ ସଵନନ୍ତେ ଜାତତ୍ତା ସାଵକେ, ‘‘ଇମେ ମଗ୍ଗଟ୍ଠା ଇମେ ଫଲଟ୍ଠା’’ତି ଯାଥାଵତୋ ପସ୍ସେତି। ଏସା ବୁଦ୍ଧାନ ଵନ୍ଦନାତି ଯା ସତ୍ଥୁ ଧମ୍ମସରୀରଭୂତସ୍ସ ଅରିଯସାଵକାନଂ ଅରିଯଭାଵଭୂତସ୍ସ ଚ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମସ୍ସ ଅତ୍ତପଚ୍ଚକ୍ଖକିରିଯା, ଏସା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧାନଂ ସାଵକବୁଦ୍ଧାନଞ୍ଚ ଵନ୍ଦନା ଯାଥାଵତୋ ଗୁଣନିନ୍ନତା।

‘‘ବହୂନଂ ଵତ ଅତ୍ଥାଯା’’ତି ଓସାନଗାଥାଯପି ସତ୍ଥୁ ଲୋକସ୍ସ ବହୂପକାରତଂଯେଵ ଵିଭାଵେତି। ଯଂ ପନେତ୍ଥ ଅତ୍ଥତୋ ନ ଵିଭତ୍ତଂ, ତଂ ସୁଵିଞ୍ଞେଯ୍ୟମେଵ।

ଅଥେକଦା ମହାପଜାପତିଗୋତମୀ ସତ୍ଥରି ୱେସାଲିୟଂ ୱିହରନ୍ତେ ମହାୱନେ କୂଟାଗାରସାଲାୟଂ ସୟଂ ୱେସାଲିୟଂ ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସୟେ ୱିହରନ୍ତୀ ପୁଵଣ୍ହସମୟଂ ୱେସାଲିୟଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଦିୱାଟ୍ଠାନେ ଯଥାପରିଚ୍ଛିନ୍ନକାଲଂ ଫଲସମାପତ୍ତିସୁଖେନ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ଫଲସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠାୟ ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ସୋମନସ୍ସଜାତା ଅତ୍ତନୋ ଆୟୁସଙ୍ଖାରେ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୀ ତେସଂ ଖୀଣଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଏୱଂ ଚିନ୍ତେସି – ''ୟଂନୂନାହଂ ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅନୁଜାନାପେତ୍ୱା ମନୋଭାୱନୀୟେ ଚ ଥେରେ ସବ୍ବେୱ ସବ୍ରହ୍ମଚରିୟେ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଇଧେୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାୟେୟ୍ୟ''ନ୍ତି। ଯଥା ଚ ଥେରିୟା, ଏୱଂ ତସ୍ସା ପରିୱାରଭୂତାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୁନିସତାନଂ ପରିୱିତକ୍କୋ ଅହୋସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଅପଦାନେ (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୨।୯୭-୨୮୮) –

''ଏକଦା ଲୋକପଜ୍ଜୋତୋ, ୱେସାଲିୟଂ ମହାୱନେ;

କୂଟାଗାରେ କୁସାଲାୟଂ, ୱସତେ ନରସାରଥି।

''ତଦା ଜିନସ୍ସ ମାତୁଚ୍ଛା, ମହାଗୋତମି ଭିକ୍ଖୁନୀ;

ତହିଂ କତେ ପୁରେ ରମ୍ମେ, ୱସୀ ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସୟେ।

''ଭିକ୍ଖୁନୀହି ୱିମୁତ୍ତାହି, ସତେହି ସହ ପଞ୍ଚହି;

ରହୋଗତାୟ ତସ୍ସେୱଂ, ଚିତସ୍ସାସି ୱିତକ୍କିତଂ।

''ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପରିନିବ୍ବାନଂ, ସାୱକଗ୍ଗୟୁଗସ୍ସ ୱା;

ରାହୁଲାନନ୍ଦନନ୍ଦାନଂ, ନାହଂ ଲଚ୍ଛାମି ପସ୍ସିତୁଂ।

''ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପରିନିବ୍ବାନା, ସାୱକଗ୍ଗୟୁଗସ୍ସ ୱା;

ମହାକସ୍ସପନନ୍ଦାନଂ, ଆନନ୍ଦରାହୁଲାନ ଚ।

''ପଟିକଚ୍ଚାୟୁସଙ୍ଖାରଂ, ଓସଜ୍ଜିତ୍ୱାନ ନିବ୍ବୁତିଂ;

ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟଂ ଲୋକନାଥେନ, ଅନୁଞ୍ଞାତା ମହେସିନା।

''ତଥା ପଞ୍ଚସତାନମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ୱିତକ୍କିତଂ;

ଆସି ଖେମାଦିକାନମ୍ପି, ଏତଦେୱ ୱିତକ୍କିତଂ।

''ଭୂମିଚାଲୋ ତଦା ଅସି, ନାଦିତା ଦେୱଦୁନ୍ଦୁଭୀ;

ଉପସ୍ସୟାଧିୱତ୍ଥାୟୋ, ଦେୱତା ସୋକପୀଳିତା।

''ୱିଲପନ୍ତା ସୁକରୁଣଂ, ତତ୍ଥସ୍ସୂନି ପୱତ୍ତୟୁଂ;

ମିତ୍ତା ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ତାହି, ଉପଗନ୍ତ୍ୱାନ ଗୋତମିଂ।

''ନିପଚ୍ଚ ସିରସା ପାଦେ, ଇଦଂ ୱଚନମବ୍ରୱୁଂ;

ତତ୍ଥ ତୋଯଲଓାସିତ୍ତା, ମଯମନ୍ତେ ରହୋଗତା।

‘‘ସା ଚଲା ଚଲିତା ଭୂମି, ନାଦିତା ଦେଓଦୁନ୍ଦୁଭୀ;

ପରିଦେଓା ଚ ସୁଯ୍ୟନ୍ତେ, କିମଙ୍ଗଂ ନୂନ ଗୋତମୀ।

‘‘ତଦା ଅଓୋଚ ସା ସଙ୍ଗଂ, ଯଥାପରିଓିତକ୍କିତଂ;

ତାଯୋପି ସଙ୍କା ଆହଂସୁ, ଯଥାପରିଓିତକ୍କିତଂ।

‘‘ଯଦି ତେ ରୁଚିତଂ ଅଯ୍ୟେ, ନିଙ୍କାନଂ ପରମଂ ସିଓଂ;

ନିଙ୍କାଯିସ୍ସାମ ସଙ୍କାପି, ବୁଦ୍ଧାନୁଞ୍ଞାଯ ସୁଙ୍କତେ।

‘‘ମଯଂ ସହାଓ ନିକ୍ଖନ୍ତା, ଘରାପି ଚ ଭଓାପି ଚ;

ସହାଯେଓ ଗମିସ୍ସାମ, ନିଙ୍କାନଂ ପଦମୁତ୍ତମଂ।

‘‘ନିଙ୍କାନାଯ ଓଜନ୍ତୀନଂ, କିଂ ଓକ୍ଖାମୀତି ସା ଓଦଂ;

ସହ ସଙ୍କାହି ନିଗ୍ଗଞ୍ଛି, ଭିକ୍ଖୁନୀନିଲଯା ତଦା।

‘‘ଉପସ୍ସଯେ ଯାଧିଓତ୍ଥା, ଦେଓତା ତା ଖମନ୍ତୁ ମେ;

ଭିକ୍ଖୁନୀନିଲଯସ୍ସେଦଂ, ପଚ୍ଛିମଂ ଦସ୍ସନଂ ମମ।

‘‘ନ ଜରା ମଚ୍ଚୁ ଓା ଯତ୍ଥ, ଅପ୍ପିଯେହି ସମାଗମୋ;

ପିଯେହି ନ ଓିଯୋଗୋତ୍ଥି, ତଂ ଓଜିସ୍ସଂ ଅସଙ୍ଖତଂ।

‘‘ଅଓୀତରାଗା ତଂ ସୁତ୍ୱା, ଓଚନଂ ସୁଗତୋରସା;

ସୋକଟ୍ଟା ପରିଦେଓିଂସୁ, ଅହୋ ନୋ ଅପ୍ପପୁଞ୍ଞତା।

‘‘ଭିକ୍ଖୁନୀନିଲଯୋ ସୁଞ୍ଞୋ, ଭୂତୋ ତାହି ଓିନା ଅଯଂ;

ପଭାତେ ଓିଯ ତାରାଯୋ, ନ ଦିସ୍ସନ୍ତି ଜିନୋରସା।

‘‘ନିଙ୍କାନଂ ଗୋତମୀ ଯାତି, ସତେହି ସହ ପଞ୍ଚହି;

ନଦୀସତେହିଓ ସହ, ଗଙ୍ଗା ପଞ୍ଚହି ସାଗରଂ।

‘‘ରଥିଯାଯ ଓଜନ୍ତିଯୋ, ଦିସ୍ୱା ସଦ୍ଧା ଉପାସିକା;

ଘରା ନିକ୍ଖମ୍ମ ପାଦେସୁ, ନିପଚ୍ଚ ଇଦମବ୍ରଓୁଂ।

‘‘ପସୀଦସ୍ସୁ ମହାଭୋଗେ, ଅନାଥାଯୋ ଓିହାଯ ନୋ;

ତଯା ନ ଯୁତ୍ତା ନିଵ୍ଵାତୁଂ, ଇଚ୍ଛନ୍ତା ୱିଲପିଂସୁ ତା।

‘‘ତାସଂ ସୋକପହାନତ୍ଥଂ, ଅୱୋଚ ମଧୁରଂ ଗିରଂ;

ରୁଦିତେନ ଅଲଂ ପୁତ୍ତା, ହାସକାଲୋଯମଜ୍ଜ ୱୋ।

‘‘ପରିଞ୍ଞାତଂ ମଯା ଦୁକ୍ଖଂ, ଦୁକ୍ଖହେତୁ ୱିୱଜ୍ଜିତୋ;

ନିରୋଧୋ ମେ ସଚ୍ଛିକତୋ, ମଗ୍ଗୋ ଚାପି ସୁଭାୱିତୋ।

‘‘ପରିଚିଣ୍ଣୋ ମଯା ସତ୍ଥା, କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନଂ;

ଓହିତୋ ଗରୁକୋ ଭାରୋ, ଭୱନେତ୍ତି ସମୂହତା।

‘‘ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ ପଵ୍ଵଜିତା, ଅଗାରସ୍ମାନଗାରିଯଂ;

ସୋ ମେ ଅତ୍ଥୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ, ସଵ୍ଵସଂଯୋଜନକ୍ଖଯୋ।

‘‘ବୁଦ୍ଧୋ ତସ୍ସ ଚ ସଦ୍ଧମ୍ମୋ, ଅନୂନୋ ଯାୱ ତିଟ୍ଠତି;

ନିଵ୍ଵାତୁଂ ତାୱ କାଲୋ ମେ, ମା ମଂ ସୋଚଥ ପୁତ୍ତିକା।

‘‘କୋଣ୍ଡଞ୍ଞାନନ୍ଦନନ୍ଦାଦୀ , ତିଟ୍ଠନ୍ତି ରାହୁଲୋ ଜିନୋ;

ସୁଖିତୋ ସହିତୋ ସଙ୍ଘୋ, ହତଦଵ୍ଵା ଚ ତିତ୍ଥିଯା।

‘‘ଓକ୍କାକୱଂସସ୍ସ ଯସୋ, ଉସ୍ସିତୋ ମାରମଦ୍ଦନୋ;

ନନୁ ସମ୍ପତି କାଲୋ ମେ, ନିଵ୍ଵାନତ୍ଥାଯ ପୁତ୍ତିକା।

‘‘ଚିରପ୍ପଭୁତି ଯଂ ମଯ୍ହଂ, ପତ୍ଥିତଂ ଅଜ୍ଜ ସିଜ୍ଝତେ;

ଆନନ୍ଦଭେରିକାଲୋଯଂ, କିଂ ୱୋ ଅସ୍ସୂହି ପୁତ୍ତିକା।

‘‘ସଚେ ମଯି ଦଯା ଅତ୍ଥି, ଯଦି ଚତ୍ଥି କତଞ୍ଞୁତା;

ସଦ୍ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଯା ସଵ୍ଵା, କରୋଥ ୱୀରିଯଂ ଦଳ୍ହଂ।

‘‘ଥୀନଂ ଅଦାସି ପଵ୍ଵଜ୍ଜଂ, ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଯାଚିତୋ ମଯା;

ତସ୍ମା ଯଥାହଂ ନନ୍ଦିସ୍ସଂ, ତଥା ତମନୁତିଟ୍ଠଥ।

‘‘ତା ଏୱମନୁସାସିତ୍ୱା, ଭିକ୍ଖୁନୀହି ପୁରକ୍ଖତା;

ଉପେଚ୍ଚ ବୁଦ୍ଧଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା, ଇଦଂ ୱଚନମବ୍ରୱି।

‘‘ଅହଂ ସୁଗତ ତେ ମାତା, ତ୍ୱଞ୍ଚ ୱୀର ପିତା ମମ;

ସଦ୍ଧମ୍ମସୁଖଦ ନାଥ, ତଯି ଜାତାମ୍ହି ଗୋତମ।

‘‘ସଂୱଦ୍ଧିତୋଯଂ ସୁଗତ, ରୂପକାଯୋ ମଯା ତୱ;

ଅନିନ୍ଦିତୋ ଧମ୍ମକାଯୋ, ମମ ସଂୱଦ୍ଧିତୋ ତଯା।

‘‘ମୁହୁତ୍ତଂ ତଣ୍ହାସମଣଂ, ଖୀରଂ ତ୍ୱଂ ପାଯିତୋ ମଯା;

ତଯାହଂ ସନ୍ତମଚ୍ଚନ୍ତଂ, ଧମ୍ମଖୀରମ୍ପି ପାଯିତା।

‘‘ବନ୍ଧନାରକ୍ଖଣେ ମଯ୍ହଂ, ଅଣଣୋ ତ୍ୱଂ ମହାମୁନେ;

ପୁତ୍ତକାମା ଥିଯୋ ଯାଚଂ, ଲଭନ୍ତି ତାଦିସଂ ସୁତଂ।

‘‘ମନ୍ଧାତାଦିନରିନ୍ଦାନଂ, ଯା ମାତା ସା ଭୱଣ୍ଣୱେ;

ନିମୁଗ୍ଗାହଂ ତଯା ପୁତ୍ତ, ତାରିତା ଭୱସାଗରା।

‘‘ରଞ୍ଞୋ ମାତା ମହେସୀତି, ସୁଲଭଂ ନାମମିତ୍ଥିନଂ;

ବୁଦ୍ଧମାତାତି ଯଂ ନାମଂ, ଏତଂ ପରମଦୁଲ୍ଲଭଂ।

‘‘ତଞ୍ଚ ଲଦ୍ଧଂ ମହାୱୀର, ପଣିଧାନଂ ମମଂ ତଯା;

ଅଣୁକଂ ୱା ମହନ୍ତଂ ୱା, ତଂ ସଙ୍ଗଂ ପୂରିତଂ ମଯା।

‘‘ପରିନିବ୍ବାତୁମିଚ୍ଛାମି , ୱିହାଯେମଂ କଳେୱରଂ;

ଅନୁଜାନାହି ମେ ୱୀର, ଦୁକ୍ଖନ୍ତକର ନାଯକ।

‘‘ଚକ୍କଙ୍କୁସଧଜାକିଣ୍ଣେ, ପାଦେ କମଲକୋମଲେ;

ପସାରେହି ପଣାମଂ ତେ, କରିସ୍ସଂ ପୁତ୍ତୌତ୍ତମେ।

‘‘ସୁୱଣ୍ଣରାସିସଙ୍କାସଂ, ସରୀରଂ କୁରୁ ପାକଟଂ;

କତ୍ୱା ଦେହଂ ସୁଦିଟ୍ଠଂ ତେ, ସନ୍ତିଂ ଗଚ୍ଛାମି ନାଯକ।

‘‘ଦ୍ୱତ୍ତିଂସଲକ୍ଖଣୂପେତଂ, ସୁପ୍ପଭାଲଙ୍କତଂ ତନୁଂ;

ସଞ୍ଝାଘନାୱ ବାଲକ୍କଂ, ମାତୁଚ୍ଛଂ ଦସ୍ସଯୀ ଜିନୋ।

‘‘ଫୁଲ୍ଲାରୱିନ୍ଦସଂକାସେ , ତରୁଣାଦିଚ୍ଚସପ୍ପଭେ;

ଚକ୍କଙ୍କିତେ ପାଦତଲେ, ତତୋ ସା ସିରସା ପତି।

‘‘ପଣମାମି ନରାଦିଚ୍ଚ, ଆଦିଚ୍ଚକୁଲକେତୁକଂ;

ପଚ୍ଛିମେ ମରଣେ ମୟ୍ହଂ, ନ ତଂ ଇକ୍ଖାମହଂ ପୁନୋ।

‘‘ଇତ୍ଥିୟୋ ନାମ ଲୋକଗ୍ଗ, ସବ୍ବଦୋସାକରା ମତା;

ଯଦି କୋ ଚତ୍ଥି ଦୋସୋ ମେ, ଖମସ୍ସୁ କରୁଣାକର।

‘‘ଇତ୍ଥିକାନଞ୍ଚ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ, ହଂ ତଂ ଯାଚିଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ;

ତତ୍ଥ ଚେ ଅତ୍ଥି ଦୋସୋ ମେ, ତଂ ଖମସ୍ସୁ ନରାସଭ।

‘‘ମଯା ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ୱୀର, ତୱାନୁଞ୍ଞାୟ ସାସିତା;

ତତ୍ର ଚେ ଅତ୍ଥି ଦୁନ୍ନୀତଂ, ତଂ ଖମସ୍ସୁ ଖମାଧିପ।

‘‘ଅକ୍ଖନ୍ତେ ନାମ ଖନ୍ତବ୍ବଂ, କିଂ ଭୱେ ଗୁଣଭୂସନେ;

କିମୁତ୍ତରଂ ତେ ୱକ୍ଖାମି, ନିବ୍ବାନାୟ ୱଜନ୍ତିୟା।

‘‘ସୁଦ୍ଧେ ଅନୂନେ ମମ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ, ଲୋକା ଇତୋ ନିସ୍ସରିତୁଂ ଖମନ୍ତେ;

ପଭାତକାଲେ ବ୍ୟସନଙ୍ଗତାନଂ, ଦିସ୍ୱାନ ନିୟ୍ୟାତିୱ ଚନ୍ଦଲେଖା।

‘‘ତଦେତରା ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ଜିନଗ୍ଗଂ, ତାରାୱ ଚନ୍ଦାନୁଗତା ସୁମେରୁଂ;

ପଦକ୍ଖିଣଂ କଚ୍ଚ ନିପଚ୍ଚ ପାଦେ, ଠିତା ମୁଖନ୍ତଂ ସମୁଦିକ୍ଖମାନା।

‘‘ନ ତିତ୍ତିପୁବ୍ବଂ ତୱ ଦସ୍ସନେନ, ଚକ୍ଖୁଂ ନ ସୋତଂ ତୱ ଭାସିତେନ;

ଚିତ୍ତଂ ମମଂ କେୱଲମେକମେୱ, ପପ୍ପୁୟ୍ୟ ତଂ ଧମ୍ମରସେନ ତିତ୍ତି।

‘‘ନଦତୋ ପରିସାୟଂ ତେ, ୱାଦିତବ୍ବପହାରିନୋ;

ଯେ ତେ ଦକ୍ଖନ୍ତି ୱଦନଂ, ଧଞ୍ଞା ତେ ନରପୁଙ୍ଗୱ।

‘‘ଦୀଘଙ୍ଗୁଲୀ ତମ୍ବନଖେ, ସୁଭେ ଆୟତପଣ୍ହିକେ;

ଯେ ପାଦେ ପଣମିସ୍ସନ୍ତି, ତେପି ଧଞ୍ଞା ଗୁଣନ୍ଧର।

‘‘ମଧୁରାନି ପହଟ୍ଠାନି, ଦୋସଗ୍ଘାନି ହିତାନି ଚ;

ଯେ ତେ ୱାକ୍ୟାନି ସୁଯ୍ୟନ୍ତି, ତେପି ଧଞ୍ଞା ନରୁତ୍ତମ।

‘‘ଧଞ୍ଞାହଂ ତେ ମହାୱୀର, ପାଦପୂଜନତପ୍ପରା;

ତିଣ୍ଣସଂସାରକନ୍ତାରା, ସୁୱାକ୍ଖେନ ସିରୀମତୋ।

‘‘ତତୋ ସା ଅନୁସାୱେତ୍ୱା, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘମ୍ପି ସୁବ୍ବତା;

ରାହୁଲାନନ୍ଦନନ୍ଦେ ଚ, ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଇଦମବ୍ରୱି।

‘‘ଆସୀୱିସାଲଯସମେ, ରୋଗାୱାସେ କଳେୱରେ;

ନିବ୍ବିନ୍ଦା ଦୁକ୍ଖସଙ୍ଘାଟେ, ଜରାମରଣଗୋଚରେ।

‘‘ନାନାକଲିମଲାକିଣ୍ଣେ, ପରାଯତ୍ତେ ନିରୀହକେ;

ତେନ ନିବ୍ବାତୁମିଚ୍ଛାମି, ଅନୁମଞ୍ଞଥ ପୁତ୍ତକା।

‘‘ନନ୍ଦୋ ରାହୁଲଭଦ୍ଦୋ ଚ, ୱୀତସୋକା ନିରାସୱା;

ଠିତାଚଲଟ୍ଠିତି ଥିରା, ଧମ୍ମତମନୁଚିନ୍ତଯୁଂ।

‘‘ଧିରତ୍ଥୁ ସଙ୍ଖତଂ ଲୋଲଂ, ଅସାରଂ କଦଲୂପମଂ;

ମାଯାମରୀଚିସଦିସଂ, ଇତ୍ତରଂ ଅନୱଟ୍ଠିତଂ।

‘‘ଯତ୍ଥ ନାମ ଜିନସ୍ସାଯଂ, ମାତୁଚ୍ଛା ବୁଦ୍ଧପୋସିକା;

ଗୋତମୀ ନିଧନଂ ଯାତି, ଅନିଚ୍ଚଂ ସବ୍ବସଙ୍ଖତଂ।

‘‘ଆନନ୍ଦୋ ଚ ତଦା ସେଖୋ, ସୋକଟ୍ଟୋ ଜିନୱଚ୍ଛଲୋ;

ତତ୍ଥସ୍ସୂନି କରୋନ୍ତୋ ସୋ, କରୁଣଂ ପରିଦେୱତି।

‘‘ହା ସନ୍ତିଂ ଗୋତମୀ ଯାତି, ନୂନ ବୁଦ୍ଧୋପି ନିବ୍ବୁତିଂ;

ଗଚ୍ଛତି ନ ଚିରେନେୱ, ଅଗ୍ଗିରିୱ ନିରିନ୍ଧନୋ।

‘‘ଏୱଂ ୱିଲାପମାନଂ ତଂ, ଆନନ୍ଦଂ ଆହ ଗୋତମୀ;

ସୁତସାଗରଗମ୍ଭୀର, ବୁଦ୍ଧୋପଟ୍ଠାନ ତପ୍ପର।

‘‘ନ ଯୁତ୍ତଂ ସୋଚିତୁଂ ପୁତ୍ତ, ହାସକାଲେ ଉପଟ୍ଠିତେ;

ତଯା ମେ ସରଣଂ ପୁତ୍ତ, ନିବ୍ବାନଂ ତମୁପାଗତଂ।

‘‘ତଯା ତାତ ସମଜ୍ଝିଟ୍ଠୋ, ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅନୁଜାନି ନୋ;

ମା ପୁତ୍ତ ୱିମନୋ ହୋହି, ସଫଲୋ ତେ ପରିସ୍ସମୋ।

‘‘ଯଂ ନ ଦିଟ୍ଠଂ ପୁରାଣେହି, ତିତ୍ଥିକାଚରିଯେହିପି;

ତଂ ପଦଂ ସୁକୁମାରୀହି, ସତ୍ତଓସ୍ସାହି ୱେଦିତଂ।

‘‘ବୁଦ୍ଧସାସନପାଲେତ, ପଚ୍ଛିମଂ ଦସ୍ସନଂ ତଓ;

ତତ୍ଥ ଗଚ୍ଛାମହଂ ପୁତ୍ତ, ଗତୋ ଯତ୍ଥ ନ ଦିସ୍ସତେ।

‘‘କଦାଚି ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ, ଖିପୀ ଲୋକଗ୍ଗନାଯକୋ;

ତଦାହଂ ଆସୀସଓାଚଂ, ଅଓୋଚଂ ଅନୁକମ୍ପିକା।

‘‘ଚିରଂ ଜୀଓ ମହାୱୀର, କପ୍ପଂ ତିଟ୍ଠ ମହାମୁନେ;

ସବ୍ବଲୋକସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ, ଭଓସ୍ସୁ ଅଜରାମରୋ।

‘‘ତଂ ତଥାୱାଦିନିଂ ବୁଦ୍ଧୋ, ମମଂ ସୋ ଏତଦବ୍ରୱି;

ନ ହେୱଂ ୱନ୍ଦିଯା ବୁଦ୍ଧା, ଯଥା ୱନ୍ଦସି ଗୋତମୀ।

‘‘କଥଂ ଚରହି ସବ୍ବଞ୍ଞୂ, ୱନ୍ଦିତବ୍ବା ତଥାଗତା;

କଥଂ ଅୱନ୍ଦିଯା ବୁଦ୍ଧା, ତଂ ମେ ଅକ୍ଖାହି ପୁଚ୍ଛିତୋ।

‘‘ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯେ ପହିତତ୍ତେ, ନିଚ୍ଚଂ ଦଳ୍ହପରକ୍କମେ;

ସମଗ୍ଗେ ସାୱକେ ପସ୍ସ, ଏତଂ ବୁଦ୍ଧାନୱନ୍ଦନଂ।

‘‘ତତୋ ଉପସ୍ସଯଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ଏକିକାହଂ ୱିଚିନ୍ତଯିଂ;

ସମଗ୍ଗପରିସଂ ନାଥୋ, ରୋଧେସି ତିଭୱନ୍ତଗୋ।

‘‘ହନ୍ଦାହଂ ପରିନିବ୍ବିସ୍ସଂ, ମା ୱିପତ୍ତିତମଦ୍ଦସଂ;

ଏୱାହଂ ଚିନ୍ତଯିତ୍ୱାନ, ଦିସ୍ୱାନ ଇସିସତ୍ତମଂ।

‘‘ପରିନିବ୍ବାନକାଲଂ ମେ, ଆରୋଚେସିଂ ୱିନାଯକଂ;

ତତୋ ସୋ ସମନୁଞ୍ଞାସି, କାଲଂ ଜାନାହି ଗୋତମୀ।

‘‘କିଲେସା ଝାପିତା ମଯ୍ହଂ, ଭୱା ସବ୍ବେ ସମୂହତା;

ନାଗୋୱ ବନ୍ଧନଂ ଛେତ୍ୱା, ୱିହରାମି ଅନାସୱା।

‘‘ସ୍ୱାଗତଂ ୱତ ମେ ଆସି, ମମ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସନ୍ତିକେ;

ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ଅନୁପ୍ପତ୍ତା, କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନଂ।

‘‘ପଟିସମ୍ଭିଦା ଚତସ୍ସୋ, ୱିମୋକ୍ଖାପି ଚ ଅଟ୍ଠିମେ;

ଛଳଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତା, କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନଂ।

‘‘ଥୀନଂ ଧମ୍ମାଭିସମଯେ, ଯେ ବାଲା ୱିମତିଂ ଗତା;

ତେସଂ ଦିଟ୍ଠିପ୍ପହାନତ୍ଥଂ, ଇଦ୍ଧିଂ ଦସ୍ସେହି ଗୋତମୀ।

‘‘ତଦା ନିପଚ୍ଚ ସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ, ଉପ୍ପତିତ୍ୱାନ ଅମ୍ବରଂ;

ଇଦ୍ଧୀ ଅନେକା ଦସ୍ସେସି, ବୁଦ୍ଧାନୁଞ୍ଞାଯ ଗୋତମୀ।

‘‘ଏକିକା ବହୁଧା ଆସି, ବହୁଧା ଚେକିକା ତଥା;

ଆୱିଭାୱଂ ତିରୋଭାୱଂ, ତିରୋକୁଟ୍ଟଂ ତିରୋନଗଂ।

‘‘ଅସଜ୍ଜମାନା ଅଗମା, ଭୂମିଯମ୍ପି ନିମୁଜ୍ଜଥ;

ଅଭିଜ୍ଜମାନେ ଉଦକେ, ଅଗଞ୍ଛି ମହିଯା ଯଥା।

‘‘ସକୁଣୀୱ ତଥାକାସେ, ପଲ୍ଲଙ୍କେନ କମୀ ତଦା;

ୱସଂ ୱତ୍ତେସି କାଯେନ, ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମନିୱେସନଂ।

‘‘ସିନେରୁଂ ଦଣ୍ଡଂ କତ୍ୱାନ, ଛତ୍ତଂ କତ୍ୱା ମହାମହିଂ;

ସମୂଲଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା, ଧାରଯଂ ଚଙ୍କମୀ ନଭେ।

‘‘ଛସ୍ସୂରୋଦଯକାଲେୱ, ଲୋକଞ୍ଚାକାସି ଧୂମିକଂ;

ଯୁଗନ୍ତେ ୱିଯ ଲୋକଂ ସା, ଜାଲାମାଲାକୁଲଂ ଅକା।

‘‘ମୁଚଲିନ୍ଦଂ ମହାସେଲଂ, ମେରୁମୂଲନଦନ୍ତରେ;

ସାସପାରିୱ ସବ୍ବାନି, ଏକେନଗ୍ଗହି ମୁଟ୍ଠିନା।

‘‘ଅଙ୍ଗୁଲଗ୍ଗେନ ଛାଦେସି, ଭାକରଂ ସନିସାକରଂ;

ଚନ୍ଦସୂରସହସ୍ସାନି, ଆୱେଳମିୱ ଧାରଯି।

‘‘ଚତୁସାଗରତୋଯାନି, ଧାରଯୀ ଏକପାଣିନା;

ଯୁଗନ୍ତଜଲଦାକାରଂ, ମହାୱସ୍ସଂ ପୱସ୍ସଥ।

‘‘ଚକ୍କୱତ୍ତିଂ ସପରିସଂ, ମାପଯୀ ସା ନଭତ୍ତଲେ;

ଗରୁଳଂ ଦ୍ୱିରଦଂ ସୀହଂ, ୱିନଦନ୍ତଂ ପଦସ୍ସଯି।

‘‘ଏକିକା ଅଭିନିକ୍ଖିତ୍ୱା, ଅପ୍ପମେୟ୍ୟଂ ଭିକ୍ଖୁନୀଗଣଂ;

ପୁନ ଅନ୍ତରଧାପେତ୍ୱା, ଏକିକା ମୁନିମବ୍ରୱି।

‘‘ମାତୁଚ୍ଛା ତେ ମହାୱୀର, ତୱ ସାସନକାରିକା;

ଅନୁପ୍ପତ୍ତା ସକଂ ଅତ୍ଥଂ, ପାଦେ ୱନ୍ଦାମି ଚକ୍ଖୁମ।

‘‘ଦସ୍ସେତ୍ୱା ୱିୱିଧା ଇଦ୍ଧୀ, ଓରୋହିତ୍ୱା ନଭତ୍ତଲା;

ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଲୋକପଜ୍ଜୋତଂ, ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି ସା।

‘‘ସା ୱୀସୱସ୍ସସତିକା, ଜାତିୟାହଂ ମହାମୁନେ;

ଅଲମେତ୍ତାୱତା ୱୀର, ନିବ୍ବାୟିସ୍ସାମି ନାୟକ।

‘‘ତଦାତିୱିମ୍ହିତା ସବ୍ବା, ପରିସା ସା କତଞ୍ଜଲୀ;

ଅୱୋଚୟ୍ୟେ କଥଂ ଆସି, ଅତୁଲିଦ୍ଧିପରକ୍କମା।

‘‘ପଦୁମୁତ୍ତରୋ ନାମ ଜିନୋ, ସବ୍ବଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁମା;

ଇତୋ ସତସହସ୍ସମ୍ହି, କପ୍ପେ ଉପ୍ପଜ୍ଜି ନାୟକୋ।

‘‘ତଦାହଂ ହଂସୱତିୟଂ, ଜାତାମଚ୍ଚକୁଲେ ଅହୁଂ;

ସବ୍ବୋପକାରସମ୍ପନ୍ନେ, ଇଦ୍ଧେ ଫୀତେ ମହଦ୍ଧନେ।

‘‘କଦାଚି ପିତୁନା ସଦ୍ଧିଂ, ଦାସୀଗଣପୁରକ୍ଖତା;

ମହତା ପରିୱାରେନ, ତଂ ଉପେଚ୍ଚ ନରାସଭଂ।

‘‘ୱାସୱଂ ୱିୟ ୱସ୍ସନ୍ତଂ, ଧମ୍ମମେଘଂ ଅନାସୱଂ;

ସରଦାଦିଚ୍ଚସଦିସଂ, ରଂସିଜାଲସମୁଜ୍ଜଲଂ।

‘‘ଦିସ୍ୱା ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେତ୍ୱା, ସୁତ୍ୱା ଚସ୍ସ ସୁଭାସିତଂ;

ମାତୁଚ୍ଛଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଅଗ୍ଗେ, ଠପେନ୍ତଂ ନରନାୟକଂ।

‘‘ସୁତ୍ୱା ଦତ୍ୱା ମହାଦାନଂ, ସତ୍ତାହଂ ତସ୍ସ ତାଦିନୋ;

ସସଙ୍ଘସ୍ସ ନରଗ୍ଗସ୍ସ, ପଚ୍ଚୟାନି ବହୂନି ଚ।

‘‘ନିପଚ୍ଚ ପାଦମୂଲମ୍ହି, ତଂ ଠାନମଭିପତ୍ଥୟିଂ;

ତତୋ ମହାପରିସତିଂ, ଅୱୋଚ ଇସିସତ୍ତମୋ।

‘‘ଯା ସସଙ୍ଘଂ ଅଭୋଜେସି, ସତ୍ତାହଂ ଲୋକନାୟକଂ;

ତମହଂ କିତ୍ତୟିସ୍ସାମି, ସୁଣାଥ ମମ ଭାସତୋ।

‘‘ସତସହସ୍ସିତୋ କପ୍ପେ, ଓକ୍କାକକୁଲସମ୍ଭୱୋ;

ଗୋତମୋ ନାମ ଗୋତ୍ତେନ, ସତ୍ଥା ଲୋକେ ଭୱିସ୍ସତି।

ତସ୍ସ ଧମ୍ମେସୁ ଦାୟାଦା, ଓରସା ଧମ୍ମନିମ୍ମିତା;

ଗୋତମୀ ନାମ ନାମେନ, ହେସ୍ସତି ସତ୍ଥୁ ସାୱିକା।

‘‘ତସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ମାତୁଚ୍ଛା, ଜୀୱିତାପାଦିକା ଅୟଂ;

ରତ୍ତଞ୍ଞୂନଞ୍ଚ ଅଗ୍ଗତ୍ତଂ, ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଲଭିସ୍ସତି।

‘‘ତଂ ସୁତ୍ୱାନ ପମୋଦିତ୍ୱା, ୟାୱଜୀୱଂ ତଦା ଜିନଂ;

ପଚ୍ଚୟେହି ଉପଟ୍ଠିତ୍ୱା, ତତୋ କାଲଙ୍କତା ଅହଂ।

‘‘ତାୱତିଂସେସୁ ଦେୱେସୁ, ସବ୍ବକାମସମିଦ୍ଧିସୁ;

ନିବ୍ବତ୍ତା ଦସହଙ୍ଗେହି, ଅଞ୍ଞେ ଅଭିଭୱିଂ ଅହଂ।

‘‘ରୂପସଦ୍ଦେହି ଗନ୍ଧେହି, ରସେହି ଫୁସନେହି ଚ;

ଆୟୁନାପି ଚ ୱଣ୍ଣେନ, ସୁଖେନ ୟସସାପି ଚ।

‘‘ତଥେୱାଧିପତେୟ୍ୟେନ, ଅଧିଗୟ୍ହ ୱିରୋଚହଂ;

ଅହୋସିଂ ଅମରିନ୍ଦସ୍ସ, ମହେସୀ ଦୟିତା ତହିଂ।

‘‘ସଂସାରେ ସଂସରନ୍ତୀହଂ, କମ୍ମୱାୟୁସମେରିତା;

କାସିସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ୱିସୟେ, ଅଜାୟିଂ ଦାସଗାମକେ।

‘‘ପଞ୍ଚଦାସସତାନୂନା, ନିୱସନ୍ତି ତହିଂ ତଦା;

ସବ୍ବେସଂ ତତ୍ଥ ୟୋ ଜେଟ୍ଠୋ, ତସ୍ସ ଜାୟା ଅହୋସହଂ।

‘‘ସୟମ୍ଭୁନୋ ପଞ୍ଚସତା, ଗାମଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପାୱିସୁଂ;

ତେ ଦିସ୍ୱାନ ଅହଂ ତୁଟ୍ଠା, ସହ ସବ୍ବାହି ଇତ୍ଥିଭି।

‘‘ପୂଗା ହୁତ୍ୱାୱ ସବ୍ବାୟୋ, ଚତୁମାସେ ଉପଟ୍ଠହୁଂ;

ତିଟୀଓରାନି ଦତ୍ୱାନ, ସଂସରିମ୍ହ ସସାମିକା।

‘‘ତତୋ ଚୁତା ସଙ୍କାପି ତା, ତାଓତିଂସଗତା ମଯଂ;

ପଚ୍ଛିମେ ଚ ଭୱେ ଦାନି, ଜାତା ଦେୱଦହେ ପୁରେ।

‘‘ପିତା ଅଞ୍ଜନସକ୍କୋ ମେ, ମାତା ମମ ସୁଲକ୍ଖଣା;

ତତୋ କପିଲୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ, ସୁଦ୍ଧୋଦନଘରଂ ଗତା।

‘‘ସେସା ସକ୍କକୁଲେ ଜାତା, ସକ୍ୟାନଂ ଘରମାଗମୁଂ;

ଅହଂ ୱିସିଟ୍ଠା ସବ୍ବାସଂ, ଜିନସ୍ସାପାଦିକା ଅହୁଂ।

‘‘ମମ ପୁତ୍ତୋଭିନିକ୍ଖମ୍ମ, ବୁଦ୍ଧୋ ଆସି ୱିନାଯକୋ;

ପଚ୍ଛାହଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱାନ, ସତେହି ସହ ପଞ୍ଚହି।

‘‘ସାକିଯାନୀହି ଧୀରାହି, ସହ ସନ୍ତିସୁଖଂ ଫୁସିଂ;

ଯେ ତଦା ପୁବ୍ବଜାତିଯଂ, ଅମ୍ହାକଂ ଆସୁ ସାମିନୋ।

‘‘ସହପୁଞ୍ଞସ୍ସ କତ୍ତାରୋ, ମହାସମଯକାରକା;

ଫୁସିଂସୁ ଅରହତ୍ତଂ ତେ, ସୁଗତେନାନୁକମ୍ପିତା।

‘‘ତଦେତରା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ, ଆରୁହିଂସୁ ନଭତ୍ତଲଂ;

ସଂଗତା ୱିଯ ତାରାଯୋ, ୱିରୋଚିଂସୁ ମହିଦ୍ଧିକା।

‘‘ଇଦ୍ଧୀ ଅନେକା ଦସ୍ସେସୁଂ, ପିଳନ୍ଧୱିକତିଂ ଯଥା;

କମ୍ମାରୋ କନକସ୍ସେୱ, କମ୍ମଞ୍ଞସ୍ସ ସୁସିକ୍ଖିତୋ।

‘‘ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପାଟିହୀରାନି, ୱିଚିତ୍ତାନି ବହୂନି ଚ;

ତୋସେତ୍ୱା ୱାଦିପୱରଂ, ମୁନିଂ ସପରିସଂ ତଦା।

‘‘ଓରୋହିତ୍ୱାନ ଗଗନା, ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଇସିସତ୍ତମଂ;

ଅନୁଞ୍ଞାତା ନରଗ୍ଗେନ, ଯଥାଠାନେ ନିସୀଦିସୁଂ।

‘‘ଅହୋନୁକମ୍ପିକା ଅମ୍ହଂ, ସବ୍ବାସଂ ଚିର ଗୋତମୀ;

ୱାସିତା ତୱ ପୁଞ୍ଞେହି, ପତ୍ତା ନୋ ଆସୱକ୍ଖଯଂ।

‘‘କିଲେସା ଝାପିତା ଅମ୍ହଂ, ଭଓା ସବ୍ବେ ସମୂହତା;
ନାଗୀୱ ବନ୍ଧନଂ ଛେତ୍ୱା, ୱିହରାମ ଅନାସଓା।

‘‘ସ୍ୱାଗତଂ ୱତ ନୋ ଆସି, ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠସ୍ସ ସନ୍ତିକେ;
ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ଅନୁପ୍ପତ୍ତା, କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନଂ।

‘‘ପଟିସମ୍ଭିଦା ଚତସ୍ସୋ, ୱିମୋକ୍ଖାପି ଚ ଅଟ୍ଠିମେ;
ଛଳଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତା, କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନଂ।

‘‘ଇଦ୍ଧୀସୁ ଚ ୱସୀ ହୋମ, ଦିବ୍ବାଯ ସୋତଧାତୁଯା;
ଚେତୋପରିଯଞ୍ଞାଣସ୍ସ, ୱସୀ ହୋମ ମହାମୁନେ।

‘‘ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଜାନାମ, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ ୱିସୋଧିତଂ;
ସବ୍ବାସୱପରିକ୍ଖୀଣା, ନତ୍ଥି ଦାନି ପୁନବ୍ଭୱୋ।

‘‘ଅତ୍ଥେ ଧମ୍ମେ ଚ ନେରୁତ୍ତେ, ପଟିଭାନେ ଚ ୱିଜ୍ଜତି;
ଞାଣଂ ଅମ୍ହଂ ମହାୱୀର, ଉପ୍ପନ୍ନଂ ତୱ ସନ୍ତିକେ।

‘‘ଅସ୍ମାଭି ପରିଚିଣ୍ଣୋସି, ମେତ୍ତଚିତ୍ତା ହି ନାଯକ;
ଅନୁଜାନାହି ସବ୍ବାସଂ, ନିବ୍ବାନାଯ ମହାମୁନେ।

‘‘ନିବ୍ବାଯିସ୍ସାମ ଇଚ୍ଚେୱଂ, କିଂ ୱକ୍ଖାମି ୱଦନ୍ତିଯୋ;
ଯସ୍ସ ଦାନି ଚ ୱୋ କାଲଂ, ମଞ୍ଞଥାତି ଜିନୋବ୍ରୱି।

‘‘ଗୋତମୀଆଦିକା ତାଯୋ, ତଦା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଜିନଂ;
ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଆସନା ତମ୍ହା, ୱୁଟ୍ଠାଯ ଆଗମିଂସୁ ତା।

‘‘ମହତା ଜନକାଯେନ, ସହ ଲୋକଗ୍ଗନାଯକୋ;
ଅନୁସଂଯାଯୀ ସୋ ୱୀରୋ, ମାତୁଚ୍ଛଂ ଯାୱକୋଟ୍ଠକଂ।

‘‘ତଦା ନିପତି ପାଦେସୁ, ଗୋତମୀ ଲୋକବନ୍ଧୁନୋ;
ସହେୱ ତାହି ସବ୍ବାହି, ପଚ୍ଛିମଂ ପାଦୱନ୍ଦନଂ।

‘‘ଇଦଂ ପଚ୍ଛିମକଂ ମଯ୍ହଂ, ଲୋକନାଥସ୍ସ ଦସ୍ସନଂ;
ନ ପୁନୋ ଅମତାକାରଂ, ପସ୍ସିସ୍ସାମି ମୁଖଂ ତୱ।

‘‘ନ ଚ ମେ ୱନ୍ଦନଂ ୱୀର, ତୱ ପାଦେ ସୁକୋମଲେ;

ସମ୍ପୁସିସ୍ସତି ଲୋକଗ୍ଗ, ଅଜ୍ଜ ଗଚ୍ଛାମି ନିବ୍ବୁତିଂ।

‘‘ରୂପେନ କିଂ ତୱାନେନ, ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେ ଯଥାତଥେ;

ସଵ୍ବଂ ସଙ୍ଖତମେୱେତଂ, ଅନସ୍ସାସିକମିତ୍ତରଂ।

‘‘ସା ସହ ତାହି ଗନ୍ତ୍ୱାନ, ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସୟଂ ସକଂ;

ଅଡ୍ଢପଲ୍ଲଙ୍କମାଭୁଜ୍ଜ, ନିସୀଦି ପରମାସନେ।

‘‘ତଦା ଉପାସିକା ତତ୍ଥ, ବୁଦ୍ଧସାସନୱଚ୍ଛଲା;

ତସ୍ସା ପୱତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱାନ, ଉପେସୁଂ ପାଦୱନ୍ଦିକା।

‘‘କରେହି ଉରଂ ପହନ୍ତା, ଛିନ୍ନମୂଲା ଯଥା ଲତା;

ରୋଦନ୍ତା କରୁଣଂ ରୱଂ, ସୋକଟ୍ଟା ଭୂମିପାତିତା।

‘‘ମା ନୋ ସରଣଦେ ନାଥେ, ୱିହାୟ ଗମି ନିବ୍ବୁତିଂ;

ନିପତିତ୍ୱାନ ଯାଚାମ, ସଵ୍ବାଯୋ ସିରସା ମୟଂ।

‘‘ଯା ପଧାନତମା ତାସଂ, ସଦ୍ଧା ପଞ୍ଞା ଉପାସିକା;

ତସ୍ସା ସୀସଂ ପମଜ୍ଜନ୍ତୀ, ଇଦଂ ୱଚନମବ୍ରୱି।

‘‘ଅଲଂ ପୁତ୍ତା ୱିସାଦେନ, ମାରପାସାନୁୱତ୍ତିନା;

ଅନିଚ୍ଚଂ ସଙ୍ଖତଂ ସଵ୍ବଂ, ୱିଯୋଗନ୍ତଂ ଚଲାଚଲଂ।

‘‘ତତୋ ସା ତା ୱିସଜ୍ଜିତ୍ୱା, ପଠମଂ ଝାନମୁତ୍ତମଂ;

ଦୁତିୟଞ୍ଚ ତତିୟଞ୍ଚ, ସମାପଜ୍ଜି ଚତୁତ୍ଥକଂ।

‘‘ଆକାସାୟତନଞ୍ଚେୱ, ୱିଞ୍ଞାଣାୟତନଂ ତଥା;

ଆକିଞ୍ଚଂ ନେୱସଞ୍ଞଞ୍ଚ, ସମାପଜ୍ଜି ଯଥାକ୍କମଂ।

‘‘ପଟିଲୋମେନ ଝାନାନି, ସମାପଜ୍ଜିତ୍ଥ ଗୋତମୀ;

ଯାୱତା ପଠମଂ ଝାନଂ, ତତୋ ଯାୱଚତୁତ୍ଥକଂ।

‘‘ତତୋ ୱୁଟ୍ଠାୟ ନିଵ୍ବାୟି, ଦୀପଚ୍ଚୀୱ ନିରାସୱା;

ଭୂମିଚାଲୋ ମହା ଆସି, ନଭସା ୱିଜ୍ଜୁତା ପତି।

‘‘ପନାଦିତା ଦୁନ୍ଦୁଭିୟୋ, ପରିଦେୱିଂସୁ ଦେୱତା;

ପୁପ୍ଫୱୁଟ୍ଠୀ ଚ ଗଗନା, ଅଭିୱସ୍ସଥ ମେଦନିଂ।

‘‘କମ୍ପିତୋ ମେରୁରାଜାପି, ରଙ୍ଗମଜ୍ଝେ ଯଥା ନଟୋ;

ସୋକେନ ଚାତିଦୀନୋୱ, ୱିରୱୋ ଆସି ସାଗରୋ।

‘‘ଦେୱା ନାଗାସୁରା ବ୍ରହ୍ମା, ସଂୱିଗ୍ଗାହିଂସୁ ତଙ୍ଖଣେ;

ଅନିଚ୍ଚା ୱତ ସଙ୍ଖାରା, ଯଥାଯଂ ୱିଲଯଂ ଗତା।

‘‘ଯା ଚେ ମଂ ପରିୱାରିଂସୁ, ସତ୍ଥୁ ସାସନକାରିକା;

ତଯୋପି ଅନୁପାଦାନା, ଦୀପଚ୍ଚି ୱିଯ ନିବ୍ବୁତା।

‘‘ହା ଯୋଗା ୱିପ୍ପଯୋଗନ୍ତା, ହାନିଚ୍ଚଂ ସବ୍ବସଙ୍ଖତଂ;

ହା ଜୀୱିତଂ ୱିନାସନ୍ତଂ, ଇଚ୍ଚାସି ପରିଦେୱନା।

‘‘ତତୋ ଦେୱା ଚ ବ୍ରହ୍ମା ଚ, ଲୋକଧମ୍ମାନୁୱତ୍ତନଂ;

କାଲାନୁରୂପଂ କୁବ୍ବନ୍ତି, ଉପେତ୍ୱା ଇସିସତ୍ତମଂ।

‘‘ତଦା ଆମନ୍ତଯୀ ସତ୍ଥା, ଆନନ୍ଦଂ ସୁତସାଗରଂ;

ଗଚ୍ଛାନନ୍ଦ ନିୱେଦେହି, ଭିକ୍ଖୂନଂ ମାତୁ ନିବ୍ବୁତିଂ।

‘‘ତଦାନନ୍ଦୋ ନିରାନନ୍ଦୋ, ଅସ୍ସୁନା ପୁଣ୍ଣଲୋଚନୋ;

ଗଗ୍ଗରେନ ସରେନାହ, ସମାଗଚ୍ଛନ୍ତୁ ଭିକ୍ଖୱୋ।

‘‘ପୁବ୍ବଦକ୍ଖିଣପଚ୍ଛାସୁ, ଉତ୍ତରାଯ ଚ ସନ୍ତିକେ;

ସୁଣନ୍ତୁ ଭାସିତଂ ମଯ୍ହଂ, ଭିକ୍ଖୱୋ ସୁଗତୋରସା।

‘‘ଯା ୱଡ୍ଢଯି ପଯତ୍ତେନ, ସରୀରଂ ପଚ୍ଛିମଂ ମୁନେ;

ସା ଗୋତମୀ ଗତା ସନ୍ତିଂ, ତାରାୱ ସୂରିଯୋଦଯେ।

‘‘ବୁଦ୍ଧମାତାପି ପଞ୍ଞତ୍ତିଂ, ଠପଯିତ୍ୱା ଗତାସମଂ;

ନ ଯତ୍ଥ ପଞ୍ଚନେତ୍ତୋପି, ଗତିଂ ଦକ୍ଖତି ନାଯକୋ।

‘‘ଯସ୍ସତ୍ଥି ସୁଗତେ ସଦ୍ଧା, ଯୋ ଚ ପିଯୋ ମହାମୁନେ;

ବୁଦ୍ଧମାତୁସ୍ସ ସକ୍କାରଂ, କରୋତୁ ସୁଗତୋରସୋ।

‘‘ସୁଦୂରଟ୍ଠାପି ତଂ ସୁତ୍ୱା, ସୀଘମାଗଚ୍ଛୁ ଭିକ୍ଖଓୋ;

କେଚି ବୁଦ୍ଧାନୁଭାୱେନ, କେଚି ଇଦ୍ଧୀସୁ କୋୱିଦା।

‘‘କୂଟାଗାରୱରେ ରମ୍ମେ, ସବ୍ବସୋଣ୍ଣମଯେ ସୁଭେ;

ମଞ୍ଚକଂ ସମାରୋପେସୁଂ, ଯତ୍ଥ ସୁତ୍ତାସି ଗୋତମୀ।

‘‘ଚତ୍ତାରୋ ଲୋକପାଲା ତେ, ଅଂସେହି ସମଧାରଯୁଂ;

ସେସା ସକ୍କାଦିକା ଦେୱା, କୂଟାଗାରେ ସମଗ୍ଗହୁଂ।

‘‘କୂଟାଗାରାନି ସବ୍ବାନି, ଆସୁଂ ପଞ୍ଚସତାନିପି;

ସରଦାଦିଚ୍ଚୱଣ୍ଣାନି, ୱିସ୍ସକମ୍ମକତାନି ହି।

‘‘ସବ୍ବା ତାପି ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ, ଆସୁଂ ମଞ୍ଚେସୁ ସାଯିତା;

ଦେୱାନଂ ଖନ୍ଧମାରୁଳ୍ହା, ନିଯ୍ୟନ୍ତି ଅନୁପୁବ୍ବସୋ।

‘‘ସବ୍ବସୋ ଛାଦିତଂ ଆସି, ୱିତାନେନ ନଭତ୍ତଲଂ;

ସତାରା ଚନ୍ଦସୂରା ଚ, ଲଞ୍ଛିତା କନକାମଯା।

‘‘ପଟାକା ଉସ୍ସିତାନେକା, ୱିତତା ପୁପ୍ଫକଞ୍ଚୁକା;

ଓଗତାକାସପଦୁମା, ମହିଯା ପୁପ୍ଫମୁଗ୍ଗତଂ।

‘‘ଦିସ୍ସନ୍ତି ଚନ୍ଦସୂରିଯା, ପଜ୍ଜଲନ୍ତି ଚ ତାରକା;

ମଜ୍ଝଂ ଗତୋପି ଚାଦିଚ୍ଚୋ, ନ ତାପେସି ସସୀ ଯଥା।

‘‘ଦେୱା ଦିବ୍ବେହି ଗନ୍ଧେହି, ମାଲେହି ସୁରଭୀହି ଚ;

ୱାଦିତେହି ଚ ନଚ୍ଚେହି, ସଙ୍ଗୀତୀହି ଚ ପୂଜଯୁଂ।

‘‘ନାଗାସୁରା ଚ ବ୍ରହ୍ମାନୋ, ଯଥାସତ୍ତି ଯଥାବଲଂ;

ପୂଜଯିଂସୁ ଚ ନିଯ୍ୟନ୍ତିଂ, ନିବ୍ବୁତଂ ବୁଦ୍ଧମାତରଂ।

‘‘ସବ୍ବାଯୋ ପୁରତୋ ନୀତା, ନିବ୍ବୁତା ସୁଗତୋରସା;

ଗୋତମୀ ନିଯ୍ୟତେ ପଚ୍ଛା, ସକ୍କତା ବୁଦ୍ଧପୋସିକା।

‘‘ପୁରତୋ ଦେୱମନୁଜା, ସନାଗାସୁରବ୍ରହ୍ମକା;

ପଚ୍ଛା ସସାୱକୋ ବୁଦ୍ଧୋ, ପୂଜନ୍ତଂ ଯାତି ମାତୁଯା।

‘‘ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପରିନିବ୍ବାନଂ, ନେଦିସଂ ଆସି ଯାଦିସଂ;

ଗୋତମୀପରିନିବ୍ବାନଂ, ଅତେୱଚ୍ଛରିଯଂ ଅହୁ।

‘‘ବୁଦ୍ଧୋ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ନିବ୍ବାନେ, ନୋପଟ୍ଠିଯାଦି ଭିକ୍ଖୱୋ;

ବୁଦ୍ଧୋ ଗୋତମିନିବ୍ବାନେ, ସାରିପୁତ୍ତାଦିକା ତଥା।

‘‘ଚିତକାନି କରିତ୍ୱାନ, ସବ୍ବଗନ୍ଧମଯାନି ତେ;

ଗନ୍ଧଚୁଣ୍ଣପକିଣ୍ଣାନି, ଝାପଯିଂସୁ ଚ ତା ତହିଂ।

‘‘ସେସଭାଗାନି ଡଯ୍ହିଂସୁ, ଅଟ୍ଠୀ ସେସାନି ସବ୍ବସୋ;

ଆନନ୍ଦୋ ଚ ତଦାୱୋଚ, ସଂୱେଗଜନକଂ ୱଚୋ।

‘‘ଗୋତମୀ ନିଧନଂ ଯାତା, ଡଯ୍ହଞ୍ଚସ୍ସ ସରୀରକଂ;

ସଙ୍କେତଂ ବୁଦ୍ଧନିବ୍ବାନଂ, ନ ଚିରେନ ଭୱିସ୍ସତି।

‘‘ତତୋ ଗୋତମିଧାତୂନି, ତସ୍ସା ପତ୍ତଗତାନି ସୋ;

ଉପନାମେସି ନାଥସ୍ସ, ଆନନ୍ଦୋ ବୁଦ୍ଧଚୋଦିତୋ।

‘‘ପାଣିନା ତାନି ପଗ୍ଗଯ୍ହ, ଅୱୋଚ ଇସିସତ୍ତମୋ;

ମହତୋ ସାରୱନ୍ତସ୍ସ, ଯଥା ରୁକ୍ଖସ୍ସ ତିଟ୍ଠତୋ।

‘‘ଯୋ ସୋ ମହତ୍ତରୋ ଖନ୍ଧୋ, ପଲୁଜ୍ଜେଯ୍ୟ ଅନିଚ୍ଚତା;

ତଥା ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘସ୍ସ, ଗୋତମୀ ପରିନିବ୍ବୁତା।

‘‘ଅହୋ ଅଚ୍ଛରିଯଂ ମଯ୍ହଂ, ନିବ୍ବୁତାଯପି ମାତୁଯା;

ସାରୀରମତ୍ତସେସାଯ, ନତ୍ଥି ସୋକପରିଦ୍ଦୱୋ।

‘‘ନ ସୋଚିଯା ପରେସଂ ସା, ତିଣ୍ଣସଂସାରସାଗରା;

ପରିୱଜ୍ଜିତସନ୍ତାପା, ସୀତିଭୂତା ସୁନିବ୍ବୁତା।

‘‘ପଣ୍ଡିତାସି ମହାପଞ୍ଞା, ପୁଥୁପଞ୍ଞା ତଥେୱ ଚ;

ରତ୍ତଞ୍ଞୂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ସା, ଏୱଂ ଧାରେଥ ଭିକ୍ଖୱୋ।

‘‘ଇଦ୍ଧୀସୁ ଚ ୱସୀ ଆସି, ଦିବ୍ବାଯ ସୋତଧାତୁଯା;

ଚେତୋପରିଯଞ୍ଞାଣସ୍ସ, ୱସୀ ଆସି ଚ ଗୋତମୀ।

‘‘ପୁବ୍ବେନିୱାସମଞ୍ଞାସି, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ ୱିସୋଧିତଂ;

ସବ୍ବାସୱପରିକ୍ଖୀଣା, ନତ୍ଥି ତସ୍ସା ପୁନବ୍ଭୱୋ।

‘‘ଅତ୍ଥଧମ୍ମନିରୁତ୍ତୀସୁ , ପଟିଭାନେ ତଥେୱ ଚ;

ପରିସୁଦ୍ଧଂ ଅହୁ ଞାଣଂ, ତସ୍ମା ସୋଚନିଯା ନ ସା।

‘‘ଅଯୋଘନହତସ୍ସେୱ , ଜଲତୋ ଜାତୱେଦସ୍ସ;

ଅନୁପୁବ୍ବୂପସନ୍ତସ୍ସ, ଯଥା ନ ଞାଯତେ ଗତି।

‘‘ଏୱଂ ସମ୍ମା ୱିମୁତ୍ତାନଂ, କାମବନ୍ଧୋଘତାରିନଂ;

ପଞ୍ଞାପେତୁଂ ଗତି ନତ୍ଥି, ପତ୍ତାନଂ ଅଚଲଂ ସୁଖଂ।

‘‘ଅତ୍ତଦୀପା ତତୋ ହୋଥ, ସତିପଟ୍ଠାନଗୋଚରା;

ଭାୱେତ୍ୱା ସତ୍ତବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ, ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କରିସ୍ସଥା’’ତି। (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୨।୯୭-୨୮୮);

ମହାପଜାପତିଗୋତମୀଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ଗୁତ୍ତାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ଗୁତ୍ତେ ଯଦତ୍ଥଂ ପବ୍ବଜାତିଆଦିକା ଗୁତ୍ତାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନନ୍ତୀ ଅନୁକ୍କମେନ ସମ୍ଭତୱିମୋକ୍ଖସମ୍ଭାରା ହୁତ୍ୱା, ପରିପକ୍କକୁସଲମୂଲା ସୁଗତୀସୁଯେୱ ସଂସରନ୍ତୀ ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତା, ଗୁତ୍ତାତିସ୍ସା ନାମଂ ଅହୋସି। ସା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସଯସମ୍ପତ୍ତିଯା ଚୋଦିଯମାନା ଘରାୱାସଂ ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତୀ ମାତାପିତରୋ ଅନୁଜାନାପେତ୍ୱା ମହାପଜାପତିଗୋତମିଯା ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜି। ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଚ ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଭାୱନଂ ଅନୁଯୁଞ୍ଜନ୍ତିଯା ତସ୍ସା ଚିତ୍ତଂ ଚିରକାଲପରିଚଯେନ ବହିଦ୍ଧାରମ୍ମଣେ ୱିଧାୱତି, ଏକଗ୍ଗଂ ନାହୋସି। ସତ୍ଥା ଦିସ୍ୱା ତଂ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ, ଗନ୍ଧକୁଟିଯଂ ଯଥାନିସିନ୍ନୋୱ ଓଭାସଂ ଫରିତ୍ୱା ତସ୍ସା ଆସନ୍ନେ ଆକାସେ ନିସିନ୍ନଂ ୱିଯ ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ୱଦନ୍ତୋ –

୧୬୩।

‘‘ଗୁତ୍ତେ ଯଦତ୍ଥଂ ପବ୍ବଜ୍ଜା, ହିତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ୱସୁଂ ପିଯଂ;

ତମେୱ ଅନୁବ୍ରୂହେହି, ମା ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱସଂ ଗମି।

୧୬୪।

‘‘ଚିତ୍ତେନ ୱଞ୍ଚିତା ସତ୍ତା, ମାରସ୍ସ ୱିସଯେ ରତା;

ଅନେକଜାତିସଂସାରଂ, ସନ୍ଧାଵନ୍ତି ଅଓିଦସୁ।

୧୬୫।

‘‘କାମାଚ୍ଛନ୍ଦଞ୍ଚ ବ୍ୟାପାଦଂ, ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିମେଵ ଚ;

ସୀଲବ୍ବତପରାମାସଂ, ଓିଚିକିଚ୍ଛଂ ଚ ପଞ୍ଚମଂ।

୧୬୬।

‘‘ସଂଯୋଜନାନି ଏତାନି, ପଜହିତ୍ଵାନ ଭିକ୍ଖୁନୀ;

ଓରମ୍ଭାଗମନୀଯାନି, ନଯିଦଂ ପୁନରେହିସି।

୧୬୭।

‘‘ରାଗଂ ମାନଂ ଅଓିଜ୍ଜଞ୍ଚ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଞ୍ଚ ଓିଵଜ୍ଜିଯ;

ସଂଯୋଜନାନି ଛେତ୍ଵାନ, ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କରିସ୍ସସି।

୧୬୮।

‘‘ଖେପେତ୍ଵା ଜାତିସଂସାରଂ, ପରିଞ୍ଞାଯ ପୁନବ୍ଭଵଂ;

ଦିଟ୍ଠେଵ ଧମ୍ମେ ନିଚ୍ଛାତା, ଉପସନ୍ତା ଚରିସ୍ସସୀ’’ତି। – ଇମା ଗାଥା ଆଭାସି;

ତତ୍ଥ ତମେଵ ଅନୁବ୍ରୂହେହୀତି ଯଦତ୍ଥଂ ଯସ୍ସ କିଲେସପରିନିବ୍ବାନସ୍ସ ଖନ୍ଧପରିନିବ୍ବାନସ୍ସ ଚ ଅତ୍ଥାଯ। ହିତ୍ଵା ପୁତ୍ତଂ ଵସୁଂ ପିଯନ୍ତି ପିଯାଯିତବ୍ବଂ ଞାତିପରିଵଟ୍ଟଂ ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଞ୍ଚ ହିତ୍ଵା ମମ ସାସନେ ପବ୍ବଜ୍ଜା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଵାସୋ ଇଚ୍ଛିତୋ, ତମେଵ ଵଡ୍ଢେଯ୍ୟାସି ସମ୍ପାଦେଯ୍ୟାସି। ମା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଵସଂ ଗମୀତି ଦୀଘରତ୍ତଂ ରୂପାଦିଆରମ୍ମଣଵସେନ ଵଡ୍ଢିତସ୍ସ କୂଟଚିତ୍ତସ୍ସ ଵସଂ ମା ଗଚ୍ଛି।

ଯସ୍ମା ଚିତ୍ତଂ ନାମେତଂ ମାଯୂପମଂ, ଯେନ ଵଞ୍ଚିତା ଅନ୍ଧପୁଥୁଜ୍ଜନା ମାରଵସାନୁଗା ସଂସାରଂ ନାତିଵତ୍ତନ୍ତି। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ ‘‘ଚିତ୍ତେନ ଵଞ୍ଚିତା’’ତିଆଦି।

ସଂଯୋଜନାନିଏତାନୀତି ଏତାନି ‘‘କାମଚ୍ଛନ୍ଦଞ୍ଚ ବ୍ୟାପାଦ’’ନ୍ତିଆଦିନା ଯଥାଵୁତ୍ତାନି ପଞ୍ଚ ବନ୍ଧନଟ୍ଠେନ ସଂଯୋଜନାନି। ପଜହିତ୍ଵାନାତି ଅନାଗାମିମଗ୍ଗେନ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ଵା। ଭିକ୍ଖୁନୀତି ତସ୍ସା ଆଲପନଂ। ଓରମ୍ଭାଗମନୀଯାନୀତି ରୂପାରୂପଧାତୁତୋ ହେଟ୍ଠାଭାଗେ କାମଧାତୁଯଂ ମନୁସ୍ସଜୀଵସ୍ସ ହିତାନି ଉପକାରାନି ତତ୍ଥ ପଟିସନ୍ଧିଯା ପଚ୍ଚଯଭାଵତୋ। ମ-କାରୋ ପଦସନ୍ଧିକରୋ। ‘‘ଓରମାଗମନୀଯାନୀ’’ତି ପାଠଇ, ସୋ ଏଵତ୍ଥୋ। ନଯିଦଂ ପୁନରେହିସୀତି ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପହାନେନ ଇଦଂ କାମଟ୍ଠାନଂ କାମଭଵଂ ପଟିସନ୍ଧିଵସେନ ପୁନ ନାଗମିସ୍ସସି। ର-କାରୋ ପଦସନ୍ଧିକରୋ। ‘‘ଇତ୍ଥ’’ନ୍ତି ଵା ପାଠଇ, ଇତ୍ଥତ୍ତଂ କାମଭଵମିଚ୍ଚେଵ ଅତ୍ଥୋ।

ରାଗନ୍ତି ରୂପରାଗଞ୍ଚ ଅରୂପରାଗଞ୍ଚ। ମାନନ୍ତି ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗଵଜ୍ଝଂ ମାନଂ। ଅଓିଜ୍ଜଞ୍ଚ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଞ୍ଚାତି ଏତ୍ଥାପି ଏସେଵ ନଯୋ। ଓିଵଜ୍ଜିଯାତି ଓିପସ୍ସନାଯ ଓିକ୍ଖମ୍ଭେତ୍ଵା। ସଂଯୋଜନାନି ଛେତ୍ଵାନାତି ଏତାନି ରୂପରାଗାଦୀନି ପଞ୍ଚୁଦ୍ଧମ୍ଭାଗିଯାନି ସଂଯୋଜନାନି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ଵା। ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କରିସ୍ସସୀତି ସବ୍ବସ୍ସାପି ଵଟ୍ଟଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପରିଯନ୍ତଂ ପରିଯୋସାନଂ ପାପୁଣିସ୍ସସି।

ଖେପେତ୍ଵା ଜାତିସଂସାରନ୍ତି ଜାତି ସମୂଲିକସଂସାରପଵତ୍ତିଂ ପରିଯୋସାପେତ୍ଵା। ନିଚ୍ଛାତାତି ନିତ୍ତଣ୍ହା। ଉପସନ୍ତାତି ସବ୍ବସୋ କିଲେସାନଂ ଵୂପସମେନ ଉପସନ୍ତା। ସେସଂ ଵୁତ୍ତନଯମେଵ।

ଏୱଂ ସତ୍ଥାରା ଇମାସୁ ଗାଥାସୁ ଭାସିତାସୁ ଗାଥାପରିୟୋସାନେ ଥେରୀ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ଉଦାନୱସେନ ଭଗୱତା ଭାସିତନିୟାମେନେୱ ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି। ତେନେୱ ତା ଥେରିୟା ଗାଥା ନାମ ଜାତା।

ଗୁତ୍ତାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ୱିଜୟାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ଚତୁକ୍ଖତ୍ତୁନ୍ତିଆଦିକା ୱିଜୟାୟ ଥେରିୟା ଗାଥା। ଅୟମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସୟଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନନ୍ତୀ, ଅନୁକ୍କମେନ ପରିବ୍ରୂହିତକୁସଲମୂଲା ଦେୱମନୁସ୍ସେସୁ ସଂସରନ୍ତୀ, ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ରାଜଗହେ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ କୁଲଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା ଖେମାୟ ଥେରିୟା ଗିହିକାଲେ ସହାୟିକା ଅହୋସି। ସା ତସ୍ସା ପବ୍ବଜିତଭାୱଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ସାପି ନାମ ରାଜମହେସୀ ପବ୍ବଜିସ୍ସତି କିମଙ୍ଗଂ ପନାହ’’ନ୍ତି ପବ୍ବଜିତୁକାମାୟେୱ ହୁତ୍ୱା ଖେମାଥେରିୟା ସନ୍ତିକଂ ଉପସଙ୍କମି। ଥେରୀ ତସ୍ସା ଅଜ୍ଝାସୟଂ ଞତ୍ୱା ତଥା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି, ୟଥା ସଂସାରେ ସଂୱିଗ୍ଗମାନସା ସାସନେ ସା ଅଭିପ୍ପସନ୍ନା ଭୱିସ୍ସତି। ସା ତଂ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ସଂୱେଗଜାତା ପଟିଲଦ୍ଧସଦ୍ଧା ଚ ହୁତ୍ୱା ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ୟାଚି। ଥେରୀ ତଂ ପବ୍ବାଜେସି। ସା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା କତପୁବ୍ବକିଚ୍ଚା ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ହେତୁସମ୍ପନ୍ନତାୟ, ନ ଚିରସ୍ସେୱ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଉଦାନୱସେନ –

୧୬୯।

‘‘ଚତୁକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଞ୍ଚକ୍ଖତ୍ତୁଂ, ୱିହାରା ଉପନିକ୍ଖମିଂ;

ଅଲଦ୍ଧା ଚେତସୋ ସନ୍ତିଂ, ଚିତ୍ତେ ଅୱସୱତ୍ତିନୀ।

୧୭୦।

‘‘ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଉପସଙ୍କମ୍ମ, ସକ୍କଚ୍ଚଂ ପରିପୁଚ୍ଛହଂ;

ସା ମେ ଧମ୍ମମଦେସେସି, ଧାତୁଆୟତନାନି ଚ।

୧୭୧।

‘‘ଚତ୍ତାରି ଅରିୟସଚ୍ଚାନି, ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି ବଲାନି ଚ;

ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ, ଉତ୍ତମତ୍ଥସ୍ସ ପତ୍ତିୟା।

୧୭୨।

‘‘ତସ୍ସାହଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା, କରୋନ୍ତୀ ଅନୁସାସନିଂ;

ରତ୍ତିୟା ପୁରିମେ ୟାମେ, ପୁବ୍ବଜାତିମନୁସ୍ସରିଂ।

୧୭୩।

‘‘ରତ୍ତିୟା ମଜ୍ଝିମେ ୟାମେ, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଂ ୱିସୋଧୟିଂ;

ରତ୍ତିୟା ପଚ୍ଛିମେ ୟାମେ, ତମୋଖନ୍ଧଂ ପଦାଲୟିଂ।

୧୭୪।

‘‘ପୀତିସୁଖେନ ଚ କାଯଂ, ଫରିତ୍ୱା ୱିହରିଂ ତଦା;

ସତ୍ତମିଯା ପାଦେ ପସାରେସିଂ, ତମୋଖନ୍ଧଂ ପଦାଲିଯା’’ତି। –

ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁନିନ୍ତି ଖେମାଥେରିଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି।

ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗନ୍ତି ସତ୍ତବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଞ୍ଚ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଞ୍ଚ ଅରିଯମଗ୍ଗଂ। ଉତ୍ତମତ୍ଥସ୍ସ ପତ୍ତିଯାତି ଅରହତ୍ତସ୍ସ ନିବ୍ବାନସ୍ସେୱ ୱା ପତ୍ତିଯା ଅଧିଗମାଯ।

ପୀତିସୁଖେନାତି ଫଲସମାପତ୍ତିପରିଯାପନ୍ନାଯ ପୀତିଯା ସୁଖେନ ଚ। କାଯନ୍ତି ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ନାମକାଯଂ ତଦନୁସାରେନ ରୂପକାଯଞ୍ଚ। ଫରିତ୍ୱାତି ଫୁସିତ୍ୱା ବ୍ଯାପେତ୍ୱା ୱା। ସତ୍ତମିଯା ପାଦେ ପସାରେସିନ୍ତି ୱିପସ୍ସନାଯ ଆରଦ୍ଧଦିୱସତୋ ସତ୍ତମିଯଂ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ପାଦେ ପସାରେସିଂ। କଥଂ? ତମୋଖନ୍ଧଂ ପଦାଲିଯ, ଅପ୍ପଦାଲିତପୁବ୍ବଂ ମୋହକ୍ଖନ୍ଧଂ ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗଞାଣାସିନା ପଦାଲେତ୍ୱା। ସେସଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ୱିଜଯାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଛକ୍କନିପାତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୭। ସତ୍ତକନିପାତୋ

୧। ଉତ୍ତରାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ସତ୍ତକନିପାତେ ମୁସଲାନି ଗହେତ୍ୱାନାତି ଉତ୍ତରାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନନ୍ତୀ, ଅନୁକ୍କମେନ ସମ୍ଭାୱିତକୁସଲମୂଲା ସମୁପଚିତୱିମୋକ୍ଖସମ୍ଭାରା ପରିପକ୍କୱିମୁତ୍ତିପରିପାଚନୀଯଧମ୍ମା ହୁତ୍ୱା, ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ କୁଲଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଉତ୍ତରାତି ଲଦ୍ଧନାମା ଅନୁକ୍କମେନ ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା ପଟାଚାରାଯ ଥେରିଯା ସନ୍ତିକଂ ଉପସଙ୍କମି। ଥେରୀ ତସ୍ସା ଧମ୍ମଂ କଥେସି। ସା ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ସଂସାରେ ଜାତସଂୱେଗା ସାସନେ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନା ହୁତ୍ୱା ପବ୍ବଜି। ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଚ କତପୁବ୍ବକିଚ୍ଚା ପଟାଚାରାଯ ଥେରିଯା ସନ୍ତିକେ ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଭାୱନମନୁଯୁଞ୍ଜନ୍ତୀ ଉପନିସ୍ସଯସମ୍ପନ୍ନତାଯ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ପରିପାକଂ ଗତତ୍ତା ଚ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ୱିପସ୍ସନଂ ଉସ୍ସୁକ୍କାପେତ୍ୱା ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ଅରହତ୍ତଂ ପନ ପତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଉଦାନୱସେନ –

୧୭୫।

‘‘ମୁସଲାନି ଗହେତ୍ୱାନ, ଧଞ୍ଞଂ କୋଟ୍ଟେନ୍ତି ମାଣୱା;

ପୁତ୍ତଦାରାନି ପୋସେନ୍ତା, ଧନଂ ୱିନ୍ଦନ୍ତି ମାଣୱା।

୧୭୬।

‘‘ଘଟେଥ ବୁଦ୍ଧସାସନେ, ଯଂ କତ୍ୱା ନାନୁତପ୍ପତି;

ଖିପ୍ପଂ ପାଦାନି ଧୋୱିତ୍ୱା, ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦଥ।

୧୭୭।

‘‘ଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱାନ, ଏକଗ୍ଗଂ ସୁସମାହିତଂ;

ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଥ ସଙ୍ଖାରେ, ପରତୋ ନୋ ଚ ଅତ୍ତତୋ।

୧୭୮।

‘‘ତସ୍ସାହଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା, ପଟାଚାରାନୁସାସନିଂ;

ପାଦେ ପକ୍ଖାଲଯିତ୍ୱାନ, ଏକମନ୍ତେ ଉପାୱିସିଂ।

୧୭୯।

‘‘ରତ୍ତିଯା ପୁରିମେ ଯାମେ, ପୁବ୍ବଜାତିମନୁସ୍ସରିଂ;

ରତ୍ତିଯା ମଜ୍ଝିମେ ଯାମେ, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଂ ୱିସୋଧଯିଂ।

୧୮୦।

‘‘ରତ୍ତିଯା ପଚ୍ଛିମେ ଯାମେ, ତମୋକ୍ଖନ୍ଧଂ ପଦାଲଯିଂ;

ତେୱିଜ୍ଜା ଅଥ ୱୁଟ୍ଠାସିଂ, କତା ତେ ଅନୁସାସନୀ।

୧୮୧।

‘‘ସକ୍କଂୱ ଦେୱା ତିଦସା, ସଙ୍ଗାମେ ଅପରାଜିତଂ;

ପୁରକ୍ଖତ୍ୱା ୱିହସ୍ସାମି, ତେୱିଜ୍ଜାମ୍ହି ଅନାସୱା’’ତି। –

ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱାନାତି ଭାୱନାଚିତ୍ତଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନେ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା। କଥଂ? ଏକଗ୍ଗଂ ସୁସମାହିତଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଥାତି ପଟିପତ୍ତିଂ ଅୱେକ୍ଖଥ, ସଙ୍ଖାରେ ଅନିଚ୍ଚାତିପି, ଦୁକ୍ଖାତିପି, ଅନତ୍ତାତିପି ଲକ୍ଖଣତ୍ତଯଂ ୱିପସ୍ସଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦଞ୍ଚ ୱାଦକାଲେ ଅତ୍ତନୋ ଅଞ୍ଞେସଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଥେରିଯାଦୀନଂ ୱାଦସ୍ସ ଅନୁୱାଦୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ପଟାଚାରାନୁସାସନିନ୍ତି ପଟାଚାରାଯ ଥେରିଯା ଅନୁସିଟ୍ଠିଂ। ‘‘ପଟାଚାରାଯ ସାସନ’’ନ୍ତିପି ୱା ପାଠୋ।

ଅଥ ୱୁଟ୍ଠାସିନ୍ତି ତେୱିଜ୍ଜାଭାୱପ୍ପତ୍ତିତୋ ପଚ୍ଛା ଆସନତୋ ୱୁଟ୍ଠାସିଂ। ଅଯମ୍ପି ଥେରୀ ଏକଦିୱସଂ ପଟାଚାରାଯ ଥେରିଯା ସନ୍ତିକେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ସୋଧେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ନିସୀଦି। ‘‘ନ ତାୱିମଂ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଭିନ୍ଦିସ୍ସାମି, ଯାୱ ମେ ନ ଅନୁପାଦାଯ ଆସୱେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତୀ’’ତି ନିଚ୍ଛଯଂ କତ୍ୱା ସମ୍ମସନଂ ଆରଭିତ୍ୱା, ଅନୁକ୍କମେନ ୱିପସ୍ସନଂ ଉସ୍ସୁକ୍କାପେତ୍ୱା ମଗ୍ଗପଟିପାଟିଯା ଅଭିଞ୍ଞାପଟିସମ୍ଭିଦାପରିୱାରଂ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ଏକୂନୱୀସତିଯା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାଞାଣାଯ ପୱତ୍ତାଯ ‘‘ଇଦାନିମ୍ହି କତକିଚ୍ଚା’’ତି ସୋମନସ୍ସଜାତା ଇମା ଗାଥା ଉଦାନେତ୍ୱା ପାଦେ ପସାରେସି ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନୱେଲାଯଂ। ତତୋ ସମ୍ପଦେୱ ୱିଭାତାଯ ରତ୍ତିଯା ଥେରିଯା ସନ୍ତିକଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଇମା ଗାଥା ପଚ୍ଚୁଦାହାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘କତା ତେ ଅନୁସାସନୀ’’ତିଆଦି। ସେସଂ ସବ୍ବଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଉତ୍ତରାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଚାଲାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ସତିଂଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱାନାତିଆଦିକା ଚାଲାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନିତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ମଗଧେସୁ ନାଲକଗାମେ ରୂପସାରିବ୍ରାହ୍ମଣିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତି। ତସ୍ସା ନାମଗ୍ଗହଣଦିୱସେ ଚାଲାତି ନାମଂ ଅକଂସୁ, ତସ୍ସା କନିଟ୍ଠାଯ ଉପଚାଲାତି, ଅଥ ତସ୍ସା କନିଟ୍ଠାଯ ସୀସୂପଚାଲାତି । ଇମା ତିସ୍ସୋପି ଧମ୍ମସେନାପତିସ୍ସ କନିଟ୍ଠଭଗିନିଯୋ, ଇମାସଂ ପୁତ୍ତାନମ୍ପି ତିଣ୍ଣଂ ଇଦମେୱ ନାମଂ। ଯେ ସନ୍ଧାଯ ଥେରଗାଥାଯ ‘‘ଚାଲେ ଉପଚାଲେ ସୀସୂପଚାଲେ’’ତି (ଥେରଗା। ୪୨) ଆଗତଂ।

ଇମା ପନ ତିସ୍ସୋପି ଭଗିନିଯୋ ‘‘ଧମ୍ମସେନାପତି ପବ୍ବଜୀ’’ତି ସୁତ୍ୱା ‘‘ନ ହି ନୂନ ସୋ ଓରକୋ ଧମ୍ମୱିନଯୋ, ନ ସା ଓରିକା ପବ୍ବଜ୍ଜା, ଯତ୍ଥ ଅମ୍ହାକଂ ଅଯ୍ୟୋ ପବ୍ବଜିତୋ’’ତି ଉସ୍ସାହଜାତା ତିବ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦା ଅସ୍ସୁମୁଖଂ ରୁଦମାନଂ ଞାତିପରିଜନଂ ପହାଯ ପବ୍ବଜିଂସୁ। ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଚ ଘଟେନ୍ତିଯୋ ୱାଯମନ୍ତିଯୋ ନଚିରସ୍ସେୱ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ଅରହତ୍ତଂ ପନ ପତ୍ୱା ନିବ୍ବାନସୁଖେନ ଫଲସୁଖେନ ୱିହରନ୍ତି।

ତାସୁ ଚାଲା ଭିକ୍ଖୁନୀ ଏକଦିୱସଂ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତା ଅନ୍ଧୱନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସୀଦି। ଅଥ ନଂ ମାରୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା କାମେହି ଉପନେସି। ଯଂ ସନ୍ଧାଯ ସୁତ୍ତେ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ଅଥ ଖୋ ଚାଲା ଭିକ୍ଖୁନୀ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଆଦାଯ ସାୱତ୍ଥିଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାୱିସି। ସାୱତ୍ଥିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତା ଯେନ ଅନ୍ଧୱନଂ, ତେନୁପସଙ୍କମି ଦିୱାୱିହାରାଯ। ଅନ୍ଧୱନଂ ଅଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସୀଦି। ଅଥ ଖୋ ମାରୋ ପାପିମା ଯେନ ଚାଲା ଭିକ୍ଖୁନୀ, ତେନୁପସଙ୍କମି, ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଚାଲଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଏତଦୱୋଚା’’ତି (ସଂ। ନି। ୧।୧୬୭)।

ଅନ୍ଧୱନମ୍ହି ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସିନ୍ନଂ ମାରୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସତୋ ୱିଚ୍ଛିନ୍ଦିତୁକାମୋ ‘‘କଂ ନୁ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ମୁଣ୍ଡାସୀ’’ତିଆଦିଂ ପୁଚ୍ଛି। ଅଥସ୍ସ ସତ୍ଥୁ ଗୁଣେ ଧମ୍ମସ୍ସ ଚ ନିଯ୍ୟାନିକଭାୱଂ ପକାସେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କତକିଚ୍ଚଭାୱୱିଭାୱନେନ ତସ୍ସ ୱିସଯାତିକ୍କମଂ ପୱେଦେସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ମାରୋ ଦୁକ୍ଖୀ ଦୁମ୍ମନୋ

ତତ୍ଥେୱନ୍ତରଧାୟି। ଅଥ ସା ଅତ୍ତନା ମାରେନ ଚ ଭାସିତା ଗାଥା ଉଦାନୱସେନ କଥେନ୍ତୀ –

୧୮୨।

''ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱାନ, ଭିକ୍ଖୁନୀ ଭାୱିତିନ୍ଦ୍ରିୟା;

ପଟିୱିଜ୍ଝି ପଦଂ ସନ୍ତଂ, ସଙ୍ଖାରୂପସମଂ ସୁଖଂ।

୧୮୩।

''କଂ ନୁ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ମୁଣ୍ଡାସି, ସମଣୀ ୱିୟ ଦିସ୍ସତି;

ନ ଚ ରୋଚେସି ପାସଣ୍ଡେ, କିମିଦଂ ଚରସି ମୋମୁହା।

୧୮୪।

''ଇତୋ ବହିଦ୍ଧା ପାସଣ୍ଡା, ଦିଟ୍ଠିୟୋ ଉପନିସ୍ସିତା;

ନ ତେ ଧମ୍ମଂ ୱିଜାନନ୍ତି, ନ ତେ ଧମ୍ମସ୍ସ କୋୱିଦା।

୧୮୫।

''ଅତ୍ଥି ସକ୍ୟକୁଲେ ଜାତୋ, ବୁଦ୍ଧୋ ଅପ୍ପଟିପୁଗ୍ଗଲୋ;

ସୋ ମେ ଧମ୍ମମଦେସେସି, ଦିଟ୍ଠୀନଂ ସମତିକ୍କମଂ।

୧୮୬।

''ଦୁକ୍ଖଂ ଦୁକ୍ଖସମୁପ୍ପାଦଂ, ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ଅତିକ୍କମଂ;

ଅରିୟଂ ଚଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ, ଦୁକ୍ଖୂପସମଗାମିନଂ।

୧୮୭।

''ତସ୍ସାହଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା, ୱିହରିଂ ସାସନେ ରତା;

ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ଅନୁପ୍ପତ୍ତା, କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନଂ।

୧୮୮।

''ସବ୍ବତ୍ଥ ୱିହତା ନନ୍ଦୀ, ତମୋକ୍ଖନ୍ଧୋ ପଦାଲିତୋ;

ଏୱଂ ଜାନାହି ପାପିମ, ନିହତୋ ତ୍ୱମସି ଅନ୍ତକା''ତି। –

ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱାନାତି ସତିପଟ୍ଠାନଭାୱନାୱସେନ କାୟାଦୀସୁ ଅସୁଭଦୁକ୍ଖାନିଚ୍ଚାନତ୍ତୱସେନ ସତିଂ ସୁଟ୍ଠୁ ଉପଟ୍ଠିତଂ କତ୍ୱା। ଭିକ୍ଖୁନୀତି ଅତ୍ତାନଂ

ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି। ଭାୱିତିନ୍ଦ୍ରିୟାତି ଅରିୟମଗ୍ଗଭାୱନାୟ ଭାୱିତସଦ୍ଧାଦିପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିୟା। ପଟିୱିଜ୍ଝି ପଦଂ ସନ୍ତନ୍ତି ସନ୍ତଂ ପଦଂ ନିବ୍ବାନଂ ସଚ୍ଛିକିରିୟାପଟିୱେଧେନ ପଟିୱିଜ୍ଝି ସଚ୍ଛାକାସି। ସଙ୍ଖାରୂପସମନ୍ତି ସବ୍ବସଙ୍ଖାରାନଂ ଉପସମହେତୁଭୂତଂ। ସୁଖନ୍ତି ଅଚ୍ଚନ୍ତସୁଖଂ।

''କଂ ନୁ ଉଦ୍ଦିସ୍ସା''ତି ଗାଥା ମାରେନ ୱୁତ୍ତା। ତତ୍ରାୟଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ବହୂ ସମଯା ତେସଞ୍ଚ ଦେସେତାରୋ ବହୂ ଏୱ ତିତ୍ଥକରା, ତେସୁ କଂ ନୁ ଖୋ ତ୍ୱଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ମୁଣ୍ଡାସି ମୁଣ୍ଡିତକେସା ଅସି। ନ କେୱଲଂ ମୁଣ୍ଡାୱ, ଅଥ ଖୋ କାସାୱଧାରଣେନ ଚ ସମଣୀ ୱିୟ ଦିସ୍ସତି। ନ ଚ ରୋଚେସି ପାସଣ୍ଡେତି ତାପସପରିବ୍ବାଜକାଦୀନଂ ଆଦାସଭୂତେ ପାସଣ୍ଡେ ତେ ତେ ସମୟନ୍ତରେ ନେୱ ରୋଚେସି। କିମିଦଂ ଚରସି ମୋମୂହାତି କିଂ ନାମିଦଂ, ୟଂ ପାସଣ୍ଡୱିହିତଂ ଉଜୁଂ ନିବ୍ବାନମଗ୍ଗଂ ପହାୟ ଅଜ୍ଜ କାଲିକଂ କୁମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତୀ ଅତିୱିୟ ମୂଳ୍ହା ଚରସି ପରିବ୍ଭମସୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଥେରୀ ପଟିୱଚନଦାନମୁଖେନ ତଂ ତଜ୍ଜେନ୍ତୀ ''ଇତୋ ବହିଦ୍ଧା''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଇତୋ ବହିଦ୍ଧା ପାସଣ୍ଡା ନାମ ଇତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନତୋ ବହିଦ୍ଧା କୁଟୀସକବହୁକାରାଦିକା। ତେ ହି ସତ୍ତାନଂ ତଣ୍ହାପାସଂ ଦିଟ୍ଠିପାସଞ୍ଚ ଡେନ୍ତି ଓଡ୍ଡେନ୍ତୀତି ପାସଣ୍ଡାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତେନାହ – ''ଦିଟ୍ଠିଯୋ ଉପନିସ୍ସିତା''ତି ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠିଗତାନି ଉପେଚ୍ଚ ନିସ୍ସିତା, ଦିଟ୍ଠିଗତାନି ଆଦିୟିଂସୂତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଦଗ୍ଗେନ ଚ ଦିଟ୍ଠିସନିସ୍ସିତା, ତଦଗ୍ଗେନ ପାସଣ୍ଡସନିସ୍ସିତା। ନ ତେ ଧମ୍ମଂ ୱିଜାନନ୍ତୀତି ଯେ ପାସଣ୍ଡିନୋ ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠିଗତସନିସ୍ସିତା ''ଅୟଂ ପୱତ୍ତି ଏୱଂ ପୱତ୍ତତୀ''ତି ପୱତ୍ତିଧମ୍ମମ୍ପି ଯଥାଭୂତଂ ନ ୱିଜାନନ୍ତି। ନ ତେ ଧମ୍ମସ୍ସ କୋୱିଦାତି ''ଅୟଂ ନିୱତ୍ତି ଏୱଂ ନିୱତ୍ତତୀ''ତି ନିୱତ୍ତିଧମ୍ମସ୍ସାପି ଅକୁସଲା, ପୱତ୍ତିଧମ୍ମମଗ୍ଗେପି ହି ତେ ସଂମୂଳ୍ହା, କିମଙ୍ଗଂ ପନ ନିୱତ୍ତିଧମ୍ମେତି।

ଏୱଂ ପାସଣ୍ଡୱାଦାନଂ ଅନିୟ୍ୟାନିକତଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି କଂ ନୁ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ମୁଣ୍ଡାସୀତି ପଞ୍ହଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତୁଂ ''ଅତ୍ଥି ସକ୍ୟକୁଲେ ଜାତୋ''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଦିଟ୍ଠୀନଂ ସମତିକ୍କମନ୍ତି ସବ୍ବାସଂ ଦିଟ୍ଠୀନଂ ସମତିକ୍କମନୁପାୟଂ ଦିଟ୍ଠିଜାଲୱିନିୱେଠନଂ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ।

ଚାଲାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ଉପଚାଲାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ସତିମତୀତିଆଦିକା ଉପଚାଲାୟ ଥେରିୟା ଗାଥା। ତସ୍ସା ୱତ୍ଥୁ ଚାଲାୟ ଥେରିୟା ୱତ୍ଥୁମ୍ହି ୱୁତ୍ତମେୱ। ଅୟମ୍ପି ହି ଚାଲା ୱିୟ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ଉଦାନେନ୍ତୀ –

୧୮୯।

''ସତିମତୀ ଚକ୍ଖୁମତୀ, ଭିକ୍ଖୁନୀ ଭାୱିତିନ୍ଦ୍ରିୟା;

ପଟିୱିଜ୍ଝି ପଦଂ ସନ୍ତଂ, ଅକାପୁରିସସେୱିତ''ନ୍ତି। –

ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ସତିମତୀତି ସତିସମ୍ପନ୍ନା, ପୁବ୍ବଭାଗେ ପରମେନ ସତିନେପକ୍କେନ ସମନ୍ନାଗତା ହୁତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଅରିୟମଗ୍ଗସ୍ସ ଭାୱିତତ୍ତା ସତିୱେପୁଲ୍ଲପ୍ପତ୍ତିୟା ଉତ୍ତମାୟ ସତିୟା ସମନ୍ନାଗତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଚକ୍ଖୁମତୀତି ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁନା ସମନ୍ନାଗତା, ଆଦିତୋ ଉଦୟତ୍ଥଗାମିନିୟା ପଞ୍ଞାୟ ଅରିୟାୟ ନିବ୍ବେଧିକାୟ ସମନ୍ନାଗତା ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ଞାୱେପୁଲ୍ଲପ୍ପତ୍ତିୟା ପରମେନ ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁନା ସମନ୍ନାଗତାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅକାପୁରିସସେୱିତନ୍ତି ଅଲାମକପୁରିସେହି ଉତ୍ତମପୁରିସେହି ଅରିୟେହି ବୁଦ୍ଧାଦୀହି ସେୱିତଂ।

''କିନ୍ନୁ ଜାତିଂ ନ ରୋଚେସୀ''ତି ଗାଥା ଥେରିଂ କାମେସୁ ଉପହାରେତୁକାମେନ ମାରେନ ୱୁତ୍ତା। ''କିଂ ନୁ ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁନି ନ ରୋଚେସୀ''ତି (ସଂ। ନି। ୧। ୧୬୭) ହି ମାରେନ ପୁଟ୍ଠା ଥେରୀ ଆହ – ''ଜାତିଂ ଖ୍ୱାହଂ, ଆୱୁସୋ, ନ ରୋଚେମୀ''ତି। ଅଥ ନଂ ମାରୋ ଜାତସ୍ସ କାମା ପରିଭୋଗା, ତସ୍ମା ଜାତିପି ଇଚ୍ଛିତବ୍ବା, କାମାପି ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ –

୧୯୦।

‘‘କିନ୍ନୁ ଜାତିଂ ନ ରୋଚେସି, ଜାତୋ କାମାନି ଭୁଞ୍ଜତି;

ଭୁଞ୍ଜାହି କାମରତିଯୋ, ମାହୁ ପଚ୍ଛାନୁତାପିନୀ’’ତି। –

ଗାଥମାହ।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – କିଂ ନୁ ତଂ କାରଣଂ, ଯେନ ତ୍ୱଂ ଉପଚାଲେ ଜାତିଂ ନ ରୋଚେସି ନ ରୋଚେୟ୍ୟାସି, ନ ତଂ କାରଣଂ ଅତ୍ଥି। ଯସ୍ମା ଜାତୋ କାମାନି ଭୁଞ୍ଜତି ଇଧ ଜାତୋ କାମଗୁଣସଂହିତାନି ରୂପାଦୀନି ପଟିସେୱନ୍ତୋ କାମସୁଖଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି। ନ ହି ଅଜାତସ୍ସ ତଂ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ମା ଭୁଞ୍ଜାହି କାମରତିଯୋ କାମଖିଡ୍ଡାରତିଯୋ ଅନୁଭୱ। ମାହୁ ପଚ୍ଛାନୁତାପିନୀ ‘‘ଯୋବ୍ବଞ୍ଞେ ସତି ୱିଜ୍ଜମାନେସୁ ଭୋଗେସୁ ନ ମଯା କାମସୁଖମନୁଭୂତ’’ନ୍ତି ପଚ୍ଛାନୁତାପିନୀ ମା ଅହୋସି। ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ଧମ୍ମା ନାମ ଯାୱଦେୱ ଅତ୍ଥାଧିଗମତ୍ଥୋ ଅତ୍ଥୋ ଚ କାମସୁଖତ୍ଥୋତି ପାକଟୋଯମତ୍ଥୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଥେରୀ ଜାତିଯା ଦୁକ୍ଖନିମିତ୍ତତଂ ଅତ୍ତନୋ ଚ ତସ୍ସ ୱିସଯାତିକ୍କମଂ ୱିଭାୱେତ୍ୱା ତଜ୍ଜେନ୍ତୀ –

୧୯୧।

‘‘ଜାତସ୍ସ ମରଣଂ ହୋତି, ହତ୍ଥପାଦାନ ଛେଦନଂ;

ୱଧବନ୍ଧପରିକ୍ଲେସଂ, ଜାତୋ ଦୁକ୍ଖଂ ନିଗଚ୍ଛତି।

୧୯୨।

‘‘ଅତ୍ଥି ସକ୍ୟକୁଲେ ଜାତୋ, ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଅପରାଜିତୋ;

ସୋ ମେ ଧମ୍ମମଦେସେସି, ଜାତିଯା ସମତିକ୍କମଂ।

୧୯୩।

‘‘ଦୁକ୍ଖଂ ଦୁକ୍ଖସମୁପ୍ପାଦଂ, ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ଅତିକ୍କମଂ;

ଅରିଯଂ ଚଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ, ଦୁକ୍ଖୂପସମଗାମିନଂ।

୧୯୪।

‘‘ତସ୍ସାହଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା, ୱିହରିଂ ସାସନେ ରତା;

ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ଅନୁପ୍ପତ୍ତା, କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନଂ।

୧୯୫।

‘‘ସବ୍ବତ୍ଥ ୱିହତା ନନ୍ଦୀ, ତମୋକ୍ଖନ୍ଧୋ ପଦାଲିତୋ;

ଏୱଂ ଜାନାହି ପାପିମ, ନିହତୋ ତ୍ୱମସି ଅନ୍ତକା’’ତି। –

ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ଜାତସ୍ସ ମରଣଂ ହୋତୀତି ଯସ୍ମା ଜାତସ୍ସ ସତ୍ତସ୍ସ ମରଣଂ ହୋତି, ନ ଅଜାତସ୍ସ। ନ କେୱଲଂ ମରଣମେୱ, ଅଥ ଖୋ ଜରାରୋଗାଦଯୋ

ଯଉକାନଞ୍ଚା, ସବ୍ବେପି ତେ ଜାତସ୍ସ ହୋନ୍ତି ଜାତିହେତୁକା। ତେନାହ ଭଗଵା – ‘‘ଜାତିପଚ୍ଚଯା ଜରାମରଣଂ ସୋକପରିଦେଵଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସା ସମ୍ଭଵନ୍ତୀ’’ତି (ମହାଵ। ୧; ଵିଭ। ୨୨୫; ଉଦା। ୧)। ତେନେଵାହ – ‘‘ହତ୍ଥପାଦାନ ଛେଦନ’’ନ୍ତି ହତ୍ଥପାଦାନଂ ଛେଦନଂ ଜାତସ୍ସେଵ ହୋତି, ନ ଅଜାତସ୍ସ। ହତ୍ଥପାଦଛେଦନାପଦେସେନ ଚେତ୍ଥ ବାତ୍ତିଂସ କମ୍ମକାରଣାପି ଦସ୍ସିତା ଏଵାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତେନେଵାହ – ‘‘ଵଧବନ୍ଧପରିକ୍କେସଂ, ଜାତୋ ଦୁକ୍ଖଂ ନିଗଚ୍ଛତୀ’’ତି। ଜୀଵିତଵିଯୋଜନମୁଟ୍ଠିପ୍ପହାରାଦିସଙ୍ଖାତଂ ଵଧପରିକ୍କେସଞ୍ଚେଵ ଅନ୍ଦୁବନ୍ଧନାଦିସଙ୍ଖାତଂ ବନ୍ଧପରିକ୍କେସଂ ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ଯଂକିଞ୍ଚି ଦୁକ୍ଖଂ ନାମ ତଂ ସବ୍ବଂ ଜାତୋ ଏଵ ନିଗଚ୍ଛତି, ନ ଅଜାତୋ, ତସ୍ମା ଜାତିଂ ନ ରୋଚେମୀତି।

ଇଦାନି ଜାତିଯା କାମାନଞ୍ଚ ଅଚ୍ଚନ୍ତମେଵ ଅତ୍ତନା ସମତିକ୍କନ୍ତଭାଵଂ ମୂଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦସ୍ସେନ୍ତୀ – ‘‘ଅତ୍ଥି ସକ୍ୟକୁଲେ ଜାତୋ’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅପରାଜିତୋତି କିଲେସମାରାଦିନା କେନଚି ନ ପରାଜିତୋ। ସତ୍ଥା ହି ସବ୍ବାଭିଭୂ ସଦେଵକଂ ଲୋକଂ ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ଅଭିଭଵିତ୍ଵା ଠିତୋ , ତସ୍ମା ଅପରାଜିତୋ। ସେସଂ ଵୁତ୍ତନଯତ୍ତା ଉତ୍ତାନମେଵ।

ଉପଚାଲାଥେରୀଗାଥାଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସତ୍ତକନିପାତଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୮। ଅଟ୍ଠକନିପାତୋ

୧। ସୀସୂପଚାଲାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ଅଟ୍ଠକନିପାତେ ଭିକ୍ଖୁନୀ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନାତିଆଦିକା ସୀସୂପଚାଲାୟ ଥେରିୟା ଗାଥା। ଇମିସ୍ସାପି ୱତ୍ଥୁ ଚାଲାୟ ଥେରିୟା ୱତ୍ଥୁମ୍ହି ୱୁତ୍ତନୟମେୱ। ଅୟମ୍ପି ହି ଆୟସ୍ମତୋ ଧମ୍ମସେନାପତିସ୍ସ ପବ୍ବଜିତଭାୱଂ ସୁତ୍ୱା ସୟମ୍ପି ଉସ୍ସାହଜାତା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା କତପୁବ୍ବକିଚ୍ଚା ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା, ଘଟେନ୍ତୀ ୱାୟମନ୍ତୀ ନଚିରସ୍ସେୱ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ଫଲସମାପତ୍ତିସୁଖେନ ୱିହରନ୍ତୀ ଏକଦିୱସଂ ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା କତକିଚ୍ଚାତି ସୋମନସ୍ସଜାତା ଉଦାନୱସେନ –

୧୯୬।

‘‘ଭିକ୍ଖୁନୀ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନା, ଇନ୍ଦ୍ରିୟେସୁ ସୁସଂୱୁତା;

ଅଧିଗଚ୍ଛେ ପଦଂ ସନ୍ତଂ, ଅସେଚନକମୋଜୱ’’ନ୍ତି। – ଗାଥମାହ;

ତତ୍ଥ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନାତି ପରିସୁଦ୍ଧେନ ଭିକ୍ଖୁନିସୀଲେନ ସମନ୍ନାଗତା ପରିପୁଣ୍ଣା। ଇନ୍ଦ୍ରିୟେସୁ ସୁସଂୱୁତାତି ମନଚ୍ଛଟ୍ଠେସୁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟେସୁ ସୁଟ୍ଠୁ ସଂୱୁତା, ରୂପାଦିଆରମ୍ମଣେ ଇଟ୍ଠେ ରାଗଂ, ଅନିଟ୍ଠେ ଦୋସଂ, ଅସମପେକ୍ଖନେ ମୋହଞ୍ଚ ପହାୟ ସୁଟ୍ଠୁ ପିହିତିନ୍ଦ୍ରିୟା। ଅସେଚନକମୋଜୱନ୍ତି କେନଚି ଅନାସିତ୍ତକଂ ଓଜୱନ୍ତଂ ସଭାୱମଧୁରଂ ସବ୍ବସ୍ସାପି କିଲେସରୋଗସ୍ସ ୱୂପସମନୋସଧଭୂତଂ ଅରିୟମଗ୍ଗଂ, ନିବ୍ବାନମେୱ ୱା। ଅରିୟମଗ୍ଗମ୍ପି ହି ନିବ୍ବାନତ୍ଥିକେହି ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବତୋ କିଲେସପରିଳାହାଭାୱତୋ ଚ ପଦଂ ସନ୍ତନ୍ତି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

୧୯୭।

‘‘ତାୱତିଂସା ଚ ଯାମା ଚ, ତୁସିତା ଚାପି ଦେୱତା;

ନିମ୍ମାନରତିନୋ ଦେୱା, ଯେ ଦେୱା ୱସୱତ୍ତିନୋ;

ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ପଣୀଧେହି, ଯତ୍ଥ ତେ ୱୁସିତଂ ପୁରେ’’ତି। –

ଅୟଂ ଗାଥା କାମସଗ୍ଗେସୁ ନିକନ୍ତିଂ ଉପ୍ପାଦେହୀତି ତତ୍ଥ ଉୟ୍ୟୋଜନୱସେନ ଥେରିଂ ସମାପତ୍ତିୟା ଚାୱେତୁକାମେନ ମାରେନ ୱୁତ୍ତା।

ତତ୍ଥ ସହପୁଞ୍ଞକାରିନୋ ତେତ୍ତିଂସ ଜନା ଯତ୍ଥ ଉପପନ୍ନା, ତଂ ଠାନଂ ତାୱତିଂସନ୍ତି। ତତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତା ସବ୍ବେପି ଦେୱପୁତ୍ତା ତାୱତିଂସା। କେଚି ପନ ‘‘ତାୱତିଂସାତି ତେସଂ ଦେୱାନଂ ନାମମେୱା’’ତି ୱଦନ୍ତି। ଦ୍ୱୀହି ଦେୱଲୋକେହି ୱିସିଟ୍ଠଂ ଦିବ୍ବଂ ସୁଖଂ ଯାତା ଉପଯାତା ସମ୍ପନ୍ନାତି ଯାମା। ଦିବ୍ବାୟ ସମ୍ପତ୍ତିୟା ତୁଟ୍ଠା ପହଟ୍ଠାତି ତୁସିତା। ପକତିପଟିୟତ୍ତାରମ୍ମଣତୋ ଅତିରେକେନ ରମିତୁକାମତାକାଲେ ଯଥାରୁଚିତେ ଭୋଗେ ନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ରମନ୍ତୀତି ନିମ୍ମାନରତିନୋ। ଚିତ୍ତରୁଚିଂ ଞତ୍ୱା ପରେହି ନିମ୍ମିତେସୁ ଭୋଗେସୁ ୱସଂ ୱତ୍ତେନ୍ତୀତି ୱସୱତ୍ତିନୋ। ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ପଣୀଧେହୀତି ତସ୍ମିଂ ତାୱତିଂସାଦିକେ ଦେୱନିକାୟେ ତୱ ଚିତ୍ତଂ ଠପେହି, ଉପପଜ୍ଜନାୟ ନିକନ୍ତିଂ କରୋହି। ଚାତୁମହାରାଜିକାନଂ ଭୋଗା ଇତରେହି ନିହୀନାତି ଅଧିପ୍ପାୟେନ ତାୱତିଂସାଦୟୋୱ ୱୁତ୍ତା। ଯତ୍ଥ ତେ ୱୁସିତଂ ପୁରେତି ଯେସୁ ଦେୱନିକାୟେସୁ ତୟା ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ଥଂ। ଅୟଂ କିର ପୁବ୍ବେ ଦେୱେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀ, ତାୱତିଂସତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପଞ୍ଚକାମସଗ୍ଗେ ସୋଧେତ୍ୱା ପୁନ ହେଟ୍ଠତୋ ଓତରନ୍ତୀ, ତୁସିତେସୁ ଠତ୍ୱା ତତୋ ଚୱିତ୍ୱା ଇଦାନି ମନୁସ୍ସେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତା।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଥେରୀ – ‘‘ତିଟ୍ଠତୁ, ମାର, ତୟା ୱୁତ୍ତକାମଲୋକୋ। ଅଞ୍ଞୋପି ସବ୍ବୋ ଲୋକୋ ରାଗଗ୍ଗିଆଦୀହି ଆଦିତ୍ତୋ ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତୋ। ନ ତତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞୂନଂ ଚିତ୍ତଂ ରମତୀ’’ତି କାମତୋ ଚ ଲୋକତୋ ଚ ଅତ୍ତନୋ ୱିନିୱତ୍ତିତମାନସତଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ମାରଂ ତଜ୍ଜେନ୍ତୀ –

୧୯୮।

ଯାମା ଚ‘‘ତାୱତିଂସା ଚ ଯାମା ଚ, ତୁସିତା ଚାପି ଦେୱତା;

ନିମ୍ମାନରତିନୋ ଦେୱା, ଯେ ଦେୱା ୱସୱତ୍ତିନୋ।

୧୯୯।

‘‘କାଲଂ କାଲଂ ଭୱା ଭୱଂ, ସକ୍କାଯସ୍ମିଂ ପୁରକ୍ଖତା;

ଅୱୀତିୱତ୍ତା ସକ୍କାଯଂ, ଜାତିମରଣସାରିନୋ।

୨୦୦।

‘‘ସବ୍ବୋ ଆଦୀପିତୋ ଲୋକୋ, ସବ୍ବୋ ଲୋକୋ ପଦୀପିତୋ;

ସବ୍ବୋ ପଜ୍ଜଲିତୋ ଲୋକୋ, ସବ୍ବୋ ଲୋକୋ ପକମ୍ପିତୋ।

୨୦୧।

‘‘ଅକମ୍ପିଯଂ ଅତୁଲିଯଂ, ଅପୁଥୁଜ୍ଜନସେୱିତଂ;

ବୁଦ୍ଧୋ ଧମ୍ମମଦେସେସି, ତତ୍ଥ ମେ ନିରତୋ ମନୋ।

୨୦୨।

‘‘ତସ୍ସାହଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା, ୱିହରିଂ ସାସନେ ରତା;

ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ଅନୁପ୍ପତ୍ତା, କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନଂ।

୨୦୩।

‘‘ସବ୍ବତ୍ଥ ୱିହତା ନନ୍ଦୀ, ତମୋକ୍ଖନ୍ଧୋ ପଦାଲିତୋ;

ଏୱଂ ଜାନାହି ପାପିମ, ନିହତୋ ତ୍ୱମସି ଅନ୍ତକା’’ତି। –

ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ କାଲଂ କାଲନ୍ତି ତଂ ତଂ କାଲଂ। ଭୱା ଭୱନ୍ତି ଭୱତୋ ଭୱଂ। ସକ୍କାଯସ୍ମିନ୍ତି ଖନ୍ଧପଞ୍ଚକେ। ପୁରକ୍ଖତାତି ପୁରକ୍ଖାରକାରିନୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ମାର, ତଯା ୱୁତ୍ତା ତାୱତିଂସାଦଯୋ ଦେୱା ଭୱତୋ ଭୱଂ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତା ଅନିଚ୍ଚତାଦିଅନେକାଦୀନୱାକୁଲେ ସକ୍କାଯେ ପତିଟ୍ଠିତା, ତସ୍ମା ତସ୍ମିଂ ଭୱେ ଉପ୍ପତ୍ତିକାଲେ, ୱେମଜ୍ଝକାଲେ, ପରିଯୋସାନକାଲେତି ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ କାଲେ ସକ୍କାଯମେୱ ପୁରକ୍ଖତ୍ୱା ଠିତା। ତତୋ ଏୱ ଅୱୀତିୱତ୍ତା ସକ୍କାଯଂ ନିସ୍ସରଣାଭିମୁଖା ଅହୁତ୍ୱା ସକ୍କାଯତୀରମେୱ ଅନୁପରିଧାୱନ୍ତା ଜାତିମରଣସାରିନୋ ରାଗାଦୀହି ଅନୁଗତତ୍ତା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଜାତିମରଣମେୱ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତି, ତତୋ ନ ୱିମୁଚ୍ଚନ୍ତୀତି।

ସବ୍ବୋ ଆଦୀପିତୋ ଲୋକୋତି, ମାର, ନ କେୱଲଂ ତଯା ୱୁତ୍ତକାମଲୋକୋଯେୱ ଧାତୁତ୍ତଯସଙ୍ଖାତୋ, ସବ୍ବୋପି ଲୋକୋ ରାଗଗ୍ଗିଆଦୀହି ଏକାଦସହି ଆଦିତ୍ତୋ। ତେହିଯେୱ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆଦୀପିତତାଯ ପଦୀପିତୋ। ନିରନ୍ତରଂ ଏକଜାଲୀଭୂତତାଯ ପଜ୍ଜଲିତୋ। ତଣ୍ହାଯ ସବ୍ବକିଲେସେହି ଚ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ କମ୍ପିତତାଯ ଚଲିତତାଯ ପକମ୍ପିତୋ।

ଏୱଂ ଆଦିତ୍ତେ ପଜ୍ଜଲିତେ ପକମ୍ପିତେ ଚ ଲୋକେ କେନଚିପି କମ୍ପେତୁଂ ଚାଲେତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ୟତାଯ ଅକମ୍ପିଯଂ, ଗୁଣତୋ ''ଏତ୍ତକୋ''ତି ତୁଲେତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ୟତାଯ ଅତ୍ତନା ସଦିସସ୍ସ ଅଭାୱତୋ ଚ ଅତୁଲିଯଂ। ବୁଦ୍ଧାଦୀହି ଅରିଯେହି ଏୱ ଗୋଚରଭାୱନାଭିଗମତୋ ସେୱିତତ୍ତା ଅପୁଥୁଜ୍ଜନସେୱିତଂ। ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା ମଗ୍ଗଫଲନିବ୍ବାନପ୍ପଭେଦଂ ନୱୱିଧଂ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମଂ ମହାକରୁଣାଯ ସଞ୍ଚୋଦିତମାନସୋ ଅଦେସେସି ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ କଥେସି ପୱେଦେସି। ତତ୍ଥ ତସ୍ମିଂ ଅରିଯଧମ୍ମେ ମଯ୍ହଂ ମନୋ ନିରତୋ ଅଭିରତୋ, ନ ତତୋ ୱିନିୱତ୍ତତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ସୀସୂପଚାଲାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅଟ୍ଠକନିପାତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ନଵକନିପାତୋ

୧। ଵଡ୍ଢମାତୁଥେରୀଗାଥାଵଣ୍ଣନା

ନଵକନିପାତେ ମା ସୁ ତେ ଵଡ୍ଢ ଲୋକମ୍ହୀତିଆଦିକା ଵଡ୍ଢମାତାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭଵେ ଵିଵଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନନ୍ତୀ, ଅନୁକ୍କମେନ ସମ୍ଭତଵିମୋକ୍ଖସମ୍ଭାରା ହୁତ୍ଵା ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ଭାରୁକଚ୍ଛକନଗରେ କୁଲଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ଵା ଵଯପ୍ପତ୍ତା ପତିକୁଲଂ ଗତା ଏକଂ ପୁତ୍ତଂ ଵିଜାଯି। ତସ୍ସ ଵଡ୍ଢୋତି ନାମଂ ଅହୋସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସା ଵଡ୍ଢମାତାତି ଵୋହରୀଯିତ୍ଥ। ସା ଭିକ୍ଖୂନଂ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ଵା ପଟିଲଦ୍ଧସଦ୍ଧା ପୁତ୍ତଂ ଞାତୀନଂ ନିଯ୍ୟାଦେତ୍ଵା ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ପବ୍ବଜି। ଇତୋ ପରଂ ଯଂ ଵତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ଵଡ୍ଢତ୍ଥେରସ୍ସ ଵତ୍ଥୁମ୍ହି (ଥେରଗା। ଅଟ୍ଠ। ୨।ଵଡ୍ଢତ୍ଥେରଗାଥାଵଣ୍ଣନା) ଆଗତମେଵ। ଵଡ୍ଢତ୍ଥେରଞ୍ହି ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତଂ ସନ୍ତରୁତ୍ତରଂ ଏକକଂ ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯେ ଅତ୍ତନୋ ଦସ୍ସନତ୍ଥାଯ ଉପଗତଂ ଅଯଂ ଥେରୀ ''କସ୍ମା ତ୍ଵଂ ଏକକୋ ସନ୍ତରୁତ୍ତରୋଵ ଇଧାଗତୋ''ତି ଚୋଦେତ୍ଵା ଓଵଦନ୍ତୀ –

୨୦୪।

''ମା ସୁ ତେ ଵଡ୍ଢ ଲୋକମ୍ହି, ଵନଥୋ ଅହୁ କୁଦାଚନଂ;

ମା ପୁତ୍ତକ ପୁନପ୍ପୁନଂ, ଅହୁ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଭାଗିମା।

୨୦୫।

''ସୁଖଞ୍ହି ଵଡ୍ଢ ମୁନଯୋ, ଅନେଜା ଛିନ୍ନସଂସଯା;

ସୀତିଭୂତା ଦମପ୍ପତ୍ତା, ଵିହରନ୍ତି ଅନାସଵା।

୨୦୬।

''ତେହାନୁଚିଣ୍ଣଂ ଇସୀହି, ମଗ୍ଗଂ ଦସ୍ସନପତ୍ତିଯା;

ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତକିରିଯାଯ, ତ୍ଵଂ ଵଡ୍ଢ ଅନୁବ୍ରୂହଯା''ତି। –

ଇମା ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ମା ସୁ ତେ ଵଡ୍ଢ ଲୋକମ୍ହି, ଵନଥୋ ଅହୁ କୁଦାଚନନ୍ତି ସୂତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ଵଡ୍ଢ, ପୁତ୍ତକ, ସବ୍ବସ୍ମିମ୍ପି ସତ୍ତଲୋକେ, ସଙ୍ଖାରଲୋକେ ଚ କିଲେସଵନଥୋ ତୁଯ୍ହଂ କଦାଚିପି ମା ଅହୁ ମା ଅହୋସି । ତତ୍ଥ କାରଣମାହ – ''ମା, ପୁତ୍ତକ, ପୁନପ୍ପୁନଂ, ଅହୁ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଭାଗିମା''ତି ଵନଥଂ ଅନୁଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ତଂ ନିମିତ୍ତସ୍ସ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଅପରାପରଂ ଜାତିଆଦିଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଭାଗୀ ମା ଅହୋସି।

ଏଵଂ ଵନଥସ୍ସ ଅସମୁଚ୍ଛେଦେ ଆଦୀନଵଂ ଦସ୍ସେତ୍ଵା ଇଦାନି ସମୁଚ୍ଛେଦେ ଆନିସଂସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୀ ''ସୁଖଞ୍ହିଵଡ୍ଢା''ତିଆଦିମାହ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ପୁତ୍ତକ, ଵଡ୍ଢ ମୋନେଯ୍ୟଧମ୍ମସମନ୍ନାଗତେନ ମୁନଯୋ, ଏଜାସଙ୍ଖାତାଯ ତଣ୍ହାଯ ଅଭାଵେନ ଅନେଜା, ଦସ୍ସନମଗ୍ଗେନେଵ ପହୀନଵିଚିକିଚ୍ଛତାଯ ଛିନ୍ନସଂସଯା, ସବ୍ବକିଲେସପରିଳାହାଭାଵେନ ସୀତିଭୂତା, ଉତ୍ତମସ୍ସ ଦମଥସ୍ସ ଅଧିଗତତ୍ତା ଦମପ୍ପତ୍ତା ଅନାସଵା ଖୀଣାସଵା ସୁଖଂ ଵିହରନ୍ତି, ନ ତେସଂ ଏତରହି ଚେତୋଦୁକ୍ଖଂ ଅତ୍ଥି, ଆଯତିଂ ପନ ସବ୍ବମ୍ପି ଦୁକ୍ଖଂ ନ ଭଵିସ୍ସତେଵ।

ଯସ୍ମା ଚେତଦେଵଂ, ତସ୍ମା ତେହାନୁଚିଣ୍ଣଂ ଇସୀହି…ପେ… ଅନୁବ୍ରୂହଯାତି ତେହି ଖୀଣାସଵେହି ଇସୀହି ଅନୁଚିଣ୍ଣଂ ପଟିପନ୍ନଂ ସମଥଵିପସ୍ସନାମଗ୍ଗଂ ଞାଣଦସ୍ସନସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ ସକଲସ୍ସାପି ଵଟ୍ଟଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅନ୍ତକିରିଯାଯ ଵଡ୍ଢ, ତ୍ଵଂ ଅନୁବ୍ରୂହଯ ଵଡ୍ଢେଯ୍ୟାସୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଓଉତ୍ଥେରୋ ‘‘ଅଦ୍ଧା ମମ ମାତା ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠିତା’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ପୱେଦେନ୍ତୋ –

୨୦୭।

‘‘ୱିସାରଦାୱ ଭଣସି, ଏତମତ୍ଥଂ ଜନେତ୍ତି ମେ;

ମଞ୍ଞାମି ନୂନ ମାମିକେ, ୱନଥୋ ତେ ନ ୱିଜ୍ଜତୀ’’ତି। – ଗାଥମାହ;

ତତ୍ଥ ୱିସାରଦାୱ ଭଣସି, ଏତମତ୍ଥଂ ଜନେତ୍ତି ମେତି ‘‘ମା ସୁ ତେ ୱତ୍ଥୁ ଲୋକମ୍ହି, ୱନଥୋ ଅହୁ କୁଦାଚନ’’ନ୍ତି ଏତମତ୍ଥଂ ଏତଂ ୱୱାଦଂ, ଅମ୍ମ, ୱିଗତସାରଜ୍ଜା କତ୍ଥଚି ଅଲଗ୍ଗା ଅନଲ୍ଲୀନାୱ ହୁତ୍ୱା ମୟ୍ହଂ ୱଦସି। ତସ୍ମା ମଞ୍ଞାମି ନୂନ ମାମିକେ, ୱନଥୋ ତେ ନ ୱିଜ୍ଜତୀତି, ନୂନ ମାମିକେ ମୟ୍ହଂ, ଅମ୍ମ, ଗେହସିତପେମମତ୍ତୋପି ୱନଥୋ ତୁୟ୍ହଂ ମୟି ନ ୱିଜ୍ଜତୀତି ମଞ୍ଞାମି, ନ ମାମିକାତି ଅତ୍ଥୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଥେରୀ ‘‘ଅଣୁମତ୍ତୋପି କିଲେସୋ କତ୍ଥଚିପି ୱିସଯେ ମମ ନ ୱିଜ୍ଜତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କତକିଚ୍ଚତଂ ପକାସେନ୍ତୀ –

୨୦୮।

‘‘ଯେ କେଚି ଓଉତ୍ଥ ସଙ୍ଖାରା, ହୀନା ଉକ୍କଟ୍ଠମଜ୍ଝିମା;

ଅଣୂପି ଅଣୁମତ୍ତୋପି, ୱନଥୋ ମେ ନ ୱିଜ୍ଜତି।

୨୦୯।

‘‘ସବ୍ବେ ମେ ଆସୱା ଖୀଣା, ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ଝାଯତୋ;

ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ଅନୁପ୍ପତ୍ତା, କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ’’ନ୍ତି। –

ଇମଂ ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ।

ତତ୍ଥ ଯେ କେଚୀତି ଅନିଯମୱଚନଂ। ସଙ୍ଖାରାତି ସଙ୍ଖତଧମ୍ମା। ହୀନାତି ଲାମକା ପତିକୁଟ୍ଠା। ଉକ୍କଟ୍ଠମଜ୍ଝିମାତି ପଣୀତା ଚେୱ ମଜ୍ଝିମା ଚ। ତେସୁ ୱା ଅସଙ୍ଖତା ହୀନା ଜାତିସଙ୍ଖତା ଉକ୍କଟ୍ଠା, ଉଭଯୱିମିସ୍ସିତା ମଜ୍ଝିମା। ହୀନେହି ୱା ଛନ୍ଦାଦୀହି ନିବ୍ବତ୍ତିତା ହୀନା, ମଜ୍ଝିମେହି ମଜ୍ଝିମା, ପଣୀତେହି ଉକ୍କଟ୍ଠା। ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ୱା ହୀନା, ଲୋକୁତ୍ତରା ଧମ୍ମା ଉକ୍କଟ୍ଠା, ଇତରା ମଜ୍ଝିମା। ଅଣୂପି ଅଣୁମତ୍ତୋପୀତି ନ କେୱଲଂ ତୟି ଏୱ, ଅଥ ଖୋ ଯେ କେଚି ହୀନାଦିଭେଦଭିନ୍ନା ସଙ୍ଖାରା। ତେସୁ ସବ୍ବେସୁ ଅଣୂପି ଅଣୁମତ୍ତୋପି ଅତିପରିତ୍ତକୋପି ୱନଥୋ ମୟ୍ହଂ ନ ୱିଜ୍ଜତି।

ତତ୍ଥ କାରଣମାହ – ‘‘ସବ୍ବେ ମେ ଆସୱା ଖୀଣା, ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ଝାଯତୋ’’ତି। ତତ୍ଥ ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ଝାଯତୋତି ଅପ୍ପମତ୍ତାଯ ଝାଯନ୍ତିଯା, ଲିଙ୍ଗୱିପଲ୍ଲାସେନ ହେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ଯସ୍ମା ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ଅନୁପ୍ପତ୍ତା, ତସ୍ମା କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନଂ। ଯସ୍ମା ଅପ୍ପମତ୍ତା ଝାଯିନୀ, ତସ୍ମା ସବ୍ବେ ମେ ଆସୱା ଖୀଣା, ଅଣୂପି ଅଣୁମତ୍ତୋପି ୱନଥୋ ମେ ନ ୱିଜ୍ଜତୀତି ଯୋଜନା।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତୱାଦଂ ଅଙ୍କୁସଂ କତ୍ୱା ସଞ୍ଜାତସଂୱେଗୋ ଥେରୋ ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦିୱାଟ୍ଠାନେ ନିସିନ୍ନୋ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ସଞ୍ଜାତସୋମନସ୍ସୋ ମାତୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ବ୍ୟାକରୋନ୍ତୋ –

୨୧୦।

‘‘ଉଳାରଂ ୱତ ମେ ମାତା, ପତୋଦଂ ସମୱସ୍ସରି;

ପରମତ୍ଥସଞ୍ହିତା ଗାଥା, ଯଥାପି ଅନୁକମ୍ପିକା।

୨୧୧।

‘‘ତସ୍ସାହଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା, ଅନୁସିଟ୍ଠିଂ ଜନେତ୍ତିଯା;

ଧମ୍ମସଂୱେଗମାପାଦିଂ, ଯୋଗକ୍ଖେମସ୍ସ ପତ୍ତିଯା।

୨୧୨।

‘‘ସୋହଂ ପଧାନପହିତତ୍ତୋ, ରତ୍ତିନ୍ଦିୱମତନ୍ଦିତୋ;

ମାତରା ଚୋଦିତୋ ସନ୍ତେ, ଅଫୁସିଂ ସନ୍ତିମୁତ୍ତମ’’ନ୍ତି। –

ଇମା ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି।

ଅଥ ଥେରୀ ଅତ୍ତନୋ ୱଚନଂ ଅଙ୍କୁସଂ କତ୍ୱା ପୁତ୍ତସ୍ସ ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତିଯା ଆରାଧିତଚିତ୍ତା ତେନ ଭାସିତଗାଥା ସଯଂ ପଚ୍ଚନୁଭାସି। ଏୱଂ ତାପି ଥେରିଯା ଗାଥା ନାମ ଜାତା।

ତତ୍ଥ ଉଳାରନ୍ତି ୱିପୁଲଂ ମହନ୍ତଂ। ପତୋଦନ୍ତି ଓୱାଦପତୋଦଂ। ସମୱସ୍ସରୀତି ସମ୍ମା ପୱତ୍ତେସି ୱତାତି ଯୋଜନା। କୋ ପନ ସୋ ପତୋଦୋତି ଆହ ‘‘ପରମତ୍ଥସଞ୍ହିତା ଗାଥା’’ତି। ତଂ ‘‘ମା ସୁ ତେ, ୱଡ୍ଢ, ଲୋକମ୍ହି’’ତିଆଦିକା ଗାଥା ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ଯଥାପି ଅନୁକମ୍ପିକାତି ଯଥା ଅଞ୍ଞାପି ଅନୁଗ୍ଗାହିକା, ଏୱଂ ମଯ୍ହଂ ମାତା ପୱତ୍ତିନିୱତ୍ତିୱିଭାୱନଗାଥାସଙ୍ଖାତଂ ଉଳାରଂ ପତୋଦଂ ପାଜନଦଣ୍ଡକଂ ମମ ଞାଣୱେଗସମୁତ୍ତେଜଂ ପୱତ୍ତେସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଧମ୍ମସଂୱେଗମାପାଦିନ୍ତି ଞାଣଭଯାୱହତ୍ତା ଅତିୱିଯ ମହନ୍ତଂ ଭିଂସନଂ ସଂୱେଗଂ ଆପଜ୍ଜିଂ।

ପଧାନପହିତତ୍ତୋତି ଚତୁବ୍ବିଧସମ୍ମପ୍ପଧାନଯୋଗେନ ନିବ୍ବାନଂ ପଟିପେସିତଚିତ୍ତୋ। ଅଫୁସିଂ ସନ୍ତିମୁତ୍ତମନ୍ତି ଅନୁତ୍ତରଂ ସନ୍ତିଂ ନିବ୍ବାନଂ ଫୁସିଂ ଅଧିଗଚ୍ଛିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ୱଡ୍ଢମାତୁଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନୱକନିପାତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧୦। ଏକାଦସକନିପାତୋ

୧। କିସାଗୋତମୀଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ଏକାଦସକନିପାତେ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତାତିଆଦିକା କିସାଗୋତମିଯା ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯଂ କିର ପଦୁମୁତ୍ତରସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ ହଂସୱତୀନଗରେ କୁଲଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତୀ ସତ୍ଥାରଂ ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଲୂଖଚୀୱରଧାରୀନଂ ଅଗ୍ଗଟ୍ଠାନେ ଠପେନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଅଧିକାରକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ତଂ ଠାନନ୍ତରଂ ପତ୍ଥେସି। ସା କପ୍ପସତସହସ୍ସଂ ଦେୱମନୁସ୍ସେସୁ ସଂସରନ୍ତୀ ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ଦୁଗ୍ଗତକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ଗୋତମୀତିସ୍ସା ନାମଂ ଅହୋସି। କିସସରୀରତାଯ ପନ ''କିସାଗୋତମୀ''ତି ୱୋହରୀଯିତ୍ଥ। ତଂ ପତିକୁଲଂ ଗତଂ ଦୁଗ୍ଗତକୁଲସ୍ସ ଧୀତାତି ପରିଭୱିଂସୁ। ସା ଏକଂ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯି। ପୁତ୍ତଲାଭେନ ଚସ୍ସା ସମ୍ମାନଂ ଅକଂସୁ। ସୋ ପନସ୍ସା ପୁତ୍ତୋ ଆଧାୱିତ୍ୱା ପରିଧାୱିତ୍ୱା କୀଳନକାଲେ କାଲମକାସି। ତେନସ୍ସା ସୋକୁମ୍ମାଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି।

ସା ''ଅହଂ ପୁବ୍ବେ ପରିଭୱପତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ପୁତ୍ତସ୍ସ ଜାତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସକ୍କାରଂ ପାପୁଣିଂ , ଇମେ ମଯ୍ହଂ ପୁତ୍ତଂ ବହି ଛଡ୍ଡେତୁମ୍ପି ୱାଯମନ୍ତୀ''ତି ସୋକୁମ୍ମାଦୱସେନ ମତକଳେୱରଂ ଅଙ୍କେନାଦାଯ ''ପୁତ୍ତସ୍ସ ମେ ଭେସଜ୍ଜଂ ଦେଥା''ତି ଗେହଦ୍ୱାରପଟିପାଟିଯା ନଗରେ ୱିଚରତି। ମନୁସ୍ସା ''ଭେସଜ୍ଜଂ କୁତୋ''ତି ପରିଭାସନ୍ତି। ସା ତେସଂ କଥଂ ନ ଗଣ୍ହାତି। ଅଥ ନଂ ଏକୋ ପଣ୍ଡିତପୁରିସୋ ''ଅଯଂ ପୁତ୍ତସୋକେନ ଚିତ୍ତୱିକ୍ଖେପଂ ପତ୍ତା, ଏତିସ୍ସା ଭେସଜ୍ଜଂ ଦସବଲୋଯେୱ ଜାନିସ୍ସତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା, ''ଅମ୍ମ, ତୱ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଭେସଜ୍ଜଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛା''ତି ଆହ। ସା ସତ୍ଥୁ ଧମ୍ମଦେସନାୱେଲାଯଂ ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ପୁତ୍ତସ୍ସ ମେ ଭେସଜ୍ଜଂ ଦେଥ ଭଗୱା''ତି ଆହ। ସତ୍ଥା ତସ୍ସା ଉପନିସ୍ସଯଂ ଦିସ୍ୱା ''ଗଚ୍ଛ ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଯସ୍ମିଂ ଗେହେ କୋଚି ମତପୁବ୍ବୋ ନତ୍ଥି, ତତୋ ସିଦ୍ଧତ୍ଥକଂ ଆହରା''ତି ଆହ। ସା ''ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ''ତି ତୁଟ୍ଠମାନସା ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପଠମଗେହେଯେୱ ''ସତ୍ଥା ମମ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଭେସଜ୍ଜତ୍ଥାଯ ସିଦ୍ଧତ୍ଥକଂ ଆହରାପେତି। ସଚେ ଏତସ୍ମିଂ ଗେହେ କୋଚି ମତପୁବ୍ବୋ ନତ୍ଥି, ସିଦ୍ଧତ୍ଥକଂ ମେ ଦେଥା''ତି ଆହ। କୋ ଇଧ ମତେ ଗଣେତୁଂ ସକ୍କୋତୀତି। କିଂ ତେନ ହି ଅଲଂ ସିଦ୍ଧତ୍ଥକେହୀତି ଦୁତିଯଂ ତତିଯଂ ଘରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧାନୁଭାୱେନ ୱିଗତୁମ୍ମାଦା ପକତିଚିତ୍ତେ ଠିତା ଚିନ୍ତେସି – ''ସକଲନଗରେ ଅଯମେୱ ନିଯମୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଇଦଂ ହିତାନୁକମ୍ପିନା ଭଗୱତା ଦିଟ୍ଠଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ସଂୱେଗଂ ଲଭିତ୍ୱା ତତୋୱ ବହି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ଆମକସୁସାନେ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

''ନ ଗାମଧମ୍ମୋ ନିଗମସ୍ସ ଧମ୍ମୋ, ନ ଚାପିଯଂ ଏକକୁଲସ୍ସ ଧମ୍ମୋ;

ସବ୍ବସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସଦେୱକସ୍ସ, ଏସେୱ ଧମ୍ମୋ ଯଦିଦଂ ଅନିଚ୍ଚତା''ତି। (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୩।୮୨);

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ଅଥ ନଂ ସତ୍ଥା ''ଲଦ୍ଧୋ ତେ, ଗୋତମି, ସିଦ୍ଧତ୍ଥକୋ''ତି ଆହ। ''ନିଟ୍ଠିତଂ, ଭନ୍ତେ, ସିଦ୍ଧତ୍ଥକେନ କମ୍ମଂ, ପତିଟ୍ଠା ପନ ମେ ହୋଥା''ତି ଆହ। ଅଥସ୍ସା ସତ୍ଥା –

''ତଂ ପୁତ୍ତପସୁସମ୍ମତ୍ତଂ, ବ୍ୟାସତ୍ତମନସଂ ନରଂ;

ସୁତ୍ତଂ ଗାମଂ ମହୋଘୋୱ, ମଚ୍ଚୁ ଆଦାଯ ଗଚ୍ଛତୀ''ତି। (ଧ। ପ। ୨୮୭) –

ଗାଥମାହ ।

ଗାଥାପରିଯୋସାନେ ଯଥାଠିତାୱ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ ସତ୍ଥାରଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଯାଚି। ସତ୍ଥା ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅନୁଜାନି। ସା ସତ୍ଥାରଂ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଦଂ ଲଭିତ୍ୱା ନଚିରସ୍ସେୱ ଯୋନିସୋମନସିକାରେନ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୀ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେସି। ଅଥସ୍ସା ସତ୍ଥା –

''ଯୋ ଚ ୱସ୍ସସତଂ ଜୀୱେ, ଅପସ୍ସଂ ଅମତଂ ପଦଂ;

ଏକାହଂ ଜୀୱିତଂ ସେଯ୍ୟୋ, ପସ୍ସତୋ ଅମତଂ ପଦ''ନ୍ତି। (ଧ। ପ। ୧୧୪) –

ଇମଂ ଓଭାସଗାଥମାହ।

ସା ଗାଥାପରିୟୋସାନେ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିତ୍ୱା ପରିକ୍ଖାରୱଲଞ୍ଜେ ପରମୁକ୍କଟ୍ଠା ହୁତ୍ୱା ତୀହି ଲୂଖେହି ସମନ୍ନାଗତଂ ଚୀୱରଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ୱିଚରି। ଅଥ ନଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ନିସିନ୍ନୋ ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ପଟିପାଟିୟା ଠାନନ୍ତରେ ଠପେନ୍ତୋ ଲୂଖଚୀୱରଧାରୀନଂ ଅଗ୍ଗଟ୍ଠାନେ ଠପେସି। ସା ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ‘‘ସତ୍ଥାରଂ ନିସ୍ସାୟ ମୟା ଅୟଂ ୱିସେସୋ ଲଦ୍ଧୋ’’ତି କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତାୟ ପସଂସାମୁଖେନ ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି –

୨୧୩।

‘‘କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତା ମୁନିନା, ଲୋକଂ ଆଦିସ୍ସ ୱଣ୍ଣିତା;

କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେ ଭଜମାନୋ, ଅପି ବାଲୋ ପଣ୍ଡିତୋ ଅସ୍ସ।

୨୧୪।

‘‘ଭଜିତବ୍ବା ସପ୍ପୁରିସା, ପଞ୍ଞା ତଥା ୱଡ୍ଢତି ଭଜନ୍ତାନଂ;

ଭଜମାନୋ ସପ୍ପୁରିସେ, ସବ୍ବେହିପି ଦୁକ୍ଖେହି ପମୁଚ୍ଚେୟ୍ୟ।

୨୧୫।

‘‘ଦୁକ୍ଖଞ୍ଚ ୱିଜାନେୟ୍ୟ, ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ସମୁଦୟଂ ନିରୋଧଂ;

ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଞ୍ଚ ମଗ୍ଗଂ, ଚତ୍ତାରିପି ଅରିୟସଚ୍ଚାନି।

୨୧୬।

‘‘ଦୁକ୍ଖୋ ଇତ୍ଥିଭାୱୋ, ଅକ୍ଖାତୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥିନା;

ସପତ୍ତିକମ୍ପି ହି ଦୁକ୍ଖଂ, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚା ସକିଂ ୱିଜାତାୟୋ।

୨୧୭।

‘‘ଗଲକେ ଅପି କନ୍ତନ୍ତି, ସୁଖୁମାଲିନିୟୋ ୱିସାନି ଖାଦନ୍ତି;

ଜନମାରକମଜ୍ଝଗତା, ଉଭୋପି ବ୍ୟସନାନି ଅନୁଭୋନ୍ତି।

୨୧୮।

‘‘ଉପୱିଜଞ୍ଞା ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ, ଅଦ୍ଦସାହଂ ପତିଂ ମତଂ;

ପନ୍ଥମ୍ହି ୱିଜାୟିତ୍ୱାନ, ଅପ୍ପତ୍ତାୱ ସକଂ ଘରଂ।

୨୧୯।

‘‘ଦ୍ୱେ ପୁତ୍ତା କାଲକତା, ପତୀ ଚ ପନ୍ଥେ ମତୋ କପଣିକାୟ;

ମାତା ପିତା ଚ ଭାତା, ଡୟ୍ହନ୍ତି ଚ ଏକଚିତକାୟଂ।

୨୨୦।

‘‘ଖୀଣକୁଲୀନେ କପଣେ, ଅନୁଭୂତଂ ତେ ଦୁଖଂ ଅପରିମାଣଂ;

ଅସ୍ସୁ ଚ ତେ ପୱତ୍ତଂ, ବହୂନି ଚ ଜାତିସହସ୍ସାନି।

୨୨୧।

‘‘ୱସିତା ସୁସାନମଜ୍ଝେ, ଅଥୋପି ଖାଦିତାନି ପୁତ୍ତମଂସାନି;

ହତକୁଲିକା ସବ୍ବଗରହିତା, ମତପତିକା ଅମତମଧିଗଚ୍ଛିଂ।

୨୨୨।

‘‘ଭାୱିତୋ ମେ ମଗ୍ଗୋ, ଅରିୟୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ଅମତଗାମୀ;

ନିବ୍ବାନଂ ସଚ୍ଛିକତଂ, ଧମ୍ମାଦାସଂ ଅୱେକ୍ଖିଂହଂ।

୨୨୩।

‘‘ଅହମମ୍ହି କନ୍ତସଲ୍ଲା, ଓହିତଭାରା କତଞ୍ହି କରଣୀୟଂ;

କିସାଗୋତମୀ ଥେରୀ, ୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତା ଇମଂ ଭଣୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତାତି କଲ୍ୟାଣୋ ଭଦ୍ଦୋ ସୁନ୍ଦରୋ ମିତ୍ତୋ ଏତସ୍ସାତି କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତୋ। ଯୋ ଯସ୍ସ ସୀଲାଦିଗୁଣସମାଦପେତା, ଅଘସ୍ସ ଘାତା, ହିତସ୍ସ ୱିଧାତା, ଏୱଂ ସବ୍ବାକାରେନ ଉପକାରୋ ମିତ୍ତୋ ହୋତି, ସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତୋ, ତସ୍ସ ଭାୱୋ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତା, କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତୱନ୍ତତା। ମୁନିନାତି ସତ୍ଥାରା। ଲୋକଂ ଆଦିସ୍ସ ୱଣ୍ଣିତାତି କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେ ଅନୁଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି ସତ୍ତଲୋକଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ –

‘‘ସକଲମେୱିଦଂ, ଆନନ୍ଦ, ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଯଦିଦଂ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତା କଲ୍ୟାଣସହାୟତା କଲ୍ୟାଣସମ୍ପୱଙ୍କତା’’ (ସଂ। ନି। ୫।୨)। ‘‘କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତସ୍ସେତଂ, ମେଘିୟ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ପାଟିକଙ୍ଖଂ କଲ୍ୟାଣସହାୟସ୍ସ କଲ୍ୟାଣସମ୍ପୱଙ୍କସ୍ସ ଯଂ ସୀଲୱା ଭୱିସ୍ସତି ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସଂୱୁତୋ ୱିହରିସ୍ସତୀ’’ତି (ଉଦା। ୩୧) ଚ ଏୱମାଦିନା ପସଂସିତା।

କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେ ଭଜମାନୋତିଆଦି କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତାୟ ଆନିସଂସଦସ୍ସନଂ। ତତ୍ଥ ଅପି ବାଲୋ ପଣ୍ଡିତୋ ଅସ୍ସାତି କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେ ଭଜମାନୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପୁବ୍ବେ ସୁତାଦିୱିରହେନ ବାଲୋପି ସମାନୋ ଅସ୍ସୁତସୱନାଦିନା ପଣ୍ଡିତୋ ଭୱେୟ୍ୟ।

ଭଜିତବ୍ବା ସପ୍ପୁରିସାତି ବାଲସ୍ସାପି ପଣ୍ଡିତଭାୱହେତୁତୋ ବୁଦ୍ଧାଦୟୋ ସପ୍ପୁରିସା କାଲେନ କାଲଂ ଉପସଙ୍କମନାଦିନା ସେୱିତବ୍ବା। ପଞ୍ଞା ତଥା ୱଡ୍ଢତି ଭଜନ୍ତାନନ୍ତି କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେ ଭଜନ୍ତାନଂ ତଥା ପଞ୍ଞା ୱଡ୍ଢତି ବ୍ରୂହତି ପାରିପୂରିଂ ଗଚ୍ଛତି। ଯଥା ତେସୁ ଯୋ କୋଚି ଖତ୍ତିୟାଦିକୋ ଭଜମାନୋ ସପ୍ପୁରିସେ ସବ୍ବେହିପି ଜାତିଆଦିଦୁକ୍ଖେହି ପମୁଚ୍ଚେୟ୍ୟାତି ଯୋଜନା।

ମୁଚ୍ଚନୱିଧିଂ ପନ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତୱିଧିନା ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଦୁକ୍ଖଞ୍ଚ ୱିଜାନେୟ୍ୟା’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅରିୟସଚ୍ଚାନୀତି ଦୁକ୍ଖଞ୍ଚ ଦୁକ୍ଖସମୁଦୟଞ୍ଚ ନିରୋଧଞ୍ଚ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଞ୍ଚାତି ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ଅରିୟସଚ୍ଚାନି ୱିଜାନେୟ୍ୟ ପଟିୱିଜ୍ଝେୟ୍ୟାତି ଯୋଜନା।

‘‘ଦୁକ୍ଖୋଇତ୍ଥିଭାୱୋ’’ତିଆଦିକା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଞ୍ଞତରାୟ ଯକ୍ଖିନିୟା ଇତ୍ଥିଭାୱଂ ଗରହନ୍ତିୟା ଭାସିତା। ତତ୍ଥ ଦୁକ୍ଖୋ ଇତ୍ଥିଭାୱୋ ଅକ୍ଖାତୋତି ଚପଲତା,

ଗବ୍ଭଧାରଣଂ, ସବ୍ବକାଲଂ ପରପଟିବଦ୍ଧୱୁତ୍ତିତାତି ଏୱମାଦୀହି ଆଦୀନୱେହି ଇତ୍ଥିଭାୱୋ ଦୁକ୍ଖୋତି, ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥିନା ଭଗୱତା କଥିତୋ। ସପତ୍ତିକମ୍ପି ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ସପତ୍ତୱାସୋ ସପତ୍ତିୟା ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱାସୋପି ଦୁକ୍ଖୋ, ଅୟମ୍ପି ଇତ୍ଥିଭାୱେ ଆଦୀନୱୋତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଅପ୍ପେକଚ୍ଚା ସକିଂ ୱିଜାତାୟୋତି ଏକଚ୍ଚା ଇତ୍ଥିୟୋ ଏକୱାରମେୱ ୱିଜାତା, ପଠମଗବ୍ଭେ ୱିଜାୟନଦୁକ୍ଖଂ ଅସହନ୍ତିୟୋ। ଗଲକେ ଅପି କନ୍ତନ୍ତୀତି ଅତ୍ତନୋ ଗୀୱମ୍ପି ଛିନ୍ଦନ୍ତି। ସୁଖୁମାଲିନିୟୋ ୱିସାନି ଖାଦନ୍ତୀତି ସୁଖୁମାଲସରୀରା ଅତ୍ତନୋ ସୁଖୁମାଲଭାୱେନ ଖେଦଂ ଅୱିସହନ୍ତିୟୋ ୱିସାନିପି ଖାଦନ୍ତି। ଜନମାରକମଜ୍ଝଗତାତି ଜନମାରକୋ ୱୁଚ୍ଚତି ମୂଳ୍ହଗବ୍ଭୋ। ମାତୁଗାମଜନସ୍ସ ମାରକୋ, ମଜ୍ଝଗତା ଜନମାରକା କୁଚ୍ଛିଗତା, ମୂଳ୍ହଗବ୍ଭାତି ଅତ୍ଥୋ। ଉଭୋପି ବ୍ୟସନାନି ଅନୁଭୋନ୍ତୀତି ଗବ୍ଭୋ ଗବ୍ଭିନୀ ଚାତି ଦ୍ୱେପି ଜନା ମରଣଞ୍ଚ ମାରଣନ୍ତିକବ୍ୟସନାନି ଚ ପାପୁଣନ୍ତି। ଅପରେ ପନ ଭଣନ୍ତି ‘‘ଜନମାରକା ନାମ କିଲେସା, ତେସଂ ମଜ୍ଝଗତା କିଲେସସନ୍ତାନପତିତା ଉଭୋପି ଜାୟାପତିକା ଇଧ କିଲେସପରିଳ୍ହାହୱସେନ, ଆୟତିଂ ଦୁଗ୍ଗତିପରିକ୍କିଲେସୱସେନ ବ୍ୟସନାନି ପାପୁଣନ୍ତୀ’’ତି। ଇମା କିର ଦ୍ୱେ ଗାଥା ସା ୟକ୍ଖିନୀ ପୁରିମତ୍ତଭାୱେ ଅତ୍ତନୋ ଅନୁଭୂତଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ଆହ। ଥେରୀ ପନ ଇତ୍ଥିଭାୱେ ଆଦୀନୱୱିଭାୱନାୟ ପଚ୍ଚନୁଭାସନ୍ତୀ ଅୱୋଚ।

‘‘ଉପୱିଜଞ୍ଞା ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ’’ତିଆଦିକା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ପଟାଚାରାୟ ଥେରିୟା ପୱତ୍ତିଂ ଆରବ୍ଭ ଭାସିତା। ତତ୍ଥ ଉପୱିଜଞ୍ଞା ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଉପଗତୱିଜାୟନକାଲା ମଗ୍ଗଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ, ଅପତ୍ତାୱ ସକଂ ଗେହଂ ପନ୍ଥେ ୱିଜାୟିତ୍ୱାନ ପତିଂ ମତଂ ଅଦ୍ଦସଂ ଅହନ୍ତି ୟୋଜନା।

କପଣିକାୟାତି ୱରାକାୟ। ଇମା କିର ଦ୍ୱେ ଗାଥା ପଟାଚାରାୟ ତଦା ସୋକୁମ୍ମାଦପତ୍ତାୟ ୱୁତ୍ତାକାରସ୍ସ ଅନୁକରଣୱସେନ ଇତ୍ଥିଭାୱେ ଆଦୀନୱୱିଭାୱନତ୍ଥମେୱ ଥେରିୟା ୱୁତ୍ତା।

ଉଭୟମ୍ପେତଂ ଉଦାହରଣଭାୱେନ ଆନେତ୍ୱା ଇଦାନି ଅତ୍ତନୋ ଅନୁଭୂତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ୱିଭାୱେନ୍ତୀ ‘‘ଖୀଣକୁଲୀନେ’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଖୀଣକୁଲୀନେତି ଭୋଗାଦୀହି ପାରିଜୁଞ୍ଞପତ୍ତକୁଲିକେ। କପଣେତି ପରମଅୱଞ୍ଞାତଂ ପତ୍ତେ। ଉଭୟଞ୍ଚେତଂ ଅତ୍ତନୋ ଏୱ ଆମନ୍ତନୱଚନଂ। ଅନୁଭୂତଂ ତେ ଦୁଖଂ ଅପରିମାଣନ୍ତି ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱେ, ଇତୋ ପୁରିମତ୍ତଭାୱେସୁ ୱା ଅନପ୍ପକଂ ଦୁକ୍ଖଂ ତୟା ଅନୁଭୱିତଂ। ଇଦାନି ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଏକଦେସେନ ୱିଭଜିତ୍ୱା ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଅସ୍ସୂ ଚ ତେ ପୱତ୍ତ’’ନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଇମସ୍ମିଂ ଅନମତଗ୍ଗେ ସଂସାରେ ପରିବ୍ଭମନ୍ତିୟା ବହୁକାନି ଜାତିସହସ୍ସାନି ସୋକାଭିଭୂତାୟ ଅସ୍ସୁ ଚ ପୱତ୍ତଂ, ଅୱିସେସିତଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଞ୍ଚେତଂ, ମହାସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ଉଦକତୋପି ବହୁକମେୱ ସିୟା।

ୱସିତା ସୁସାନମଜ୍ଝେତି ମନୁସ୍ସମଂସଖାଦିକା ସୁନଖୀ ସିଙ୍ଗାଲୀ ଚ ହୁତ୍ୱା ସୁସାନମଜ୍ଝେ ୱୁସିତା। ଖାଦିତାନି ପୁତ୍ତମଂସାନୀତି ବ୍ୟଗ୍ଘଦୀପିବିଳାରାଦିକାଲେ ପୁତ୍ତମଂସାନି ଖାଦିତାନି। ହତକୁଲିକାତି ୱିନଟ୍ଠକୁଲୱଂସା। ସବ୍ବଗରହିତାତି ସବ୍ବେହି ଘରୱାସୀହି ଗରହିତା ଗରହପ୍ପତ୍ତା। ମତପତିକାତି ୱିଧୱା। ଇମେ ପନ ତୟୋ ପକାରେ ପୁରିମତ୍ତଭାୱେ ଅତ୍ତନୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତେ ଗହେତ୍ୱା ୱଦତି। ଏୱଂଭୂତାପି ହୁତ୍ୱା ଅଧିଚ୍ଚ ଲଦ୍ଧାୟ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତସେୱାୟ ଅମତମଧିଗଚ୍ଛିଂ,ନିବ୍ବାନଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତା।

ଇଦାନି ତମେୱ ଅମତାଧିଗମଂ ପାକଟଂ କତ୍ୱା ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଭାୱିତୋ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଭାୱିତୋତି ୱିଭାୱିତୋ ଉପ୍ପାଦିତୋ ୱଡ୍ଢିତୋ ଭାୱନାଭିସମୟୱସେନ ପଟିୱିଦ୍ଧୋ। ଧମ୍ମାଦାସଂ ଅୱେକ୍ଖିଂହନ୍ତି ଧମ୍ମମୟଂ ଆଦାସଂ ଅଦ୍ଦକ୍ଖିଂ ଅପସ୍ସିଂ ଅହଂ।

ଅହମମ୍ହି କନ୍ତସଲ୍ଲାତି ଅରିୟମଗ୍ଗେନ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନରାଗାଦିସଲ୍ଲା ଅହଂ ଅମ୍ହି। ଓହିତଭାରାତି ଓରୋପିତକାମଖନ୍ଧକିଲେସାଭିସଙ୍ଖାରଭାରା। କତଞ୍ହି କରଣୀୟନ୍ତି ପରିଞ୍ଞାଦିଭେଦଂ ସୋଳସୱିଧମ୍ପି କିଚ୍ଚଂ କତଂ ପରିୟୋସିତଂ। ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତା ଇମଂ ଭଣୀତି ସବ୍ବସୋ ୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତା କିସାଗୋତମୀ ଥେରୀ ଇମମତ୍ଥଂ ‘‘କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତା’’ତିଆଦିନା ଗାଥାବନ୍ଧୱସେନ ଅଭଣୀତି ଅତ୍ତାନଂ ପରଂ ୱିୟ ଥେରୀ ୱଦତି। ତତ୍ରିଦଂ ଇମିସ୍ସା ଥେରିୟା ଅପଦାନଂ (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୩।୫୫-୯୪) –

‘‘ପଦୁମୁତ୍ତରୋ ନାମ ଜିନୋ, ସବ୍ବଧମ୍ମାନ ପାରଗୂ;

ଇତୋ ସତସହସ୍ସମ୍ହି, କପ୍ପେ ଉପ୍ପଜ୍ଜି ନାୟକୋ।

‘‘ତଦାହଂ ହଂସୱତିୟଂ, ଜାତା ଅଞ୍ଞତରେ କୁଲେ;

ଉପେତ୍ୱା ତଂ ନରୱରଂ, ସରଣଂ ସମୁପାଗମିଂ।

‘‘ଧମ୍ମଞ୍ଚ ତସ୍ସ ଅସ୍ସୋସିଂ, ଚତୁସଚ୍ଚୂପସଞ୍ହିତଂ;

ମଧୁରଂ ପରମସ୍ସାଦଂ, ୱଟ୍ଟସନ୍ତିସୁଖାୱହଂ।

‘‘ତଦା ଚ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ୱୀରୋ, ଲୂଖଚୀୱରଧାରିନିଂ;

ଠପେନ୍ତୋ ଏତଦଗ୍ଗମ୍ହି, ୱଣ୍ଣଯୀ ପୁରିସୁତ୍ତମୋ।

‘‘ଜନେତ୍ୱାନପ୍ପକଂ ପୀତିଂ, ସୁତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଗୁଣେ;

କାରଂ କତ୍ୱାନ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ, ଯଥାସତ୍ତି ଯଥାବଲଂ।

‘‘ନିପଚ୍ଚ ମୁନିୱରଂ ତଂ, ତଂ ଠାନମଭିପତ୍ଥଯିଂ;

ତଦାନୁମୋଦି ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ଠାନଲାଭାଯ ନାଯକୋ।

‘‘ସତସହସ୍ସିତୋ କପ୍ପେ, ଓକ୍କାକକୁଲସମ୍ଭୱୋ;

ଗୋତମୋ ନାମ ଗୋତ୍ତେନ, ସତ୍ଥା ଲୋକେ ଭୱିସ୍ସତି।

‘‘ତସ୍ସ ଧମ୍ମେସୁ ଦାଯାଦା, ଓରସା ଧମ୍ମନିମ୍ମିତା;

କିସାଗୋତମୀ ନାମେନ, ହେସ୍ସସି ସତ୍ଥୁ ସାୱିକା।

‘‘ତଂ ସୁତ୍ୱା ମୁଦିତା ହୁତ୍ୱା, ଯାୱଜୀୱଂ ତଦା ଜିନଂ;

ମେତ୍ତଚିତ୍ତା ପରିଚରିଂ, ପଚ୍ଚଯେହି ୱିନାଯକଂ।

‘‘ତେନ କମ୍ମେନ ସୁକତେନ, ଚେତନାପଣିଧୀହି ଚ;

ଜହିତ୍ୱା ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ତାୱତିଂସମଗଚ୍ଛହଂ।

‘‘ଇମମ୍ହି ଭଦ୍ଦକେ କପ୍ପେ, ବ୍ରହ୍ମବନ୍ଧୁ ମହାଯସୋ;

କସ୍ସପୋ ନାମ ଗୋତ୍ତେନ, ଉପ୍ପଜ୍ଜି ୱଦତଂ ୱରୋ।

‘‘ଉପଟ୍ଠାକୋ ମହେସିସ୍ସ, ତଦା ଆସି ନରିସ୍ସରୋ;

କାସିରାଜା କିକୀ ନାମ, ବାରାଣସିପୁରୁତ୍ତମେ।

‘‘ପଞ୍ଚମୀ ତସ୍ସ ଧୀତାସିଂ, ଧମ୍ମା ନାମେନ ୱିସ୍ସୁତା;

ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ଜିନଗ୍ଗସ୍ସ, ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ସମରୋଚଯିଂ।

‘‘ଅନୁଜାନି ନ ନୋ ତାତୋ, ଅଗାରେୱ ତଦା ମଯଂ;

ୱୀସୱସ୍ସସହସ୍ସାନି, ୱିଚରିମ୍ହ ଅତନ୍ଦିତା।

‘‘କୋମାରିବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, ରାଜକଞ୍ଞା ସୁଖେଧିତା;

ବୁଦ୍ଧୋପଟ୍ଠାନନିରତା, ମୁଦିତା ସତ୍ତ ଧୀତରୋ।

‘‘ସମଣୀ ସମଣଗୁତ୍ତା ଚ, ଭିକ୍ଖୁନୀ ଭିକ୍ଖୁଦାଯିକା;

ଧମ୍ମା ଚେୱ ସୁଧମ୍ମା ଚ, ସତ୍ତମୀ ସଙ୍ଘଦାଯିକା।

‘‘ଖେମା ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା ଚ, ପଟାଚାରା ଚ କୁଣ୍ଡଲା;

ଅହଞ୍ଚ ଧମ୍ମଦିନ୍ନା ଚ, ୱିସାଖା ହୋତି ସତ୍ତମୀ।

‘‘ତେହି କମ୍ମେହି ସୁକତେହି, ଚେତନାପଣିଧୀହି ଚ;

ଜହିତ୍ୱା ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ତାୱତିଂସମଗଚ୍ଛହଂ।

‘‘ପଚ୍ଛିମେ ଚ ଭୱେ ଦାନି, ଜାତା ସେଟ୍ଠିକୁଲେ ଅହଂ;

ଦୁଗ୍ଗତେ ଅଧନେ ନଟ୍ଠେ, ଗତା ଚ ସଧନଂ କୁଲଂ।

‘‘ପତିଂ ଠପେତ୍ୱା ସେସା ମେ, ଦେସ୍ସନ୍ତି ଅଧନା ଇତି;

ଯଦା ଚ ପସ୍ସୂତା ଆସିଂ, ସବ୍ବେସଂ ଦଯିତା ତଦା।

‘‘ଯଦା ସୋ ତରୁଣୋ ଭଦ୍ଦୋ, କୋମଲକୋ ସୁଖେଧିତୋ;

ସପାଣମିୱ କନ୍ତୋ ମେ, ତଦା ଯମୱସଂ ଗତୋ।

‘‘ସୋକଟ୍ଟାଦୀନୱଦନା, ଅସ୍ସୁନେତ୍ତା ରୁଦମ୍ମୁଖା;

ମତଂ କୁଣପମାଦାଯ, ୱିଲପନ୍ତୀ ଗମାମହଂ।

‘‘ତଦା ଏକେନ ସନ୍ଦିଟ୍ଠା, ଉପେତ୍ୱାଭିସକ୍କୁତ୍ତମଂ;

ଅୱୋଚଂ ଦେହି ଭେସଜ୍ଜଂ, ପୁତ୍ତସଞ୍ଜୀୱନନ୍ତି ଭୋ।

‘‘ନ ୱିଜ୍ଜନ୍ତେ ମତା ଯସ୍ମିଂ, ଗେହେ ସିଦ୍ଧତ୍ଥକଂ ତତୋ;

ଆହରାତି ଜିନୋ ଆହ, ୱିନଯୋପାଯକୋୱିଦୋ।

‘‘ତଦା ଗମିତ୍ୱା ସାୱତ୍ଥିଂ, ନ ଲଭିଂ ତାଦିସଂ ଘରଂ;

କୁତୋ ସିଦ୍ଧତ୍ଥକଂ ତସ୍ମା, ତତୋ ଲଦ୍ଧା ସତିଂ ଅହଂ।

‘‘କୁଣପଂ ଛଡ୍ଡଯିତ୍ୱାନ, ଉପେସିଂ ଲୋକନାଯକଂ;

ଦୂରତୋୱ ମମଂ ଦିସ୍ୱା, ଅୱୋଚ ମଧୁରସ୍ସରୋ।

‘‘ଯୋ ଚ ୱସ୍ସସତଂ ଜୀୱେ, ଅପସ୍ସଂ ଉଦୟବ୍ବଯଂ;

ଏକାହଂ ଜୀୱିତଂ ସେଯ୍ୟୋ, ପସ୍ସତୋ ଉଦୟବ୍ବଯଂ।

‘‘ନ ଗାମଧମ୍ମୋ ନିଗମସ୍ସ ଧମ୍ମୋ, ନ ଚାପିଯଂ ଏକକୁଲସ୍ସ ଧମ୍ମୋ;

ସବ୍ବସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସଦେୱକସ୍ସ, ଏସେୱ ଧମ୍ମୋ ଯଦିଦଂ ଅନିଚ୍ଚତା।

‘‘ସାହଂ ସୁତ୍ୱାନିମା ଗାଥା, ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁଂ ୱିସୋଧଯିଂ;

ତତୋ ୱିଞ୍ଞାତସଦ୍ଧମ୍ମା, ପବ୍ବଜିଂ ଅନଗାରିଯଂ।

‘‘ତଥା ପବ୍ବଜିତା ସନ୍ତୀ, ଯୁଞ୍ଜନ୍ତୀ ଜିନସାସନେ;

ନ ଚିରେନେୱ କାଲେନ, ଅରହତ୍ତମପାପୁଣିଂ।

‘‘ଇଦ୍ଧୀସୁ ଚ ୱସୀ ହୋମି, ଦିବ୍ବାଯ ସୋତଧାତୁଯା;

ପରଚିତ୍ତାନି ଜାନାମି, ସତ୍ଥୁସାସନକାରିକା।

‘‘ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଜାନାମି, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ ୱିସୋଧିତଂ;

ଖେପେତ୍ୱା ଆସୱେ ସବ୍ବେ, ୱିସୁଦ୍ଧାସିଂ ସୁନିମ୍ମଲା।

‘‘ପରିଚିଣ୍ଣୋ ମଯା ସତ୍ଥା, କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନଂ;

ଓହିତୋ ଗରୁକୋ ଭାରୋ, ଭୱନେତ୍ତି ସମୂହତା।

‘‘ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ ପବ୍ବଜିତା, ଅଗାରସ୍ମାନଗାରିଯଂ;

ସୋ ମେ ଅତ୍ଥୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ, ସବ୍ବସଂଯୋଜନକ୍ଖଯୋ।

‘‘ଅତ୍ଥଧମ୍ମନିରୁତ୍ତୀସୁ, ପଟିଭାନେ ତଥେୱ ଚ;

ଞାଣଂ ମେ ୱିମଲଂ ସୁଦ୍ଧଂ, ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠସ୍ସ ୱାହସା।

‘‘ସଙ୍କାରକୂଟା ଆହିତ୍ୱା, ସୁସାନା ରଥିଯାପି ଚ;

ତତୋ ସଙ୍ଘାଟିକଂ କତ୍ୱା, ଲୂଖଂ ଧାରେମି ଚୀୱରଂ।

‘‘ଜିନୋ ତସ୍ମିଂ ଗୁଣେ ତୁଟ୍ଠୋ, ଲୂଖଚୀୱରଧାରଣେ;

ଠପେସି ଏତଦଗ୍ଗମ୍ହି, ପରିସାସୁ ୱିନାଯକୋ।

‘‘କିଲେସା ଝାପିତା ମଯ୍ହଂ…ପେ… କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ’’ନ୍ତି।

କିସାଗୋତମୀଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଏକାଦସନିପାତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧୧। ଦ୍ୱାଦସକନିପାତୋ

୧। ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ଦ୍ୱାଦସକନିପାତେ ଉଭୋ ମାତା ଚ ଧୀତା ଚାତିଆଦିକା ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣାୟ ଥେରିୟା ଗାଥା। ଅୟମ୍ପି ପଦୁମୁତ୍ତରସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ ହଂସୱତୀନଗରେ କୁଲଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା, ମହାଜନେନ ସଦ୍ଧିଂ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତୀ ସତ୍ଥାରଂ ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଇଦ୍ଧିମନ୍ତାନଂ ଅଗ୍ଗଟ୍ଠାନେ ଠପେନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ସତ୍ତାହଂ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ତଂ ଠାନନ୍ତରଂ ପତ୍ଥେସି। ସା ଯାୱଜୀୱଂ କୁସଲଂ କତ୍ୱା ଦେୱମନୁସ୍ସେସୁ ସଂସରନ୍ତୀ କସ୍ସପବୁଦ୍ଧକାଲେ ବାରାଣସିନଗରେ କିକିସ୍ସ କାସିରଞ୍ଞୋ ଗେହେ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗହେତ୍ୱା ସତ୍ତନ୍ନଂ ଭଗିନୀନଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରା ହୁତ୍ୱା ୱୀସତିୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ପରିୱେଣଂ କତ୍ୱା ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତା।

ତତୋ ଚୱିତ୍ୱା ପୁନ ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ଏକସ୍ମିଂ ଗାମକେ ସହତ୍ଥା କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଜୀୱନକଟ୍ଠାନେ ନିବ୍ବତ୍ତା। ସା ଏକଦିୱସଂ ଖେତ୍ତକୁଟିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଏକସ୍ମିଂ ସରେ ପାତୋୱ ପୁପ୍ଫିତଂ ପଦୁମପୁପ୍ଫଂ ଦିସ୍ୱା ତଂ ସରଂ ଓରୁୟ୍ହ ତଞ୍ଚେୱ ପୁପ୍ଫଂ ଲାଜପକ୍ଖିପନତ୍ଥାୟ ପଦୁମିନିପତ୍ତଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା କେଦାରେ ସାଲିସୀସାନି ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା କୁଟିକାୟ ନିସିନ୍ନା ଲାଜେ ଭଜ୍ଜିତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ଲାଜସତାନି କତ୍ୱା ଠପେସି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଗନ୍ଧମାଦନପବ୍ବତେ ନିରୋଧସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠିତୋ ଏକୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସା ଅୱିଦୂରେ ଠାନେ ଅଟ୍ଠାସି। ସା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ ଦିସ୍ୱା ଲାଜେହି ସଦ୍ଧିଂ ପଦୁମପୁପ୍ଫଂ ଗହେତ୍ୱା, କୁଟିତୋ ଓରୁୟ୍ହ ଲାଜେ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପତ୍ତେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପଦୁମପୁପ୍ଫେନ ପତ୍ତଂ ପିଧାୟ ଅଦାସି। ଅଥସ୍ସା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେ ଥୋକଂ ଗତେ ଏତଦହୋସି – ‘‘ପବ୍ବଜିତା ନାମ ପୁପ୍ଫେନ ଅନତ୍ଥିକା, ଅହଂ ପୁପ୍ଫଂ ଗହେତ୍ୱା ପିଲନ୍ଧିସ୍ସାମୀ’’ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ପୁପ୍ଫଂ ଗହେତ୍ୱା ପୁନ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ସଚେ, ଅୟ୍ୟୋ, ପୁପ୍ଫେନ ଅନତ୍ଥିକୋ ଅଭୱିସ୍ସ, ପତ୍ତମତ୍ଥକେ ଠପେତୁଂ ନାଦସ୍ସ, ଅଦ୍ଧା ଅୟ୍ୟସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ପୁନ ଗନ୍ତ୍ୱା ପତ୍ତମତ୍ଥକେ ଠପେତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ ଖମାପେତ୍ୱା, ‘‘ଭନ୍ତେ, ଇମେସଂ ମେ ଲାଜାନଂ ନିସ୍ସନ୍ଦେନ ଲାଜଗଣନାୟ ପୁତ୍ତା ଅସ୍ସୁ, ପଦୁମପୁପ୍ଫସ୍ସ ନିସ୍ସନ୍ଦେନ ନିବ୍ବତ୍ତନିବ୍ବତ୍ତଟ୍ଠାନେ ପଦେ ପଦେ ପଦୁମପୁପ୍ଫଂ ଉଟ୍ଠହତୂ’’ତି ପତ୍ଥନଂ ଅକାସି। ପଚ୍ଚେକୁବୁଦ୍ଧୋ ତସ୍ସା ପସ୍ସନ୍ତିଯାୱ ଆକାସେନ ଗନ୍ଧମାଦନପବ୍ବତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ପଦୁମଂ ନନ୍ଦମୂଲକପବ୍ଭାରେ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ଅକ୍କମନସୋପାନସମୀପେ ପାଦପୁଞ୍ଛନଂ କତ୍ୱା ଠପେସି।

ସାପି ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ନିସ୍ସନ୍ଦେନ ଦେୱଲୋକେ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି। ନିବ୍ବତ୍ତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଚସ୍ସା ପଦେ ପଦେ ମହାପଦୁମପୁପ୍ଫଂ ଉଟ୍ଠାସି। ସା ତତୋ ଚୱିତ୍ୱା ପବ୍ବତପାଦେ ଏକସ୍ମିଂ ପଦୁମସରେ ପଦୁମଗବ୍ଭେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତଂ ନିସ୍ସାୟ ଏକୋ ତାପସୋ ୱସତି। ସୋ ପାତୋୱ ମୁଖଧୋୱନତ୍ଥାୟ ସରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ପୁପ୍ଫଂ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଇଦଂ ପୁପ୍ଫଂ ସେସେହି ମହନ୍ତତରଂ, ସେସାନି ଚ ପୁପ୍ଫିତାନି ଇଦଂ ମକୁଲିତମେୱ, ଭୱିତବ୍ବମେତ୍ଥ କାରଣେନା’’ତି ଉଦକଂ ଓତରିତ୍ୱା ତଂ ପୁପ୍ଫଂ ଗଣ୍ହି। ତଂ ତେନ ଗହିତମତ୍ତମେୱ ପୁପ୍ଫିତଂ। ତାପସୋ ଅନ୍ତୋପଦୁମଗବ୍ଭେ ନିପନ୍ନଦାରିକଂ ଅଦ୍ଦସ। ଦିଟ୍ଠକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଚ ଧୀତୁସିନେହଂ ଲଭିତ୍ୱା ପଦୁମେନେୱ ସଦ୍ଧିଂ ପଣ୍ଣସାଲଂ ନେତ୍ୱା ମଞ୍ଚକେ ନିପଜ୍ଜାପେସି। ଅଥସ୍ସା ପୁଞ୍ଞାନୁଭାୱେନ ଅଙ୍ଗୁଟ୍ଠକେ ଖୀରଂ ନିବ୍ବତ୍ତି। ସୋ ତସ୍ମିଂ ପୁପ୍ଫେ ମିଲାତେ ଅଞ୍ଞଂ ନୱଂ ପୁପ୍ଫଂ ଆହରିତ୍ୱା ତଂ ନିପଜ୍ଜାପେସି। ଅଥସ୍ସା ଆଧାୱନୱିଧାୱନେନ କୀଳଇତୁଂ ସମତ୍ଥକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପଦୱାରେ ପଦୱାରେ ପଦୁମପୁପ୍ଫଂ ଉଟ୍ଠାତି, କୁଙ୍କୁମରାସିସ୍ସ ୱିୟ ଅସ୍ସା ସରୀରୱଣ୍ଣୋ ହୋତି। ସା ଅପତ୍ତା ଦେୱୱଣ୍ଣଂ, ଅତିକ୍କନ୍ତା ମାନୁସୱଣ୍ଣଂ ଅହୋସି। ସା ପିତରି ଫଲାଫଲତ୍ଥାୟ ଗତେ ପଣ୍ଣସାଲାୟଂ ଓହିୟତି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ତସ୍ସା ୱୟପ୍ପତ୍ତକାଲେ ପିତରି ଫଲାଫଲତ୍ଥାୟ ଗତେ ଏକୋ ୱନଚରକୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ମନୁସ୍ସାନଂ ନାମ ଏୱଂୱିଧଂ ରୂପଂ ନତ୍ଥି, ୱୀମଂସିସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି ତାପସସ୍ସ ଆଗମନଂ ଉଦିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସୀଦି। ସା ପିତରି ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେ ପଟିପଥଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ କାଜକମଣ୍ଡଲୁଂ ଅଗ୍ଗହେସି, ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଚସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ କରଣୱତ୍ତଂ ଦସ୍ସେସି। ତଦା ସୋ ୱନଚରକୋ ମନୁସ୍ସଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ତାପସଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ନିସୀଦି। ତାପସୋ ତଂ ୱନଚରକଂ ୱନମୂଲଫଲେହି ଚ ପାନୀୟେନ ଚ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା, ‘‘ଭୋ ପୁରିସ, ଇମସ୍ମିଂୟେୱ ଠାନେ ୱସିସ୍ସସି, ଉଦାହୁ ଗମିସ୍ସସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଗମିସ୍ସାମି, ଭନ୍ତେ, ଇଧ କିଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି? ‘‘ଇଦଂ ତୟା ଦିଟ୍ଠକାରଣଂ ଏତ୍ତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅକଥେତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସସୀ’’ତି? ‘‘ସଚେ, ଅୟ୍ୟୋ, ନ ଇଚ୍ଛତି, କିଂକାରଣା କଥେସ୍ସାମୀ’’ତି ତାପସଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପୁନ ଆଗମନକାଲେ ମଗ୍ଗସଞ୍ଜାନନତ୍ଥଂ ସାଖାସଞ୍ଞଞ୍ଚ ରୁକ୍ଖସଞ୍ଞଞ୍ଚ କରୋନ୍ତୋ ପକ୍କାମି।

ସୋ ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଅଦ୍ଦସ। ରାଜା ‘‘କସ୍ମା ଆଗତୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଅହଂ, ଦେୱ, ତୁମ୍ହାକଂ ୱନଚରକୋ ପବ୍ବତପାଦେ ଅଚ୍ଛରିୟଂ ଇତ୍ଥିରତନଂ ଦିସ୍ୱା ଆଗତୋମ୍ହୀ’’ତି ସବ୍ବଂ ପୱତ୍ତିଂ କଥେସି। ସୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ୱେଗେନ ପବ୍ବତପାଦଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅୱିଦୂରେ ଠାନେ ଖନ୍ଧାୱାରଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ୱନଚରକେନ ଚେୱ ଅଞ୍ଞେହି ଚ ପୁରିସେହି ସଦ୍ଧିଂ ତାପସସ୍ସ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୱେଲାୟ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଟିସନ୍ଥାରଂ

କତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ରାଜା ତାପସସ୍ସ ପଜ୍ଜିତପରିକ୍ଖାରଭଣ୍ଡଂ ପାଦମୂଲେ ଠପେତ୍ୱା, ''ଭନ୍ତେ, ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ କିଂ କରୋମ, ଗମିସ୍ସାମା''ତି ଆହ। ''ଗଚ୍ଛ, ମହାରାଜା''ତି। ''ଆମ, ଗଚ୍ଛାମି, ଭନ୍ତେ, ଅମ୍ହସ୍ସ ପନ ସମୀପେ ୱିସଭାଗପରିସା ଅତ୍ଥୀ''ତି ଅସ୍ସୁମ୍ହା, ଅସାରୁପ୍ପା ଏସା ପଜ୍ଜିତାନଂ, ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ଗଚ୍ଛତୁ, ଭନ୍ତେତି। ମନୁସ୍ସାନଂ ନାମ ଚିତ୍ତଂ ଦୁତ୍ତୋସଯଂ, କଥଂ ବହୂନଂ ମଜ୍ଝେ ୱସିସ୍ସତୀତି? ଅମ୍ହାକଂ ରୁଚିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସେସାନଂ ଜେଟ୍ଠକଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ପଟିଜଗ୍ଗିସ୍ସାମ, ଭନ୍ତେତି।

ସୋ ରଞ୍ଞୋ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ଦହରକାଲେ ଗହିତନାମୱସେନେୱ, ''ଅମ୍ମ, ପଦୁମୱତୀ''ତି ଧୀତରଂ ପକ୍କୋସି। ସା ଏକୱଚନେନେୱ ପଣ୍ଣସାଲତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପିତରଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନଂ ପିତା ଆହ – ''ତ୍ୱଂ, ଅମ୍ମ, ୱଯପ୍ପତ୍ତା, ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ରଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ୱସିତୁଂ ଅଯୁତ୍ତା, ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ଗଚ୍ଛ, ଅମ୍ମା''ତି। ସା ''ସାଧୁ, ତାତା''ତି ପିତୁ ୱଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ରୋଦମାନା ଅଟ୍ଠାସି। ରାଜା ''ଇମିସ୍ସା ପିତୁ ଚିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ''ତି ତସ୍ମିଂଯେୱ ଠାନେ କହାପଣରାସିମ୍ହି ଠପେତ୍ୱା ଅଭିସେକଂ ଅକାସି। ଅଥ ନଂ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ନଗରଂ ଆନେତ୍ୱା ଆଗତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସେସିତ୍ଥିଯୋ ଅନୋଲୋକେତ୍ୱା ତାଯ ସଦ୍ଧିଂଯେୱ ରମତି। ତା ଇତ୍ଥିଯୋ ଇସ୍ସାପକତା ତଂ ରଞ୍ଞୋ ଅନ୍ତରେ ପରିଭିନ୍ଦିତୁକାମା ଏୱମାହଂସୁ – ''ନାଯଂ, ମହାରାଜ, ମନୁସ୍ସଜାତିକା, କହଂ ନାମ ତୁମ୍ହେହି ମନୁସ୍ସାନଂ ୱିଚରଣଟ୍ଠାନେ ପଦୁମାନି ଉଟ୍ଠହନ୍ତାନି ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବାନି, ଅଦ୍ଧା ଅଯଂ ଯକ୍ଖିନୀ, ନୀହରଥ ନଂ, ମହାରାଜା''ତି। ରାଜା ତାସଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି।

ଅଥସ୍ସାପରେନ ସମଯେନ ପଚ୍ଚନ୍ତୋ କୁପିତୋ। ସୋ ''ଗରୁଗବ୍ଭା ପଦୁମୱତୀ''ତି ନଗରେ ଠପେତ୍ୱା ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ଅଗମାସି। ଅଥ ତା ଇତ୍ଥିଯୋ ତସ୍ସା ଉପଟ୍ଠାଯିକାଯ ଲଞ୍ଜଂ ଦତ୍ୱା ''ଇମିସ୍ସା ଦାରକଂ ଜାତମତ୍ତମେୱ ଅପନେତ୍ୱା ଏକଂ ଦାରୁଘଟିକଂ ଲୋହିତେନ ମକ୍ଖିତ୍ୱା ସନ୍ତିକେ ଠପେହୀ''ତି ଆହଂସୁ। ପଦୁମୱତିଯାପି ନଚିରସ୍ସେୱ ଗବ୍ଭୱୁଟ୍ଠାନଂ ଅହୋସି। ମହାପଦୁମକୁମାରୋ ଏକକୋୱ କୁଚ୍ଛିଯଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି। ଅୱସେସା ଏକୂନପଞ୍ଚସତା ଦାରକା ମହାପଦୁମକୁମାରସ୍ସ ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ନିପନ୍ନକାଲେ ସଂସେଦଜା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତିଂସୁ। ଅଥସ୍ସା ''ନ ତାୱ ଅଯଂ ସତିଂ ପଟିଲଭତୀ''ତି ଞତ୍ୱା ସା ଉପଟ୍ଠାଯିକା ଏକଂ ଦାରୁଘଟିକଂ ଲୋହିତେନ ମକ୍ଖିତ୍ୱା ସମୀପେ ଠପେତ୍ୱା ତାସଂ ଇତ୍ଥୀନଂ ସଞ୍ଞଂ ଅଦାସି। ତାପି ପଞ୍ଚସତା ଇତ୍ଥିଯୋ ଏକେକା ଏକେକଂ ଦାରକଂ ଗହେତ୍ୱା ଚୁନ୍ଦକାରକାନଂ ସନ୍ତିକଂ ପେସେତ୍ୱା କରଣ୍ଡକେ ଆହରାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ଅତ୍ତନା ଗହିତଦାରକେ ତତ୍ଥ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ବହି ଲଞ୍ଛନଂ କତ୍ୱା ଠପଯିଂସୁ।

ପଦୁମୱତୀପି ଖୋ ସଞ୍ଞଂ ଲଭିତ୍ୱା ତଂ ଉପଟ୍ଠାଯିକଂ ''କିଂ ୱିଜାତମ୍ହି, ଅମ୍ମା''ତି ପୁଚ୍ଛି। ସା ତଂ ସନ୍ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ''କୁତୋ ତ୍ୱଂ ଦାରକଂ ଲଭିସ୍ସସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ''ଅଯଂ ତୱ କୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତଦାରକୋ''ତି ଲୋହିତମକ୍ଖିତଂ ଦାରୁଘଟିକଂ ପୁରତୋ ଠପେସି। ସା ତଂ ଦିସ୍ୱା ଦୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତା ''ସୀଘଂ ତଂ ଫାଲେତ୍ୱା ଅପନେହି, ସଚେ କୋଚି ପସ୍ସେଯ୍ୟ, ଲଜ୍ଜିତବ୍ବଂ ଭୱେଯ୍ୟା''ତି ଆହ। ସା ତସ୍ସା କଥଂ ସୁତ୍ୱା ଅତ୍ଥକାମା ୱିଯ ଦାରୁଘଟିକଂ ଫାଲେତ୍ୱା ଉଦ୍ଧନେ ପକ୍ଖିପି।

ରାଜାପି ପଚ୍ଚନ୍ତତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନକ୍ଖତ୍ତଂ ପଟିମାନେନ୍ତୋ ବହିନଗରେ ଖନ୍ଧାୱାରଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ନିସୀଦି। ଅଥ ତା ପଞ୍ଚସତା ଇତ୍ଥିଯୋ ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଆହଂସୁ – ''ତ୍ୱଂ, ମହାରାଜ, ନ ଅମ୍ହାକଂ ସଦ୍ଦହସି, ଅମ୍ହେହି ୱୁତ୍ତଂ ଅକାରଣଂ ୱିଯ ହୋତି, ତ୍ୱଂ ମହେସିଯା ଉପଟ୍ଠାଯିକଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ପଟିପୁଚ୍ଛ, ଦାରୁଘଟିକଂ ତେ ଦେୱୀ ୱିଜାତା''ତି। ରାଜା ତଂ କାରଣଂ ଅନୁପପରିକ୍ଖିତ୍ୱାୱ ''ଅମନୁସ୍ସଜାତିକା ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ତଂ ଗେହତୋ ନିକ୍କଡ୍ଢି। ତସ୍ସା ରାଜଗେହତୋ ସହ ନିକ୍ଖମନେନେୱ ପଦୁମପୁପ୍ଫାନି ଅନ୍ତରଧାଯିଂସୁ, ସରୀରଚ୍ଛୱୀପି ୱିୱଣ୍ଣା ଅହୋସି। ସା ଏକିକାୱ ଅନ୍ତରୱୀଥିଯା ପାଯାସି। ଅଥ ନଂ ଏକା ୱଯପ୍ପତ୍ତା ମହଲ୍ଲିକା ଇତ୍ଥୀ ଦିସ୍ୱା ଧୀତୁସିନେହଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ''କହଂ ଗଚ୍ଛସି, ଅମ୍ମା''ତି ଆହ। ''ଆଗନ୍ତୁକମ୍ହି, ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଓଲୋକେନ୍ତୀ ୱିଚରାମୀ''ତି। ''ଇଧାଗଚ୍ଛ, ଅମ୍ମା''ତି ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଦତ୍ୱା ଭୋଜନଂ ପଟିଯାଦେସି।

ତସ୍ସା ଇମିନାୱ ନିଯାମେନ ତତ୍ଥ ୱସମାନାଯ ତା ପଞ୍ଚସତା ଇତ୍ଥିଯୋ ଏକଚିତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଆହଂସୁ – ''ମହାରାଜ, ତୁମ୍ହେସୁ ଯୁଦ୍ଧଂ ଗତେସୁ ଅମ୍ହେହି ଗଙ୍ଗାଦେୱତାଯ 'ଅମ୍ହାକଂ ଦେୱେ ୱିଜିତସଙ୍ଗାମେ ଆଗତେ ବଲିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଉଦକକୀଳଂ କରିସ୍ସାମା'ତି ପତ୍ଥିତଂ ଅତ୍ଥି, ଏତମତ୍ଥଂ, ଦେୱ, ଜାନାପେମା''ତି। ରାଜା ତାସଂ ୱଚନେନ ତୁଟ୍ଠୋ ଗଙ୍ଗାଯ ଉଦକକୀଳଂ କାତୁଂ ଅଗମାସି। ତାପି ଅତ୍ତନା ଅତ୍ତନା ଗହିତକରଣ୍ଡକଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ କତ୍ୱା ଆଦାଯ ନଦିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେସଂ କରଣ୍ଡକାନଂ ପଟିଚ୍ଛାଦନତ୍ଥଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ପାରୁପିତ୍ୱା ଉଦକେ ପତିତ୍ୱା କରଣ୍ଡକେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସୁଂ । ତେପି ଖୋ କରଣ୍ଡକା ସବ୍ବେ ସହ ଗନ୍ତ୍ୱା ହେଟ୍ଠାସୋତେ ପସାରିତଜାଲମ୍ହି ଲଗ୍ଗିଂସୁ। ତତୋ ଉଦକକୀଳଂ କୀଳିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଉଟ୍ଠିତକାଲେ ଜାଲଂ ଉକ୍ଖିପନ୍ତା ତେ କରଣ୍ଡକେ ଦିସ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଆନଯିଂସୁ।

ରାଜା କରଣ୍ଡକେ ଓଲୋକେତ୍ୱା ''କିଂ, ତାତା, କରଣ୍ଡକେସୂ''ତି ଆହ। ''ନ ଜାନାମ, ଦେୱା''ତି। ସୋ ତେ କରଣ୍ଡକେ ୱିୱରାପେତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତୋ ପଠମଂ ମହାପଦୁମକୁମାରସ୍ସ କରଣ୍ଡକଂ ୱିୱରାପେସି। ତେସଂ ପନ ସବ୍ବେସମ୍ପି କରଣ୍ଡକେସୁ ନିପଜ୍ଜାପିତଦିୱସେୟେୱ ପୁଞ୍ଞିଦ୍ଧିଯା ଅଙ୍ଗୁଟ୍ଠତୋ ଖୀରଂ ନିବ୍ବତ୍ତି। ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ନିକ୍କଙ୍ଖଭାୱତ୍ଥଂ ଅନ୍ତୋକରଣ୍ଡକେ ଅକ୍ଖରାନି ଲିଖାପେସି – ''ଇମେ କୁମାରା ପଦୁମୱତିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି

ନିକ୍ଖଣ୍ଡିତ୍ୱା ବାରାଣସିରଜ୍ଜେ ପୁତ୍ତା, ଅଥ ନେ ପଦୁମଵତିୟା ସପତ୍ତିୟୋ ପଞ୍ଚସତା ଇତ୍ଥିୟୋ କରଣ୍ଡକେସୁ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଉଦକେ ଖିପିଂସୁ, ରାଜା ଇମଂ କାରଣଂ ଜାନାତୂ''ତି। କରଣ୍ଡକେ ୱିଓଟମଣ୍ଡେ ରାଜା ଅକ୍ଖରାନି ୱାଚେତ୍ୱା ଦାରକେ ଦିସ୍ୱା ମହାପଦୁମକୁମାରଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱେଗେନ ରଥେ ଯୋଜେତ୍ୱା ''ଅଯ୍ୟେ କପ୍ପେଥ, ଅହଂ ଅଜ୍ଜ ଅନ୍ତୋନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଏକଚ୍ଚାନଂ ମାତୁଗାମାନଂ ପିଯଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ପାସାଦୱରଂ ଆରୁଯ୍ହ ହତ୍ଥିଗୀୱାଯ ସହସ୍ସଭଣ୍ଡିକଂ ଠପେତ୍ୱା ନଗରେ ଭେରିଂ ଚରାପେସି – ''ଯୋ ପଦୁମୱତିଂ ପସ୍ସତି, ସୋ ଇମଂ ସହସ୍ସଂ ଗଣ୍ହାତୂ''ତି।

ତଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ପଦୁମୱତୀ ମାତୁ ସଜ୍ଜଂ ଅଦାସି – ''ହତ୍ଥିଗୀୱତୋ ସହସ୍ସଂ ଗଣ୍ହ, ଅମ୍ମା''ତି। ''ନାହଂ ଏୱରୂପଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ ୱିସହାମୀ''ତି ଆହ। ସା ଦୁତିଯମ୍ପି ତତିଯମ୍ପି ୱୁତ୍ତେ ''କିଂ ୱତ୍ୱା ଗଣ୍ହାମି, ଅମ୍ମା''ତି ଆହ। '''ମମ ଧୀତା ପଦୁମୱତିଂ ଦେୱିଂ ପସ୍ସତୀ'ତି ୱତ୍ୱା ଗଣ୍ହାହୀ''ତି। ସା ''ଯଂ ୱା ତଂ ୱା ହୋତୂ''ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ସହସ୍ସଚଙ୍କୋଟକଂ ଗଣ୍ହି। ଅଥ ନଂ ମନୁସ୍ସା ପୁଚ୍ଛିଂସୁ – ''ପଦୁମୱତିଂ ଦେୱିଂ ପସ୍ସସି, ଅମ୍ମା''ତି? ''ଅହଂ ନ ପସ୍ସାମି, ଧୀତା କିର ମେ ପସ୍ସତୀ''ତି ଆହ। ତେ ''କହଂ ପନ ସା, ଅମ୍ମା''ତି ୱତ୍ୱା ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଦୁମୱତିଂ ସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା ପାଦେସୁ ନିପତିଂସୁ। ତସ୍ମିଂ କାଲେ ସା ''ପଦୁମୱତୀ ଦେୱୀ ଅଯ''ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ''ଭାରିଯଂ ୱତ ଇତ୍ଥିଯା କମ୍ମଂ କତଂ, ଯା ଏୱଂୱିଧସ୍ସ ରଜ୍ଜୋ ମହେସୀ ସମାନା ଏୱରୂପେ ଠାନେ ନିରାରକ୍ଖା ୱସୀ''ତି ଆହ।

ତେପି ରାଜପୁରିସା ପଦୁମୱତିଯା ନିୱେସନଂ ସେତସାଣୀହି ପରିକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା ଦ୍ୱାରେ ଆରକ୍ଖଂ ଠପେତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ରଜ୍ଜୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା ସୁୱଣ୍ଣସିୱିକଂ ପେସେସି। ସା ''ଅହଂ ଏୱଂ ନ ଗମିସ୍ସାମି, ମମ ୱସନଟ୍ଠାନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ରାଜଗେହଂ ଏତ୍ଥନ୍ତରେ ୱରପୋତ୍ଥକଚିତ୍ତତ୍ଥରଣେ ଅତ୍ଥରାପେତ୍ୱା ଉପରି ସୁୱଣ୍ଣତାରକୱିଚିତ୍ତଂ ଚେଲୱିତାନଂ ବନ୍ଧାପେତ୍ୱା ପସାଧନତ୍ଥାଯ ସବ୍ବାଲଙ୍କାରେସୁ ପହିତେସୁ ପଦସାୱ ଗମିସ୍ସାମି, ଏୱଂ ମେ ନାଗରା ସମ୍ପତ୍ତିଂ ପସ୍ସିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ଆହ। ରାଜା ''ପଦୁମୱତିଯା ଯଥାରୁଚିଂ କରୋଥା''ତି ଆହ। ତତୋ ପଦୁମୱତୀ ସବ୍ବପସାଧନଂ ପସାଧେତ୍ୱା ''ରାଜଗେହଂ ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜି। ଅଥସ୍ସା ଅକ୍କନ୍ତଅକ୍କନ୍ତଟ୍ଠାନେ ୱରପୋତ୍ଥକଚିତ୍ତତ୍ଥରଣାନି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଦୁମପୁପ୍ଫାନି ଉଟ୍ଠହିଂସୁ। ସା ମହାଜନସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ରାଜନିୱେସନଂ ଆରୁଯ୍ହ ସବ୍ବେପି ତେ ଚେଲଚିତ୍ତତ୍ଥରଣେ ତସ୍ସା ମହଲ୍ଲିକାଯ ପୋସାୱନିକମୂଲଂ କତ୍ୱା ଦାପେସି।

ରାଜାପି ଖୋ ତା ପଞ୍ଚସତା ଇତ୍ଥିୟୋ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ଇମାୟୋ ତେ, ଦେୱି, ଦାସିୟୋ କତ୍ୱା ଦେମୀ''ତି ଆହ। ''ସାଧୁ, ମହାରାଜ, ଏତାସଂ ମଯ୍ହଂ ଦିନ୍ନଭାୱଂ ସକଲନଗରେ ଜାନାପେହୀ''ତି। ରାଜା ନଗରେ ଭେରିଂ ଚରାପେସି ''ପଦୁମୱତିଯା ଦୁବ୍ଭିକା ପଞ୍ଚସତା ଇତ୍ଥିୟୋ ଏତିସ୍ସାୱ ଦାସିୟୋ କତ୍ୱା ଦିନ୍ନା''ତି। ସା ''ତାସଂ ସକଲନାଗରେନ ଦାସିଭାୱୋ ସଲ୍ଲକ୍ଖିତୋ''ତି ଞତ୍ୱା ''ଅହଂ ମମ ଦାସିୟୋ ଭୁଜିସ୍ସା କାତୁଂ ଲଭାମି, ଦେୱା''ତି ରାଜାନଂ ପୁଚ୍ଛି। ''ତୱ ଇଚ୍ଛା, ଦେୱୀ''ତି। ''ଏୱଂ ସନ୍ତେ ତମେୱ ଭେରିଚାରିକଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା – 'ପଦୁମୱତିଦେୱିଯା ଅତ୍ତନୋ ଦାସିୟୋ କତ୍ୱା ଦିନ୍ନା ପଞ୍ଚସତା ଇତ୍ଥିୟୋ ସବ୍ବାୱ ଭୁଜିସ୍ସା କତା'ତି ପୁନ ଭେରିଂ ଚରାପେଥା''ତି ଆହ। ସା ତାସଂ ଭୁଜିସ୍ସଭାୱେ କତେ ଏକୂନାନି ପଞ୍ଚପୁତ୍ତସତାନି ତାସଂୟେୱ ହତ୍ଥେ ପୋସନତ୍ଥାଯ ଦତ୍ୱା ସଯଂ ମହାପଦୁମକୁମାରଂୟେୱ ଗଣ୍ହି।

ଅଥାପରଭାଗେ ତେସଂ କୁମାରାନଂ କୀଳନୱଯେ ସମ୍ପତ୍ତେ ରାଜା ଉଯ୍ୟାନେ ନାନାୱିଧଂ କୀଳନଟ୍ଠାନଂ କାରେସି। ତେ ଅତ୍ତନୋ ସୋଳସୱସ୍ସୁଦ୍ଦେସିକକାଲେ ସବ୍ବେୱ ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ଉଯ୍ୟାନେ ପଦୁମସଞ୍ଛନ୍ନାଯ ମଙ୍ଗଲପୋକ୍ଖରଣିଯା କୀଳନ୍ତା ନୱପଦୁମାନି ପୁପ୍ଫିତାନି ପୁରାଣପଦୁମାନି ଚ ୱଣ୍ଟତୋ ପତନ୍ତାନି ଦିସ୍ୱା ''ଇମସ୍ସ ତାୱ ଅନୁପାଦିନ୍ନକସ୍ସ ଏୱରୂପା ଜରା ପାପୁଣାତି, କିମଙ୍ଗଂ ପନ ଅମ୍ହାକଂ ସରୀରସ୍ସ। ଇଦମ୍ପି ହି ଏୱଂଗତିକମେୱ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଆରମ୍ମଣଂ ଗହେତ୍ୱା ସବ୍ବେୱ ପଚ୍ଚେକବୋଧିଞାଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯୁଟ୍ଠାଯ ପଦୁମକଣ୍ଣିକାସୁ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦିଂସୁ।

ଅଥ ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଗତରାଜପୁରିସା ବହୁଗତଂ ଦିୱସଂ ଞତ୍ୱା ''ଅଯ୍ୟପୁତ୍ତା, ତୁମ୍ହାକଂ ୱେଲଂ ଜାନାଥା''ତି ଆହଂସୁ। ତେ ତୁଣ୍ହୀ ଅହେସୁଂ। ପୁରିସା ଗନ୍ତ୍ୱା ରଜ୍ଜୋ ଆରୋଚେସୁଂ – ''କୁମାରା, ଦେୱ, ପଦୁମକଣ୍ଣିକାସୁ ନିସିନ୍ନା, ଅମ୍ହେସୁ କଥେନ୍ତେସୁପି ୱଚୀଭେଦଂ ନ କରୋନ୍ତୀ''ତି। ''ଯଥାରୁଚିଯା ନେସଂ ନିସୀଦିତୁଂ ଦେଥା''ତି। ତେ ସବ୍ବରତ୍ତିଂ ଗହିତାରକ୍ଖା ପଦୁମକଣ୍ଣିକାସୁ ନିସିନ୍ନନିଯାମେନେୱ ଅରୁଣଂ ଉଟ୍ଠାପେସୁଂ। ପୁରିସା ପୁନଦିୱସେ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''ଦେୱା, ୱେଲଂ ଜାନାଥା''ତି ଆହଂସୁ। ''ନ ମଯଂ ଦେୱା, ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ନାମ ମଯଂ ଅମ୍ହା''ତି। ''ଅଯ୍ୟା, ତୁମ୍ହେ ଭାରିଯଂ କଥଂ କଥେଥ, ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ନାମ ତୁମ୍ହାଦିସା ନ ହୋନ୍ତି, ଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲକେସମସ୍ସୁଧରା କାଯେ ପଟିମୁକ୍କଅଟ୍ଠପରିକ୍ଖାରା ହୋନ୍ତୀ''ତି। ତେ ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥେନ ସୀସଂ ପରାମସିଂସୁ, ତାୱଦେୱ ଗିହିଲିଙ୍ଗଂ ଅନ୍ତରଧାଯି। ଅଟ୍ଠ ପରିକ୍ଖାରା କାଯେ ପଟିମୁକ୍କା ଚ ଅହେସୁଂ। ତତୋ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସେୱ ମହାଜନସ୍ସ ଆକାସେନ ନନ୍ଦମୂଲକପବ୍ଭାରଂ ଅଗମଂସୁ।

ସାପି ଖୋ ପଦୁମୱତୀ ଦେୱୀ ''ଅହଂ ବହୁପୁତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ନିପୁତ୍ତା ଜାତା''ତି ହଦଯସୋକଂ ପତ୍ୱା ତେନେୱ ସୋକେନ କାଲଙ୍କତ୍ୱା ରାଜଗହନଗରେ ଦ୍ୱାରଗାମକେ ସହତ୍ଥେନ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଜୀୱନଟ୍ଠାନେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ଅଥାପରଭାଗେ କୁଲଘରଂ ଗତା ଏକଦିୱସଂ ସାମିକସ୍ସ ଖେତ୍ତଂ ଯାଗୁଂ ହରମାନା ତେସଂ

ଅଭଣୋ ପୁତ୍ତାନଂ ଅନ୍ତରେ ଅଟ୍ଠ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେ ଭିକ୍ଖାଚାରଭେଲାୟ ଆକାସେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ସୀଘଂ ସୀଘଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସାମିକସ୍ସ ଆରୋଚେସି – ''ପସ୍ସ, ଅୟ୍ୟ, ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେ, ଏତେ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଭୋଜେସ୍ସାମା''ତି । ସୋ ଆହ – ''ସମଣସକୁଣା ନାମେତେ ଅଞ୍ଞତ୍ଥାପି ଏୱଂ ଚରନ୍ତି, ନ ଏତେ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା''ତି ତେ ତେସଂ କଥେନ୍ତାନଂୟେୱ ଅୱିଦୂରେ ଠାନେ ଓତରିଂସୁ। ସା ଇତ୍ଥୀ ତଂ ଦିୱସଂ ଅଭଣୋ ଭତ୍ତଖଜ୍ଜଭୋଜନଂ ତେସଂ ଦତ୍ୱା ''ସ୍ୱେପି ଅଟ୍ଠ ଜନା ମୟ୍ହଂ ଭିକ୍ଖଂ ଗଣ୍ହଥା''ତି ଆହ। ''ସାଧୁ, ଉପାସିକେ, ତୱ ସକ୍କାରୋ ଏତ୍ତକୋୱ ହୋତୁ, ଆସନାନି ଚ ଅଟ୍ଠେୱ ହୋନ୍ତୁ, ଅଞ୍ଞେପି ବହୂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେ ଦିସ୍ୱା ତୱ ଚିତ୍ତଂ ପସୀଦେୟ୍ୟାସୀ''ତି। ସା ପୁନଦିୱସେ ଅଟ୍ଠ ଆସନାନି ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ସକ୍କାରସମ୍ମାନଂ ପଟିୟାଦେତ୍ୱା ନିସୀଦି।

ନିମନ୍ତିତପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ସେସାନଂ ସଞ୍ଞଂ ଅଦଂସୁ – ''ମାରିସା ଅଜ୍ଜ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବେୱ ତୁମ୍ହାକଂ ମାତୁ ସଙ୍ଗହଂ କରୋଥା''ତି। ତେ ତେସଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ସବ୍ବେୱ ଏକତୋ ଆକାସେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମାତୁଘରଦ୍ୱାରେ ପାତୁରହେସୁଂ। ସାପି ପଠମଂ ଲଦ୍ଧସଞ୍ଞତାୟ ବହୂପି ଦିସ୍ୱା ନ କମ୍ପିତ୍ଥ। ସବ୍ବେପି ତେ ଗେହଂ ପୱେସେତ୍ୱା ଆସନେସୁ ନିସୀଦାପେସି। ତେସୁ ପଟିପାଟିୟା ନିସୀଦନ୍ତେସୁ ନୱମୋ ଅଞ୍ଞାନି ଅଟ୍ଠ ଆସନାନି ମାପେତ୍ୱା ସୟଂ ଧୁରାସନେ ନିସୀଦତି, ୟାୱ ଆସନାନି ୱଡ୍ଢନ୍ତି, ତାୱ ଗେହଂ ୱଡ୍ଢତି। ଏୱଂ ତେସୁ ସବ୍ବେସୁପି ନିସିନ୍ନେସୁ ସା ଇତ୍ଥୀ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ପଟିୟାଦିତଂ ସକ୍କାରଂ ପଞ୍ଚସତାନମ୍ପି ୟାୱଦତ୍ଥଂ ଦତ୍ୱା ଅଟ୍ଠ ନୀଲୁପ୍ପଲହତ୍ଥକେ ଆହରିତ୍ୱା ନିମନ୍ତିତପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂୟେୱ ପାଦମୂଲେ ଠପେତ୍ୱା ଆହ – ''ମୟ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ନିବ୍ବତ୍ତନିବ୍ବତ୍ତଟ୍ଠାନେ ସରୀରୱଣ୍ଣୋ ଇମେସଂ ନୀଲୁପ୍ପଲାନଂ ଅନ୍ତୋଗବ୍ଭୱଣ୍ଣୋ ୱିୟ ହୋତୂ''ତି ପତ୍ଥନଂ ଅକାସି। ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ମାତୁ ଅନୁମୋଦନଂ କତ୍ୱା ଗନ୍ଧମାଦନଂୟେୱ ଅଗମଂସୁ।

ସାପି ୟାୱଜୀୱଂ କୁସଲଂ କତ୍ୱା ତତୋ ଚୁତା ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ସାୱତ୍ଥିୟଂ ସେଟ୍ଠିକୁଲେ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି। ନୀଲୁପ୍ପଲଗବ୍ଭସମାନୱଣ୍ଣତାୟ ଚସ୍ସା ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣାତ୍ୱେୱ ନାମଂ ଅକଂସୁ। ଅଥସ୍ସା ୱୟପ୍ପତ୍ତକାଲେ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ରାଜାନୋ ଚ ସେଟ୍ଠିନୋ ଚ ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଦୂତଂ ପହିଣିଂସୁ ''ଧୀତରଂ ଅମ୍ହାକଂ ଦେତୂ''ତି। ଅପହିଣନ୍ତୋ ନାମ ନାହୋସି। ତତୋ ସେଟ୍ଠି ଚିନ୍ତେସି – ''ଅହଂ ସବ୍ବେସଂ ମନଂ ଗହେତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ଉପାୟଂ ପନେକଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଧୀତରଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ପବ୍ବଜିତୁଂ, ଅମ୍ମ, ସକ୍ଖିସ୍ସସୀ''ତି ଆହ। ତସ୍ସା ପଚ୍ଛିମଭୱିକତ୍ତା ପିତୁ ୱଚନଂ ସୀସେ ଆସିତ୍ତସତପାକତେଲଂ ୱିୟ ଅହୋସି। ତସ୍ମା ପିତରଂ ''ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି, ତାତା''ତି ଆହ। ସୋ ତସ୍ସା ସକ୍କାରଂ କତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସୟଂ ନେତ୍ୱା ପବ୍ବାଜେସି। ତସ୍ସା ଅଚିରପବ୍ବଜିତାୟ ଏୱ ଉପୋସଥାଗାରେ କାଲୱାରୋ ପାପୁଣି। ସା ପଦୀପଂ ଜାଲେତ୍ୱା ଉପୋସଥାଗାରଂ ସମ୍ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ଦୀପସିଖାୟ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଠିତାୱ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଓଲୋକୟମାନା ତେଜୋକସିଣାରମ୍ମଣଂ ଝାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ତଦେୱ ପାଦକଂ କତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ଅରହତ୍ତଫଲେନ ସଦ୍ଧିଂୟେୱ ଚ ଅଭିଞ୍ଞାପଟିସମ୍ଭିଦାପି ଇଜ୍ଝିଂସୁ। ୱିସେସତୋ ପନ ଇଦ୍ଧିୱିକୁବ୍ବନେ ଚିଣ୍ଣୱସୀ ଅହୋସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଅପଦାନେ (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୨।ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣାଥେରୀଅପଦାନ, ଅଞ୍ଞଥମଞ୍ଞତ୍ତିସଦିସଂ) –

''ପଦୁମୁତ୍ତରୋ ନାମ ଜିନୋ, ସବ୍ବଧମ୍ମାନ ପାରଗୂ;

ଇତୋ ସତସହସ୍ସମ୍ହି, କପ୍ପେ ଉପ୍ପଜ୍ଜି ନାୟକୋ।

''ତଦାହଂ ହଂସୱତିୟଂ, ଜାତା ସେଟ୍ଠିକୁଲେ ଅହୁଂ;

ନାନାରତନପଜ୍ଜୋତେ, ମହାସୁଖସମପ୍ପିତା।

''ଉପେତ୍ୱା ତଂ ମହାୱୀରଂ, ଅସ୍ସୋସିଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ;

ତତୋ ଜାତପ୍ପସାଦାହଂ, ଉପେମି ସରଣଂ ଜିନଂ।

''ଭଗୱା ଇଦ୍ଧିମନ୍ତୀନଂ, ଅଗ୍ଗଂ ୱଣ୍ଣେସି ନାୟକୋ;

ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଲଜ୍ଜିନିଂ ତାଦିଂ, ସମାଧିଝାନକୋୱିଦଂ।

''ତଦା ମୁଦିତଚିତ୍ତାହଂ, ତଂ ଠାନଂ ଅଭିକଙ୍ଖିନୀ;

ନିମନ୍ତିତ୍ୱା ଦସବଲଂ, ସସଙ୍ଘଂ ଲୋକନାଯକଂ।

‘‘ଭୋଜଯିତ୍ୱାନ ସତ୍ତାହଂ, ଦତ୍ୱାନ ଚ ତିଚୀୱରଂ;

ସତ୍ତମାଲଂ ଗହେତ୍ୱାନ, ଉପ୍ପଲାଦେୱଗନ୍ଧିକଂ।

‘‘ସତ୍ଥୁ ପାଦେ ଠପେତ୍ୱାନ, ଞାଣମ୍ହି ଅଭିପୂଜଯିଂ;

ନିପଚ୍ଚ ସିରସା ପାଦେ, ଇଦଂ ୱଚନମବ୍ରୱିଂ।

‘‘ଯାଦିସା ୱଣ୍ଣିତା ୱୀର, ଇତୋ ଅଟ୍ଠମକେ ମୁନି;

ତାଦିସାହଂ ଭୱିସ୍ସାମି, ଯଦି ସିଜ୍ଝତି ନାଯକ।

‘‘ତଦା ଅୱୋଚ ମଂ ସତ୍ଥା, ୱିସ୍ସଟ୍ଠା ହୋତି ଦାରିକେ;

ଅନାଗତମ୍ହି ଅଦ୍ଧାନେ, ଲଚ୍ଛସେ ତଂ ମନୋରଥଂ।

‘‘ସତସହସ୍ସିତୋ କପ୍ପେ, ଓକ୍କାକକୁଲସମ୍ଭୱୋ;

ଗୋତମୋ ନାମ ଗୋତ୍ତେନ, ସତ୍ଥା ଲୋକେ ଭୱିସ୍ସତି।

‘‘ତସ୍ସ ଧମ୍ମେସୁ ଦାଯାଦା, ଓରସା ଧମ୍ମନିମ୍ମିତା;

ନାମେନୁପ୍ପଲୱଣ୍ଣାତି, ରୂପେନ ଚ ଯସସ୍ସିନୀ।

‘‘ଅଭିଞ୍ଞାସୁ ୱସିପ୍ପତ୍ତା, ସତ୍ଥୁସାସନକାରିକା;

ସବ୍ବାସୱପରିକ୍ଖୀଣା, ହେସ୍ସସୀ ସତ୍ଥୁ ସାୱିକା।

‘‘ତଦାହଂ ମୁଦିତା ହୁତ୍ୱା, ଯାୱଜୀୱଂ ତଦା ଜିନଂ;

ମେତ୍ତଚିତ୍ତା ପରିଚରିଂ, ସସଙ୍ଘଂ ଲୋକନାଯକଂ।

‘‘ତେନ କମ୍ମେନ ସୁକତେନ, ଚେତନାପଣିଧୀହି ଚ;

ଜହିତ୍ୱା ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ତାୱତିଂସମଗଚ୍ଛହଂ।

‘‘ତତୋ ଚୁତାହଂ ମନୁଜେ, ଉପପନ୍ନା ସଯମ୍ଭୁନୋ;

ଉପ୍ପଲେହି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ, ପିଣ୍ଡପାତମଦାସହଂ।

‘‘ଏକନୱୁତିତୋ କପ୍ପେ, ୱିପସ୍ସୀ ନାମ ନାଯକୋ;

ଉପ୍ପଜ୍ଜି ଚାରୁଦସ୍ସନୋ, ସବ୍ବଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁମା।

‘‘ସେଟ୍ଠିଧୀତା ତଦା ହୁତ୍ୱା, ବାରାଣସିପୁରୁତ୍ତମେ;

ନିମନ୍ତେତ୍ୱାନ ସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ, ସସଙ୍ଘଂ ଲୋକନାଯକଂ।

‘‘ମହାଦାନଂ ଦଦିତ୍ୱାନ, ଉପ୍ପଲେହି ୱିନାଯକଂ;

ପୂଜଯିତ୍ୱା ଚେତସାୱ, ୱଣ୍ଣସୋଭଂ ଅପତ୍ଥଯିଂ।

‘‘ଇମମ୍ହି ଭଦ୍ଦକେ କପ୍ପେ, ବ୍ରହ୍ମବନ୍ଧୁ ମହାଯସୋ;

କସ୍ସପୋ ନାମ ଗୋତ୍ତେନ, ଉପ୍ପଜ୍ଜି ୱଦତଂ ୱରୋ।

‘‘ଉପଟ୍ଠାକୋ ମହେସିସ୍ସ, ତଦା ଆସି ନରିସ୍ସରୋ;

କାସିରାଜା କିକୀ ନାମ, ବାରାଣସିପୁରୁତ୍ତମେ।

‘‘ତସ୍ସାସିଂ ଦୁତିଯା ଧୀତା, ସମଣଗୁତ୍ତସଵ୍ହଯା;

ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ଜିନଗ୍ଗସ୍ସ, ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ସମରୋଚଯିଂ।

‘‘ଅନୁଜାନି ନ ନୋ ତାତୋ, ଅଗାରେୱ ତଦା ମଯଂ;

ୱୀସୱସ୍ସସହସ୍ସାନି, ୱିଚରିମ୍ହ ଅତନ୍ଦିତା।

‘‘କୋମାରିବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, ରାଜକଞ୍ଞା ସୁଖେଧିତା;

ବୁଦ୍ଧୋପଟ୍ଠାନନିରତା, ମୁଦିତା ସତ୍ତଧୀତରୋ।

‘‘ସମଣୀ ସମଣଗୁତ୍ତା ଚ, ଭିକ୍ଖୁନୀ ଭିକ୍ଖୁଦାଯିକା;

ଧମ୍ମା ଚେୱ ସୁଧମ୍ମା ଚ, ସତ୍ତମୀ ସଙ୍ଘଦାଯିକା।

‘‘ଅହଂ ଖେମା ଚ ସପ୍ପଞ୍ଞା, ପଟାଚାରା ଚ କୁଣ୍ଡଲା;

କିସାଗୋତମୀ ଧମ୍ମଦିନ୍ନା, ୱିସାଖା ହୋତି ସତ୍ତମୀ।

‘‘ତେହି କମ୍ମେହି ସୁକତେହି, ଚେତନାପଣିଧୀହି ଚ;

ଜହିତ୍ୱା ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ତାୱତିଂସମଗଚ୍ଛହଂ।

‘‘ତତୋ ଚୁତା ମନୁସ୍ସେସୁ, ଉପପନ୍ନା ମହାକୁଲେ;

ପୀତଂ ମଟ୍ଠଂ ୱରଂ ଦୁସ୍ସଂ, ଅଦଂ ଅରହତୋ ଅହଂ।

‘‘ତତୋ ଚୁତାରିଟ୍ଠପୁରେ, ଜାତା ୱିପ୍ପକୁଲେ ଅହଂ;

ଧୀତା ତିରିଟିୱଚ୍ଛସ୍ସ, ଉମ୍ମାଦନ୍ତୀ ମନୋହରା।

‘‘ତତୋ ଚୁତା ଜନପଦେ, କୁଲେ ଅଞ୍ଞତରେ ଅହଂ;

ପସୂତା ନାତିଫୀତମ୍ହି, ସାଲିଂ ଗୋପେମହଂ ତଦା।

‘‘ଦିସ୍ୱା ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ, ପଞ୍ଚଲାଜସତାନିହଂ;

ଦତ୍ୱା ପଦୁମଚ୍ଛନ୍ନାନି, ପଞ୍ଚ ପୁତ୍ତସତାନିହଂ।

‘‘ପତ୍ଥୟିଂ ତେପି ପଚ୍ଚେସୁଂ, ମଧୁଂ ଦତ୍ୱା ସୟମ୍ଭୁନୋ;

ତତୋ ଚୁତା ଅରଞ୍ଞେହଂ, ଅଜାୟିଂ ପଦୁମୋଦରେ।

‘‘କାସିରଞ୍ଞୋ ମହେସୀହଂ, ହୁତ୍ୱା ସକ୍କତପୂଜିତା;

ଅଜନିଂ ରାଜପୁତ୍ତାନଂ, ଅନୂନଂ ସତପଞ୍ଚକଂ।

‘‘ଯଦା ତେ ଯୋବ୍ବନପ୍ପତ୍ତା, କୀଳନ୍ତା ଜଲକୀଳିତଂ;

ଦିସ୍ୱା ଓପତ୍ତପଦୁମଂ, ଆସୁଂ ପଚ୍ଚେକନାୟକା।

‘‘ସାହଂ ତେହି ୱିନାଭୂତା, ସୁତୱୀରେହି ସୋକିନୀ;

ଚୁତା ଇସିଗିଲିପସ୍ସେ, ଗାମକମ୍ହି ଅଜାୟିହଂ।

‘‘ଯଦା ବୁଦ୍ଧୋ ସୁତମତୀ, ସୁତାନଂ ଭତ୍ତୁନୋପି ଚ;

ଯାଗୁଂ ଆଦାୟ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ, ଅଟ୍ଠ ପଚ୍ଚେକନାୟକେ।

‘‘ଭିକ୍ଖାୟ ଗାମଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ, ଦିସ୍ୱା ପୁତ୍ତେ ଅନୁସ୍ସରିଂ;

ଖୀରଧାରା ୱିନିଗ୍ଗଚ୍ଛି, ତଦା ମେ ପୁତ୍ତପେମସା।

‘‘ତତୋ ତେସଂ ଅଦଂ ଯାଗୁଂ, ପସନ୍ନା ସେହି ପାଣିଭି;

ତତୋ ଚୁତାହଂ ତିଦସଂ, ନନ୍ଦନଂ ଉପପଜ୍ଜହଂ।

‘‘ଅନୁଭୋତ୍ୱା ସୁଖଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ସଂସରିତ୍ୱା ଭୱାଭୱେ;

ତୱତ୍ଥାୟ ମହାୱୀର, ପରିଚ୍ଚତ୍ତଞ୍ଚ ଜୀୱିତଂ।

‘‘ଧୀତା ତୁୟ୍ହଂ ମହାୱୀର, ପଞ୍ଞୱନ୍ତ ଜୁତିନ୍ଧର;

ବହୁଞ୍ଚ ଦୁକ୍କରଂ କମ୍ମଂ, କତଂ ମେ ଅତିଦୁକ୍କରଂ।

‘‘ରାହୁଲୋ ଚ ଅହଞ୍ଚେୱ, ନେକଜାତିସତେ ବହୂ;

ଏକସ୍ମିଂ ସମ୍ଭୱେ ଜାତା, ସମାନଚ୍ଛନ୍ଦମାନସା।

‘‘ନିବ୍ବତ୍ତି ଏକତୋ ହୋତି, ଜାତିଯାପି ଚ ଏକତୋ;

ପଚ୍ଛିମେ ଭୱେ ସମ୍ପତ୍ତେ, ଉଭୋପି ନାନାସମ୍ଭୱା।

‘‘ପୁରିମାନଂ ଜିନଗ୍ଗାନଂ, ସଙ୍ଗମଂ ତେ ନିଦସ୍ସିତଂ;

ଅଧିକାରଂ ବହୁଂ ମୟ୍ହଂ, ତୁୟ୍ହତ୍ଥାଯ ମହାମୁନି।

‘‘ଯଂ ମଯା ପୂରିତଂ କମ୍ମଂ, କୁସଲଂ ସର ମେ ମୁନି;

ତୱତ୍ଥାଯ ମହାୱୀର, ପୁଞ୍ଞଂ ଉପଚିତଂ ମଯା।

‘‘ଅଭବ୍ବଟ୍ଠାନେ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା, ୱାରଯନ୍ତି ଅନାଚାରଂ;

ତୱତ୍ଥାଯ ମହାୱୀର, ଚତ୍ତଂ ମେ ଜୀୱିତଂ ବହୁଂ।

‘‘ଏୱଂ ବହୁୱିଧଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ସମ୍ପତ୍ତି ଚ ବହୁବ୍ବିଧା;

ପଚ୍ଛିମେ ଭୱେ ସମ୍ପତ୍ତେ, ଜାତା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ପୁରେ।

‘‘ମହାଧନସେଟ୍ଠିକୁଲେ, ସୁଖିତେ ସଜ୍ଜିତେ ତଥା;

ନାନାରତନପଜ୍ଜୋତେ, ସବ୍ବକାମସମିଦ୍ଧିନେ।

‘‘ସକ୍କତା ପୂଜିତା ଚେୱ, ମାନିତାପଚିତା ତଥା;

ରୂପସୀରିମନୁପ୍ପତ୍ତା, କୁଲେସୁ ଅଭିସକ୍କତା।

‘‘ଅତୀୱ ପତ୍ଥିତା ଚାସିଂ, ରୂପସୋଭଗ୍ଗସିରୀହି ଚ;

ପତ୍ଥିତା ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତେହି, ଅନେକେହି ସତେହିପି।

‘‘ଅଗାରଂ ପଜହିତ୍ୱାନ, ପବ୍ବଜିଂ ଅନଗାରିଯଂ;

ଅଡ୍ଢମାସେ ଅସମ୍ପତ୍ତେ, ଚତୁସଚ୍ଚମପାପୁଣିଂ।

‘‘ଇଦ୍ଧିଯା ଅଭିନିମ୍ମିତ୍ୱା, ଚତୁରସ୍ସଂ ରଥଂ ଅହଂ;

ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପାଦେ ୱନ୍ଦିସ୍ସଂ, ଲୋକନାଥସ୍ସ ତାଦିନୋ।

‘‘ଇଦ୍ଧୀସୁ ଚ ୱସୀ ହୋମି, ଦିବ୍ବାଯ ସୋତଧାତୁଯା;

ଚେତୋପରିଯଞ୍ଞାଣସ୍ସ, ୱସୀ ହୋମି ମହାମୁନେ।

‘‘ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଜାନାମି, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ ୱିସୋଧିତଂ;

ସବ୍ବାସଵପରିକ୍ଖୀଣା, ନତ୍ଥି ଦାନି ପୁନବ୍ଭଵୋ।

‘‘ଅତ୍ଥଧମ୍ମନିରୁତ୍ତୀସୁ, ପଟିଭାନେ ତଥେଵ ଚ;

ଞାଣଂ ମେ ଵିମଲଂ ସୁଦ୍ଧଂ, ପଭାଵେନ ମହେସିନୋ।

‘‘ଚୀଵରଂ ପିଣ୍ଡପାତଞ୍ଚ, ପଚ୍ଚଯଂ ସଯନାସନଂ;

ଖଣେନ ଉପନାମେନ୍ତି, ସହସ୍ସାନି ସମନ୍ତତୋ।

‘‘ଜିନୋ ତମ୍ହି ଗୁଣେ ତୁଟ୍ଠୋ, ଏତଦଗ୍ଗେ ଠପେସି ମଂ;

ଅଗ୍ଗା ଇଦ୍ଧିମତୀନନ୍ତି , ପରିସାସୁ ଵିନାଯକୋ।

‘‘ପରିଚିଣ୍ଣୋ ମଯା ସତ୍ଥା, କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନଂ;

ଓହିତୋ ଗରୁକୋ ଭାରୋ, ଭଵନେତ୍ତିସମୂହତା।

‘‘ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ ପବ୍ବଜିତା, ଅଗାରସ୍ମାନଗାରିଯଂ;

ସୋ ମେ ଅତ୍ଥୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ, ସବ୍ବସଂଯୋଜନକ୍ଖଯୋ।

‘‘କିଲେସା ଝାପିତା ମଯ୍ହଂ…ପେ… କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ’’ନ୍ତି।

ଅଯଂ ପନ ଥେରୀ ଯଦା ଭଗଵା ସାଵତ୍ଥିନଗରଦ୍ଵାରେ ଯମକପାଟିହାରିଯଂ କାତୁଂ କଣ୍ଡମ୍ବରୁକ୍ଖମୂଲଂ ଉପଗଞ୍ଛି, ତଦା ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଵନ୍ଦିତ୍ଵା ଏଵମାହ – ‘‘ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ପାଟିହାରିଯଂ କରିସ୍ସାମି, ଯଦି ଭଗଵା ଅନୁଜାନାତୀ’’ତି ସୀହନାଦଂ ନଦି। ସତ୍ଥା ଇଦଂ କାରଣଂ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଂ କତ୍ଵା ଜେତଵନମହାଵିହାରେ ଅରିଯଗଣମଜ୍ଝେ ନିସିନ୍ନୋ ପଟିପାଟିଯା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଠାନନ୍ତରେ ଠପେନ୍ତୋ ଇମଂ ଥେରିଂ ଇଦ୍ଧିମନ୍ତୀନଂ ଅଗ୍ଗଟ୍ଠାନେ ଠପେସି। ସା ଝାନସୁଖେନ ଫଲସୁଖେନ ନିବ୍ବାନସୁଖେନ ଚ ଵୀତିନାମେନ୍ତୀ ଏକଦିଵସଂ କାମାନଂ ଆଦୀନଵଂ ଓକାରଂ ସଂକିଲେସଞ୍ଚ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖମାନା ଗଙ୍ଗାତୀରିଯତ୍ଥେରସ୍ସ ମାତୁଯା ଧୀତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ସପତ୍ତିଵାସଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ସଂଵେଗଜାତାଯ ଵୁତ୍ତଗାଥା ପଚ୍ଚନୁଭାସନ୍ତୀ –

୨୨୪।

‘‘ଉଭୋ ମାତା ଚ ଧୀତା ଚ, ମଯଂ ଆସୁଂ ସପତ୍ତିଯୋ;

ତସ୍ସା ମେ ଅହୁ ସଂଵେଗୋ, ଅବ୍ଭୁତୋ ଲୋମହଂସନୋ।

୨୨୫।

‘‘ଧିରତ୍ଥୁ କାମା ଅସୁଚୀ, ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧା ବହୁକଣ୍ଟକା;

ଯତ୍ଥ ମାତା ଚ ଧୀତା ଚ, ସଭରିଯା ମଯଂ ଅହୁଂ।

୨୨୬।

‘‘କାମେସ୍ଵାଦୀନଵଂ ଦିସ୍ଵା, ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଦଟ୍ଠୁ ଖେମତୋ;

ସା ପବ୍ବଜିଂ ରାଜଗହେ, ଅଗାରସ୍ମାନଗାରିୟ’’ନ୍ତି। –

ଇମା ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ଉଭୋ ମାତା ଚ ଧୀତା ଚ, ମୟଂ ଆସୁଂ ସପତ୍ତିୟୋତି ମାତା ଚ ଧୀତା ଚାତି ଉଭୋ ମୟଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସପତ୍ତିୟୋ ଅହୁମ୍ହା।

ସାୱତ୍ଥିୟଂ କିର ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ୱାଣିଜସ୍ସ ଭରିୟାୟ ପଠମସୱେଲାୟଂ କୁଚ୍ଛିୟଂ ଗବ୍ଭୋ ସଣ୍ଠାସି, ସା ତଂ ନ ଅଞ୍ଞାସି। ୱାଣିଜୋ ୱିଭାତାୟ ରତ୍ତିୟା ସକଟେସୁ ଭଣ୍ଡଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ରାଜଗହଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଗତୋ। ତସ୍ସା ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ ଗବ୍ଭୋ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ପରିପାକଂ ଅଗମାସି। ଅଥ ନଂ ସସ୍ସୁ ଏୱମାହ – ‘‘ମମ ପୁତ୍ତୋ ଚିରପ୍ପୱୁତ୍ଥୋ ତ୍ୱଞ୍ଚ ଗବ୍ଭିନୀ, ପାପକଂ ତୟା କତ’’ନ୍ତି। ସା ‘‘ତୱ ପୁତ୍ତତୋ ଅଞ୍ଞଂ ପୁରିସଂ ନ ଜାନାମୀ’’ତି ଆହ। ତଂ ସୁତ୍ୱାପି ସସ୍ସୁ ଅସଦ୍ଦହନ୍ତୀ ତଂ ଘରତୋ ନିକ୍କଡ୍ଢି। ସା ସାମିକଂ ଗୱେସନ୍ତୀ ଅନୁକ୍କମେନ ରାଜଗହଂ ସମ୍ପତ୍ତା। ତାୱଦେୱ ଚସ୍ସା କମ୍ମଜୱାତେସୁ ଚଲନ୍ତେସୁ ମଗ୍ଗସମୀପେ ଅଞ୍ଞତରଂ ସାଲଂ ପୱିସ୍ସାୟ ଗବ୍ଭୱୁଟ୍ଠାନଂ ଅହୋସି। ସା ସୁୱଣ୍ଣବିମ୍ବସଦିସଂ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାୟିତ୍ୱା ଅନାଥସାଲାୟଂ ସୟାପେତ୍ୱା ଉଦକକିଚ୍ଚତ୍ଥଂ ବହି ନିକ୍ଖନ୍ତା। ଅଥଞ୍ଞତରୋ ଅପୁତ୍ତକୋ ସତ୍ଥୱାହୋ ତେନ ମଗ୍ଗେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ‘‘ଅସ୍ସାମିକାୟ ଦାରକୋ, ମମ ପୁତ୍ତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ତଂ ଧାତିୟା ହତ୍ଥେ ଅଦାସି। ଅଥସ୍ସ ମାତା ଉଦକକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ଉଦକଂ ଗହେତ୍ୱା ପଟିନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ ସୋକାଭିଭୂତା ପରିଦେୱିତ୍ୱା ରାଜଗହଂ ଅପ୍ପୱିସିତ୍ୱାୱ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜି। ତଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ଚୋରଜେଟ୍ଠକୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଦିସ୍ୱା ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ପଜାପତିଂ ଅକାସି। ସା ତସ୍ସ ଗେହେ ୱସନ୍ତୀ ଏକଂ ଧୀତରଂ ୱିଜାୟି। ଅଥ ସା ଏକଦିୱସଂ ଧୀତରଂ ଗହେତ୍ୱା ଠିତା ସାମିକେନ ଭଣ୍ଡିତ୍ୱା ଧୀତରଂ ମଞ୍ଚକେ ଖିପି। ଦାରିକାୟ ସୀସଂ ଥୋକଂ ଭିନ୍ଦି। ତତୋ ସାପି ସାମିକଂ ଭାୟିତ୍ୱା ରାଜଗହମେୱ ପଚ୍ଚାଗନ୍ତ୍ୱା ସେରିୱିଚାରେନ ୱିଚରତି। ତସ୍ସା ପୁତ୍ତୋ ପଠମୟୋବ୍ବନେ ଠିତୋ ‘‘ମାତା’’ତି ଅଜାନନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ପଜାପତିଂ ଅକାସି। ଅପରଭାଗେ ତଂ ଚୋରଜେଟ୍ଠକଧୀତରଂ ଭଗିନିଭାୱଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ୱିୱାହଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗେହଂ ଆନେସି। ଏୱଂ ସୋ ଅତ୍ତନୋ ମାତରଂ ଭଗିନିଞ୍ଚ ପଜାପତୀ କତ୍ୱା ୱାସେସି। ତେନ ତା ଉଭୋପି ସପତ୍ତିୱାସଂ ୱସିଂସୁ। ଅଥେକଦିୱସଂ ମାତା ଧୀତୁ କେସୱଟ୍ଟିଂ ମୋଚେତ୍ୱା ଊକଂ ଓଲୋକେନ୍ତୀ ସୀସେ ୱଣଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅପ୍ପେୱନାମାୟଂ ମମ ଧୀତା ଭୱେୟ୍ୟା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ସଂୱେଗଜାତା ହୁତ୍ୱା ରାଜଗହେ ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସୟଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା କତପୁବ୍ବକିଚ୍ଚା ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠହି। ପରିନିବ୍ବାନସମୟେ ସା ଝାନସୁଖେନ ଫଲସୁଖେନ ନିବ୍ବାନସୁଖେନ ଚ ୱୀତିନାମେନ୍ତୀ ଇମା ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ଅସୁଚୀତି କିଲେସାସୁଚିପଗ୍ଘରଣେନ ଅସୁଚୀ। ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧାତି ୱିସଗନ୍ଧୱାୟନେନ ପୂତିଗନ୍ଧା। ବହୁକଣ୍ଟକାତି ୱିସୂୟିକପ୍ପୱତ୍ତିୟା ସୁଚରିତୱିନିୱିଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ ବହୁୱିଧକିଲେସକଣ୍ଟକା। ତଥା ହି ତେ ସତ୍ତିସୂଲୂପମା କାମାତି ୱୁତ୍ତା। ୟତ୍ଥାତି ୟେସୁ କାମେସୁ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବେସୁ। ସଭରିୟାତି ସମାନଭରିୟା, ସପତ୍ତିୟୋତି ଅତ୍ଥୋ।

୨୨୭।

‘‘ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଜାନାମି, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଂ ୱିସୋଧିତଂ;

ଚେତୋପରିଚ୍ଚଞାଣଞ୍ଚ, ସୋତଧାତୁ ୱିସୋଧିତା।

୨୨୮।

‘‘ଇଦ୍ଧୀପି ମେ ସଚ୍ଛିକତା, ପତ୍ତୋ ମେ ଆସୱକ୍ଖୟୋ;

ଛଳଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତା, କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନଂ’’।

‘‘ପୁବ୍ବେନିୱାସ’’ନ୍ତିଆଦିକା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅତ୍ତନୋ ଅଧିଗତୱିସେସଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପୀତିସୋମନସ୍ସଜାତାୟ ଥେରିୟା ୱୁତ୍ତା। ତତ୍ଥ ଚେତୋପରିଚ୍ଚଞାଣନ୍ତି ଚେତୋପରିୟଞାଣଂ, ସଚ୍ଛିକତଂ, ପତ୍ତନ୍ତି ୱା ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୨୨୯।

‘‘ଇଦ୍ଧିଯା ଅଭିନିମ୍ମିତ୍ୱା, ଚତୁରସ୍ସଂ ରଥଂ ଅହଂ;

ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପାଦେ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା, ଲୋକନାଥସ୍ସ ତାଦିନୋ’’ତି। –

ଅଯଂ ଗାଥା ଯଦା ଭଗୱା ଯମକପାଟିହାରିଯଂ କାତୁଂ କଣ୍ଡମ୍ବରୁକ୍ଖମୂଲଂ ଉପସଙ୍କମି, ତଦା ଅଯଂ ଥେରୀ ଏୱରୂପଂ ରଥଂ ନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱା ‘‘ଅହଂ ପାଟିହାରିଯଂ କରିସ୍ସାମି ତିତ୍ଥିଯମଦନିମ୍ମଥନାଯ, ଅନୁଜାନାଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ଅଟ୍ଠାସି, ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତା। ତତ୍ଥ ଇଦ୍ଧିଯା ଅଭିନିମ୍ମିତ୍ୱା, ଚତୁରସ୍ସଂ ରଥଂ ଅହନ୍ତି ଚତୂହି ଅସ୍ସେହି ଯୋଜିତଂ ରଥଂ ଇଦ୍ଧିଯା ଅଭିନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ପାଦେ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସିନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

୨୩୦।

‘‘ସୁପୁପ୍ଫିତଗ୍ଗଂ ଉପଗମ୍ମ ପାଦପଂ, ଏକା ତୁୱଂ ତିଟ୍ଠସି ସାଲମୂଲେ;

ନ ଚାପି ତେ ଦୁତିଯୋ ଅତ୍ଥି କୋଚି, ବାଲେ ନ ତ୍ୱଂ ଭାଯସି ଧୁତ୍ତକାନଂ’’।

ତତ୍ଥ ସୁପୁପ୍ଫିତଗ୍ଗନ୍ତି ସୁଟ୍ଠୁ ପୁପ୍ଫିତଅଗ୍ଗଂ, ଅଗ୍ଗତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସଙ୍କଫାଲିପୁଲ୍ଲନ୍ତୀ ଅତ୍ଥୋ। ପାଦପନ୍ତି ରୁକ୍ଖଂ, ଇଧ ପନ ସାଲରୁକ୍ଖୋ ଅଧିପ୍ପେତୋ। ଏକା ତୁୱନ୍ତି ଏକିକା ତ୍ୱଂ ଇଧ ତିଟ୍ଠସି। ନ ଚାପି ତେ ଦୁତିଯୋ ଅତ୍ଥି କୋଚୀତି ତୱ ସହାଯଭୂତୋ ଆରକ୍ଖକୋ କୋଚିପି ନତ୍ଥି, ରୂପସମ୍ପତ୍ତିଯା ୱା ତୁଯ୍ହଂ ଦୁତିଯୋ କୋଚିପି ନତ୍ଥି, ଅସଦିସରୂପା ଏକିକାୱ ଇମସ୍ମିଂ ଜନୱିୱିତ୍ତେ ଠାନେ ତିଟ୍ଠସି। ବାଲେ ନ ତ୍ୱଂ ଭାଯସି ଧୁତ୍ତକାନନ୍ତି ତରୁଣିକେ ତ୍ୱଂ ଧୁତ୍ତପୁରିସାନଂ କଥଂ ନ ଭାଯସି, ସକିଞ୍ଚନକାରିନୋ ଧୁତ୍ତାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଇମଂ କିର ଗାଥଂ ମାରୋ ଏକଦିୱସଂ ଥେରିଂ ସୁପୁପ୍ଫିତେ ସାଲୱନେ ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସିନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱିୱେକତୋ ୱିଚ୍ଛିନ୍ଦିତୁକାମୋ ୱୀମଂସନ୍ତୋ ଆହ। ଅଥ ନଂ ଥେରୀ ସନ୍ତଜ୍ଜେନ୍ତୀ ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱୱସେନ –

୨୩୧।

‘‘ସତଂ ସହସ୍ସାନିପି ଧୁତ୍ତକାନଂ, ସମାଗତା ଏଦିସକା ଭୱେଯ୍ୟୁଂ;

ଲୋମଂ ନ ଇଞ୍ଜେ ନପି ସମ୍ପୱେଧେ, କିଂ ମେ ତୁୱଂ ମାର କରିସ୍ସସେକୋ।

୨୩୨।

‘‘ଏସା ଅନ୍ତରଧାଯାମି, କୁଚ୍ଛିଂ ୱା ପୱିସାମି ତେ;

ଭମୁକନ୍ତରେ ତିଟ୍ଠାମି, ତିଟ୍ଠନ୍ତିଂ ମଂ ନ ଦକ୍ଖସି।

୨୩୩।

‘‘ଚିତ୍ତମ୍ହି ୱସୀଭୂତାହଂ, ଇଦ୍ଧିପାଦା ସୁଭାୱିତା;

ଛଳଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତା, କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନଂ।

୨୩୪।

‘‘ସତ୍ତିସୂଲୂପମା କାମା, ଖନ୍ଧାସଂ ଅଧିକୁଟ୍ଟନା;

ଯଂ ତ୍ୱଂ କାମରତିଂ ବ୍ରୂସି, ଅରତୀ ଦାନି ସା ମମ।

୨୩୫।

‘‘ସଙ୍ଖଞ୍ଚ ୱିହତା ନନ୍ଦୀ, ତମୋଖନ୍ଧୋ ପଦାଲିତୋ;

ଏୱଂ ଜାନାହି ପାପିମ, ନିହତୋ ତ୍ୱମସି ଅନ୍ତକା’’ତି। –

ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ସତଂ ସହସ୍ସାନିପି ଧୁତ୍ତକାନଂ, ସମାଗତା ଏଦିସକା ଭୱେୟ୍ୟୁନ୍ତି ଯାଦିସକୋ ତ୍ୱଂ ଏଦିସକା ଏୱରୂପା ଅନେକସତସହସ୍ସମତ୍ତାପି ଧୁତ୍ତକା ସମାଗତା ଯଦି ଭୱେୟ୍ୟୁଂ। ଲୋମଂ ନ ଇଞ୍ଜେ ନପି ସମ୍ପୱେଧେତି ଲୋମମତ୍ତମ୍ପି ନ ଇଞ୍ଜେୟ୍ୟ ନ ସମ୍ପୱେଧେୟ୍ୟ। କିଂ ମେ ତୁୱଂ ମାର କରିସ୍ସସେକୋତି ମାର, ତ୍ୱଂ ଏକକୋୱ ମୟ୍ହଂ କିଂ କରିସ୍ସସି?

ଇଦାନି ମାରସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ କିଞ୍ଚିପି କାତୁଂ ଅସମତ୍ଥତଂଯେୱ ୱିଭାୱେନ୍ତୀ ‘‘ଏସା ଅନ୍ତରଧାଯାମୀ’’ତି ଗାଥମାହ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ମାର, ଏସାହଂ ତୱ ପୁରତୋ ଠିତାୱ ଅନ୍ତରଧାଯାମି ଅଦସ୍ସନଂ ଗଚ୍ଛାମି, ଅଜାନନ୍ତସ୍ସେୱ ତେ କୁଚ୍ଛିଂ ୱା ପୱିସାମି, ଭମୁକନ୍ତରେ ୱା ତିଟ୍ଠାମି, ଏୱଂ ତିଟ୍ଠନ୍ତିଞ୍ଚ ମଂ ତ୍ୱଂ ନ ପସ୍ସସି।

କସ୍ମାତି ଚେ? ଚିତ୍ତମ୍ହି ୱସୀଭୂତାହଂ, ଇଦ୍ଧିପାଦା ସୁଭାୱିତା, ଅହଂ ଚମ୍ହି ମାର, ମୟ୍ହଂ ଚିତ୍ତଂ ୱସୀଭାୱପ୍ପତ୍ତଂ, ଚତ୍ତାରୋପି ଇଦ୍ଧିପାଦା ମଯା ସୁଟ୍ଠୁ ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା, ତସ୍ମା ଅହଂ ଯଥାୱୁତ୍ତାଯ ଇଦ୍ଧିୱିସଯତାଯ ପହୋମୀତି। ସେସଂ ସଙ୍କଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯତ୍ତା ଉତ୍ତାନମେୱ।

ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଦ୍ୱାଦସନିପାତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧୨। ସୋଳସନିପାତୋ

୧। ପୁଣ୍ଣାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ସୋଳସନିପାତେ ଉଦହାରୀ ଅହଂ ସୀତେତିଆଦିକା ପୁଣ୍ଣାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନନ୍ତୀ ୱିପସ୍ସିସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ କୁଲଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା ହେତୁସମ୍ପନ୍ନତାଯ ସଞ୍ଜାତସଂୱେଗା ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ଲଦ୍ଧପ୍ପସାଦା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲା ତୀଣି ପିଟକାନି ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ବହୁସ୍ସୁତା ଧମ୍ମଧରା ଧମ୍ମକଥିକା ଚ ଅହୋସି। ଯଥା ଚ ୱିପସ୍ସିସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସାସନେ, ଏୱଂ ସିଖିସ୍ସ ୱେସ୍ସଭୁସ୍ସ କକୁସନ୍ଧସ୍ସ କୋଣାଗମନସ୍ସ କସ୍ସପସ୍ସ ଚ ଭଗୱତୋ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନା ବହୁସ୍ସୁତା ଧମ୍ମଧରା ଧମ୍ମକଥିକା ଚ ଅହୋସି। ମାନଧାତୁକତ୍ତା ପନ କିଲେସେ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦିତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ମାନୋପନିସ୍ସଯୱସେନ କମ୍ମସ୍ସ କତତ୍ତା ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ସେଟ୍ଠିନୋ ଘରଦାସିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତି, ପୁଣ୍ଣାତିସ୍ସା ନାମଂ ଅହୋସି। ସା ସୀହନାଦସୁତ୍ତନ୍ତଦେସନାଯ (ମ। ନି। ୧।୧୪୬ ଆଦଯୋ) ସୋତାପନ୍ନା ହୁତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଉଦକସୁଦ୍ଧିକଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଦମେତ୍ୱା ସେଟ୍ଠିନା ସମ୍ମାନିତା ହୁତ୍ୱା ତେନ ଭୁଜିସ୍ସଭାୱଂ ପାପିତା ତଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅନୁଜାନାପେତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନାଯ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୀ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଅପଦାନେ (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୪। ୧୮୪-୨୦୩) –

‘‘ୱିପସ୍ସିନୋ ଭଗୱତୋ, ସିଖିନୋ ୱେସ୍ସଭୁସ୍ସ ଚ;

କକୁସନ୍ଧସ୍ସ ମୁନିନୋ, କୋଣାଗମନତାଦିନୋ।

‘‘କସ୍ସପସ୍ସ ଚ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ, ପବ୍ବଜିତ୍ୱାନ ସାସନେ;

ଭିକ୍ଖୁନୀ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନା, ନିପକା ସଂୱୁତିନ୍ଦ୍ରିଯା।

‘‘ବହୁସ୍ସୁତା ଧମ୍ମଧରା, ଧମ୍ମତ୍ଥପଟିପୁଚ୍ଛିକା;

ଉଗ୍ଗହେତା ଚ ଧମ୍ମାନଂ, ସୋତା ପଯିରୁପାସିତା।

‘‘ଦେସେନ୍ତୀ ଜନମଜ୍ଝେହଂ, ଅହୋସିଂ ଜିନସାସନେ;

ବାହୁସଚ୍ଚେନ ତେନାହଂ, ପେସଲା ଅଭିମଞ୍ଞିସଂ।

‘‘ପଚ୍ଛିମେ ଚ ଭୱେ ଦାନି, ସାୱତ୍ଥିଯଂ ପୁରୁତ୍ତମେ;

ଅନାଥପିଣ୍ଡିନୋ ଗେହେ, ଜାତାହଂ କୁମ୍ଭଦାସିଯା।

‘‘ଗତା ଉଦକହାରିଯଂ, ସୋତ୍ଥିଯଂ ଦିଜମଦ୍ଦସଂ;

ସୀତଟ୍ଟଂ ତୋଯମଜ୍ଝମ୍ହି, ତଂ ଦିସ୍ୱା ଇଦମବ୍ରୱିଂ।

‘‘ଉଦହାରୀ ଅହଂ ସୀତେ, ସଦା ଉଦକମୋତରିଂ;

ଅଯ୍ୟାନଂ ଦଣ୍ଡଭଯଭୀତା, ୱାଚାଦୋସଭଯଟ୍ଟିତା।

‘‘କସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣ ତ୍ୱଂ ଭୀତୋ, ସଦା ଉଦକମୋତରି;

ୱେଧମାନେହି ଗତ୍ତେହି, ସୀତଂ ୱେଦଯସେ ଭୁସଂ।

‘‘ଜାନନ୍ତୀ ୱତ ମଂ ଭୋତି, ପୁଣ୍ଣିକେ ପରିପୁଚ୍ଛସି;

କରୋନ୍ତଂ କୁସଲଂ କମ୍ମଂ, ରୁନ୍ଧନ୍ତଂ କତପାପକଂ।

‘‘ଯୋ ଚ ୱୁଡ୍ଢୋ ଦହରୋ ୱା, ପାପକମ୍ମଂ ପକୁବ୍ବତି;

ଦକାଭିସେଚନା ସୋପି, ପାପକମ୍ମା ପମୁଚ୍ଚତି।

‘‘ଉତ୍ତରନ୍ତସ୍ସ ଅକ୍ଖାସିଂ, ଧମ୍ମତ୍ଥସଂହିତଂ ପଦଂ;

ତଞ୍ଚ ସୁତ୍ୱା ସ ସଂୱିଗ୍ଗୋ, ପବ୍ବଜିତ୍ୱାରହା ଅହୁ।

‘‘ପୂରେନ୍ତୀ ଊନକସତଂ, ଜାତା ଦାସିକୁଲେ ଯତୋ;

ତତୋ ପୁଣ୍ଣାତି ନାମଂ ମେ, ଭୁଜିସ୍ସଂ ମଂ ଅକଂସୁ ତେ।

‘‘ସେଟ୍ଠିଂ ତତୋନୁଜାନେତ୍ୱା, ପବ୍ବଜିଂ ଅନଗାରିଯଂ;

ନ ଚିରେନେୱ କାଲେନ, ଅରହତ୍ତମପାପୁଣିଂ।

‘‘ଇଦ୍ଧୀସୁ ଚ ୱସୀ ହୋମି, ଦିବ୍ବାଯ ସୋତଧାତୁଯା;

ଚେତୋପରିଯଞାଣସ୍ସ, ୱସୀ ହୋମି ମହାମୁନେ।

‘‘ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଜାନାମି, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ ୱିସୋଧିତଂ;

ସବ୍ବାସୱପରିକ୍ଖୀଣା, ନତ୍ଥି ଦାନି ପୁନବ୍ଭୱୋ।

‘‘ଅତ୍ଥଧମ୍ମନିରୁତ୍ତୀସୁ, ପଟିଭାନେ ତଥେୱ ଚ;

ଞାଣଂ ମେ ୱିମଲଂ ସୁଦ୍ଧଂ, ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠସ୍ସ ୱାହସା।

‘‘ଭାୱନାଯ ମହାପଞ୍ଞା, ସୁତେନେୱ ସୁତାୱିନୀ;

ମାନେନ ନୀଚକୁଲଜା, ନ ହି କମ୍ମଂ ୱିନସ୍ସତି।

‘‘କିଲେସା ଝାପିତା ମଯ୍ହଂ…ପେ… କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ’’ନ୍ତି।

ଅରହତ୍ତଂ ପନ ପତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଉଦାନୱସେନ –

୨୩୬।

‘‘ଉଦହାରୀ ଅହଂ ସୀତେ, ସଦା ଉଦକମୋତରିଂ;

ଅଯ୍ୟାନଂ ଦଣ୍ଡଭଯଭୀତା, ୱାଚାଦୋସଭଯଟ୍ଟିତା।

២៣៧।

‘‘କସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣ ତ୍ୱଂ ଭୀତୋ, ସଦା ଉଦକମୋତରି;

ୱେଧମାନେହି ଗତ୍ତେହି, ସୀତଂ ୱେଦୟସେ ଭୁସଂ।

୨୩୮।

‘‘ଜାନନ୍ତୀ ୱତ ମଂ ଭୋତି, ପୁଣ୍ଣିକେ ପରିପୁଚ୍ଛସି;

କରୋନ୍ତଂ କୁସଲଂ କମ୍ମଂ, ରୁନ୍ଧନ୍ତଂ କତପାପକଂ।

୨୩୯।

‘‘ୟୋ ଚ ୱୁଡ୍ଢୋ ଦହରୋ ୱା, ପାପକମ୍ମଂ ପକୁବ୍ବତି;

ଦକାଭିସେଚନା ସୋପି, ପାପକମ୍ମା ପମୁଚ୍ଚତି।

୨୪୦।

‘‘କୋ ନୁ ତେ ଇଦମକ୍ଖାସି, ଅଜାନନ୍ତସ୍ସ ଅଜାନକୋ;

‘ଦକାଭିସେଚନା ନାମ, ପାପକମ୍ମା ପମୁଚ୍ଚତି’।

୨୪୧।

‘‘ସଗ୍ଗଂ ନୂନ ଗମିସ୍ସନ୍ତି, ସବ୍ବେ ମଣ୍ଡୂକକଚ୍ଛପା;

ନାଗା ଚ ସୁସୁମାରା ଚ, ୟେ ଚଞ୍ଞେ ଉଦକେ ଚରା।

୨୪୨।

‘‘ଓରବ୍ଭିକା ସୂକରିକା, ମଚ୍ଛିକା ମିଗବନ୍ଧକା;

ଚୋରା ଚ ୱଜ୍ଝଘାତା ଚ, ୟେ ଚଞ୍ଞେ ପାପକମ୍ମିନୋ;

ଦକାଭିସେଚନା ତେପି, ପାପକମ୍ମା ପମୁଚ୍ଚରେ।

୨୪୩।

‘‘ସଚେ ଇମା ନଦିୟୋ ତେ, ପାପଂ ପୁବ୍ବେ କତଂ ୱହୁଂ;

ପୁଞ୍ଞମ୍ପି ମା ୱହେୟ୍ୟୁଂ ତେ, ତେନ ତ୍ୱଂ ପରିବାହିରୋ।

୨୪୪।

‘‘ଯସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣ ତ୍ୱଂ ଭୀତୋ, ସଦା ଉଦକମୋତରି;

ତମେୱ ବ୍ରହ୍ମେ ମାକାସି, ମା ତେ ସୀତଂ ଛୱିଂ ହନେ।

୨୪୫।

‘‘କୁମ୍ମଗ୍ଗପଟିପନ୍ନଂ ମଂ, ଅରିଯମଗ୍ଗଂ ସମାନଯି;

ଦକାଭିସେଚନା ଭୋତି, ଇମଂ ସାଟଂ ଦଦାମି ତେ।

୨୪୬।

‘‘ତୁଯ୍ହେୱ ସାଟକୋ ହୋତୁ, ନାହମିଚ୍ଛାମି ସାଟକଂ;

ସଚେ ଭାଯସି ଦୁକ୍ଖସ୍ସ, ସଚେ ତେ ଦୁକ୍ଖମପ୍ପିଯଂ।

୨୪୭।

‘‘ମାକାସି ପାପକଂ କମ୍ମଂ, ଆୱି ୱା ଯଦି ୱା ରହୋ;

ସଚେ ଚ ପାପକଂ କମ୍ମଂ, କରିସ୍ସସି କରୋସି ୱା।

୨୪୮।

‘‘ନ ତେ ଦୁକ୍ଖା ପମୁତ୍ତ୍ୟତ୍ଥି, ଉପେଚ୍ଚାପି ପଲାଯତୋ;

ସଚେ ଭାଯସି ଦୁକ୍ଖସ୍ସ, ସଚେ ତେ ଦୁକ୍ଖମପ୍ପିଯଂ।

୨୪୯।

‘‘ଉପେହି ସରଣଂ ବୁଦ୍ଧଂ, ଧମ୍ମଂ ସଙ୍ଘଞ୍ଚ ତାଦିନଂ;

ସମାଦିଯାହି ସୀଲାନି, ତଂ ତେ ଅତ୍ଥାଯ ହେହିତି।

୨୫୦।

‘‘ଉପେମି ସରଣଂ ବୁଦ୍ଧଂ, ଧମ୍ମଂ ସଙ୍ଘଞ୍ଚ ତାଦିନଂ;

ସମାଦିଯାମି ସୀଲାନି, ତଂ ମେ ଅତ୍ଥାଯ ହେହିତି।

୨୫୧।

‘‘ବ୍ରହ୍ମବନ୍ଧୁ ପୁରେ ଆସିଂ, ଅଜ୍ଜମ୍ହି ସଚ୍ଚବ୍ରାହ୍ମଣୋ;

ତେୱିଜ୍ଜୋ ୱେଦସମ୍ପନ୍ନୋ, ସୋତ୍ତିଯୋ ଚମ୍ହି ନ୍ହାତକୋ’’ତି। –

ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ଉଦହାରୀତି ଘଟେନ ଉଦକଂ ୱାହିକା। ସୀତେ ତଦା ଉଦକମୋତରିନ୍ତି ସୀତକାଲେପି ସବ୍ବଦା ରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ ଉଦକଂ ଓତରିଂ। ଯଦା ଯଦା ଅୟ୍ୟକାନଂ ଉଦକେନ ଅତ୍ଥୋ, ତଦା ତଦା ଉଦକଂ ପାୱିସିଂ, ଉଦକମୋତରିତ୍ୱା ଉଦକଂ ଉପନେସିନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଅୟ୍ୟାନଂ ଦଣ୍ଡଭୟଭୀତାତି ଅୟ୍ୟକାନଂ ଦଣ୍ଡଭୟେନ ଭୀତା। ୱାଚାଦୋସଭୟଟ୍ଟିତାତି ୱଚୀଦଣ୍ଡଭୟେନ ଚେୱ ଦୋସଭୟେନ ଚ ଅଟ୍ଟିତା ପୀଠଇତା, ସୀତେପି ଉଦକମୋତରିନ୍ତି ଯୋଜନା।

ଅଥେକଦିୱସଂ ପୁଣ୍ଣା ଦାସୀ ଘଟେନ ଉଦକଂ ଆନେତୁଂ ଉଦକତିତ୍ଥଂ ଗତା। ତତ୍ଥ ଅଦ୍ଦସ ଅଞ୍ଞତରଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଉଦକସୁଦ୍ଧିକଂ ହିମପାତସମୟେ ମହତି ସୀତେ ୱତ୍ତମାନେ ପାତୋୱ ଉଦକଂ ଓତରିତ୍ୱା ସସୀସଂ ନିମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ମନ୍ତେ ଜପିତ୍ୱା ଉଦକତୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅଲ୍ଲୱତ୍ଥଂ ଅଲ୍ଲକେସଂ ପୱେଧନ୍ତଂ ଦନ୍ତୱୀଣଂ ୱାଦୟମାନଂ। ତଂ ଦିସ୍ୱା କରୁଣାୟ ସଞ୍ଚୋଦିତମାନସା ତତୋ ନଂ ଦିଟ୍ଠିଗତା ୱିୱେଚେତୁକାମା ''କସ୍ସ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତ୍ୱଂ ଭୀତୋ''ତି ଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ କସ୍ସ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତ୍ୱଂ କୁତୋ ଚ ନାମ ଭୟହେତୁତୋ ଭୀତୋ ହୁତ୍ୱା ସଦାଉଦକମୋତରି ସବ୍ବକାଲଂ ସାୟଂ ପାତଂ ଉଦକଂ ଓତରି। ଓତରିତ୍ୱା ଚ ୱେଧମାନେହି କମ୍ପମାନେହି ଗତ୍ତେହି ସରୀରାୱୟୱେହି ସୀତଂ ୱେଦୟସେ ଭୁସଂ ସୀତଦୁକ୍ଖଂ ଅତିୱିୟ ଦୁସ୍ସହଂ ପଟିସଂୱେଦୟସି ପଚ୍ଚନୁଭୱସି।

ଜାନନ୍ତୀ ୱତ ମଂ ଭୋତୀତି, ଭୋତି ପୁଣ୍ଣିକେ, ତ୍ୱଂ ତଂ ଉପଚିତଂ ପାପକମ୍ମଂ ରୁନ୍ଧନ୍ତଂ ନିୱାରଣସମତ୍ଥଂ କୁସଲଂ କମ୍ମଂ ଇମିନା ଉଦକୋରୋହନେନ କରୋନ୍ତଂ ମଂ ଜାନନ୍ତୀ ୱତ ପରିପୁଚ୍ଛସି।

ନନୁ ଅୟମତ୍ଥୋ ଲୋକେ ପାକଟୋ ଏୱ। କଥାପି ମୟଂ ତୁୟ୍ହଂ ୱଦାମାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ଯୋ ଚ ୱୁଡ୍ଢୋ''ତି ଗାଥମାହ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ୱୁଡ୍ଢୋ ୱା ଦହରୋ ୱା ମଜ୍ଝିମୋ ୱା ଯୋ କୋଚି ହିଂସାଦିଭେଦଂ ପାପକମ୍ମଂପକୁବ୍ବତି ଅତିୱିୟ କରୋତି, ସୋପି ଭୁସଂ ପାପକମ୍ମନିରତୋ ଦକାଭିସେଚନା ସିନାନେନ ତତୋ ପାପକମ୍ମା ପମୁଚ୍ଚତି ଅଚ୍ଚନ୍ତମେୱ ୱିମୁଚ୍ଚତୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ପୁଣ୍ଣିକା ତସ୍ସ ପଟିୱଚନଂ ଦେନ୍ତୀ ''କୋ ନୁ ତେ''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ କୋ ନୁ ତେ ଇଦମକ୍ଖାସି, ଅଜାନନ୍ତସ୍ସଅଜାନକୋତି କମ୍ମୱିପାକଂ ଅଜାନନ୍ତସ୍ସ ତେ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ କମ୍ମୱିପାକଂ ଅଜାନତୋ ଅଜାନକୋ ଅୱିଦ୍ଦସୁ ବାଲୋ ଉଦକାଭିସେଚନହେତୁ ପାପକମ୍ମତୋ ପମୁଚ୍ଚତୀତି, ଇଦଂ ଅତ୍ଥଜାତଂ କୋ ନୁ ନାମ ଅକ୍ଖାସି, ନ ସୋ ସଦ୍ଧେୟ୍ୟୱଚନୋ, ନାପି ଚେତଂ ଯୁତ୍ତନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

ଇଦାନିସ୍ସ ତମେୱ ଯୁତ୍ତିଅଭାୱଂ ୱିଭାୱେନ୍ତୀ ''ସଗ୍ଗଂ ନୂନ ଗମିସ୍ସନ୍ତୀ''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ନାଗାତି ୱିଜ୍ଝସା। ସୁସୁମାରାତି କୁମ୍ଭୀଲା। ଯେ ଚଞ୍ଞେ ଉଦକେ ଚରାତି ଯେ ଚଞ୍ଞେପି ୱାରିଗୋଚରା ମଚ୍ଛମକରନନ୍ଦିୟାୱତ୍ତାଦୟୋ ଚ, ତେପି ସଗ୍ଗଂ ନୂନ ଗମିସ୍ସନ୍ତି ଦେୱଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି ମଞ୍ଞେ, ଉଦକାଭିସେଚନା ପାପକମ୍ମତୋ ମୁତ୍ତି ହୋତି ଚେତି ଅତ୍ଥୋ।

ଓରବ୍ଭିକାତି ଉରବ୍ଭଘାତକା। ସୂକରିକାତି ସୂକରଘାତକା। ମଚ୍ଛିକାତି କେୱଟ୍ଟା। ମିଗବନ୍ଧକାତି ମାଗୱିକା। ୱଜ୍ଝଘାତାତି ୱଜ୍ଝଘାତକମ୍ମେ ନିଯୁତ୍ତା।

ପୁଞ୍ଞମ୍ପି ମା ୱହେୟ୍ୟୁନ୍ତି ଇମା ଅଚିରୱତିଆଦୟୋ ନଦିୟୋ ଯଥା ତୟା ପୁବ୍ବେ କତଂ ପାପଂ ତତ୍ଥ ଉଦକାଭିସେଚନେନ ସଚେ ୱହୁଂ ନୀହରେୟ୍ୟୁଂ, ତଥା ତୟା କତଂ ପୁଞ୍ଞମ୍ପି ଇମା ନଦିୟୋ ୱହେୟ୍ୟୁଂ ପୱାହେୟ୍ୟୁଂ। ତେନ ତ୍ୱଂପରିବାହିରୋଅସ୍ସ ତଥା ସତି ତେନ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେନ ତ୍ୱଂ ପରିବାହିରୋ ୱିରହିତୋୱ ଭୱେୟ୍ୟାତି ନ ଚେତଂ ଯୁତ୍ତନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଯଥା ୱା ଉଦକେନ ଉଦକୋରୋହକସ୍ସ ପୁଞ୍ଞପୱାହନଂ ନ ହୋତି, ଏୱଂ ପାପପୱାହନମ୍ପି ନ ହୋତି ଏୱ। କସ୍ମା? ନ୍ହାନସ୍ସ ପାପହେତୂନଂ ଅପ୍ପଟିପକ୍ଖଭାୱତୋ। ଯୋ ଯଂ ୱିନାସେତି, ସୋ ତସ୍ସ ପଟିପକ୍ଖୋ। ଯଥା ଆଲୋକୋ ଅନ୍ଧକାରସ୍ସ, ୱିଜ୍ଜା ଚ ଅୱିଜ୍ଜାୟ, ନ ଏୱଂ ନ୍ହାନଂ ପାପସ୍ସ। ତସ୍ମା ନିଟ୍ଠମେତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବଂ ''ନ ଉଦକାଭିସେଚନା ପାପତୋ ପରିମୁତ୍ତୀ''ତି। ତେନାହ ଭଗୱା –

''ନ ଉଦକେନ ସୁଚୀ ହୋତି, ବହ୍ୱେତ୍ଥ ନ୍ହାୟତୀ ଜନୋ;

ଯମ୍ହି ସଚ୍ଚଞ୍ଚ ଧମ୍ମୋ ଚ, ସୋ ସୁଚୀ ସୋ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ''ତି। (ଉଦା। ୯; ନେତ୍ତି। ୧୦୪);

ଇଦାନି ଯଦି ପାପଂ ପୱାହେତୁକାମୋସି, ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ପାପଂ ମା କରୋହୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଯସ୍ସ, ବ୍ରାହ୍ମଣା''ତି ଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ତମେୱ ବ୍ରହ୍ମେ ମାକାସୀତି ଯତୋ ପାପତୋ ତ୍ୱଂ ଭୀତୋ, ତମେୱ ପାପଂ ବ୍ରହ୍ମେ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତ୍ୱଂ ମା ଅକାସି। ଉଦକୋରୋହନଂ ପନ ଇଦିସେ ସୀତକାଲେ କେୱଲଂ ସରୀରମେୱ ବାଧତି । ତେନାହ – ''ମା ତେ ସୀତଂ ଛୱିଂ ହନେ''ତି, ଇଦିସେ ସୀତକାଲେ ଉଦକାଭିସେଚନେନ ଜାତସୀତଂ ତୱ ସରୀରଚ୍ଛୱିଂ ମା ହନେୟ୍ୟ ମା ବାଧେସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

କୁମ୍ମଗ୍ଗପଟିପନ୍ନଂ ମନ୍ତି ‘‘ଉଦକାଭିସେଚନେନ ସୁଦ୍ଧି ହୋତୀ’’ତି ଇମଂ କୁମ୍ମଗ୍ଗଂ ମିଚ୍ଛାଗାହଂ ପଟିପନ୍ନଂ ପଗ୍ଗୟ୍ହ ଠିତଂ ମଂ। ଅରିୟମଗ୍ଗଂ ସମାନୟୀତି ‘‘ସବ୍ବପାପସ୍ସ ଅକରଣଂ, କୁସଲସ୍ସ ଉପସମ୍ପଦା’’ତି (ଦୀ। ନି। ୨।୯୦; ଧ। ପ। ୧୮୩; ନେତ୍ତି। ୩୦, ୧୧୬, ୧୨୪; ପେଟକୋ। ୨୯) ଇମଂ ବୁଦ୍ଧାଦୀହି ଅରିୟେହି ଗତମଗ୍ଗଂ ସମାନୟି, ସମ୍ପଦେୱ ଉପନେସି, ତସ୍ମା ଭୋତି ଇମଂ ସାଟକଂ ତୁଟ୍ଠିଦାନଂ ଆଚରିୟଭାଗଂ ତୁୟ୍ହଂ ଦଦାମି, ତଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି ଅତ୍ଥୋ।

ସା ତଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ କଥେତ୍ୱା ସରଣେସୁ ସୀଲେସୁ ଚ ପତିଟ୍ଠାପେତୁଂ ‘‘ତୁୟ୍ହେୱ ସାଟକୋ ହୋତୁ, ନାହମିଚ୍ଛାମି ସାଟକ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ସଚେ ଭାୟସି ଦୁକ୍ଖସ୍ସା’’ତିଆଦିମାହ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯଦି ତୁୱଂ ସକଲାପାୟିକେ ସୁଗତିୟଞ୍ଚ ଅପାସୁକତାଦୋଭଗ୍ଗତାଦିଭେଦା ଦୁକ୍ଖା ଭାୟସି। ଯଦି ତେ ତଂ ଅପ୍ପିୟଂ ନ ଇଟ୍ଠଂ। ଆୱି ୱା ପରେସଂ ପାକଟଭାୱେନ ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ କତ୍ୱା କାୟେନ ୱାଚାୟ ପାଣାତିପାତାଦିୱସେନ ୱା ଯଦି ୱା ରହୋ ଅପାକଟଭାୱେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ କତ୍ୱା ମନୋଦ୍ୱାରେୟେୱ ଅଭିଜ୍ଝାଦିୱସେନ ୱା ଅଣୁମତ୍ତମ୍ପି ପାପକଂ ଲାମକଂ କମ୍ମଂ ମାକାସି ମା କରି। ଅଥ ପନ ତଂ ପାପକମ୍ମଂ ଆୟତିଂ କରିସ୍ସସି, ଏତରହି କରୋସି ୱା, ‘‘ନିରୟାଦୀସୁ ଚତୂସୁ ଅପାୟେସୁ ମନୁସ୍ସେସୁ ଚ ତସ୍ସ ଫଲଭୂତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଇତୋ ଏତ୍ତୋ ୱା ପଲାୟନ୍ତେ ମୟି ନାନୁବନ୍ଧିସ୍ସତୀ’’ତି ଅଧିପ୍ପାୟେନ ଉପେଚ୍ଚ ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ପଲାୟତୋପି ତେ ତତୋ ପାପତୋ ମୁତ୍ତି ମୋକ୍ଖୋ ନତ୍ଥି, ଗତିକାଲାଦିପଚ୍ଚୟନ୍ତରସମୱାୟେ ସତି ୱିପଚ୍ଚତେ ଏୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଉପ୍ପଚ୍ଚା’’ତି ୱା ପାଠୋ, ଉପ୍ପତିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଂ ପାପସ୍ସ ଅକରଣେନ ଦୁକ୍ଖାଭାୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ପୁଞ୍ଞସ୍ସ କରଣେନପି ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ସଚେ ଭାୟସୀ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ତାଦିନନ୍ତି ଦିଟ୍ଠାଦୀସୁ ତାଦିଭାୱପ୍ପତ୍ତଂ। ଯଥା ୱା ପୁରିମକା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ପସ୍ସିତବ୍ବା, ତଥା ପସ୍ସିତବ୍ବତୋ ତାଦି, ତଂ ବୁଦ୍ଧଂ ସରଣଂ ଉପେହୀତି ଯୋଜନା। ଧମ୍ମସଙ୍ଘେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ତାଦୀନଂ ୱରବୁଦ୍ଧାନଂ ଧମ୍ମଂ, ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ଅରିୟପୁଗ୍ଗଲାନଂ ସଙ୍ଘଂ ସମୂହନ୍ତି ଯୋଜନା। ତନ୍ତି ସରଣଗମନଂ ସୀଲାନଂ ସମାଦାନଞ୍ଚ। ହେହିତୀତି ଭୱିସ୍ସତି।

ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସରଣେସୁ ସୀଲେସୁ ଚ ପତିଟ୍ଠାୟ ଅପରଭାଗେ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ପଟିଲଦ୍ଧସଦ୍ଧୋ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଘଟେନ୍ତୋ ୱାୟମନ୍ତୋ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ତେୱିଜ୍ଜୋ ହୁତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଉଦାନେନ୍ତୋ ‘‘ବ୍ରହ୍ମବନ୍ଧୂ’’ତି ଗାଥମାହ।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଅହଂ ପୁବ୍ବେ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ଉପ୍ପତ୍ତିମତ୍ତେନ ବ୍ରହ୍ମବନ୍ଧୁ ନାମାସିଂ। ତଥା ଇରୁବ୍ବେଦାଦୀନଂ ଅଜ୍ଝେନାଦିମତ୍ତେନ ତେୱିଜ୍ଜୋ ୱେଦସମ୍ପନ୍ନୋ ସୋତ୍ତିୟୋ ନ୍ହାତକୋ ଚ ନାମାସିଂ। ଇଦାନି ସବ୍ବସୋ ବାହିତପାପତାୟ ସଚ୍ଚବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପରମତ୍ଥବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ୱିଜ୍ଜତ୍ତୟାଧିଗମେନ ତେୱିଜ୍ଜୋ, ମଗ୍ଗଞ୍ଞାଣସଙ୍ଖାତେନ ୱେଦେନ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ୱେଦସମ୍ପନ୍ନୋ, ନିସ୍ସଟସବ୍ବପାପତାୟ ନ୍ହାତକୋ ଚ ଅମ୍ହୀତି। ଏତ୍ଥ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ୱୁତ୍ତଗାଥାପି ଅତ୍ତନା ୱୁତ୍ତଗାଥାପି ପଚ୍ଛା ଥେରିୟା ପଚ୍ଚେକଂ ଭାସିତାତି ସବ୍ବା ଥେରିୟା ଗାଥା ଏୱ ଜାତାତି।

ପୁଣ୍ଣାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସୋଳସନିପାତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧୩. ୱୀସତିନିପାତୋ

୧. ଅମ୍ବପାଲୀଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ୱୀସତିନିପାତେ କାଳକା ଭମରୱଣ୍ଣସାଦିସାତିଆଦିକା ଅମ୍ବପାଲିଯା ଥେରିଯା ଗାଥା. ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନନ୍ତୀ ସିଖିସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଉପସମ୍ପନ୍ନା ହୁତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁନିସିକ୍ଖାପଦଂ ସମାଦାଯ ୱିହରନ୍ତୀ, ଏକଦିୱସଂ ସମ୍ବହୁଲାହି ଭିକ୍ଖୁନୀହି ସଦ୍ଧିଂ ଚେତିଯଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କରୋନ୍ତୀ ପୁରେତରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତିଯା ଖୀଣାସୱତ୍ଥେରିଯା ଖିପନ୍ତିଯା ସହସା ଖେଳପିଣ୍ଡଂ ଚେତିଯଙ୍ଗଣେ ପତିତଂ, ଖୀଣାସୱତ୍ଥେରିଯା ଅପସ୍ସିତ୍ୱା ଗତାଯ ଅଯଂ ପଚ୍ଛତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ତଂ ଖେଳପିଣ୍ଡଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କା ନାମ ଗଣିକା ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ଖେଳପିଣ୍ଡଂ ପାତେସୀ’’ତି ଅକ୍କୋସି. ସା ଭିକ୍ଖୁନିକାଲେ ସୀଲଂ ରକ୍ଖନ୍ତୀ ଗବ୍ଭୱାସଂ ଜିଗୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଓପପାତିକତ୍ତଭାୱେ ଚିତ୍ତଂ ଠପେସି. ତେନ ଚରିମତ୍ତଭାୱେ ୱେସାଲିଯଂ ରାଜୁଯ୍ୟାନେ ଅମ୍ବରୁକ୍ଖମୂଲେ ଓପପାତିକା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି. ତଂ ଦିସ୍ୱା ଉଯ୍ୟାନପାଲୋ ନଗରଂ ଉପନେସି. ଅମ୍ବରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିବ୍ବତ୍ତାଯ ସା ଅମ୍ବପାଲୀତ୍ୱେୱ ୱୋହରୀଯିତ୍ଥ. ଅଥ ନଂ ଅଭିରୂପଂ ଦସ୍ସନୀଯଂ ପାସାଦିକଂ ୱିଲାସକନ୍ତତାଦିଗୁଣୱିସେସସମୁଦିତଂ ଦିସ୍ୱା ସମ୍ବହୁଲା ରାଜକୁମାରା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ପରିଗ୍ଗହଂ କାତୁକାମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ କଲହଂ ଅକଂସୁ. ତେସଂ କଲହୱୂପସମତ୍ଥଂ ତସ୍ସା କମ୍ମସଞ୍ଚୋଦିତା ୱୋହାରିକା ‘‘ସବ୍ବେସଂ ହୋତୂ’’ତି ଗଣିକାଟ୍ଠାନେ ଠପେସୁଂ. ସା ସତ୍ଥରି ପଟିଲଦ୍ଧସଦ୍ଧା ଅତ୍ତନୋ ଉଯ୍ୟାନେ ୱିହାରଂ କତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ନିଯ୍ୟାଦେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତସ୍ସ ୱିମଲକୋଣ୍ଡଞ୍ଞତ୍ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନାଯ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୀ ଅତ୍ତନୋ ସରୀରସ୍ସ ଜରାଜିଣ୍ଣଭାୱଂ ନିସ୍ସାଯ ସଂୱେଗଜାତା ସଙ୍ଖାରାନଂ ଅନିଚ୍ଚତଂ ୱିଭାୱେନ୍ତୀ –

୨୫୨.

‘‘କାଳକା ଭମରୱଣ୍ଣସାଦିସା, ୱେଲ୍ଲିତଗ୍ଗା ମମ ମୁଦ୍ଧଜା ଅହୁଂ;

ତେ ଜରାଯ ସାଣୱାକସାଦିସା, ସଚ୍ଚୱାଦିୱଚନଂ ଅନଞ୍ଞଥା.

୨୫୩.

‘‘ୱାସିତୋୱ ସୁରଭୀ କରଣ୍ଡକୋ, ପୁପ୍ଫପୂର ମମ ଉତ୍ତମଙ୍ଗଜୋ;

ତଂ ଜରାଯଥ ସଲୋମଗନ୍ଧିକଂ, ସଚ୍ଚୱାଦିୱଚନଂ ଅନଞ୍ଞଥା.

୨୫୪.

‘‘କାନନଂୱ ସହିତଂ ସୁରୋପିତଂ, କୋଚ୍ଛସୂଚିୱିଚିତଗ୍ଗସୋଭିତଂ;

ତଂ ଜରାଯ ୱିରଲଂ ତହିଂ ତହିଂ, ସଚ୍ଚୱାଦିୱଚନଂ ଅନଞ୍ଞଥା.

୨୫୫.

‘‘କଣ୍ହଖନ୍ଧକସୁୱଣ୍ଣମଣ୍ଡିତଂ, ସୋଭତେ ସୁୱେଣୀହିଲଙ୍କତଂ;

ତଂ ଜରାଯ ଖଲିତଂ ସିରଂ କତଂ, ସଚ୍ଚୱାଦିୱଚନଂ ଅନଞ୍ଞଥା.

୨୫୬.

‘‘ଚିତ୍ତକାରସୁକତାୱ ଲେଖିକା, ସୋଭରେ ସୁ ଭମୁକା ପୁରେ ମମ;

ତା ଜରାଯ ୱଲିଭିପ୍ପଲମ୍ଭିତା, ସଚ୍ଚୱାଦିୱଚନଂ ଅନଞ୍ଞଥା।

୨୫୭।

‘‘ଭସ୍ସରା ସୁରୁଚିରା ଯଥା ମଣୀ, ନେତ୍ତହେସୁମଭିନୀଲମାଯତା;

ତେ ଜରାଯଭିହତା ନ ସୋଭରେ, ସଚ୍ଚୱାଦିୱଚନଂ ଅନଞ୍ଞଥା।

୨୫୮।

‘‘ସଣ୍ହତୁଙ୍ଗସଦିସୀ ଚ ନାସିକା, ସୋଭତେ ସୁ ଅଭିଯୋବ୍ବନଂ ପତି;

ସା ଜରାଯ ଉପକୂଲିତା ୱିଯ, ସଚ୍ଚୱାଦିୱଚନଂ ଅନଞ୍ଞଥା।

୨୫୯।

‘‘କଙ୍କଣଂୱ ସୁକତଂ ସୁନିଟ୍ଠିତଂ, ସୋଭରେ ସୁ ମମ କଣ୍ଣପାଳିଯୋ;

ତା ଜରାଯ ୱଲିଭିପ୍ପଲମ୍ଭିତା, ସଚ୍ଚୱାଦିୱଚନଂ ଅନଞ୍ଞଥା।

୨୬୦।

‘‘ପତ୍ତଲୀମକୁଲୱଣ୍ଣସାଦିସା , ସୋଭରେ ସୁ ଦନ୍ତା ପୁରେ ମମ;

ତେ ଜରାଯ ଖଣ୍ଡିତା ଚାସିତା, ସଚ୍ଚୱାଦିୱଚନଂ ଅନଞ୍ଞଥା।

୨୬୧।

‘‘କାନନମ୍ହି ୱନସଣ୍ଡଚାରିନୀ, କୋକିଲାୱ ମଧୁରଂ ନିକୂଜିହଂ;

ତଂ ଜରାଯ ଖଲିତଂ ତହିଂ ତହିଂ, ସଚ୍ଚୱାଦିୱଚନଂ ଅନଞ୍ଞଥା।

୨୬୨।

‘‘ସଣ୍ହକମ୍ବୁରିୱ ସୁପ୍ପମଜ୍ଜିତା, ସୋଭତେ ସୁ ଗୀୱା ପୁରେ ମମ;

ସା ଜରାଯ ଭଗ୍ଗା ୱିନାମିତା, ସଚ୍ଚୱାଦିୱଚନଂ ଅନଞ୍ଞଥା।

୨୬୩।

‘‘ୱଟ୍ଟପଲିଘସଦିସୋପମା ଉଭୋ, ସୋଭରେ ସୁ ବାହା ପୁରେ ମମ;

ତା ଜରାଯ ଯଥା ପାଟଲିବ୍ବଲିତା, ସଚ୍ଚୱାଦିୱଚନଂ ଅନଞ୍ଞଥା।

୨୬୪।

‘‘ସଣ୍ହମୁଦ୍ଦିକସୁୱଣ୍ଣମଣ୍ଡିତା , ସୋଭରେ ସୁ ହତ୍ଥା ପୁରେ ମମ;

ତେ ଜରାଯ ଯଥା ମୂଲମୂଲିକା, ସଚ୍ଚୱାଦିୱଚନଂ ଅନଞ୍ଞଥା।

୨୬୫।

‘‘ପୀନୱଟ୍ଟସହିତୁଗ୍ଗତା ଉଭୋ, ସୋଭରେ ସୁ ଥନକା ପୁରେ ମମ;

ଥେୱିକୀୱ ଲମ୍ବନ୍ତି ନୋଦକା, ସଚ୍ଚୱାଦିୱଚନଂ ଅନଞ୍ଞଥା।

୨୬୬।

‘‘କଞ୍ଚନସ୍ସ ଫଲକଂୱ ସମ୍ମଟ୍ଠଂ, ସୋଭତେ ସୁ କାଯୋ ପୁରେ ମମ;

ସୋ ୱଲୀହି ସୁଖୁମାହି ଓତତୋ, ସଚ୍ଚୱାଦିୱଚନଂ ଅନଞ୍ଞଥା।

୨୬୭।

‘‘ନାଗଭୋଗସଦିସୋପମା ଉଭୋ, ସୋଭରେ ସୁ ଊରୂ ପୁରେ ମମ;

ତେ ଜରାଯ ଯଥା ୱେଳୁନାଳିଯୋ, ସଚ୍ଚୱାଦିୱଚନଂ ଅନଞ୍ଞଥା।

୨୬୮।

‘‘ସଣ୍ହନୂପୁରସୁୱଣ୍ଣମଣ୍ଡିତା, ସୋଭରେ ସୁ ଜଙ୍ଘା ପୁରେ ମମ;

ତା ଜରାଯ ତିଲଦଣ୍ଡକାରିୱ, ସଚ୍ଚୱାଦିୱଚନଂ ଅନଞ୍ଞଥା।

୨୬୯।

‘‘ତୂଲପୁଣ୍ଣସଦିସୋପମା ଉଭୋ, ସୋଭରେ ସୁ ପାଦା ପୁରେ ମମ;

ତେ ଜରାଯ ଫୁଟିତା ୱଲୀମତା, ସଚ୍ଚୱାଦିୱଚନଂ ଅନଞ୍ଞଥା।

୨୭୦।

‘‘ଏଦିସୋ ଅହୁ ଅଯଂ ସମୁସ୍ସଯୋ, ଜଜ୍ଜରୋ ବହୁଦୁଖାନମାଲଯୋ;

ସୋପଲେପପତିତୋ ଜରାଘରୋ, ସଚ୍ଚୱାଦିୱଚନଂ ଅନଞ୍ଞଥା’’ତି। –

ଇମା ଗାଥାଯୋ ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ କାଳକାତି କାଳୱଣ୍ଣା। ଭମରୱଣ୍ଣସାଦିସାତି କାଳକା ହୋନ୍ତାପି ଭମରସଦିସୱଣ୍ଣା, ସିନିଦ୍ଧନୀଲାତି ଅତ୍ଥୋ। ୱେଲ୍ଲିତଗ୍ଗାତି କୁଞ୍ଚିତଗ୍ଗା, ମୂଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ଅଗ୍ଗା କୁଞ୍ଚିତା ୱେଲ୍ଲିତାତି ଅତ୍ଥୋ। ମୁଦ୍ଧଜାତି କେସା। ଜରାଯାତି ଜରାହେତୁ ଜରାଯ ଉପହତସୋଭା। ସାଣୱାକସାଦିସାତି ସାଣସଦିସା ୱାକସଦିସା ଚ, ସାଣୱାକସଦିସା ଚେୱ ମକଚିୱାକସଦିସା ଚାତିପି ଅତ୍ଥୋ। ସଚ୍ଚୱାଦିୱଚନଂ ଅନଞ୍ଞଥାତି ସଚ୍ଚୱାଦିନୋ ଅୱିତଥୱାଦିନୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ‘‘ସବ୍ବଂ ରୂପଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ଜରାଭିଭୂତ’’ନ୍ତିଆଦିୱଚନଂ ଅନଞ୍ଞଥା ଯଥାଭୂତମେୱ, ନ ତତ୍ଥ ୱିତଥଂ ଅତ୍ଥୀତି।

ୱାସିତୋୱ ସୁରଭୀ କରଣ୍ଡକୋତି ପୁପ୍ଫଗନ୍ଧୱାସଚୁଣ୍ଣାଦୀହି ୱାସିତୋ ୱାସଂ ଗାହାପିତୋ ପସାଧନସମୁଗ୍ଗୋ ୱିଯ ସୁଗନ୍ଧି। ପୁପ୍ଫପୂର ମମ ଉତ୍ତମଙ୍ଗଂଜୋତି ଚମ୍ପକସୁମନମଲ୍ଲିକାଦୀହି ପୁପ୍ଫେହି ପୂରିତୋ ପୁବ୍ବେ ମମ କେସକଲାପୋ ନିମ୍ପଲୋତି ଅହୋ। ତନ୍ତି ଉତ୍ତମଙ୍ଗଜଂ। ଅଥ ପଚ୍ଛା ଏତରହି ସଲୋମଗନ୍ଧିକଂ ପାକତିକଲୋମଗନ୍ଧମେୱ ଜାତଂ। ଅଥ ୱା ସଲୋମଗନ୍ଧିକନ୍ତି ମେଣ୍ଡକଲୋମେହି ସମାନଗନ୍ଧଂ। ‘‘ଏଠଅକଲୋମଗନ୍ଧ’’ନ୍ତିପି ୱଦନ୍ତି।

କାନନଂୱ ସହିତଂ ସୁରୋପିତନ୍ତି ସୁଟ୍ଠୁ ରୋପିତଂ ସହିତଂ ଘନସନ୍ନିୱେସଂ ଉଦ୍ଧମେୱ ଉଟ୍ଠିତଂ ଉଜୁକଦୀଘସାଖଂ ଉପୱନଂ ୱିଯ। କୋଚ୍ଛସୂଚିୱିଚିତଗ୍ଗସୋଭିତନ୍ତି ପୁବ୍ବେ କୋଚ୍ଛେନ ସୁୱଣ୍ଣସୂଚିଯା ଚ କେସଜଟାୱିଜଟନେନ ୱିଚିତଗ୍ଗଂ ହୁତ୍ୱା ସୋଭିତଂ, ଘନଭାୱେନ ୱା କୋଚ୍ଛସଦିସଂ ହୁତ୍ୱା ପଣଦନ୍ତସୂଚୀହି ୱିଚିତଗ୍ଗତାଯ ସୋଭିତଂ। ତନ୍ତି ଉତ୍ତମଙ୍ଗଜଂ। ୱିରଲଂ ତହିଂ ତହିନ୍ତି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱିରଲଂ ୱିଲୂନକେସଂ।

କଣ୍ହଖନ୍ଧକସୁୱଣ୍ଣମଣ୍ଡିତନ୍ତି ସୁୱଣ୍ଣୱଜିରାଦୀହି ୱିଭୂସିତଂ କଣ୍ହକେସପୁଞ୍ଜକଂ। ଯେ ପନ ‘‘ସଣ୍ହକଣ୍ଡକସୁୱଣ୍ଣମଣ୍ଡିତ’’ନ୍ତି ପଠନ୍ତି, ତେସଂ ସଣ୍ହାହି ସୁୱଣ୍ଣସୂଚୀହି ଜଟାୱିଜଟନେନ ମଣ୍ଡିତନ୍ତି ଅହୋ। ସୋଭତେ ସୁୱେଣୀହିଲଙ୍କତନ୍ତି ସୁନ୍ଦରେହି ରାଜରୁକ୍ଖମାଲା ସଦିସେହି କେସୱେଣୀହି ଅଲଙ୍କତଂ ହୁତ୍ୱା ପୁବ୍ବେ ୱିରାଜତେ। ତଂ ଜରାଯ ଖଲିତଂ ସିରଂ କତନ୍ତି ତଂ ତଥା ସୋଭିତଂ ସିରଂ ଇଦାନି ଜରାଯ ଖଲିତଂ ଖଣ୍ଡିତାଖଣ୍ଡିତଂ ୱିଲୂନକେସଂ କତଂ।

ଚିତ୍ତକାରସୁକତାୱ ଲେଖିକାତି ଚିତ୍ତକାରେନ ସିପ୍ପିନା ନୀଲାଯ ୱଣ୍ଣଧାତୁଯା ସୁଟ୍ଠୁ କତା ଲେଖା ୱିଯ ସୋଭତେ। ସୁ ଭମୁକା ପୁରେ ମମାତି ସୁନ୍ଦରା ଭମୁକା ପୁବ୍ବେ ମମ ସୋଭନଂ ଗତା। ୱଲିଭିପ୍ପଲମ୍ବିତାତି ନଲାଟନ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନାହି ୱଲୀହି ପଲମ୍ବିତା ଠିତା।

ଭସ୍ସରାତି ଭାସୁରା। ସୁରୁଚିରାତି ସୁଟ୍ଠୁ ରୁଚିରା। ଯଥା ମଣୀତି ମଣିମୁଦ୍ଦିକା ୱିଯ। ନେତ୍ତହେସୁନ୍ତି ସୁନେତ୍ତା ଅହେସୁଂ। ଅଭିନୀଲମାଯତାତି ଅଭିନୀଲା ହୁତ୍ୱା ଆଯତା। ତେତି ନେତ୍ତା। ଜରାଯଭିହତାତି ଜରାଯ ଅଭିହତା।

ସଣ୍ହତୁଙ୍ଗସଦିସୀଚାତି ସଣ୍ହା ତୁଙ୍ଗା ସେସମୁଖାୱଯୱାନଂ ଅନୁରୂପା ଚ। ସୋଭତେତି ୱଙ୍କେତ୍ୱା ଠପିତହରିତାଲୱଟ୍ଟି ୱିଯ ମମ ନାସିକା ସୋଭତେ। ସୁ ଅଭିଯୋବ୍ବନଂ ପତୀତି ସୁନ୍ଦରେ ଅଭିନୱଯୋବ୍ବନକାଲେ ସା ନାସିକା ଇଦାନି ଜରାଯ ନିୱାରିତସୋଭତାଯ ପରିସେଦିତା ୱିଯ ୱରତ୍ତା ୱିଯ ଚ ଜାତା।

କଙ୍କଣଂୱସୁକତଂ ସୁନିଟ୍ଠିତନ୍ତି ସୁପରିକମ୍ମକତଂ ସୁୱଣ୍ଣକଙ୍କଣଂ ୱିଯ ୱଟ୍ଟଲଭାୱଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ସୋଭରେତି ସୋଭନ୍ତେ। ‘‘ସୋଭନ୍ତେ’’ତି ୱା ପାଠୋ। ସୁଇତି ନିପାତମତ୍ତଂ। କଣ୍ଣପାଠଇଯୋତି କଣ୍ଣଗନ୍ଧା। ୱଲିଭିପ୍ପଲମ୍ବିତାତି ତହିଂ ତହିଂ ଉପ୍ପନ୍ନୱଲୀହି ୱଲିତା ହୁତ୍ୱା ୱଟ୍ଟନିଯା ପଣାମିତୱତ୍ଥଖଣ୍ଡା ୱିଯ ଭସ୍ସନ୍ତା ଓଲମ୍ବନ୍ତି।

ପତ୍ତଲୀମକୁଲୱଣ୍ଣସାଦିସାତି କଦଲିମକୁଲସଦିସୱଣ୍ଣସଣ୍ଠାନା। ଖଣ୍ଡିତାତି ଭେଦନପତନେହି ଖଣ୍ଡିତା ଖଣ୍ଡଭାୱଂ ଗତା। ଅସିତାତି ୱଣ୍ଣଭେଦେନ ଅସିତଭାୱଂ ଗତା।

କାନନମ୍ହି ୱନସଣ୍ଡଚାରିନୀ, କୋକିଲାୱ ମଧୁରଂ ନିକୂଜିହନ୍ତି ୱନସଣ୍ଡେ ଗୋଚରଚରଣେନ ୱନସଣ୍ଡଚାରିନୀ କାନନେ ଅନୁସଂଗୀତନିୱାସିନୀ କୋକିଲା ୱିଯ ମଧୁରାଲାପଂ ନିକୂଜିହଂ। ତନ୍ତି ନିକୂଜିତଂ ଆଲାପଂ। ଖଲିତଂ ତହିଂ ତହିନ୍ତି ଖଣ୍ଡଦନ୍ତାଦିଭାୱେନ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପକ୍ଖଲିତଂ ଜାତଂ।

ସଣ୍ହକମ୍ବୁରିୱ ସୁପ୍ପମଜ୍ଜିତାତି ସୁଟ୍ଠୁ ପମଜ୍ଜିତା ସଣ୍ହା ସୁୱଣ୍ଣସଙ୍ଖା ୱିଯ। ଭଗ୍ଗା ୱିନାମିତାତି ମଂସପରିକ୍ଖଯେନ ୱିଭୂତସିରାଜାଲତାଯ ଭଗ୍ଗା ହୁତ୍ୱା ୱିନତା।

ୱଟ୍ଟପଲିଘସଦିସୋପମାତି ୱଟ୍ଟେନ ପଲିଘଦଣ୍ଡେନ ସମସମା। ତାତି ତା ଉଭୋପି ବାହାଯୋ। ଯଥା ପାଟଲିବ୍ବଲିତାତି ଜଜ୍ଜରଭାୱେନ ପଲିତପାଟଲିସାଖାସଦିସା।

ସଣ୍ହମୁଦ୍ଦିକସୁୱଣ୍ଣମଣ୍ଡିତାତି ସୁୱଣ୍ଣମଯାହି ମଟ୍ଠଭାସୁରାହି ମୁଦ୍ଦିକାହି ୱିଭୂସିତା। ଯଥା ମୂଲମୂଲିକାତି ମୂଲକକଣ୍ଡସଦିସା।

ପୀନୱଟ୍ଟସହିତୁଗ୍ଗତାତି ପୀନା ୱଟ୍ଟା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସହିତାୱ ହୁତ୍ୱା ଉଗ୍ଗତା ଉଦ୍ଧମୁଖା। ସୋଭତେ ସୁ ଥନକା ପୁରେ ମମାତି ମମ ଉଭୋପି ଥନା ଯଥାୱୁତ୍ତରୂପା ହୁତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣକଲସିଯୋ ୱିଯ ସୋଭିଂସୁ। ପୁଥୁତ୍ତେ ହି ଇଦଂ ଏକୱଚନଂ, ଅତୀତତ୍ଥେ ଚ ୱତ୍ତମାନୱଚନଂ। ଥେୱିକୀୱ ଲମ୍ବନ୍ତି ନୋଦକାତି ତେ ଉଭୋପି ମେ ଥନା ନୋଦକା ଗଲିତଜଲା ୱେଣୁଦଣ୍ଡକେ ଠପିତୌଦକଭସ୍ତ୍ରା ୱିଯ ଲମ୍ବନ୍ତି।

କଞ୍ଚନଫଲକଂୱସମ୍ମଟ୍ଠନ୍ତି ଜାତିହିଙ୍ଗୁଲକେନ ମକ୍ଖିତ୍ୱା ଚିରପରିମଜ୍ଜିତସୋୱଣ୍ଣଫଲକଂ ୱିଯ ସୋଭତେ। ସୋ ୱଲୀହି ସୁଖୁମାହି ଓତତୋତି ସୋ ମମ କାଯୋ ଇଦାନି ସୁଖୁମାହି ୱଲୀହି ତହିଂ ତହିଂ ୱିତତୋ ୱଲିଉଚତଂ ଆପନ୍ନୋ।

ନାଗଭୋଗସଦିସୋପମାତି ହତ୍ଥିନାଗସ୍ସ ହତ୍ଥେନ ସମସମା। ହତ୍ଥୋ ହି ଇଧ ଭୁଞ୍ଜତି ଏତେନାତି ଭୋଗୋତି ୱୁତ୍ତୋ। ତେତି ଊରୁଯୋ। ଯଥା ୱେଳୁନାଳିଯୋତି ଇଦାନି ୱେଳୁପଵ୍ଵସଦିସା ଅହେସୁଂ।

ସଣ୍ହନୂପୁରସୁୱଣ୍ଣମଣ୍ଡିତାତି ସିନିଦ୍ଧମଟ୍ଠେହି ସୁୱଣ୍ଣନୂପୁରେହି ୱିଭୂସିତା। ଜଙ୍ଘାତି ଅଟ୍ଟିଜଙ୍ଘାଯୋ। ତାତି ତା ଜଙ୍ଘାଯୋ। ତିଲଦଣ୍ଡକାରିୱାତି ଅପ୍ପମଂସଲୋହିତତ୍ତା କିସଭାୱେନ ଲୂନାୱସିଟ୍ଠୱିସୁକ୍ଖତିଲଦଣ୍ଡକା ୱିଯ ଅହେସୁଂ। ର-କାରୋ ପଦସନ୍ଧିକରୋ।

ତୂଲପୁଣ୍ଣସଦିସୋପମାତି ମୁଦୁସିନିଦ୍ଧଭାୱେନ ସିମ୍ବଲିତୂଲପୁଣ୍ଣପଲିଗୁଣ୍ଠିତୌପାହନସଦିସା। ତେ ମମ ପାଦା ଇଦାନି ଫୁଟିତା ଫଲିତା, ୱଲୀମତା ୱଲିମନ୍ତୋ ଜାତା।

ଏଦିସୋତି ଏୱରୂପୋ। ଅହୁ ଅହୋସି ଯଥାୱୁତ୍ତପ୍ପକାରୋ। ଅଯଂ ସମୁସ୍ସଯୋତି ଅଯଂ ମମ କାଯୋ। ଜଜ୍ଜରୋତି ସିଥିଲାବନ୍ଧୋ । ବହୁଦୁଖାନମାଲଯୋତି ଜରାଦିହେତୁକାନଂ ବହୂନଂ ଦୁକ୍ଖାନଂ ଆଲଯଭୂତୋ। ସୋପଲେପପତିତୋତି ସୋ ଅଯଂ ସମୁସ୍ସଯୋ ଅପଲେପପତିତୋ ଅଭିସଙ୍ଖାରାଲେପପରିକ୍ଖଯେନ ପତିତୋ ପାତାଭିମୁଖୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋପି ଅଲେପପତିତୋତି ୱା ପଦୱିଭାଗୋ, ସୋ ଏୱତ୍ଥୋ। ଜରାଘରୋତି ଜିଣ୍ଣଘରସଦିସୋ। ଜରାଯ ୱା ଘରଭୂତୋ ଅହୋସି। ତସ୍ମା ସଚ୍ଚୱାଦିନୋ ଧମ୍ମାନଂ ଯଥାଭୂତଂ ସଭାୱଂ ସମ୍ମଦେୱ ଞତ୍ୱା କଥନତୋ ଅୱିତଥୱାଦିନୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ମମ ସତ୍ଥୁୱଚନଂ ଅନଞ୍ଞଥା।

ଏୱଂ ଅଯଂ ଥେରୀ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତଭାୱେ ଅନିଚ୍ଚତାଯ ସଲ୍ଲକ୍ଖଣମୁଖେନ ସବ୍ବେସୁପି ତେଭୂମକଧମ୍ମେସୁ ଅନିଚ୍ଚତଂ ଉପଧାରେତ୍ୱା ତଦନୁସାରେନ ତଙ୍ଘ ଦୁକ୍ଖଲକ୍ଖଣଂ ଅନତ୍ତଲକ୍ଖଣଞ୍ଚ ଆରୋପେତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ଉସ୍ସୁକ୍କାପେନ୍ତୀ ମଗ୍ଗପଟିପାଟିଯା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଅପଦାନେ (ଅପ। ଥେରୀ ୨। ୪।୨୦୪-୨୧୯) –

‘‘ଯୋ ରଂସିଫୁସିତାୱେଳଓ, ଫୁସ୍ସୋ ନାମ ମହାମୁନି;

ତସ୍ସାହଂ ଭଗିନୀ ଆସିଂ, ଅଜାଯିଂ ଖତ୍ତିଯେ କୁଲେ।

‘‘ତସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ସୁଣିତ୍ୱାହଂ, ୱିପ୍ପସନ୍ନେନ ଚେତସା;

ମହାଦାନଂ ଦଦିତ୍ୱାନ, ପତ୍ଥଯିଂ ରୂପସମ୍ପଦଂ।

‘‘ଏକତିଂସେ ଇତୋ କପ୍ପେ, ସିଖୀ ଲୋକଗ୍ଗନାଯକୋ;

ଉପ୍ପନ୍ନୋ ଲୋକପଜ୍ଜୋତୋ, ତିଲୋକସରଣୋ ଜିନୋ।

‘‘ତଦାରୁଣପୁରେ ରମ୍ମେ, ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞକୁଲସମ୍ଭୱା;

ୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତଂ କୁପିତା, ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଅଭିସାପଯିଂ।

‘‘ୱେସିକାୱ ଅନାଚାରା, ଜିନସାସନଦୂସିକା;

ଏୱଂ ଅକ୍କୋସଯିତ୍ୱାନ, ତେନ ପାପେନ କମ୍ମୁନା।

‘‘ଦାରୁଣଂ ନିରଯଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ମହାଦୁକ୍ଖସମପ୍ପିତା;

ତତୋ ଚୁତା ମନୁସ୍ସେସୁ, ଉପପନ୍ନା ତପସ୍ସିନୀ।

‘‘ଦସଜାତିସହସ୍ସାନି, ଗଣିକତ୍ତମକାରଯିଂ;

ତମ୍ହା ପାପା ନ ମୁଚ୍ଚିସ୍ସଂ, ଭୁତ୍ୱା ଦୁଟ୍ଠୱିସଂ ଯଥା।

‘‘ବ୍ରହ୍ମଚରିଯମଚେୱିସ୍ସଂ, କସ୍ସପେ ଜିନସାସନେ;

ତେନ କମ୍ମୱିପାକେନ, ଅଜାଯିଂ ତିଦସେ ପୁରେ।

‘‘ପଚ୍ଛିମେ ଭୱେ ସମ୍ପତ୍ତେ, ଅହୋସିଂ ଓପପାତିକା;

ଅମ୍ବସାଖନ୍ତରେ ଜାତା, ଅମ୍ବପାଲୀତି ତେନହଂ।

‘‘ପରିୱୁତା ପାଣକୋଟୀହି, ପବ୍ବଜିଂ ଜିନସାସନେ;

ପତ୍ତାହଂ ଅଚଲଂ ଠାନଂ, ଧୀତା ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଓରସା।

‘‘ଇଦ୍ଧୀସୁ ଚ ୱସୀ ହୋମି, ସୋତଧାତୁୱିସୁଦ୍ଧିଯା;

ଚେତୋପରିଯଞ୍ଞାଣସ୍ସ, ୱସୀ ହୋମି ମହାମୁନି।

‘‘ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଜାନାମି, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ ୱିସୋଧିତଂ;

ସବ୍ବାସୱପରିକ୍ଖୀଣା, ନତ୍ଥି ଦାନି ପୁନବ୍ଭୱୋ।

‘‘ଅତ୍ଥଧମ୍ମନିରୁତ୍ତୀସୁ, ପଟିଭାନେ ତଥେୱ ଚ;

ଞାଣଂ ମେ ୱିମଲଂ ସୁଦ୍ଧଂ, ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠସ୍ସ ୱାହସା।

‘‘କିଲେସା ଝାପିତା ମଯ୍ହଂ, ଭୱା ସବ୍ବେ ସମୂହତା;

ନାଗୀୱ ବନ୍ଧନଂ ଛେତ୍ୱା, ୱିହରାମି ଅନାସୱା।

‘‘ସ୍ୱାଗତଂ ୱତ ମେ ଆସି, ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠସ୍ସ ସନ୍ତିକେ;

ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ଅନୁପ୍ପତ୍ତା, କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନଂ।

‘‘ପଟିସମ୍ଭିଦା ଚତସ୍ସୋ, ୱିମୋକ୍ଖାପି ଚ ଅଟ୍ଠିମେ;

ଛଳଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତା, କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ’’ନ୍ତି।

ଅରହତ୍ତଂ ପନ ପତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଉଦାନୱସେନ ତା ଏୱ ଗାଥା ପଚ୍ଚୁଦାହାସୀତି।

ଅମ୍ବପାଲୀଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ରୋହିନୀଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ସମଣାତି ଭୋତି ସୁପୀତିଆଦିକା ରୋହିନିଯା ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନନ୍ତୀ ଇତୋ ଏକନୱୁତିକପ୍ପେ ୱିପସ୍ସିସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ କୁଲଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା, ଏକଦିୱସଂ ବନ୍ଧୁମତୀନଗରେ ଭଗୱନ୍ତଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ପୂୱସ୍ସ ପୂରେତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଦତ୍ୱା ପୀତିସୋମନସ୍ସଜାତା ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ୱନ୍ଦି। ସା ତେନ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେନ

ଦେୱମନୁସ୍ସେସୁ ସଂସରନ୍ତୀ ଅନୁକ୍କମେନ ଉପଚିତୱିମୋକ୍ଖସମ୍ଭାରା ହୁତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ୱେସାଲିଯଂ ମହାୱିଭୱସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ରୋହିନୀତି ଲଦ୍ଧନାମା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା, ସତ୍ଥରି ୱେସାଲିଯଂ ୱିହରନ୍ତେ ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ସୋତାପନ୍ନା ହୁତ୍ୱା ମାତାପିତୂନଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ସାସନେ ପସାଦଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ତେ ଅନୁଜାନାପେତ୍ୱା ସଯଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନାଯ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୀ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ନଗରେ ବନ୍ଧୁମତିଯା, ୱିପସ୍ସିସ୍ସ ମହେସିନୋ;

ପିଣ୍ଡାଯ ୱିଚରନ୍ତସ୍ସ, ପୂୱେଦାସିମହଂ ତଦା।

‘‘ତେନ କମ୍ମେନ ସୁକତେନ, ଚେତନାପଣିଧୀହି ଚ;

ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେତ୍ୱା, ତାୱତିଂସମଗଚ୍ଛହଂ।

‘‘ଛତ୍ତିଂସଦେୱରାଜୂନଂ , ମହେସିତ୍ତମକାରଯିଂ;

ପଞ୍ଞାସଚକ୍କୱତ୍ତୀନଂ, ମହେସିତ୍ତମକାରଯିଂ।

‘‘ମନସା ପତ୍ଥିତା ନାମ, ସବ୍ବା ମଯ୍ହଂ ସମିଜ୍ଝଥ;

ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୋତ୍ୱାନ, ଦେୱେସୁ ମନୁଜେସୁ ଚ।

‘‘ପଚ୍ଛିମେ ଭୱସମ୍ପତ୍ତେ, ଜାତୋ ୱିପ୍ପକୁଲେ ଅହଂ;

ରୋହିନୀ ନାମ ନାମେନ, ଞାତକେହି ପିଯାଯିତା।

‘‘ଭିକ୍ଖୂନଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ଯଥାତଥଂ;

ସଂୱିଗ୍ଗମାନସା ହୁତ୍ୱା, ପବ୍ବଜିଂ ଅନଗାରିଯଂ।

‘‘ଯୋନିସୋ ପଦହନ୍ତୀନଂ, ଅରହତ୍ତମପାପୁଣିଂ;

ଏକନୱୁତିତୋ କପ୍ପେ, ଯଂ ଦାନମଦଦିଂ ତଦା;

ଦୁଗ୍ଗତିଂ ନାଭିଜାନାମି, ପୂୱଦାନସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘କିଲେସା ଝାପିତା ମଯ୍ହଂ…ପେ… କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ’’ନ୍ତି।

ଅରହତ୍ତଂ ପନ ପତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପୁବ୍ବେ ସୋତାପନ୍ନକାଲେ ପିତରା ଅତ୍ତନା ଚ ୱଚନପଟିୱଚନୱସେନ ୱୁତ୍ତଗାଥା ଉଦାନୱସେନ ଭାସନ୍ତୀ –

୨୭୧।

‘‘ସମଣାତି ଭୋତି ସୁପି, ସମଣାତି ପବୁଜ୍ଝସି;

ସମଣାନେୱ କିତ୍ତେସି, ସମଣୀ ନୂନ ଭୱିସ୍ସସି।

୨୭୨।

‘‘ୱିପୁଲଂ ଅନ୍ନଞ୍ଚ ପାନଞ୍ଚ, ସମଣାନଂ ପୱେଚ୍ଛସି;

ରୋହିନୀ ଦାନି ପୁଚ୍ଛାମି, କେନ ତେ ସମଣା ପିଯା।

୨୭୩।

‘‘ଅକମ୍ମକାମା ଅଲସା, ପରଦତ୍ତୂପଜୀୱିନୋ;

ଆସଂସୁକା ସାଦୁକାମା, କେନ ତେ ସମଣା ପିଯା।

୨୭୪।

‘‘ଚିରସ୍ସଂ ୱତ ମଂ ତାତ, ସମଣାନଂ ପରିପୁଚ୍ଛସି;

ତେସଂ ତେ କିତ୍ତଯିସ୍ସାମି, ପଞ୍ଞାସୀଲପରକ୍କମଂ।

୨୭୫।

‘‘କମ୍ମକାମା ଅନଲସା, କମ୍ମସେଟ୍ଠସ୍ସ କାରକା;

ରାଗଂ ଦୋସଂ ପଜହନ୍ତି, ତେନ ମେ ସମଣା ପିଯା।

୨୭୬।

‘‘ତୀଣି ପାପସ୍ସ ମୂଲାନି, ଧୁନନ୍ତି ସୁଚିକାରିନୋ;

ସବ୍ବଂ ପାପଂ ପହୀନେସଂ, ତେନ ମେ ସମଣା ପିଯା।

୨୭୭।

‘‘କାଯକମ୍ମଂ ସୁଚି ନେସଂ, ୱଚୀକମ୍ମଞ୍ଚ ତାଦିସଂ;

ମନୋକମ୍ମଂ ସୁଚି ନେସଂ, ତେନ ମେ ସମଣା ପିଯା।

୨୭୮।

‘‘ୱିମଲା ସଙ୍ଖମୁତ୍ତାୱ, ସୁଦ୍ଧା ସନ୍ତରବାହିରା;

ପୁଣ୍ଣା ସୁକ୍କାନ ଧମ୍ମାନଂ, ତେନ ମେ ସମଣା ପିଯା।

୨୭୯।

‘‘ବହୁସ୍ସୁତା ଧମ୍ମଧରା, ଅରିଯା ଧମ୍ମଜୀୱିନୋ;

ଅତ୍ଥଂ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଦେସେନ୍ତି, ତେନ ମେ ସମଣା ପିଯା।

୨୮୦।

‘‘ବହୁସ୍ସୁତା ଧମ୍ମଧରା, ଅରିଯା ଧମ୍ମଜୀୱିନୋ;

ଏକଗ୍ଗଚିତ୍ତା ସତିମନ୍ତୋ, ତେନ ମେ ସମଣା ପିଯା।

୨୮୧।

‘‘ଦୂରଙ୍ଗମା ସତିମନ୍ତୋ, ମନ୍ତଭାଣୀ ଅନୁଦ୍ଧତା;

ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ ପଜାନନ୍ତି, ତେନ ମେ ସମଣା ପିଯା।

୨୮୨।

‘‘ଯସ୍ମା ଗାମା ପକ୍କମନ୍ତି, ନ ୱିଲୋକେନ୍ତି କିଞ୍ଚନଂ;

ଅନପେକ୍ଖାୱ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତେନ ମେ ସମଣା ପିଯା।

୨୮୩।

‘‘ନ ତେ ସଂ କୋଟ୍ଠେ ଓପେନ୍ତି, ନ କୁମ୍ଭିଂ ନ ଖଳ୍ଓପିଯଂ;

ପରିନିଟ୍ଠିତମେସାନା, ତେନ ମେ ସମଣା ପିଯା।

୨୮୪।

‘‘ନ ତେ ହିରଞ୍ଞଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ନ ସୁୱଣ୍ଣଂ ନ ରୂପିଯଂ;

ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେନ ଯାପେନ୍ତି, ତେନ ମେ ସମଣା ପିଯା।

୨୮୫।

‘‘ନାନାକୁଲା ପବ୍ବଜିତା, ନାନାଜନପଦେହି ଚ;

ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପିହଯନ୍ତି, ତେନ ମେ ସମଣା ପିଯା।

୨୮୬।

‘‘ଅତ୍ଥାଯ ୱତ ନୋ ଭୋତି, କୁଲେ ଜାତାସି ରୋହିନୀ;

ସଦ୍ଧା ବୁଦ୍ଧେ ଚ ଧମ୍ମେ ଚ, ସଙ୍ଘେ ଚ ତିବ୍ବଗାରୱା।

୨୮୭।

‘‘ତୁୱଞ୍ହେତଂ ପଜାନାସି, ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଅନୁତ୍ତରଂ;

ଅମ୍ହମ୍ପି ଏତେ ସମଣା, ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି ଦକ୍ଖିଣଂ।

୨୮୮।

‘‘ପତିଟ୍ଠିତୋ ହେତ୍ଥ ଯଞ୍ଞୋ, ୱିପୁଲୋ ନୋ ଭୱିସ୍ସତି;

ସଚେ ଭାଯସି ଦୁକ୍ଖସ୍ସ, ସଚେ ତେ ଦୁକ୍ଖମପ୍ପିଯଂ।

୨୮୯।

‘‘ଉପେହି ସରଣଂ ବୁଦ୍ଧଂ, ଧମ୍ମଂ ସଙ୍ଘଞ୍ଚ ତାଦିନଂ;

ସମାଦିଯାହି ସୀଲାନି, ତଂ ତେ ଅତ୍ଥାଯ ହେହିତି।

୨୯୦।

‘‘ଉପେମି ସରଣଂ ବୁଦ୍ଧଂ, ଧମ୍ମଂ ସଙ୍ଘଞ୍ଚ ତାଦିନଂ;

ସମାଦିଯାମି ସୀଲାନି, ତଂ ମେ ଅତ୍ଥାଯ ହେହିତି।

୨୯୧।

‘‘ବ୍ରହ୍ମବନ୍ଧୁ ପୁରେ ଆସିଂ, ସୋ ଇଦାନିମ୍ହି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ;

ତେୱିଜ୍ଜୋ ସୋତ୍ତିଯୋ ଚମ୍ହି, ୱେଦଗୂ ଚମ୍ହି ନ୍ହାତକୋ’’ତି। –

ଇମା ଗାଥା ପଚ୍ଚୁଦାହାସି।

ତତ୍ଥ ଆଦିତୋ ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅତ୍ତନୋ ଧୀତୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ ସମ୍ଭୁତିଂ ଅନିଚ୍ଛନ୍ତେନ ୱୁତ୍ତା। ତତ୍ଥ ସମଣାତି ଭୋତି ସୁପୀତି ଭୋତି ତ୍ୱଂ ସୁପନକାଲେପି ‘‘ସମଣା ସମଣା’’ତି କିତ୍ତେନ୍ତୀ ସମଣପଟିବଦ୍ଧଂଯେୱ କଥଂ କଥେନ୍ତୀ ସୁପସି। ସମଣାତି ପବୁଜ୍ଝସୀତି ସୁପନତୋ ଉଟ୍ଠହନ୍ତୀପି ‘‘ସମଣା’’ଇଚ୍ଚେୱଂ ୱତ୍ୱା ପବୁଜ୍ଝସି ନିଦ୍ଦାଯ ୱୁଟ୍ଠାସି। ସମଣାନେୱ କିତ୍ତେସୀତି ସବ୍ବକାଲମ୍ପି ସମଣେ ଏୱ ସମଣାନମେୱ ୱା ଗୁଣେ କିତ୍ତେସି ଅଭିତ୍ଥୱସି। ସମଣୀ ନୂନ ଭୱିସ୍ସସୀତି ଗିହିରୂପେନ ଠିତାପି ଚିତ୍ତେନ ସମଣୀ ଏୱ ମଞ୍ଞେ ଭୱିସ୍ସସି। ଅଥ ୱା ସମଣୀ ନୂନ ଭୱିସ୍ସସୀତି ଇଦାନି ଗିହିରୂପେନ ଠିତାପି ନ ଚିରେନେୱ ସମଣୀ ଏୱ ମଞ୍ଞେ ଭୱିସ୍ସସି ସମଣେସୁ ଏୱ ନିନ୍ନପୋଣଭାୱତୋ।

ପୱେଚ୍ଛସୀତି ଦେସି। ରୋହିନୀ ଦାନି ପୁଚ୍ଛାମୀତି, ଅମ୍ମ ରୋହିନି, ତଂ ଅହଂ ଇଦାନି ପୁଚ୍ଛାମୀତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅତ୍ତନୋ ଧୀତରଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଆହ। କେନ ତେ ସମଣା ପିଯାତି, ଅମ୍ମ ରୋହିନି, ତ୍ୱଂ ସଯନ୍ତୀପି ପବୁଜ୍ଝନ୍ତୀପି ଅଞ୍ଞଦାପି ସମଣାନମେୱ ଗୁଣେ କିତ୍ତଯସି, କେନ ନାମ କାରଣେନ ତୁଯ୍ହଂ ସମଣା ପିଯାଯିତବ୍ବା ଜାତାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଇଦାନି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସମଣେସୁ ଦୋସଂ ଧୀତୁ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ‘‘ଅକମ୍ମକାମା’’ତି ଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ଅକମ୍ମକାମାତି ନ କମ୍ମକାମା, ଅତ୍ତନୋ ପରେସଞ୍ଚ ଅତ୍ଥାୱହଂ କିଞ୍ଚି କମ୍ମଂ ନ କାତୁକାମା। ଅଲସାତି କୁସୀତା। ପରଦତ୍ତୂପଜୀୱିନୋତି ପରେହି ଦିନ୍ନେନେୱ ଉପଜୀୱନସୀଲା। ଆସଂସୁକାତି ତତୋ ଏୱ ଘାସଚ୍ଛାଦନାଦୀନଂ ଆସୀସନକା। ସାଦୁକାମାତି ସାଦୁଂ ମଧୁରମେୱ ଆହାରଂ ଇଚ୍ଛନକା। ସବ୍ବମେତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସମଣାନଂ ଗୁଣେ ଅଜାନନ୍ତୋ ଅତ୍ତନାୱ ପରିକପ୍ପିତଂ ଦୋସମାହ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରୋହିନୀ ‘‘ଲଦ୍ଧୋ ଦାନି ମେ ଓକାସୋ ଅଯ୍ୟାନଂ ଗୁଣେ କଥେତୁ’’ନ୍ତି ତୁଟ୍ଠମାନସା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଗୁଣେ କିତ୍ତେତୁକାମା ପଠମଂ ତାୱ ତେସଂ କିତ୍ତନେ ସୋମନସ୍ସଂ ପୱେଦେନ୍ତୀ ‘‘ଚୀରସ୍ସଂ ୱତ ମଂ, ତାତା’’ତି ଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ଚିରସ୍ସଂ ୱତାତି ଚିରେନ ୱତ। ତାତାତି ପିତରଂ ଆଲପତି।

ସମଣାନନ୍ତି ସମଣେ ସମଣାନଂ ୱା ମଯ୍ହଂ ପିଯାଯିତଙ୍କଂ ପରିପୁଚ୍ଛସି। ତେସନ୍ତି ସମଣାନଂ। ପଞ୍ଞାସୀଲପରକ୍କମନ୍ତି ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ସୀଲଞ୍ଚ ଉସ୍ସାହଞ୍ଚ।

କିତ୍ତଯିସ୍ସାମୀତି କଥଯିସ୍ସାମି। ପଟିଜାନେତ୍ୱା ତେ କିତ୍ତେନ୍ତୀ ‘‘ଅକମ୍ମକାମା ଅଲସା’’ତି ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଦୋସଂ ତାୱ ନିଦ୍ଦେଠେତ୍ୱା ତପ୍ପଟିପକ୍ଖଭୂତଂ ଗୁଣଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘କମ୍ମକାମା’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ କମ୍ମକାମାତି ୱତ୍ତପଟିୱତ୍ତାଦିଭେଦଂ କମ୍ମଂ ସମଣକିଚ୍ଚଂ ପରିପୂରଣୱସେନ କାମେନ୍ତି ଇଚ୍ଛନ୍ତୀତି କମ୍ମକାମା। ତତ୍ଥ ଯୁତ୍ତପ୍ପଯୁତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯ ସମୁଟ୍ଠାଯ ୱାଯମନତୋ ନ ଅଲସାତି ଅନଲସା। ତଂ ପନ କମ୍ମଂ ସେଟ୍ଠଂ ଉତ୍ତମଂ ନିବ୍ବାନାୱହମେୱ କରୋନ୍ତୀତି କମ୍ମସେଟ୍ଠସ୍ସ କାରକା। କରୋନ୍ତା ପନ ତଂ ପଟିପତ୍ତିଯା ଅନୱଜ୍ଜଭାୱତୋ ରାଗଂ ଦୋସଂ ପଜହନ୍ତି, ଯଥା ରାଗଦୋସା ପହୀଯନ୍ତି, ଏୱଂ ସମଣା କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି। ତେନ ମେ ସମଣା ପିଯାତି ତେନ ଯଥାୱୁତ୍ତେନ ସମ୍ମାପଟିପଜ୍ଜନେନ ମଯ୍ହଂ ସମଣା ପିଯାଯିତଙ୍କାତି ଅତ୍ଥୋ।

ତୀଣି ପାପସ୍ସ ମୂଲାନୀତି ଲୋଭଦୋସମୋହସଙ୍ଖାତାନି ଅକୁସଲସ୍ସ ତୀଣି ମୂଲାନି। ଧୁନନ୍ତୀତି ନିଗ୍ଘାତେନ୍ତି, ପଜହନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସୁଚିକାରିନୋତି ଅନୱଜ୍ଜକମ୍ମକାରିନୋ। ସଜ୍ଜଂ ପାପଂ ପହୀନେସନ୍ତି ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗାଧିଗମେନ ଏସଂ ସବ୍ବମ୍ପି ପାପଂ ପହୀନଂ।

ଏୱଂ ‘‘ସମଣା ସୁଚିକାରିନୋ’’ତି ସଙ୍ଖେପତୋ ୱୁତ୍ତମତ୍ଥଂ ୱିଭଜିତ୍ୱା ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘କାଯକମ୍ମ’’ନ୍ତି ଗାଥମାହ। ତଂ ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟମେୱ।

ୱିମଲା ସଙ୍ଖମୁତ୍ତାୱାତି ସୁଧୋତସଙ୍ଖା ୱିଯ ମୁତ୍ତା ୱିଯ ଚ ୱିଗତମଲା ରାଗାଦିମଲରହିତା। ସୁଦ୍ଧା ସନ୍ତରବାହିରାତି ସନ୍ତରଞ୍ଚ ବାହିରଞ୍ଚ ସନ୍ତରବାହିରଂ। ତତୋ ସନ୍ତରବାହିରତୋ ସୁଦ୍ଧା, ସୁଦ୍ଧାସଯପଯୋଗାତି ଅତ୍ଥୋ। ପୁଣ୍ଣା ସୁକ୍କାନ ଧମ୍ମାନନ୍ତି ଏକନ୍ତସୁକ୍କେହି ଅନୱଜ୍ଜଧମ୍ମେହି ପରିପୁଣ୍ଣା, ଅସେଖେହି ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧାଦୀହି ସମନ୍ନାଗତାତି ଅତ୍ଥୋ।

ସୁତ୍ତଗେଯ୍ୟାଦିବହୁଂ ସୁତଂ ଏତେସଂ, ସୁତେନ ୱା ଉପ୍ପନ୍ନାତି ବହୁସ୍ସୁତା, ପରିଯତ୍ତିବାହୁସଚ୍ଚେନ ପଟିୱେଧବାହୁସଚ୍ଚେନ ଚ ସମନ୍ନାଗତାତି ଅତ୍ଥୋ। ତମେୱ ଦୁୱିଧମ୍ପି ଧମ୍ମଂ ଧାରେନ୍ତୀତି ଧମ୍ମଧରା। ସତ୍ତାନଂ ଆଚାରସମାଚାରସିକ୍ଖାପଦେନ ଅରୀଯନ୍ତୀତି ଅରିଯା। ଧମ୍ମେନ ଞାଯେନ ଜୀୱନ୍ତୀତି ଧମ୍ମଜୀୱିନୋ। ଅତ୍ଥଂ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଦେସେନ୍ତୀତି ଭାସିତତ୍ଥଞ୍ଚ ଦେସନାଧମ୍ମଞ୍ଚ କଥେନ୍ତି ପକାସେନ୍ତି। ଅଥ ୱା ଅତ୍ଥତୋ ଅନପେତଂ ଧମ୍ମତୋ ଅନପେତଞ୍ଚ ଦେସେନ୍ତି ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି।

ଏକଗ୍ଗଚିତ୍ତାତି ସମାହିତଚିତ୍ତା। ସତିମନ୍ତୋତି ଉପଟ୍ଠିତସତିନୋ।

ଦୂରଙ୍ଗମାତି ଅରଞ୍ଞଗତା, ମନୁସ୍ସୂପଚାରଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଦୂରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତା, ଇଦ୍ଧାନୁଭାୱେନ ୱା ଯଥାରୁଚିତଂ ଦୂରଂ ଠାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଦୂରଙ୍ଗମା। ମନ୍ତା ୱୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଞା, ତାଯ ଭଣନସୀଲତାଯ ମନ୍ତଭାଣୀ। ନ ଉଦ୍ଧତାତି ଅନୁଦ୍ଧତା, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚରହିତା ୱୂପସନ୍ତଚିତ୍ତା। ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ ପଜାନନ୍ତୀତି ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପରିଯନ୍ତଭୂତଂ ନିବ୍ବାନଂ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତି।

ନ ୱିଲୋକେନ୍ତି କିଞ୍ଚନନ୍ତି ଯତୋ ଗାମତୋ ପକ୍କମନ୍ତି, ତସ୍ମିଂ ଗାମେ କଞ୍ଚି ସତ୍ତଂ ୱା ସଙ୍ଖାରଂ ୱା ଅପେକ୍ଖାୱସେନ ନ ଓଲୋକେନ୍ତି, ଅଥ ଖୋ ପନ ଅନପେକ୍ଖାୱ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ପକ୍କମନ୍ତି।

ନ ତେ ସଂ କୋଟ୍ଠେ ଓପେନ୍ତୀତି ତେ ସମଣା ସଂ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ ସାପତେଯ୍ୟଂ କୋଟ୍ଠେ ନ ଓପେନ୍ତି ନ ପଟିସାମେତ୍ୱା ଠପେନ୍ତି ତାଦିସସ୍ସ ପରିଗ୍ଗହସ୍ସ ଅଭାୱତୋ। କୁମ୍ଭିନ୍ତି କୁମ୍ଭିଯଂ। ଖଳୋପିଯନ୍ତି ପଚ୍ଛିଯଂ। ପରିନିଟ୍ଠିତମେସାନାତି ପରକୁଲେସୁ ପରେସଂ ଅତ୍ଥାଯ ସିଦ୍ଧମେୱ ଘାସଂ ପରିଯେସନ୍ତା।

ହିରଞ୍ଞନ୍ତି କହାପଣଂ। ରୂପିଯନ୍ତି ରଜତଂ। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେନ ଯାପେନ୍ତୀତି ଅତୀତଂ ଅନନୁସୋଚନ୍ତା ଅନାଗତଞ୍ଚ ଅପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେନ ଯାପେନ୍ତି ଅତ୍ତଭାୱଂ ପୱତ୍ତେନ୍ତି।

ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପିହଯନ୍ତୀତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ମିଂ ମେତ୍ତିଂ କରୋନ୍ତି। ‘‘ପିହାଯନ୍ତି’’ପି ପାଠୋ, ସୋ ଏୱ ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଧୀତୁଯା ସନ୍ତିକେ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଗୁଣେ ସୁତ୍ୱା ପସନ୍ନମାନସୋ ଧୀତରଂ ପସଂସନ୍ତୋ ‘‘ଅତ୍ଥାଯ ୱତ’’ତିଆଦିମାହ।

ଅମ୍ହଂମ୍ପୀତି ଅମ୍ହାକମ୍ପି। ଦକ୍ଖିଣନ୍ତି ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମଂ।

ଏତ୍ଥାତି ଏତେସୁ ସମଣେସୁ। ଯଞ୍ଞୋତି ଦାନଧମ୍ମୋ। ୱିପୁଲୋତି ୱିପୁଲଫଲୋ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଏୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସରଣେସୁ ସୀଲେସୁ ଚ ପତିଟ୍ଠିତୋ ଅପରଭାଗେ ସଞ୍ଜାତସଂୱେଗୋ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାଯ ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଉଦାନେନ୍ତୋ ''ବ୍ରହ୍ମବନ୍ଧୂ''ତି ଗାଥମାହ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତୋଯେୱ।

ରୋହିନୀଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ଚାପାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ଲଟ୍ଠିହତ୍ଥୋ ପୁରେ ଆସୀତିଆଦିକା ଚାପାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନନ୍ତୀ, ଅନୁକ୍କମେନ ଉପଚିତକୁସଲମୂଲା ସମ୍ପତ୍ତୱିମୋକ୍ଖସମ୍ଭାରା ହୁତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ୱଙ୍ଗହାରଜନପଦେ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ମିଗଲୁଦ୍ଦକଗାମେ ଜେଟ୍ଠକମିଗଲୁଦ୍ଦକସ୍ସ ଧୀତା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି, ଚାପାତିସ୍ସା ନାମଂ ଅହୋସି। ତେନ ଚ ସମଯେନ ଉପକୋ ଆଜୀୱକୋ ବୋଧିମଣ୍ଡତୋ ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତେତୁଂ ବାରାଣସିଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଗଚ୍ଛନ୍ତେନ ସତ୍ଥାରା ସମାଗତୋ ''ୱିପ୍ପସନ୍ନାନି ଖୋ ତେ, ଆୱୁସୋ, ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି, ପରିସୁଦ୍ଧୋ ଛୱିୱଣ୍ଣୋ ପରିଯୋଦାତୋ, କଂସି ତ୍ୱଂ, ଆୱୁସୋ, ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ପବ୍ବଜିତୋ, କୋ ୱା ତେ ସତ୍ଥା, କସ୍ସ ୱା ତ୍ୱଂ ଧମ୍ମଂ ରୋଚେସୀ''ତି (ମହାୱ। ୧୧; ମ। ନି। ୧। ୨୮୫) ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା –

''ସବ୍ବାଭିଭୂ ସବ୍ବୱିଦୂହମସ୍ମି, ସବ୍ବେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଅନୂପଲିତ୍ତୋ;

ସବ୍ବଞ୍ଜହୋ ତଣ୍ହାକ୍ଖଯେ ୱିମୁତ୍ତୋ, ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞାଯ କମୁଦ୍ଦିସେଯ୍ୟଂ। (ଧ। ପ। ୩୫୩; ମହାୱ। ୧୧; କଥା। ୪୦୫; ମ। ନି। ୧।୨୮୫);

''ନ ମେ ଆଚରିଯୋ ଅତ୍ଥି, ସଦିସୋ ମେ ନ ୱିଜ୍ଜତି;

ସଦେୱକସ୍ମିଂ ଲୋକସ୍ମିଂ, ନତ୍ଥି ମେ ପଟିପୁଗ୍ଗଲୋ।

''ଅହଞ୍ହି ଅରହା ଲୋକେ, ଅହଂ ସତ୍ଥା ଅନୁତ୍ତରୋ;

ଏକୋମ୍ହି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ସୀତିଭୂତୋମ୍ହି ନିବ୍ବୁତୋ।

''ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତେତୁଂ, ଗଚ୍ଛାମି କାସିନଂ ପୁରଂ;

ଅନ୍ଧୀଭୂତସ୍ମିଂ ଲୋକସ୍ମିଂ, ଆହଞ୍ଛଂ ଅମତଦୁନ୍ଦୁଭି''ନ୍ତି। (ମହାୱ। ୧୧; କଥା। ୪୦୫; ମ। ନି। ୧।୨୮୫) –

ସତ୍ଥାରା ଅତ୍ତନୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧଭାୱେ ଧମ୍ମଚକ୍କପୱତ୍ତନେ ଚ ପୱେଦିତେ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ସୋ ''ହୁପେଯ୍ୟପାୱୁସୋ, ଅରହସି ଅନନ୍ତଜିନୋ''ତି (ମହାୱ। ୧୧; ମ। ନି। ୧।୨୮୫) ୱତ୍ୱା ଉମ୍ମଗ୍ଗଂ ଗହେତ୍ୱା ପକ୍କନ୍ତୋ ୱଙ୍ଗହାରଜନପଦଂ ଅଗମାସି। ସୋ ତତ୍ଥ ଏକଂ ମିଗଲୁଦ୍ଦକଗାମକଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ୱାସଂ କପ୍ପେସି। ତଂ ତତ୍ଥ ଜେଟ୍ଠକମିଗଲୁଦ୍ଦକୋ ଉପଟ୍ଠାସି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଦୂରଂ ମିଗୱଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ''ମଯ୍ହଂ ଅରହନ୍ତେ ମା ପମଜ୍ଜୀ''ତି ଅତ୍ତନୋ ଧୀତରଂ ଚାପଂ ଆଣାପେତ୍ୱା ଅଗମାସି ସଦ୍ଧିଂ ପୁତ୍ତଭାତୁକେହି। ସା ଚସ୍ସ ଧୀତା ଅଭିରୂପା ହୋତି ଦସ୍ସନୀଯା।

ଅଥ ଖୋ ଉପକୋ ଆଜୀୱକୋ ଭିକ୍ଖାଚାରୱେଲାଯଂ ମିଗଲୁଦ୍ଦକସ୍ସ ଘରଂ ଗତୋ ପରିୱିସିତୁଂ ଉପଗତଂ ଚାପଂ ଦିସ୍ୱା ରାଗେନ ଅଭିଭୂତୋ ଭୁଞ୍ଜିତୁମ୍ପି ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଭାଜନେନ ଭତ୍ତଂ ଆଦାଯ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭତ୍ତଂ ଏକମନ୍ତେ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ''ସଚେ ଚାପଂ ଲଭିସ୍ସାମି, ଜୀୱାମି, ନୋ ଚେ, ମରିସ୍ସାମୀ''ତି ନିରାହାରୋ ନିପଜ୍ଜି। ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ମିଗଲୁଦ୍ଦକୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଧୀତରଂ ପୁଚ୍ଛି – ''କିଂ ମଯ୍ହଂ ଅରହନ୍ତେ ନ ପମଜ୍ଜୀ''ତି? ସା ''ଏକଦିୱସମେୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପୁନ ନାଗତପୁବ୍ବୋ''ତି ଆହ। ମିଗଲୁଦ୍ଦକୋ ଚ ତାୱଦେୱସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''କିଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଫାସୁକ''ନ୍ତି ପାଦେ ପରିମଜ୍ଜନ୍ତୋ ପୁଚ୍ଛି। ଉପକୋ ନିତ୍ଥୁନନ୍ତୋ ପରିୱତ୍ତତିଯେୱ। ସୋ ''ୱଦଥ, ଭନ୍ତେ, ଯଂ ମଯା ସକ୍କା କାତୁଂ, ସବ୍ବଂ ତଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଆହ। ଉପକୋ ଏକେନ ପରିଯାଯେନ ଅତ୍ତନୋ ଅଜ୍ଝାସଯଂ ଆରୋଚେସି। ''ଇତରୋ ଜାନାସି ପନ, ଭନ୍ତେ, କିଞ୍ଚି ସିପ୍ପ''ନ୍ତି। ''ନ ଜାନାମୀ''ତି। ''ନ, ଭନ୍ତେ, କିଞ୍ଚି ସିପ୍ପଂ ଅଜାନନ୍ତେନ ସକ୍କା ଘରଂ ଆୱସିତୁ''ନ୍ତି। ସୋ ଆହ – ''ନାହଂ କିଞ୍ଚି ସିପ୍ପଂ ଜାନାମି, ଅପିଚ ତୁମ୍ହାକଂ ମଂସହାରକୋ ଭୱିସ୍ସାମି, ମଂସଞ୍ଚ ୱିକ୍କିଣିସ୍ସାମୀ''ତି। ମାଗୱିକୋ ''ଅମ୍ହାକମ୍ପି ଏତଦେୱ ରୁଚ୍ଚତୀ''ତି ଉତ୍ତରସାଟକଂ ଦତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସହାଯକସ୍ସ ଗେହେ କତିପାହଂ ୱସାପେତ୍ୱା ତାଦିସେ

ଦିୱସେ ଘରଂ ଆନେତ୍ୱା ଧୀତରଂ ଅଦାସି।

ଅଥ କାଲେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ତେସଂ ସଂୱାସମନ୍ୱାଯ ପୁତ୍ତୋ ନିବ୍ବତ୍ତି, ସୁଭଦ୍ଦୋତିସ୍ସ ନାମଂ ଅକଂସୁ। ଚାପା ତସ୍ସ ରୋଦନକାଲେ ''ଉପକସ୍ସ ପୁତ୍ତ, ଆଜୀୱକସ୍ସ ପୁତ୍ତ, ମଂସହାରକସ୍ସ ପୁତ୍ତ, ମା ରୋଦି ମା ରୋଦୀ''ତିଆଦିନା ପୁତ୍ତତୋସନଗୀତେନ ଉପକଂ ଉପ୍ପଣ୍ଡେସି। ସୋ ''ମା ତ୍ୱଂ ଚାପେ ମଂ 'ଅନାଥୋ'ତି ମଞ୍ଞି, ଅତ୍ଥି ମେ ସହାଯୋ ଅନନ୍ତଜିନୋ ନାମ, ତସ୍ସାହଂ ସନ୍ତିକଂ ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ଆହ। ଚାପା ''ଏୱମଯଂ ଅଟ୍ଟୀଯତୀ''ତି ଞତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ତଥା କଥେସିଯେୱ। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ତାଯ ତଥା ୱୁତ୍ତୋ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଗନ୍ତୁମାରଦ୍ଧୋ। ତାଯ ତଂ ତଂ ୱତ୍ୱା ଅନୁନୀଯମାନୋପି ସଞ୍ଞତ୍ତିଂ ଅନାଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଚ୍ଛିମଦିସାଭିମୁଖୋ ପକ୍କାମି।

ଭଗୱା ଚ ତେନ ସମଯେନ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଆଚିକ୍ଖି – ''ଯୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଜ୍ଜ 'କୁହିଂ ଅନନ୍ତଜିନୋ'ତି ଇଧାଗନ୍ତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛତି, ତଂ ମମ ସନ୍ତିକଂ ପେସେଥା''ତି। ଉପକୋପି ''କୁହିଂ ଅନନ୍ତଜିନୋ ୱସତୀ''ତି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ସାୱତ୍ଥିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱିହାରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ୱିହାରମଜ୍ଝେ ଠତ୍ୱା ''କୁହିଂ ଅନନ୍ତଜିନୋ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ତଂ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକଂ ନଯିଂସୁ। ସୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଜାନାଥ ମଂ ଭଗୱା''ତି ଆହ। ''ଆମ, ଜାନାମି, କୁହିଂ ପନ ତ୍ୱଂ ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ୱସୀ''ତି? ''ୱଙ୍ଗହାରଜନପଦେ, ଭନ୍ତେ''ତି। ''ଉପକ, ଇଦାନି ମହଲ୍ଲକୋ ଜାତୋ ପବ୍ବଜିତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସସୀ''ତି? ''ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି, ଭନ୍ତେ''ତି। ସତ୍ଥା ଅଞ୍ଞତରଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆଣାପେସି – ''ଏହି ତ୍ୱଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ଇମଂ ପବ୍ବାଜେହୀ''ତି। ସୋ ତଂ ପବ୍ବାଜେସି। ସୋ ପବ୍ବଜିତୋ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ଭାୱନଂ ଅନୁଯୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ଅନାଗାମିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ କାଲଂ କତ୍ୱା ଅୱିହେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତୋ, ନିବ୍ବତ୍ତକ୍ଖଣେଯେୱ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ଅୱିହେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତମତ୍ତା ସତ୍ତ ଜନା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତା, ତେସଂ ଅଯଂ ଅଞ୍ଞତରୋ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ –

''ଅୱିହଂ ଉପପନ୍ନାସେ, ୱିମୁତ୍ତା ସତ୍ତ ଭିକ୍ଖୱୋ;

ରାଗଦୋସପରିକ୍ଖୀଣା, ତିଣ୍ଣା ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକଂ।

''ଉପକୋପଲଗଣ୍ଡୋ ଚ, ପକ୍କୁସାତି ଚ ତେ ତଯୋ;

ଭଦ୍ଦିଯୋ ଖଣ୍ଡଦେୱୋ ଚ, ବାହୁରଗ୍ଗି ଚ ସିଙ୍ଗିଯୋ;

ତେ ହିତ୍ୱା ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ଦିବ୍ବଯୋଗଂ ଉପଚ୍ଚଗୁ''ନ୍ତି। (ସଂ। ନି। ୧।୧୦୫);

ଉପକେ ପନ ପକ୍କନ୍ତେ ନିବ୍ବିନ୍ନହଦଯା ଚାପା ଦାରକଂ଼ ଅଯ୍ୟକସ୍ସ ନିଯ୍ୟାଦେତ୍ୱା ପୁବ୍ବେ ଉପକେନ ଗତମଗ୍ଗଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ସାୱତ୍ଥିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନାଯ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୀ ମଗ୍ଗପଟିପାଟିଯା ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠିତା, ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପୁବ୍ବେ ଉପକେନ ଅତ୍ତନା ଚ କଥିତଗାଥାଯୋ ଉଦାନୱସେନ ଏକଜ୍ଝଂ କତ୍ୱା –

୨୯୨।

''ଲଟ୍ଠିହତ୍ଥୋ ପୁରେ ଆସି, ସୋ ଦାନି ମିଗଲୁଦ୍ଦକୋ;

ଆସାଯ ପଲିପା ଘୋରା, ନାସକ୍ଖି ପାରମେତୱେ।

୨୯୩।

''ସୁମତ୍ତଂ ମଂ ମଞ୍ଞମାନା, ଚାପି ପୁତ୍ତମତୋସଯି;

ଚାପାଯ ବନ୍ଧନଂ ଛେତ୍ୱା, ପବ୍ବଜିସ୍ସଂ ପୁନୋପହଂ।

୨୯୪।

''ମା ମେ କୁଜ୍ଝି ମହାୱୀର, ମା ମେ କୁଜ୍ଝି ମହାମୁନି;

ନ ହି କୋଧପରେତସ୍ସ, ସୁଦ୍ଧି ଅତ୍ଥି କୁତୋ ତପୋ।

୨୯୫।

‘‘ପକ୍କମିସ୍ସଞ୍ଚ ନାଢଆତୋ, କୋଧ ନାଢଆଯ ୱଚ୍ଛତି;

ବନ୍ଧନ୍ତୀ ଇତ୍ଥିରୂପେନ, ସମଣେ ଧମ୍ମଜୀୱିନୋ।

୨୯୬।

‘‘ଏହି କାଢଅ ନିୱଉସ୍ସୁ, ଭୁଞ୍ଜ କାମେ ଯଥା ପୁରେ;

ଅହଞ୍ଚ ତେ ୱସୀକତା, ଯେ ଚ ମେ ସନ୍ତି ଞାତକା।

୨୯୭।

‘‘ଏଭୋ ଚାପେ ଚତୁବ୍ଭାଗଂ, ଯଥା ଭାସସି ତ୍ୱଞ୍ଚ ମେ;

ତଯି ରଉସ୍ସ ପୋସସ୍ସ, ଉଢଆରଂ ୱତ ତଂ ସିଯା।

୨୯୮।

‘‘କାଢଅଙ୍ଗିନିଂୱ ତକ୍କାରିଂ, ପୁପ୍ଫିତଂ ଗିରିମୁଦ୍ଧନି;

ଫୁଲ୍ଲଂ ଦାଲିମଲଟ୍ଠିଂୱ, ଅନ୍ତୋଦୀପେୱ ପାଟଲିଂ।

୨୯୯।

‘‘ହରିଚନ୍ଦନଲିତ୍ତଙ୍ଗିଂ, କାସିକୁତ୍ତମଧାରିନିଂ;

ତଂ ମଂ ରୂପୱତିଂ ସନ୍ତିଂ, କସ୍ସ ଓହାଯଂ ଗଚ୍ଛସି।

୩୦୦।

‘‘ସାକୁନ୍ତିକୋୱ ସକୁଣିଂ, ଯଥା ବନ୍ଧିତୁମିଚ୍ଛତି;

ଆହରିମେନ ରୂପେନ, ନ ମଂ ତ୍ୱଂ ବାଧଯିସ୍ସସି।

୩୦୧।

‘‘ଇମଞ୍ଚ ମେ ପୁତ୍ତଫଲଂ, କାଢଅ ଉପ୍ପାଦିତଂ ତଯା;

ତଂ ମଂ ପୁତ୍ତୱତିଂ ସନ୍ତିଂ, କସ୍ସ ଓହାଯ ଗଚ୍ଛସି।

୩୦୨।

‘‘ଜହନ୍ତି ପୁତ୍ତେ ସପ୍ପଞ୍ଞା, ତତୋ ଞାତୀ ତତୋ ଧନଂ;

ପଵ୍ଵଜନ୍ତି ମହାୱୀରା, ନାଗୋ ଛେତ୍ୱାୱ ବନ୍ଧନଂ।

୩୦୩।

‘‘ଇଦାନି ତେ ଇମଂ ପୁତ୍ତଂ, ଦଣ୍ଡେନ ଛୁରିକାଯ ୱା;

ଭୂମିଯଂ ୱା ନିସୁମ୍ଭିସ୍ସଂ, ପୁତ୍ତସୋକା ନ ଗଚ୍ଛସି।

୩୦୪।

‘‘ସଚେ ପୁତ୍ତଂ ସିଙ୍ଗାଲାନଂ, କୁକ୍କୁରାନଂ ପଦାହିସି;

ନ ମଂ ପୁତ୍ତକତ୍ତେ ଜମ୍ମି, ପୁନରାୱତ୍ତଯିସ୍ସସି।

୩୦୫।

‘‘ହନ୍ଦ ଖୋ ଦାନି ଭଦ୍ଦନ୍ତେ, କୁହିଂ କାଳଅ ଗମିସ୍ସସି;

କତମଂ ଗାମନିଗମଂ, ନଗରଂ ରାଜଧାନିଯୋ।

୩୦୬।

‘‘ଅହୁମ୍ହ ପୁଵ୍ବେ ଗଣିନୋ, ଅସ୍ସମଣା ସମଣମାନିନୋ;

ଗାମେନ ଗାମଂ ୱିଚରିମ୍ହ, ନଗରେ ରାଜଧାନିଯୋ।

୩୦୭।

‘‘ଏସୋ ହି ଭଗୱା ବୁଦ୍ଧୋ, ନଦିଂ ନେରଞ୍ଜରଂ ପତି;

ସଵ୍ଵଦୁକ୍ଖପ୍ପହାନାଯ, ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ପାଣିନଂ;

ତସ୍ସାହଂ ସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛଂ, ସୋ ମେ ସତ୍ଥା ଭୱିସ୍ସତି।

୩୦୮।

‘‘ୱନ୍ଦନଂ ଦାନି ମେ ୱଜ୍ଜାସି, ଲୋକନାଥଂ ଅନୁତ୍ତରଂ;

ପଦକ୍ଖିଣଞ୍ଚ କତ୍ୱାନ, ଆଦିସେଯ୍ୟାସି ଦକ୍ଖିଣଂ।

୩୦୯।

‘‘ଏତଂ ଖୋ ଲବ୍ଭମମ୍ହେହି, ଯଥା ଭାସସି ତ୍ୱଞ୍ଚ ମେ;

ୱନ୍ଦନଂ ଦାନି ତେ ୱଜ୍ଜଂ, ଲୋକନାଥଂ ଅନୁତ୍ତରଂ;

ପଦକ୍ଖିଣଞ୍ଚ କତ୍ୱାନ, ଆଦିସିସ୍ସାମି ଦକ୍ଖିଣଂ।

୩୧୦।

‘‘ତତୋ ଚ କାଛଓ ପକ୍କାମି, ନଦିଂ ନେରଞ୍ଜରଂ ପତି;

ସୋ ଅଦ୍ଦସାସି ସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ, ଦେସେନ୍ତଂ ଅମତଂ ପଦଂ।

୩୧୧।

‘‘ଦୁକ୍ଖଂ ଦୁକ୍ଖସମୁପ୍ପାଦଂ, ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ଅତିକ୍କମଂ;

ଅରିଯଂ ଚଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ, ଦୁକ୍ଖୂପସମଗାମିନଂ।

୩୧୨।

‘‘ତସ୍ସ ପାଦାନି ୱନ୍ଦିତ୍ୱା, କତ୍ୱାନ ନଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ;

ଚାପାଯ ଆଦିସିତ୍ୱାନ, ପବ୍ବଜିଂ ଅନଗାରିଯଂ;

ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ଅନୁପ୍ପତ୍ତା, କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ’’ନ୍ତି। –

ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ଲଟ୍ଠିହତ୍ଥୋତି ଦଣ୍ଡହତ୍ଥୋ। ପୁରେତି ପୁବ୍ବେ ପରିବ୍ବାଜକକାଲେ ଚଣ୍ଡଗୋଣକୁକ୍କୁରାଦୀନଂ ପରିହରଣତ୍ଥଂ ଦଣ୍ଡଂ ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱା ୱିଚରଣକୋ ଅହୋସି। ସୋ ଦାନି ମିଗଲୁଦ୍ଦକୋତି ସୋ ଇଦାନି ମିଗଲୁଦ୍ଦେହି ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ଭୋଗସଂୱାସେହି ମିଗଲୁଦ୍ଦୋ ମାଗୱିକୋ ଜାତୋ। ଆସାଯାତି ତଣ୍ହାଯ। ‘‘ଆସଯା’’ତିପି ପାଠୋ, ଅଜ୍ଝାସଯହେତୂତି ଅତ୍ଥୋ। ପଲିପାତି କାମପଙ୍କତୋ ଦିଟ୍ଠିପଙ୍କତୋ ଚ। ଘୋରାତି ଅୱିଦିତୱିପୁଲାନତ୍ଥାୱହତ୍ତା ଦାରୁଣତୋ ଘୋରା। ନାସକ୍ଖି ପାରମେତୱେତି ତସ୍ସେୱ ପଲିପସ୍ସ ପାରଭୂତଂ ନିବ୍ବାନଂ ଏତୁଂ ଗନ୍ତୁଂ ନ ଅସକ୍ଖି, ନ ଅଭିସମ୍ଭୁନୀତି ଅତ୍ତାନମେୱ ସନ୍ଧାଯ ଉପକୋ ୱଦତି।

ସୁମତ୍ତଂ ମଂ ମଞ୍ଞମାନାତି ଅତ୍ତନି ସୁଟ୍ଠୁ ମତ୍ତଂ ମଦପ୍ପତ୍ତଂ କାମଗେଧୱସେନ ଲଗ୍ଗଂ ପମତ୍ତଂ ୱା କତ୍ୱା ମଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖନ୍ତୀ। ଚାପା ପୁତ୍ତମତୋସଯୀତି ମିଗଲୁଦ୍ଦସ୍ସ ଧୀତା ଚାପା ‘‘ଆଜୀୱକସ୍ସ ପୁତ୍ତା’’ତିଆଦିନା ମଂ ଘଟ୍ଟେନ୍ତୀ ପୁତ୍ତଂ ତୋସେସି କେଳିଆଯସି। ‘‘ସୁପତି ମଂ ମଞ୍ଞମାନା’’ତି ଚ ପଠନ୍ତି, ସୁପତୀତି ମଂ ମଞ୍ଞମାନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଚାପାଯ ବନ୍ଧନଂ ଛେତ୍ୱାତି ଚାପାଯ ତଯି ଉପ୍ପନ୍ନଂ କିଲେସବନ୍ଧନଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା। ପବ୍ବଜିସ୍ସଂ ପୁନୋପହନ୍ତି ପୁନ ଦୁତିଯୱାରମ୍ପି ଅହଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି।

ଇଦାନି ତସ୍ସା ‘‘ମଯ୍ହଂ ଅତ୍ଥୋ ନତ୍ଥୀ’’ତି ୱଦତି, ତଂ ସୁତ୍ୱା ଚାପା ଖମାପେନ୍ତୀ ‘‘ମା ମେ କୁଜ୍ଝୀ’’ତି ଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ମା ମେ କୁଜ୍ଝୀତି କେଳିକରଣମତ୍ତେନ ମା ମଯ୍ହଂ କୁଜ୍ଝି। ମହାୱୀର, ମହାମୁନୀତି ଉପକଂ ଆଲପତି। ତଞ୍ହି ସା ପୁବ୍ବେପି ପବ୍ବଜିତୋ, ଇଦାନିପି ପବ୍ବଜିତୁକାମୋତି କତ୍ୱା ଖନ୍ତିଞ୍ଚ ପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତୀ ‘‘ମହାମୁନୀ’’ତି ଆହ। ତେନେୱାହ – ‘‘ନ ହି କୋଧପରେତସ୍ସ, ସୁଦ୍ଧି ଅତ୍ଥି କୁତୋ ତପୋ’’ତି, ତ୍ୱଂ ଏତ୍ତକମ୍ପି ଅସହନ୍ତୋ କଥଂ ଚିତ୍ତଂ ଦମେସ୍ସସି, କଥଂ ୱା ତପଂ ଚରିସ୍ସସୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ଅଥ ନାଳଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଜୀୱିତୁକାମୋସୀତି ଚାପାଯ ୱୁତ୍ତୋ ଆହ – ‘‘ପକ୍କମିସ୍ସଞ୍ଚ ନାଳାତୋ, କୋଧ ନାଳାଯ ୱଚ୍ଛତୀ’’ତି କୋ ଇଧ ନାଳାଯ ୱସିସ୍ସତି, ନାଳାତୋୱ ଅହଂ ପକ୍କମିସ୍ସାମେୱ। ସୋ ହି ତସ୍ସ ଜାତଗାମୋ, ତତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପବ୍ବଜି। ସୋ ଚ ମଗଧରଟ୍ଠେ ବୋଧିମଣ୍ଡସ୍ସ ଆସନ୍ନପଦେସେ, ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ବନ୍ଧନ୍ତୀ ଇତ୍ଥିରୂପେନ, ସମଣେ ଧମ୍ମଜୀୱିନୋତି ଚାପେ ତ୍ୱଂ ଧମ୍ମେନ ଜୀୱନ୍ତେ ଧମ୍ମିକେ ପବ୍ବଜିତେ ଅତ୍ତନୋ ଇତ୍ଥିରୂପେନ ଇତ୍ଥିକୁତ୍ତାକପ୍ପେହି ବନ୍ଧନ୍ତୀ ତିଟ୍ଠସି। ଯେନାହଂ ଇଦାନି ଏଦିସୋ ଜାତୋ, ତସ୍ମା ତଂ ପରିଚ୍ଚଜାମୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଚାପା ତଂ ନିୱତ୍ତେତୁକାମା ''ଏହି, କାଢଆ''ତି ଗାଥମାହ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – କାଢଅୱଣ୍ଣତାୟ, କାଢଅ, ଉପକ, ଏହି ନିୱତ୍ତସ୍ସୁ ମା ପକ୍କମି, ପୁବ୍ବେ ୱିୟ କାମେ ପରିଭୁଞ୍ଜ, ଅହଞ୍ଚ ୟେ ଚ ମେ ସନ୍ତି ଞାତକା, ତେ ସବ୍ବେୱ ତୁୟ୍ହଂ ମା ପକ୍କମିତୁକାମତାୟ ୱସୀକତା ୱସୱତ୍ତିନୋ କତାତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଉପକୋ ''ଏତ୍ତୋ ଚାପେ''ତି ଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ଚାପେତି ଚାପେ। ଚାପସଦିସଅଙ୍ଗଲଟ୍ଠିତାୟ ହି ସା, ଚାପାତି ନାମଂ ଲଭି, ତସ୍ମା, ଚାପାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତ୍ୱଂ ଚାପେ, ୟଥା ଭାସସି, ଇଦାନି ୟାଦିସଂ କଥେସି, ଇତୋ ଚତୁବ୍ଭାଗମେୱ ପିୟସମୁଦାଚାରଂ କରେୟ୍ୟାସି। ତୟି ରତ୍ତସ୍ସ ରାଗାଭିଭୂତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଉଢଆରଂ ୱତ ତଂ ସିୟା, ଅହଂ ପନେତରହି ତୟି କାମେସୁ ଚ ୱିରତ୍ତୋ, ତସ୍ମା ଚାପାୟ ୱଚନେ ନ ତିଟ୍ଠାମୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

ପୁନ, ଚାପା, ଅତ୍ତନି ତସ୍ସ ଆସତ୍ତିଂ ଉପ୍ପାଦେତୁକାମା ''କାଢଅଙ୍ଗିନି''ନ୍ତି ଆହ। ତତ୍ଥ, କାଢଆତି ତସ୍ସାଲପନଂ। ଅଙ୍ଗିନିନ୍ତି ଅଙ୍ଗଲଟ୍ଠିସମ୍ପନ୍ନଂ। ଇୱାତି ଉପମାୟ ନିପାତୋ। ତକ୍କାରିଂ ପୁପ୍ଫିତଂ ଗିରିମୁଦ୍ଧନୀତି ପବ୍ବତମୁଦ୍ଧନି ଠିତଂ ସୁପୁପ୍ଫିତଦାଲିମଲଟ୍ଠିଂ ୱିୟ। ''ଉକ୍କାଗାରି''ନ୍ତି ଚ କେଚି ପଠନ୍ତି, ଅଙ୍ଗହିଲଟ୍ଠିଂ ୱିୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଗିରିମୁଦ୍ଧନୀତି ଚ ଇଦଂ କେନଚି ଅନୁପହତସୋଭତାଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। କେଚି ''କାଲିଙ୍ଗିନି''ନ୍ତି ପାଠଂ ୱତ୍ୱା ତସ୍ସ କୁମ୍ଭଣ୍ଡଲତାସଦିସନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ୱଦନ୍ତି। ଫୁଲ୍ଲଂ ଦାଲିମଲଟ୍ଠିଂୱାତି ପୁପ୍ଫିତଂ ବୀଜପୂରଲତଂ ୱିୟ। ଅନ୍ତୋଦୀପେୱ ପାଟଲିନ୍ତି ଦୀପକବ୍ଭନ୍ତରେ ପୁପ୍ଫିତପାଟଲିରୁକ୍ଖଂ ୱିୟ, ଦୀପଗ୍ଗହଣଞ୍ଚେତ୍ଥ ସୋଭାପାଟିହାରିୟଦସ୍ସନତ୍ଥମେୱ।

ହରିଚନ୍ଦନଲିତ୍ତଙ୍ଗିନ୍ତି ଲୋହିତଚନ୍ଦନେନ ଅନୁଲିତ୍ତସବ୍ବଙ୍ଗିଂ। କାସିକୁତ୍ତମଧାରିନିନ୍ତି ଉତ୍ତମକାସିକୱତ୍ଥଧରଂ। ତଂ ମନ୍ତି ତାଦିସଂ ମଂ। ରୂପୱତିଂ ସନ୍ତିନ୍ତି ରୂପସମ୍ପନ୍ନଂ ସମାନଂ। କସ୍ସଓହାୟ ଗଚ୍ଛସୀତି କସ୍ସ ନାମ ସତ୍ତସ୍ସ, କସ୍ସ ୱା ହେତୁନୋ, କେନ କାରଣେନ, ଓହାୟ ପହାୟ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛସି।

ଇତୋ ପରମ୍ପି ତେସଂ ୱଚନପଟିୱଚନଗାଥାୱ ଠପେତ୍ୱା ପରିୟୋସାନେ ତିସ୍ସୋ ଗାଥା। ତତ୍ଥ ସାକୁନ୍ତିକୋୱାତି ସକୁଣଲୁଦ୍ଦୋ ୱିୟ। ଆହରିମେନ ରୂପେନାତି କେସମଣ୍ଡନାଦିନା ସରୀରଜଗ୍ଗନେନ ଚେୱ ୱତ୍ଥାଭରଣାଦିନା ଚ ଅଭିସଙ୍ଖାରିକେନ ରୂପେନ ୱଣ୍ଣେନ କିତ୍ତିମେନ ଚାତୁରିୟେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ମଂ ତ୍ୱଂ ବାଧୟିସ୍ସସୀତି ପୁବ୍ବେ ୱିୟ ଇଦାନି ମଂ ତ୍ୱଂ ନ ବାଧିତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସସି।

ପୁତ୍ତଫଲନ୍ତି ପୁତ୍ତସଙ୍ଖାତଂ ଫଲଂ ପୁତ୍ତପସୱୋ।

ସପ୍ପଞ୍ଞାତି ପଞ୍ଞୱନ୍ତୋ, ସଂସାରେ ଆଦୀନୱୱିଭାୱିନିୟା ପଞ୍ଞାୟ ସମନ୍ନାଗତାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ତେ ହି ଅପ୍ପଂ ୱା ମହନ୍ତଂ ୱା ଞାତିପରିୱଟ୍ଟଂ ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଂ ୱା ପହାୟ ପବ୍ବଜନ୍ତି। ତେନାହ – ''ପବ୍ବଜନ୍ତି ମହାୱୀରା, ନାଗୋ ଛେତ୍ୱାୱ ବନ୍ଧନ''ନ୍ତି, ଅୟବନ୍ଧନଂ ୱିୟ ହତ୍ଥିନାଗୋ ଗିହିବନ୍ଧନଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ମହାୱୀରିୟାୱ ପବ୍ବଜନ୍ତି, ନ ନିହୀନୱୀରିୟାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଦଣ୍ଡେନାତି ୟେନ କେନଚି ଦଣ୍ଡେନ। ଛୁରିକାୟାତି ଖୁରେନ। ଭୂମିୟଂ ୱା ନିସୁମ୍ଭିସ୍ସନ୍ତି ପଥୱିୟଂ ପାତେତ୍ୱା ପୋଥନୱିଜ୍ଝନାଦିନା ୱିବାଧିସ୍ସାମି। ପୁତ୍ତସୋକା ନ ଗଚ୍ଛସୀତି ପୁତ୍ତସୋକନିମିତ୍ତଂ ନ ଗଚ୍ଛିସ୍ସସି।

ପଦାହିସୀତି ଦସ୍ସସି। ପୁତ୍ତକତ୍ତେତି ପୁତ୍ତକାରଣା। ଜମ୍ମୀତି ତସ୍ସା ଆଲପନଂ, ଲାମକେତି ଅତ୍ଥୋ।

ଇଦାନି ତସ୍ସ ଗମନଂ ଅନୁଜାନିତ୍ୱା ଗମନଟ୍ଠାନଂ ଜାନିତୁଂ ''ହନ୍ଦ ଖୋ''ତି ଗାଥମାହ।

ଇତରୋ ପୁବ୍ବେ ଅହଂ ଅନିୟ୍ୟାନିକଂ ସାସନଂ ପଗ୍ଗୟ୍ହ ଅଟ୍ଠାସିଂ, ଇଦାନି ପନ ନିୟ୍ୟାନିକେ ଅନନ୍ତଜିନସ୍ସ ସାସନେ ଠାତୁକାମୋ, ତସ୍ମା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗମିସ୍ସାମୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ଅହୁମ୍ହା''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଗଣିନୋତି ଗଣଧରା। ଅସ୍ସମଣାତି ନ ସମିତପାପା। ସମଣମାନିନୋତି ସମିତପାପାତି ଏୱଂ ସଞ୍ଞିନୋ। ୱିଚରିମ୍ହାତି ପୂରଣାଦୀସୁ ଅତ୍ତାନଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱଦତି।

ନେରଞ୍ଜରଂପତୀତି ନେରଞ୍ଜରାୟ ନଦିୟା ସମୀପେ ତସ୍ସା ତୀରେ। ବୁଦ୍ଧୋତି ଅଭିସମ୍ବୋଧିଂ ପତ୍ତୋ, ଅଭିସମ୍ବୋଧିଂ ପତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ସବ୍ବକାଲଂ ଭଗୱା ତତ୍ଥେୱ ୱସୀତି ଅଧିପ୍ପାୟେନ ୱଦତି।

ୱନ୍ଦନଂ ଦାନି ମେ ୱଜ୍ଜାସୀତି ମମ ୱନ୍ଦନଂ ୱଦେୟ୍ୟାସି, ମମ ୱଚନେନ ଲୋକନାଥଂ ଅନୁତ୍ତରଂ ୱଦେୟ୍ୟାସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପଦକ୍ଖିଣଞ୍ଚ କତ୍ୱାନ, ଆଦିସେୟ୍ୟାସି ଦକ୍ଖିଣନ୍ତି ବୁଦ୍ଧଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱାପି ଚତୂସୁ ଠାନେସୁ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା, ତତୋ ପୁଞ୍ଞତୋ ମୟ୍ହଂ ପତ୍ତିଦାନଂ ଦେନ୍ତୋ ପଦକ୍ଖିଣଂ ଆଦିସେୟ୍ୟାସି ବୁଦ୍ଧଗୁଣାନଂ ସୁତପୁବ୍ବତ୍ତା ହେତୁସମ୍ପନ୍ନତାୟ ଚ ଏୱଂ ୱଦତି।

ଏତଂଖୋ ଲବ୍ଭମମ୍ହେହୀତି ଏତଂ ପଦକ୍ଖିଣକରଣଂ ପୁଞ୍ଞଂ ଅମ୍ହେହି ତୱ ଦାତୁଂ ସକ୍କା, ନ ନିୱତ୍ତନଂ, ପୁଚ୍ଛେ ୱିଯ କାମୂପଭୋଗୋ ଚ ନ ସକ୍କାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତେ ୱଜନ୍ତି ତୱ ୱନ୍ଦନଂ ୱଜଂ ୱକ୍ଖାମି।

ସୋତି କାଠଓ, ଅଦ୍ଦସାସୀତି ଅଦ୍ଦକ୍ଖି।

ସଚ୍ଚଦେସନାଯଂ ସଚ୍ଚକଥାଯ ପଧାନତ୍ତା ତବ୍ବିନିମୁତ୍ତାଯ ଅଭାୱତୋ ''ଦୁକ୍ଖ''ନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ, ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଚାପାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ସୁନ୍ଦରୀଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ପେତାନି ଭୋତି ପୁତ୍ତାନୀତିଆଦିକା ସୁନ୍ଦରିଯା ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନନ୍ତୀ ଇତୋ ଏକତିଂସକପ୍ପେ ୱେସ୍ସଭୁସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ କୁଲଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ସତ୍ଥାରଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ପସନ୍ନମାନସା ଭିକ୍ଖଂ ଦତ୍ୱା ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ୱନ୍ଦି। ସତ୍ଥା ତସ୍ସା ଚିତ୍ତପ୍ପସାଦଂ ଞତ୍ୱା ଅନୁମୋଦନଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ସା ତେନ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେନ ତାୱତିଂସେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଯାୱତାଯୁକଂ ଠତ୍ୱା ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱିତ୍ୱା ତତୋ ଚୁତା ଅପରାପରଂ ସୁଗତୀସୁଯେୱ ସଂସରନ୍ତୀ ପରିପକ୍କଞାଣା ହୁତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ବାରାଣସିଯଂ ସୁଜାତସ୍ସ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଧୀତା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ତସ୍ସା ରୂପସମ୍ପତ୍ତିଯା ସୁନ୍ଦରୀତି ନାମଂ ଅହୋସି। ୱଯପ୍ପତ୍ତକାଲେ ଚସ୍ସା କନିଟ୍ଠଭାତା କାଲମକାସି। ଅଥସ୍ସା ପିତା ପୁତ୍ତସୋକେନ ଅଭିଭୂତୋ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱିଚରନ୍ତୋ ୱାସିଟ୍ଠିଥେରିଯା ସମାଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ସୋକୱିନୋଦନକାରଣଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ''ପେତାନି ଭୋତି ପୁତ୍ତାନୀ''ତିଆଦିକା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି। ଥେରୀ ତଂ ସୋକାଭିଭୂତଂ ଞତ୍ୱା ସୋକଂ ୱିନୋଦେତୁକାମା ''ବହୂନି ପୁତ୍ତସତାନୀ''ତିଆଦିକା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ୱତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅସୋକଭାୱଂ କଥେସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ''କଥଂ ତ୍ୱଂ, ଅଯ୍ୟେ, ଏୱଂ ଅସୋକା ଜାତା''ତି ଆହ। ତସ୍ସ ଥେରୀ ରତନତ୍ତଯଗୁଣଂ କଥେସି।

ଅଥ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ''କୁହିଂ ସତ୍ଥା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇଦାନି ମିଥିଲାଯଂ ୱିହରତୀ''ତି ତଂ ସୁତ୍ୱା ତାୱଦେୱ ରଥଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ରଥେନ ମିଥିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ କତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ତସ୍ସ ସତ୍ଥା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ସୋ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ପଟିଲଦ୍ଧସଦ୍ଧୋ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଘଟେନ୍ତୋ ୱାଯମନ୍ତୋ ତତିଯେ ଦିୱସେ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ଅଥ ସାରଥି ରଥଂ ଆଦାଯ ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେସି। ସୁନ୍ଦରୀ ଅତ୍ତନୋ ପିତୁ ପବ୍ବଜିତଭାୱଂ ସୁତ୍ୱା, ''ଅମ୍ମ, ଅହମ୍ପି ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ''ତି ମାତରଂ ଆପୁଚ୍ଛି। ମାତା ''ଯଂ ଇମସ୍ମିଂ ଗେହେ ଭୋଗଜାତଂ, ସବ୍ବଂ ତଂ ତୁଯ୍ହଂ ସନ୍ତକଂ, ତ୍ୱଂ ଇମସ୍ସ କୁଲସ୍ସ ଦାଯାଦିକା ପଟିପଜ୍ଜ, ଇମଂ ସବ୍ବଭୋଗଂ ପରିଭୁଞ୍ଜ, ମା ପବ୍ବଜୀ''ତି ଆହ। ସା ''ନ ମଯ୍ହଂ ଭୋଗେହି ଅତ୍ଥୋ, ପବ୍ବଜିସ୍ସାମେୱାହଂ, ଅମ୍ମା''ତି ମାତରଂ ଅନୁଜାନାପେତ୍ୱା ମହତିଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଖେଳପିଣ୍ଡଂ ୱିଯ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପବ୍ବଜି। ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଚ ସିକ୍ଖମାନାଯେୱ ହୁତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଘଟେନ୍ତୀ ୱାଯମନ୍ତୀ ହେତୁସମ୍ପନ୍ନତାଯ ଞାଣସ୍ସ ପରିପାକଂ ଗତତ୍ତା ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଅପଦାନେ –

''ପିଣ୍ଡପାତଂ ଚରନ୍ତସ୍ସ, ୱେସ୍ସଭୁସ୍ସ ମହେସିନୋ;

କଟଚ୍ଛୁଭିକ୍ଖମୁଗ୍ଗଯ୍ହ, ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠସ୍ସଦାସହଂ।

''ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ୱେସ୍ସଭୂ ଲୋକନାଯକୋ;

ୱୀଥିଯା ସଣ୍ଠିତୋ ସତ୍ଥା, ଅକା ମେ ଅନୁମୋଦନଂ।

''କଟଚ୍ଛୁଭିକ୍ଖଂ ଦତ୍ୱାନ, ତାୱତିଂସଂ ଗମିସ୍ସସି;

ଛତ୍ତିଂସଦେୱରାଜୂନଂ, ମହେସିତ୍ତଂ କରିସ୍ସସି।

''ପଞ୍ଞାସଂ ଚକ୍କୱତ୍ତୀନଂ, ମହେସିତ୍ତଂ କରିସ୍ସସି;

ମନସା ପଞ୍ଚିତଂ ସବ୍ବଂ, ପଟିଲଚ୍ଛସି ସବ୍ବଦା।

‘‘ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୋତ୍ୱାନ, ପବ୍ବଜିସ୍ସସି କିଞ୍ଚନା;

ସବ୍ବାସବ୍ୱେ ପରିଞ୍ଞାଯ, ନିବ୍ବାଯିସ୍ସସିନାସଓ୍ୱା।

‘‘ଇଦଂ ୱତ୍ୱାନ ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ୱେସ୍ସଭୂ ଲୋକନାଯକୋ;

ନଭଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗମୀ ୱୀରୋ, ହଂସରାଜାୱ ଅମ୍ବରେ।

‘‘ସୁଦିନ୍ନଂ ମେ ଦାନୱରଂ, ସୁଯିଟ୍ଠା ଯାଗସମ୍ପଦା;

କଟଚ୍ଛୁଭିକ୍ଖଂ ଦତ୍ୱାନ, ପତ୍ତାହଂ ଅଚଲଂ ପଦଂ।

‘‘ଏକତିଂସେ ଇତୋ କପ୍ପେ, ଯଂ ଦାନମଦଦିଂ ତଦା;

ଦୁଗ୍ଗତିଂ ନାଭିଜାନାମି, ଭିକ୍ଖାଦାନସ୍ସିଦଂ ଫଲଂ।

‘‘କିଲେସା ଝାପିତା ମଯ୍ହଂ…ପେ… କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ’’ନ୍ତି।

ଅରହତ୍ତଂ ପନ ପତ୍ୱା ଫଲସୁଖେନ ନିବ୍ବାନସୁଖେନ ଚ ୱିହରନ୍ତୀ ଅପରଭାଗେ ‘‘ସତ୍ଥୁ ପୁରତୋ ସୀହନାଦଂ ନଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ଉପଜ୍ଝାଯଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ବାରାଣସିତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସମ୍ବହୁଲାହି ଭିକ୍ଖୁନୀହି ସଦ୍ଧିଂ ଅନୁକ୍କମେନ ସାୱତ୍ଥିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ସତ୍ଥାରା କତପଟିସନ୍ଥାରା ସତ୍ଥୁ ଓରସଧୀତୁଭାୱାଦିୱିଭାୱନେନ ଅଞ୍ଞଂ ବ୍ୟାକାସି। ଅଥସ୍ସା ମାତରଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବୋ ଞାତିଗଣୋ ପରିଜନୋ ଚ ପବ୍ବଜି। ସା ଅପରଭାଗେ ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପିତରା ୱୁତ୍ତଗାଥଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଉଦାନୱସେନ –

୩୧୩।

‘‘ପେତାନି ଭୋତି ପୁତ୍ତାନି, ଖାଦମାନା ତୁୱଂ ପୁରେ;

ତୁୱଂ ଦିୱା ଚ ରତ୍ତୋ ଚ, ଅତୀୱ ପରିତପ୍ପସି।

୩୧୪।

‘‘ସାଜ୍ଜ ସବ୍ବାନି ଖାଦିତ୍ୱା, ସତପୁତ୍ତାନି ବ୍ରାହ୍ମଣୀ;

ୱାସେଟ୍ଠି କେନ ୱଣ୍ଣେନ, ନ ବାଳ୍ହଂ ପରିତପ୍ପସି।

୩୧୫।

‘‘ବହୂନି ପୁତ୍ତସତାନି, ଞାତିସଙ୍ଘସତାନି ଚ;

ଖାଦିତାନି ଅତୀତଂସେ, ମମ ତୁଯ୍ହଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣ।

୩୧୬।

‘‘ସାହଂ ନିସ୍ସରଣଂ ଞତ୍ୱା, ଜାତିଯା ମରଣସ୍ସ ଚ;

ନ ସୋଚାମି ନ ରୋଦାମି, ନ ଚାପି ପରିତପ୍ପୟିଂ।

୩୧୭।

‘‘ଅବ୍ଭୁତଂ ୱତ ୱାସେଟ୍ଠି, ୱାଚଂ ଭାସସି ଏଦିସିଂ;

କସ୍ସ ତ୍ୱଂ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାୟ, ଗିରଂ ଭାସସି ଏଦିସିଂ।

୩୧୮।

‘‘ଏସ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ନଗରଂ ମିଥିଲଂ ପତି;

ସବ୍ବଦୁକ୍ଖପ୍ପହାନାୟ, ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି ପାଣିନଂ।

୩୧୯।

‘‘ତସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମେ ଅରହତୋ, ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ନିରୂପଧିଂ;

ତତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞାତସଦ୍ଧମ୍ମା, ପୁତ୍ତସୋକଂ ବ୍ୟପାନୁଦିଂ।

୩୨୦।

‘‘ସୋ ଅହମ୍ପି ଗମିସ୍ସାମି, ନଗରଂ ମିଥିଲଂ ପତି;

ଅପ୍ପେୱ ମଂ ସୋ ଭଗୱା, ସବ୍ବଦୁକ୍ଖା ପମୋଚୟେ।

୩୨୧।

‘‘ଅଦ୍ଦସ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବୁଦ୍ଧଂ, ୱିପ୍ପମୁତ୍ତଂ ନିରୂପଧିଂ;

ସ୍ୱସ୍ସ ଧମ୍ମମଦେସେସି, ମୁନି ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପାରଗୂ।

୩୨୨।

‘‘ଦୁକ୍ଖଂ ଦୁକ୍ଖସମୁପ୍ପାଦଂ, ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ଅତିକ୍କମଂ;

ଅରିୟଂ ଚଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ, ଦୁକ୍ଖୂପସମଗାମିନଂ।

୩୨୩।

‘‘ତତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞାତସଦ୍ଧମ୍ମୋ, ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ସମରୋଚୟି;

ସୁଜାତୋ ତୀହି ରତ୍ତୀହି, ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ଅଫସ୍ସୟି।

୩୨୪।

‘‘ଏହି ସାରଥି ଗଚ୍ଛାହି, ରଥଂ ନିୟ୍ୟାଦଯାହିମଂ;

ଆରୋଗ୍ୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ୱଜ, ପଵଜି ଦାନି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ;

ସୁଜାତୋ ଟୀହି ରଓୀହି, ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ଅଫସ୍ସୟି।

୩୨୫।

‘‘ତତୋ ଚ ରଥମାଦାଯ, ସହସ୍ସଞ୍ଚାପି ସାରଥି;

ଆରୋଗ୍ୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣିଂୱୋଚ, ‘ପଵଜି ଦାନି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ;

ସୁଜାତୋ ଟୀହି ରଓୀହି, ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ଅଫସ୍ସୟି।

୩୨୬।

‘‘ଏତଞ୍ଚାହଂ ଅସ୍ସରଥଂ, ସହସ୍ସଞ୍ଚାପି ସାରଥି;

ତେୱିଜ୍ଜଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ସୁତ୍ୱା, ପୁଣ୍ଣପତ୍ତଂ ଦଦାମି ତେ।

୩୨୭।

‘‘ତୁୟ୍ହେୱ ହୋତ୍ୱସ୍ସରଥୋ, ସହସ୍ସଞ୍ଚାପି ବ୍ରାହ୍ମଣି;

ଅହମ୍ପି ପଵଜିସ୍ସାମି, ୱରପଞ୍ଞସ୍ସ ସନ୍ତିକେ।

୩୨୮।

‘‘ହତ୍ଥୀ ଗୱସ୍ସଂ ମଣିକୁଣ୍ଡଲଞ୍ଚ, ଫୀତଞ୍ଚିମଂ ଗହୱିଭୱଂ ପହାଯ;

ପିତା ପଵଜିତୋ ତୁୟ୍ହଂ, ଭୁଞ୍ଜ ଭୋଗାନି ସୁନ୍ଦରୀ;

ତୁୱଂ ଦାଯାଦିକା କୁଲେ।

୩୨୯।

‘‘ହତ୍ଥୀ ଗୱସ୍ସଂ ମଣିକୁଣ୍ଡଲଞ୍ଚ, ରମ୍ମଂ ଚିମଂ ଗହୱିଭୱଂ ପହାଯ;

ପିତା ପଵଜିତୋ ମୟ୍ହଂ, ପୁତ୍ତସୋକେନ ଅଟ୍ଟିତୋ;

ଅହମ୍ପି ପଵଜିସ୍ସାମି, ଭାତୁସୋକେନ ଅଟ୍ଟିତା।

୩୩୦।

‘‘ସୋ ତେ ଇଜ୍ଝତୁ ସଙ୍କପ୍ପୋ, ଯଂ ତ୍ୱଂ ପତ୍ଥେସି ସୁନ୍ଦରୀ;

ଉତ୍ତିଟ୍ଠପିଣ୍ଡୋ ଉଞ୍ଛୋ ଚ, ପଂସୁକୂଲଞ୍ଚ ଚୀୱରଂ;

ଏତାନି ଅଭିସମ୍ଭୋନ୍ତୀ, ପରଲୋକେ ଅନାସୱା।

୩୩୧।

‘‘ସିକ୍ଖମାନାୟ ମେ ଅୟ୍ୟେ, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ ୱିସୋଧିତଂ;

ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଜାନାମି, ୟତ୍ଥ ମେ ୱୁସିତଂ ପୁରେ।

୩୩୨।

‘‘ତୁୱଂ ନିସ୍ସାୟ କଲ୍ୟାଣି, ଥେରି ସଙ୍ଘସ୍ସ ସୋଭନେ;

ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ଅନୁପ୍ପତ୍ତା, କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନଂ।

୩୩୩।

‘‘ଅନୁଜାନାହି ମେ ଅୟ୍ୟେ, ଇଚ୍ଛେ ସାୱତ୍ଥି ଗନ୍ତୱେ;

ସୀହନାଦଂ ନଦିସ୍ସାମି, ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠସ୍ସ ସନ୍ତିକେ।

୩୩୪।

‘‘ପସ୍ସ ସୁନ୍ଦରି ସତ୍ଥାରଂ, ହେମୱଣ୍ଣଂ ହରିତ୍ତଚଂ;

ଅଦନ୍ତାନଂ ଦମେତାରଂ, ସମ୍ବୁଦ୍ଧମକୁତୋଭୟଂ।

୩୩୫।

‘‘ପସ୍ସ ସୁନ୍ଦରିମାୟନ୍ତିଂ, ୱିପ୍ପମୁତ୍ତଂ ନିରୂପଧିଂ;

ୱୀତରାଗଂ ୱିସଂୟୁତ୍ତଂ, କତକିଚ୍ଚମନାସୱଂ।

୩୩୬।

‘‘ବାରାଣସିତୋ ନିକ୍ଖମ୍ମ, ତୱ ସନ୍ତିକମାଗତା;

ସାୱିକା ତେ ମହାୱୀର, ପାଦେ ୱନ୍ଦତି ସୁନ୍ଦରୀ।

୩୩୭।

‘‘ତୁୱଂ ବୁଦ୍ଧୋ ତୁୱଂ ସତ୍ଥା, ତୁୟ୍ହଂ ଧୀତାମ୍ହି ବ୍ରାହ୍ମଣ;

ଓରସା ମୁଖତୋ ଜାତା, କତକିଚ୍ଚା ଅନାସୱା।

୩୩୮।

‘‘ତସ୍ସା ତେ ସ୍ୱାଗତଂ ଭଦ୍ଦେ, ତତୋ ତେ ଅଦୁରାଗତଂ;

ଏୱଞ୍ହି ଦନ୍ତା ଆଯନ୍ତି, ସନ୍ତୁ ପାଦାନି ୱନ୍ଦିକା;

ୱୀତରାଗା ୱିସଂଯୁତ୍ତା, କତକିଚ୍ଚା ଅନାସୱା’’ତି। –

ଇମା ଗାଥା ପଚ୍ଚୁଦାହାସି।

ତତ୍ଥ ପେତାନୀତି ମତାନି। ଭୋତୀତି ତଂ ଆଲପତି। ପୁତ୍ତାନୀତି ଲିଙ୍ଗୱିପଲ୍ଲାସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ପେତେ ପୁତ୍ତେତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକୋ ଏୱ ଚ ତସ୍ସା ପୁତ୍ତୋ ମତୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପନ ‘‘ଚିରକାଲଂ ଅଯଂ ସୋକେନ ଅଟ୍ଟା ହୁତ୍ୱା ୱିଚରି, ବହୂ ମଞ୍ଞେ ଇମିସ୍ସା ପୁତ୍ତା ମତା’’ତି ଏୱଂସଞ୍ଞୀ ହୁତ୍ୱା ବହୁୱଚନେନାହ। ତଥା ଚ ‘‘ସାଜ୍ଜ ସବ୍ବାନି ଖାଦିତ୍ୱା ସତପୁତ୍ତାନୀ’’ତି। ଖାଦମାନାତି ଲୋକୱୋହାରୱସେନ ଖୁଂସନୱଚନମେତଂ। ଲୋକେ ହି ଯସ୍ସା ଇତ୍ଥିଯା ଜାତଜାତା ପୁତ୍ତା ମରନ୍ତି, ତଂ ଗରହନ୍ତା ‘‘ପୁତ୍ତଖାଦିନୀ’’ତିଆଦିଂ ୱଦନ୍ତି। ଅତୀୱାତି ଅତିୱିଯ ଭୁସଂ। ପରିତପ୍ପସୀତି ସନ୍ତପ୍ପସି, ପୁରେତି ଯୋଜନା। ଅଯଞ୍ହେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ଭୋତି ୱାସେଟ୍ଠି, ପୁବ୍ବେ ତ୍ୱଂ ମତପୁତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ସୋଚନ୍ତୀ ପରିଦେୱନ୍ତୀ ଅତିୱିଯ ସୋକାଯ ସମପ୍ପିତା ଗାମନିଗମରାଜଧାନିଯୋ ଆହିଣ୍ଡସି।

ସାଜ୍ଜାତି ସା ଅଜ୍ଜ, ସା ତ୍ୱଂ ଏତରହୀତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ସଜ୍ଜା’’ତି ୱା ପାଠୋ। କେନ ୱଣ୍ଣେନାତି କେନ କାରଣେନ।

ଖାଦିତାନୀତି ଥେରୀପି ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ୱୁତ୍ତପରିଯାଯେନେୱ ୱଦତି। ଖାଦିତାନି ୱା ବ୍ଯଗ୍ଘଦୀପିବିଳାରାଦିଜାତିଯୋ ସନ୍ଧାଯେୱମାହ। ଅତୀତଂସେତି ଅତୀତକୋଟ୍ଠାସେ, ଅତିକ୍କନ୍ତଭୱେସୂତି ଅତ୍ଥୋ। ମମ ତୁଯ୍ହଞ୍ଚାତି ମଯା ଚ ତଯା ଚ।

ନିସ୍ସରଣଂ ଞତ୍ୱା ଜାତିଯା ମରଣସ୍ସ ଚାତି ଜାତିଜରାମରଣାନଂ ନିସ୍ସରଣଭୂତଂ ନିବ୍ବାନଂ ମଗ୍ଗଞାଣେନ ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା। ନ ଚାପି ପରିତପ୍ପଯିନ୍ତି ନ ଚାପି ଉପାଯାସାସିଂ, ଅହଂ ଉପାଯାସଂ ନ ଆପଜ୍ଜିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅବ୍ଭୁତଂ ୱତାତି ଅଚ୍ଛରିଯଂ ୱତ। ତଞ୍ହି ଅବ୍ଭୁତଂ ପୁବ୍ବେ ଅଭୂତଂ ଅବ୍ଭୁତନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏଦିସିନ୍ତି ଏୱରୂପିଂ, ‘‘ନ ସୋଚାମି ନ ରୋଦାମି, ନ ଚାପି ପରିତପ୍ପଯି’’ନ୍ତି ଏୱଂ ସୋଚନାଦୀନଂ ଅଭାୱଦୀପନିଂ ୱାଚଂ। କସ୍ସ ତ୍ୱଂ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାଯାତି କେୱଲଂ ଯଥା ଏଦିସୋ ଧମ୍ମୋ ଲଦ୍ଧୁଂ ନ ସକ୍କା, ତସ୍ମା କସ୍ସ ନାମ ସତ୍ଥୁନୋ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାଯ ଗିରଂ ଭାସସି ଏଦିସନ୍ତି ସତ୍ଥାରଂ ସାସନଞ୍ଚ ପୁଚ୍ଛତି।

ନିରୂପଧିନ୍ତି ନିଦ୍ଦୁକ୍ଖଂ। ୱିଞ୍ଞାତସଦ୍ଧମ୍ମାତି ପଟିୱିଦ୍ଧଅରିଯସଚ୍ଚଧମ୍ମା। ବ୍ଯପାନୁଦିନ୍ତି ନୀହରିଂ ପଜହିଂ।

ୱିପ୍ପମୁତ୍ତନ୍ତି ସବ୍ବସୋ ୱିମୁତ୍ତଂ, ସବ୍ବକିଲେସେହି ସବ୍ବଭୱେହି ଚ ୱିସଂଯୁତ୍ତଂ। ସ୍ୱସ୍ସାତି ସୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଅସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ।

ତତ୍ଥାତି ତସ୍ସଂ ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମଦେସନାଯଂ।

ରଥଂ ନିଯ୍ଯାଦଯାହିମନ୍ତି ଇମଂ ରଥଂ ବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ନିଯ୍ଯାଦେହି।

ସହସ୍ସଞ୍ଚାପୀତି ମଗ୍ଗପରିବ୍ବଯତ୍ଥଂ ନୀତଂ କହାପଣସହସ୍ସଞ୍ଚାପି ଆଦାଯ ନିଯ୍ଯାଦେହୀତି ଯୋଜନା।

ଅସ୍ସରଥନ୍ତି ଅସ୍ସଯୁତ୍ତରଥଂ। ପୁଣ୍ଣପତ୍ତନ୍ତି ତୁଟ୍ଠିଦାନଂ।

ଏୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ତୁଟ୍ଠିଦାନେ ଦିଯ୍ଯମାନେ ତଂ ଅସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତୋ ସାରଥି ‘‘ତୁଯ୍ହେୱ ହୋତୁ’’ତି ଗାଥଂ ୱତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକମେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ପବ୍ବଜି। ପବ୍ବଜିତେ ପନ ସାରଥିମ୍ହି ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଅତ୍ତନୋ ଧୀତରଂ ସୁନ୍ଦରିଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ଘରାୱାସେ ନିଯୋଜେନ୍ତୀ ‘‘ହତ୍ଥୀ ଗୱସ୍ସ’’ନ୍ତି ଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ହତ୍ଥୀତି ହତ୍ଥିନୋ। ଗୱସ୍ସନ୍ତି ଗାୱୋ ଚ ଅସ୍ସା ଚ। ମଣିକୁଣ୍ଡଲଞ୍ଚାତି ମଣି ଚ କୁଣ୍ଡଲାନି ଚ। ଫୀତଞ୍ଚିମଂ ଗହୱିଭୱଂ ପହାଯାତି ଇମଂ ହତ୍ଥିଆଦିପ୍ପଭେଦଂ ଯଥାୱୁତ୍ତଂ ଅୱୁତ୍ତଞ୍ଚ ଖେତ୍ତୱତ୍ଥୁହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣାଦିଭେଦଂ ଫୀତଂ ପହୂତଞ୍ଚ ଗହୱିଭୱଂ ଗେହୂପକରଣଂ ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ଦାସିଦାସାଦିକଂ ସବ୍ବଂ ପହାଯ ତୱ ପିତା ପବ୍ବଜିତୋ। ଭୁଞ୍ଜ ଭୋଗାନି ସୁନ୍ଦରୀତି ସୁନ୍ଦରି, ତ୍ୱଂ ଇମେ ଭୋଗେ ଭୁଞ୍ଜସ୍ସୁ। ତୁୱଂ ଦାଯାଦିକା କୁଲେତି ତୁୱଞ୍ହି ଇମସ୍ମିଂ କୁଲେ ଦାଯଜ୍ଜାରହାତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସୁନ୍ଦରୀ ଅତ୍ତନୋ ନେକ୍ଖମ୍ମଜ୍ଝାସଯଂ ପକାସେନ୍ତୀ ‘‘ହତ୍ଥୀଗୱସ୍ସ’’ନ୍ତିଆଦିମାହ।

ଅଥ ନଂ ମାତା ନେକ୍ଖମ୍ମେଯେୱ ନିଯୋଜେନ୍ତୀ ‘‘ସୋ ତେ ଇଜ୍ଝତୂ’’ତିଆଦିନା ଦିଯଡ୍ଢଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ଯଂ ତ୍ୱଂ ପତ୍ଥେସି ସୁନ୍ଦରୀତି ସୁନ୍ଦରି ତ୍ୱଂ ଇଦାନି ଯଂ ପତ୍ଥେସି ଆକଙ୍ଖସି। ସୋ ତୱ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ସଙ୍କପ୍ପୋ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଛନ୍ଦୋ ଇଜ୍ଝତୁ ଅନନ୍ତରାଯେନ ସିଜ୍ଝତୁ। ଉତ୍ତିଟ୍ଠପିଣ୍ଡୋତି ଘରେ ଘରେ ପତିଟ୍ଠିତ୍ୱା ଲଦ୍ଧବ୍ବଭିକ୍ଖାପିଣ୍ଡୋ। ଉଞ୍ଛୋତି ତଦତ୍ଥଂ ଘରପଟିପାଟିଯା ଆହିଣ୍ଡନଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଠାନଞ୍ଚ। ଏତାନୀତି ଉତ୍ତିଟ୍ଠପିଣ୍ଡାଦୀନି। ଅଭିସମ୍ଭୋନ୍ତୀତି ଅନିବ୍ବିନ୍ନରୂପା ଜଙ୍ଘବଲଂ ନିସ୍ସାଯ ଅଭିସମ୍ଭୱନ୍ତୀ, ସାଧେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଥ ସୁନ୍ଦରୀ ‘‘ସାଧୁ, ଅମ୍ମା’’ତି ମାତୁଯା ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସିକ୍ଖମାନାଯେୱ ସମାନା ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ‘‘ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଉପଜ୍ଝାଯଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀହି ସଦ୍ଧିଂ ସାୱତ୍ଥିଂ ଅଗମାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସିକ୍ଖମାନାଯ ମେ, ଅଯ୍ୟେ’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ସିକ୍ଖମାନାଯମେତି ସିକ୍ଖମାନାଯ ସମାନାଯ ମଯା। ଅଯ୍ୟେତି ଅତ୍ତନୋ ଉପଜ୍ଝାଯଂ ଆଲପତି।

ତୁୱଂ ନିସ୍ସାଯ କଲ୍ୟାଣି, ଥେରି ସଙ୍ଘସ୍ସ ସୋଭନେତି ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘେ ୱୁଦ୍ଧତରଭାୱେନ ଥିରଗୁଣଯୋଗେନ ଚ ସଙ୍ଘତ୍ଥେରି ସୋଭନେହି ସୀଲାଦୀହି ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ସୋଭନେ କଲ୍ୟାଣି କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେ, ଅଯ୍ୟେ, ତଂ ନିସ୍ସାଯ ମଯା ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ଅନୁପ୍ପତ୍ତା କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନନ୍ତି ଯୋଜନା।

ଇଚ୍ଛେତି ଇଚ୍ଛାମି। ସାୱତ୍ଥି ଗନ୍ତୱେତି ସାୱତ୍ଥିଂ ଗନ୍ତୁଂ। ସୀହନାଦଂ ନଦିସ୍ସାମୀତି ଅଞ୍ଞାବ୍ୟାକରଣମେୱ ସନ୍ଧାଯାହ।

ଅଥ ସୁନ୍ଦରୀ ଅନୁକ୍କମେନ ସାୱତ୍ଥିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱିହାରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ଧମ୍ମାସନେ ନିସିନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ଉଳାରଂ ପୀତିସୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦଯମାନା ଅତ୍ତାନମେୱ ଆଲପନ୍ତୀ ଆହ ‘‘ପସ୍ସ ସୁନ୍ଦରୀ’’ତି। ହେମୱଣ୍ଣନ୍ତି ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣଂ। ହରିତ୍ତଚନ୍ତି କଞ୍ଚନସନ୍ନିଭତ୍ତଚଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ଭଗୱା ପୀତୱଣ୍ଣେନ ‘‘ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅଥ ଖୋ ସମ୍ମଦେୱ ଘଂସିତ୍ୱା ଜାତିହିଙ୍ଗୁଲକେନ ଅନୁଲିମ୍ପିତ୍ୱା ସୁପରିମଜ୍ଜିତକଞ୍ଚନାଦାସସନ୍ନିଭୋତି ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ହେମୱଣ୍ଣ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ହରିତ୍ତଚ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ପସ୍ସ ସୁନ୍ଦରିମାଯନ୍ତନ୍ତି ତଂ ସୁନ୍ଦରିନାମିକଂ ମଂ ଭଗୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି ପସ୍ସ। ‘‘ୱିପ୍ପମୁତ୍ତ’’ନ୍ତିଆଦିନା ଅଞ୍ଞଂ ବ୍ୟାକରୋନ୍ତୀ ପୀତିୱିପ୍ଫାରୱସେନ ୱଦତି।

କୁତୋ ପନ ଆଗତା, କତ୍ଥ ଚ ଆଗତା, କୀଦିସା ଚାଯଂ ସୁନ୍ଦରୀତି ଆସଙ୍କନ୍ତାନଂ ଆସଙ୍କଂ ନିୱତ୍ତେତୁଂ ‘‘ବାରାଣସିତୋ’’ତି ଗାଥଂ ୱତ୍ୱା ତତ୍ଥ ‘‘ସାୱିକା ଚା’’ତି ୱୁତ୍ତମତ୍ଥଂ ପାକଟତରଂ କାତୁଂ ‘‘ତୁୱଂ ବୁଦ୍ଧୋ’’ତି ଗାଥମାହ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଇମସ୍ମିଂ ସଦେୱକେ ଲୋକେ ତୁୱମେୱେକୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧୋ, ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକସମ୍ପରାଯିକପରମତ୍ଥେହି ଯଥାରହଂ ଅନୁସାସନତୋ ତୁୱଂ ମେ ସତ୍ଥା, ଅହଞ୍ଚ ଖୀଣାସୱବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଭଗୱା ତୁଯ୍ହଂ ଉରେ ୱାଯାମ ଜନିତାଭିଜାତିତାଯ ଓରସା, ମୁଖତୋ ପୱତ୍ତଧମ୍ମଘୋସେନ ସାସନସ୍ସ ଚ ମୁଖଭୂତେନ ଅରିଯମଗ୍ଗେନ ଜାତତ୍ତା ମୁଖତୋ ଜାତା, ନିଟ୍ଠିତପରିଞ୍ଞାତାଦିକରଣୀଯତାଯ କତକିଚ୍ଚା, ସବ୍ବସୋ ଆସୱାନଂ ଖେପିତତ୍ତା ଅନାସୱାତି।

ଅଥସ୍ସା ସତ୍ଥା ଆଗମନଂ ଅଭିନନ୍ଦନ୍ତୋ ‘‘ତସ୍ସା ତେ ସ୍ୱାଗତ’’ନ୍ତି ଗାଥମାହ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯା ତ୍ୱଂ ମଯା ଅଧିଗତଂ ଧମ୍ମଂ ଯଥାୱତୋ ଅଧିଗଚ୍ଛି। ତସ୍ସା ତେ, ଭଦ୍ଦେ ସୁନ୍ଦରି, ଇଧ ମମ ସନ୍ତିକେ ଆଗତଂ ଆଗମନଂ ସୁଆଗତଂ। ତତୋ ଏୱ ତଂ ଅଦୁରାଗତଂ ନ ଦୁରାଗତଂ ହୋତି। କସ୍ମା? ଯସ୍ମା ଏୱଞ୍ହି ଦନ୍ତା ଆଯନ୍ତୀତି, ଯଥା ତ୍ୱଂ ସୁନ୍ଦରି, ଏୱଞ୍ହି ଉତ୍ତମେନ ଅରିଯମଗ୍ଗଦମଥେନ ଦନ୍ତା ତତୋ ଏୱ ସବ୍ବଧି ୱୀତରାଗା, ସବ୍ବେସଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ତା ୱିସଂଯୁତ୍ତା କତକିଚ୍ଚା ଅନାସୱା ସତ୍ଥୁ ପାଦାନଂ ୱନ୍ଦିକା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତସ୍ମା ତସ୍ସା ତେ ସ୍ୱାଗତଂ ଅଦୁରାଗତନ୍ତି ଯୋଜନା।

ସୁନ୍ଦରୀଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ସୁଭାକମ୍ମାରଧୀତୁଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ଦହରାହନ୍ତିଆଦିକା ସୁଭାଯ କମ୍ମାରଧୀତାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନନ୍ତୀ ଅନୁକ୍କମେନ ସମ୍ଭାୱିତକୁସଲମୂଲା ଉପଚିତୱିମୋକ୍ଖସମ୍ଭାରା ସୁଗତୀସୁଯେୱ ସଂସରନ୍ତୀ ପରିପକ୍କଞାଣା ହୁତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ରାଜଗହେ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ସୁୱଣ୍ଣକାରସ୍ସ ଧୀତା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି, ରୂପସମ୍ପତ୍ତିସୋଭାଯ ସୁଭାତି ତସ୍ସା ନାମଂ ଅହୋସି। ସା ଅନୁକ୍କମେନ ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା, ସତ୍ଥୁ ରାଜଗହପ୍ପୱେସନେ ସତ୍ଥରି ସଞ୍ଜାତପ୍ପସାଦା ଏକଦିୱସଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ସତ୍ଥା ତସ୍ସା ଇନ୍ଦ୍ରିଯପରିପାକଂ ଦିସ୍ୱା ଅଜ୍ଝାସଯାନୁରୂପଂ ଚତୁସଚ୍ଚଗବ୍ଭଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ସା ତାୱଦେୱ ସହସ୍ସନଯପଟିମଣ୍ଡିତେ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାସି। ସା ଅପରଭାଗେ ଘରାୱାସେ

ଦୋସଂ ଦିସ୍ୱା ମହାପଜାପତିଯା ଗୋତମିଯା ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁନିସୀଲେ ପତିଟ୍ଠିତା ଉପରିମଗ୍ଗତ୍ଥାଯ ଭାୱନମନୁଯୁଞ୍ଜି। ତଂ ଞାତକା କାଲେନ କାଲଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା କାମେହି ନିମନ୍ତେନ୍ତା ପହୂତଧନଂ ୱିଭୱଜାତଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପଲୋଭେନ୍ତି। ସା ଏକଦିୱସଂ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକଂ ଉପଗତାନଂ ଘରାୱାସେସୁ କାମେସୁ ଚ ଆଦୀନୱଂ ପକାସେନ୍ତୀ ''ଦହରାହ''ନ୍ତିଆଦୀହି ଚତୁୱୀସତିଯା ଗାଥାହି ଧମ୍ମଂ କଥେତ୍ୱା ତେ ନିରାସେ କତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନାଯ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୀ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ପରିଯୋଦପେନ୍ତୀ ଭାୱନଂ ଉସ୍ସୁକ୍କାପେତ୍ୱା ନ ଚିରସ୍ସେୱ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ଅରହତ୍ତଂ ପନ ପତ୍ୱା –

୩୩୯।

''ଦହରାହଂ ସୁଦ୍ଧୱସନା, ଯଂ ପୁରେ ଧମ୍ମମସ୍ସୁଣିଂ;

ତସ୍ସା ମେ ଅପ୍ପମତ୍ତାଯ, ସଚ୍ଚାଭିସମଯୋ ଅହୁ।

୩୪୦।

''ତତୋହଂ ସବ୍ବକାମେସୁ, ଭୁସଂ ଅରତିମଜ୍ଝଗଂ;

ସକ୍କାଯସ୍ମିଂ ଭଯଂ ଦିସ୍ୱା, ନେକ୍ଖମ୍ମମେୱ ପୀହଯେ।

୩୪୧।

''ହିତ୍ୱାନହଂ ଞାତିଗଣଂ, ଦାସକମ୍ମକରାନି ଚ;

ଗାମଖେତ୍ତାନି ଫୀତାନି, ରମଣୀଯେ ପମୋଦିତେ।

୩୪୨।

''ପହାଯହଂ ପବ୍ବଜିତା, ସାପତେଯ୍ୟମନପ୍ପକଂ;

ଏୱଂ ସଦ୍ଧାଯ ନିକ୍ଖମ୍ମ, ସଦ୍ଧମ୍ମେ ସୁପ୍ପୱେଦିତେ।

୩୪୩।

''ନେତଂ ଅସ୍ସ ପତିରୂପଂ, ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞଞ୍ହି ପତ୍ଥଯେ;

ଯୋ ଜାତରୂପଂ ରଜତଂ, ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପୁନରାଗମେ।

୩୪୪।

''ରଜତଂ ଜାତରୂପଂ ୱା, ନ ବୋଧାଯ ନ ସନ୍ତିଯା;

ନେତଂ ସମଣସାରୁପ୍ପଂ, ନ ଏତଂ ଅରିଯଦ୍ଧନଂ।

୩୪୫।

''ଲୋଭନଂ ମଦନଞ୍ଚେତଂ, ମୋହନଂ ରଜୱଡ୍ଢନଂ;

ସାସଙ୍କଂ ବହୁଆଯାସଂ, ନତ୍ଥି ଚେତ୍ଥ ଧୁୱଂ ଠିତି।

୩୪୬।

‘‘ଏତ୍ଥ ରତ୍ତା ପମତ୍ତା ଚ, ସଂକିଲିଟ୍ଠମନା ନରା;

ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞେନ ବ୍ୟାରୁଦ୍ଧା, ପୁଥୂ କୁବ୍ବନ୍ତି ମେଧଗଂ।

୩୪୭।

‘‘ୱଧୋ ବନ୍ଧୋ ପରିକ୍ଲେସୋ, ଜାନି ସୋକପରିଦ୍ଦୱୋ;

କାମେସୁ ଅଧିପନ୍ନାନଂ, ଦିସ୍ସତେ ବ୍ୟସନଂ ବହୁଂ।

୩୪୮।

‘‘ତଂ ମଂ ଞାତୀ ଅମିତ୍ତାୱ, କିଂ ୱୋ କାମେସୁ ଯୁଞ୍ଜଥ;

ଜାନାଥ ମଂ ପବ୍ବଜିତଂ, କାମେସୁ ଭଯଦସ୍ସିନିଂ।

୩୪୯।

‘‘ନ ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣେନ, ପରିକ୍ଖୀଯନ୍ତି ଆସୱା;

ଅମିତ୍ତା ୱଧକା କାମା, ସପତ୍ତା ସଲ୍ଲବନ୍ଧନା।

୩୫୦।

‘‘ତଂ ମଂ ଞାତୀ ଅମିତ୍ତାୱ, କିଂ ୱୋ କାମେସୁ ଯୁଞ୍ଜଥ;

ଜାନାଥ ମଂ ପବ୍ବଜିତଂ, ମୁଣ୍ଡଂ ସଙ୍ଘାଟିପାରୁତଂ।

୩୫୧।

‘‘ଉତ୍ତିଟ୍ଠପିଣ୍ଡୋ ଉଞ୍ଛୋ ଚ, ପଂସୁକୂଲଞ୍ଚ ଚୀୱରଂ;

ଏତଂ ଖୋ ମମ ସାରୁପ୍ପଂ, ଅନଗାରୂପନିସ୍ସଯୋ।

୩୫୨।

‘‘ୱନ୍ତା ମହେସୀହି କାମା, ଯେ ଦିବ୍ବା ଯେ ଚ ମାନୁସା;

ଖେମଟ୍ଠାନେ ୱିମୁତ୍ତା ତେ, ପତ୍ତା ତେ ଅଚଲଂ ସୁଖଂ।

୩୫୩।

‘‘ମାହଂ କାମେହି ସଂଗଚ୍ଛିଂ, ଯେସୁ ତାଣଂ ନ ୱିଜ୍ଜତି;

ଅମିତ୍ତା ଓଧକା କାମା, ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୂପମା ଦୁଖା।

୩୫୪।

‘‘ପରିପନ୍ଥୋ ଏସ ଭଯୋ, ସଓ୍ଵିଘାତୋ ସକଣ୍ଟକୋ;

ଗେଧୋ ସୁଓ୍ଵିସମୋ ଚେସୋ, ମହନ୍ତୋ ମୋହନାମୁଖୋ।

୩୫୫।

‘‘ଉପସଗ୍ଗୋ ଭୀମରୂପୋ, କାମା ସପ୍ପସିରୂପମା;

ଯେ ବାଲା ଅଭିନନ୍ଦନ୍ତି, ଅନ୍ଧଭୂତା ପୁଥୁଜ୍ଜନା।

୩୫୬।

‘‘କାମପଙ୍କେନ ସତ୍ତା ହି, ବହୂ ଲୋକେ ଅଓ୍ଵିଦସୂ;

ପରିଯନ୍ତଂ ନ ଜାନନ୍ତି, ଜାତିଯା ମରଣସ୍ସ ଚ।

୩୫୭।

‘‘ଦୁଗ୍ଗତିଗମନଂ ମଗ୍ଗଂ, ମନୁସ୍ସା କାମହେତୁକଂ;

ବହୁଂ ୱେ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତି, ଅତ୍ତନୋ ରୋଗମାୱହଂ।

୩୫୮।

‘‘ଏୱଂ ଅମିତ୍ତଜନନା, ତାପନା ସଂକିଲେସିକା;

ଲୋକାମିସା ବନ୍ଧନୀଯା, କାମା ମରଣବନ୍ଧନା।

୩୫୯।

‘‘ଉମ୍ମାଦନା ଉଲ୍ଲପନା, କାମା ଚିତ୍ତପ୍ପମାଥିନୋ;

ସତ୍ତାନଂ ସଂକିଲେସାଯ, ଖିପ୍ପଂ ମାରେନ ଓଡ୍ଡିତଂ।

୩୬୦।

‘‘ଅନନ୍ତାଦୀନୱା କାମା, ବହୁଦୁକ୍ଖା ମହାଓ୍ଵିସା;

ଅପ୍ପସ୍ସାଦା ରଣକରା, ସୁକ୍କପକ୍ଖଓ୍ଵିସୋସନା।

୩୬୧।

‘‘ସାହଂ ଏତାଦିସଂ କତ୍ୱା, ବ୍ଯସନଂ କାମହେତୁକଂ;

ନ ତଂ ପଚ୍ଚାଗମିସ୍ସାମି, ନିବ୍ବାନାଭିରତା ସଦା।

୩୬୨।

‘‘ରଣଂ ତରିତ୍ୱା କାମାନଂ, ସୀତିଭାୱାଭିକଙ୍ଖିନୀ;

ଅପ୍ପମତ୍ତା ୱିହସ୍ସାମି, ସବ୍ବସଂଯୋଜନକ୍ଖଯେ।

୩୬୩।

‘‘ଅସୋକଂ ୱିରଜଂ ଖେମଂ, ଅରିଯଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ଉଜୁଂ;

ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଅନୁଗଚ୍ଛାମି, ଯେନ ତିଣ୍ଣା ମହେସିନୋ।

୩୬୪।

‘‘ଇମଂ ପସ୍ସଥ ଧମ୍ମଟ୍ଠଂ, ସୁଭଂ କମ୍ମାରଧୀତରଂ;

ଅନେଜଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ, ରୁକ୍ଖମୂଲମ୍ହି ଝାଯତି।

୩୬୫।

‘‘ଅଜ୍ଜଟ୍ଠମୀ ପବ୍ବଜିତା, ସଦ୍ଧା ସଦ୍ଧମ୍ମସୋଭନା;

ୱିନୀତୁପ୍ପଲୱଣ୍ଣାଯ, ତେୱିଜ୍ଜା ମଚ୍ଚୁହାଯିନୀ।

୩୬୬।

‘‘ସାଯଂ ଭୁଜିସ୍ସା ଅଣଣା, ଭିକ୍ଖୁନୀ ଭାୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯା;

ସବ୍ବଯୋଗୱିସଂଯୁତ୍ତା, କତକିଚ୍ଚା ଅନାସୱା।

୩୬୭।

‘‘ତଂ ସକ୍କୋ ଦେୱସଙ୍ଘେନ, ଉପସଙ୍କମ୍ମ ଇଦ୍ଧିଯା;

ନମସ୍ସତି ଭୂତପତି, ସୁଭଂ କମ୍ମାରଧୀତର’’ନ୍ତି। – ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି;

ତତ୍ଥ ଦହରାହଂ ସୁଦ୍ଧୱସନା, ଯଂ ପୁରେ ଧମ୍ମମସ୍ସୁଣିନ୍ତି ଯସ୍ମା ଅହଂ ପୁବ୍ବେ ଦହରା ତରୁଣୀ ଏୱ ସୁଦ୍ଧୱସନା ସୁଦ୍ଧୱତ୍ଥନିୱତ୍ଥା ଅଲଙ୍କତପଟିଯତ୍ତା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ଅସ୍ସୋସିଂ। ତସ୍ସା ମେ ଅପ୍ପମତ୍ତାଯ, ସଚ୍ଚାଭିସମଯୋ ଅହୂତି ଯସ୍ମା ଚ ତସ୍ସା ମେ ମଯ୍ହଂ ଯଥାସୁତଂ ଧମ୍ମଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଅପ୍ପମତ୍ତାଯ ଉପଟ୍ଠିତସ୍ସତିଯା ସୀଲଂ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଭାୱନଂ ଅନୁଯୁଞ୍ଜନ୍ତିଯାୱ ଚତୁନ୍ନଂ ଅରିଯସଚ୍ଚାନଂ ଅଭିସମଯୋ ‘‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ’’ନ୍ତିଆଦିନା (ପଟି। ମ। ୧।୩୨) ପଟିୱେଧୋ ଅହୋସି।

ତତୋହଂ ସବ୍ବକାମେସୁ, ଭୁସଂ ଅରତିମଜ୍ଝଗନ୍ତି ତତୋ ତେନ କାରଣେନ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମସ୍ସ ସୁତତ୍ତା ସଚ୍ଚାନଞ୍ଚ ଅଭିସମିତତ୍ତା ମନୁସ୍ସେସୁ ଦିବ୍ବେସୁ

ଚାତି ସବ୍ବେସୁପି କାମେସୁ ଭୁସଂ ଅତିୱିୟ ଅରତିଂ ଉକ୍କଣ୍ଠିଂ ଅଧିଗଚ୍ଛିଂ। ସକ୍କାୟସ୍ମିଂ ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧପଞ୍ଚକେ, ଭୟଂ ସପ୍ପଟିଭୟଭାୱଂ ଞାଣଚକ୍ଖୁନା ଦିସ୍ୱା, ନେକ୍ଖମ୍ମମେୱ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ନିବ୍ବାନମେୱ, ପୀହୟେ ପିହୟାମି ପତ୍ଥୟାମି।

ଦାସକମ୍ମକରାନି ଚାତି ଦାସେ ଚ କମ୍ମକାରେ ଚ, ଲିଙ୍ଗୱିପଲ୍ଲାସେନ ହେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଗାମଖେତ୍ତାନୀତି ଗାମେ ଚ ପୁବ୍ବଣ୍ଣାପରଣ୍ଣୱିରୁହନକ୍ଖେତ୍ତାନି ଚ, ଗାମପରିୟାପନ୍ନାନି ୱା ଖେତ୍ତାନି। ଫୀତାନୀତି ସମିଦ୍ଧାନି। ରମଣୀୟେତି ମନୁଞ୍ଞେ। ପମୋଦିତେତି ପମୁଦିତେ, ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧେ ହିତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସାପତେୟ୍ୟନ୍ତି ସନ୍ତକଂ ଧନଂ, ମଣିକନକରଜତାଦିପରିଗ୍ଗହୱତ୍ଥୁଂ। ଅନପ୍ପକନ୍ତି ମହନ୍ତଂ, ପହାୟାତି ଯୋଜନା। ଏୱଂ ସଦ୍ଧାୟ ନିକ୍ଖମ୍ମାତି "ହିତ୍ୱାନହଂ ଞାତିଗଣ"ନ୍ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେନ ମହନ୍ତଂ ଞାତିପରିୱଟ୍ଟଂ ମହନ୍ତଞ୍ଚ ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଂ ପହାୟ କମ୍ମକମ୍ମଫଲାନି ରତନତ୍ତୟଞ୍ଚାତି ସଦ୍ଧେୟ୍ୟୱତ୍ଥୁଂ ସଦ୍ଧାୟ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ଘରତୋ ନିକ୍ଖମ୍ମ, ସଦ୍ଧମ୍ମେ ସୁପ୍ପୱେଦିତେ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ସୁଟ୍ଠୁ ପୱେଦିତେ ଅରିୟୱିନୟେ ଅହଂ ପବ୍ବଜିତା।

ଏୱଂ ପବ୍ବଜିତାୟ ପନ ନେତଂ ଅସ୍ସ ପତିରୂପଂ, ଯଦିଦଂ ଛଡ୍ଡିତାନଂ କାମାନଂ ପଚ୍ଚାଗମନଂ। ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞଞ୍ହି ପତ୍ଥୟେତି ଅହଂ ଅକିଞ୍ଚନଭାୱଂ ଅପରିଗ୍ଗହଭାୱମେୱ ପତ୍ଥୟାମି। ଯୋ ଜାତରୂପରଜତଂ, ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପୁନରାଗମେତି ଯୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସୁୱଣ୍ଣଂ ରଜତଂ ଅଞ୍ଞମ୍ପି ୱା କିଞ୍ଚି ଧନଜାତଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପୁନ ତଂ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ, ସୋ ପଣ୍ଡିତାନଂ ଅନ୍ତରେ କଥଂ ସୀସଂ ଉକ୍ଖିପେୟ୍ୟ?

ଯସ୍ମା ରଜତଂ ଜାତରୂପଂ ୱା, ନ ବୋଧାୟ ନ ସନ୍ତିୟା ନ ମଗ୍ଗଞାଣାୟ ନ ନିବ୍ବାନାୟ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନେତଂ ସମଣସାରୁପ୍ପନ୍ତି ଏତଂ ଜାତରୂପରଜତାଦିପରିଗ୍ଗହୱତ୍ଥୁ, ତସ୍ସ ୱା ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନଂ ସମଣାନଂ ସାରୁପ୍ପଂ ନ ହୋତି। ତଥା ହି ୱୁତ୍ତଂ "ନ କପ୍ପତି ସମଣାନଂ ସକ୍ୟପୁତ୍ତିୟାନଂ ଜାତରୂପରଜତ"ନ୍ତିଆଦି (ଚୂଳୱ। ୪୪୬)। ନ ଏତଂ ଅରିୟଦ୍ଧନନ୍ତି ଏତଂ ଯଥାୱୁତ୍ତପରିଗ୍ଗହୱତ୍ଥୁ ସଦ୍ଧାଦିଧନଂ ୱିୟ ଅରିୟଧମ୍ମମୟମ୍ପି ଧନଂ ନ ହୋତି, ନ ଅରିୟଭାୱାୱହତୋ। ତେନାହ "ଲୋଭନ"ନ୍ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ ଲୋଭନନ୍ତି ଲୋଭୁପ୍ପାଦନଂ। ମଦନନ୍ତି ମଦାୱହଂ। ମୋହନନ୍ତି ସମ୍ମୋହଜନନଂ। ରଜୱଡ୍ଢନନ୍ତି ରାଗରଜାଦିସଂୱଡ୍ଢନଂ। ଯେନ ପରିଗ୍ଗହିତଂ, ତସ୍ସ ଆସଙ୍କାୱହତ୍ତା ସହ ଆସଙ୍କାୟ ୱତ୍ତତୀତି ସାସଙ୍କଂ, ଯେନ ପରିଗ୍ଗହିତଂ, ତସ୍ସ ଯତୋ କୁତୋ ଆସଙ୍କାୱହନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ବହୁଆୟାସନ୍ତି ସଜ୍ଜନରକ୍ଖଣାଦିୱସେନ ବହୁପରିସ୍ସମଂ। ନତ୍ଥି ଚେତ୍ଥ ଧୁୱଂ ଠିତୀତି ଏତସ୍ମିଂ ଧନେ ଧୁୱଭାୱୋ ଚ ଠିତିଭାୱୋ ଚ ନତ୍ଥି, ଚଞ୍ଚଲମନୱଟ୍ଠିତମେୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏତ୍ଥ ରତ୍ତା ପମତ୍ତା ଚାତି ଏତସ୍ମିଂ ଧନେ ରତ୍ତା ସଞ୍ଜାତରାଗା ଦସକୁସଲଧମ୍ମେସୁ ସତିୟା ୱିପ୍ପୱାସେନ ପମତ୍ତା। ସଂକିଲିଟ୍ଠମନା ଲୋଭାଦିସଂକିଲେସେନ ସଂକିଲିଟ୍ଠଚିତ୍ତାୱ ନାମ ହୋନ୍ତି। ତତୋ ଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞମ୍ହି ବ୍ୟାରୁଦ୍ଧା, ପୁଥୂ କୁବ୍ବନ୍ତି ମେଧଗଂ ଅନ୍ତମସୋ ମାତାପି ପୁତ୍ତେନ, ପୁତ୍ତୋପି ମାତରାତି ଏୱଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପଟିରୁଦ୍ଧା ହୁତ୍ୱା ପୁଥୂ ସତ୍ତା ମେଧଗଂ କଲହଂ କରୋନ୍ତି। ତେନାହ ଭଗୱା – "ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମହେତୁ କାମନିଦାନଂ କାମାଧିକରଣଂ…ପେ… ମାତାପି ପୁତ୍ତେନ ୱିୱଦତି ପୁତ୍ତୋପି ମାତରା ୱିୱଦତୀ"ତିଆଦି (ମ। ନି। ୧।୧୬୮, ୧୭୮)।

ୱଧୋତି ମରଣଂ। ବନ୍ଧୋତି ଅଦ୍ଦୁବନ୍ଧନାଦିବନ୍ଧନଂ। ପରିକ୍ଲେସୋତି ହତ୍ଥଚ୍ଛେଦାଦିପରିକିଲେସାପତ୍ତି। ଜାନୀତି ଧନଜାନି ଚେୱ ପରିୱାରଜାନି ଚ। ସୋକପରିଦ୍ଦୱୋତି ସୋକୋ ଚ ପରିଦେୱୋ ଚ। ଅଧିପନ୍ନାନନ୍ତି ଅଜ୍ଝୋସିତାନଂ। ଦିସ୍ସତେ ବ୍ୟସନଂ ବହୁନ୍ତି ଯଥାୱୁତ୍ତୱଧବନ୍ଧନାଦିଭେଦଂ ଅୱୁତ୍ତଞ୍ଚ ଦୋମନସ୍ସୁପାୟାସାଦିଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକଂ ସମ୍ପରାୟିକଞ୍ଚ ବହୁଂ ବହୁୱିଧଂ ବ୍ୟସନଂ ଅନତ୍ଥୋ କାମେସୁ ଦିସ୍ସତେୱ।

ତଂ ମଂ ଞାତୀ ଅମିତ୍ତାୱ, କିଂ ୱୋ କାମେସୁ ଯୁଞ୍ଜଥାତି ତାଦିସଂ ମଂ ଯଥା କାମେସୁ ୱିରତ୍ତଂ ତୁମ୍ହେ ଞାତୀ ଞାତକା ସମାନା ଅନତ୍ଥକାମା ଅମିତ୍ତା ୱିୟ କିଂ କେନ କାରଣେନ କାମେସୁ ଯୁଞ୍ଜଥ ନିୟୋଜେଥ। ଜାନାଥ ମଂ ପବ୍ବଜିତଂ, କାମେସୁ ଭୟଦସ୍ସିନିନ୍ତି କାମେ ଭୟତୋ ପସ୍ସନ୍ତିଂ ପବ୍ବଜିତଂ ମଂ ଆଜାନାଥ, କିଂ ଏତ୍ତକଂ ତୁମ୍ହେହି ଅନଞ୍ଞାତନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

ନ ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣେନ, ପରିକ୍ଖୀୟନ୍ତି ଆସୱାତି କାମାସୱାଦୟୋ ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣେନ ନ କଦାଚି ପରିକ୍ଖୟଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଅଥ ଖୋ ତେହି ଏୱ ପରିୱଡ୍ଢନ୍ତେୱ। ତେନାହ – "ଅମିତ୍ତା ୱଧକା କାମା, ସପତ୍ତା ସଲ୍ଲବନ୍ଧନା"ତି। କାମା ହି ଅହିତାୱହତ୍ତା ମେତ୍ତିୟା ଅଭାୱେନ ଅମିତ୍ତା, ମରଣହେତୁତାୟ ଉକ୍ଖିତ୍ତାସିକୱଧକସଦିସତ୍ତା ୱଧକା, ଅନୁବନ୍ଧିତ୍ୱାପି ଅନତ୍ଥାୱହନତାୟ ୱେରାନୁବନ୍ଧସପତ୍ତସଦିସତ୍ତା ସପତ୍ତା, ରାଗାଦୀନଂ ସଲ୍ଲାନଂ ବନ୍ଧନତୋ ସଲ୍ଲବନ୍ଧନା।

ମୁଣ୍ଡନ୍ତି ମୁଣ୍ଡିତକେସଂ। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ନନ୍ତକାନି ଗହେତ୍ୱା ସଙ୍ଘାଟିଚୀୱରପାରୁପନେନ ସଙ୍ଘାଟିପାରୁତଂ।

ଉଡିଟ୍ଟପିଣ୍ଡୋତି ୱିଓଟଦ୍ୱାରେ ଘରେ ଘରେ ପତିଟ୍ଠିତ୍ୱା ଲଭନକପିଣ୍ଡୋ। ଉଞ୍ଛୋତି ତଦତ୍ଥଂ ଉଞ୍ଛାଚରିଯା। ଅନଗାରୂପନିସ୍ସୟୋତି ଅନଗାରାନଂ ପବ୍ବଜିତାନଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ନିସ୍ସିତବ୍ବତୋ ଉପନିସ୍ସଯଭୂତୋ ଜୀୱିତପରିକ୍ଖାରୋ। ତଞ୍ହି ନିସ୍ସାଯ ପବ୍ବଜିତା ଜୀୱନ୍ତି।

ୱନ୍ତାତି ଛଡ୍ଡିତା। ମହେସୀହୀତି ବୁଦ୍ଧାଦୀହି ମହେସୀହି। ଖେମଟ୍ଠାନେତି କାମଯୋଗାଦୀହି ଅନୁପଦ୍ଦୱଟ୍ଠାନଭୂତେ ନିବ୍ବାନେ। ତେତି ମହେସଯୋ। ଅଚଲଂ ସୁଖନ୍ତି ନିବ୍ବାନସୁଖଂ ପତ୍ତା। ତସ୍ମା ତଂ ପତ୍ଥେନ୍ତେନ କାମା ପରିଚ୍ଚଜିତବ୍ବାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ମାହଂ କାମେହି ସଂଗଚ୍ଛିନ୍ତି ଅହଂ କଦାଚିପି କାମେହି ନ ସମାଗଚ୍ଛେଯ୍ୟଂ। କସ୍ମାତି ଚେ ଆହ – ''ଯେସୁ ତାଣଂ ନ ୱିଜ୍ଜତୀ''ତିଆଦି, ଯେସୁ କାମେସୁ ଉପପରିକ୍ଖିଯମାନେସୁ ଏକସ୍ମିମ୍ପି ଅନତ୍ଥପରିତ୍ତାଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୂପମା ମହାଭିତାପଟ୍ଠେନ। ଦୁଖା ଦୁକ୍ଖମଟ୍ଠେନ।

ପରିପନ୍ଥୋ ଏସ ଭଯୋ ଯଦିଦଂ କାମା ନାମ ଅୱିଦିତୱିପୁଲାନତ୍ଥାୱହତ୍ତା। ସୱିଘାତୋ ଚିତ୍ତୱିଘାତକରତ୍ତା। ସକଣ୍ଟକୋ ୱିନିୱିଜ୍ଝନତ୍ତା। ଗେଧୋ ସୁୱିସମୋ ଚେସୋତି ଗିଦ୍ଧିହେତୁତାଯ ଗେଧୋ। ସୁଟ୍ଠୁ ୱିସମୋ ମହାପଲିବୋଧୋ ସୋ। ଦୁରତିକ୍କମନଟ୍ଠେନ ମହନ୍ତୋ। ମୋହନାମୁଖୋ ମୁଚ୍ଛାପତ୍ତିହେତୁତୋ।

ଉପସଗ୍ଗୋ ଭୀମରୂପୋତି ଅତିଭିଂସନକସଭାୱୋ, ମହନ୍ତୋ ଦେୱତୂପସଗ୍ଗୋ ୱିଯ ଅନତ୍ଥକାଦିଦୁକ୍ଖାୱହନତୋ। ସପ୍ପସିରୂପମା କାମା ସପ୍ପଟିଭଯଟ୍ଠେନ।

କାମପଙ୍କେନ ସତ୍ତାତି କାମସଙ୍ଖାତେନ ପଙ୍କେନ ସତ୍ତା ଲଗ୍ଗା।

ଦୁଗ୍ଗତିଗମନଂ ମଗ୍ଗନ୍ତି ନିରଯାଦିଅପାଯଗାମିନଂ ମଗ୍ଗଂ। କାମହେତୁକନ୍ତି କାମୋପଭୋଗହେତୁକଂ। ବହୁନ୍ତି ପାଣାତିପାତାଦିଭେଦେନ ବହୁୱିଧଂ। ରୋଗମାୱହନ୍ତି ରୁଜ୍ଜନଟ୍ଠେନ ରୋଗସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକାଦିଭେଦସ୍ସ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଆୱହନକଂ।

ଏୱନ୍ତି ''ଅମିତ୍ତା ୱଧକା''ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେନ। ଅମିତ୍ତଜନନାତି ଅମିତ୍ତଭାୱସ୍ସ ନିବ୍ବତ୍ତନକା। ତାପନାତି ସନ୍ତାପନକା, ତପନୀଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ସଂକିଲେସିକାତି ସଂକିଲେସାୱହା। ଲୋକାମିସାତି ଲୋକେ ଆମିସଭୂତା। ବନ୍ଧନିଯାତି ବନ୍ଧଭୂତେହି ସଂଯୋଜନେହି ୱଡ୍ଢିତବ୍ବା, ସଂଯୋଜନିଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ମରଣବନ୍ଧନାତି ଭୱାଦୀସୁ ନିବ୍ବତ୍ତିନିମିତ୍ତତାଯ ପଞ୍ଚୱତ୍ତକାରଣତୋ ଚ ମରଣୱିବନ୍ଧନା।

ଉମ୍ମାଦନାତି ୱିପରିଣାମଧମ୍ମାନଂ ୱିଯୋଗୱସେନ ସୋକୁମ୍ମାଦକରା, ୱଡ୍ଢିଯା ୱା ଉପରୂପରିମଦାୱହା। ଉଲ୍ଲପନାତି ''ଅହୋ ସୁଖଂ ଅହୋ ସୁଖ''ନ୍ତି ଉଦ୍ଧଂ ଉଦ୍ଧଂ ଲପାପନକା। ''ଉଲ୍ଲୋଲନା''ତିପି ପାଠୋ, ଭତ୍ତପିଣ୍ଡନିମିତ୍ତଂ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଂ ଉଲ୍ଲୋଲେନ୍ତୋ ସୁନଖୋ ୱିଯ ଆମିସହେତୁ ସତ୍ତେ ଉପରୂପରିଲାଳନା, ପରାଭୱାୱଞ୍ଜ୍ଞାତପାପନକାତି ଅତ୍ଥୋ। ଚିତ୍ତପ୍ପମାଥିନୋତି ପରିଳାହୁପ୍ପାଦନାଦିନା ସମ୍ପତି ଆଯତିଞ୍ଚ ଚିତ୍ତସ୍ସ ପମଥନସୀଲା। ''ଚିତ୍ତପ୍ପମଦ୍ଦିନୋ''ତି ୱା ପାଠୋ, ସୋ ଏୱତ୍ଥୋ। ଯେ ପନ ''ଚିତ୍ତପ୍ପମାଦିନୋ''ତି ୱଦନ୍ତି, ତେସଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ପମାଦାୱହାତି ଅତ୍ଥୋ। ସଂକିଲେସାଯାତି ୱିବାଧନାଯ ଉପତାପନାଯ ୱା। ଖିପ୍ପଂ ମାରେନ ଓଡ୍ଡିତନ୍ତି କାମା ନାମେତେ ମାରେନ ଓଡ୍ଡିତଂ କୁମିନନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା ସତ୍ତାନଂ ଅନତ୍ଥାୱହନତୋ।

ଅନନ୍ତାଦୀନୱାତି ''ଲୋଭନଂ ମଦନଞ୍ଚେତ''ନ୍ତିଆଦିନା, ''ଇଧ ସୀତସ୍ସ ପୁରକ୍ଖତୋ ଉଣ୍ହସ୍ସ ପୁରକ୍ଖତୋ''ତିଆଦିନା (ମ। ନି। ୧।୧୬୭) ଚ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧସୁତ୍ତାଦୀସୁ ୱୁତ୍ତନଯେନ ଅପରିଯନ୍ତାଦୀନୱା ବହୁଦୋସା। ବହୁଦୁକ୍ଖାତି ଆପାଯିକାଦିବହୁୱିଧଦୁକ୍ଖାନୁବନ୍ଧା। ମହାୱିସାତି କଟୁକାସଯ୍ହଫଲତାଯ ହଲାହଲାଦିମହାୱିସସଦିସା । ଅପ୍ପସ୍ସାଦାତି ସତ୍ଥଧାରାଗତମଧୁବିନ୍ଦୁ ୱିଯ ପରିତ୍ତସ୍ସାଦା। ରଣକରାତି ସାରାଗାଦିସଂୱଡ୍ଢକା। ସୁକ୍କପକ୍ଖୱିସୋସନାତି ସତ୍ତାନଂ ଅନୱଜ୍ଜକୋଟ୍ଠାସସ୍ସ ୱିନାସକା।

ସାହନ୍ତି ସା ଅହଂ, ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ସବ୍ବୁ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ପଟିଲଦ୍ଧସଦ୍ଧା କାମେ ପହାଯ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଠିତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତାଦିସନ୍ତି ଏୱରୂପଂ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ। କତ୍ୱାତି ଇତି କତ୍ୱା, ଯଥାୱୁତ୍ତକାରଣେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ତଂ ପଚ୍ଚାଗମିସ୍ସାମୀତି ତଂ ମଯା ପୁବ୍ବେ ୱନ୍ତକାମେ ପୁନ ନ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମି। ନିବ୍ବାନାଭିରତା ସଦାତି ଯସ୍ମା ପବ୍ବଜିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସବ୍ବକାଲଂ ନିବ୍ବାନାଭିରତା, ତସ୍ମା ନ ତଂ ପଚ୍ଚାଗମିସ୍ସାମୀତି ଯୋଜନା।

ରଣଂ ତରିତ୍ୱା କାମାନନ୍ତି କାମାନଂ ରଣଂ ତରିତ୍ୱା, ତଞ୍ଚ ମଯା କାତବ୍ବଂ ଅରିଯମଗ୍ଗସଂପହାରଂ କତ୍ୱା। ସୀତିଭାୱାଭିକଙ୍ଖିନୀତି ସବ୍ବକିଲେସଦରଥପରିଳାହୱୂପସମେନ ସୀତିଭାୱସଙ୍ଖାତଂ ଅରହତ୍ତଂ ଅଭିକଙ୍ଖନ୍ତୀ। ସବ୍ବସଂଯୋଜନକ୍ଖଯେତି ସବ୍ବେସଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ଖଯଭୂତେ ନିବ୍ବାନେ ଅଭିରତା।

ଯେନତିଣ୍ଣା ମହେସିନୋତି ଯେନ ଅରିଯମଗ୍ଗେନ ବୁଦ୍ଧାଦଯୋ ମହେସିନୋ ସଂସାରମହୋଘଂ ତିଣ୍ଣା, ଅହମ୍ପି ତେହି ଗତମଗ୍ଗଂ ଅନୁଗଚ୍ଛାମି, ସୀଲାଦିପଟିପତ୍ତିଯା ଅନୁପାପୁଣାମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଧମ୍ମଟ୍ଠନ୍ତି ଅରିଯଫଲଧମ୍ମେ ଠିତଂ। ଅନେଜନ୍ତି ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧ ଏଜତାଯ ଅନେଜନ୍ତି ଲଦ୍ଧନାମଂ ଅଗ୍ଗଫଲଂ। ଉପସମ୍ପଜ୍ଜାତି ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗାଧିଗମେନ ଅଧିଗନ୍ତ୍ୱା। ଝାଯତୀତି ତମେୱ ଫଲଜ୍ଝାନଂ ଉପନିଜ୍ଝାଯତି।

ଅଜ୍ଜଟ୍ଠମୀ ପବ୍ବଜିତାତି ପବ୍ବଜିତା ହୁତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅଜ୍ଜ ଅଟ୍ଠମଦିୱସୋ, ଇତୋ ଅତୀତେ ଅଟ୍ଠମିଯଂ ପବ୍ବଜିତାତି ଅତ୍ଥୋ। ସଦ୍ଧାତି ସଦ୍ଧାସମ୍ପନ୍ନା। ସଦ୍ଧମ୍ମସୋଭନାତି ସଦ୍ଧମ୍ମାଧିଗମେନ ସୋଭନା।

ଭୁଜିସ୍ସାତି ଦାସଭାୱସଦିସାନଂ କିଲେସାନଂ ପହାନେନ ଭୁଜିସ୍ସା। କାମଚ୍ଛନ୍ଦାଦିଇଣାପଗମେନ ଅଣଣା।

ଇମା କିର ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠମେ ଦିୱସେ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଫଲସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନଂ ଥେରିଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପସଂସନ୍ତେନ ଭଗୱତା ୱୁତ୍ତା।

ଅଥ ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ଦିସ୍ୱା ''ଏୱଂ ସତ୍ଥାରା ପସଂସୀଯମାନା ଅଯଂ ଥେରୀ ଯସ୍ମା ଦେୱେହି ଚ ପଯିରୁପାସିତବ୍ବା''ତି ତାୱଦେୱ ତାୱତିଂସେହି ଦେୱେହି ସଦ୍ଧିଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ଅଟ୍ଠାସି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ସଙ୍ଗୀତିକାରେହି ୱୁତ୍ତଂ –

''ତଂ ସକ୍କୋ ଦେୱସଙ୍ଘେନ, ଉପସଙ୍କମ୍ମ ଇଦ୍ଧିଯା;

ନମସ୍ସତି ଭୂତପତି, ସୁଭଂ କମ୍ମାରଧୀତର''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ତୀସୁ କାମଭୱେସୁ ଭୂତାନଂ ସତ୍ତାନଂ ପତି ଇସ୍ସରୋତି କତ୍ୱା ଭୂତପତୀତି ଲଦ୍ଧନାମୋ ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ଦେୱସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ତଂ ସୁଭଂ କମ୍ମାରଧୀତରଂ ଅତ୍ତନୋ ଦେୱିଦ୍ଧିଯା ଉପସଙ୍କମ୍ମ ନମସ୍ସତି, ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ୱନ୍ଦତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ସୁଭାକମ୍ମାରଧୀତୁଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ୱୀସତିନିପାତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧୪। ତିଂସନିପାତୋ

୧। ସୁଭାଜୀୱକମ୍ବୱନିକାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ତିଂସନିପାତେ ଜୀୱକମ୍ବୱନଂ ରମ୍ମନ୍ତିଆଦିକା ସୁଭାୟ ଜୀୱକମ୍ବୱନିକାୟ ଥେରିୟା ଗାଥା। ଅୟମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସୟଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନନ୍ତୀ, ସମ୍ଭାୱିତକୁସଲମୂଲା ଅନୁକ୍କମେନ ପରିବ୍ରୂହିତୱିମୋକ୍ଖସମ୍ଭାରା ପରିପକ୍କଞ୍ଞାଣା ହୁତ୍ୱା, ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ରାଜଗହେ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତି, ସୁଭାତିସ୍ସା ନାମମହୋସି। ତସ୍ସା କିର ସରୀରାୱୟୱା ସୋଭନୱଣ୍ଣଯୁତ୍ତା ଅହେସୁଂ, ତସ୍ମା ସୁଭାତି ଅନ୍ୱତ୍ଥମେୱ ନାମଂ ଜାତଂ। ସା ସତ୍ଥୁ ରାଜଗହପ୍ପୱେସନେ ପଟିଲଦ୍ଧସଦ୍ଧା ଉପାସିକା ହୁତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ସଂସାରେ ଜାତସଂୱେଗା କାମେସୁ ଆଦୀନୱଂ ଦିସ୍ୱା ନେକ୍ଖମ୍ମଞ୍ଚ ଖେମତୋ ସଲ୍ଲକ୍ଖେନ୍ତୀ ମହାପଜାପତିୟା ଗୋତମିୟା ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନାୟ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୀ କତିପାହେନେୱ ଅନାଗାମିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାସି।

ଅଥ ନଂ ଏକଦିୱସଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ରାଜଗହୱାସୀ ଧୁତ୍ତପୁରିସୋ ତରୁଣୋ ପଠମଯୋବ୍ବନେ ଠିତୋ ଜୀୱକମ୍ବୱନେ ଦିୱାୱିହାରାୟ ଗଚ୍ଛନ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ମଗ୍ଗଂ ଓୱରନ୍ତୋ କାମେହି ନିମନ୍ତେସି। ସା ତସ୍ସ ନାନପ୍ପକାରେହି କାମାନଂ ଆଦୀନୱଂ ଅତ୍ତନୋ ଚ ନେକ୍ଖମ୍ମଜ୍ଝାସୟଂ ପୱେଦେନ୍ତୀ ଧମ୍ମଂ କଥେସି। ସୋ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱାପି ନ ପଟିକ୍କମତି, ନିବନ୍ଧତିୟେୱ। ଥେରୀ ନଂ ଅତ୍ତନୋ ୱଚନେ ଅତିଟ୍ଠନ୍ତଂ ଅକ୍ଖିମ୍ହି ଚ ଅଭିରତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା, ''ହନ୍ଦ, ତୟା ସମ୍ଭାୱିତଂ ଅକ୍ଖି''ନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଏକଂ ଅକ୍ଖିଂ ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ତସ୍ସ ଉପନେସି। ତତୋ ସୋ ପୁରିସୋ ସନ୍ତାସୋ ସଂୱେଗଜାତୋ ତତ୍ଥ ୱିଗତରାଗୋୱ ହୁତ୍ୱା ଥେରିଂ ଖମାପେତ୍ୱା ଗତୋ। ଥେରୀ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ସତ୍ଥୁନୋ ସହ ଦସ୍ସନେନେୱସ୍ସା ଅକ୍ଖି ପଟିପାକତିକଂ ଅହୋସି। ତତୋ ସା ବୁଦ୍ଧଗତାୟ ପୀତିୟା ନିରନ୍ତରଂ ଫୁଟା ହୁତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ସତ୍ଥା ତସ୍ସା ଚିତ୍ତାଚାରଂ ଞତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗତ୍ଥାୟ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଆଚିକ୍ଖି। ସା ପୀତିଂ ୱିକ୍ଖମ୍ଭେତ୍ୱା ତାୱଦେୱ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ଅରହତ୍ତଂ ପନ ପତ୍ୱା ଫଲସୁଖେନ ନିବ୍ବାନସୁଖେନ ୱିହରନ୍ତୀ ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ତେନ ଚ ଧୁତ୍ତପୁରିସେନ ୱୁତ୍ତଗାଥା ଉଦାନୱସେନ –

୩୬୮।

''ଜୀୱକମ୍ବୱନଂ ରମ୍ମଂ, ଗଚ୍ଛନ୍ତିଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ସୁଭଂ;

ଧୁତ୍ତକୋ ସନ୍ନିୱାରେସି, ତମେନଂ ଅବ୍ରୱୀ ସୁଭା।

୩୬୯।

''କିଂ ତେ ଅପରାଧିତଂ ମୟା, ଯଂ ମଂ ଓୱରିୟାନ ତିଟ୍ଠସି;

ନ ହି ପବ୍ବଜିତାୟ ଆୱୁସୋ, ପୁରିସୋ ସମ୍ଫୁସନାୟ କପ୍ପତି।

୩୭୦।

''ଗରୁକେ ମମ ସତ୍ଥୁସାସନେ, ଯା ସିକ୍ଖା ସୁଗତେନ ଦେସିତା;

ପରିସୁଦ୍ଧପଦଂ ଅନଙ୍ଗଣଂ, କିଂ ମଂ ଓୱରିୟାନ ତିଟ୍ଠସି।

୩୭୧।

''ଆୱିଲଚିତ୍ତୋ ଅନାୱିଲଂ, ସରଜୋ ୱୀତରଜଂ ଅନଙ୍ଗଣଂ;

ସବ୍ବତ୍ଥ ୱିମୁତ୍ତମାନସଂ, କିଂ ମଂ ଓୱରିୟାନ ତିଟ୍ଠସି।

୩୭୨।

‘‘ଦହରା ଚ ଅପାପିକା ଚସି, କିଂ ତେ ପଵଜ୍ଜା କରିସ୍ସତି;

ନିକ୍ଖିପ କାସାୟଚୀଵରଂ, ଏହି ରମାମ ସୁପୁପ୍ଫିତେ ଵନେ।

୩୭୩।

‘‘ମଧୁରଞ୍ଚ ପଵନ୍ତି ସଵସୋ, କୁସୁମରଜେନ ସମୁଟ୍ଠିତା ଦୁମା;

ପଠମଵସନ୍ତୋ ସୁଖୋ ଉତୁ, ଏହି ରମାମ ସୁପୁପ୍ଫିତେ ଵନେ।

୩୭୪।

‘‘କୁସୁମିତସିଖରା ଚ ପାଦପା, ଅଭିଗଜ୍ଜନ୍ତିଵ ମାଲୁତେରିତା;

କା ତୁୟ୍ହଂ ରତି ଭଵିସ୍ସତି, ଯଦି ଏକା ଵନମୋଗହିସ୍ସସି।

୩୭୫।

‘‘ଵାଳମିଗସଙ୍ଘସେଵିତଂ, କୁଞ୍ଜରମତ୍ତକରେଣୁଲୋଳିତଂ;

ଅସହାୟିକା ଗନ୍ତୁମିଚ୍ଛସି, ରହିତଂ ଭିଂସନକଂ ମହାଵନଂ।

୩୭୬।

‘‘ତପନୀୟକତାଵ ଧୀତିକା, ଵିଚରସି ଚିତ୍ତଲତେଵ ଅଚ୍ଛରା;

କାସିକସୁଖୁମେହି ଵଗ୍ଗୁଭି, ସୋଭସୀ ସୁଵସନେହି ନୂପମେ।

୩୭୭।

‘‘ଅହଂ ତଵ ଵସାନୁଗୋ ସିୟଂ, ଯଦି ଵିହରେମସେ କାନନନ୍ତରେ;

ନ ହି ମତ୍ଥି ତୟା ପିୟତ୍ତରୋ, ପାଣୋ କିନ୍ନରିମନ୍ଦଲୋଚନେ।

୩୭୮।

‘‘ଯଦି ମେ ଵଚନଂ କରିସ୍ସସି, ସୁଖିତା ଏହି ଅଗାରମାଵସ;

ପାସାଦନିଵାତଵାସିନୀ, ପରିକମ୍ମଂ ତେ କରୋନ୍ତୁ ନାରିୟୋ।

୩୭୯।

‘‘କାସିକସୁଖୁମାନି ଧାରୟ, ଅଭିରୋପେହି ଚ ମାଲଵଣ୍ଣକଂ;

କଞ୍ଚନମଣିମୁଣ୍ଡକଂ ବହୁଂ, ୱିୱିଧଂ ଆଭରଣଂ କରୋମି ତେ।

୩୮୦।

‘‘ସୁଧୋତରଜପଚ୍ଛଦଂ ସୁଭଂ, ଗୋନକତୂଲିକସନ୍ଥତଂ ନୱଂ;

ଅଭିରୁହ ସଯନଂ ମହାରହଂ, ଚନ୍ଦନମଣ୍ଡିତସାରଗନ୍ଧିକଂ।

୩୮୧।

‘‘ଉପ୍ପଲଂ ଚୁଦକା ସମୁଗ୍ଗତଂ, ଯଥା ତଂ ଅମନୁସ୍ସସେୱିତଂ;

ଏୱଂ ତ୍ୱଂ ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୀ, ସକେସଙ୍ଗେସୁ ଜରଂ ଗମିସ୍ସସି।

୩୮୨।

‘‘କିଂ ତେ ଇଧ ସାରସମ୍ମତଂ, କୁଣପପୂରମ୍ହି ସୁସାନୱଡ୍ଢନେ;

ଭେଦନଧମ୍ମେ କଳେୱରେ, ଯଂ ଦିସ୍ୱା ୱିମନୋ ଉଦିକ୍ଖସି।

୩୮୩।

‘‘ଅକ୍ଖୀନି ଚ ତୂରିଯାରିୱ, କିନ୍ନରିଯାରିୱ ପବ୍ବତନ୍ତରେ;

ତୱ ମେ ନଯନାନି ଦକ୍ଖିଯ, ଭିଯ୍ୟୋ କାମରତୀ ପୱଡ୍ଢତି।

୩୮୪।

‘‘ଉପ୍ପଲସିଖରୋପମାନି ତେ, ୱିମଲେ ହାଟକସନ୍ନିଭେ ମୁଖେ;

ତୱ ମେ ନଯନାନି ଦକ୍ଖିଯ, ଭିଯ୍ୟୋ କାମଗୁଣୋ ପୱଡ୍ଢତି।

୩୮୫।

‘‘ଅପି ଦୂରଗତା ସରମ୍ହସେ, ଆଯତପମ୍ହେ ୱିସୁଦ୍ଧଦସ୍ସନେ;

ନ ହି ମତ୍ଥି ତଯା ପିଯତରୋ, ନଯନା କିନ୍ନରିମନ୍ଦଲୋଚନେ।

୩୮୬।

‘‘ଅପଥେନ ପଯାତୁମିଚ୍ଛସି, ଚନ୍ଦଂ କୀଳନକଂ ଗୱେସସି;

ମେରୁଂ ଲଙ୍ଘେତୁମିଚ୍ଛସି, ଯୋ ତ୍ୱଂ ବୁଦ୍ଧସୁତଂ ମଗ୍ଗଯସି।

୩୮୭।

‘‘ନତ୍ଥି ହି ଲୋକେ ସଦେୱକେ, ରାଗୋ ଯତ୍ଥପି ଦାନି ମେ ସିଯା;

ନପି ନଂ ଜାନାମି କୀରିସୋ, ଅଥ ମଗ୍ଗେନ ହତୋ ସମୂଲକୋ।

୩୮୮।

‘‘ଇଙ୍ଗାଲକୁଯାୱ ଉଜ୍ଝିତୋ, ୱିସପତ୍ତୋରିୱ ଅଗ୍ଗିତୋ କତୋ;

ନପି ନଂ ପସ୍ସାମି କୀରିସୋ, ଅଥ ମଗ୍ଗେନ ହତୋ ସମୂଲକୋ।

୩୮୯।

‘‘ଯସ୍ସା ସିଯା ଅପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତଂ, ସତ୍ଥା ୱା ଅନୁପାସିତୋ ସିଯା;

ତ୍ୱଂ ତାଦିସିକଂ ପଲୋଭଯ, ଜାନନ୍ତିଂ ସୋ ଇମଂ ୱିହଞ୍ଞସି।

୩୯୦।

‘‘ମଯ୍ହଞ୍ହି ଅକ୍କୁଟ୍ଠୱନ୍ଦିତେ, ସୁଖଦୁକ୍ଖେ ଚ ସତୀ ଉପଟ୍ଠିତା;

ସଙ୍ଖତମସୁଭନ୍ତି ଜାନିଯ, ସବ୍ବତ୍ଥେୱ ମନୋ ନ ଲିମ୍ପତି।

୩୯୧।

‘‘ସାହଂ ସୁଗତସ୍ସ ସାୱିକା, ମଗ୍ଗଟ୍ଠଙ୍ଗିକଯାନଯାଯିନୀ;

ଉଦ୍ଧଟସଲ୍ଲା ଅନାସୱା, ସୁଞ୍ଞାଗାରଗତା ରମାମହଂ।

୩୯୨।

‘‘ଦିଟ୍ଠା ହି ମଯା ସୁଚିତ୍ତିତା, ସୋମ୍ଭା ଦାରୁକପିଲ୍ଲକାନି ୱା;

ତନ୍ତୀହି ଚ ଖୀଲକେହି ଚ, ୱିନିବଦ୍ଧା ୱିୱିଧଂ ପନଚ୍ଚକା।

୩୯୩।

‘‘ତମ୍ହୁଦ୍ଧଟେ ତନ୍ତିଖୀଲକେ, ୱିସ୍ସଟ୍ଠେ ୱିକଲେ ପରିକ୍ରିତେ;

ନ ୱିନ୍ଦେଯ୍ୟ ଖଣ୍ଡସୋ କତେ, କିମ୍ହି ତତ୍ଥ ମନଂ ନିୱେସଯେ।

୩୯୪।

‘‘ତଥୂପମା ଦେହକାନି ମଂ, ତେହି ଧମ୍ମେହି ୱିନା ନ ୱତ୍ତନ୍ତି;

ଧମ୍ମେହି ୱିନା ନ ୱତ୍ତତି, କିମ୍ହି ତତ୍ଥ ମନଂ ନିୱେସଯେ।

୩୯୫।

‘‘ଯଥା ହରିତାଲେନ ମକ୍ଖିତଂ, ଅଦ୍ଦସ ଚିତ୍ତିକଂ ଭିତ୍ତିୟା କତଂ;

ତମ୍ହି ତେ ୱିପରୀତଦସ୍ସନଂ, ସଞ୍ଞା ମାନୁସିକା ନିରତ୍ଥିକା।

୩୯୬।

‘‘ମାୟଂ ୱିୟ ଅଗ୍ଗତୋ କତଂ, ସୁପିନନ୍ତେୱ ସୁୱଣ୍ଣପାଦପଂ;

ଉପଗଚ୍ଛସି ଅନ୍ଧ ରିତ୍ତକଂ, ଜନମଜ୍ଝେରିୱ ରୁପ୍ପରୂପକଂ।

୩୯୭।

‘‘ୱଟ୍ଟନିରିୱ କୋଟରୋହିତା, ମଜ୍ଝେ ପୁବ୍ବୁଳଅକା ସଅସ୍ସୁକା;

ପୀଳଅକୋଳଇକା ଚେତ୍ଥ ଜାୟତି, ୱିୱିଧା ଚକ୍ଖୁୱିଧା ଚ ପିଣ୍ଡିତା।

୩୯୮।

‘‘ଉପ୍ପାଟିୟ ଚାରୁଦସ୍ସନା, ନ ଚ ପଜ୍ଜିତ୍ଥ ଅସଙ୍ଗମାନସା;

ହନ୍ଦ ତେ ଚକ୍ଖୁଂ ହରସ୍ସୁ ତଂ, ତସ୍ସ ନରସ୍ସ ଅଦାସି ତାୱଦେ।

୩୯୯।

‘‘ତସ୍ସ ଚ ୱିରମାସି ତାୱଦେ, ରାଗୋ ତତ୍ଥ ଖମାପୟୀ ଚ ନଂ;

ସୋତ୍ଥି ସିୟା ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୀ, ନ ପୁନୋ ଏଦିସକଂ ଭୱିସ୍ସତି।

୪୦୦।

‘‘ଆସାଦିୟ ଏଦିସଂ ଜନଂ, ଅଗ୍ଗିଂ ପଜ୍ଜଲିତଂୱ ଲିଙ୍ଗିୟ;

ଗଣ୍ହିୟ ଆସୀୱିସଂ ୱିୟ, ଅପି ନୁ ସୋତ୍ଥି ସିୟା ଖମେହି ନୋ।

୪୦୧।

‘‘ମୁତ୍ତା ଚ ତତୋ ସା ଭିକ୍ଖୁନୀ, ଅଗମୀ ବୁଦ୍ଧୱରସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ;

ପସ୍ସିୟ ୱରପୁଞ୍ଞଲକ୍ଖଣଂ, ଚକ୍ଖୁ ଆସି ଯଥା ପୁରାଣକ’’ନ୍ତି। –

ଇମା ଗାଥା ପଚ୍ଚୁଦାହାସି।

ତତ୍ଥ ଜୀୱକମ୍ବୱନନ୍ତି ଜୀୱକସ୍ସ କୋମାରଭଚ୍ଚସ୍ସ ଅମ୍ବୱନଂ। ରମ୍ମନ୍ତି ରମଣୀୟଂ। ତଂ କିର ଭୂମିଭାଗସମ୍ପତ୍ତିୟା ଛାୟୂଦକସମ୍ପତ୍ତିୟା ଚ ରୁକ୍ଖାନଂ ରୋପିତାକାରେନ ଅତିୱିୟ ମନୁଞ୍ଞଂ ମନୋରମଂ। ଗଚ୍ଛନ୍ତିନ୍ତି ଅମ୍ବୱନଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଗତଂ, ଦିୱାୱିହାରାୟ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତିଂ। ସୁଭନ୍ତି ଏୱଂନାମିକଂ। ଧୁତ୍ତକୋତି ଇତ୍ଥିଧୁତ୍ତୋ। ରାଜଗହୱାସୀ କିରେକୋ ମହାୱିଭୱସ୍ସ ସୁୱଣ୍ଣକାରସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ଯୁୱା ଅଭିରୂପୋ ଇତ୍ଥିଧୁତ୍ତୋ ପୁରିସୋ ମତ୍ତୋ ୱିଚରତି। ସୋ ତଂ ପଟିପଥେ ଦିସ୍ୱା ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ମଗ୍ଗଂ ଉପରୁନ୍ଧିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଧୁତ୍ତକୋ ସନ୍ନିୱାରେସୀ’’ତି, ମମ ଗମନଂ ନିସେଧେସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତମେନଂ ଅବ୍ରୱୀ ସୁଭାତି ତମେନଂ ନିୱାରେତ୍ୱା ଠିତଂ ଧୁତ୍ତଂ ସୁଭା ଭିକ୍ଖୁନୀ କଥେସି। ଏତ୍ଥ ଚ ‘‘ଗଚ୍ଛନ୍ତିଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ସୁଭଂ, ଅବ୍ରୱି ସୁଭା’’ତି ଚ ଅତ୍ତାନମେୱ ଥେରୀ ଅଞ୍ଞଂ ୱିଯ କତ୍ୱା ୱଦତି। ଥେରିଯା ୱୁତ୍ତଗାଥାନଂ ସମ୍ବନ୍ଧଦସ୍ସନୱସେନ ସଙ୍ଗୀତିକାରେହି ଅଯଂ ଗାଥା ୱୁତ୍ତା।

‘‘ଅବ୍ରୱୀ ସୁଭା’’ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ସା ୱୁତ୍ତାକାରଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଆହ ‘‘କିଂ ତେ ଅପରାଧିତ’’ନ୍ତିଆଦି। ତତ୍ଥ କିଂ ତେ ଅପରାଧିତଂ ମଯାତି କିଂ ତୁଯ୍ହଂ, ଆୱୁସୋ, ମଯା ଅପରଦ୍ଧଂ। ଯଂ ମଂ ୱୱରିଯାନ ତିଟ୍ଠସୀତି ଯେନ ଅପରାଧେନ ମଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତିଂ ୱୱରିତ୍ୱା ଗମନଂ ନିସେଧେତ୍ୱା ତିଟ୍ଠସି, ସୋ ନତ୍ଥେୱାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଅଥ ଇତ୍ଥୀତିସଞ୍ଞାଯ ଏୱଂ ପଟିପଜ୍ଜସି, ଏୱମ୍ପି ନ ଯୁତ୍ତନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୀ ଆହ – ‘‘ନ ହି ପବ୍ବଜିତାଯ, ଆୱୁସୋ, ପୁରିସୋ ସମ୍ଫୁସନାଯ କପ୍ପତୀ’’ତି, ଆୱୁସୋ ସୁୱଣ୍ଣକାରପୁତ୍ତ , ଲୋକିଯଚାରିତ୍ତେନପି ପୁରିସସ୍ସ ପବ୍ବଜିତାନଂ ସମ୍ଫୁସନାଯ ନ କପ୍ପତି, ପବ୍ବଜିତାଯ ପନ ପୁରିସୋ ତିରଚ୍ଛାନଗତୋପି ସମ୍ଫୁସନାଯ ନ କପ୍ପତି, ତିଟ୍ଠତୁ ତାୱ ପୁରିସଫୁସନା, ରାଗୱସେନସ୍ସା ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯେନ ପୁରିସସ୍ସ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯସ୍ସାପି ଫୁସନା ନ କପ୍ପତେୱ।

ତେନାହ ‘‘ଗରୁକେ ମମ ସତ୍ଥୁସାସନେ’’ତିଆଦି। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଗରୁକେ ପାସାଣଚ୍ଛତ୍ତଂ ୱିଯ ଗରୁକାତବ୍ବେ ମଯ୍ହଂ ସତ୍ଥୁ ସାସନେ ଯା ସିକ୍ଖା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ସୁଗତେନ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଦେସିତା ପଞ୍ଞତ୍ତା। ତାହି ପରିସୁଦ୍ଧପଦଂ ପରିସୁଦ୍ଧକୁସଲକୋଟ୍ଠାସଂ, ରାଗାଦିଅଙ୍ଗଣାନଂ ସବ୍ବସୋ ଅଭାୱେନ ଅନଙ୍ଗଣଂ, ଏୱଂଭୂତଂ ମଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତିଂ କେନ କାରଣେନ ଆୱରିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠସୀତି।

ଆୱିଲଚିତ୍ତୋତି ଚିତ୍ତସ୍ସ ଆୱିଲଭାୱକରାନଂ କାମୱିତକ୍କାଦୀନଂ ୱସେନ ଆୱିଲଚିତ୍ତୋ, ତ୍ୱଂ ତଦଭାୱତୋ ଅନାୱିଲଂ, ରାଗରଜାଦୀନଂ ୱସେନ ସରଜୋ, ସାଙ୍ଗଣୋ ତଦଭାୱତୋ ୱୀତରଜଂ ଅନଙ୍ଗଣଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଖନ୍ଧପଞ୍ଚକେ ସମୁଚ୍ଛେଦୱିମୁତ୍ତିଯା ୱିମୁତ୍ତମାନସଂ, ମଂ କସ୍ମା ୱୱରିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠସୀତି?

ଏୱଂ ଥେରିଯା ୱୁତ୍ତେ ଧୁତ୍ତକୋ ଅତ୍ତନୋ ଅଧିପ୍ପାଯଂ ୱିଭାୱେନ୍ତୋ ‘‘ଦହରା ଚା’’ତିଆଦିନା ଦସ ଗାଥା ଅଭାସି। ତତ୍ଥ ଦହରାତି ତରୁଣୀ ପଠମେ ଯୋବ୍ବନେ ଠିତା। ଅପାପିକା ଚସୀତି ରୂପେନ ଅଲାମିକା ଚ ଅସି , ଉତ୍ତମରୂପଧରା ଚାହୋସୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। କିଂ ତେ ପବ୍ବଜ୍ଜା କରିସ୍ସତୀତି ତୁଯ୍ହଂ ଏୱଂ ପଠମୱଯେ ଠିତାଯ ରୂପସମ୍ପନ୍ନାଯ ପବ୍ବଜ୍ଜା କିଂ କରିସ୍ସତି, ୱୁଡ୍ଢାଯ ବୀଭଚ୍ଛରୂପାଯ ୱା ପବ୍ବଜିତବ୍ବନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯେନ ୱଦତି। ନିକ୍ଖିପାତି ଛଡ୍ଡେହି। ‘‘ଉକ୍ଖିପା’’ତି ୱା ପାଠୋ, ଅପନେହୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ମଧୁରନ୍ତି ସୁଭଂ, ସୁଗନ୍ଧନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପୱନ୍ତୀତି ୱାଯନ୍ତି। ସବ୍ବସୋତି ସମନ୍ତତୋ। କୁସୁମରଜେନ ସମୁଟ୍ଠିତା ଦୁମାତି ଇମେ ରୁକ୍ଖା ମନ୍ଦୱାତେନ ସମୁଟ୍ଠହମାନକୁସୁମରେଣୁଜାତେନ ଅତ୍ତନୋ କୁସୁମରଜେନ ସଯଂ ସମୁଟ୍ଠିତା ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ସମନ୍ତତୋ ସୁରଭୀ ୱାଯନ୍ତି। ପଠମୱସନ୍ତୋ ସୁଖୋଉତୂତି ଅଯଂ ପଠମୋ ୱସନ୍ତମାସୋ ସୁଖସମ୍ଫସ୍ସୋ ଚ ଉତୁ ୱତ୍ତତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

କୁସୁମିତସିଖରାତି ସୁପୁପ୍ଫିତଗ୍ଗା। ଅଭିଗଜ୍ଜନ୍ତିୱ ମାଲୁତେରିତାତି ୱାତେନ ସଞ୍ଚଲିତା ଅଭିଗଜ୍ଜନ୍ତିୱ ଅଭିତ୍ଥନିତା ୱିଯ ତିଟ୍ଠନ୍ତି। ଯଦି ଏକା ୱନମୋଗହିସ୍ସସୀତି ସଚେ ତ୍ୱଂ ଏକିକା ୱନମୋଗାହିସ୍ସସି, କା ନାମ ତେ ତତ୍ଥ ରତି ଭୱିସ୍ସତୀତି ଅତ୍ତନା ବଦ୍ଧସୁଖାଭିରତ୍ତତା ଏୱମାହ।

ୱାଳଅମିଗସଙ୍ଘସେୱିତନ୍ତି ସୀହବ୍ୟଗ୍ଘାଦିୱାଳଅମିଗସମୂହେହି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଉପସେୱିତଂ। କୁଞ୍ଜରମତ୍ତକରେଣୁଲୋଳିତନ୍ତି ମତ୍ତକୁଞ୍ଜରେହି ହତ୍ଥିନୀହି ଚ ମିଗାନଂ ଚିତ୍ତତାପନେନ ରୁକ୍ଖଗଚ୍ଛାଦୀନଂ ସାଖାଭଞ୍ଜନେନ ଚ ଆଲୋଳିତପଦେସଂ। କିଞ୍ଚାପି ତସ୍ମିଂ ୱନେ ଇଦିସଂ ତଦା ନତ୍ଥି, ୱନଂ ନାମ ଏୱରୂପନ୍ତି ତଂ ଭିଂସାପେତୁକାମୋ ଏୱମାହ। ରହିତନ୍ତି ଜନରହିତଂ ୱିଜନଂ। ଭିଂସନକନ୍ତି ଭଯଜନକଂ।

ତପନୀଯକତାୱ ଧୀତିକାତି ରତ୍ତସୁୱଣ୍ଣେନ ୱିଚରିତା ଧୀତଲିକା ୱିଯ ସୁକୁସଲେନ ଯନ୍ତାଚରିଯେନ ଯନ୍ତଯୋଗୱସେନ ସଜ୍ଜିତା ସୁୱଣ୍ଣପଟିମା ୱିଯ ୱିଚରସି, ଇଦାନେୱ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ସଞ୍ଚରସି। ଚିତ୍ତଲତେୱ ଅଚ୍ଛରାତି ଚିତ୍ତଲତାନାମକେ ଉଯ୍ୟାନେ ଦେୱଚ୍ଛରା ୱିଯ। କାସିକସୁଖୁମେହୀତି କାସିରଟ୍ଠେ ଉପ୍ପନ୍ନେହି ଅତିୱିଯ ସୁଖୁମେହି। ୱଗ୍ଗୁଭୀତି ସିନିଦ୍ଧମଟ୍ଠେହି। ସୋଭସୀ ସୁୱସନେହି ନୂପମେତି ନିୱାସନପାରୁପନୱତ୍ଥେହି ଅନୁପମେ ଉପମାରହିତେ ତ୍ୱଂ ଇଦାନି ମେ ୱସାନୁଗୋ ସୋଭସୀତି ଭାୱିନଂ ଅତ୍ତନୋ ଅଧିପ୍ପାଯୱସେନ ଏକନ୍ତିକଂ ୱତ୍ତମାନଂ ୱିଯ କତ୍ୱା ୱଦତି।

ଅହଂ ତୱ ୱସାନୁଗୋ ସିଯନ୍ତି ଅହମ୍ପି ତୁଯ୍ହଂ ୱସାନୁଗୋ କିଂକାରପଟିସ୍ସାୱୀ ଭୱେଯ୍ୟଂ। ଯଦି ୱିହରେମସେ କାନନନ୍ତରେତି ଯଦି ମଯଂ ଉଭୋପି ୱନନ୍ତରେ ସହ ୱସାମ ରମାମ। ନ ହି ମତ୍ଥି ତଯା ପିଯତ୍ତରୋତି ୱସାନୁଗଭାୱସ୍ସ କାରଣମାହ। ପାଣୋତି ସତ୍ତୋ, ଅଞ୍ଞୋ କୋଚିପି ସତ୍ତୋ ତଯା ପିଯତରୋ ମଯ୍ହଂ ନ ହି ଅତ୍ଥୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ୱା ପାଣୋତି ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି, ମଯ୍ହଂ ଜୀୱିତଂ ତଯା ପିଯତରଂ ନ ହି ଅତ୍ଥୀତି ଅତ୍ଥୋ। କିନ୍ନରିମନ୍ଦଲୋଚନେତି କିନ୍ନରିଯା ୱିଯ ମନ୍ଦପୁଥୁୱିଲୋଚନେ।

ଯଦି ମେ ୱଚନଂ କରିସ୍ସସି, ସୁଖିତା ଏହି ଅଗାରମାୱସାତି ସଚେ ତ୍ୱଂ ମମ ୱଚନଂ କରିସ୍ସସି, ଏକାସନଂ ଏକସେଯ୍ୟଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଦୁକ୍ଖଂ ପହାଯ ଏହି

କାମଭୋଗେହି ସୁଖିତା ହୁତ୍ୱା ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସ। ‘‘ସୁଖିତା ହେତି ଅଗାରମାୱସନ୍ତୀ’’ତି କେଚି ପଠନ୍ତି, ତେସଂ ସୁଖିତା ଭୱିସ୍ସତି, ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପାସାଦନିୱାତୱାସିନୀତି ନିୱାତେସୁ ପାସାଦେସୁ ୱାସିନୀ। ‘‘ପାସାଦୱିମାନୱାସିନୀ’’ତି ଚ ପାଠୋ, ୱିମାନସଦିସେସୁ ପାସାଦେସୁ ୱାସିନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପରିକପ୍ପନ୍ତି ୱେଦ୍ଧାୱନ୍ତୁ।

ଧାରୟାତି ପରିଦହ, ନିୱାସେହି ଚେୱ ଉତ୍ତରିୟଞ୍ଚ କରୋହି। ଅଭିରୋପେହୀତି ମଣ୍ଡନୱିଭୂସନୱସେନ ୱା ସରୀରଂ ଆରୋପୟ, ଅଲଙ୍କରୋହୀତି ଅତ୍ଥୋ। ମାଲୱଣ୍ଣକନ୍ତି ମାଲଞ୍ଚେୱ ଗନ୍ଧୱିଲେପନଞ୍ଚ। କଞ୍ଚନମଣିମୁତ୍ତକନ୍ତି କଞ୍ଚନେନ ମଣିମୁତ୍ତାହି ଚ ୟୁତ୍ତଂ, ସୁୱଣ୍ଣମୟମଣିମୁତ୍ତାହି ଖଚିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ବହୁନ୍ତି ହତ୍ଥୂପଗାଦିଭେଦତୋ ବହୁପ୍ପକାରଂ। ୱିୱିଧନ୍ତି କରଣୱିକତିୟା ନାନାୱିଧଂ।

ସୁଧୋତରଜପଚ୍ଛଦନ୍ତି ସୁଧୋତତାୟ ପୱାହିତରଜଂ ଉତ୍ତରଚ୍ଛଦଂ। ସୁଭନ୍ତି ସୋଭନଂ। ଗୋନକତୂଲିକସନ୍ଥତନ୍ତି ଦୀଘଲୋମକାଳଅକୋଜୱେନ ଚେୱ ହଂସଲୋମାଦିପୁଣ୍ଣାୟ ତୂଲିକାୟ ଚ ସନ୍ଥତଂ। ନୱନ୍ତି ଅଭିନୱଂ। ମହାରହନ୍ତି ମହଗ୍ଘଂ। ଚନ୍ଦନମଣ୍ଡିତସାରଗନ୍ଧିକନ୍ତି ଗୋସୀସକାଦିସାରଚନ୍ଦନେନ ମଣ୍ଡିତତାୟ ସୁରଭିଗନ୍ଧିକଂ, ଏୱରୂପଂ ସୟନମାରୁହ, ତଂ ଆରୁହିତ୍ୱା ୟଥାସୁଖଂ ସୟାହି ଚେୱ ନିସୀଦ ଚାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଉପ୍ପଲଂ ଚୁଦକା ସମୁଗ୍ଗତନ୍ତି ଚ-କାରୋ ନିପାତମତ୍ତଂ, ଉଦକତୋ ଉଗ୍ଗତଂ ଉଟ୍ଠିତଂ ଅଜ୍ଝୁଗ୍ଗମ୍ମ ଠିତଂ ସୁଫୁଲ୍ଲମୁପ୍ପଲଂ। ୟଥା ତଂ ଅମନୁସ୍ସସେୱିତନ୍ତି ତଞ୍ଚ ରକ୍ଖସପରିଗ୍ଗହିତାୟ ପୋକ୍ଖରଣିୟା ଜାତତ୍ତା ନିମ୍ମନୁସ୍ସେହି ସେୱିତଂ କେନଚି ଅପରିଭୁତ୍ତମେୱ ଭୱେୟ୍ୟ। ଏୱଂ ତ୍ୱଂ ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୀତି ଏୱମେୱ ତଂ ସୁଟ୍ଠୁ ଫୁଲ୍ଲମୁପ୍ପଲଂ ୱିୟ ତୁୱଂ ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୀ। ସକେସଙ୍ଗେସୁ ଅତ୍ତନୋ ସରୀରାୱୟୱେସୁ କେନଚି ଅପରିଭୁତ୍ତେସ୍ୱେୱ ଜରଂ ଗମିସ୍ସସି, ମୁଧାୟେୱ ଜରାଜିଣ୍ଣା ଭୱିସ୍ସସି।

ଏୱଂ ଧୁତ୍ତକେନ ଅତ୍ତନୋ ଅଧିପ୍ପାୟେ ପକାସିତେ ଥେରୀ ସରୀରସଭାୱୱିଭାୱନେନ ତଂ ତତ୍ଥ ୱିଚ୍ଛିନ୍ଦେନ୍ତୀ ‘‘କିଂ ତେ ଇଧା’’ତି ଗାଥମାହ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଆୱୁସୋ ସୁୱଣ୍ଣକାରପୁତ୍ତ, କେସାଦିକୁଣପପୂରେ ଏକନ୍ତେନ ଭେଦନଧମ୍ମେ ସୁସାନୱଡ୍ଢନେ, ଇଧ ଇମସ୍ମିଂ କାୟସଞ୍ଞିତେ ଅସୁଚିକଳେୱରେ କିଂ ନାମ ତୱ ସାରନ୍ତି ସମ୍ମତଂ ସମ୍ଭାୱିତଂ, ୟଂ ଦିସ୍ୱା ୱିମନୋ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ଆରମ୍ମଣେ ୱିଗତମନସଙ୍କପ୍ପୋ, ଏତ୍ଥେୱ ୱା ଅୱିମନୋ ସୋମନସ୍ସିକୋ ହୁତ୍ୱା ଉଦିକ୍ଖସି, ତଂ ମୟ୍ହଂ କଥେହୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଧୁତ୍ତକୋ କିଞ୍ଚାପି ତସ୍ସା ରୂପଂ ଚାତୁରିୟସୋଭିତଂ, ପଠମଦସ୍ସନତୋ ପନ ପଟ୍ଠାୟ ୟସ୍ମିଂ ଦିଟ୍ଠିପାତେ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ, ତମେୱ ଅପଦିସନ୍ତୋ ‘‘ଅକ୍ଖୀନି ଚ ତୁରିୟାରିୱା’’ତିଆଦିମାହ। କାମଞ୍ଚାୟଂ ଥେରୀ ସୁଟ୍ଠୁ ସଂୟତତାୟ ସନ୍ତିନ୍ଦ୍ରିୟା, ତାୟ ଥିରୱିପ୍ପସନ୍ନସୋମ୍ମସନ୍ତନୟନନିପାତେସୁ କମ୍ମାନୁଭାୱନିପ୍ଫନ୍ନେସୁ ପସନ୍ନପଞ୍ଚପ୍ପସାଦପଟିମଣ୍ଡିତେସୁ ନୟନେସୁ ଲଦ୍ଧମାନେ ପଭାୱିସିଟ୍ଠଚାତୁରିୟେ ଦିଟ୍ଠିପାତେ, ୟସ୍ମା ସୟଂ ଚରିତହାୱଭାୱୱିଲାସାଦିପରିକପ୍ପୱଞ୍ଚିତୋ ସୋ ଧୁତ୍ତୋ ଜାତୋ, ତସ୍ମାସ୍ସ ଦିଟ୍ଠିରାଗୋ ସୱିସେସଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଅଗମାସି। ତତ୍ଥ ଅକ୍ଖୀନି ଚ ତୁରିୟାରିୱାତି ତୁରି ୱୁଚ୍ଚତି ମିଗୀ, ଚ-ସଦ୍ଦୋ ନିପାତମତ୍ତଂ, ମିଗଚ୍ଛାପାୟ ୱିୟ ତେ ଅକ୍ଖୀନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘କୋରିୟାରିୱା’’ତି ୱା ପାଠଇ, କୁଞ୍ଚକାରକୁକ୍କୁଟିୟାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। କିନ୍ନରିୟାରିୱ ପବ୍ବତନ୍ତରେତି ପବ୍ବତକୁଚ୍ଛିୟଂ ୱିଚରମାନାୟ କିନ୍ନରିୱନିତାୟ ୱିୟ ଚ ତେ ଅକ୍ଖୀନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତୱ ମେ ନୟନାନି ଦକ୍ଖିୟାତି ତୱ ୱୁତ୍ତଗୁଣୱିସେସାନି ନୟନାନି ଦିସ୍ୱା, ଭିୟ୍ୟୋ ଉପରୂପରି ମେ କାମାଭିରତି ପୱଡ୍ଢତି।

ଉପ୍ପଲସିଖରୋପମାନିତେତି ରତ୍ତୁପ୍ପଲଅଗ୍ଗସଦିସାନି ପମ୍ହାନି ତୱ। ୱିମଲେତି ନିମ୍ମଲେ। ହାଟକସନ୍ନିଭେତି କଞ୍ଚନରୂପକସ୍ସ ମୁଖସଦିସେ ତେ ମୁଖେ, ନୟନାନି ଦକ୍ଖିୟାତି ୟୋଜନା।

ଅପି ଦୂରଗତାତି ଦୂରଂ ଠାନଂ ଗତାପି। ସରମ୍ହସେତି ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି ଅଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତୱ ନୟନାନି ଏୱ ଅନୁସ୍ସରାମି। ଆୟତପମ୍ହେତି ଦୀଘପଖୁମେ। ୱିସୁଦ୍ଧଦସ୍ସନେତି ନିମ୍ମଲଲୋଚନେ। ନ ହି ମତ୍ଥି ତୟା ପିୟତ୍ତରୋ ନୟନାତି ତୱ ନୟନତୋ ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ମୟ୍ହଂ ପିୟତରୋ ନତ୍ଥି। ତୟାତି ହି ସାମିଅତ୍ଥେ ଏୱ କରଣୱଚନଂ।

ଏୱଂ ଚକ୍ଖୁସମ୍ପତ୍ତିୟା ଉମ୍ମାଦିତସ୍ସ ୱିୟ ତଂ ତଂ ୱିପ୍ପଲପତୋ ତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ମନୋରଥଂ ୱିପରିୱତ୍ତେନ୍ତୀ ଥେରୀ ‘‘ଅପଥେନା’’ତିଆଦିନା ଦ୍ୱାଦସ ଗାଥା ଅଭାସି। ତତ୍ଥ ଅପଥେନ ପୟାତୁମିଚ୍ଛସୀତି, ଆୱୁସୋ ସୁୱଣ୍ଣକାରପୁତ୍ତ, ସନ୍ତେ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଇତ୍ଥିଜନେ ୟୋ ତ୍ୱଂ ବୁଦ୍ଧସୁତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଓରସଧୀତରଂ ମଂ ମଗ୍ଗୟସି ପତ୍ଥେସି, ସୋ ତ୍ୱଂ ସନ୍ତେ ଖେମେ ଉଜୁମଗ୍ଗେ ଅପଥେନ କଣ୍ଟକନିୱୁତେନ ସଭୟେନ କୁମ୍ମଗ୍ଗେନ ପୟାତୁମିଚ୍ଛସି ପଟିପଜ୍ଜିତୁକାମୋସି, ଚନ୍ଦଂ କୀଳଅନକଂ ଗୱେସସି ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ କୀଳଆଗୋଳଅକଂ କାତୁକାମୋସି, ମେରୁଂ ଲଙ୍ଘେତୁମିଚ୍ଛସି ଚତୁରାସୀତିୟୋଜନସହସ୍ସୁବ୍ବେଧଂ ସିନେରୁପବ୍ବତରାଜଂ ଲଙ୍ଘୟିତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ଠାତୁକାମୋସି, ସୋ ତ୍ୱଂ ମଂ ବୁଦ୍ଧସୁତଂ ମଗ୍ଗୟସୀତି ୟୋଜନା।

ଇଦାନି ତସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ଅୱିସଯଭାୱଂ ପତ୍ଥନାଯ ଚ ୱିଘାତାୱହତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ନତ୍ଥୀ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ରାଗୋ ଯତ୍ଥପି ଦାନି ମେ ସିଯାତି ଯତ୍ଥ ଇଦାନି ମେ ରାଗୋ ସିଯା ଭୱେଯ୍ଯ, ତଂ ଆରମ୍ମଣଂ ସଦେୱକେ ଲୋକେ ନତ୍ଥି ଏୱ। ନପି ନଂ ଜାନାମି କୀରିସୋତି ନଂ ରାଗଂ କୀରିସୋତିପି ନ ଜାନାମି। ଅଥ ମଗ୍ଗେନ ହତୋ ସମୂଲକୋତି ଅଥାତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ଅଯୋନିସୋମନସିକାରସଙ୍ଖାତେନ ମୂଲେନ ସମୂଲକୋ ରାଗୋ ଅରିଯମଗ୍ଗେନ ହତୋ ସମୁଗ୍ଘାତିତୋ।

ଇଙ୍ଗାଲକୁଯାତି ଅଙ୍ଗାରକାସୁଯା। ଉଜ୍ଝିତୋତି ୱାତୁକ୍ଖିତ୍ତୋ ୱିଯ ଯୋ କୋଚି, ଦହନିଯା ଇନ୍ଧନଂ ୱିଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିସପତ୍ତୋରିୱାତି ୱିସଗତଭାଜନଂ ୱିଯ। ଅଗ୍ଗିତୋ କତୋତି ଅଗ୍ଗିତୋ ଅଙ୍ଗାରତୋ ଅପଗତୋ କତୋ, ୱିସସ୍ସ ଲେସମ୍ପି ଅସେସେତ୍ୱା ଅପନୀତୋ ୱିନାସିତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ଯସ୍ସା ସିଯା ଅପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତନ୍ତି ଯସ୍ସା ଇତ୍ଥିଯା ଇଦଂ ଖନ୍ଧପଞ୍ଚକଂ ଞାଣେନ ଅପ୍ପଟିୱେକ୍ଖିତଂ ଅପରିଞ୍ଞାତଂ ସିଯା। ସତ୍ଥା ୱା ଅନୁସାସିତୋ ସିଯାତି ସତ୍ଥା ୱା ଧମ୍ମସରୀରସ୍ସ ଅଦସ୍ସନେନ ଯସ୍ସା ଇତ୍ଥିଯା ଅନନୁସାସିତୋ ସିଯା। ତ୍ୱଂ ତାଦିସିକଂ ପଲୋଭଯାତି, ଆୱୁସୋ, ତ୍ୱଂ ତଥାରୂପଂ ଅପରିମଦ୍ଦିତସଙ୍ଖାରଂ ଅପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମଂ କାମେହି ପଲୋଭଯ ଉପଗଚ୍ଛ। ଜାନନ୍ତିଂ ସୋ ଇମଂ ୱିହଞ୍ଞସୀତି ସୋ ତ୍ୱଂ ପୱତ୍ତିଂ ନିୱତ୍ତିଞ୍ଚ ଯାଥାୱତୋ ଜାନନ୍ତିଂ ପଟିୱିଦ୍ଧସଚ୍ଚଂ ଇମଂ ସୁଭଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଆଗମ୍ମ ୱିହଞ୍ଞସି, ସମ୍ପତି ଆଯତିଞ୍ଚ ୱିଘାତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଆପଜ୍ଜସି।

ଇଦାନିସ୍ସ ୱିଘାତାପତ୍ତିତଂ କାରଣୱିଭାୱନେନ ଦସ୍ସେନ୍ତୀ ‘‘ମଯ୍ହଂ ହୀ’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ହୀତି ହେତୁଅତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ଅକ୍କୁଟ୍ଠୱନ୍ଦିତେତି ଅକ୍କୋସେ ୱନ୍ଦନାଯ ଚ। ସୁଖଦୁକ୍ଖେତି ସୁଖେ ଚ ଦୁକ୍ଖେ ଚ, ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠୱିସଯସମାଯୋଗେ ୱା। ସତୀ ଉପଟ୍ଠିତାତି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଯୁତ୍ତା ସତି ସବ୍ବକାଲଂ ଉପଟ୍ଠିତା। ସଙ୍ଖତମସୁଭନ୍ତି ଜାନିଯାତି ତେଭୂମକଂ ସଙ୍ଖାରଗତଂ କିଲେସାସୁଚିପଗ୍ଘରଣେନ ଅସୁଭନ୍ତି ଞତ୍ୱା। ସବ୍ବତ୍ଥେୱାତି ସବ୍ବସ୍ମିଂଯେୱ ଭୱତ୍ତଯେ ମଯ୍ହଂ ମନୋ ତଣ୍ହାଲେପାଦିନା ନ ଉପଲିମ୍ପତି।

ମଗ୍ଗଟ୍ଠଙ୍ଗିକଯାନଯାଯିନୀତି ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକମଗ୍ଗସଙ୍ଖାତେନ ଅରିଯଯାନେନ ନିବ୍ବାନପୁରଂ ଯାଯିନୀ ଉପଗତା। ଉଦ୍ଧଟସଲ୍ଲାତି ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତାନତୋ ସମୁଦ୍ଧଟରାଗାଦିସଲ୍ଲା।

ସୁଚିତ୍ତିତାତି ହତ୍ଥପାଦମୁଖାଦିଆକାରେନ ସୁଟ୍ଠୁ ଚିତ୍ତିତା ୱିରଚିତା। ସୋମ୍ଭାତି ସୁମ୍ଭକା। ଦାରୁକପିଲ୍ଲକାନି ୱାତି ଦାରୁଦଣ୍ଡାଦୀହି ଉପରଚିତରୂପକାନି। ତନ୍ତୀହୀତି ନ୍ହାରୁସୁତ୍ତକେହି। ଖୀଲକେହୀତି ହତ୍ଥପାଦପିଟ୍ଠିକଣ୍ଡାଦିଅତ୍ଥାଯ ଠପିତଦଣ୍ଡେହି। ୱିନିବଦ୍ଧାତି ୱିୱିଧେନାକାରେନ ବଦ୍ଧା। ୱିୱିଧଂ ପନଚ୍ଚକାତି ଯନ୍ତସୁତ୍ତାଦୀନଂ ଅଞ୍ଛନୱିସ୍ସଜ୍ଜନାଦିନା ପଟ୍ଠପିତନଚ୍ଚକା, ପନଚ୍ଚନ୍ତା ୱିଯ ଦିଟ୍ଠାତି ଯୋଜନା।

ତମ୍ହୁଦ୍ଧଟେ ତନ୍ତିଖୀଲକେତି ସନ୍ନିୱେସୱିସିଟ୍ଠରଚନାୱିସେସଯୁତ୍ତଂ ଉପାଦାଯ ରୂପକସମଞ୍ଞା ତମ୍ହି ତନ୍ତିମ୍ହି ଖୀଲକେ ଚ ଠାନତୋ ଉଦ୍ଧଟେ ବନ୍ଧନ୍ତୋ ୱିସ୍ସଟ୍ଠେ, ୱିସୁଂ କରଣେନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିକଲେ, ତହିଂ ତହିଂ ଖିପନେନ ପରିକ୍ଖିତ୍ତେ ୱିକିରିତେ। ନ ୱିନ୍ଦେଯ୍ଯ ଖଣ୍ଡସୋ କତେତି ପୋତ୍ଥକରୂପସ୍ସ ଅୱଯୱେ ଖଣ୍ଡାଖଣ୍ଡିତେ କତେ ପୋତ୍ଥକରୂପଂ ନ ୱିନ୍ଦେଯ୍ଯ, ନ ଉପଲଭେଯ୍ଯ। ଏୱଂ ସନ୍ତେ କିମ୍ହି ତତ୍ଥ ମନଂ ନିୱେସଯେ ତସ୍ମିଂ ପୋତ୍ଥକରୂପାୱଯୱେ କିମ୍ହି କିଂ ଖାଣୁକେ, ଉଦାହୁ ରଜ୍ଜୁକେ, ମତ୍ତିକାପିଣ୍ଡାଦିକେ ୱା ମନଂ ମନସଞ୍ଞଂ ନିୱେସେଯ୍ଯ, ୱିସଙ୍ଖାରେ ଅୱଯୱେ ସା ସଞ୍ଞା କଦାଚିପି ନପତେଯ୍ଯାତି ଅତ୍ଥୋ।

ତଥୂପମାତି ତଂସଦିସା ତେନ ପୋତ୍ଥକରୂପେନ ସଦିସା। କିନ୍ତି ଚେ ଆହ ‘‘ଦେହକାନୀ’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଦେହକାନୀତି ହତ୍ଥପାଦମୁଖାଦିଦେହାୱଯୱା। ମନ୍ତି ମେ ପଟିବଦ୍ଧା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି। ତେହି ଧମ୍ମେହୀତି ତେହି ପଥୱିଆଦୀହି ଚ ଚକ୍ଖାଦୀହି ଚ ଧମ୍ମେହି। ୱିନା ନ ୱତ୍ତନ୍ତୀତି ନ ହି ତଥା ତଥା ସନ୍ନିୱିଟ୍ଠେ ପଥୱିଆଦିଧମ୍ମେ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଦେହା ନାମ ସନ୍ତି। ଧମ୍ମେହି ୱିନା ନ ୱତ୍ତତୀତି ଦେହୋ ଅୱଯୱେହି ଅୱଯୱଧମ୍ମେହି ୱିନା ନ ୱତ୍ତତି ନ ଉପଲବ୍ଭତି। ଏୱଂ ସନ୍ତେ କିମ୍ହି ତତ୍ଥ ମନଂ ନିୱେସଯେତି କିମ୍ହି କିଂ ପଥୱିଯଂ, ଉଦାହୁ ଆପାଦିକେ ଦେହୋତି ୱା ହତ୍ଥପାଦାଦୀନୀତି ୱା ମନଂ ମନସଞ୍ଞଂ ନିୱେସେଯ୍ଯ। ଯସ୍ମା ପଥୱିଆଦିପସାଦଧମ୍ମମତ୍ତେ ଏସା ସମଞ୍ଞା, ଯଦିଦଂ ଦେହୋତି ୱା ହତ୍ଥପାଦାଦୀନୀତି ୱା ସତ୍ତୋତି ୱା ଇତ୍ଥୀତି ୱା ପୁରିସୋତି ୱା, ତସ୍ମା ନ ଏତ୍ଥ ଜାନତୋ କୋଚି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତୀତି।

ଯଥା ହରିତାଲେନ ମକ୍ଖିତଂ, ଅଦ୍ଦସ ଚିତ୍ତିକଂ ଭିତ୍ତିଯା କତନ୍ତି ଯଥା କୁସଲେନ ଚିତ୍ତକାରେନ ଭିତ୍ତିଯଂ ହରିତାଲେନ ମକ୍ଖିତଂ ଲିତ୍ତଂ ତେନ ଲେପଂ ଦତ୍ୱା କତଂ ଆଲିଖିତଂ ଚିତ୍ତିକଂ ଇତ୍ଥିରୂପଂ ଅଦ୍ଦସ ପସ୍ସେଯ୍ଯ। ତତ୍ଥ ଯା ଉପଥମ୍ଭନଖେପନାଦିକିରିଯାସମ୍ପତ୍ତିଯା ମାନୁସିକା ନୁ ଖୋ ଅଯଂ ଭିତ୍ତି ଅପସ୍ସାଯ ଠିତାତି ସଞ୍ଞା, ସା ନିରତ୍ଥକା ମନୁସ୍ସଭାୱସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ତତ୍ଥ ଅଭାୱତୋ, ମାନୁସୀତି ପନ କେୱଲଂ ତହିଂ ତସ୍ସ ଚ ୱିପରୀତଦସ୍ସନଂ, ଯାଥାୱତୋ ଗହଣଂ ନ ହୋତି, ଧମ୍ମପୁଞ୍ଜମତ୍ତେ ଇତ୍ଥିପୁରିସାଦିଗହଣମ୍ପି ଏୱଂ ସମ୍ପଦମିଦଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ମାଯଂ ୱିଯ ଅଗ୍ଗତୋ କତନ୍ତି ମାଯାକାରେନ ପୁରତୋ ଉପଟ୍ଠାପିତଂ ମାଯାସଦିସଂ। ସୁପିନନ୍ତେୱ ସୁୱଣ୍ଣପାଦପନ୍ତି ସୁପିନମେୱ ସୁପିନନ୍ତଂ, ତତ୍ଥ ଉପଟ୍ଠିତସୁୱଣ୍ଣମଯରୁକ୍ଖଂ ୱିଯ। ଉପଗଚ୍ଛସି ଅନ୍ଧ ରିତ୍ତକନ୍ତି ଅନ୍ଧବାଲ ରିତ୍ତକଂ ତୁଚ୍ଛକଂ ଅନ୍ତୋସାରରହିତଂ ଇମଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ "ଏତଂ ମମା"ତି ସାରୱନ୍ତଂ ୱିଯ ଉପଗଚ୍ଛସି ଅଭିନିୱିସସି। ଜନମଜ୍ଝେରିୱ ରୁପ୍ପରୂପକନ୍ତି ମାଯାକାରେନ ମହାଜନମଜ୍ଝେ ଦସ୍ସିତଂ ରୂପିଯରୂପସଦିସଂ ସାରଂ ୱିଯ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତଂ, ଅସାରନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ୱଟ୍ଟନିରିୱାତି ଲାଖାଯ ଗୁଳିକା ୱିଯ। କୋଟରୋହିତାତି କୋଟରେ ରୁକ୍ଖସୁସିରେ ଠପିତା। ମଜ୍ଝେ ପୁବ୍ବୁଳକାତି ଅକ୍ଖିଦଲମଜ୍ଝେ ଠିତଜଲପୁବ୍ବୁଳସଦିସା। ସଅସ୍ସୁକାତି ଅସ୍ସୁଜଲସହିତା। ପୀଳକୋଳିକାତି ଅକ୍ଖିଗୂଥକୋ। ଏତ୍ଥ ଜାଯତୀତି ଏତସ୍ମିଂ ଅକ୍ଖିମଣ୍ଡଲେ ଉଭୋସୁ କୋଟୀସୁ ୱିସଗନ୍ଧଂ ୱାଯନ୍ତୋ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ପୀଳକୋଳିକାତି ୱା ଅକ୍ଖିଦଲେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତନକା ପୀଳକା ୱୁଚ୍ଚତି। ୱିୱିଧାତି ସେତନୀଲମଣ୍ଡଲାନଞ୍ଚେୱ ରତ୍ତପୀତାଦୀନଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ ପଟଲାନଞ୍ଚ ୱସେନ ଅନେକୱିଧା। ଚକ୍ଖୁୱିଧାତି ଚକ୍ଖୁଭାଗା ଚକ୍ଖୁପ୍ପକାରା ୱା ତସ୍ସ ଅନେକକଲାପଗତଭାୱତୋ। ପିଣ୍ଡିତାତି ସମୁଦିତା।

ଏୱଂ ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂ ସାରଜନ୍ତସ୍ସ ଚକ୍ଖୁନୋ ଅସୁଭତଂ ଅନୱଟ୍ଠିତତାଯ ଅନିଚ୍ଚତଞ୍ଚ ୱିଭାୱେସି । ୱିଭାୱେତ୍ୱା ଚ ଯଥା ନାମ କୋଚି ଲୋଭନୀଯଂ ଭଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା ଚୋରକନ୍ତାରଂ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତୋ ଚୋରେହି ପଲିବୁଦ୍ଧୋ ତଂ ଲୋଭନୀଯଭଣ୍ଡଂ ଦତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ଏୱମେୱ ଚକ୍ଖୁମ୍ହି ସାରତ୍ତେନ ତେନ ପୁରିସେନ ପଲିବୁଦ୍ଧା ଥେରୀ ଅତ୍ତନୋ ଚକ୍ଖୁଂ ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ତସ୍ସ ଅଦାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ "ଉପ୍ପାଟିଯ ଚାରୁଦସ୍ସନା"ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଉପ୍ପାଟିଯାତି ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ଚକ୍ଖୁକୂପତୋ ନୀହରିତ୍ୱା। ଚାରୁଦସ୍ସନାତି ପିଯଦସ୍ସନା ମନୋହରଦସ୍ସନା। ନ ଚ ପଜ୍ଜିତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂ ସଙ୍ଗଂ ନାପଜ୍ଜି। ଅସଙ୍ଗମାନସାତି କତ୍ଥଚିପି ଆରମ୍ମଣେ ଅନାସତ୍ତଚିତ୍ତା। ହନ୍ଦ ତେ ଚକ୍ଖୁନ୍ତି ତଯା କାମିତଂ ତତୋ ଏୱ ମଯା ଦିନ୍ନତ୍ତା ତେ ଚକ୍ଖୁସଞ୍ଞିତଂ ଅସୁଚିପିଣ୍ଡଂ ଗଣ୍ହ, ଗହେତ୍ୱା ହରସ୍ସୁ ପସାଦଯୁତ୍ତଂ ଇଚ୍ଛିତଂ ଠାନଂ ନେହି।

ତସ୍ସ ଚ ୱିରମାସି ତାୱଦେତି ତସ୍ସ ଧୁତ୍ତପୁରିସସ୍ସ ତାୱଦେୱ ଅକ୍ଖିମ୍ହି ଉପ୍ପାଟିତକ୍ଖଣେ ଏୱ ରାଗୋ ୱିଗଚ୍ଛି। ତତ୍ଥାତି ଅକ୍ଖିମ୍ହି, ତସ୍ସଂ ୱା ଥେରିଯଂ। ଅଥ ୱା ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂଯେୱ ଠାନେ। ଖମାପଯୀତି ଖମାପେସି। ସୋତ୍ଥି ସିଯା ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୀତି ସେଟ୍ଠଚାରିନି ମହେସିକେ ତୁଯ୍ହଂ ଆରୋଗ୍ଯମେୱ ଭୱେଯ୍ଯ। ନ ପୁନୋ ଏଦିସକଂଭୱିସ୍ସତୀତି ଇତୋ ପରଂ ଏୱରୂପଂ ଅନାଚାରଚରଣଂ ନ ଭୱିସ୍ସତି, ନ କରିସ୍ସାମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଆସାଦିଯାତି ଘଟ୍ଟେତ୍ୱା। ଏଦିସନ୍ତି ଏୱରୂପଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ୱୀତରାଗଂ। ଅଗ୍ଗିଂ ପଜ୍ଜଲିତଂୱ ଲିଙ୍ଗିଯାତି ପଜ୍ଜଲିତଂ ଅଗ୍ଗିଂ ଆଲିଙ୍ଗେତ୍ୱା ୱିଯ।

ତତୋତି ତସ୍ମା ଧୁତ୍ତପୁରିସା। ସା ଭିକ୍ଖୁନୀତି ସା ସୁଭା ଭିକ୍ଖୁନୀ। ଅଗମୀ ବୁଦ୍ଧୱରସ୍ସ ସନ୍ତିକନ୍ତି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଉପଗଚ୍ଛି ଉପସଙ୍କମି। ପସ୍ସିଯ ୱରପୁଞ୍ଞଲକ୍ଖଣନ୍ତି ଉତ୍ତମେହି ପୁଞ୍ଞସମ୍ଭାରେହି ନିବ୍ବତ୍ତମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣଂ ଦିସ୍ୱା। ଯଥା ପୁରାଣକନ୍ତି ପୋରାଣଂ ୱିଯ ଉପ୍ପାଟନତୋ ପୁବ୍ବେ ୱିଯ ଚକ୍ଖୁ ପଟିପାକତିକଂ ଅହୋସି। ଯମେତ୍ଥ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ନ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ୱୁତ୍ତନଯତ୍ତା ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ଯମେୱ।

ସୁଭାଜୀୱକମ୍ବୱନିକାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ତିଂସନିପାତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୫। ଚତ୍ତାଲୀସନିପାତୋ

୧। ଇସିଦାସୀଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ଚତ୍ତାଲୀସନିପାତେ ନଗରମ୍ହି କୁସୁମନାମେତିଆଦିକା ଇସିଦାସିଯା ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ପୁରିସତ୍ତଭାୱେ ଠତ୍ୱା ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନନ୍ତୀ ଚରିମଭୱତୋ ସତ୍ତମେ ଭୱେ ଅକଲ୍ୟାଣସନ୍ନିସ୍ସଯେନ ପରଦାରିକକମ୍ମଂ କତ୍ୱା, କାଯସ୍ସ ଭେଦା ନିରଯେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ବହୂନି ୱସ୍ସସତାନି ନିରଯେ ପଚ୍ଚିତ୍ୱା, ତତୋ ଚୁତା ତୀସୁ ଜାତୀସୁ ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ତତୋ ଚୁତା ଦାସିଯା କୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ନପୁଂସକୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ତତୋ ପନ ଚୁତା ଏକସ୍ସ ଦଲିଦ୍ଦସ୍ସ ସାକଟିକସ୍ସ ଧୀତା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ତଂ ୱଯପ୍ପତ୍ତଂ ଗିରିଦାସୋ ନାମ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ସତ୍ଥୱାହସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଭରିଯଂ କତ୍ୱା ଗେହଂ ଆନେସି। ତସ୍ସ ଚ ଭରିଯା ଅତ୍ଥି ସୀଲୱତୀ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମା। ତସ୍ସଂ ଇସ୍ସାପକତା ସାମିନୋ ତସ୍ସା ୱିଦ୍ଦେସନକମ୍ମଂ ଅକାସି। ସା ତତ୍ଥ ଯାୱଜୀୱଂ ଠତ୍ୱା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ଉଜ୍ଜେନିଯଂ କୁଲପଦେସସୀଲାଚାରାଦିଗୁଣେହି ଅଭିସମ୍ମତସ୍ସ ୱିଭୱସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ଧୀତା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି, ଇସିଦାସୀତିସ୍ସା ନାମଂ ଅହୋସି।

ତଂ ୱଯପ୍ପତ୍ତକାଲେ ମାତାପିତରୋ କୁଲରୂପୱଯୱିଭୱାଦିସଦିସସ୍ସ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତସ୍ସ ଅଦଂସୁ। ସା ତସ୍ସ ଗେହେ ପତିଦେୱତା ହୁତ୍ୱା ମାସମତ୍ତଂ ୱସି। ଅଥସ୍ସା କମ୍ମବଲେନ ସାମିକୋ ୱିରତ୍ତରୂପୋ ହୁତ୍ୱା ତଂ ଘରତୋ ନୀହରି। ତଂ ସବ୍ବଂ ପାଳିଇତୋ ଏୱ ୱିଞ୍ଞାଯତି। ତେସଂ ତେସଂ ପନ ସାମିକାନଂ ଅରୁଚ୍ଚନେନ୍ସୁତାଯ ସଂୱେଗଜାତା ପିତରଂ ଅନୁଜାନାପେତ୍ୱା, ଜିନଦତ୍ତାଯ ଥେରିଯା ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନାଯ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୀ ନଚିରସ୍ସେୱ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା, ଫଲସୁଖେନ ନିବ୍ବାନସୁଖେନ ଚ ୱୀତିନାମେନ୍ତୀ ଏକଦିୱସଂ ପାଟଲିପୁତ୍ତନଗରେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତା ମହାଗଙ୍ଗାଯଂ ୱାଲୁକପୁଲିନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ବୋଧିଥେରିଯା ନାମ ଅତ୍ତନୋ ସହାଯଥେରିଯା ପୁବ୍ବପଟିପତ୍ତିଂ ପୁଚ୍ଛିତା ତମତ୍ଥଂ ଗାଥାବନ୍ଧୱସେନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି ''ଉଜ୍ଜେନିଯା ପୁରୱରେ''ତିଆଦିନା। ତେସଂ ପନ ପୁଚ୍ଛାୱିସ୍ସଜ୍ଜନାନଂ ସମ୍ବନ୍ଧଂ ଦସ୍ସେତୁଂ –

୪୦୨।

''ନଗରମ୍ହି କୁସୁମନାମେ, ପାଟଲିପୁତ୍ତମ୍ହି ପଥୱିଯା ମଣ୍ଡେ;

ସକ୍ୟକୁଲକୁଲୀନାଯୋ, ଦ୍ୱେ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ହି ଗୁଣୱତିଯୋ।

୪୦୩।

''ଇସିଦାସୀ ତତ୍ଥ ଏକା, ଦୁତିଯା ବୋଧୀତି ସୀଲସମ୍ପନ୍ନା ଚ;

ଝାନଜ୍ଝାଯନରତାଯୋ, ବହୁସ୍ସୁତାଯୋ ଧୁତକିଲେସାଯୋ।

୪୦୪।

''ତା ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା, ଭତ୍ତତ୍ଥଂ କରିଯ ଧୋତପତ୍ତାଯୋ;

ରହିତମ୍ହି ସୁଖନିସିନ୍ନା, ଇମା ଗିରା ଅବ୍ଭୁଦୀରେସୁ''ନ୍ତି। –

ଇମା ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ସଙ୍ଗୀତିକାରେହି ଠପିତା।

୪୦୫।

''ପାସାଦିକାସି ଅୟ୍ୟେ, ଇସିଦାସି ୱଯୋପି ତେ ଅପରିହୀନୋ;

କିଂ ଦିସ୍ୱାନ ବ୍ଯାଲିକଂ, ଅଥାସି ନେକ୍ଖମ୍ମମନୁଯୁତ୍ତା।

୪୦୬।

‘‘ଏୱମନୁଯୁଞ୍ଜିଯମାନା ସା, ରହିତେ ଧମ୍ମଦେସନାକୁସଲା;

ଇସିଦାସୀ ୱଚନମବ୍ରୱି, ସୁଣ ବୋଧି ଯଥାମ୍ହି ପବ୍ବଜିତା।

ଇତୋ ପରଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଗାଥା।

୪୦୭।

‘‘ଉଜ୍ଜେନିଯା ପୁରୱରେ, ମଯ୍ହଂ ପିତା ସୀଲସଂୱୁତୋ ସେଟ୍ଠି;

ତସ୍ସମ୍ହି ଏକଧୀତା, ପିଯା ମନାପା ଚ ଦଯିତା ଚ।

୪୦୮।

‘‘ଅଥ ମେ ସାକେତତୋ ୱରକା, ଆଗଚ୍ଛୁମୁତ୍ତମକୁଲୀନା;

ସେଟ୍ଠୀ ପହୂତରତନୋ, ତସ୍ସ ମମଂ ସୁଣ୍ହମଦାସି ତାତୋ।

୪୦୯।

‘‘ସସ୍ସୁଯା ସସୁରସ୍ସ ଚ, ସାଯଂ ପାତଂ ପଣାମମୁପଗମ୍ମ;

ସିରସା କରୋମି ପାଦେ, ୱନ୍ଦାମି ଯଥାମ୍ହି ଅନୁସିଟ୍ଠା।

୪୧୦।

‘‘ଯା ମଯ୍ହଂ ସାମିକସ୍ସ, ଭଗିନିଯୋ ଭାତୁନୋ ପରିଜନୋ ୱା;

ତମେକୱରକମ୍ପି ଦିସ୍ୱା, ଉବ୍ବିଗ୍ଗା ଆସନଂ ଦେମି।

୪୧୧।

‘‘ଅନ୍ନେନ ଚ ପାନେନ ଚ, ଖଜ୍ଜେନ ଚ ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ ସନ୍ନିହିତଂ;

ଛାଦେମି ଉପନଯାମି ଚ, ଦେମି ଚ ଯଂ ଯସ୍ସ ପତିରୂପଂ।

୪୧୨।

‘‘କାଲେନ ଉପଟ୍ଠହିତ୍ୱା, ଘରଂ ସମୁପଗମାମି ଉମ୍ମାରେ;

ଧୋୱନ୍ତୀ ହତ୍ଥପାଦେ, ପଞ୍ଜଲିକା ସାମିକମୁପେମି।

୪୧୩।

‘‘କୋଚ୍ଛଂ ପସାଦଂ ଅଞ୍ଜନିଞ୍ଚ, ଆଦାସକଞ୍ଚ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା;

ପରିକମ୍ମକାରିକା ୱିଯ, ସଯମେୱ ପତିଂ ୱିଭୂସେମି।

୪୧୪।

‘‘ସଯମେୱ ଓଦନଂ ସାଧଯାମି, ସଯମେୱ ଭାଜନଂ ଧୋୱନ୍ତୀ;

ମାତାୱ ଏକପୁତ୍ତକଂ, ତଥା ଭତ୍ତାରଂ ପରିଚରାମି।

୪୧୫।

‘‘ଏୱଂ ମଂ ଭତ୍ତିକତଂ, ଅନୁରତ୍ତଂ କାରିକଂ ନିହତମାନଂ;

ଉଟ୍ଠାଯିକଂ ଅନଲସଂ, ସୀଲୱତିଂ ଦୁସ୍ସତେ ଭତ୍ତା।

୪୧୬।

‘‘ସୋ ମାତରଞ୍ଚ ପିତରଞ୍ଚ, ଭଣତି ଆପୁଚ୍ଛହଂ ଗମିସ୍ସାମି;

ଇସିଦାସିଯା ନ ସହ ୱଚ୍ଛଂ, ଏକାଗାରେହଂ ସହ ୱତ୍ଥୁଂ।

୪୧୭।

‘‘ମା ଏୱଂ ପୁତ୍ତ ଅୱଚ, ଇସିଦାସୀ ପଣ୍ଡିତା ପରିବ୍ୟତ୍ତା;

ଉଟ୍ଠାଯିକା ଅନଲସା, କିଂ ତୁଯ୍ହଂ ନ ରୋଚତେ ପୁତ୍ତ।

୪୧୮।

‘‘ନ ଚ ମେ ହିଂସତି କିଞ୍ଚି, ନ ଚହଂ ଇସିଦାସିଯା ସହ ୱଚ୍ଛଂ;

ଦେସ୍ସାୱ ମେ ଅଲଂ ମେ, ଅପୁଚ୍ଛାହଂ ଗମିସ୍ସାମି।

୪୧୯।

‘‘ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁଣିତ୍ୱା, ସସ୍ସୁ ସସୁରୋ ଚ ମଂ ଅପୁଚ୍ଛିଂସୁ;

କିସ୍ସ ତଯା ଅପରଦ୍ଧଂ, ଭଣ ୱିସ୍ସଟ୍ଠା ଯଥାଭୂତଂ।

୪୨୦।

‘‘ନପିହଂ ଅପରଜ୍ଝଂ କିଞ୍ଚି, ନପି ହିଂସେମି ନ ଭଣାମି ଦୁବ୍ବଚନଂ;

କିଂ ସକ୍କା କାତୁଯ୍ୟେ, ଯଂ ମଂ ୱିଦ୍ଦେସ୍ସତେ ଭତ୍ତା।

୪୨୧।

‘‘ତେ ମଂ ପିତୁଘରଂ ପଟିନଯିଂସୁ, ୱିମନା ଦୁଖେନ ଅଧିଭୂତା;

ପୁତ୍ତମନୁରକ୍ଖମାନା, ଜିତାମ୍ହସେ ରୂପିନିଂ ଲକ୍ଖିଂ।

୪୨୨।

‘‘ଅଥ ମଂ ଅଦାସି ତାତୋ, ଅଡ୍ଢସ୍ସ ଘରମ୍ହି ଦୁତିଯକୁଲିକସ୍ସ;

ତତୋ ଉପଡ୍ଢସୁଙ୍କେନ, ଯେନ ମଂ ୱିନ୍ଦଥ ସେଟ୍ଠି।

୪୨୩।

‘‘ତସ୍ସପି ଘରମ୍ହି ମାସଂ, ଅୱସିଂ ଅଥ ସୋପି ମଂ ପଟିଚ୍ଛରଯି;

ଦାସୀୱ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତିଂ, ଅଦୂସିକଂ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନଂ।

୪୨୪।

‘‘ଭିକ୍ଖାଯ ଚ ୱିଚରନ୍ତଂ, ଦମକଂ ଦନ୍ତଂ ମେ ପିତା ଭଣତି;

ହୋହିସି ମେ ଜାମାତା, ନିକ୍ଖିପ ପୋଟ୍ଟିଞ୍ଚ ଘଟିକଞ୍ଚ।

୪୨୫।

‘‘ସୋପି ୱସିତ୍ୱା ପକ୍ଖଂ, ଅଥ ତାତଂ ଭଣତି ‘ଦେହି ମେ ପୋଟ୍ଟିଂ;

ଘଟିକଞ୍ଚ ମଲ୍ଲକଞ୍ଚ, ପୁନପି ଭିକ୍ଖଂ ଚରିସ୍ସାମି’।

୪୨୬।

‘‘ଅଥ ନଂ ଭଣତୀ ତାତୋ, ଅମ୍ମା ସବ୍ବୋ ଚ ମେ ଞାତିଗଣୱଗ୍ଗୋ;

କିଂ ତେ ନ କୀରତି ଇଧ, ଭଣ ଖିପ୍ପଂ ତଂ ତେ କରିହିତି।

୪୨୭।

‘‘ଏୱଂ ଭଣିତୋ ଭଣତି, ଯଦି ମେ ଅତ୍ତା ସକ୍କୋତି ଅଲଂ ମଯ୍ହଂ;

ଇସିଦାସିଯା ନ ସହ ୱଚ୍ଛଂ, ଏକଘରେହଂ ସହ ୱତ୍ଥୁଂ।

୪୨୮।

‘‘ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତୋ ଗତୋ ସୋ, ଅହମ୍ପି ଏକାକିନୀ ୱିଚିନ୍ତେମି;

ଆପୁଚ୍ଛିତୂନ ଗଚ୍ଛଂ, ମରିତୁଯେ ୱା ପବ୍ବଜିସ୍ସଂ ୱା।

୪୨୯।

‘‘ଅଥ ଅୟ୍ୟା ଜିନଦତ୍ତା, ଆଗଚ୍ଛୀ ଗୋଚରାଯ ଚରମାନା;

ତାତ କୁଲଂ ୱିନଯଧରୀ, ବହୁସ୍ସୁତା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନା।

୪୩୦।

‘‘ତଂ ଦିସ୍ୱାନ ଅମ୍ହାକଂ, ଉଟ୍ଠାଯାସନଂ ତସ୍ସା ପଞ୍ଞାପଯିଂ;

ନିସିନ୍ନାଯ ଚ ପାଦେ, ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଭୋଜନମଦାସିଂ।

୪୩୧।

‘‘ଅନ୍ନେନ ଚ ପାନେନ ଚ, ଖଜ୍ଜେନ ଚ ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ ସନ୍ନିହିତଂ;

ସନ୍ତପ୍ପଯିତ୍ୱା ଅୱଚଂ, ଅୟ୍ୟେ ଇଚ୍ଛାମି ପବ୍ବଜିତୁଂ।

୪୩୨।

‘‘ଅଥ ମଂ ଭଣତୀ ତାତୋ, ଇଧେୱ ପୁତ୍ତକ ଚରାହି ତ୍ୱଂ ଧମ୍ମଂ;

ଅନ୍ନେନ ଚ ପାନେନ ଚ, ତପ୍ପଯ ସମଣେ ଦ୍ୱିଜାତୀ ଚ।

୪୩୩।

‘‘ଅଥହଂ ଭଣାମି ତାତଂ, ରୋଦନ୍ତୀ ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା;

ପାପଞ୍ହି ମଯା ପକତଂ, କମ୍ମଂ ତଂ ନିଜ୍ଜରେସ୍ସାମି।

୪୩୪।

‘‘ଅଥ ମଂ ଭଣତୀ ତାତୋ, ପାପୁଣ ବୋଧିଞ୍ଚ ଅଗ୍ଗଧମ୍ମଞ୍ଚ;

ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ଲଭସ୍ସୁ, ଯଂ ସଚ୍ଛିକରୀ ଦ୍ୱିପଦସେଟ୍ଠୋ।

୪୩୫।

‘‘ମାତାପିତୂ ଅଭିୱାଦ, ଯିତ୍ୱା ସବ୍ବଞ୍ଚ ଞାତିଗଣୱଗ୍ଗଂ;

ସତ୍ତାହଂ ପବ୍ବଜିତା, ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ଅଫସ୍ସଯିଂ।

୪୩୬।

‘‘ଜାନାମି ଅତ୍ତନୋ ସତ୍ତ, ଜାତିଯୋ ଯସ୍ସଯଂ ଫଲୱିପାକୋ;

ତଂ ତଓ୍ୱ ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସଂ, ତଂ ଏକମନା ନିସାମେହି।

୪୩୭।

‘‘ନଗରମ୍ହି ଏରକଚ୍ଛେ, ସୁଓ୍ୱଣ୍ଣକାରୋ ଅହଂ ପହୂତଧନୋ;

ଯୋବ୍ବନମଦେନ ମତ୍ତୋ, ସୋ ପରଦାରଂ ଅସେଓ୍ୱିହଂ।

୪୩୮।

‘‘ସୋହଂ ତତୋ ଚଓ୍ୱିତ୍ୱା, ନିରଯମ୍ହି ଅପଚ୍ଚିସଂ ଚିରଂ;

ପକ୍କୋ ତତୋ ଚ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା, ମକ୍କଟିଯା କୁଚ୍ଛିମୋକ୍କମିଂ।

୪୩୯।

‘‘ସତ୍ତାହଜାତକଂ ମଂ, ମହାକପି ଯୂଥପୋ ନିଲ୍ଲଚ୍ଛେସି;

ତସ୍ସେତଂ କମ୍ମଫଲଂ, ଯଥାପି ଗନ୍ତ୍ୱାନ ପରଦାରଂ।

୪୪୦।

‘‘ସୋହଂ ତତୋ ଚଓ୍ୱିତ୍ୱା, କାଲଂ କରିତ୍ୱା ସିନ୍ଧଓ୍ୱାରଞ୍ଞେ;

କାଣାଯ ଚ ଖଞ୍ଜାଯ ଚ, ଏଳଅକିଯା କୁଚ୍ଛିମୋକ୍କମିଂ।

୪୪୧।

‘‘ଦ୍ୱାଦସ ଓ୍ୱସ୍ସାନି ଅହଂ, ନିଲ୍ଲଚ୍ଛିତୋ ଦାରକେ ପରିଓ୍ୱହିତ୍ୱା;

କିମିନାଓ୍ୱଟ୍ଟୋ ଅକଲ୍ଲୋ, ଯଥାପି ଗନ୍ତ୍ୱାନ ପରଦାରଂ।

୪୪୨।

‘‘ସୋହଂ ତତୋ ଚଓ୍ୱିତ୍ୱା, ଗୋଓ୍ୱାଣିଜକସ୍ସ ଗାଓ୍ୱିଯା ଜାତୋ;

ଓ୍ୱଚ୍ଛୋ ଲାଖାତମ୍ବୋ, ନିଲ୍ଲଚ୍ଛିତୋ ଦ୍ୱାଦସେ ମାସେ।

୪୪୩।

‘‘ଓ୍ୱୋଢୂନ ନଙ୍ଗଲମହଂ, ସକଟଞ୍ଚ ଧାରଯାମି;

ଅନ୍ଧୋଓ୍ୱଟ୍ଟୋ ଅକଲ୍ଲୋ, ଯଥାପି ଗନ୍ତ୍ୱାନ ପରଦାରଂ।

୪୪୪।

‘‘ସୋହଂ ତତୋ ଚଓ୍ୱିତ୍ୱା, ଓ୍ୱୀଥିଯା ଦାସିଯା ଘରେ ଜାତୋ;

ନେଓ ମହିଲା ନ ପୁରିସୋ, ଯଥାପି ଗନ୍ତ୍ୱାନ ପରଦାରଂ।

୪୪୫।

‘‘ତିଂସତିୱସ୍ସମ୍ହି ମତୋ, ସାକଟିକକୁଲମ୍ହି ଦାରିକା ଜାତା;

କପଣମ୍ହି ଅପ୍ପଭୋଗେ, ଧନିକପୁରିସପାତବହୁଲମ୍ହି।

୪୪୬।

‘‘ତଂ ମଂ ତତୋ ସତ୍ଥୱାହୋ, ଉସ୍ସନ୍ନାଯ ୱିପୁଲାଯ ୱଡ୍ଢିଯା;

ଓକଡ୍ଢତି ୱିଲପନ୍ତିଂ, ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା କୁଲଘରସ୍ମା।

୪୪୭।

‘‘ଅଥ ସୋଳସମେ ୱସ୍ସେ, ଦିସ୍ୱା ମଂ ପତ୍ତଯୋବ୍ବନଂ କଞ୍ଞଂ;

ଓରୁନ୍ଧତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ, ଗିରିଦାସୋ ନାମ ନାମେନ।

୪୪୮।

‘‘ତସ୍ସପି ଅଞ୍ଞା ଭରିଯା, ସୀଲୱତୀ ଗୁଣୱତୀ ଯସୱତୀ ଚ;

ଅନୁରତ୍ତା ଭତ୍ତାରଂ, ତସ୍ସାହଂ ୱିଦ୍ଦେସନମକାସିଂ।

୪୪୯।

‘‘ତସ୍ସେତଂ କମ୍ମଫଲଂ, ଯଂ ମଂ ଅପକୀରିତୂନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି;

ଦାସୀୱ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତିଂ, ତସ୍ସପି ଅନ୍ତୋ କତୋ ମଯା’’ତି।

ତତ୍ଥ ନଗରମ୍ହି କୁସୁମନାମେତି ‘‘କୁସୁମପୁର’’ନ୍ତି ଏୱଂ କୁସୁମସଦ୍ଦେନ ଗହିତନାମକେ ନଗରେ, ଇଦାନି ତଂ ନଗରଂ ପାଟଲିପୁତ୍ତମ୍ହୀତି ସରୂପତୋ ଦସ୍ସେତି। ପଥୱିଯା ମଣ୍ଡେତି ସକଲାଯ ପଥୱିଯା ମଣ୍ଡଭୂତେ। ସକ୍ୟକୁଲକୁଲୀନାଯୋତି ସକ୍ୟକୁଲେ କୁଲଧୀତରୋ, ସକ୍ୟପୁତ୍ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତତାଯ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥାତି ତାସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଭିକ୍ଖୁନୀସୁ। ବୋଧୀତି ଏୱଂନାମିକା ଥେରୀ। ଝାନଜ୍ଝାଯନରତାଯୋତି ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଝାଯନେ ଅଭିରତା। ବହୁସ୍ସୁତାଯୋତି ପରିଯତ୍ତିବାହୁସଚ୍ଚେନ ବହୁସ୍ସୁତା। ଧୁତକିଲେସାଯୋତି ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବସୋ ସମୁଗ୍ଘାଟିତକିଲେସା। ଭତ୍ତତ୍ଥଂ କରିଯାତି ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ ନିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା। ରହିତମ୍ହୀତି ଜନରହିତମ୍ହି ୱିୱିତ୍ତଟ୍ଠାନେ। ସୁଖନିସିନ୍ନାତି ପବ୍ବଜ୍ଜାସୁଖେନ ୱିୱେକସୁଖେନ ଚ ସୁଖନିସିନ୍ନା। ଇମା ଗିରାତି ଇଦାନି ୱୁଚ୍ଚମାନା ସୁଖା ଲାପନା। ଅବ୍ଭୁଦୀରେସୁନ୍ତି ପୁଚ୍ଛାୱିସ୍ସଜ୍ଜନୱସେନ କଥଯିଂସୁ।

‘‘ପାସାଦିକାସୀ’’ତି ଗାଥା ବୋଧିତ୍ଥେରିଯା ପୁଚ୍ଛାୱସେନ ୱୁତ୍ତା। ‘‘ଏୱମନୁଯୁଞ୍ଜିଯମାନା’’ତି ଗାଥା ସଙ୍ଗୀତିକାରେହେୱ ୱୁତ୍ତା। ‘‘ଉଜ୍ଜେନିଯା’’ତିଆଦିକା ହି ସବ୍ବାପି ଇସିଦାସିଯାୱ ୱୁତ୍ତା। ତତ୍ଥ ପାସାଦିକାସୀତି ରୂପସମ୍ପତ୍ତିଯା ପସ୍ସନ୍ତାନଂ ପସାଦାୱହା ଅସି। ୱଯୋପି ତେ ଅପରିହୀନୋତି ତୁଯ୍ହଂ ୱଯୋପି ନ ପରିହୀନୋ, ପଠମୱଯେ ଠିତାସୀତି ଅତ୍ଥୋ। କିଂ ଦିସ୍ୱାନ ବ୍ୟାଲିକନ୍ତି କୀଦିସଂ ବ୍ୟାଲିକଂ ଦୋସଂ ଘରାୱାସେ ଆଦୀନୱଂ ଦିସ୍ୱା। ଅଥାସି ନେକ୍ଖମ୍ମମନୁଯୁତ୍ତାତି ଅଥାତି ନିପାତମତ୍ତଂ, ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅନୁଯୁତ୍ତା ଅସି।

ଅନୁଯୁଞ୍ଜିୟମାନାତି ପୁଚ୍ଛିୟମାନା, ସା ଇସିଦାସୀତି ଯୋଜନା। ରହିତେତି ସୁଞ୍ଞଟ୍ଠାନେ। ସୁଣ ବୋଧି ଯଥାମ୍ହି ପବ୍ବଜିତାତି ବୋଧିତ୍ଥେରି ଅହଂ ଯଥା ପବ୍ବଜିତା ଅମ୍ହି, ତଂ ତଂ ପୁରାଣଂ ସୁଣ ସୁଣାହି।

ଉଜ୍ଜେନିୟା ପୁରୱରେତି ଉଜ୍ଜେନୀନାମକେ ଅୱନ୍ତିରଟ୍ଠେ ଉତ୍ତମନଗରେ। ପିୟାତି ଏକଧୀତୁଭାୱେନ ପିୟାୟିତବ୍ବା। ମନାପାତି ସୀଲାଚାରଗୁଣେନ ମନୱଡ୍ଢନକା। ଦୟିତାତି ଅନୁକମ୍ପିତବ୍ବା।

ଅଥାତି ପଚ୍ଛା ମମ ୱୟପ୍ପତ୍ତକାଲେ। ମେ ସାକେତତୋ ୱରକାତି ସାକେତନଗରତୋ ମମ ୱରକା ମଂ ୱାରେନ୍ତା ଆଗଚ୍ଛୁଂ। ଉତ୍ତମକୁଲୀନାତି ତସ୍ମିଂ ନଗରେ ଅଗ୍ଗକୁଲିକା, ଯେନ ତେ ପେସିତା, ସୋ ସେଟ୍ଠି ପହୂତରତନୋ। ତସ୍ସ ମମଂ ସୁଣ୍ହମଦାସି ତାତୋତି ତସ୍ସ ସାକେତସେଟ୍ଠିନୋ ସୁଣିସଂ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଭରିୟଂ କତ୍ୱା ମୟ୍ହଂ ପିତା ମଂ ଅଦାସି।

ସାୟଂ ପାତନ୍ତି ସାୟନ୍ହେ ପୁବ୍ବଣ୍ହେ ଚ। ପଣାମମୁପଗମ୍ମ ସିରସା କରୋମୀତି ସସ୍ସୁୟା ସସୁରସ୍ସ ଚ ସନ୍ତିକଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ସିରସା ପଣାମଂ କରୋମି, ତେସଂ ପାଦେ ୱନ୍ଦାମି। ଯଥାମ୍ହି ଅନୁସିଟ୍ଠାତି ତେହି ଯଥା ଅନୁସିଟ୍ଠା ଅମ୍ହି, ତଥା କରୋମି, ତେସଂ ଅନୁସିଟ୍ଠିଂ ନ ଅତିକ୍କମାମି।

ତମେକୱରକମ୍ପୀତି ଏକୱଲ୍ଲଭମ୍ପି। ଉବ୍ବିଗ୍ଗାତି ତସନ୍ତା। ଆସନଂ ଦେମୀତି ଯସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଯଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ, ତଂ ତସ୍ସ ଦେମି।

ତତ୍ଥାତି ପରିୱେସନଟ୍ଠାନେ। ସନ୍ନିହିତନ୍ତି ସଜ୍ଜିତଂ ହୁତ୍ୱା ୱିଜ୍ଜମାନଂ। ଛାଦେମୀତି ଉପଚ୍ଛାଦେମି, ଉପଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଉପନୟାମି ଚ, ଉପନେତ୍ୱା ଦେମି, ଦେନ୍ତୀପି ଯଂ ଯସ୍ସ ପତିରୂପଂ, ତଦେୱ ଦେମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଉମ୍ମାରେତି ଦ୍ୱାରେ। ଧୋୱନ୍ତୀ ହତ୍ଥପାଦେତି ହତ୍ଥପାଦେ ଧୋୱିନୀ ଆସିଂ, ଧୋୱିତ୍ୱା ଘରଂ ସମୁପଗମାମୀତି ଯୋଜନା।

କୋଚ୍ଛନ୍ତି ମସ୍ସୂନଂ କେସାନଞ୍ଚ ଉଲ୍ଲିଖନକୋଚ୍ଛଂ। ପସାଦନ୍ତି ଗନ୍ଧଚୁଣ୍ଣାଦିମୁଖୱିଲେପନଂ। ''ପସାଧନ''ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ପସାଧନଭଣ୍ଡଂ। ଅଞ୍ଜନିନ୍ତି ଅଞ୍ଜନନାଳିଂ। ପରିକମ୍ମକାରିକା ୱିୟାତି ଅଗ୍ଗକୁଲିକା ୱିଭୱସମ୍ପନ୍ନାପି ପତିପରିଚାରିକା ଚେଟିକା ୱିୟ।

ସାଧୟାମୀତି ପଚାମି। ଭାଜନନ୍ତି ଲୋହଭାଜନଞ୍ଚ। ଧୋୱନ୍ତୀ ପରିଚରାମୀତି ଯୋଜନା।

ଭତ୍ତିକନ୍ତି କତସାମିଭତ୍ତିକଂ। ଅନୁରତ୍ତନ୍ତି ଅନୁରତ୍ତୱନ୍ତିଂ। କାରିକନ୍ତି ତସ୍ସ ତସ୍ସେୱ ଇତି କତ୍ତବ୍ବସ୍ସ କାରିକଂ। ନିହତମାନନ୍ତି ଅପନୀତମାନଂ। ଉଟ୍ଠାୟିକନ୍ତି ଉଟ୍ଠାନୱୀରିୟସମ୍ପନ୍ନଂ। ଅନଲସନ୍ତି ତତୋ ଏୱ ଅକୁସୀତଂ। ସୀଲୱତିନ୍ତି ସୀଲାଚାରସମ୍ପନ୍ନଂ। ଦୁସ୍ସତେତି ଦୁସ୍ସତି, କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଭଣତି।

ଭଣତି ଆପୁଚ୍ଛହଂ ଗମିସ୍ସାମୀତି ''ଅହଂ ତୁମ୍ହେ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ସୋ ମମ ସାମିକୋ ଅତ୍ତନୋ ମାତରଞ୍ଚ ପିତରଞ୍ଚ ଭଣତି। କିଂ ଭଣତୀତି ଚେ ଆହ – ''ଇସିଦାସିୟା ନ ସହ ୱଚ୍ଛଂ, ଏକାଗାରେହଂ ସହ ୱତ୍ଥୁ''ନ୍ତି। ତତ୍ଥ ୱଚ୍ଛନ୍ତି ୱସିସ୍ସଂ।

ଦେସ୍ସାତି ଅପ୍ପିୟା। ଅଲଂ ମେତି ପୟୋଜନଂ ମେ ତାୟ ଇତ୍ଥୀତି ଅତ୍ଥୋ । ଅପୁଚ୍ଛାହଂ ଗମିସ୍ସାମୀତି ଯଦି ମେ ତୁମ୍ହେ ତାୟ ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱାସଂ ଇଚ୍ଛଥ, ଅହଂ ତୁମ୍ହେ ଅପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ୱିଦେସଂ ପକ୍କମିସ୍ସାମି।

ତସ୍ସାତି ମମ ଭତ୍ତୁନୋ। କିସ୍ସାତି କିଂ ଅସ୍ସ ତୱ ସାମିକସ୍ସ। ତୟା ଅପରଦ୍ଧଂ ବ୍ୟାଲିକଂ କତଂ।

ନପିହଂ ଅପରଜ୍ଝନ୍ତି ନପି ଅହଂ ତସ୍ସ କିଞ୍ଚି ଅପରଜ୍ଝିଂ। ଅୟମେୱ ୱା ପାଠୋ। ନପି ହିଂସେମୀତି ନପି ବାଧେମି। ଦୁବ୍ବଚନନ୍ତି ଦୁରୁତ୍ତୱଚନଂ। କିଂ ସକ୍କା କାତୁୟ୍ୟେତି କିଂ ମୟା କାତୁଂ ଅୟ୍ୟେ ସକ୍କା। ଯଂ ମଂ ୱିଦେସ୍ସତେ ଭତ୍ତାତି ଯସ୍ମା ଅକାରଣେନେୱ ଭତ୍ତା ମୟ୍ହଂ ୱିଦେସ୍ସତେ ୱିଦେସ୍ସଂ ଚିତ୍ତପ୍ପକୋପଂ କରୋତି।

ୱିମନାତି ଦୋମନସ୍ସିକା। ପୁତ୍ତମନୁରକ୍ଖମାନାତି ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତଂ ମୟ୍ହଂ ସାମିକଂ ଚିତ୍ତମନୁରକ୍ଖଣେନ ଅନୁରକ୍ଖନ୍ତା। ଜିତାମ୍ହସେ ରୂପିନିଂ ଲକ୍ଖିନ୍ତି ଜିତା ଅମ୍ହସେ ଜିତା ୱତାମ୍ହ ରୂପୱତିଂ ସିରିଂ, ମନୁସ୍ସୱେସେନ ଚରନ୍ତିୟା ସିରିଦେୱତାୟ ପରିହୀନା ୱତାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଡ୍ଢସ୍ସ ଘରମ୍ହି ଦୁତିୟକୁଲିକସ୍ସାତି ପଠମସାମିକଂ ଉପାଦାୟ ଦୁତିୟସ୍ସ ଅଡ୍ଢସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଘରମ୍ହି ମଂ ଅଦାସି, ଦେନ୍ତୋ ଚ ତତୋ ପଠମସୁଙ୍କତୋ

ଉପଦ୍ଦୃସୁଙ୍କେନ ଅଦାସି। ଯେନ ମଂ ୱିନ୍ଦଥ ସେଟ୍ଠୀତି ଯେନ ସୁଙ୍କେନ ମଂ ପଠମଂ ସେଟ୍ଠି ୱିନ୍ଦଥ ପଟିଲଭି, ତତୋ ଉପଡ୍ଢସୁଙ୍କେନାତି ଯୋଜନା।

ସୋପୀତି ଦୁତିଯସାମିକୋପି। ମଂ ପଟିଚ୍ଛରଯୀତି ମଂ ନୀହରି, ସୋ ମଂ ଗେହତୋ ନିକ୍କଡ୍ଢି। ଉପଟ୍ଠହନ୍ତିନ୍ତି ଦାସୀ ୱିଯ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତିଂ ଉପଟ୍ଠାନଂ କରୋନ୍ତିଂ। ଅଦୂସିକନ୍ତି ଅଦୁଟ୍ଠନକଂ।

ଦମକନ୍ତି କାରୁଞ୍ଞାଧିଟ୍ଠାନତାଯ ପରେସଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଦମକଂ। ଯଥା ପରେ କିଞ୍ଚି ଦସ୍ସନ୍ତି, ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ କାଯଂ ୱାଚଞ୍ଚ ଦନ୍ତଂ ୱୂପସନ୍ତଂ କତ୍ୱା ପରଦତ୍ତଭିକ୍ଖାଯ ୱିଚରଣକଂ। ଜାମାତାତି ଦୁହିତୁପତି। ନିକ୍ଖିପ ପୋଟ୍ଟିଞ୍ଚ ଘଟିକଞ୍ଚାତି ତଯା ପରିଦହିତଂ ପିଲୋତିକାଖଣ୍ଡଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖାକପାଲଞ୍ଚ ଛଡ୍ଡେହି।

ସୋପି ୱସିତ୍ୱା ପକ୍କନ୍ତି ସୋପି ଭିକ୍ଖକୋ ପୁରିସୋ ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ଅଦ୍ଧମାସମତ୍ତଂ ୱସିତ୍ୱା ପକ୍କାମି।

ଅଥ ନଂ ଭଣତୀ ତାତୋତି ତଂ ଭିକ୍ଖକଂ ମମ ପିତା ମାତା ସବ୍ବୋ ଚ ମେ ଞାତିଗଣୋ ୱଗ୍ଗୱଗ୍ଗୋ ହୁତ୍ୱା ଭଣତି। କଥଂ? କିଂ ତେ ନ କୀରତି ଇଧ ତୁଯ୍ହଂ କିଂ ନାମ ନ କିରତି ନ ସାଧିଯତି, ଭଣ ଖିପ୍ପଂ। ତଂ ତେ କରିହିତୀତି ତଂ ତୁଯ୍ହଂ କରିସ୍ସତି।

ଯଦି ମେ ଅତ୍ତା ସକ୍କୋତୀତି ଯଦି ମଯ୍ହଂ ଅତ୍ତା ଅତ୍ତାଧୀନୋ ଭୁଜିସ୍ସୋ ଚ ହୋତି, ଅଲଂ ମଯ୍ହଂ ଇସିଦାସିଯା ତାଯ ପଯୋଜନଂ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ନ ସହ ୱଚ୍ଛଂ ନ ସହ ୱସିସ୍ସଂ, ଏକଘରେ ଅହଂ ତାଯ ସହ ୱତ୍ଥୁନ୍ତି ଯୋଜନା।

ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତୋ ଗତୋ ସୋତି ସୋ ଭିକ୍ଖକୋ ପିତରା ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତୋ ଯଥାରୁଚି ଗତୋ। ଏକାକିନୀତି ଏକିକାୱ। ଆପୁଚ୍ଛିତୂନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ମଯ୍ହଂ ପିତରଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛାମି। ମରିତୁଯେତି ମରିତୁଂ। ୱାତି ୱିକପ୍ପତ୍ଥେ ନିପାତୋ।

ଗୋଚରାଯାତି ଭିକ୍ଖାଯ, ତାତ-କୁଲଂ ଆଗଚ୍ଛୀତି ଯୋଜନା।

ତନ୍ତି ତଂ ଜିନଦତ୍ତତ୍ଥେରିଂ। ଉଟ୍ଠାଯାସନଂ ତସ୍ସା ପଞ୍ଞାପଯିନ୍ତି ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଆସନଂ ତସ୍ସା ଥେରିଯା ପଞ୍ଞାପେସିଂ।

ଇଧେୱାତି ଇମସ୍ମିଂ ଏୱ ଗେହେ ଠିତା। ପୁତ୍ତକାତି ସାମଞ୍ଞୱୋହାରେନ ଧୀତରଂ ଅନୁକମ୍ପେନ୍ତୋ ଆଲପତି। ଚରାହି ତ୍ୱଂ ଧମ୍ମନ୍ତି ତ୍ୱଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଚରିତବ୍ବଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯାଦିଧମ୍ମଂ ଚର। ଦ୍ୱିଜାତୀତି ବ୍ରାହ୍ମଣଜାତୀ।

ନିଜ୍ଜରେସ୍ସାମୀତି ଜୀରାପେସ୍ସାମି ୱିନାସେସ୍ସାମି।

ବୋଧିନ୍ତି ସବ୍ବାଭିସମ୍ବୋଧିଂ, ମଗ୍ଗଞାଣନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଗ୍ଗଧମ୍ମନ୍ତି ଫଲଧମ୍ମଂ, ଅରହତ୍ତଂ। ଯଂ ସଚ୍ଛିକରୀଦ୍ୱିପଦସେଟ୍ଠୋତି ଯଂ ମଗ୍ଗଫଲନିବ୍ବାନସଞ୍ଞିତଂ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମଂ ଦ୍ୱିପଦାନଂ ସେଟ୍ଠୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ସଚ୍ଛି ଅକାସି, ତଂ ଲଭସ୍ସୂତି ଯୋଜନା।

ସତ୍ତାହଂ ପବ୍ବଜିତାତି ପବ୍ବଜିତା ହୁତ୍ୱା ସତ୍ତାହେନ। ଅଫସ୍ସଯିନ୍ତି ଫୁସିଂ ସଚ୍ଛାକାସିଂ।

ଯସ୍ସଯଂ ଫଲୱିପାକୋତି ଯସ୍ସ ପାପକମ୍ମସ୍ସ, ଅଯଂ ସାମିକସ୍ସ ଅମନାପଭାୱସଙ୍ଖାତୋ ନିସ୍ସନ୍ଦଫଲଭୂତୋ ୱିପାକୋ। ତଂ ତୱ ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି ତଂ କମ୍ମଂ ତୱ କଥେସ୍ସାମି। ତନ୍ତି ଆଚିକ୍ଖିଯମାନଂ ତମେୱ କମ୍ମଂ, ତଂ ୱା ମମ ୱଚନଂ। ଏକମନାତି ଏକଗ୍ଗମନା। ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ।

ନଗରମ୍ହି ଏରକଚ୍ଛେତି ଏୱଂନାମକେ ନଗରେ। ସୋ ପରଦାରଂ ଅସେୱିହନ୍ତି ସୋ ଅହଂ ପରସ୍ସ ଦାରଂ ଅସେୱିଂ।

ଚିରଂ ପକ୍କୋତି ବହୂନି ୱସ୍ସସତସହସ୍ସାନି ନିରଯଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢୋ। ତତୋ ଚ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱାତି ତତୋ ନିରଯତୋ ୱୁଟ୍ଠିତୋ ଚୁତୋ। ମକ୍କଟିଯା କୁଚ୍ଛିମୋକ୍କମିନ୍ତି ୱାନରିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହିଂ।

ଯୂଥପୋତି ଯୂଥପତି। ନିଲ୍ଲଚ୍ଛେସୀତି ପୁରିସଭାୱସ୍ସ ଲକ୍ଖଣଭୂତାନି ବୀଜକାନି ନିଲ୍ଲଚ୍ଛେସି ନୀହରି। ତସ୍ସେତଂ କମ୍ମଫଲନ୍ତି ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ ଏତଂ ଅତୀତେ କତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ଫଲଂ। ଯଥାପି ଗନ୍ତ୍ୱାନ ପରଦାରନ୍ତି ଯଥା ତଂ ପରଦାରଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା।

ତତୋତି ମକ୍କଟଯୋନିତୋ। ସିନ୍ଧୱାରଞ୍ଞେତି ସିନ୍ଧୱରଟ୍ଠେ ଅରଞ୍ଞଟ୍ଠାନେ। ଏଠଅକିଯାତି ଅଜିଯା।

ଦାରକେ ପରିୱହିତ୍ୱାତି ପିଟ୍ଟିଂ ଆରୁୟ୍ହ କୁମାରକେ ୱହିତ୍ୱା। କିମିନାୱଚ୍ଚୋତି ଅଭିଜାତଟ୍ଠାନେ କିମିପରିଗତୋୱ ହୁତ୍ୱା ଅଚ୍ଚୋ ଅଚ୍ଛିତୋ। ଅକଲ୍ଲୋତି ଗିଲାନୋ, ଅହୋସୀତି ୱଚନସେସୋ।

ଗୋୱାଣିଜକସ୍ସାତି ଗାୱିଯୋ ୱିକ୍କିଣିତ୍ୱା ଜୀୱକସ୍ସ। ଲାଖାତମ୍ବୋତି ଲାଖାରସରତ୍ତେହି ୱିଯ ତମ୍ବେହି ଲୋମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ।

ୱୋଡୂନାତି ୱହିତ୍ୱା। ନଙ୍ଗଲନ୍ତି ସୀରଂ, ସକଟଞ୍ଚ ଧାରଯାମୀତି ଅତ୍ଥୋ । ଅନ୍ଧୋୱଚ୍ଚୋତି କାଣୋୱ ହୁତ୍ୱା ଅଚ୍ଚୋ ପୀଠଇତୋ।

ୱୀଥିଯାତି ନଗରୱୀଥିଯଂ। ଦାସିଯା ଘରେ ଜାତୋତି ଘରଦାସିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ଜାତୋ। ''ୱଣ୍ଣଦାସିଯା''ତିପି ୱଦନ୍ତି। ନେୱ ମହିଲା ନ ପୁରିସୋତି ଇତ୍ଥୀପି ପୁରିସୋପି ନ ହୋମି, ଜାତିନପୁଂସକୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ତିଂସତିୱସ୍ସମ୍ହିମତୋତି ନପୁଂସକୋ ହୁତ୍ୱା ତିଂସୱସ୍ସକାଲେ ମତୋ। ସାକଟିକକୁଲମ୍ହୀତି ସୂତକକୁଲେ। ଧନିକପୁରିସପାତବହୁଲମ୍ହୀତି ଇଣାଯିକାନଂ ପୁରିସାନଂ ଅଧିପତନବହୁଲେ ବହୂହି ଇଣାଯିକେହି ଅଭିଭୱିତବ୍ବେ।

ଉସ୍ସନ୍ନାଯାତି ଉପଚିତାଯ। ୱିପୁଲାଯାତି ମହତିଯା। ୱଡ୍ଢିଯାତି ଇଣୱଡ୍ଢିଯା। ଓକଡ୍ଢତୀତି ଅୱକଡ୍ଢତି। କୁଲଘରସ୍ମାତି ମମ ଜାତକୁଲଗେହତୋ।

ଓରୁନ୍ଧତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋତି ଅସ୍ସ ସତ୍ଥୱାହସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ, ମଯି ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ନାମେନ ଗିରିଦାସୋ ନାମ ଅୱରୁନ୍ଧତି ଅଭନୋ ପରିଗ୍ଗହଭାୱେନ ଗେହେ କରୋତି।

ଅନୁରତ୍ତା ଭତ୍ତାରନ୍ତି ଭତ୍ତାରଂ ଅନୁୱତ୍ତିକା। ତସ୍ସାହଂ ୱିଦ୍ଦେସନମକାସିନ୍ତି ତସ୍ସ ଭତ୍ତୁନୋ ତଂ ଭରିଯଂ ସପତ୍ତିଂ ୱିଦ୍ଦେସନକମ୍ମଂ ଅକାସିଂ। ଯଥା ତଂ ସୋ କୁଜ୍ଝତି, ଏୱଂ ପଟିପଜ୍ଜିଂ।

ଯଂମଂ ଅପକୀରିତୂନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଯଂ ଦାସୀ ୱିଯ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତିଂ ମଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପତିନୋ ଅପକିରିତ୍ୱା ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଅନପେକ୍ଖା ଅପଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଏତଂ ତସ୍ସା ମଯ୍ହଂ ତଦା କତସ୍ସ ପରଦାରିକକମ୍ମସ୍ସ ସପତ୍ତିଂ ୱିଦ୍ଦେସନକମ୍ମସ୍ସ ଚ ନିସ୍ସନ୍ଦଫଲଂ। ତସ୍ସପି ଅନ୍ତୋ କତୋ ମଯାତି ତସ୍ସପି ତଥା ଅନୁନଯପାପକକମ୍ମସ୍ସ ଦାରୁଣସ୍ସ ପରିଯନ୍ତୋ ଇଦାନି ମଯା ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗଂ ଅଧିଗଚ୍ଛନ୍ତିଯା କତୋ, ଇତୋ ପରଂ କିଞ୍ଚି ଦୁକ୍ଖଂ ନତ୍ଥୀତି। ଯଂ ପନେତ୍ଥ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ନ ୱିଭତ୍ତଂ, ତଂ ସୁଉନଯତ୍ତା ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

ଇସିଦାସୀଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଚତ୍ତାଲୀସନିପାତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧୬। ମହାନିପାତୋ

୧। ସୁମେଧାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା

ମହାନିପାତେ ମନ୍ତାୱତିଯା ନଗରେତିଆଦିକା ସୁମେଧାଯ ଥେରିଯା ଗାଥା। ଅଯମ୍ପି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଉପଚିନନ୍ତୀ, ସଙ୍ଖଛଂ ୱିମୋକ୍ଖସମ୍ଭାରେ ସମ୍ଭରେନ୍ତୀ କୋଣାଗମନସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ କୁଲଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା, ଅତ୍ତନୋ ସଖୀହି କୁଲଧୀତାହି ସଦ୍ଧିଂ ଏକଜ୍ଝାସଯା ହୁତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ଆରାମଂ କାରେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ନିଯ୍ୟାଦେସି। ସା ତେନ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେନ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ତାୱତିଂସଂ ଉପଗଚ୍ଛି। ତତ୍ଥ ଯାୱତାଯୁକଂ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱିତ୍ୱା ତତୋ ଚୁତା ଯାମେସୁ ଉପପଜ୍ଜି। ତତୋ ଚୁତା ତୁସିତେସୁ, ତତୋ ଚୁତା ନିମ୍ମାନରତୀସୁ, ତତୋ ଚୁତା ପରନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତୀସୂତି ଅନୁକ୍କମେନ ପଞ୍ଚସୁ କାମସଗ୍ଗେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଦେୱରାଜୂନଂ ମହେସୀ ହୁତ୍ୱା ତତୋ ଚୁତା କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ ମହାୱିଭୱସ୍ସ ସେଟ୍ଠିନୋ ଧୀତା ହୁତ୍ୱା ଅନୁକ୍କମେନ ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା ସାସନେ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନା ହୁତ୍ୱା ରତନତ୍ତଯଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଉଳାରପୁଞ୍ଞକମ୍ମଂ ଅକାସି।

ତତ୍ଥ ଯାୱଜୀୱଂ ଧମ୍ମୂପଜୀୱିନୀ କୁସଲଧମ୍ମନିରତା ହୁତ୍ୱା ତତୋ ଚୁତା ତାୱତିଂସେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଅପରାପରଂ ସୁଗତୀସୁଯେୱ ସଂସରନ୍ତୀ, ଇମସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ମନ୍ତାୱତୀନଗରେ କୋଞ୍ଚସ୍ସ ନାମ ରଞ୍ଞୋ ଧୀତା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ତସ୍ସା ମାତାପିତରୋ ସୁମେଧାତି ନାମଂ ଅକଂସୁ। ତଂ ଅନୁକ୍କମେନ ୱୁଦ୍ଧିପ୍ପତ୍ତୱଯପ୍ପତ୍ତକାଲେ ମାତାପିତରୋ ''ୱାରଣୱତୀନଗରେ ଅନିକରତ୍ତସ୍ସ ନାମ ରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସାମା''ତି ସମ୍ମନ୍ତେସୁଂ। ସା ପନ ଦହରକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅତ୍ତନୋ ସମାନୱଯାହି ରାଜକଞ୍ଞାହି ଦାସିଜନେହି ଚ ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ଚିରକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ କତାଧିକାରତାଯ ସଂସାରେ ଜାତସଂୱେଗା ସାସନେ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନା ହୁତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତକାଲେ କାମେହି ୱିନିୱତ୍ତିତମାନସା ଅହୋସି। ତେନ ସା ମାତାପିତୂନଂ ଞାତୀନଂ ସମ୍ମନ୍ତନଂ ସୁତ୍ୱା ''ନ ମଯ୍ହଂ ଘରାୱାସେନ କିଚ୍ଚଂ, ପବ୍ବଜିସ୍ସାମହ''ନ୍ତି ଆହ। ତଂ ମାତାପିତରୋ ଘରାୱାସେ ନିଯୋଜେନ୍ତା ନାନପ୍ପକାରେନ ଯାଚନ୍ତାପି ସଞ୍ଞାପେତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ। ସା ''ଏୱଂ ମେ ପବ୍ବଜିତୁଂ ଲଦ୍ଧୂ''ତି ଖଗ୍ଗଂ ଗହେତ୍ୱା ସଯମେୱ ଅତ୍ତନୋ କେସେ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ତେ ଏୱ କେସେ ଆରବ୍ଭ ପଟିକ୍କୂଲମନସିକାରଂ ପୱତ୍ତେନ୍ତୀ ତତ୍ଥ କତାଧିକାରତାଯ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ସନ୍ତିକେ ମନସିକାରୱିଧାନସ୍ସ ସୁତପୁବ୍ବତ୍ତା ଚ ଅସୁଭନିମିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପଠମଜ୍ଝାନଂ ଅଧିଗଚ୍ଛି। ଅଧିଗତପଠମଜ୍ଝାନା ଚ ଅତ୍ତନା ଘରାୱାସେ ଉଯ୍ୟୋଜେତୁଂ ଉପଗତେ ମାତାପିତରୋ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଅନ୍ତୋଜନପରିଜନଂ ସବ୍ବଂ ରାଜକୁଲଂ ସାସନେ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନଂ କାରେତ୍ୱା ଘରତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପବ୍ବଜି। ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଚ ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ସମ୍ମଦେୱ ପରିପକ୍କଞାଣା ୱିମୁତ୍ତିପରିପାଚନୀଯାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ୱିସେସିତାଯ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଅପଦାନେ (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୧।୧-୧୯) –

''ଭଗୱତି କୋଣାଗମନେ, ସଙ୍ଘାରାମମ୍ହି ନୱନିୱେସମ୍ହି;

ସଖିଯୋ ତିସ୍ସୋ ଜନିଯୋ, ୱିହାରଦାନଂ ଅଦାସିମ୍ହ।

''ଦସକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସତକ୍ଖତ୍ତୁଂ, ଦସସତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସତାନି ଚ ସତକ୍ଖତ୍ତୁଂ;

ଦେୱେସୁ ଉପପଜ୍ଜିମ୍ହ, କୋ ପନ ୱାଦୋ ମନୁସ୍ସେସୁ।

''ଦେୱେସୁ ମହିଦ୍ଧିକା ଅହୁମ୍ହ, ମାନୁସକମ୍ହି କୋ ପନ ୱାଦୋ;

ସତ୍ତରତନସ୍ସ ମହେସୀ, ଇତ୍ଥିରତନଂ ଅହଂ ଆସିଂ।

''ଇଧ ସଞ୍ଚିତକୁସଲା, ସୁସମିଦ୍ଧକୁଲପ୍ପଜା;

ଧନଞ୍ଜାନୀ ଚ ଖେମା ଚ, ଅହମ୍ପି ଚ ତଯୋ ଜନା।

''ଆରାମଂ ସୁକତଂ କତ୍ୱା, ସବ୍ବାୱଯୱମଣ୍ଡିତଂ;

ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସଙ୍ଘସ୍ସ, ନିୟ୍ୟାଦେତ୍ୱା ପମୋଦିତା।

‘‘ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥୂପପଜ୍ଜାମି, ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱାହସା;

ଦେୱେସୁ ଅଗ୍ଗତଂ ପତ୍ତା, ମନୁସ୍ସେସୁ ତଥେୱ ଚ।

‘‘ଇମସ୍ମିଂୟେୱ କପ୍ପମ୍ହି, ବ୍ରହ୍ମବନ୍ଧୁ ମହାଯସୋ;

କସ୍ସପୋ ନାମ ଗୋତ୍ତେନ, ଉପ୍ପଜ୍ଜି ୱଦତଂ ୱରୋ।

‘‘ଉପଟ୍ଠାକୋ ମହେସିସ୍ସ, ତଦା ଆସି ନରିସ୍ସରୋ;

କାସିରାଜା କିକୀ ନାମ, ବାରାଣସିପୁରୁତ୍ତମେ।

‘‘ତସ୍ସାସୁଂ ସତ୍ତ ଧୀତରୋ, ରାଜକଞ୍ଞା ସୁଖେଧିତା;

ବୁଦ୍ଧୋପଟ୍ଠାନନିରତା, ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିଂସୁ ତା।

‘‘ତାସଂ ସହାଯିକା ହୁତ୍ୱା, ସୀଲେସୁ ସୁସମାହିତା;

ଦତ୍ୱା ଦାନାନି ସକ୍କଚ୍ଚଂ, ଅଗାରେୱ ୱତଂ ଚରିଂ।

‘‘ତେନ କମ୍ମେନ ସୁକତେନ, ଚେତନାପଣିଧୀହି ଚ;

ଜହିତ୍ୱା ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ତାୱତିଂସୂପଗା ଅହଂ।

‘‘ତତୋ ଚୁତା ଯାମମଗଂ, ତତୋହଂ ତୁସିତଂ ଗତା;

ତତୋ ଚ ନିମ୍ମାନରତିଂ, ୱସୱତ୍ତିପୁରଂ ଗତା।

‘‘ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥୂପପଜ୍ଜାମି, ପୁଞ୍ଞକମ୍ମସମୋହିତା;

ତତ୍ଥ ତତ୍ଥେୱ ରାଜୂନଂ, ମହେସିତ୍ତମକାରଯିଂ।

‘‘ତତୋ ଚୁତା ମନୁସ୍ସତ୍ତେ, ରାଜୂନଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିନଂ;

ମଣ୍ଡଲୀନଞ୍ଚ ରାଜୂନଂ, ମହେସିତ୍ତମକାରଯିଂ।

‘‘ସମ୍ପତ୍ତିମନୁଭୋତ୍ୱାନ, ଦେୱେସୁ ମାନୁସେସୁ ଚ;

ସବ୍ବତ୍ଥ ସୁଖିତା ହୁତ୍ୱା, ନେକଜାତୀସୁ ସଂସରିଂ।

‘‘ସୋ ହେତୁ ସୋ ପଭୱୋ, ତମ୍ମୂଲଂ ସାୱ ସାସନେ ଖନ୍ତୀ;

ତଂ ପଠମସମୋଧାନଂ, ତଂ ଧମ୍ମରତାଯ ନିବ୍ବାନଂ।

‘‘କିଲେସା ଝାପିତା ମୟ୍ହଂ, ଭୱା ସବ୍ବେ ସମୂହତା;

ନାଗୀୱ ବନ୍ଧନଂ ଛେତ୍ୱା, ୱିହରାମି ଅନାସୱା।

‘‘ସ୍ୱାଗତଂ ୱତ ମେ ଆସି, ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠସ୍ସ ସନ୍ତିକେ;

ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ଅନୁପ୍ପତ୍ତା, କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନଂ।

‘‘ପଟିସମ୍ଭିଦା ଚତସ୍ସୋ, ୱିମୋକ୍ଖାପି ଚ ଅଟ୍ଠିମେ;

ଛଳଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତା, କତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନ’’ନ୍ତି।

ଅରହତ୍ତଂ ପନ ପତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଉଦାନୱସେନ –

୪୫୦।

‘‘ମନ୍ତାୱତିଯା ନଗରେ, ରଞ୍ଞୋ କୋଞ୍ଚସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସିଯା;

ଧୀତା ଆସିଂ ସୁମେଧା, ପସାଦିତା ସାସନକରେହି।

୪୫୧।

‘‘ସୀଲୱତୀ ଚିତ୍ତକଥା, ବହୁସ୍ସୁତା ବୁଦ୍ଧସାସନେ ୱିନିତା;

ମାତାପିତରୋ ଉପଗମ୍ମ, ଭଣତି ଉଭଯୋ ନିସାମେଥ।

୪୫୨।

‘‘ନିବ୍ବାନାଭିରତାହଂ , ଅସସ୍ସତଂ ଭୱଗତଂ ଯଦିପି ଦିବ୍ବଂ;

କିମଙ୍ଗଂ ପନ ତୁଚ୍ଛା କାମା, ଅପ୍ପସ୍ସାଦା ବହୁୱିଘାତା।

୪୫୩।

‘‘କାମା କଟୁକା ଆସୀ, ୱିସୂପମା ଯେସୁ ମୁଚ୍ଛିତା ବାଲା;

ତେ ଦୀଘରତ୍ତଂ ନିରଯେ, ସମପ୍ପିତା ହଞ୍ଞନ୍ତେ ଦୁକ୍ଖିତା।

୪୫୪।

‘‘ସୋଚନ୍ତି ପାପକମ୍ମା, ୱିନିପାତେ ପାପୱଦ୍ଧିନୋ ସଦା;

କାଯେନ ଚ ୱାଚାଯ ଚ, ମନସା ଚ ଅସଂୱୁତା ବାଲା।

୪୫୫।

‘‘ବାଲା ତେ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞା, ଅଚେତନା ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯୋରୁଦ୍ଧା;

ଦେସେନ୍ତେ ଅଜାନନ୍ତା, ନ ବୁଜ୍ଝରେ ଅରିଯସଚ୍ଚାନି।

୪୫୬।

‘‘ସଚ୍ଚାନି ‘ଅମ୍ମ’ବୁଦ୍ଧୱରଦେସି, ତାନି ତେ ବହୁତରା ଅଜାନନ୍ତା ଯେ;

ଅଭିନନ୍ଦନ୍ତି ଭୱଗତଂ, ପିହେନ୍ତି ଦେୱେସୁ ଉପପତ୍ତିଂ।

୪୫୭।

‘‘ଦେୱେସୁପି ଉପପତ୍ତି, ଅସସ୍ସତା ଭୱଗତେ ଅନିଚ୍ଚମ୍ହି;

ନ ଚ ସନ୍ତସନ୍ତି ବାଲା, ପୁନପ୍ପୁନଂ ଜାଯିତବ୍ବସ୍ସ।

୪୫୮।

‘‘ଚତ୍ତାରୋ ୱିନିପାତା, ଦୁୱେ ଚ ଗତିଯୋ କଥଞ୍ଚି ଲବ୍ଭନ୍ତି;

ନ ଚ ୱିନିପାତଗତାନଂ, ପବ୍ବଜ୍ଜା ଅତ୍ଥି ନିରଯେସୁ।

୪୫୯।

‘‘ଅନୁଜାନାଥ ମଂ ଉଭଯୋ, ପବ୍ବଜିତୁଂ ଦସବଲସ୍ସ ପାୱଚନେ;

ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କା ଘଟିସ୍ସଂ, ଜାତିମରଣପ୍ପହାନାଯ।

୪୬୦।

‘‘କିଂ ଭୱଗତେ ଅଭିନନ୍ଦି, ତେନ କାଯକଲିନା ଅସାରେନ;

ଭୱତଣ୍ହାଯ ନିରୋଧା, ଅନୁଜାନାଥ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି।

୪୬୧।

‘‘ବୁଦ୍ଧାନଂ ଉପ୍ପାଦୋ, ୱିୱଜ୍ଜିତୋ ଅକ୍ଖଣୋ ଖଣୋ ଲଦ୍ଧୋ;

ସୀଲାନି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, ଯାୱଜୀୱଂ ନ ଦୂସେଯ୍ୟଂ।

୪୬୨।

‘‘ଏୱଂ ଭଣତି ସୁମେଧା, ମାତାପିତରୋ ‘ନ ତାୱ ଆହାରଂ;

ଆହରିସ୍ସଂ ଗହଟ୍ଠା, ମରଣୱସଂ ଗତାୱ ହେସ୍ସାମି’।

୪୬୩।

‘‘ମାତା ଦୁକ୍ଖିତା ରୋଦତି ପିତା ଚ;

ଅସ୍ସା ସବ୍ବସୋ ସମଭିହତୋ;

ଘଟେନ୍ତି ସଞ୍ଜାପେତୁଂ, ପାସାଦତଲେ ଛମାପତିତଂ।

୪୬୪।

‘‘ଉଟ୍ଠେହି ପୁତ୍ତକ କିଂ ସୋଚି, ଦେନ ଦିନ୍ନାସି ୱାରଣୱତିମ୍ହି;

ରାଜା ଅନୀକରତ୍ତୋ, ଅଭିରୂପୋ ତସ୍ସ ତ୍ୱଂ ଦିନ୍ନା।

୪୬୫।

‘‘ଅଗ୍ଗମହେସୀ ଭୱିସ୍ସସି, ଅନିକରତ୍ତସ୍ସ ରାଜିନୋ ଭରିଯା;

ସୀଲାନି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, ପବ୍ବଜ୍ଜା ଦୁକ୍କରା ପୁତ୍ତକା।

୪୬୬।

‘‘ରଜ୍ଜେ ଆଣା ଧନମିସ୍ସରିଯଂ, ଭୋଗା ସୁଖା ଦହରିକାସି;

ଭୁଞ୍ଜାହି କାମଭୋଗେ, ୱାରେଯ୍ୟଂ ହୋତୁ ତେ ପୁତ୍ତ।

୪୬୭।

‘‘ଅଥ ନେ ଭଣତି ସୁମେଧା, ମା ଏଦିସିକାନି ଭୱଗତମସାରଂ;

ପବ୍ବଜ୍ଜା ୱା ହୋହିତି, ମରଣଂ ୱା ମେ ନ ଚେୱ ୱାରେଯ୍ୟଂ।

୪୬୮।

‘‘କିମିୱ ପୂତିକାଯମସୁଚିଂ, ସୱନଗନ୍ଧଂ ଭଯାନକଂ କୁଣପଂ;

ଅଭିସଂୱିସେଯ୍ୟଂ ଭସ୍ତଂ, ଅସକିଂ ପଗ୍ଘରିତଂ ଅସୁଚିପୁଣ୍ଣଂ।

୪୬୯।

‘‘କିମିୱ ତହଂ ଜାନନ୍ତୀ, ୱିକୂଲକଂ ମଂସସୋଣିତୁପଲିତ୍ତଂ;

କିମିକୁଲାଲଯଂ ସକୁଣଭତ୍ତଂ, କଳେୱରଂ କିସ୍ସ ଦିଯତୀତି।

୪୭୦।

‘‘ନିବ୍ବୁଯ୍ହତି ସୁସାନଂ, ଅଚିରଂ କାଯୋ ଅପେତୱିଞ୍ଞାଣୋ;

ଛୁଦ୍ଧୋ କଳିଙ୍ଗରଂ ୱିଯ, ଜିଗୁଚ୍ଛମାନେହି ଞାତୀହି।

୪୭୧।

‘‘ଛୁଦ୍ଧନ ନଂ ସୁସାନେ, ପରଭତ୍ତଂ ନ୍ହାଯନ୍ତି ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତା;

ନିଯକା ମାତାପିତରୋ, କିଂ ପନ ସାଧାରଣା ଜନତା।

୪୭୨।

‘‘ଅଜ୍ଝୋସିତା ଅସାରେ, କଠଏୱରେ ଅଟ୍ଠିନ୍ହାରୁସଙ୍ଘାତେ;

ଖେଳଅସ୍ସୁଚ୍ଚାରସ୍ସୱପରିପୁଣ୍ଣେ ପୂତିକାଯମ୍ହି।

୪୭୩।

‘‘ଯୋ ନଂ ୱିନିବ୍ଭୁଜିତ୍ୱା, ଅବ୍ଭନ୍ତରମସ୍ସ ବାହିରଂ କଯିରା;

ଗନ୍ଧସ୍ସ ଅସହମାନା, ସକାପି ମାତା ଜିଗୁଚ୍ଛେଯ୍ୟ।

୪୭୪।

‘‘ଖନ୍ଧଧାତୁଆଯତନଂ, ସଙ୍ଖତଂ ଜାତିମୂଲକଂ ଦୁକ୍ଖଂ;

ଯୋନିସୋ ଅନୁୱିଚିନନ୍ତୀ, ୱାରେଯ୍ୟଂ କିସ୍ସ ଇଚ୍ଛେଯ୍ୟଂ।

୪୭୫।

‘‘ଦିୱସେ ଦିୱସେ ତିସତ୍ତି, ସତାନି ନୱନୱା ପତେଯ୍ୟୁଂ କାଯମ୍ହି;

ୱସ୍ସସତମ୍ପି ଚ ଘାତୋ, ସେଯ୍ୟୋ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚେୱଂ ଖଯୋ।

୪୭୬।

‘‘ଅଜ୍ଝୁପଗଚ୍ଛେ ଘାତଂ, ଯୋ ୱିଞ୍ଞାଯେୱଂ ସତ୍ଥୁନୋ ୱଚନଂ;

ଦୀଘୋ ତେସଂ ସଂସାରୋ, ପୁନପ୍ପୁନଂ ହଞ୍ଞମାନାନଂ।

୪୭୭।

‘‘ଦେୱେସୁ ମନୁସ୍ସେସୁ ଚ, ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଯା ଅସୁରକାଯେ;

ପେତେସୁ ଚ ନିରଯେସୁ ଚ, ଅପରିମିତା ଦିସ୍ସନ୍ତେ ଘାତା।

୪୭୮।

‘‘ଘାତା ନିରଯେସୁ ବହୂ, ୱିନିପାତଗତସ୍ସ ପୀଳିଯମାନସ୍ସ;

ଦେୱେସୁପି ଅତ୍ତାଣଂ, ନିବ୍ବାନସୁଖା ପରଂ ନତ୍ଥି।

୪୭୯।

‘‘ପତ୍ତା ତେ ନିବ୍ବାନଂ, ଯେ ଯୁତ୍ତା ଦସବଲସ୍ସ ପାୱଚନେ;

ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କା ଘଟେନ୍ତି, ଜାତିମରଣପ୍ପହାନାଯ।

୪୮୦।

‘‘ଅଜ୍ଜେୱ ତାତଭିନିକ୍ଖମିସ୍ସଂ, ଭୋଗେହି କିଂ ଅସାରେହି;

ନିବ୍ବିନ୍ନା ମେ କାମା, ୱନ୍ତସମା ତାଲୱତ୍ଥୁକତା।

୪୮୧।

‘‘ସା ଚେୱଂ ଭଣତି ପିତରମନୀକରତ୍ତୋ, ଚ ଯସ୍ସ ସା ଦିନ୍ନା;

ଉପଯାସି ୱାରଣୱତେ, ୱାରେଯ୍ୟମୁପଟ୍ଠିତେ କାଲେ।

୪୮୨।

‘‘ଅଥ ଅସିତନିଚିତମୁଦୁକେ, କେସେ ଖଗ୍ଗେନ ଛିନ୍ଦିଯ ସୁମେଧା;

ପାସାଦଂ ପିଦହିତ୍ୱା, ପଠମଜ୍ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜି।

୪୮୩।

‘‘ସା ଚ ତହିଂ ସମାପନ୍ନା, ଅନୀକରତ୍ତୋ ଚ ଆଗତୋ ନଗରଂ;

ପାସାଦେ ଚ ସୁମେଧା, ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଂ ସୁଭାୱେତି।

୪୮୪।

‘‘ସା ଚ ମନସି କରୋତି, ଅନୀକରତ୍ତୋ ଚ ଆରୁହୀ ତୁରିତଂ;

ମଣିକନକଭୂସିତଙ୍ଗୋ, କତଞ୍ଜଲୀ ଯାଚତି ସୁମେଧଂ।

୪୮୫।

‘‘ରଜ୍ଜେ ଆଣା ଧନମିସ୍ସରିଯଂ, ଭୋଗା ସୁଖା ଦହରିକାସି;

ଭୁଞ୍ଜାହି କାମଭୋଗେ, କାମସୁଖା ଦୁଲ୍ଲଭା ଲୋକେ।

୪୮୬।

‘‘ନିସ୍ସଟ୍ଠଂ ତେ ରଜ୍ଜଂ, ଭୋଗେ ଭୁଞ୍ଜସ୍ସୁ ଦେହି ଦାନାନି;

ମା ଦୁମ୍ମନା ଅହୋସି, ମାତାପିତରୋ ତେ ଦୁକ୍ଖିତା।

୪୮୭।

‘‘ତଂ ତଂ ଭଣତି ସୁମେଧା, କାମେହି ଅନତ୍ଥିକା ୱିଗତମୋହା;

ମା କାମେ ଅଭିନନ୍ଦି, କାମେସ୍ୱାଦୀନୱଂ ପସ୍ସ।

୪୮୮।

‘‘ଚାତୁଦ୍ଦୀପୋ ରାଜା, ମନ୍ଧାତା ଆସି କାମଭୋଗିନମଗ୍ଗୋ;

ଅତିତ୍ତୋ କାଲଙ୍କତୋ, ନ ଚସ୍ସ ପରିପୂରିତା ଇଚ୍ଛା।

୪୮୯।

‘‘ସତ୍ତ ରତନାନି ୱସ୍ସେୟ୍ୟ, ୱୁଟ୍ଠିମା ଦସଦିସା ସମନ୍ତେନ;

ନ ଚତ୍ଥି ତିତ୍ତି କାମାନଂ, ଅତିତ୍ତାୱ ମରନ୍ତି ନରା।

୪୯୦।

‘‘ଅସିସୂନୂପମା କାମା, କାମା ସପ୍ପସିରୋପମା;

ଉକ୍କୋପମା ଅନୁଦହନ୍ତି, ଅଟ୍ଠିକଙ୍କଲସନ୍ନିଭା।

୪୯୧।

‘‘ଅନିଚ୍ଚା ଅଧୁୱା କାମା, ବହୁଦୁକ୍ଖା ମହାୱିସା;

ଅୟୋଗୁଳୋୱ ସନ୍ତତ୍ତୋ, ଅଘମୂଲା ଦୁଖପ୍ଫଲା।

୪୯୨।

‘‘ରୁକ୍ଖଫଲୂପମା କାମା, ମଂସପେସୂପମା ଦୁଖା;

ସୁପିନୋପମା ୱଞ୍ଚନିୟା, କାମା ୟାଚିତକୂପମା।

୪୯୩।

‘‘ସତ୍ତିସୂଲୂପମା କାମା, ରୋଗୋ ଗଣ୍ଡୋ ଅଘଂ ନିଘଂ;

ଅଙ୍ଗାରକାସୁସଦିସା, ଅଘମୂଲଂ ଭୟଂ ୱଧୋ।

୪୯୪।

‘‘ଏୱଂ ବହୁଦୁକ୍ଖା କାମା, ଅକ୍ଖାତା ଅନ୍ତରାୟିକା;

ଗଚ୍ଛଥ ନ ମେ ଭୱଗତେ, ୱିସ୍ସାସୋ ଅତ୍ଥି ଅତ୍ତନୋ।

୪୯୫।

‘‘କିଂ ମମ ପରୋ କରିସ୍ସତି, ଅତ୍ତନୋ ସୀସମ୍ହି ଡୟ୍ହମାନମ୍ହି;

ଅନୁବନ୍ଧେ ଜରାମରଣେ, ତସ୍ସ ଘାତାୟ ଘଟିତବ୍ବଂ।

୪୯୬।

‘‘ଦ୍ୱାରଂ ଅପାପୁରିତ୍ୱାନହଂ, ମାତାପିତରୋ ଅନୀକରତ୍ତଞ୍ଚ;

ଦିସ୍ୱାନ ଛମଂ ନିସିନ୍ନେ, ରୋଦନ୍ତେ ଇଦମୱୋଚଂ।

୪୯୭।

‘‘ଦୀଘୋ ବାଲାନଂ ସଂସାରୋ, ପୁନପ୍ପୁନଞ୍ଚ ରୋଦତଂ;

ଅନମତଗ୍ଗେ ପିତୁ ମରଣେ, ଭାତୁ ୱଧେ ଅତ୍ତନୋ ଚ ୱଧେ।

୪୯୮।

‘‘ଅସ୍ସୁ ଥଞ୍ଞଂ ରୁଧିରଂ, ସଂସାରଂ ଅନମତଗ୍ଗତୋ ସରଥ;

ସତ୍ତାନଂ ସଂସରତଂ, ସରାହି ଅଟ୍ଠୀନଞ୍ଚ ସନ୍ନିଚୟଂ।

୪୯୯।

‘‘ସର ଚତୁରୋଦଧୀ, ଉପନୀତେ ଅସ୍ସୁଥଞ୍ଞରୁଧିରମ୍ହି;

ସର ଏକକପ୍ପମଟ୍ଠୀନଂ, ସଞ୍ଚୟଂ ୱିପୁଲେନ ସମଂ।

୫୦୦।

‘‘ଅନମତଗ୍ଗେ ସଂସରତୋ, ମହିଂ ଜମ୍ବୁଦୀପମୁପନୀତଂ;

କୋଲଟ୍ଠିମତ୍ତଗୁଳିକା, ମାତା ମାତୁସ୍ୱେୱ ନପ୍ପହୋନ୍ତି।

୫୦୧।

‘‘ତିଣକଟ୍ଠସାଖାପଲାସଂ, ଉପନୀତଂ ଅନମତଗ୍ଗତୋ ସର;

ଚତୁରଙ୍ଗୁଲିକା ଘଟିକା, ପିତୁପିତୁସ୍ୱେୱ ନପ୍ପହୋନ୍ତି।

୫୦୨।

‘‘ସର କାଣକଚ୍ଛପଂ ପୁଙ୍ଗସମୁଦ୍ଦେ, ଅପରତୋ ଚ ଯୁଗଛିଦ୍ଦଂ;

ସିରଂ ତସ୍ସ ଚ ପଟିମୁକ୍କଂ, ମନୁସ୍ସଲାଭମ୍ହି ଓପମ୍ମଂ।

୫୦୩।

‘‘ସର ରୂପଂ ଫେଣପିଣ୍ଡୋପମସ୍ସ, କାଯକଲିନୋ ଅସାରସ୍ସ;

ଖନ୍ଧେ ପସ୍ସ ଅନିଚ୍ଚେ, ସରାହି ନିରଯେ ବହୁୱିଘାତେ।

୫୦୪।

‘‘ସର କଟସିଂ ୱଡ୍ଢେନ୍ତେ, ପୁନପ୍ପୁନଂ ତାସୁ ତାସୁ ଜାତୀସୁ;

ସର କୁମ୍ଭୀଲଭଯାନି ଚ, ସରାହି ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି।

୫୦୫।

‘‘ଅମତମ୍ହି ୱିଜ୍ଜମାନେ, କିଂ ତୱ ପଞ୍ଚକଟୁକେନ ପୀତେନ;

ସବ୍ବା ହି କାମରତିଯୋ, କଟୁକତରା ପଞ୍ଚକଟୁକେନ।

୫୦୬।

‘‘ଅମତମ୍ହି ୱିଜ୍ଜମାନେ, କିଂ ତୱ କାମେହି ଯେ ପରିଳାହା;

ସବ୍ବା ହି କାମରତିଯୋ, ଜଲିତା କୁଥିତା କମ୍ପିତା ସନ୍ତାପିତା।

୫୦୭।

‘‘ଅସପତ୍ତମ୍ହି ସମାନେ, କିଂ ତୱ କାମେହି ଯେ ବହୁସପତ୍ତା;

ରାଜଗ୍ଗିଚୋରୌଦକପ୍ପିଯେହି, ସାଧାରଣା କାମା ବହୁସପତ୍ତା।

୫୦୮।

‘‘ମୋକ୍ଖମ୍ହି ୱିଜ୍ଜମାନେ, କିଂ ତୱ କାମେହି ଯେସୁ ୱଧବନ୍ଧୋ;

କାମେସୁ ହି ଅସକାମା, ୱଧବନ୍ଧଦୁଖାନି ଅନୁଭୋନ୍ତି।

୫୦୯।

‘‘ଆଦୀପିତା ତିଣୁକ୍କା, ଗଣ୍ହନ୍ତଂ ଦହନ୍ତି ନେୱ ମୁଞ୍ଚନ୍ତଂ;

ଉକ୍କୋପମା ହି କାମା, ଦହନ୍ତି ଯେ ତେ ନ ମୁଞ୍ଚନ୍ତି।

୫୧୦।

‘‘ମା ଅପ୍ପକସ୍ସ ହେତୁ, କାମସୁଖସ୍ସ ୱିପୁଲଂ ଜହୀ ସୁଖଂ;

ମା ପୁଥୁଲୋମୋୱ ବଳିସଂ, ଗିଲିତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ୱିହଞ୍ଞସି।

୫୧୧।

‘‘କାମଂ କାମେସୁ ଦମସ୍ସୁ, ତାୱ ସୁନଖୋୱ ସଙ୍ଖଲାବଦ୍ଧୋ;

କାହିନ୍ତି ଖୁ ତଂ କାମା, ଛାତା ସୁନଖଂୱ ଚଣ୍ଡାଲା।

୫୧୨।

‘‘ଅପରିମିତଞ୍ଚ ଦୁକ୍ଖଂ, ବହୂନି ଚ ଚିତ୍ତଦୋମନସ୍ସାନି;

ଅନୁଭୋହିସି କାମଯୁତ୍ତୋ, ପଟିନିସ୍ସଜ ଅଦ୍ଧୁୱେ କାମେ।

୫୧୩।

‘‘ଅଜରମ୍ହି ୱିଜ୍ଜମାନେ, କିଂ ତୱ କାମେହି ଯେସୁ ଜରା;

ମରଣବ୍ୟାଧିଗହିତା, ସବ୍ବା ସବ୍ବତ୍ଥ ଜାତିଯୋ।

୫୧୪।

‘‘ଇଦମଜରମିଦମମରଂ, ଇଦମଜରାମରଂ ପଦମସୋକଂ;

ଅସପତ୍ତମସମ୍ବାଧଂ, ଅଖଲିତମଭଯଂ ନିରୁପତାପଂ।

୫୧୫।

‘‘ଅଧିଗତମିଦଂ ବହୂହି, ଅମତଂ ଅଜ୍ଜାପି ଚ ଲଭନୀଯମିଦଂ;

ଯୋ ଯୋନିସୋ ପଯୁଞ୍ଜତି, ନ ଚ ସକ୍କା ଅଘଟମାନେନ।

୫୧୬।

‘‘ଏୱଂ ଭଣତି ସୁମେଧା, ସଙ୍ଖାରଗତେ ରତିଂ ଅଲଭମାନା;

ଅନୁନେନ୍ତୀ ଅନିକରତ୍ତଂ, କେସେ ଚ ଛମଂ ଖିପି ସୁମେଧା।

୫୧୭।

‘‘ଉଟ୍ଠାଯ ଅନିକରତ୍ତୋ, ପଞ୍ଜଲିକୋ ଯାଚତସ୍ସା ପିତରଂ ସୋ;

ୱିସ୍ସଜ୍ଜେଥ ସୁମେଧଂ, ପବ୍ବଜିତୁଂ ୱିମୋକ୍ଖସଚ୍ଚଦସ୍ସା।

୫୧୮।

‘‘ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତା ମାତାପିତୂହି, ପବ୍ବଜି ସୋକଭଯଭୀତା;

ଛ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତା, ଅଗ୍ଗଫଲଂ ସିକ୍ଖମାନାଯ।

୫୧୯।

‘‘ଅଚ୍ଛରିଯମବ୍ଭୁତଂ ତଂ, ନିବ୍ବାନଂ ଆସି ରାଜକଞ୍ଞାଯ;

ପୁବ୍ବେନିୱାସଚରିତଂ, ଯଥା ବ୍ଯାକରି ପଚ୍ଛିମେ କାଲେ।

୫୨୦।

‘‘ଭଗୱତି କୋଣାଗମନେ, ସଙ୍ଘାରାମମ୍ହି ନୱନିୱେସମ୍ହି;

ସଖିଯୋ ତିସ୍ସୋ ଜନିଯୋ, ୱିହାରଦାନଂ ଅଦାସିମ୍ହ।

୫୨୧।

‘‘ଦସକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସତକ୍ଖତ୍ତୁଂ, ଦସସତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସତାନି ଚ ସତକ୍ଖତ୍ତୁଂ;

ଦେୱେସୁ ଉପପଜ୍ଜିମ୍ହ, କୋ ପନ ୱାଦୋ ମନୁସ୍ସେସୁ।

୫୨୨।

‘‘ଦେୱେସୁ ମହିଦ୍ଧିକା ଅହୁମ୍ହ, ମାନୁସକମ୍ହି କୋ ପନ ୱାଦୋ;

ସତ୍ତରତନସ୍ସ ମହେସୀ, ଇତ୍ଥିରତନଂ ଅହଂ ଆସିଂ।

୫୨୩।

‘‘ସୋ ହେତୁ ସୋ ପଭୱୋ, ତଂ ମୂଲଂ ସାୱ ସାସନେ ଖନ୍ତୀ;

ତଂ ପଠମସମୋଧାନଂ, ତଂ ଧମ୍ମରତାଯ ନିବ୍ବାନଂ।

୫୨୪।

‘‘ଏୱଂ କରୋନ୍ତି ଯେ ସଦ୍ଦହନ୍ତି, ୱଚନଂ ଅନୋମପଞ୍ଞସ୍ସ;

ନିବ୍ବିନ୍ଦନ୍ତି ଭୱଗତେ, ନିବ୍ବିନ୍ଦିତ୍ୱା ୱିରଜ୍ଜନ୍ତୀ’’ତି। –

ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ମନ୍ତାୱତିଯା ନଗରେତି ମନ୍ତାୱତୀତି ଏୱଂନାମକେ ନଗରେ। ରଞ୍ଞୋ କୋଞ୍ଚସ୍ସାତି କୋଞ୍ଚସ୍ସ ନାମ ରଞ୍ଞୋ ମହେସିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ଜାତା ଧୀତା ଆସିଂ। ସୁମେଧାତି ନାମେନ ସୁମେଧା। ପସାଦିତା ସାସନକରେହୀତି ସତ୍ଥୁସାସନକରେହି ଅରିଯେହି ଧମ୍ମଦେସନାଯ ସାସନେ ପସାଦିତା

ସଞ୍ଜାତରତନଓ୍ୟପ୍ପସାଦା କତା।

ସୀଲଓ୍ୱତୀତି ଆଚାରସୀଲସମ୍ପନ୍ନା। ଚିତ୍ତକଥାତି ଚିତ୍ତଧମ୍ମକଥା। ବହୁସ୍ସୁତାତି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ସନ୍ତିକେ ପରିଯତ୍ତିଧମ୍ମସ୍ସୁତିଯୁତା। ବୁଦ୍ଧସାସନେ ୱିନୀତାତି ଏୱଂ ପୱତ୍ତି, ଏୱଂ ନିୱତ୍ତି, ଇତି ସୀଲଂ, ଇତି ସମାଧି, ଇତି ପଞ୍ଞାତି ସୁତ୍ତାନୁଗତେନ (ଦୀ। ନି। ୨।୧୮୬) ଯୋନିସୋମନସିକାରେନ ତଦଙ୍ଗତୋ କିଲେସାନଂ ୱିନିୱତ୍ତତ୍ତା ବୁଦ୍ଧାନଂ ସାସନେ ୱିନୀତା ସଂଯତକାଯୱାଚାଚିତ୍ତା। ଉଭଯୋ ନିସାମେଥାତି ତୁମ୍ହେ ଦ୍ୱେପି ମମ ୱଚନଂ ନିସାମେଥ, ମାତାପିତରୋ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଭଣତୀତି ଯୋଜନା।

ଯଦିପି ଦିବ୍ବନ୍ତି ଦେୱଲୋକପରିଯାପନ୍ନମ୍ପି ଭୱଗତଂ ନାମ ସବ୍ବମ୍ପି ଅସସ୍ସତଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ଦୁକ୍ଖଂ ୱିପରିଣାମଧମ୍ମଂ। କିମଙ୍ଗଂ ପନ ତୁଚ୍ଛା କାମାତି କିମଙ୍ଗଂ ପନ ମାନୁସକା କାମା, ତେ ସବ୍ବେପି ଅସାରକଭାୱତୋ ତୁଚ୍ଛା ରିତ୍ତା, ସକ୍ଖଧାରାଯଂ ମଧୁବିନ୍ଦୁ ୱିଯ ଅପ୍ପସ୍ସାଦା, ଏତରହି ଆଯତିଞ୍ଚ ୱିପୁଲଦୁକ୍ଖତାଯ ବହୁୱିଘାତା।

କଟୁକାତି ଅନିଟ୍ଠା। ସପ୍ପଟିଭଯଟ୍ଠେନ ଆସୀୱିସୂପମା। ଯେସୁ କାମେସୁ। ମୁଚ୍ଛିତାତି ଅଜ୍ଝୋସିତା। ସମପ୍ପିତାତି ସକମ୍ମୁନା ସବ୍ବସୋ ଅପ୍ପିତା ଖିତ୍ତା, ଉପପନ୍ନାତି ଅତ୍ଥୋ । ହଞ୍ଞନ୍ତେତି ବାଧୀଯନ୍ତି।

ୱିନିପାତେତି ଅପାଯେ।

ଅଚେତନାତି ଅତ୍ତହିତଚେତନାଯ ଅଭାୱେନ ଅଚେତନା। ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯୋରୁଦ୍ଧାତି ତଣ୍ହାନିମିତ୍ତସଂସାରେ ଅୱରୁଦ୍ଧା। ଦେସେନ୍ତେତି ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମେ ଦେସିଯମାନେ। ଅଜାନନ୍ତାତି ଅଙ୍ଗଂ ଅଜାନନ୍ତା। ନ ବୁଜ୍ଝରେ ଅରିଯସଚ୍ଚାନୀତି ଦୁକ୍ଖାଦୀନି ଅରିଯସଚ୍ଚାନି ନ ପଟିବୁଜ୍ଝନ୍ତି।

ଅମ୍ମାତି ମାତରଂ ପମୁଖଂ କତ୍ୱା ଆଲପତି। ତେ ବହୁତରା ଅଜାନନ୍ତାତି ଯେ ଅଭିନନ୍ଦନ୍ତି ଭୱଗତଂ ପିହେନ୍ତି ଦେୱେସୁ ଉପପତ୍ତିଂ ବୁଦ୍ଧୱରଦେସିତାନି ସଚ୍ଚାନି ଅଜାନନ୍ତା, ତେଯେୱ ଚ ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ବହୁତରାତି ଯୋଜନା।

ଭୱଗତେ ଅନିଚ୍ଚମ୍ହୀତି ସବ୍ବସ୍ମିଂ ଭୱେ ଅନିଚ୍ଚେ ଦେୱେସୁ ଉପପତ୍ତି ନ ସସ୍ସତା, ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ନ ଚ ସନ୍ତସନ୍ତି ବାଲା ନ ଉତ୍ତସନ୍ତି ନ ସଂୱେଗଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି। ପୁନପ୍ପୁନଂ ଜାଯିତବ୍ବସ୍ସାତି ଅପରାପରଂ ଉପପଜ୍ଜମାନସ୍ସ।

ଚତ୍ତାରୋ ୱିନିପାତାତି ନିରଯୋ ତିରଚ୍ଛାନଯୋନି ପେତ୍ତିୱିସଯୋ ଅସୁରଯୋନୀତି ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ସୁଖସମୁସ୍ସଯତୋ ୱିନିପାତଗତିଯୋ। ମନୁସ୍ସଦେୱୂପପତ୍ତିସଙ୍ଖାତା ପନ ଦ୍ୱେୱ ଗତିଯୋ କଥଞ୍ଚି କିଚ୍ଛେନ କସିରେନ ଲବ୍ଭନ୍ତି ପୁଞ୍ଞକମ୍ମସ୍ସ ଦୁକ୍କରତ୍ତା। ନିରଯେସୂତି ସୁଖରହିତେସୁ ଅପାଯେସୁ।

ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କାତି ଅଞ୍ଞକିଚ୍ଚେସୁ ନିରୁସ୍ସୁକ୍କା। ଘଟିସ୍ସନ୍ତି ୱାଯମିସ୍ସଂ ଭାୱନଂ ଅନୁଯୁଞ୍ଜିସ୍ସାମି, କାଯକଲିନା ଅସାରେନ ଭୱଗତେ କିଂ ଅଭିନନ୍ଦିତେନାତି ଯୋଜନା।

ଭୱତଣ୍ହାଯ ନିରୋଧାତି ଭୱଗତାଯ ତଣ୍ହାଯ ନିରୋଧହେତୁ ନିରୋଧତ୍ଥଂ।

ବୁଦ୍ଧାନଂ ଉପ୍ପାଦୋ ଲଦ୍ଧୋ, ୱିୱଜ୍ଜିତୋ ନିରଯୂପପତ୍ତିଆଦିକୋ ଅଟ୍ଠୱିଧୋ ଅକ୍ଖଣୋ, ଖଣୋ ନୱମୋ ଖଣୋ ଲଦ୍ଧୋତି ଯୋଜନା। ସୀଲାନୀତି ଚତୁପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲାନି। ବ୍ରହ୍ମଚରିଯନ୍ତି ସାସନବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ। ନ ଦୂସେଯ୍ୟନ୍ତି ନ କୋପେଯ୍ୟାମି।

ନ ତାୱ ଆହାରଂ ଆହରିସ୍ସଂ ଗହଟ୍ଠାତି ''ନେୱ ତାୱ ଅହଂ ଗହଟ୍ଠା ହୁତ୍ୱା ଆହାରଂ ଆହରିସ୍ସାମି, ସଚେ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ନ ଲଭିସ୍ସାମି, ମରଣୱସମେୱ ଗତା ଭୱିସ୍ସାମୀ''ତି ଏୱଂ ସୁମେଧା ମାତାପିତରୋ ଭଣତୀତି ଯୋଜନା।

ଅସ୍ସୁତି ସୁମେଧାଯ। ସବ୍ବସୋ ସମଭିହତୋତି ଅସ୍ସୁହି ସବ୍ବସୋ ଅଭିହତମୁଖୋ। ଘଟେନ୍ତି ସଞ୍ଞାପେତୁନ୍ତି ପାସାଦତଲେ ଛମାପତିତଂ ସୁମେଧଂ ମାତା ଚ ପିତା ଚ ଗିହିଭାୱାଯ ସଞ୍ଞାପେତୁଂ ଘଟେନ୍ତି ୱାଯମନ୍ତି। ''ଘଟେନ୍ତି ୱାଯମନ୍ତୀ''ତିପି ପାଠୋ, ସୋ ଏୱତ୍ଥୋ।

କିଂ ସୋଚିତେନାତି ''ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ନ ଲଭିସ୍ସାମୀ''ତି କିଂ ସୋଚନେନ। ଦିନ୍ନାସି ୱାରଣୱତିମ୍ହୀତି ୱାରଣୱତୀନଗରେ ଦିନ୍ନା ଅସି। ''ଦିନ୍ନାସୀ''ତି ୱତ୍ୱା

ପୁନପି ‘‘ଢ଼େଂ ଦିନ୍ନା’’ତି ୱଚନଂ ଦଳ୍ହଂ ଦିନ୍ନଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥଂ।

ରଜ୍ଜେ ଆଣାତି ଅନିକରଉସ୍ସ ରଜ୍ଜେ ତୱ ଆଣା ପୱତ୍ତତି। ଧନମିସ୍ସରିଯନ୍ତି ଇମସ୍ମିଂ କୁଲେ ପତିକୁଲେ ଚ ଧନଂ ଇସ୍ସରିଯଞ୍ଚ, ଭୋଗା ସୁଖା ଅତିୱିଯ ଇଟ୍ଠା ଭୋଗାତି ସଵ୍ୱମିଦଂ ତୁଯ୍ହଂ ଉପଟ୍ଠିତଂ ହତ୍ଥଗତଂ। ଦହରିକାସୀତି ତରୁଣୀ ଚାସି, ତସ୍ମା ଭୁଞ୍ଜାହି କାମଭୋଗେ। ତେନ କାରଣେନ ୱାରେଯ୍ୟଂ ହୋତୁ ତେ ପୁତ୍ତାତି ଯୋଜନା।

ନେତି ମାତାପିତରୋ। ମା ଏଦିସିକାନୀତି ଏୱରୂପାନି ରଜ୍ଜେ ଆଣାଦୀନି ମା ଭୱନ୍ତୁ। କସ୍ମାତି ଚେ ଆହ ‘‘ଭଗୱତମସାର’’ନ୍ତିଆଦି।

କିମିୱାତି କିମି ୱିଯ। ପୂତିକାଯନ୍ତି ଇମଂ ପୂତିକଳେଏୱରଂ। ସୱନଗନ୍ଧନ୍ତି ୱିସ୍ସଟ୍ଠୱିସ୍ସଗନ୍ଧଂ। ଭଯାନକନ୍ତି ଅୱୀତରାଗାନଂ ଭଯାୱହଂ। କୁଣପଂ ଅଭିସଂୱିସେଯ୍ୟଂ ଭସ୍ତନ୍ତି କୁଣପଭରିତଂ ଚମ୍ମପସିଵ୍ୱକଂ, ଅସକିଂ ପଗ୍ଘରିତଂ ଅସୁଚିପୁଣ୍ଣଂ ନାନପ୍ପକାରସ୍ସ ଅସୁଚିନୋ ପୁଣ୍ଣଂ ହୁତ୍ୱା ଅସକିଂ ସଵ୍ୱକାଲଂ ଅଧିପଗ୍ଘରନ୍ତଂ ‘‘ମମ ଇଦ’’ନ୍ତି ଅଭିନିୱେସେଯ୍ୟଂ।

କିମିୱ ତହଂ ଜାନନ୍ତୀ, ୱିକୂଲକନ୍ତି ଅତିୱିଯ ପଟିକ୍କୂଲଂ ଅସୁଚୀହି ମଂସପେସୀହି ସୋଣିତେହି ଚ ଉପଲିତ୍ତଂ ଅନେକେସଂ କିମିକୁଲାନଂ ଆଲଯଂ ସକୁଣାନଂ ଭତ୍ତଭୂତଂ। ‘‘କିମିକୁଲାଲସକୁଣଭତ୍ତ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ, କିମୀନଂ ଅୱସିଟ୍ଠସକୁଣାନଞ୍ଚ ଭତ୍ତଭୂତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତଂ ଅହଂ କଳେଏୱରଂ ଜାନନ୍ତୀ ଠିତା। ତଂ ମଂ ଇଦାନି ୱାରେଯ୍ୟୱସେନ କିସ୍ସ କେନ ନାମ କାରଣେନ ଦିଯ୍ୟତୀତି ଦସ୍ସେତି। ତସ୍ସ ତଞ୍ଚ ଦାନଂ କିମିୱ କିଂ ୱିଯ ହୋତୀତି ଯୋଜନା।

ନିଵ୍ୱୁଯ୍ହତି ସୁସାନଂ, ଅଚିରଂ କାଯୋ ଅପେତୱିଞ୍ଞାଣୋତି ଅଯଂ କାଯୋ ଅଚିରେନେୱ ଅପଗତୱିଞ୍ଞାଣୋ ସୁସାନଂ ନିଵ୍ୱୁଯ୍ହତି ଉପନୀଯତି। ଛୁଦ୍ଧୋତି ଛଡ୍ଡିତୋ। କଳିଙ୍ଗରଂ ୱିଯାତି ନିରତ୍ଥକକଟ୍ଠଖଣ୍ଡସଦିସୋ। ଜିଗୁଚ୍ଛମାନେହି ଞାତୀହୀତି ଞାତିଜନେହିପି ଜିଗୁଚ୍ଛମାନେହି।

ଛୁଦ୍ଧୂନ ନଂ ସୁସାନେତି ନଂ କଳେଏୱରଂ ସୁସାନେ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା। ପରଭତ୍ତନ୍ତି ପରେସଂ ସୋଣସିଙ୍ଗାଲାଦୀନଂ ଭତ୍ତଭୂତଂ। ନ୍ହାଯନ୍ତି ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତାତି ‘‘ଇମସ୍ସ ପଚ୍ଛତୋ ଆଗତା’’ତି ଏତ୍ତକେନାପି ଜିଗୁଚ୍ଛମାନା ସସୀସଂ ନିମୁଜ୍ଜନ୍ତା ନ୍ହାଯନ୍ତି, ପଗେୱ ଫୁଟ୍ଠୱନ୍ତୋ। ନିଯକା ମାତାପିତରୋତି ଅତ୍ତନୋ ମାତାପିତରୋପି। କିଂ ପନ ସାଧାରଣା ଜନତାତି ଇତରୋ ପନ ସମୂହୋ ଜିଗୁଚ୍ଛତୀତି କିମେୱ ୱତ୍ତଵ୍ୱଂ।

ଅଜ୍ଝୋସିତାତି ତଣ୍ହାୱସେନ ଅଭିନିୱିଟ୍ଠା। ଅସାରେତି ନିଚ୍ଚସାରାଦିସାରରହିତେ।

ୱିନିବ୍ଭୁଜିତ୍ୱାତି ୱିଞ୍ଞାଣୱିନିବ୍ଭୋଗଂ କତ୍ୱା। ଗନ୍ଧସ୍ସ ଅସହମାନାତି ଗନ୍ଧଂ ଅସ୍ସ କାଯସ୍ସ ଅସହନ୍ତୀ। ସକାପି ମାତାତି ଅତ୍ତନୋ ମାତାପି ଜିଗୁଚ୍ଛେଯ୍ୟ କୋଟ୍ଠାସାନଂ ୱିନିବ୍ଭୁଜନେନ ପଟିକ୍କୂଲଭାୱାଯ ସୁଟ୍ଠୁତରଂ ଉପଟ୍ଠହନତୋ।

ଖନ୍ଧଧାତୁଆଯତନନ୍ତି ରୂପକ୍ଖନ୍ଧାଦଯୋ ଇମେ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧା, ଚକ୍ଖୁଧାତୁଆଦଯୋ ଇମା ଅଟ୍ଠାରସଧାତୁଯୋ, ଚକ୍ଖାଯତନାଦୀନି ଇମାନି ଦ୍ୱାଦସାଯତନାନୀତି ଏୱଂ ଖନ୍ଧା ଧାତୁଯୋ ଆଯତନାନି ଚାତି ସଵ୍ୱଂ ଇଦଂ ରୂପାରୂପଧମ୍ମଜାତଂ ସମେଚ୍ଚ ସମ୍ଭୁଯ୍ୟ ପଚ୍ଚଯେହି କତତ୍ତା ସଙ୍ଖତଂ, ତଯିଦଂ ତସ୍ମିଂ ଭୱେ ପୱତ୍ତମାନଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଜାତିପଚ୍ଚଯତ୍ତା ଜାତିମୂଲକନ୍ତି। ଏୱଂ ଯୋନିସୋ ଉପାଯେନ ଅନୁୱିଚିନନ୍ତୀ ଚିନ୍ତଯନ୍ତୀ, ୱାରେଯ୍ୟଂ ୱିୱାହଂ, କିସ୍ସ କେନ କାରଣେନ ଇଚ୍ଛିସ୍ସାମି।

‘‘ସୀଲାନି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, ପଵ୍ୱଜ୍ଜା ଦୁକ୍କରା’’ତି ଯଦେତଂ ମାତାପିତୂହି ୱୁତ୍ତଂ ତସ୍ସ ପଟିୱଚନଂ ଦାତୁଂ ‘‘ଦିୱସେ ଦିୱସେ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଦିୱସେ ଦିୱସେ ତିସତ୍ତିସତାନି ନୱନୱା ପତେଯ୍ୟୁଂ କାଯମ୍ହୀତି ଦିନେ ଦିନେ ତୀଣି ସତ୍ତିସତାନି ତାୱଦେୱ ପୀତନିସିତଭାୱେନ ଅଭିନୱାନି କାଯସ୍ମିଂ ସମ୍ପତେଯ୍ୟୁଂ। ୱସ୍ସସତମ୍ପି ଚ ଘାତୋ ସେଯ୍ୟୋତି ନିରନ୍ତରଂ ୱସ୍ସସତମ୍ପି ପତମାନୋ ଯଥାୱୁତ୍ତୋ ସତ୍ତିଘାତୋ ସେଯ୍ୟୋ। ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚେୱଂ ଖଯୋତି ଏୱଂ ଚେ ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପରିକ୍ଖଯୋ ଭୱେଯ୍ୟ, ଏୱଂ ମହନ୍ତମ୍ପି ପୱତ୍ତିଦୁକ୍ଖଂ ଅଧିୱାସେତ୍ୱା ନିଵ୍ୱାନାଧିଗମାଯ ଉସ୍ସାହୋ କରଣୀଯୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ଅଜ୍ଝୁପଗଚ୍ଛେତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛେଯ୍ୟ। ଏୱନ୍ତି ୱୁତ୍ତନଯେନ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅନମତଗ୍ଗଂ ସଂସାରଂ ଅପରିମାଣଞ୍ଚ ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖଂ ଦୀପେନ୍ତଂ ସତ୍ଥୁନୋ ୱଚନଂ ୱିଞ୍ଞାଯ ଠିତୋ ଯଥାୱୁତ୍ତଂ ସତ୍ତିଘାତଦୁକ୍ଖଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛେଯ୍ୟ, ତେନ ଚେୱ ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପରିକ୍ଖଯୋ ସିଯାତି। ତେନାହ – ‘‘ଦୀଘୋ ତେସଂ ସଂସାରୋ, ପୁନପ୍ପୁନଞ୍ଚ ହଞ୍ଞମାନାନ’’ନ୍ତି, ଅପରାପରଂ ଜାତିଜରାଵ୍ୟାଧିମରଣାଦୀହି ବାଧିଯମାନାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅସୁରକାଯେତି କାଲକଞ୍ଜିକାଦି ପେତାସୁରନିକାଯେ। ଘାତାତି କାଯଚିତ୍ତାନଂ ଉପଘାତା ୱଧା।

ବହୂତି ପଞ୍ଚୱିଧବନ୍ଧନାଦିକମ୍ମକାରଣୱସେନ ପୱତ୍ତିଯମାନା ବହୂ ଅନେକଘାତା। ୱିନିପାତଗତସ୍ସାତି ସେସାପାଯସଙ୍ଖାତଂ ୱିନିପାତଂ ଉପଗତସ୍ସାପି। ପୀଳିଯମାନସ୍ସାତି ତିରଚ୍ଛାନାଦିଅତ୍ତଭାୱେ ଅଭିଘାତାଦୀହି ଆବାଧିଯମାନସ୍ସ। ଦେୱେସୁପି ଅତ୍ତାଣନ୍ତି ଦେୱତ୍ତଭାୱେସୁପି ତାଣଂ ନତ୍ଥି ରାଗପରିଳାହାଦିନା ସଦୁକ୍ଖସୱିଘାତଭାୱତୋ। ନିବ୍ବାନସୁଖା ପରଂ ନତ୍ଥୀତି ନିବ୍ବାନସୁଖତୋ ପରଂ ଅଞ୍ଞଂ ଉତ୍ତମଂ ସୁଖଂ ନାମ ନତ୍ଥି ଲୋକିଯସୁଖସ୍ସ ୱିପରିଣାମସଙ୍ଖାରଦୁକ୍ଖସଭାୱତ୍ତା । ତେନାହ ଭଗୱା – ‘‘ନିବ୍ବାନଂ ପରମଂ ସୁଖ’’ନ୍ତି (ଧ। ପ। ୨୦୩-୨୦୪)।

ପତ୍ତା ତେ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ତେ ନିବ୍ବାନଂ ପତ୍ତାଯେୱ ନାମ। ଅଥ ୱା ତେଯେୱ ନିବ୍ବାନଂ ପତ୍ତା। ଯେ ଯୁତ୍ତା ଦସବଲସ୍ସ ପାୱଚନେତି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନେ ଯେ ଯୁତ୍ତା ପଯୁତ୍ତା।

ନିବ୍ବିନ୍ନାତି ୱିରତ୍ତା। ମେତି ମଯା। ୱନ୍ତସମାତି ସୁୱାନୱମଥୁସଦିସା। ତାଲୱତ୍ଥୁକତାତି ତାଲସ୍ସ ପତିଟ୍ଠାନସଦିସା କତା।

ଅଥାତି ପଚ୍ଛା, ମାତାପିତୂନଂ ଅତ୍ତନୋ ଅଜ୍ଝାସଯଂ ପୱେଦେତ୍ୱା ଅନିକରତ୍ତସ୍ସ ଚ ଆଗତଭାୱଂ ସୁତ୍ୱା। ଅସିତନିଚିତମୁଦୁକେତି ଇନ୍ଦନୀଲଭମରସମାନୱଣ୍ଣତାଯ ଅସିତେ, ଘନଭାୱେନ ନିଚିତେ, ସିମ୍ବଲିତୂଲସମସଙ୍ଖସ୍ସତାଯ ମୁଦୁକେ। କେସେ ଖଗ୍ଗେନ ଛିନ୍ଦିଯାତି ଅତ୍ତନୋ କେସେ ସୁନିସିତେନ ଅସିନା ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା। ପାସାଦଂ ପିଦହିତ୍ୱାତି ଅତ୍ତନୋ ୱସନପାସାଦେ ସିରିଗବ୍ଭଂ ପିଧାଯ, ତସ୍ସ ଦ୍ୱାରଂ ଥକେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ପଠମଜ୍ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜୀତି ଖଗ୍ଗେନ ଛିନ୍ନେ ଅତ୍ତନୋ କେସେ ପୁରତୋ ଠପେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପଟିକ୍କୂଲମନସିକାରଂ ପୱତ୍ତେନ୍ତୀ ଯଥାଉପଟ୍ଠିତେ ନିମିତ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ୱସୀଭାୱଂ ଆପାଦେତ୍ୱା ସମାପଜ୍ଜି।

ସା ଚ ସୁମେଧା ତହିଂ ପାସାଦେ ସମାପନ୍ନା ଝାନନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଂ ସୁଭାୱେତୀତି ଝାନତୋ ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଝାନଂ ପାଦକଂ କତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ‘‘ଯଂ କିଞ୍ଚି ରୂପ’’ନ୍ତିଆଦିନା (ଅ। ନି। ୪।୧୮୧; ମ। ନି। ୧।୨୪୪; ପଟି। ମ। ୧।୪୮) ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନଂ ସୁଟ୍ଠୁ ଭାୱେତି, ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞାଗହଣେନେୱ ଚେତ୍ଥ ଦୁକ୍ଖସଞ୍ଞାଦୀନମ୍ପି ଗହଣଂ କତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ମଣିକନକଭୂସିତଙ୍ଗୋତି ମଣୱିଚିତ୍ତେହି ହେମମାଲାଲଙ୍କାରେହି ୱିଭୂସିତଗତ୍ତୋ।

ରଜ୍ଜେ ଆଣାତିଆଦି ଯାଚିତାକାରନିଦସ୍ସନଂ। ତତ୍ଥ ଆଣାତି ଆଧିପଚ୍ଚଂ। ଇସ୍ସରିଯନ୍ତି ଯସୋ ୱିଭୱସମ୍ପତ୍ତି। ଭୋଗା ସୁଖାତି ଇଟ୍ଠା ମନାପିଯା କାମୂପଭୋଗା। ଦହରିକାସୀତି ତ୍ୱଂ ଇଦାନି ଦହରା ତରୁଣୀ ଅସି।

ନିସ୍ସଟ୍ଠଂ ତେ ରଜ୍ଜନ୍ତି ମଯ୍ହଂ ସବ୍ବମ୍ପି ତିଯୋଜନିକଂ ରଜ୍ଜଂ ତୁଯ୍ହଂ ପରିଚ୍ଚତ୍ତଂ, ତଂ ପଟିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଭୋଗେ ଚ ଭୁଞ୍ଜସ୍ସୁ, ଅଯଂ ମଂ କାମେହିଯେୱ ନିମନ୍ତେତୀତି ମା ଦୁମ୍ମନା ଅହୋସି। ଦେହି ଦାନାନୀତି ଯଥାରୁଚିଯା ମହନ୍ତାନି ଦାନାନି ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ ପୱତ୍ତେହି, ମାତାପିତରୋ ତେ ଦୁକ୍ଖିତା ଦୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତା ତୱ ପବ୍ବଜ୍ଜାଧିପ୍ପାଯଂ ସୁତ୍ୱା ତସ୍ମା କାମେ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୀ। ତେପି ଉପଟ୍ଠହନ୍ତୀ ତେସଂ ଚିତ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖା ମୋଚେହୀତି ଏୱମେତ୍ଥ ପଦତ୍ଥଯୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା।

ମା କାମେ ଅଭିନନ୍ଦୀତି ୱତ୍ଥୁକାମେ କିଲେସକାମେ ମା ଅଭିନନ୍ଦି। ଅଥ ଖୋ ତେସୁ କାମେସୁ ଆଦୀନୱଂ ଦୋସଂ ମଯ୍ହଂ ୱଚନାନୁସାରେନ ପସ୍ସ ଞାଣଚକ୍ଖୁନା ଓଲୋକେହି।

ଚାତୁଦ୍ଦୀପୋତି ଜମ୍ବୁଦୀପାଦୀନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ମହାଦୀପାନଂ ଇସ୍ସରୋ। ମନ୍ଧାତାତି ଏୱଂନାମୋ ରାଜା, କାମଭୋଗୀନଂ ଅଗ୍ଗୋ ଅଗ୍ଗଭୂତୋ ଆସି। ତେନାହ ଭଗୱା – ‘‘ରାହୁଗ୍ଗଂ ଅତ୍ତଭାୱୀନଂ, ମନ୍ଧାତା କାମଭୋଗିନ’’ନ୍ତି (ଅ। ନି। ୪।୧୫)। ଅତିତ୍ତୋ କାଲଙ୍କତୋତି ଚତୁରାସୀତିୱସ୍ସସହସ୍ସାନି କୁମାରକୀଳାୱସେନ ଚତୁରାସୀତିୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଓପରଜ୍ଜୱସେନ ଚତୁରାସୀତିୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ରାଜା ହୁତ୍ୱା ଦେୱଭୋଗସଦିସେ ଭୋଗେ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଛତ୍ତିଂସାଯ ସକ୍କାନଂ ଆଯୁପ୍ପମାଣକାଲଂ ତାୱତିଂସଭୱନେ ସଗ୍ଗସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱିତ୍ୱାପି କାମେହି ଅତିତ୍ତୋୱ କାଲଙ୍କତୋ। ନ ଚସ୍ସ ପରିପୂରିତା ଇଚ୍ଛା ଅସ୍ସ ମନ୍ଧାତୁରଞ୍ଞୋ କାମେସୁ ଆସା ନ ଚ ପରିପୁଣ୍ଣା ଆସି।

ସତ୍ତ ରତନାନି ୱସ୍ସେଯ୍ଯାତି ସତ୍ତପି ରତନାନି, ୱୁଟ୍ଠିମା ଦେୱୋ ଦସଦିସା ବ୍ଯାପେତ୍ୱା, ସମନ୍ତେନ ସମନ୍ତତୋ ପୁରିସସ୍ସ ରୁଚିୱସେନ ଯଦିପି ୱସ୍ସେଯ୍ଯ, ଯଥା ତଂ ମନ୍ଧାତୁମହାରାଜସ୍ସ ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ନ ଚତ୍ଥି ତିତ୍ତି କାମାନଂ, ଅତିତ୍ତାୱ ମରନ୍ତି ନରା। ତେନାହ ଭଗୱା – ‘‘ନ କହାପଣୱସ୍ସେନ, ତିତ୍ତି କାମେସୁ ୱିଜ୍ଜତୀ’’ତି (ଧ। ପ। ୧୮୬; ଜା। ୧।୩।୨୩)।

ଅସିସୂନୂପମା କାମା ଅଧିକୁଟ୍ଟନଟ୍ଠେନ, ସପ୍ପସିରୋପମା ସପ୍ପଟିଭଯଟ୍ଠେନ, ଉକ୍କୋପମା ତିଣୁକ୍କୂପମା ଅନୁଦହନଟ୍ଠେନ। ତେନାହ ‘‘ଅନୁଦହନ୍ତୀ’’ତି।

ଅଟ୍ଠିକଙ୍କଲସନ୍ନିଭା ଅପ୍ପସ୍ସାଦଟ୍ଠେନ।

ମହାୱିସାତି ହଲାହଲାଦିମହାୱିସସଦିସା। ଅଘମୂଲାତି ଅଘସ୍ସ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ମୂଲା କାରଣଭୂତା। ତେନାହ ''ଦୁଖପ୍ଫଲା''ତି।

ରୁକ୍ଖପ୍ଫଲୂପମା ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗାନଂ ଫଲିଭଞ୍ଜନଟ୍ଠେନ। ମଂସପେସୂପମା ବହୁସାଧାରଣଟ୍ଠେନ। ସୁପିନୋପମା ଇତ୍ତରପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ମାୟା ୱିଯ ପଲୋଭନତୋ। ତେନାହ ''ୱଞ୍ଚନିଯା''ତି, ୱଞ୍ଚିକାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯାଚିତକୂପମାତି ଯାଚିତକଭଣ୍ଡସଦିସା ତାୱକାଲିକଟ୍ଠେନ।

ସତ୍ତିସୂଲୂପମା ୱିନିୱିଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ। ରୁଜ୍ଜନଟ୍ଠେନ ରୋଗୋ ଦୁକ୍ଖତାସୂଲଭତ୍ତା। ଗଣ୍ଡୋ କିଲେସାସୁଚିପଗ୍ଘରଣତୋ। ଦୁକ୍ଖୁପ୍ପାଦନଟ୍ଠେନ ଅଘଂ। ମରଣସମ୍ପାପନେନ ନିଘଂ। ଅଙ୍ଗାରକାସୁସଦିସା ମହାଭିତାପନଟ୍ଠେନ। ଭଯହେତୁତାଯ ଚେୱ ୱଧକପହୂତତାଯ ଚ ଭଯଂ ୱଧୋ ନାମ, କାମାତି ଯୋଜନା।

ଅକ୍ଖାତା ଅନ୍ତରାଯିକାତି ''ସଗ୍ଗମଗ୍ଗାଧିଗମସ୍ସ ନିବ୍ବାନଗାମିମଗ୍ଗସ୍ସ ଚ ଅନ୍ତରାଯକରା''ତି ଚକ୍ଖୁଭୂତେହି ବୁଦ୍ଧାଦୀହି ୱୁତ୍ତା। ଗଚ୍ଛଥାତି ଅନିକରତ୍ତଂ ସପରିସଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତି।

କିଂ ମମ ପରୋ କରିସ୍ସତୀତି ପରୋ ଅଞ୍ଞୋ ମମ କିଂ ନାମ ହିତଂ କରିସ୍ସତି ଅତ୍ତନୋ ସୀସମ୍ହି ଉତ୍ତମଙ୍ଗେ ଏକାଦସହି ଅଗ୍ଗୀହି ଡଯ୍ହମାନେ। ତେନାହ ''ଅନୁବନ୍ଧେ ଜରାମରଣେ''ତି। ତସ୍ସ ଜରାମରଣସ୍ସ ସୀସଡାହସ୍ସ, ଘାତାଯ ସମୁଗ୍ଘାତାଯ, ଘଟିତବ୍ବଂ ୱାଯମିତବ୍ବଂ।

ଛମନ୍ତି ଛମାଯଂ। ଇଦମୱୋଚନ୍ତି ଇଦଂ ''ଦୀଘୋ ବାଲାନଂ ସଂସାରୋ''ତିଆଦିକଂ ସଂୱେଗସଂୱତ୍ତନକଂ ୱଚନଂ ଅୱୋଚଂ।

ଦୀଘୋ ବାଲାନଂ ସଂସାରୋତି କିଲେସକମ୍ମୱିପାକୱଟ୍ଟଭୂତାନଂ ଖନ୍ଧାଯତନାଦୀନଂ ପଟିପାଟିପୱତ୍ତିସଙ୍ଖାତୋ ସଂସାରୋ ଅପରିଞ୍ଞାତୱତ୍ଥୁକାନଂ ଅନ୍ଧବାଲାନଂ ଦୀଘୋ ବୁଦ୍ଧଞାଣେନପି ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ଦନିଯୋ। ଯଥା ହି ଅନୁପଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ତା ଅୱିଜ୍ଜାତଣ୍ହାନଂ ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନତାଯେୱ ଭୱପବନ୍ଧସ୍ସ ପୁବ୍ବା କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାଯତି, ଏୱଂ ପରାପି କୋଟୀତି। ପୁନପ୍ପୁନଞ୍ଚ ରୋଦତନ୍ତି ଅପରାପରଂ ସୋକୱସେନ ରୁଦନ୍ତାନଂ। ଇମିନାପି ଅୱିଜ୍ଜାତଣ୍ହାନଂ ଅନୁପଚ୍ଛିନ୍ନତଂଯେୱ ତେସଂ ୱିଭାୱେତି।

ଅସ୍ସୁ ଥଞ୍ଞଂ ରୁଧିରନ୍ତି ଯଂ ଞାତିବ୍ୟସନାଦିନା ଫୁଟ୍ଠାନଂ ରୋଦନ୍ତାନଂ ଅସ୍ସୁ ଚ ଦାରକକାଲେ ମାତୁଥନତୋ ପୀତଂ ଥଞ୍ଞଞ୍ଚ ଯଞ୍ଚ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକେହି ଘାତିତାନଂ ରୁଧିରଂ। ସଂସାରଂ ଅନମତଗ୍ଗତୋ ସଂସାରସ୍ସ ଅନୁ ଅମତଗ୍ଗତ୍ତା ଞାଣେନ ଅନୁଗନ୍ତ୍ୱାପି ଅମତଅଗ୍ଗତ୍ତା ଅୱିଦିତଗ୍ଗତ୍ତା ଇମିନା ଦୀଘେନ ଅଦ୍ଧୁନା ସତ୍ତାନଂ ସଂସରତଂ, ଅପରାପରଂ ସଂସରନ୍ତାନଂ ସଂସରିତଂ ସରାହି, ତଂ ''କୀୱ ବହୁକ''ନ୍ତି ଅନୁସ୍ସରାହି, ଅଟ୍ଠୀନଂ ସନ୍ନିଚଯଂ ସରାହି ଅନୁସ୍ସର, ଉପଧାରେହୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଇଦାନି ଆଦୀନୱସ୍ସ ବହୁଭାୱଞ୍ଚ ଉପମାଯ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ସର ଚତୁରୋଦଧୀ''ତି ଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ସର ଚତୁରୋଦଧୀ ଉପନୀତେ ଅସ୍ସୁଥଞ୍ଞରୁଧିରମ୍ହୀତି ଇମେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଅନମତଗ୍ଗସଂସାରେ ସଂସରନ୍ତାନଂ ଏକେକସ୍ସପି ଅସ୍ସୁମ୍ହି ଥଞ୍ଞେ ରୁଧିରମ୍ହି ଚ ପମାଣତୋ ଉପମେତବ୍ବେ ଚତୁରୋଦଧୀ ଚତ୍ତାରୋ ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଉପମାୱସେନ ବୁଦ୍ଧେହି ଉପନୀତେ ସର ସରାହି। ଏକକପ୍ପମଟ୍ଠୀନଂ, ସଞ୍ଚଯଂ ୱିପୁଲେନ ସମନ୍ତି ଏକସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଏକସ୍ମିଂ କପ୍ପେ ଅଟ୍ଠୀନଂ ସଞ୍ଚଯଂ ୱେପୁଲ୍ଲପବ୍ବତେନ ସମଂ ଉପନୀତଂ ସର। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେସଂ –

''ଏକସ୍ସେକେନ କପ୍ପେନ, ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସଟ୍ଠିସଞ୍ଚଯୋ;

ସିଯା ପବ୍ବତସମୋ ରାସି, ଇତି ୱୁତ୍ତଂ ମହେସିନା।

''ସୋ ଖୋ ପନାଯଂ ଅକ୍ଖାତୋ, ୱେପୁଲ୍ଲୋ ପବ୍ବତୋ ମହା;

ଉତ୍ତରୋ ଗିଜ୍ଝକୂଟସ୍ସ, ମଗଧାନଂ ଗିରିବ୍ବଜେ''ତି। (ସଂ। ନି। ୨।୧୩୩);

ମହିଂ ଜମ୍ବୁଦୀପମୁପନୀତଂ। କୋଲଟ୍ଠିମତ୍ତଗୁଳିକା, ମାତା ମାତୁସ୍ୱେୱ ନପ୍ପହୋନ୍ତୀତି ଜମ୍ବୁଦୀପୋତିସଙ୍ଖାତଂ ମହାପଥୱିଂ କୋଲଟ୍ଠିମତ୍ତା ବଦରଟ୍ଠିମତ୍ତା ଗୁଳିକା କତ୍ୱା ତତ୍ଥେକେକା ''ଅଯଂ ମେ ମାତୁ, ଅଯଂ ମେ ମାତୁମାତୁ''ତି ଏୱଂ ୱିଭାଜିଯମାନେ ତା ଗୁଳିକା ମାତା ମାତୂସ୍ୱେୱ ନପ୍ପହୋନ୍ତି, ମାତା

ମାତୁସୁ ଅଖୀଣାସ୍ୱେୱ ପରିଯନ୍ତିକା ତା ଗୁଠଇକା ପରିକ୍ଖଯଂ ପରିଯାଦାନଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟୁଂ, ନ ତ୍ୱେୱ ଅନମତଗ୍ଗେ ସଂସାରେ ସଂସରତୋ ସତ୍ତସ୍ସ ମାତୁମାତରୋତି । ଏୱଂ ଜମ୍ବୁଦୀପମହିଂ ସଂସାରସ୍ସ ଦୀଘଭାୱେନ ଉପମାଭାୱେନ ଉପନୀତଂ ମନସି କରୋହୀତି।

ତିଣକଟ୍ଠସାଖାପଲାସନ୍ତି ତିଣଞ୍ଚ କଟ୍ଠଞ୍ଚ ସାଖାପଲାସଞ୍ଚ। ଉପନୀତନ୍ତି ଉପମାଭାୱେନ ଉପନୀତଂ। ଅନମତଗ୍ଗତୋତି ସଂସାରସ୍ସ ଅନମତଗ୍ଗଭାୱତୋ। ଚତୁରଙ୍ଗୁଲିକା ଘଟିକାତି ଚତୁରଙ୍ଗୁଲପ୍ପମାଣାନି ଖଣ୍ଡାନି। ପିତୁପିତୁସ୍ୱେୱ ନପ୍ପହୋନ୍ତୀତି ପିତୁପିତାମହେସ୍ୱେୱ ତା ଘଟିକା ନପ୍ପହୋନ୍ତି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ସବ୍ବଂ ତିଣଞ୍ଚ କଟ୍ଠଞ୍ଚ ସାଖାପଲାସଞ୍ଚ ଚତୁରଙ୍ଗୁଲିକା କତ୍ୱା ତତ୍ଥେକେକା ‘‘ଅଯଂ ମେ ପିତୁ, ଅଯଂ ମେ ପିତାମହସ୍ସା’’ତି ୱିଭାଜିଯମାନେ ତା ଘଟିକାୱ ପରିକ୍ଖଯଂ ପରିଯାଦାନଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟୁଂ, ନ ତ୍ୱେୱ ଅନମତଗ୍ଗେ ସଂସାରେ ସଂସରତୋ ସତ୍ତସ୍ସ ପିତୁପିତାମହାତି। ଏୱଂ ତିଣଞ୍ଚ କଟ୍ଠଞ୍ଚ ସାଖାପଲାସଞ୍ଚ ସଂସାରସ୍ସ ଦୀଘଭାୱେନ ଉପନୀତଂ ସରାହୀତି। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଠାନେ –

‘‘ଅନମତଗ୍ଗୋଯଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ସଂସାରୋ, ପୁବ୍ବା କୋଟି ନ ପଞ୍ଞାଯତି ଅୱିଜ୍ଜାନୀୱରଣାନଂ ସତ୍ତାନଂ ତଣ୍ହାସଂଯୋଜନାନଂ ସନ୍ଧାୱତଂ ସଂସରତଂ। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, କତମଂ ନୁ ଖୋ ବହୁତରଂ, ଯଂ ୱା ୱୋ ଇମିନା ଦୀଘେନ ଅଦ୍ଧୁନା ସନ୍ଧାୱତଂ ସଂସରତଂ ଅମନାପସମ୍ପଯୋଗା ମନାପୱିପ୍ପଯୋଗା କନ୍ଦନ୍ତାନଂ ରୋଦନ୍ତାନଂ ଅସ୍ସୁପସ୍ସନ୍ନଂ ପଗ୍ଘରିତଂ, ଯଂ ୱା ଚତୂସୁ ମହାସମୁଦ୍ଦେସୁ ଉଦକ’’ନ୍ତିଆଦିକା (ସଂ। ନି। ୨।୧୨୬) – ‘ଅନମତଗ୍ଗପାଠଇ’ ଆହରିତବ୍ବା।

ସର କାଣକଚ୍ଛପନ୍ତି ଉଭଯକ୍ଖିକାଣଂ କଚ୍ଛପଂ ଅନୁସ୍ସର। ପୁବ୍ବସମୁଦ୍ଦେ ଅପରତୋ ଚ ଯୁଗଛିଦ୍ଦନ୍ତି ପୁରତ୍ଥିମସମୁଦ୍ଦେ ଅପରତୋ ଚ ପଚ୍ଛିମୁତ୍ତରଦକ୍ଖିଣସମୁଦ୍ଦେ ୱାତୱେଗେନ ପରିବ୍ଭମନ୍ତସ୍ସ ଯୁଗସ୍ସ ଏକଚ୍ଛିଦ୍ଦଂ। ସିରଂ ତସ୍ସ ଚ ପଟିମୁକ୍କନ୍ତି କାଣକଚ୍ଛପସ୍ସ ସୀସଂ ତସ୍ସ ଚ ୱସ୍ସସତସ୍ସ ୱସ୍ସସତସ୍ସ ଅଚ୍ଚଯେନ ଗୀୱଂ ଉକ୍ଖିପନ୍ତସ୍ସ ସୀସସ୍ସ ଯୁଗଚ୍ଛିଦ୍ଦେ ପୱେସନଞ୍ଚ ସର। ମନୁସ୍ସଲାଭମ୍ପି ଓପମ୍ମନ୍ତି ତଯିଦଂ ସବ୍ବମ୍ପି ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦଧମ୍ମଦେସନାସୁ ୱିଯ ମନୁସ୍ସତ୍ତଲାଭେ ଓପମ୍ମଂ କତ୍ୱା ପଞ୍ଞାଯ ସର, ତସ୍ସ ଅତୀୱ ଦୁଲ୍ଲଭସଭାୱତ୍ତଂ ସାରଜ୍ଜଭଯସ୍ସାପି ଅତିଚ୍ଚସଭାୱତ୍ତା। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ – ‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁରିସୋ ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଏକଚ୍ଛିଗ୍ଗଳଂ ଯୁଗଂ ପକ୍ଖିପେୟ୍ୟା’’ତିଆଦି (ମ। ନି। ୩।୨୫୨; ସଂ। ନି। ୫।୧୧୧୭)।

ସର ରୂପଂ ଫେଣପିଣ୍ଡୋପମସ୍ସାତି ୱିମଦ୍ଦାସହନତୋ ଫେଣପିଣ୍ଡସଦିସସ୍ସ ଅନେକାନତ୍ଥସନ୍ନିପାତତୋ କାଯସଙ୍ଖାତସ୍ସ କଲିନୋ, ନିଚ୍ଚସାରାଦିୱିରହେନ ଅସାରସ୍ସ ରୂପଂ ଅସୁଚିଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଂ ଜେଗୁଚ୍ଛପଟିକ୍କୂଲଭାୱଂ ସର। ଖନ୍ଧେ ପସ୍ସ ଅନିଚ୍ଚେତି ପଞ୍ଚପି ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧେ ହୁତ୍ୱା ଅଭାୱଟ୍ଠେନ ଅନିଚ୍ଚେ ପସ୍ସ ଞାଣଚକ୍ଖୁନା ଓଲୋକେହି। ସରାହି ନିରଯେ ବହୁୱିଘାତେତି ଅଟ୍ଠ ମହାନିରଯେ ସୋଳସଉସ୍ସଦନିରଯେ ଚ ବହୁୱିଘାତେ ବହୁଦୁକ୍ଖେ ମହାଦୁକ୍ଖେ ଚ ଅନୁସ୍ସର।

ସର କଟସିଂ ୱଡ୍ଢେନ୍ତେତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ତାସୁ ତାସୁ ଜାତୀସୁ ଅପରାପରଂ ଉପ୍ପତ୍ତିଯା ପୁନପ୍ପୁନଂ କଟସିଂ ସୁସାନଂ ଆଳହନମେୱ ୱଡ୍ଢେନ୍ତେ ସତ୍ତେ ଅନୁସ୍ସର। ‘‘ୱଡ୍ଢନ୍ତୋ’’ତି ୱା ପାଠଇ, ତ୍ୱଂ ୱଡ୍ଢନ୍ତୋତି ଯୋଜନା। କୁମ୍ଭୀଲଭଯାନୀତି ଉଦରପୋସନତ୍ଥଂ ଅକିଚ୍ଚକାରିତାୱସେନ ଓଦରିକତ୍ତଭଯାନି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ‘‘କୁମ୍ଭୀଲଭଯନ୍ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଓଦରିକତ୍ତସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନ’’ନ୍ତି (ଅ। ନି। ୪।୧୨୨)। ସରାହି ଚତ୍ତାରିସଚ୍ଚାନୀତି ‘‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅରିଯସଚ୍ଚଂ…ପେ… ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନିପଟିପଦା ଅରିଯସଚ୍ଚ’’ନ୍ତି ଚତ୍ତାରି ଅରିଯସଚ୍ଚାନି ଯାଥାୱତୋ ଅନୁସ୍ସର ଉପଧାରେହି।

ଏୱଂ ରାଜପୁତ୍ତୀ ଅନେକାକାରୱୋକାରଂ ଅନୁସ୍ସରଣୱସେନ କାମେସୁ ସଂସାରେ ଚ ଆଦୀନୱଂ ପକାସେତ୍ୱା ଇଦାନି ବ୍ୟତିରେକେନପି ତଂ ପକାସେତୁଂ ‘‘ଅମତମ୍ହି ୱିଜ୍ଜମାନେ’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅମତମ୍ହିୱିଜ୍ଜମାନେତି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ମହାକରୁଣାଯ ଉପନୀତେ ସଦ୍ଧମ୍ମାମତେ ଉପଲବ୍ଭମାନେ। କିଂ ତୱ ପଞ୍ଚକଟୁକେନ ପୀତେନାତି ପରିଯେସନା ପରିଗ୍ଗହୋ ଆରକ୍ଖା ପରିଭୋଗୋ ୱିପାକୋ ଚାତି ପଞ୍ଚସୁପି ଠାନେସୁ ତିଖିଣତରଦୁକ୍ଖାନୁବନ୍ଧତାଯ ସୱିଘାତତ୍ତା ସୌପାଯାସତ୍ତା କିଂ ତୁଯ୍ହଂ ପଞ୍ଚକଟୁକେନ ପଞ୍ଚକାମଗୁଣରସେନ ପୀତେନ? ଇଦାନି ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ପାକଟତରଂ କରୋନ୍ତୀ ଆହ – ‘‘ସବ୍ବା ହି କାମରତିଯୋ, କଟୁକତରା ପଞ୍ଚକଟୁକେନା’’ତି , ଅତିୱିଯ କଟୁକତରାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଯେ ପରିଳାହାତି ଯେ କାମା ସମ୍ପତି କିଲେସପରିଳାହେନ ଆଯତିଂ ୱିପାକପରିଳାହେନ ଚ ସପରିଳାହା ମହାୱିଘାତା। ଜଲିତା କୁଥିତା କମ୍ପିତା ସନ୍ତାପିତାତି ଏକାଦସହି ଅଗ୍ଗୀହି ପଜ୍ଜଲିତା ପକ୍କୁଥିତା ଚ ହୁତ୍ୱା ତଂସମଙ୍ଗୀନଂ କମ୍ପନକା ସନ୍ତାପନକା ଚ।

ଅସପତ୍ତମ୍ହୀତି ସପତ୍ତରହିତେ ନେକ୍ଖମ୍ମେ। ସମାନେତି ସନ୍ତେ ୱିଜ୍ଜମାନେ। ‘‘ବହୁସପତ୍ତା’’ତି ୱତ୍ୱା ଯେହି ବହୂ ସପତ୍ତା, ତେ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ରାଜଗ୍ଗୀ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ରାଜୂହି ଚ ଅଗ୍ଗିନା ଚ ଚୋରେହି ଚ ଉଦକେନ ଚ ଦାଯାଦାଦିଅପ୍ପିଯେହି ଚ ରାଜଗ୍ଗିଚୋରୌଦକପ୍ପିଯେହି ସାଧାରଣତୋ ତେଟ୍ସ୍ୱେୱୋପମା ୱୁତ୍ତା।

ଯେସୁ ୱଧବନ୍ଧୋତି ଯେସୁ କାମେସୁ କାମନିମିତ୍ତଂ ମରଣପୋଥନାଦିପରିକ୍କିଲେସୋ ଅନୁବନ୍ଧନାଦିବନ୍ଧୋ ଚ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। କାମେସୂତିଆଦି ୱୁତ୍ତସ୍ସେୱତ୍ଥସ୍ସ ପାକଟକରଣଂ। ତତ୍ଥ ହୀତି ହେତୁଅତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ଯସ୍ମା କାମେସୁ କାମହେତୁ ଇମେ ସତ୍ତା ୱଧବନ୍ଧନଦୁକ୍ଖାନି ଅନୁଭୱନ୍ତି ପାପୁଣନ୍ତି, ତସ୍ମା ଆହ – ‘‘ଅସକାମା’’ତି, କାମା ନାମେତେ ଅସନ୍ତୋ ହୀନା ଲାମକାତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଅହକାମା’’ତି ୱା ପାଠୋ, ସୋ ଏୱତ୍ଥୋ। ଅହାତି ହି ଲାମକପରିଯାଯୋ ‘‘ଅହଲୋକିତ୍ଥିଯୋ ନାମା’’ତିଆଦୀସୁ ୱିଯ।

ଆଦୀପିତାତି ପଜ୍ଜଲିତା। ତିଣୁକ୍କାତି ତିଣେହି କତା ଉକ୍କା। ଦହନ୍ତି ଯେ ତେ ମୁଞ୍ଚନ୍ତୀତି ଯେ ସତ୍ତା ତେ କାମେ ନ ମୁଞ୍ଚନ୍ତି, ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରନ୍ତି ଗଣ୍ହନ୍ତି, ତେ ଦହନ୍ତିଯେୱ, ସମ୍ପତି ଆଯତିଞ୍ଚ ଝାପେନ୍ତି।

ମା ଅପ୍ପକସ୍ସ ହେତୂତି ପୁପ୍ଫସ୍ସାଦସଦିସସ୍ସ ପରିତ୍ତକସ୍ସ କାମସୁଖସ୍ସ ହେତୁ ୱିପୁଲଂ ଉଳାରଂ ପଣୀତଞ୍ଚ ଲୋକୁତ୍ତରଂ ସୁଖଂ ମା ଜହି ମା ଛଡ୍ଡେହି। ମା ପୁଥୁଲୋମୋୱ ବଳିସଂ ଗିଲିତ୍ୱାତି ଆମିସଲୋଭେନ ବଳିସଂ ଗିଲିତ୍ୱା ବ୍ୟସନଂ ପାପୁଣନ୍ତୋ ‘‘ପୁଥୁଲୋମୋ’’ତି ଲଦ୍ଧନାମୋ ମଚ୍ଛୋ ୱିଯ କାମେ ଅପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ମା ପଚ୍ଛା ୱିହଞ୍ଞସି ପଚ୍ଛା ୱିଘାତଂ ଆପଜ୍ଜସି।

ସୁନଖୋୱ ସଙ୍ଖଲାବନ୍ଧୋତି ଯଥା ଗଦ୍ଦୁଲେନ ବନ୍ଧୋ ସୁନଖୋ ଗଦ୍ଦୁଲବନ୍ଧେନ ଥମ୍ଭେ ଉପନିବନ୍ଧୋ ଅଞ୍ଞତୋ ଗନ୍ତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ତତ୍ଥେୱ ପରିବ୍ଭମତି, ଏୱଂ ତ୍ୱଂ କାମତଣ୍ହାଯ ବନ୍ଧୋ, ଇଦାନି କାମଂ ଯଦିପି କାମେସୁ ତାୱ ଦମସ୍ସୁ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦମେହି। କାହିନ୍ତି ଖୁ ତଂ କାମା, ଛାତା ସୁନଖଂୱ ଚଣ୍ଡାଲାତି ଖୂତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ତେ ପନ କାମା ତଂ ତଥା କରିସ୍ସନ୍ତି, ଯଥା ଛାତଜ୍ଝତ୍ତା ସପାକା ସୁନଖଂ ଲଭିତ୍ୱା ଅନଯବ୍ୟସନଂ ପାପେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅପରିମିତଞ୍ଚ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଅପରିମାଣଂ ‘‘ଏତ୍ତକ’’ନ୍ତି ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ୟଂ ନିରଯାଦୀସୁ କାଯିକଂ ଦୁକ୍ଖଂ। ବହୂନି ଚ ଚିତ୍ତଦୋମନସ୍ସାନୀତି ଚିତ୍ତେ ଲବ୍ଭମାନାନି ବହୂନି ଅନେକାନି ଦୋମନସ୍ସାନି ଚେତୋଦୁକ୍ଖାନି। ଅନୁଭୋହିସୀତି ଅନୁଭୱିସ୍ସସି। କାମଯୁତ୍ତୋତି କାମେହି ଯୁତ୍ତୋ, ତେ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜନ୍ତୋ। ପଟିନିସ୍ସଜ ଅଦ୍ଧୁୱେ କାମେତି ଅଦ୍ଧୁୱେହି ଅନିଚ୍ଚେହି କାମେହି ୱିନିସ୍ସଜ ଅପେହୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଜରାମରଣବ୍ୟାଧିଗହିତା, ସବ୍ବା ସବ୍ବତ୍ଥ ଜାତିଯୋତି ଯସ୍ମା ହୀନାଦିଭେଦଭିନ୍ନା ସବ୍ବତ୍ଥ ଭୱାଦୀସୁ ଜାତିଯୋ ଜରାମରଣବ୍ୟାଧିନା ଚ ଗହିତା, ତେହି ଅପରିମୁତ୍ତା, ତସ୍ମା ଅଜରମ୍ହି ନିବ୍ବାନେ ୱିଜ୍ଜମାନେ ଜରାଦୀହି ଅପରିମୁତ୍ତେହି କାମେହି କିଂ ତୱ ପଯୋଜନନ୍ତି ଯୋଜନା।

ଏୱଂ ନିବ୍ବାନଗୁଣଦସ୍ସନମୁଖେନ କାମେସୁ ଭୱେସୁ ଚ ଆଦୀନୱଂ ପକାସେତ୍ୱା ଇଦାନି ନିବ୍ବତ୍ତିତଂ ନିବ୍ବାନଗୁଣମେୱ ପକାସେନ୍ତୀ ‘‘ଇଦମଜର’’ନ୍ତିଆଦିନା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି। ତତ୍ଥ ଇଦମଜରନ୍ତି ଇଦମେୱେକଂ ଅତ୍ତନି ଜରାଭାୱତୋ ଅଧିଗତସ୍ସ ଚ ଜରାଭାୱହେତୁତୋ ଅଜରଂ। ଇଦମମରନ୍ତି ଏତ୍ଥାପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଇଦମଜରାମରନ୍ତି ତଦୁଭଯମେକଜ୍ଝଂ କତ୍ୱା ଥୋମନାୱସେନ ୱଦତି। ପଦନ୍ତି ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖତୋ ମୁଚ୍ଚିତୁକାମେହି ପଜ୍ଜିତବ୍ବତୋ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବତୋ ପଦଂ। ସୋକହେତୂନଂ ଅଭାୱତୋ ସୋକାଭାୱତୋ ଚ ଅସୋକଂ। ସପତ୍ତକରଧମ୍ମାଭାୱତୋ ଅସପତ୍ତଂ। କିଲେସସମ୍ବାଧାଭାୱତୋ ଅସମ୍ବାଧଂ। ଖଲିତସଙ୍ଖାତାନଂ ଦୁଚ୍ଚରିତାନଂ ଅଭାୱେନ ଅଖଲିତଂ। ଅତ୍ତାନୁୱାଦାଦିଭଯାନଂ ୱଟ୍ଟଭଯସ୍ସ ଚ ସବ୍ବସୋ ଅଭାୱା ଅଭଯଂ। ଦୁକ୍ଖୂପତାପସ୍ସ କିଲେସସ୍ସାପି ଅଭାୱେନ ନିରୁପତାପଂ। ସବ୍ବମେତଂ ଅମତମହାନିବ୍ବାନମେୱ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ତଞ୍ହି ସା ଅନୁସ୍ସୱାଦିସିଦ୍ଧେନ ଆକାରେନ ଅତ୍ତନୋ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତୀ ତେସଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ଦସ୍ସେନ୍ତୀ ୱିଯ ‘‘ଇଦ’’ନ୍ତି ଅୱୋଚ।

ଅୱିଗତମିଦଂବହୂହି ଅମତନ୍ତି ଇଦଂ ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ ବହୂହି ଅନନ୍ତଅପରିମାଣେହି ବୁଦ୍ଧାଦୀହି ଅରିଯେହି ଅଧିଗତଂ ଞାତଂ ଅତ୍ତନୋ ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ କତଂ। ନ କେୱଲଂ ତେହି ଅଧିଗତମେୱ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି, ଅଥ ଖୋ ଅଜ୍ଜାପି ଚ ଲଭନୀଯଂ ଇଦାନିପି ଅଧିଗମନୀଯଂ ଅଧିଗନ୍ତୁଂ ସକ୍କା। କେନ ଲଭନୀଯନ୍ତି ଆହ ‘‘ଯୋ ଯୋନିସୋ ପଯୁଞ୍ଜତୀ’’ତି, ଯୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଯୋନିସୋ ଉପାଯେନ ସତ୍ଥାରା ଦିନ୍ନୱାଦେ ଠତ୍ୱା ଯୁଞ୍ଜତି ସମ୍ମାପଯୋଗଞ୍ଚ କରୋତି, ତେନ ଲଭନୀଯନ୍ତି ଯୋଜନା। ନ ଚ ସକ୍କା ଅଘଟମାନେନାତି ଯୋ ପନ ଯୋନିସୋ ନ ପଯୁଞ୍ଜତି, ତେନ ଅଘଟମାନେନ ନ ଚ ସକ୍କା, କଦାଚିପି ଲଦ୍ଧୁଂ ନ ସକ୍କାଯେୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ଭଣତି ସୁମେଧାତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେନ ସୁମେଧା ରାଜକଞ୍ଞା ସଂସାରେ ଅତ୍ତନୋ ସଂୱେଗଦୀପନିଂ କାମେସୁ ନିବ୍ବେଧଭାଗିନିଂ ଧମ୍ମକଥଂ କଥେତି। ସଙ୍ଖାରଗତେ ରତିଂ ଅଲଭମାନାତି ଅଣୁମତ୍ତେପି ସଙ୍ଖାରପୱତ୍ତେ ଅଭିରତିଂ ଅୱିନ୍ଦନ୍ତୀ। ଅନୁନେନ୍ତୀ ଅନିକରତ୍ତନ୍ତି ଅନିକରତ୍ତଂ ରାଜାନଂ ସଞ୍ଞାପେନ୍ତୀ। କେସେ ଚ ଛମଂ ଖିପୀତି ଅତ୍ତନୋ ଖଗ୍ଗେନ ଛିନ୍ନେ କେସେ ଚ ଭୂମିଯଂ ଖିପି ଛଡ୍ଡେସି।

ଯାଚତସ୍ସା ପିତରଂ ସୋତି ସୋ ଅନିକରତ୍ତୋ ଅସ୍ସା ସୁମେଧାଯ ପିତରଂ କୋଞ୍ଚରାଜାନଂ ଯାଚତି। କିନ୍ତି ଯାଚତୀତି ଆହ ‘‘ୱିସ୍ସଜ୍ଜେଥ ସୁମେଧଂ, ପବ୍ବଜିତୁଂ ୱିମୋକ୍ଖସଚ୍ଚଦସ୍ସା’’ତି, ସୁମେଧଂ ରାଜପୁତ୍ତିଂ ପବ୍ବଜିତୁଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେଥ, ସା ଚ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱିମୋକ୍ଖସଚ୍ଚଦସ୍ସା ଅୱିପରୀତନିବ୍ବାନଦସ୍ସାୱିନୀ

ହୋତୂତି ଅତ୍ଥୋ।

ସୋକଭଯଭୀତାତି ଞାତିୱିଯୋଗାଦିହେତୁତୋ ସଵ୍ୱସ୍ମାପି ସଂସାରଭଯତୋ ଭୀତା ଞାଣୁତ୍ତରୱସେନ ଉତ୍ରାସିତା। ସିକ୍ଖମାନାଯାତି ସିକ୍ଖମାନାଯ ସମାନାଯ ଛ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତା, ତତୋ ଏୱ ଅଗ୍ଗଫଲଂ ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକତଂ।

ଅଚ୍ଛରିଯମବ୍ଭୁତଂ ତଂ, ନିବ୍ବାନଂ ଆସି ରାଜକଞ୍ଞାଯାତି ରାଜପୁତ୍ତିଯା ସୁମେଧାଯ କିଲେସେହି ପରିନିବ୍ବାନଂ ଅଚ୍ଛରିଯଂ ଅବ୍ଭୁତଞ୍ଚ ଆସି। ଛଳଭିଞ୍ଞାୱ ସିଦ୍ଧିଯା କଥନ୍ତି ତେ ପୁବ୍ବେନିୱାସଚରିତଂ, ଯଥା ବ୍ଯାକରି ପଚ୍ଛିମେ କାଲେତି, ପଚ୍ଛିମେ ଖନ୍ଧପରିନିବ୍ବାନକାଲେ ଅତ୍ତନୋ ପୁବ୍ବେନିୱାସପରିଯାପନ୍ନଚରିତଂ ଯଥା ବ୍ଯାକାସି, ତଥା ତଂ ଜାନିତବ୍ବନ୍ତି।

ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ପନ ତାଯ ଯଥା ବ୍ଯାକତଂ, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଭଗୱତି କୋଣାଗମନେ''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଭଗୱତି କୋଣାଗମନେତି କୋଣାଗମନେ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେ ଲୋକେ ଉପ୍ପନ୍ନେ। ସଙ୍ଘାରାମମ୍ହି ନୱନିୱେସମ୍ହୀତି ସଙ୍ଘଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଅଭିନୱନିୱେସିତେ ଆରାମେ। ସଖିଯୋ ତିସ୍ସୋ ଜନିଯୋ, ୱିହାରଦାନଂ ଅଦାସିମ୍ହାତି ଧନଞ୍ଜାନୀ ଖେମା ଅହଞ୍ଚାତି ମଯଂ ତିସ୍ସୋ ସଖିଯୋ ଆରାମଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ୱିହାରଦାନଂ ଅଦମ୍ହ।

ଦସକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସତକ୍ଖତ୍ତୁନ୍ତି ତସ୍ସ ୱିହାରଦାନସ୍ସ ଆନୁଭାୱେନ ଦସୱାରେ ଦେୱେସୁ ଉପପଜ୍ଜିମ୍ହ, ତତୋ ମନୁସ୍ସେସୁ ଉପପଜ୍ଜିତ୍ୱା ପୁନ ସତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଦେୱେସୁ ଉପପଜ୍ଜିମ୍ହ, ତତୋପି ମନୁସ୍ସେସୁ ଉପପଜ୍ଜିତ୍ୱା ପୁନ ଦସସତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସହସ୍ସୱାରଂ ଦେୱେସୁ ଉପପଜ୍ଜିମ୍ହ, ତତୋପି ମନୁସ୍ସେସୁ ଉପପଜ୍ଜିତ୍ୱା ପୁନ ସତାନି ସତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଦସସହସ୍ସୱାରେ ଦେୱେସୁ ଉପପଜ୍ଜିମ୍ହ, କୋ ପନ ୱାଦୋ ମନୁସ୍ସେସୁ। ଏୱଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନୱାରେସୁ କଥାୱ ନତ୍ଥି, ଅନେକସହସ୍ସୱାରଂ ଉପପଜ୍ଜିମ୍ହାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଦେୱେସୁ ମହିଦ୍ଧିକା ଅହୁମ୍ହାତି ଦେୱେସୁ ଉପପନ୍ନକାଲେ ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଦେୱନିକାଯେ ମହିଦ୍ଧିକା ମହାନୁଭାୱା ଅହୁମ୍ହ। ମାନୁସକମ୍ହି କୋ ପନ ୱାଦୋତି ମନୁସ୍ସତ୍ତଲାଭେ ମହିଦ୍ଧିକତାଯ କଥାୱ ନତ୍ଥି। ଇଦାନି ତମେୱ ମନୁସ୍ସତ୍ତଭାୱେ ଉକ୍କଂସତଂ ମହିଦ୍ଧିକତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୀ ''ସତ୍ତରତନସ୍ସ ମହେସୀ, ଇତ୍ଥିରତନଂ ଅହଂ ଆସି''ନ୍ତି ଆହ। ତତ୍ଥ ଚକ୍କରତନାଦୀନି ସତ୍ତ ରତନାନି ଏତସ୍ସ ସନ୍ତୀତି ସତ୍ତରତନୋ, ଚକ୍କୱତ୍ତୀ, ତସ୍ସ ସତ୍ତରତନସ୍ସ। ଛଦୋସରହିତା ପଞ୍ଚକଲ୍ଯାଣା ଅତିକ୍କନ୍ତମନୁସ୍ସୱଣ୍ଣା ଅପତ୍ତଦିବ୍ବୱଣ୍ଣାତି ଏୱମାଦିଗୁଣସମନ୍ନାଗମେନ ଇତ୍ଥୀସୁ ରତନଭୂତା ଅହଂ ଅହୋସିଂ।

ସୋ ହେତୂତି ଯଂ ତଂ କୋଣାଗମନସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ ସଙ୍ଘସ୍ସ ୱିହାରଦାନଂ କତଂ, ସୋ ଯଥାୱୁତ୍ତାଯ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଯା ଚ ହେତୁ। ସୋ ପଭୱୋ ତଂ ମୂଲନ୍ତି ତସ୍ସେୱ ପରିଯାଯୱଚନଂ। ସାୱ ସାସନେ ଖନ୍ତୀତି ସା ଏୱ ଇଧ ସତ୍ଥୁସାସନେ ଧମ୍ମେ ନିଜ୍ଝାନକ୍ଖନ୍ତୀ। ତଂ ପଠମସମୋଧାନନ୍ତି ତଦେୱ ସତ୍ଥୁସାସନଧମ୍ମେନ ପଠମଂ ସମୋଧାନଂ ପଠମୋ ସମାଗମୋ, ତଦେୱ ସତ୍ଥୁସାସନଧମ୍ମେ ଅଭିରତାଯ ପରିଯୋସାନେ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଫଲୂପଚାରେନ କାରଣଂ ୱଦତି। ଇମା ପନ ଚତସ୍ସୋ ଗାଥା ଥେରିଯା ଅପଦାନସ୍ସ ୱିଭାୱନୱସେନ ପୱତ୍ତା ଅପଦାନପାଠଇଯମ୍ପି ସଙ୍ଗହଂ ଆରୋପିତା।

ଓସାନଗାଥାଯ ଏୱଂ କରୋନ୍ତୀତି ଯଥା ମଯା ପୁରିମତ୍ତଭାୱେ ଏତରହି ଚ କତଂ ପଟିପନ୍ନଂ, ଏୱଂ ଅଞ୍ଞେପି କରୋନ୍ତି ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତି। କେ ଏୱଂ କରୋନ୍ତୀତି ଆହ – ''ଯେ ସଦ୍ଦହନ୍ତି ୱଚନଂ ଅନୋମପଞ୍ଞସ୍ସା''ତି, ଞେଯ୍ଯପରିଯନ୍ତିକଞାଣତାଯ ପରିପୁଣ୍ଣପଞ୍ଞସ୍ସ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ୱଚନଂ ଯେ ପୁଗ୍ଗଲା ସଦ୍ଦହନ୍ତି ''ଏୱମେତ''ନ୍ତି ଓକପ୍ପନ୍ତି, ତେ ଏୱଂ କରୋନ୍ତି ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତି। ଇଦାନି ତାଯ ଉକ୍କଂସଗତାଯ ପଟିପତ୍ତିଯା ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ନିବ୍ବିନ୍ଦନ୍ତି ଭୱଗତେ, ନିବ୍ବିନ୍ଦିତ୍ୱା ୱିରଜ୍ଜନ୍ତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯେ ଭଗୱତୋ ୱଚନଂ ଯାଥାୱତୋ ସଦ୍ଦହନ୍ତି, ତେ ୱିସୁଦ୍ଧିପଟିପଦଂ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତା ସବ୍ବସ୍ମିଂ ଭୱଗତେ ତେଭୂମକେ ସଙ୍ଖାରେ ୱିପସ୍ସନାପଞ୍ଞାଯ ନିବ୍ବିନ୍ଦନ୍ତି, ନିବ୍ବିନ୍ଦିତ୍ୱା ଚ ପନ ଅରିଯମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବସୋ ୱିରଜ୍ଜନ୍ତି, ସବ୍ବସ୍ମାପି ଭୱଗତା ୱିମୁଚ୍ଚନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିରାଗେ ଅରିଯମଗ୍ଗେ ଅଧିଗତେ ୱିମୁତ୍ତାଯେୱ ହୋନ୍ତୀତି।

ଏୱମେତା ଥେରିକାଦଯୋ ସୁମେଧାପରିଯୋସାନା ଗାଥାସଭାଗେନ ଇଧ ଏକଜ୍ଝଂ ସଙ୍ଗହଂ ଆରୂଳ୍ହା ''ତିସତ୍ତତିପରିମାଣା''ତି। ଭାଣୱାରତୋ ପନ ଦ୍ୱାଧିକା ଛସତମତ୍ତା ଥେରିଯୋ ଗାଥା ଚ। ତା ସବ୍ବାପି ଯଥା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାୱିକାଭାୱେନ ଏକୱିଧା, ତଥା ଅସେଖଭାୱେନ ଉକ୍କିତ୍ତପଲିଘତାଯ ସଂକିଣ୍ଣପରିକ୍ଖତାଯ ଅବ୍ବୂଳ୍ହେସିକତାଯ ନିରଗ୍ଗଳତାଯ ପନ୍ନଭାରତାଯ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତତାଯ ଦସସୁ ଅରିଯୱାସେସୁ ୱୁଟ୍ଠୱାସତାଯ ଚ, ତଥା ହି ତା ପଞ୍ଚଙ୍ଗୱିପ୍ପହୀନା ଛଳଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତା ଏକାରକ୍ଖା ଚତୁରାପସ୍ସେନା ପଣୁନ୍ନପଚ୍ଚେକସଚ୍ଚା ସମୱଯସଟ୍ଠେସନା ଅନାୱିଲସଙ୍କପ୍ପା ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯସଙ୍ଖାରା ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତା ସୁୱିମୁତ୍ତପଞ୍ଞା ଚାତି ଏୱମାଦିନା (ଦୀ॰ ନି॰ ୩।୩୬୦) ନଯେନ ଏକୱିଧା।

ସମ୍ମୁଖାପରମ୍ମୁଖାଭେଦତୋ ଦୁୱିଧା। ଯା ହି ସତ୍ଥୁଧରମାନକାଲେ ଅରିଯାଯ ଜାତିଯା ଜାତା ମହାପଜାପତିଗୋତମିଆଦଯୋ, ତା ସମ୍ମୁଖାସାୱିକା ନାମ। ଯା ପନ ଭଗୱତୋ ଖନ୍ଧପରିନିବ୍ବାନତୋ ପଚ୍ଛା ଅଧିଗତୱିସେସା, ତା ସତିପି ସତ୍ଥୁଧମ୍ମସରୀରସ୍ସ ପଚ୍ଚକ୍ଖଭାୱେ ସତ୍ଥୁସରୀରସ୍ସ

ଅପଚ୍ଚକ୍ଖଭାୱତୋ ପରମ୍ମୁଖାସାୱିକା ନାମ। ତଥା ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତିପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିତାୱସେନ। ଇଧ ପାଠଇଯାଗତା ପନ ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତାଯେୱ। ତଥା ସାପଦାନନାପଦାନଭେଦତୋ। ଯାସଞ୍ହି ପୁରିମେସୁ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେସୁ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେସୁ ସାୱକବୁଦ୍ଧେସୁ ୱା ପୁଞ୍ଞକିରିଯାୱସେନ କତାଧିକାରତାସଙ୍ଖାତଂ ଅତ୍ଥି ଅପଦାନଂ, ତା ସାପଦାନା। ଯାସଂ ତଂ ନତ୍ଥି, ତା ନାପଦାନା। ତଥା ସଙ୍ଘୁଲଦ୍ଧୂପସମ୍ପଦା ସଙ୍ଘତୋ ଲଦ୍ଧୂପସମ୍ପଦାତି ଦୁୱିଧା। ଗରୁଧମ୍ମପଟିଗ୍ଗହଣମ୍ହି ଲଦ୍ଧୂପସମ୍ପଦା ମହାପଜାପତିଗୋତମୀ ସତ୍ଥୁସନ୍ତିକାୱ ଲଦ୍ଧୂପସମ୍ପଦତ୍ତା ସତ୍ଥୁଲଦ୍ଧୂପସମ୍ପଦା ନାମ। ସେସା ସବ୍ବାପି ସଙ୍ଘତୋ ଲଦ୍ଧୂପସମ୍ପଦା। ତାପି ଏକତୋଉପସମ୍ପନ୍ନା ଉଭତୋଉପସମ୍ପନ୍ନାତି ଦୁୱିଧା। ତତ୍ଥ ଯା ତା ମହାପଜାପତିଗୋତମିଯା ସଦ୍ଧିଂ ନିକ୍ଖନ୍ତା ପଞ୍ଚସତା ସାକିଯାନିଯୋ, ତା ଏକତୋଉପସମ୍ପନ୍ନା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘତୋ ଏୱ ଲଦ୍ଧୂପସମ୍ପଦତ୍ତା ମହାପଜାପତିଗୋତମିଂ ଠପେତ୍ୱା। ଇତରା ଉଭତୋଉପସମ୍ପନ୍ନା ଉଭତୋସଙ୍ଘେ ଉପସମ୍ପଦତ୍ତା।

ଏହିଭିକ୍ଖୁଦୁକୋ ୱିଯ ଏହିଭିକ୍ଖୁନିଦୁକୋ ଇଧ ନ ଲବ୍ଭତି। କସ୍ମା? ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ତଥା ଉପସମ୍ପଦାଯ ଅଭାୱତୋ। ଯଦି ଏୱଂ ଯଂ ତଂ ଥେରିଗାଥାଯ ସୁଭଦ୍ଦାଯ କୁଣ୍ଡଲକେସାଯ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ନିହଚ୍ଚ ଜାଣୁଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା, ସମ୍ମୁଖା ଅଞ୍ଜଲିଂ ଅକଂ;

ଏହି ଭଦ୍ଦେତି ମଂ ଅୱଚ, ସା ମେ ଆସୂପସମ୍ପଦା’’ତି। (ଥେରୀଗା। ୧୦୯);

ତଥା ଅପଦାନେପି –

‘‘ଆଯାଚିତୋ ତଦା ଆହ, ଏହି ଭଦ୍ଦେତି ନାଯକୋ;

ତଦାହଂ ଉପସମ୍ପନ୍ନା, ପରିତ୍ତଂ ତୋଯମଦ୍ଦସ’’ନ୍ତି। (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୩।୪୪);

ତଂ କଥନ୍ତି? ନଯିଦଂ ଏହିଭିକ୍ଖୁନିଭାୱେନ ଉପସମ୍ପଦଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଉପସମ୍ପଦାଯ ପନ ହେତୁଭାୱତୋ ଯା ସତ୍ଥୁ ଆଣତ୍ତି, ସା ମେ ଆସୂପସମ୍ପଦାତି ୱୁତ୍ତଂ।

ତଥା ହି ୱୁତ୍ତଂ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ‘‘ଏହି, ଭଦ୍ଦେ, ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜ୍ଜ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜସ୍ସୂତି ମଂ ଅୱୋଚ ଆଣାପେସି। ସା ସତ୍ଥୁ ଆଣା ମଯ୍ହଂ ଉପସମ୍ପଦାଯ କାରଣତ୍ତା ଉପସମ୍ପଦା ଅହୋସୀ’’ତି। ଏତେନେୱ ଅପଦାନଗାଥାଯପି ଅତ୍ଥୋ ସଂୱଣ୍ଣିତୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ଏୱମ୍ପି ଭିକ୍ଖୁନିୱିଭଙ୍ଗେ ଏହି ଭିକ୍ଖୁନୀତି ଇଦଂ କଥନ୍ତି? ଏହିଭିକ୍ଖୁନିଭାୱେନ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଉପସମ୍ପଦାଯ ଅସଭାୱଜୋତନୱଚନଂ ତଥା ଉପସମ୍ପଦାଯ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଅଭାୱତୋ। ଯଦି ଏୱଂ, କଥଂ ଏହିଭିକ୍ଖୁନୀତି ୱିଭଙ୍ଗେ ନିଦ୍ଦେସୋ କତୋତି? ଦେସନାନଯସୋତପତିତଭାୱେନ। ଅଯଞ୍ହି ସୋତପତିତତା ନାମ କତ୍ଥଚି ଲବ୍ଭମାନସ୍ସାପି ଅନାହଟଂ ହୋତି।

ଯଥା ଅଭିଧମ୍ମେ ମନୋଧାତୁନିଦ୍ଦେସେ (ଧ। ସ। ୫୬୬-୫୬୭) ଲବ୍ଭମାନମ୍ପି ଝାନଙ୍ଗଂ ପଞ୍ଚୱିଞ୍ଞାଣସୋତପତିତତାଯ ନ ଉଦ୍ଧଟଂ କତ୍ଥଚି ଦେସନାଯ ଅସମ୍ଭୱତୋ। ଯଥା ତତ୍ଥେୱ ୱତ୍ଥୁନିଦ୍ଦେସେ ହଦଯୱତ୍ଥୁ, କତ୍ଥଚି ଅଲବ୍ଭମାନସ୍ସାପି ଗହଣୱସେନ। ତଥା ଠିତକପ୍ପିନିଦ୍ଦେସୋ। ଯଥାହ –

‘‘କତମୋ ଚ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଠିତକପ୍ପୀ? ଅଯଞ୍ଚ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ଅସ୍ସ, କପ୍ପସ୍ସ ଚ ଉଡ୍ଡଯ୍ହନୱେଲା ଅସ୍ସ, ନେୱ ତାୱ କପ୍ପୋ ଉଡ୍ଡଯ୍ହେଯ୍ୟ, ଯାୱାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ସଚ୍ଛିକରୋତୀ’’ତି (ପୁ। ପ। ୧୭)।

ଏୱମିଧାପି ଅଲବ୍ଭମାନଗହଣୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ, ପରିକପ୍ପୱଚନଞ୍ହେତଂ ସଚେ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୁନିଭାୱଯୋଗ୍ଗଂ କଞ୍ଚି ମାତୁଗାମଂ ଏହି ଭିକ୍ଖୁନୀତି ୱଦେଯ୍ୟ, ଏୱମ୍ପି ଭିକ୍ଖୁନିଭାୱୋ ସିଯାତି। କସ୍ମା ପନ ଭଗୱା ଏୱଂ ନ କଥେସୀତି? ତଥା କତାଧିକାରାନଂ ଅଭାୱତୋ। ଯେ ପନ ‘‘ଅନାସନ୍ନସନ୍ନିହିତଭାୱତୋ’’ତି କାରଣଂ ୱତ୍ୱା ‘‘ଭିକ୍ଖୂ ଏୱ ହି ସତ୍ଥୁ ଆସନ୍ନଚାରୀ ସଦା ସନ୍ନିହିତାୱ, ତସ୍ମା ତେ ‘ଏହିଭିକ୍ଖୂ’ତି ୱତ୍ତବ୍ବତଂ ଅରହନ୍ତି, ନ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ’’ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ତେସଂ ମତିମତ୍ତଂ। ସତ୍ଥୁ ଆସନ୍ନଦୂରଭାୱସ୍ସ ଭବ୍ବାଭବ୍ବଭାୱାସିଦ୍ଧତ୍ତା। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା –

‘‘ସଙ୍ଘାଟିକଣ୍ଣେ ଚେପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଗହେତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିତୋ ପିଟ୍ଠିତୋ ଅନୁବନ୍ଧୋ ଅସ୍ସ ପଦେ ପଦଂ ନିକ୍ଖିପନ୍ତୋ, ସୋ ଚ ହୋତି ଅଭିଜ୍ଝାଲୁ କାମେସୁ ତିବ୍ବସାରାଗୋ ବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ପଦୁଟ୍ଠମନସଙ୍କପ୍ପୋ ମୁଟ୍ଠସ୍ସତି ଅସମ୍ପଜାନୋ ଅସମାହିତୋ ୱିବ୍ଭନ୍ତଚିତ୍ତୋ ପାକତିନ୍ଦ୍ରିଯୋ , ଅଥ ଖୋ ସୋ ଆରକାୱ

ମଯ୍ହଂ, ଅହଞ୍ଚ ତସ୍ସ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଧମ୍ମଞ୍ହି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ନ ପସ୍ସତି, ଧମ୍ମଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ନ ମଂ ପସ୍ସତି।

‘‘ଯୋଜନସତେ ଚେପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ୱିହରେୟ୍ୟ। ସୋ ଚ ହୋତି ଅନଭିଜ୍ଝାଲୁ କାମେସୁ ନ ତିବ୍ବସାରାଗୋ ଅବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ଅପ୍ପଦୁଟ୍ଠମନସଙ୍କପ୍ପୋ ଉପଟ୍ଠିତସ୍ସତି ସମ୍ପଜାନୋ ସମାହିତୋ ଏକଗ୍ଗଚିତ୍ତୋ ସଂୱୁତିନ୍ଦ୍ରିଯୋ, ଅଥ ଖୋ ସୋ ସନ୍ତିକେୱ ମଯ୍ହଂ, ଅହଞ୍ଚ ତସ୍ସ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଧମ୍ମଞ୍ହି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପସ୍ସତି, ଧମ୍ମଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ମଂ ପସ୍ସତୀ’’ତି (ଇତିୱୁ। ୯୨)।

ତସ୍ମା ଅକାରଣଂ ଦେସତୋ ସତ୍ଥୁ ଆସନ୍ନାନାସନ୍ନତା। ଅକତାଧିକାରତାଯ ପନ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ତତ୍ଥ ଅଯୋଗ୍ୟତା। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଏହିଭିକ୍ଖୁନିଦୁକୋ ଇଧ ନ ଲବ୍ଭତୀ’’ତି। ଏୱଂ ଦୁୱିଧା।

ଅଗ୍ଗସାୱିକା, ମହାସାୱିକା, ପକତିସାୱିକାତି ତିୱିଧା। ତତ୍ଥ ଖେମା, ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣାତି ଇମା ଦ୍ୱେ ଥେରିଯୋ ଅଗ୍ଗସାୱିକା ନାମ। କାମଂ ସବ୍ବାପି ଖୀଣାସୱତ୍ଥେରିଯୋ ସୀଲସୁଦ୍ଧିଆଦିକେ ସମ୍ପାଦେନ୍ତିଯୋ ଚତୂସୁ ସତିପଟ୍ଠାନେସୁ ସୁପଟ୍ଠିତଚିତ୍ତା ସତ୍ତବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ଯଥାଭୂତଂ ଭାୱେତ୍ୱା ମଗ୍ଗପଟିପାଟିଯା ଅନୱସେସତୋ କିଲେସେ ଖେପେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗଫଲେ ପତିଟ୍ଠହନ୍ତି। ତଥାପି ଯଥା ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତତୋ ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତତୋ ଚ ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗଭାୱନାୱିସେସସିଦ୍ଧୋ ଇଚ୍ଛିତୋ ୱିସେସୋ, ଏୱଂ ଅଭିନୀହାରମହନ୍ତତାପୁବ୍ବଯୋଗମହନ୍ତତାହିସସନ୍ତାନେ ସାତିସଯଗୁଣୱିସେସସ୍ସ ନିପ୍ଫାଦିତତ୍ତା ସୀଲାଦୀହି ଗୁଣେହି ମହନ୍ତା ସାୱିକାତି ମହାସାୱିକା। ତେସୁଯେୱ ପନ ବୋଧିପକ୍ଖିଯଧମ୍ମେସୁ ପାମୋକ୍ଖଭାୱେନ ଧୁରଭୂତାନଂ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିସମ୍ମାସମାଧୀନଂ ସାତିସଯକିଚ୍ଚାନୁଭାୱନିବ୍ବତ୍ତିଯା କାରଣଭୂତାଯ ତଜ୍ଜାଭିନୀହାରତାଯ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ନିରନ୍ତରଂ ଚିରକାଲସମ୍ଭୂତାଯ ସମ୍ମାପଟିପତ୍ତିଯା ଯଥାକ୍କମଂ ପଞ୍ଞାଯ ସମାଧିମ୍ହି ଚ ଉକ୍କଂସପାରମିପ୍ପତ୍ତିଯା ସୱିସେସଂ ସବ୍ବଗୁଣେହି ଅଗ୍ଗଭାୱେ ଠିତତ୍ତା ତା ଦ୍ୱେପି ଅଗ୍ଗସାୱିକା ନାମ। ମହାପଜାପତିଗୋତମିଆଦଯୋ ପନ ଅଭିନୀହାରମହନ୍ତତାଯ ପୁବ୍ବଯୋଗମହନ୍ତତାଯ ଚ ପଟିଲଦ୍ଧଗୁଣୱିସେସୱସେନ ମହତିଯୋ ସାୱିକାତି ମହାସାୱିକା ନାମ। ଇତରା ଥେରିକା ତିସ୍ସା ୱୀରା ଧୀରାତି ଏୱମାଦିକା ଅଭିନୀହାରମହନ୍ତତାଦୀନଂ ଅଭାୱେନ ପକତିସାୱିକା ନାମ। ତା ପନ ଅଗ୍ଗସାୱିକା ୱିଯ ମହାସାୱିକା ୱିଯ ଚ ନ ପରିମିତା, ଅଥ ଖୋ ଅନେକସତାନି ଅନେକସହସ୍ସାନି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ଏୱଂ ଅଗ୍ଗସାୱିକାଦିଭେଦତୋ ତିୱିଧା। ତଥା ସୁଞ୍ଞତୱିମୋକ୍ଖାଦିଭେଦତୋ ତିୱିଧା।

ପଟିପଦାଦିୱିଭାଗେନ ଚତୁବ୍ବିଧା। ଇନ୍ଦ୍ରିଯାଧିକୱିଭାଗେନ ପଞ୍ଚୱିଧା। ତଥା ପଟିପତ୍ତିଯାଦିୱିଭାଗେନ ପଞ୍ଚୱିଧା। ଅନିମିତ୍ତୱିମୁତ୍ତାଦିୱସେନ ଛବ୍ବିଧା। ଅଧିମୁତ୍ତିଭେଦେନ ସତ୍ତୱିଧା। ଧୁରପଟିପଦାଦିୱିଭାଗେନ ଅଟ୍ଠୱିଧା। ୱିମୁତ୍ତିୱିଭାଗେନ ନୱୱିଧା ଦସୱିଧା ଚ। ତା ପନେତା ଯଥାୱୁତ୍ତେନ ଧୁରଭେଦେନ ୱିଭଜ୍ଜମାନା ୱୀସତି ହୋନ୍ତି, ପଟିପଦାୱିଭାଗେନ ୱିଭଜ୍ଜମାନା ଚତ୍ତାଲୀସ ହୋନ୍ତି। ପୁନ ପଟିପଦାଭେଦେନ ଧୁରଭେଦେନ ୱିଭଜ୍ଜମାନା ଅସୀତି ହୋନ୍ତି। ଅଥ ୱା ସୁଞ୍ଞତାୱିମୁତ୍ତାଦିୱିଭାଗେନ ୱିଭଜ୍ଜମାନା ଚତ୍ତାଲୀସାଧିକାନି ଦ୍ୱେସତାନି ହୋନ୍ତି। ପୁନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାଧିକୱିଭାଗେନ ୱିଭଜ୍ଜମାନା ଦ୍ୱିସତୁତ୍ତରସହସ୍ସଂ ହୋନ୍ତୀତି। ଏୱମେତାସଂ ଥେରୀନଂ ଅତ୍ତନୋ ଗୁଣୱସେନେୱ ଅନେକଭେଦଭିନ୍ନତା ୱେଦିତବ୍ବା। ଅଯମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ, ୱିତ୍ଥାରୋ ପନ ହେଟ୍ଠା ଥେରଗାଥାସଂୱଣ୍ଣନାଯଂ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଗହେତବ୍ବୋତି।

ସୁମେଧାଥେରୀଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ମହାନିପାତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିଗମନଗାଥା

ଏତ୍ତାୱତା ଚ –

‘‘ଯେ ତେ ସମ୍ପନ୍ନସଦ୍ଧମ୍ମା, ଧମ୍ମରାଜସ୍ସ ସତ୍ଥୁନୋ;

ଓରସା ମୁଖଜା ପୁତ୍ତା, ଦାଯାଦା ଧମ୍ମନିମ୍ମିତା।

‘‘ସୀଲାଦିଗୁଣସମ୍ପନ୍ନା, କତକିଚ୍ଚା ଅନାସୱା;

ସୁଭୂତିଆଦଯୋ ଥେରା, ଥେରିଯୋ ଥେରିକାଦଯୋ।

‘‘ତେହି ଯା ଭାସିତା ଗାଥା, ଅଞ୍ଞତ୍ଥାକରଣାଦିନା;

ତା ସଙ୍ଗା ଏକତୋ କତ୍ୱା, ଥେରଗାଥାତି ସଙ୍ଗହଂ।

‘‘ଆରୋପେସୁଂ ମହାଥେରା, ଥେରୀଗାଥାତି ତାଦିନୋ;

ତାସଂ ଅତ୍ଥଂ ପକାସେତୁଂ, ପୋରାଣଟ୍ଠକଥାନଯଂ।

‘‘ନିସ୍ସାଯ ଯା ସମାରଦ୍ଧା, ଅତ୍ଥସଂୱଣ୍ଣନା ମଯା;

ସା ତତ୍ଥ ପରମତ୍ଥାନଂ, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଯଥାରହଂ।

‘‘ପକାସନା ପରମତ୍ଥଦୀପନୀ, ନାମ ନାମତୋ;

ସମ୍ପତ୍ତା ପରିନିଟ୍ଠାନଂ, ଅନାକୁଲୱିନିଚ୍ଛଯା;

ଦ୍ୱାନୱୁତିପରିମାଣା, ପାଠଇଯା ଭାଣୱାରତୋ।

‘‘ଇତି ତଂ ସଙ୍ଖରୋନ୍ତେନ, ଯଂ ତଂ ଅଧିଗତଂ ମଯା;

ପୁଞ୍ଞଂ ତସ୍ସାନୁଭାୱେନ, ଲୋକନାଥସ୍ସ ସାସନଂ।

‘‘ଓଗାହେତ୍ୱା ୱିସୁଦ୍ଧାଯ, ସୀଲାଦିପଟିପତ୍ତିଯା;

ସବ୍ବେପି ଦେହିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ୱିମୁତ୍ତିରସଭାଗିନୋ।

‘‘ଚିରଂ ତିଟ୍ଠତୁ ଲୋକସ୍ମିଂ, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସାସନଂ;

ତସ୍ମିଂ ସଗାରୱା ନିଚ୍ଚଂ, ହୋନ୍ତୁ ସବ୍ବେପି ପାଣିନୋ।

‘‘ସମ୍ମା ୱସ୍ସତୁ କାଲେନ, ଦେୱୋପି ଜଗତୀପତି;

ସଦ୍ଧମ୍ମନିରତୋ ଲୋକଂ, ଧମ୍ମେନେୱ ପସାସତୂ’’ତି।

ବଦରତିତ୍ଥୱିହାରୱାସିନା ଆଚରିଯଧମ୍ମପାଲତ୍ଥେରେନ

କତା

ଥେରୀଗାଥାନଂ ଅତ୍ଥସଂୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଥେରୀଗାଥା-ଅଟ୍ଠକଥା ନିଟ୍ଠିତା।